

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในพิธีกรรมชุมชน และประเพณีเกี่ยวกับชีวิต
: ศึกษากรณีชุมชนลาวโซ่ง จังหวัดสุพรรณบุรี

ร้อยตำรวจโท ประธาน เขียวจำ

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามนุษยวิทยามหาบัณฑิต
สาขามนุษยวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2546

ISBN 974-17-4194-4

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CULTURE CHANGE IN COMMUNITY AND LIFE CRISIS RITUALS
: A CASE STUDY OF LAO SONG COMMUNITY, SUPHANBURI PROVINCE

Police lieutenant Prathan Keawkhum

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Anthropology

Department of Sociology and Anthropology

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2003

ISBN 974-17-4194-4

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในพิธีกรรมชุมชน และประเพณี
เกี่ยวกับชีวิต: ศึกษากรณีชุมชนลาวโซ่ง จังหวัดสุพรรณบุรี
โดย ร้อยตำรวจโท ประชาน เขียวขำ
สาขาวิชา มานุษยวิทยา
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญยง ชื่นสุวิมล

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการ
ศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

.....คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.อมรา พงศาพิชญ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.งามพิศ สัตย์สงวน)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญยง ชื่นสุวิมล)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ สุพัตรา สุภาพ)

สถิตยบัณฑิตยสภา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประธาน เขียนคำ : การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในพิธีกรรมชุมชนและประเพณีเกี่ยวกับชีวิต : ศึกษากรณีชุมชนลาวโซ่ง จังหวัดสุพรรณบุรี (CULTURECHANGE IN COMMUNITY AND LIFE CRISIS RITUALS : A CASE STUDY OF LAO SONG COMMUNITY, SUPHANBURI PROVINCE) อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.บุญยง ชื่นสุวิมล, จำนวนหน้า 315 หน้า. ISBN 974-17-4194-4.

วัตถุประสงค์หลักของวิทยานิพนธ์ เรื่องการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในพิธีกรรมชุมชนและประเพณีเกี่ยวกับชีวิต: ศึกษากรณีชุมชนลาวโซ่ง จังหวัดสุพรรณบุรี คือ การศึกษาสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงในพิธีกรรมชุมชน คือ พิธีบูชาศาลประจำหมู่บ้าน พิธีขึ้นบ้านใหม่ พิธีป่าดง พิธีเสนเรือ พิธีเสนตัว พิธีเปงขวัญ และ การเปลี่ยนแปลงประเพณีเกี่ยวกับชีวิต 4 ด้าน คือ ประเพณีการเกิด ประเพณีการบวช ประเพณีการแต่งงาน และประเพณีการตาย โดยสมมติฐาน 8 ข้อต่อไปนี้

1. การรับนวัตกรรมการทางวัตถุ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน
2. การรับนวัตกรรมการที่มีใช้วัตถุ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน
3. แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน
4. การพัฒนาของหน่วยงานภาครัฐ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน
5. การคมนาคม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน
6. ระบบการศึกษาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน
7. สื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน
8. การย้ายถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางมานุษยวิทยาและกำหนดเอาหมู่บ้านคอนมะเกลือ ตำบลคอนมะเกลือ อำเภอกู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นสนามวิจัย ซึ่งข้อมูลประจักษ์เหล่านี้ยืนยันว่าสมมติฐานทั้ง 8 ข้อ มีความถูกต้อง ในบทสรุปท้ายของวิทยานิพนธ์หลังจากสรุปผลการศึกษาแล้วผู้ศึกษาได้กล่าวถึงปัญหาต่างๆ ที่ได้พบในระหว่างการวิจัย พร้อมทั้งเสนอแนะทั้งด้านวิชาการและในทางปฏิบัติเพื่อใช้ประโยชน์จากวิทยานิพนธ์นี้

ภาควิชา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา	ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา มานุษยวิทยา	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา 2546	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4481139424 MAJOR SOCIOLOGY AND ANTHROPOLOGY

KEYWORD : CULTURE CHANGE/ COMMUNITY/ LIFE CRISIS RITUALS/LAO SONG
 PRATHAN KEAWKHUM : CULTURE CHANGE IN COMMUNITY AND
 LIFE CRISIS RITUALS : A CASE STUDY OF LAO SONG COMMUNITY,
 SUPHANBURI PROVINCE.THESIS ADVISOR :ASSOC.PROF.BOONYONG
 CHUNSUVIMOL, Ph.D. 315 pp. ISBN 974-17-4194-4.

The main purpose of the thesis , namely Culture Change in Community and Life Crisis Rituals : A Case Study of Lao Song Community, Suphanburi Province, using anthropological methods, is to study the main causes which change in community and life crisis rituals with the following 8 hypotheses;

1. Material Innovation causes a change in community ritual.
2. Non- Material Innovation causes a change in community ritual.
3. National Economic and Social Development Plan causes a change in community ritual.
4. The development in government sector causes a change in community ritual.
5. Modern Communication causes a change in life crisis ritual.
6. Education causes a change in life crisis ritual.
7. Media causes a change in life crisis ritual.
8. Migration causes a change in life crisis ritual.

This thesis has used the empirical data from Ban Donmaklir, Tambon Donmaklir, Amphur U-Thong, Suphanburi Province in the middle part of Thailand for study. All of these data confirm all the stated hypotheses. Finally, this study also concludes the en-counterred problems and makes interesting recommendations theoretically and practically.

Department Sociology and Anthropology

Field of study Anthropology

Academic year 2003

Student's signature.....

Advisor's signature.....

Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากบุคคลหลายท่าน และใคร่ขอขอบคุณทุกท่านที่ได้มีส่วนช่วยเหลือ แนะนำและให้ความร่วมมือในการทำวิจัย

ผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญยง ชื่นสุวิมล ที่กรุณารับเป็น อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างสูง ทั้งยังได้แก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ งามพิศ สัตย์สงวน ที่กรุณาเป็นประธานกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ รวมทั้งให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา รวมทั้งปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ จนวิทยานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์ และขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ สุพัตรา สุภาพ ที่ได้กรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้คำแนะนำในการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างสูงต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบคุณชาวบ้านชุมชนคอนมะเกลือทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยเฉพาะ ลุงกง และลุงคาน ที่ให้ความเมตตาช่วยเหลือในเรื่องอาหารการกิน และข้อมูลต่างๆ อีกทั้งดูแลผู้ วิจัยเสมือนลูกหลาน ขอขอบคุณ ชัยพรและครอบครัว ชิติ นงนภัส สมพร นันทกานต์ นवलพรรณ และ จิราพร สำหรับกำลังใจและความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ขณะทำวิทยานิพนธ์

และท้ายสุดนี้ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้กำเนิด อีกทั้งยังเป็นกำลังใจที่สำคัญจน สำเร็จการศึกษา

ร.ต.ท. ประธาน เขียวจำ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ

บทที่ 1

บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวิจัย	1
วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	5

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	6
แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์.....	6
แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม.....	9
แนวคิดเรื่องการผสมผสานทางวัฒนธรรม.....	12
แนวคิดเรื่องการติดต่อทางวัฒนธรรม.....	12
แนวคิดว่าด้วยความทันสมัย.....	13
แนวคิดเรื่องนวัตกรรม.....	14
แนวคิดเรื่องชุมชน.....	17
แนวคิดความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรม.....	20
ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม.....	28
ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม.....	29
งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	31
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	41
สมมติฐานในการวิจัย.....	42
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ.....	42
การอธิบายสมมติฐาน.....	43

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ระเบียบวิธีวิจัย.....	48
บทที่ 3	
สภาพสังคมและวัฒนธรรมชุมชน.....	50
จังหวัดสุพรรณบุรี.....	50
อำเภออู่ทอง.....	55
สภาพภูมิศาสตร์.....	56
ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ตำบลดอนมะเกลือ.....	57
ลักษณะทางกายภาพ.....	59
ข้อมูลประจำตำบล.....	60
สนามวิจัยหมู่ 4 บ้านดอนมะเกลือ.....	65
ลักษณะทางประชากร.....	66
ศาสนาและความเชื่อ.....	68
ครอบครัวและเครือญาติ.....	69
การเมืองการปกครอง.....	71
เศรษฐกิจ.....	73
ระบบการศึกษา.....	77
ภาษา.....	78
การแต่งกาย.....	79
ระบบสาธารณูปโภคในหมู่บ้าน.....	81
ไฟฟ้า.....	81
ระบบน้ำและการชลประทาน.....	82
ระบบโทรศัพท์.....	84
ตลาด.....	84
เส้นทางคมนาคม.....	86
การสาธารณสุข.....	88
การเปลี่ยนแปลงในหมู่ 4 บ้านดอนมะเกลือ.....	89
การสร้างถนน.....	90
การปลูกข้าวฟ่าง.....	90
สถานีอนามัย.....	91

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
การทำไร้อ้อย.....	91
ระบบไฟฟ้า.....	92
การปลูกแตงโม.....	93
คลองชลประทาน.....	94
ถนน รพช.....	95
รถเกี่ยวข้าว.....	96
การแยกตัวของหมู่บ้าน.....	96
ประปาชุมชน และ ตลาด.....	97
บทที่ 4	
พิธีกรรมชุมชน.....	102
ประเพณีการไหว้ศาลประจำหมู่บ้าน.....	104
พิธีขึ้นบ้านใหม่.....	109
พิธีป่าดง.....	110
การเสนเรือน.....	112
การเสนเรือนผู้น้อย.....	114
การเสนเรือนผู้ตัว.....	118
การเสนกินปาง.....	121
การเสนตัว.....	124
พิธีเสยะขวัญหลง และ การแปงขวัญ.....	129
ผู้ทำพิธีกรรม.....	133
การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับพิธีกรรมชุมชน.....	136
บทที่ 5	
ประเพณีชีวิตในชุมชน.....	142
ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด.....	142
สรุปการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการเกิด.....	149
ประเพณีเกี่ยวกับการบวช.....	152
สรุปการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับบวช.....	157
ประเพณีเกี่ยวกับการแต่งงาน.....	159
สรุปการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการแต่งงาน.....	170

สารบัญ(ต่อ)

หน้า

ประเพณีเกี่ยวกับการตาย.....	173
สรุปการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการตาย.....	183

บทที่ 6

การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข่าวสำคัญ.....	185
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 1.....	185
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 2.....	190
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 3.....	194
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 4.....	198
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 5.....	202
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 6.....	207
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 7.....	211
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 8.....	214
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 9.....	218
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 10.....	224
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 11.....	229
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 12.....	233
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 13.....	238
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 14.....	243
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 15.....	247
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 16.....	252

บทที่ 7

ผลการวิจัยและทดสอบสมมติฐาน.....	257
ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข่าวสำคัญ.....	257
การพิสูจน์สมมติฐาน	
สมมติฐานข้อที่ 1.....	260
สมมติฐานข้อที่ 2.....	263
สมมติฐานข้อที่ 3.....	267
สมมติฐานข้อที่ 4.....	271
สมมติฐานข้อที่ 5.....	275

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
สมมติฐานข้อที่ 6.....	278
สมมติฐานข้อที่ 7.....	281
สมมติฐานข้อที่ 8.....	284
บทที่ 8	
การอภิปรายผล.....	288
สมมติฐานข้อที่ 1.....	288
สมมติฐานข้อที่ 2.....	288
สมมติฐานข้อที่ 3.....	289
สมมติฐานข้อที่ 4.....	290
สมมติฐานข้อที่ 5.....	290
สมมติฐานข้อที่ 6.....	291
สมมติฐานข้อที่ 7.....	291
สมมติฐานข้อที่ 8.....	292
บทที่ 9	
สรุปผลการวิจัย ปัญหาที่เกิดจากการวิจัย และข้อเสนอแนะ.....	293
สรุปผลการวิจัย.....	293
ปัญหาที่เกิดจากการวิจัย.....	295
ข้อเสนอแนะ.....	296
รายการอ้างอิง.....	298
ภาคผนวก.....	305
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	315

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภออุ้มถ่อง.....	57
2 แสดงจำนวนประชากรแต่ละหมู่บ้าน.....	60
3 อาชีพของชาวบ้านตำบลคอนมะเกลือ.....	62
4 โครงสร้างรายได้ของครัวเรือนตำบลคอนมะเกลือ.....	62
5 แสดงจำนวนนักเรียน โรงเรียนวัดคอนมะเกลือ.....	64
6 แสดงจำนวนประชากรหมู่ที่ 4.....	66
7 แสดงช่วงเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลง.....	99
8 ประเพณีและพิธีกรรมในรอบ 1 ปี ของชาวลาวโซ่งบ้านคอนมะเกลือ.....	102
9 มื้อ (วัน) ที่ใช้ประกอบพิธีกรรม.....	103
10 การเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชนในอดีตกับปัจจุบัน.....	139
11 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงประเพณีการเกิด.....	151
12 การเปรียบเทียบประเพณีเกี่ยวกับการบวช.....	158
13 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงประเพณีเกี่ยวกับการแต่งงาน.....	172
14 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงประเพณีเกี่ยวกับการตาย.....	184
15 จำนวนผู้ให้ข่าวสำคัญแบ่งตามเพศ.....	257
16 อายุของผู้ให้ข่าวสำคัญแบ่งตามเพศ.....	258
17 ระดับการศึกษาของผู้ให้ข่าวสำคัญแบ่งตามเพศ.....	258
18 อาชีพของผู้ให้ข่าวสำคัญแบ่งตามเพศ.....	259
19 รายได้ต่อปีของผู้ให้ข่าวสำคัญ.....	259
20 การรับนวัตกรรมทางวัตถุทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน.....	262
21 การรับนวัตกรรมที่มีชีวิตวัตถุทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน.....	266
22 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน.....	270
23 การการพัฒนาหน่วยงานภาครัฐทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน.....	274
24 การคมนาคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน.....	277
25 การศึกษาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน.....	280
26 สื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน.....	283
27 การย้ายถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน.....	286
28 ผลสรุปสมมติฐาน.....	287

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวิจัย

ในสังคมโดยทั่วไปมักจะมีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ อาศัยอยู่ร่วมกันในสังคม แต่ละกลุ่มจะมีเอกลักษณ์แบบแผนการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นเสมือนจุดเด่นและเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ และแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จะมีวัฒนธรรมเฉพาะเป็นของตนเอง

กลุ่มประเทศในแถบเอเชียอาคเนย์นี้มีลักษณะของความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในแถบเอเชียอาคเนย์ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่หลายกลุ่ม ซึ่งได้รักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนสืบเนื่องกันมาอย่างยาวนาน ไม่ว่าจะเป็น จีน เขมร ลาว ญวน และชาวเขาเผ่าต่างๆ ถึงแม้ว่าจะมีการติดต่อทางวัฒนธรรมแต่ก็ยังสามารถธำรงเอกลักษณ์ของกลุ่มคนไว้ได้ และกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งซึ่งในปัจจุบันคือชนชาติไทยก็เป็นกลุ่มหนึ่งที่สามารถธำรงรักษาแบบแผนวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา พิธีกรรม และความเชื่อของกลุ่มไว้ได้ ซึ่งเป็นแบบแผนทางวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากชนส่วนใหญ่ของประเทศ

“ลาวโซ่ง” หรือ “ไทยทรงดำ” หรือ “โซ่ง” หรือ “ผู้ไทยดำ” นั้นเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มเดียวกัน ลาวโซ่งมีถิ่นฐานเดิมอยู่ในบริเวณแคว้นสิบสองจุไทย ซึ่งมีอาณาเขตในแถบแม่น้ำดำ แม่น้ำแดงของประเทศเวียดนาม ซึ่งติดกับทางตอนเหนือของประเทศลาวและติดต่อกับชายแดนทางใต้ของประเทศจีน ปัจจุบันเป็นเขตของประเทศเวียดนาม แต่เดิมนั้นแคว้นสิบสองจุไทยปกครองตนเองเป็นอิสระต่อมาราวพุทธศตวรรษที่ 19-20 ได้ตกไปอยู่ในความคุ้มครองของนครหลวงพระบาง จากพงศาวดารเมืองไลในประชุมพงศาวดารภาคที่ 9 ของกรมศิลปากร กล่าวว่าแต่เดิมในเขตสิบสองจุไทยได้แบ่งการปกครองเป็นสิบสองหัวเมืองหลัก ซึ่งต่างเป็นอิสระต่อกัน ประกอบด้วยหัวเมืองของผู้ไทยขาว 4 เมือง ได้แก่ เมืองไล เมืองเมืองเจียน เมืองมูน เมืองบาง และหัวเมืองของผู้ไทยดำ 8 หัวเมือง ได้แก่ เมืองแกลง เมืองควาย เมืองกุง เมืองม่วย เมืองลา เมืองโมะ เมืองหวัด(ว่าด) และเมืองซาง ลาวโซ่งได้อพยพเข้ามาหลายครั้งโดยสาเหตุส่วนใหญ่มาจากผลของสงคราม

สาเหตุที่เรียกผู้ไทยดำก็เพราะแต่งกายด้วยสีดำ แต่ที่เรียกกันอีกชื่อหนึ่งว่าลาวโซ่งนั้น คำว่า “โซ่ง” นี้เข้าใจว่ามาจากคำเรียกของคนไทยและลาวพวน ในถิ่นที่ชาวผู้ไทยดำอาศัยอยู่ เพราะผู้ไทยดำ

นิยมมุ่งกางเกงทั้งชายและหญิง ส่วนคำว่ากางเกงนี้ผู้ไทคำเรียกว่า “ช่วง” จึงเรียกกันว่า “ลาวช่วง” ซึ่งหมายถึง “ลาวนุ่งกางเกง” และต่อมาก็เพี้ยนเป็น “ลาวโซ่ง” (เรไร สืบสุข สุขสมาน ยอดแก้ว และรัชฎาพรรณ เศรษฐวัฒน์ 2523 : 25) และเหตุที่เรียกว่า “ลาวโซ่ง” นั้นคำว่า “ลาว” เป็นคำที่คนไทยภาคกลางใช้เรียก เพราะเข้าใจว่าเป็นพวกเดียวกับคนลาว เนื่องจากอพยพเข้ามาพร้อมกับกลุ่มลาวอื่นๆ (วาสนา อรุณกิจ, 2529 : 3)

ลาวโซ่งมีลักษณะแบบแผนทางวัฒนธรรมทั้งในด้าน การแต่งกาย ภาษา ความเชื่อและพิธีกรรม ที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองซึ่งเป็นลักษณะที่สืบทอดต่อมาจากบรรพบุรุษ และถึงเหล่านี้เองที่ทำให้ชาวลาโวโซ่งยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไว้ได้ ถึงแม้ว่าจะมี ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมแตกต่างไปจากคนไทยส่วนใหญ่ แต่ก็อาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมไทยได้อย่างสงบสุข

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 รัฐบาลเริ่มมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อให้เกิดรูปแบบการพัฒนาประเทศอย่างมีระบบและแบบแผนที่แน่นอน การใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมา ในอีกด้านหนึ่งได้ก่อให้เกิดผลกระทบที่ตามมาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ในชุมชนชนบทที่ทำการเกษตรกรรม การตัดถนน การสร้างระบบชลประทาน การสื่อสาร รวมถึงการสาธารณสุข ทำให้วิถีชีวิตดั้งเดิมที่สืบทอดมาอันได้เปลี่ยนแปลงไปทำให้เกิดการติดต่อกับวัฒนธรรมอื่นๆ นำมาซึ่งนวัตกรรมทางวัตถุ ไม่ว่าจะเป็นเครื่องจักรกลและเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ชาวบ้านไม่เคยรู้จักมาก่อน รวมทั้งนวัตกรรมที่มีใช้วัตถุ เช่น องค์กรความรู้ค่านิยม และอุดมการณ์สมัยใหม่ หลังไหลเข้ามาในชุมชน ชุมชนลาโวโซ่ง อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่มีลักษณะของชุมชนที่เป็นชุมชนชนบททำการเกษตรกรรมเป็นหลัก นอกจากผลกระทบที่ได้รับในการใช้ชีวิตประจำวันแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ เพราะทำให้พิธีกรรมทางศาสนาและประเพณีชีวิตซึ่งเป็นเสมือนสิ่งที่ยึดเหนี่ยวคนในชุมชนได้รับผลกระทบส่งผลให้มีความสำคัญน้อยลง และถูกแทนที่ด้วยสิ่งใหม่ๆ

นอกจากผลกระทบจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแล้ว ในปัจจุบันเนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีโดยเฉพาะด้านข้อมูลข่าวสาร ที่สามารถทำให้การติดต่อสื่อสารและส่งข้อมูลไปยังส่วนต่างๆ ของโลกเป็นไปได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้กระแสวัฒนธรรมและค่านิยมแบบทุนนิยมของตะวันตกได้แพร่กระจายเข้ามาสู่สังคมไทยอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่อสังคมไทยโดยรวม มีผลทำให้ค่านิยม ประเพณี และความเชื่อ ของชาวลาโวโซ่งซึ่งใช้เป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตมาช้านานมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

ในทุกสังคมและวัฒนธรรมต่างก็มีระบบความเชื่อและความเชื่อทางศาสนาเป็นของตนเอง ตามลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมของตน พิธีกรรมเป็นการทำให้ความเชื่อกลายเป็นสิ่งรูปธรรม ทำให้ความต้องการหรือความเชื่อของมนุษย์บรรลุผล มนุษย์เชื่อว่าพิธีกรรม จะเป็นกลวิธีที่ใช้ในการ “ต่อรง” หรืออีกนัยหนึ่ง “ควบคุม” อำนาจเหนือธรรมชาติให้ช่วยคลอบันดาลให้เกิดสิ่งต่างๆ ตามที่มนุษย์ร้องขอหรือบนบาน พิธีกรรมจึงเป็นสื่อและวิธีการที่มนุษย์ใช้ในการสื่อสารและต่อรงกับ อำนาจเหนือธรรมชาติ ดังนั้น กระบวนการทั้งหมดจะเสร็จสมบูรณ์และยังความมั่นใจให้กับมนุษย์ ได้ก็ต่อเมื่อประกอบพิธีกรรม (เทอดชาย เอี่ยมล้ำนำ, 2542 : 3)

จากปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงในพิธีกรรมทางศาสนาซึ่งเป็นความเปลี่ยนแปลงในระดับของชุมชน และการเปลี่ยนแปลงของประเพณีชีวิตซึ่งเป็นความเปลี่ยนแปลงในลักษณะของปัจเจกชน พิธีกรรมทางศาสนาและประเพณีชีวิตของชาวลาวโซ่ง เป็นผลมาจากความเชื่อที่สืบทอดกันมายาวนานและมีความสำคัญต่อการธำรงรักษาเอกลักษณ์ทาง วัฒนธรรมของชาวลาวโซ่ง เนื่องจากวัฒนธรรมของชาวลาวโซ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมย่อยใน สังคมไทย การที่จะเข้าใจสังคมไทยโดยรวมนั้นจำเป็นต้องศึกษาและเข้าใจส่วนของ วัฒนธรรมย่อยซึ่งเป็นองค์ประกอบของหนึ่งของสังคม การศึกษานี้ได้มุ่งเน้นเฉพาะชุมชนชาว ลาวโซ่ง ตำบลดอนมะเกลือ อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง และแนวโน้มทิศทางการเปลี่ยนแปลงในระบบพิธี กรรมและประเพณีชีวิตว่าเป็นไปในทิศทางใด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมครั้งนี้ เป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านพิธีกรรมชุมชนและประเพณีเกี่ยวกับชีวิตของชาวลาวโซ่ง ที่อาศัยอยู่ในตำบลคอนมะเกลือ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1.ศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพิธีกรรมชุมชนและประเพณีเกี่ยวกับชีวิตของชาวลาวโซ่ง
- 2.เป็นการศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงในพิธีกรรมชุมชนและประเพณีเกี่ยวกับชีวิตของชาวลาวโซ่ง
- 3.เป็นการศึกษาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในพิธีกรรมชุมชนและประเพณีเกี่ยวกับชีวิตของชาวลาวโซ่ง
- 4.เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงหรือศึกษาความเปลี่ยนแปลงในระบบวัฒนธรรมของชาวลาวโซ่งในอนาคต

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพิธีกรรมชุมชนและประเพณีเกี่ยวกับชีวิตของชาวลาวโซ่ง
- 2.ทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงในพิธีกรรมชุมชนและประเพณีเกี่ยวกับชีวิตของชาวลาวโซ่ง
- 3.ทำให้ทราบถึงแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงในพิธีกรรมชุมชนและประเพณีเกี่ยวกับชีวิตของชาวลาวโซ่ง
4. ทำให้เป็นประโยชน์ต่อการธำรงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวลาวโซ่ง และให้ผู้ที่มีเชื้อลาวโซ่งเข้าใจถึงพิธีกรรมของชาวลาวโซ่ง เพื่อไม่ให้เกิดการมีอคติต่อพิธีกรรมของชาวลาวโซ่ง

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในระบบพิธีกรรมครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในพิธีกรรมชุมชนและประเพณีเกี่ยวกับชีวิตชาวลาวโซ่ง อันเป็นผลมาจากการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ ในช่วงปี พ.ศ.2493 – พ.ศ. 2546 เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากเริ่มมีการสร้างถนนมาลัยแมน (ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 321) เชื่อมระหว่างจังหวัดสุพรรณบุรีกับจังหวัดนครปฐม อีกทั้งเป็นช่วงที่ผู้ให้ข่าวสำคัญสามารถเห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว โดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยา ในการศึกษานี้ได้เลือกหมู่ 4 บ้านดอนมะเกลือ ตำบลดอนมะเกลือ อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี สำหรับทำการวิจัย เนื่องจากเป็นหมู่ที่เปรียบเสมือนเป็นศูนย์กลางในด้านการปกครอง และเป็นหมู่บ้านดั้งเดิมของตำบล

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Groups)

ในสังคมกลุ่มคนที่มีลักษณะแตกต่างทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี รวมถึงลักษณะทางกายภาพบางประการ อยู่หลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มอาศัยรวมกันเป็นชุมชนมีคิ ความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนแนวคิด ที่เป็นของตนเอง ซึ่งเป็นผลมาจากระบวนการภายในสังคมของกลุ่มชน เหล่านั้นที่ยังสามารถธำรงรักษาเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มไว้ได้

" กลุ่มชาติพันธุ์" เป็นคำที่นักมานุษยวิทยาใช้ในการจำแนกกลุ่มมนุษย์ชาติที่มีลักษณะแตกต่างกันออกไป ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้อาจตั้งถิ่นฐานอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน หรือแยกกันอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ของโลก กลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ใกล้กันหรืออยู่ในอาณาบริเวณเดียวกันจะมีการติดต่อหรือมีการกระทำระหว่างกันทางสังคม (Social Interaction) ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม ชาติพันธุ์ขึ้น ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนี้เป็นที่สนใจของนักมานุษยวิทยามาเป็นเวลานานหลายทศวรรษแล้ว และส่วนใหญ่การศึกษาที่กระทำกันจะเป็นเรื่องของการผสมผสานกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Assimilation) โดยมีพื้นฐานมาจากความเชื่อที่ว่า เมื่อกลุ่มบุคคลที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน มีการติดต่อกันโดยตรงเป็นระยะเวลาต่อเนื่องกัน จะเป็นผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ขึ้นกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดหรือทั้งสองกลุ่ม แนวความคิดนี้มีอิทธิพลมากในช่วงทศวรรษที่ 1930-1960 นอกจากนี้ยังมีงานของ G.W Skinner ซึ่งเป็นงานที่ศึกษาชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย งานชิ้นนี้มีอิทธิพลกับบรรดานักวิชาการไทยและต่างประเทศที่ศึกษาสังคมจีนในประเทศไทยอย่างมาก

Skinner (อ้างในชุดนิชรา วัฒนกุล, 2537 : 12) มองว่าชาวจีนโพ้นทะเลที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยจะถูกกลืนเข้าสู่สังคมและวัฒนธรรมไทย กลายเป็นคนไทยในที่สุด การอธิบายเช่นนี้ ก่อให้เกิดปัญหาข้อสงสัยบางประการว่า การผสมผสานที่เกิดขึ้นกับชาวจีนในประเทศไทยนั้นเป็นไปได้แค่ระดับใดระดับหนึ่งเท่านั้น โดยเกี่ยวข้องกับเงื่อนไขสภาวะของสังคมบางประการ เราจะพบว่าปัจจุบันชาวจีนในประเทศไทยก็ยังคงธำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมส่วนหนึ่งของพวกเขาไว้ได้ เช่น ประเพณีปฏิบัติต่างๆ ที่ยังคงมีการสืบทอดกันอยู่ หรือในอีกแง่หนึ่ง จากกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นผลให้สังคมไทยก้าวเข้าสู่ความทันสมัยตามแบบอย่าง

วัฒนธรรมตะวันตก ทั้งชาวไทยและชาวจีนต่างก็ปรับตัวเองเข้าสู่กระบวนการเปลี่ยนแปลงนี้ จึงมี
อาจกล่าวได้ว่า ชาวจีนถูกผสมผสานกลมกลืนเข้าสู่สังคมไทยอย่างแท้จริง

William G. Sumner (อ้างในเทอดชาย เอี่ยมล้ำนา, 2542 :27) ให้ความหมาย Ethnicity ว่า
เป็นความรู้สึกร่วมกันระหว่างคนในกลุ่ม รักพวกพ้องมีเป้าประสงค์ร่วมกัน ก่อให้เกิดกลุ่มเขา (Out
Group) กลุ่มเรา (In Group) พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกภายในกลุ่มเขาและกลุ่มเราย่อมจะมี
ความแตกต่างกัน การมีความรู้สึกร่วมกันในวิถีการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคลในกลุ่มเราจะสร้าง
ให้เกิดความรู้สึกในเชิงชาติพันธุ์นิยม (Ethnocentrism) เป็นการกำหนดความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับสิ่ง
ต่างๆ โดยมีกลุ่มของตนเองเป็นบรรทัดฐานที่จะไปวัด ประเมินความคิดเห็นในวัฒนธรรมของกลุ่ม
เขาหรือกลุ่มอื่น

Eugene Obidinski (อ้างในชุตินธรา วัฒนกุล, 2537 :14) พิจารณาชาติพันธุ์ในแง่ของ
การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคลภายในกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนี้

1. บุคคลทุกระดับในกลุ่มมีบรรพบุรุษร่วมกัน แตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างเห็นได้ชัด
2. มีประวัติศาสตร์อันยาวนานร่วมกัน
3. มีความรู้สึกเป็นพวกพ้อง มีสถานภาพทางสังคมเท่าเทียมกัน เชื้อชาติเดียวกันบุคคลภายนอกจัดให้เป็นกลุ่มเดียวกัน

Dictionary of The Social Sciences (อ้างในเทิดชาย เอี่ยมล้ำนา, 2542 :27) ให้คำจำกัด
ความชาติพันธุ์ใน 2 ความหมาย คือ

1. การเป็นสมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์
2. ความรู้สึกร่วมกันของบุคคล

Cohen (อ้างในธมลวรรณ ตั้งวงษ์เจริญ, 2542 :4) ได้ให้คำจำกัดความกลุ่มชาติพันธุ์หมายถึง

1) กลุ่มคนที่มีแบบแผนพฤติกรรม(patterns of normative behavior)บางอย่างร่วมกัน หมายถึง
ถึงรูปแบบสัญลักษณ์และกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นลักษณะทางวัฒนธรรม เช่น เครื่องหมายและ
การสมรส กลุ่มเพื่อน พิธีกรรม หรืองานรื่นเริงต่างๆ ซึ่งไม่ใช่ลักษณะเฉพาะของบุคคล แต่เป็น
ลักษณะที่เป็นตัวแทนพฤติกรรมร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์

2) กลุ่มคนที่เป็นส่วนหนึ่งของประชากรส่วนใหญ่ มีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social
Interaction) กับสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่อยู่ในระบบสังคมเดียวกัน

แนวคิดของ Cohen มีลักษณะเป็นวัตถุดิบ กล่าวคือการจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์แบบนี้อิงแบบแผนพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่นักมานุษยวิทยาเลือกขึ้นมา ซึ่งส่วนใหญ่แล้วมักใช้ภาษาเป็นหลักการจำแนกแบบนี้มีคำนี้ถึงความรู้สึกของสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์นั้นว่า มีความรู้สึกในการมองพวกเขาเองและจำแนกพวกตนเองออกมาจากกลุ่มอื่นอย่างไร

Cohen กลุ่มชาติพันธุ์มีหน้าที่เป็นกลุ่มผลประโยชน์ เพื่อที่จะได้มีโอกาสทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจมากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่นในการปฏิสัมพันธ์กัน ฉะนั้นเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็นวิธีที่ถูกเลือกและถูกใช้เพื่อที่จะได้โอกาสเท่านั้น

Frederic Barth (อ้างในเทอดชาย เอี่ยมล้ำนำ, 2542 :27) ศึกษากลุ่มชาติพันธุ์พบว่า ลักษณะเฉพาะในแต่ละกลุ่มนั้นไม่ใช่วัตถุทางวัฒนธรรม แต่เป็นเรื่องของอาณาเขตทางชาติพันธุ์ (Ethnic Boundary) โดยเสนอว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งรกรากอยู่ในบริเวณเดียวกันจะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในลักษณะของการแบ่งอาณาเขต อาณาเขตทางชาติพันธุ์ธำรงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของสมาชิกไว้ได้แล้ว จะเป็นเสมือนสัญญาณบอกให้ผู้ที่ป็นสมาชิกและบุคคลภายนอกทราบถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีอาณาเขตพื้นที่แน่นอน การรักษาความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของกลุ่มก็คือ การมีเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ร่วมกัน ซึ่งจะมีผลต่อการกระทำระหว่างกัน โดยสมาชิกภายในกลุ่มจะเป็นผู้ตัดสินและกำหนดบทบาทค่านิยมของกลุ่มขึ้นเอง

Chales F. Keyes (อ้างในชุดินธรา วัฒนกุล, 2537 :15) ได้สรุปแนวความคิดที่ใช้เป็นมาตรฐานในการพิจารณากลุ่มชาติพันธุ์ว่า จะต้องใช้ความรู้สึกของสมาชิกในกลุ่ม การที่สมาชิกมีความรู้สึกต้องการสืบทอดวัฒนธรรม ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม การปฏิบัติตามแบบแผนประเพณีและวัฒนธรรมนี้ได้แก่ ภาษา ศาสนา ปรัมปรานิยายที่เล่าถึงความเป็นมาของบรรพบุรุษ ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ สร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและต้องการสืบทอดเอกลักษณ์นี้ต่อไป การพิจารณากลุ่มชาติพันธุ์นั้นจะต้องพิจารณาระดับบุคคล บุคคลนั้นจะเป็นผู้ตัดสินได้เองว่าเขาเป็นสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์ใด โดยอาศัยปัจจัยจากด้านสังคม วัฒนธรรมเป็นเครื่องช่วยในการพิจารณา นอกจาก **Keyes** ยังได้พิจารณาความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยแยกออกเป็น 2 รูปแบบ คือ แบบที่กลุ่มชาติพันธุ์ตั้งถิ่นฐานใกล้เคียงในบริเวณเดียวกันจะมีความสัมพันธ์ในลักษณะพึ่งพาอาศัยกันและแบบที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอยู่ในลักษณะชนส่วนใหญ่และชนส่วนน้อย จะเป็นไปได้ในกรณีกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ใกล้กันแต่เข้ากันไม่ได้ จะพบว่าเป็นเพราะวัฒนธรรมสองวัฒนธรรมเข้ากันไม่ได้วัตถุประสงค์ทางการเมืองไม่ตรงกัน และต่างกลุ่มต่างไม่ยอมกัน ความเข้ากันไม่ได้นี้ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม

งามพิศ สัตย์สงวน (2545) ได้ให้ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Groups) หมายถึง กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมย่อยร่วมกัน คือ มีค่านิยม ความคิด อุดมการณ์ ประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา ระบบสัญลักษณ์และวัฒนธรรมด้านอื่นๆ ร่วมกัน กลุ่มชาติพันธุ์จะมีวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมใหญ่

ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ (2525) ได้กล่าวสรุปแนวความคิดในการธำรงชาติพันธุ์ (Ethnicity) ว่าเป็นการแสดงออกให้เห็นความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ แนวทางวิเคราะห์ การธำรงชาติพันธุ์นั้นสามารถทำได้สองระดับคือ ระดับบุคคลและระดับกลุ่ม ในระดับบุคคลนั้น จะมุ่งไปที่กระบวนการการกระทำระหว่างกันของบุคคลต่างชาติพันธุ์กัน ความสำนึกก็เกิดขึ้นในการเป็นสมาชิกของกลุ่ม ส่วนในระดับกลุ่มนั้นพิจารณาจากกลไกที่ทำหน้าที่ในการควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม เช่น กฎเกณฑ์ข้อห้ามในการแต่งงานกับคนนอกกลุ่ม เป็นต้น

อมรา พงศาพิชญ์ (2533: 156) กลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Groups) หมายถึง กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษาเดียวกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน เช่น คนไทย คนพม่า คนกะเหรี่ยง คนจีน คนลาว เป็นต้น

แนวคิดวัฒนธรรม(Culture)

ความหมายของวัฒนธรรม

คำว่า "วัฒนธรรม" ในทางภาษาเป็นคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต โดยคำว่า "วัฒนธรรม" เป็นภาษาบาลี แปลว่า สิ่งที่เกิดจากองคัมภีร์ ความก้าวหน้า ส่วนคำว่า "ธรรม" เป็นภาษาสันสกฤต หมายถึง คุณความดี เมื่อนำมารวมกันจึงหมายถึง คุณธรรม หรือลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม

ส่วนความหมายในทางมานุษยวิทยา วัฒนธรรม หมายถึง พฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดจากการเรียนรู้ รวมทั้งผลผลิตที่เกิดจากการเรียนรู้ด้วย (งามพิศ สัตย์สงวน, 2545 : 30) ส่วนนักมานุษยวิทยาท่านอื่นได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ดังนี้

สุพัตรา สุภาพ (2547 : 35) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า " วัฒนธรรมครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่าง ที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ที่ประกอบด้วย ความรู้ ความเชื่อ ศิลป ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี วิทยาการและทุกสิ่งทุกอย่าง"

Edward Tylor (อ้างใน งามพิศ สัตย์สงวน, 2545:21) ได้ให้ความหมายว่า วัฒนธรรม คือ สิ่งทั้งหมดที่มีลักษณะซับซ้อน ซึ่งรวมทั้ง ความรู้ ความเชื่อ ศิลป จริยธรรม ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี และความสามารถอื่นๆ รวมทั้งอุปนิสัยต่างๆ ที่มนุษย์ได้มาโดยการเรียนรู้จากการเป็นสมาชิกของสังคม

Kluckhohn and Kelly (อ้างใน งามพิศ สัตย์สงวน, 2545:21) ได้ให้ความหมายว่า วัฒนธรรม คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นมา เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ อาจเป็นสิ่งที่มีความหมาย หรือไม่มีเหตุผลในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติหรือพฤติกรรมของมนุษย์

William A.HaViland (อ้างใน พัลลภ สุริยกุล ณ อยุธยา, 2542:6) วัฒนธรรม หมายถึง กลุ่มกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานทางพฤติกรรมที่ได้รับการปฏิบัติและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในสังคม

Kroeber (อ้างถึงใน งามพิศ สัตย์สงวน, 2545:22) ได้นิยามวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรม ประกอบด้วยแบบแผนพฤติกรรมที่ได้มาโดยการเรียนรู้และถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง โดยใช้ระบบสัญลักษณ์นั้น เป็นผลสำเร็จที่แตกต่างกันไปในกลุ่มชนต่างๆ วัฒนธรรมยังรวมถึงเครื่องมือเครื่องใช้ที่มนุษย์สร้างขึ้นมา ส่วนประกอบของวัฒนธรรมอาจพิจารณาในแง่ว่า เป็นผลผลิตของการกระทำและอีกแง่หนึ่งเป็น เงื่อนไขของการกระทำอีกต่อไป

องค์ประกอบทางวัฒนธรรม (สุพัตรา สุภาพ, 2547:26)

วัฒนธรรมมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 4 ประการ ดังนี้ คือ

1) **องค์วัตถุ** คือ (Instrument and Symbolic Objects) วัฒนธรรมวัตถุที่สามารถสัมผัสจับต้องได้และมีความเป็นสัญลักษณ์ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ และส่วนที่ไม่มีรูปร่าง เช่น ภาษา

2) **องค์การ** หมายถึง (Association or Organization) กลุ่มที่มีการจัดอย่างเป็นระเบียบ หรือมีโครงสร้างอย่างเป็นทางการ มีการวางกฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับ และวัตถุประสงค์ไว้อย่างแน่นอน เช่น ครอบครัว สมาคม ฯลฯ

3) องค์พิธีการ (Usage) หมายถึง เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยอมรับกันโดยทั่วไป เช่น พิธีกรรมต่างๆ

4) องค์คติ (Concept) หมายถึง ความเข้าใจ ความเชื่อ ความคิดเห็น ค่านิยม และ อุดมการณ์ต่างๆ เช่น ความเชื่อเรื่องกรรม

ประเภทของวัฒนธรรม

1) วัฒนธรรมด้านวัตถุ หมายถึง ส่วนของวัฒนธรรมที่สัมผัสจับต้องได้ ได้แก่ สิ่งของ เครื่องใช้ต่างๆ รวมทั้งผลผลิตทางวิทยาศาสตร์ เพื่อตอบสนองความจำเป็นพื้นฐาน เพราะเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินชีวิต

2) วัฒนธรรมมิใช่วัตถุ หมายถึง วัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม จับต้องสัมผัสไม่ได้ เพราะไม่มีรูปร่างและขนาดเหมือนวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ ซึ่งแบ่งเป็น 5 ประเภท คือ

2.1 สถาบันทางสังคม คือ ส่วนต่างๆ ของวัฒนธรรมที่เข้าไปแก้ปัญหาสังคม ประเภทต่างๆ

2.2 วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการควบคุมทางสังคม คือ พวกที่ช่วยให้เกิดระเบียบในสังคมทั้งที่เป็นกฎหมาย จารีตประเพณี ศาสนา ความเชื่อ และค่านิยม

2.3 ศิลปะ ซึ่งเป็นได้ทั้งวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุและมิใช่วัตถุ ในที่นี้หมายถึง การสร้างผลงาน ในด้านต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม เป็นต้น

2.4 ภาษา คือ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการติดต่อทั้งที่เป็นเสียง การเขียน รวมทั้งกิริยาท่าทางต่างๆ

2.5 พิธีกรรม เน้นเฉพาะพิธีกรรมที่ต้องทำในแต่ละขั้นตอนของประเพณีต่างๆ เช่น พิธีการจัดงานศพ ที่มีการประกอบพิธีในช่วงเวลาที่แตกต่างกันออกไป สิ่งไหนที่ต้องทำก่อน และทำหลัง

แนวคิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม (Assimilation)

งามพิศ สัตย์สงวน (2545:39) กล่าวว่า การผสมผสานทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการติดต่อระหว่างวัฒนธรรม เป็นผลมาจากการที่เอกชน หรือกลุ่มคนต่างๆ แทนที่วัฒนธรรมของตนเองด้วยวัฒนธรรมอื่นๆ ปรากฏการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นแล้ว และจะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตด้วยการแต่งงานข้ามวัฒนธรรม การเปลี่ยนสัญชาติ และการกระทำอื่นๆ ที่ทำให้กระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมเกิดเร็วขึ้น กระบวนการผสมผสานจะเกิดขึ้นเหมือนกัน ถึงแม้ว่าปัจจัยที่จะช่วยเสริม หรือ ช่วยกีดกันกระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมจะแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ต่างๆ สำหรับสังคมไทยปรากฏการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ขณะที่รัฐบาลกำลังใช้นโยบายการผสมผสานทางวัฒนธรรม และรับนวัตกรรมใหม่ ในอนาคตอัตราการผสมผสานทางวัฒนธรรมในสังคมไทยคงจะเร็วยิ่งขึ้น และน่าเป็นห่วงว่าอาจไม่มีวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยให้เห็นอีกในไม่ช้า

แนวคิดการติดต่อทางวัฒนธรรม (Acculturation)

งามพิศ สัตย์สงวน (2545:38) กล่าวว่า การติดต่อทางวัฒนธรรมเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งเมื่อชน 2 กลุ่ม ที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันมาติดต่อกัน แต่ละกลุ่มอาจให้อิทธิพลซึ่งกันและกันได้ แต่ถ้าการติดต่อเป็นไปในระยะเวลาสั้นๆ ก็อาจไม่มีอิทธิพลที่ยาวนาน แต่ถ้าติดต่อกันยาวนานขึ้น อาจทำให้เกิดผลกระทบต่อกันได้ ซึ่งอาจเป็นการให้อิทธิพลแต่เพียงฝ่ายเดียว หรือส่งผลกระทบต่อกันทั้งสองฝ่ายได้ นักมานุษยวิทยาใช้คำว่า “Acculturation” เมื่อพูดถึงปรากฏการณ์ดังกล่าว แต่นักมานุษยวิทยาชาวอังกฤษได้ใช้คำว่า “Cultural Contact” ซึ่งมีความหมายคล้ายๆ กัน ศัพท์ทั้ง 2 คำ หมายถึงปรากฏการณ์ที่ 2 วัฒนธรรมที่ต่างกันมาติดต่อกันไปเรื่อยๆ การติดต่อดังกล่าวทำได้หลายทาง เช่น โดยการทำสงครามกัน การตกเป็นเมืองขึ้น การถูกยึดครองทางการทหาร การตกอยู่ใต้ปกครองของจักรวรรดินิยม การอพยพ การเคลื่อนย้ายแรงงาน การค้า การแลกเปลี่ยนทางเทคโนโลยี ในปัจจุบันมีการติดต่อกันในช่วงสั้นๆ เช่น การท่องเที่ยว หรือติดต่อกันทางอ้อมโดยทางสื่อสารมวลชนและการแลกเปลี่ยนความรู้ต่างๆ เมื่อวัฒนธรรมที่ต่างกัน 2 วัฒนธรรมมาติดต่อกันไปเรื่อยๆ ในที่สุดจะมีผลกระทบ ทำให้แบบแผนวัฒนธรรมดั้งเดิมของวัฒนธรรมหนึ่ง หรือทั้งสองวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป

แนวคิดด้วยความทันสมัย (Modernization)

งามพิศ ลัทธิสังคมนิยม (2545:228) กล่าวว่า “ความทันสมัย คือ กระบวนการที่สังคมด้อยพัฒนา หรือที่กำลังพัฒนาเคลื่อนเข้าสู่ทิศทาง ของการนำเทคโนโลยี และระบบของวัฒนธรรมของสังคมอุตสาหกรรมมาใช้”

โดยกระบวนการของความทันสมัยนั้น จะต้องมีกระบวนการที่เกิดตามมา คือ

1. การกลายเป็นอุตสาหกรรม ซึ่งอาจจะเกิดขึ้น โดยปราศจากการเมืองเป็นใหญ่ และยังรวมไปถึงกระบวนการที่คนอพยพเข้ามาทำงานในเมืองที่เป็นอุตสาหกรรม เพราะการกลายเป็นอุตสาหกรรม คือ การพัฒนาด้านเทคโนโลยี ด้านเครื่องจักรกลต่างๆ เพื่อเพิ่มผลผลิต ให้ได้มาก เป็นการพัฒนาทรัพยากรต่างๆ ในสังคม เพื่อการเจริญด้านผลผลิตของสังคม เป็นความเจริญก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่างๆ

2. เศรษฐกิจแบบการตลาด คือ มีการแลกเปลี่ยนสินค้า และเงินตรา ผลผลิตทางการเกษตร จะกลายเป็นสินค้า มีใช้เป็นการผลิตเพื่อการยังชีพ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนาเทคโนโลยีด้านการเกษตรเพื่อตอบสนองความต้องการและเป็นการเพิ่มผลผลิตให้ได้มากขึ้น มีการจ้างแรงงาน ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร มีทัศนคติใหม่ๆ เพราะการแลกเปลี่ยน

3. การกลายเป็นเมือง หมายถึง การที่ชาวชนบทได้รับอิทธิพลเมือง โดยที่อิทธิพลนั้นจะมีทั้งที่เป็นแนวความคิด ทัศนคติ และวัตถุ รวมทั้งการพัฒนาด้านการบริหาร อาชีพต่างๆ จะเพิ่มมากขึ้น ชาวชนบทมีอาชีพที่หลากหลายขึ้น รูปแบบการดำเนินชีวิตของชาวชนบทจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงเมืองเพราะอิทธิพลของเมือง เช่น การทำงานที่ตรงต่อเวลา มีความชำนาญเฉพาะด้าน มีความเป็นปัจเจกชนสูง การติดต่อมีรูปแบบเป็นทางการ แบ่งแยกกันทำงานตามความถนัดของแต่ละบุคคล

4. การเปลี่ยนไปสู่ระบบของราชการ คือ การจัดระเบียบทางสังคมอย่างมีเหตุผล เพื่อเป็นการปรับปรุงการทำงาน ให้มีประสิทธิภาพและเป้าหมาย เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรม จำต้องมีการบริหารและการติดต่อที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น การที่มีกฎเกณฑ์เป็นเรื่องที่จำเป็นต้องมีเพื่อการดำเนินการไปสู่จุดประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการจัดระเบียบการดำเนินชีวิตแบบใหม่ด้วย

Michael G. Robins (อ้างในพัลลภ สุริยกุล ณ อยุธยา, 2542 : 11) ได้ให้ความหมายของความทันสมัยไว้ว่า ความทันสมัยเป็นขบวนการที่แบบฉบับพฤติกรรมของบุคคล และวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงจากระเบียบมาสู่วิถีชีวิตแบบใหม่ที่ซับซ้อนและยุ่งเหยิงทางเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของคนในอดีตได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วไปสู่อนาคตใหม่ๆ ซึ่งแสดงออกในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

- 1) ลักษณะสิ่งแวดล้อมและที่อยู่อาศัย
- 2) ระบบการศึกษาเป็นทางการ
- 3) ที่ดิน แรงงาน สินค้าและบริการ เป็นธุรกิจการค้า
- 4) มีการสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกันทางการสังคมและวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง
- 5) มีลักษณะความเป็นเมือง
- 6) ใช้ระบบสื่อมวลชน
- 7) เกิดนวัตกรรมทางเทคโนโลยีทุกระดับ

Smelser (อ้างในพัลลภ สุริยกุล ณ อยุธยา, 2542 : 11) เห็นว่าความทันสมัย หมายถึง 4 กระบวนการที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันและกัน อันได้แก่

- 1) การเปลี่ยนจากการใช้เทคโนโลยีที่เรียบง่ายมาเป็นเทคโนโลยีที่มีพื้นฐานอยู่บนความรู้ทางวิทยาศาสตร์
- 2) การเปลี่ยนแปลงจากการทำเกษตรซึ่งเป็นการผลิตเพียงยังชีพมาเป็นการผลิตเพื่อการค้า ทั้งนี้รวมไปถึงการรู้จักปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อขาย และการใช้แรงงานรับจ้าง
- 3) การเปลี่ยนแปลงจากการใช้แรงงานคนและสัตว์มาเป็นเครื่องจักรเพื่อทำการผลิตสินค้าป้อนตลาดที่มีขอบเขตกว้างกว่าชุมชนที่ทำการผลิตสินค้าเท่านั้น
- 4) การเปลี่ยนแปลงสภาพทางนิเวศวิทยา จากชุมชนมาเป็นชุมชนเมืองซึ่งมีความหนาแน่น

แนวคิดเรื่องนวัตกรรม (Innovation)

แนวคิดเรื่องนวัตกรรม มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในด้านที่เป็นตัวการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

งามพิศ สัตย์สงวน (2545:17-18) นิยามมโนภาพคำว่านวัตกรรม หมายถึง กระบวนการรับของใหม่ๆ ที่ยังไม่เคยมีมาก่อนใช้ในสังคม หรือ ชุมชน ของใหม่ดังกล่าว อาจเป็น วัฒนธรรม

ทางวัตถุ เช่น เทคโนโลยีสมัยใหม่ทางการสื่อสาร การแพทย์ การขนส่ง การศึกษา การเกษตร หรือ การตลาด ส่วนของใหม่ที่เป็นวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ เช่น ความคิด ค่านิยม อุดมการณ์ หรือแบบแผนพฤติกรรมใหม่ๆ ในด้านต่างๆ ที่แตกต่างไปจากของเดิม

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2534: 68) ได้นิยามคำว่านวัตกรรม หมายถึง สิ่งใดๆ ที่คน (จำนวนหนึ่ง) ถือว่าใหม่ ส่วนใหญ่นวัตกรรมเป็นสิ่งใดๆ ไม่ว่าจะ เป็นความคิด ความรู้ วัสดุ สิ่งของ ที่ใหม่สำหรับสังคมหนึ่งใด

Rogers (อ้างในพระมหาสุพรรณ พิจารณโชติ, 2541 : 19) ได้กล่าวว่า ธรรมชาติของระบบสังคม ไม่ว่าจะ เป็นสังคมแบบไหนก็ตาม จะมีกระบวนการยอมรับสิ่งใหม่อยู่ 5 กระบวนการ คือ

1. ขั้นตอนการทราบข่าว (Awareness) เป็นขั้นที่ผู้รับการเปลี่ยนแปลงได้ทราบว่า สิ่งใหม่ๆ เกิดขึ้น เกี่ยวกับตัวเอง แหล่งข่าวจะมาจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง พ่อแม่ เพื่อนฝูง ญาติพี่น้องและ สื่อสารมวลชนต่างๆ

2. ขั้นความสนใจในรายละเอียด (Interest) เป็นขั้นที่ผู้รับการเปลี่ยนแปลง สนใจในรายละเอียดอย่างมากและคิดว่าสิ่งใหม่นี้คงจะเป็นประโยชน์ จึงได้เข้าไปศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับผู้นำที่นำสิ่งใหม่ๆ

3. ขั้นตอนการประเมินผล (Evaluation) เป็นขั้นตัดสินใจหลังจากที่ทราบข่าวและรายละเอียด เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อในการตัดสินใจว่าสิ่งใหม่นั้นดีแค่ไหน มีผลทั้งในด้านบวกและลบอย่างไร

4. ขั้นทดลอง (Trial) เป็นขั้นที่ตัดสินใจที่พิจารณาว่า หากทดลองแล้ว หากเห็นว่าผลลัพธ์เป็นเช่นไร แล้วค่อยนำไปปฏิบัติ

5. ขั้นการยอมรับ (Adoption) เป็นขั้นตัดสินใจว่า จะยอมรับสิ่งใหม่ หลังจากที่ผ่านมาการทดลองปฏิบัติแล้ว ระยะเวลาที่ใช้เวลามากในการที่จะยอมรับสิ่งใหม่ เพื่อยึดถือปฏิบัติต่อไป

อัตราการรับสิ่งใหม่ หมายถึง การที่สมาชิกจะยอมรับสิ่งใหม่ช้าหรือเร็วตามกระบวนการข้างต้นโดยมีประเด็นพิจารณาอยู่ 2 ประเด็น คือ

1. ลักษณะของสิ่งใหม่ คือ สิ่งใหม่จะเข้าสู่สังคมได้จะต้องมีลักษณะดังที่ วัลฌญา วัลฌญา วิวัฒน์ (2527:16) กล่าวว่า

- 1.1 มีประโยชน์ใช้สอยมากกว่าของเดิม (Relative Advantage)
- 1.2 มีลักษณะเข้ากันได้ง่ายกับแบบชีวิตที่มีอยู่เดิม (Comparability)
- 1.3 มีความซับซ้อนน้อย (less Complexity)
- 1.4 สามารถนำมาทดลองใช้ทีละน้อยได้โดยไม่เกิดความเสียหายมาก (Trainability)
- 1.5 สามารถมองเห็นและเข้าใจได้ง่าย ไม่ยุ่งยากและซับซ้อนเกินไป (Observability)

2. ลักษณะของประชากรในสังคม เป็นลักษณะทางด้านประชากรเป็นบุคลิกภาพ ค่านิยมของกลุ่มบุคคลที่แตกต่าง สิ่งใหม่ชนิดเดียวกันอาจจะผลให้บุคคลบางกลุ่มรับได้อย่างรวดเร็ว ในขณะที่กลุ่มอื่นต้องใช้เวลาานโดยคิ

ผู้ยอมรับสิ่งใหม่ (Innovators) ที่มีลักษณะเห็นชอบผู้ทดลอง ชอบเดินทางท่องเที่ยว ทำให้รู้จักบุคคลต่างๆ ไป เป็นผู้กว้างขวาง รู้จักคนทั่วไป เป็นผู้ยอมรับก่อนบุคคลอื่นๆ ซึ่งเรียกว่า เป็นคนแรกในการรับสิ่งใหม่

ผู้รับสิ่งใหม่เร็ว (Early Adoptors) ส่วนมากจะเป็นกลุ่มที่คนในสังคมยอมรับและรับถือ เป็นผู้รู้แหล่งข่าวใหม่ๆ จากหน่วยราชการ

ผู้รับสิ่งใหม่ปานกลาง กลุ่มนี้จะมีลักษณะการใช้เวลามาก ยอมรับสิ่งใหม่ด้วยความรอบคอบ

ผู้รับสิ่งใหม่ช้า คนกลุ่มนี้จะเป็นคนกลุ่มที่ไม่มีความเป็นผู้นำ หรือการสร้างสรรค์

นอกจากกลุ่มคนที่กล่าวมาแล้ว ยังมีความแตกต่างของบุคคลผู้รับของใหม่ ในเรื่องของเศรษฐกิจและวัฒนธรรมปัจเจกบุคคลดังนี้

อายุ หากมีอายุระหว่าง 20 - 50 ปี จะรับเร็ว หากเกินนี้จะช้า

สภาพทางสังคม ผู้ที่ยอมรับสิ่งใหม่ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมสูงกว่าคนอื่น เช่น ประธานกลุ่ม เป็นต้น

สภาพทางเศรษฐกิจ ผู้ที่รับสิ่งใหม่มักจะมีฐานะทางเศรษฐกิจ จะรับได้เร็วกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ

ระดับความชำนาญ (Specialization) ผู้ที่รับสิ่งใหม่เร็ว มักจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญ ส่วนตรงข้ามจะรับช้า

ความเป็นคนเมืองใหญ่ (Cosmopolitans) ผู้ที่รับสิ่งใหม่เร็ว นั้น จะเป็นผู้ที่มีความกว้างขวางและเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์กับคนทั่วๆ ไปเป็นอย่างดี

ความคิดสร้างสรรค์/ภาวะความเป็นผู้นำ (Leadership) ผู้ที่มีลักษณะของผู้นำ มักจะเป็นผู้รับสิ่งใหม่ได้เร็วกว่าคนอื่น ๆ

ดังนั้นทฤษฎีการยอมรับสิ่งใหม่ จะชี้ให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและสังคม เป็นการพิจารณาถึง ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคน ที่จะทำปฏิรูปการเปลี่ยนแปลง

แนวคิดเรื่องชุมชน (Community)

จากการที่ มนุษย์จำเป็นต้องอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เหล่า เพราะเหตุผลหลายๆ อย่าง อันเนื่องมาจากความอ่อนแอทางด้านสรีระของมนุษย์ สถานที่ที่มนุษย์ใช้อยู่ร่วมกันนั้น เรียก ชุมชน ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า Community

จิรพรรณ กาญจนะจิตรา (2538:2) ได้ให้ความหมายของคำว่าชุมชนดังนี้ ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนหลายๆ กลุ่ม ที่มารวมกันอยู่ในอาณาเขตเดียวกัน มีการแลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างกันและกัน มีการติดต่อมีผลประโยชน์ร่วมกันและมีวัฒนธรรมเป็นอย่างเดียวกัน

นียบรรณ วรรณศิริ (2533) กล่าวว่าชุมชนจะต้องมีส่วนประกอบดังต่อไปนี้

ประชาชน หรือ คน ผลประโยชน์ร่วมกัน อาณาเขตบริเวณ หรือ พื้นที่ การปฏิบัติต่อกัน และ ความสัมพันธ์ของสมาชิก

Webster New Dictionary of the American Language (อ้างในสมทรง เขมวิชานูวัต, 2521:1) ได้ให้ความหมายของคำว่า ชุมชน ไว้ว่า

1. กลุ่มคนที่อยู่ในท้องที่หรือในตัวเมืองเดียวกัน ภายใต้กฎหมายเดียวกัน
2. อาณาบริเวณเมืองที่มีกลุ่มคนอยู่รวมกัน
3. ชนกลุ่มหนึ่งที่อยู่รวมกัน และมีความสนใจในเรื่องต่างๆ คล้ายๆ กัน

The Advanced Learner's Dictionary of Current English (อ้างใน สมทรง เขมวิชานูวัต, 2521: 1) ได้ให้ความหมายของชุมชนไว้ว่า

1. ประชาชนที่อาศัยอยู่ในที่ใดที่หนึ่ง หรือเมืองใดเมืองหนึ่ง
2. กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในท้องที่เดียวกัน มีผลประโยชน์ อาชีพที่คล้ายคลึงกัน มีสัญชาติ มีศาสนา อย่างเดียวกัน

Robert N. Mac. Iver (อ้างในพระมหาสุพรรณ พิจารโชติ, 2541:23) ได้ให้ความหมายของชุมชน ว่า กลุ่มคนที่อยู่รวมกัน และสมาชิกทุกคนได้ให้ความใส่ใจ ในเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มชนนั้น รวมกัน มิเพียงให้ความสนใจอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ แต่จะเป็นการสนใจทุกๆ ไป และมีขอบเขตมากพอที่จะอยู่ร่วมกันในชีวิตประจำวัน ชุมชนนั้นอาจหมายถึง การอยู่รวมกันอย่างง่าย ๆ เช่น หมู่บ้านหนึ่ง ชนเผ่าหนึ่ง หรือเมืองหนึ่ง ประเทศหนึ่ง

Beegle (อ้างใน ทวี ทิวขำ, 2528:2) ได้เขียนหนังสือ Rural Sociology, The Strategy of Change ได้อธิบายว่า "ชุมชน" คือ ระบบสังคมหนึ่ง มีคนอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน และสมาชิกในชุมชนกระทำกิจกรรมเพื่อบำบัดความต้องการจำเป็นเหมือนกัน

จากคำจำกัดความเหล่านี้ สามารถสรุปลักษณะของชุมชน ได้คือ

1. กลุ่มของบุคคลจำนวนหนึ่ง (People)
2. ความสนใจของคนร่วมกัน (Common Interest)
3. มีอาณาเขตพื้นที่ (Area)
4. มีการดำเนินชีวิตเป็นอย่างเดียวกัน
5. มีความสัมพันธ์กัน (Relationship)

ประเภทของชุมชน

ชุมชน อาจจะแบ่งได้ 2 ประเภท ใหญ่ ๆ คือ

1. ชุมชนชนบท (Rural Community)
2. ชุมชนเมือง (Urban Community)

ชุมชนชนบท หมายถึง ชุมชนที่ประชาชนอาศัยอยู่ มีความเป็นอยู่อย่างเป็นกันเอง มีความสนิทสนมกัน มีความสัมพันธ์แบบใกล้ชิด มีความผูกพันกับขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือ วัฒนธรรมมากกว่าชุมชนเมือง ไม่มีความหนาแน่นทางด้านประชากรมากเหมือนชุมชนเมือง อาชีพจะผูกพันอยู่กับธรรมชาติจะมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่

ชุมชนเมือง หมายถึง ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล มีความหนาแน่นของประชากร ไม่มีความสัมพันธ์กันแบบใกล้ชิด เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นต้น

เนื่องจากชุมชนชนบทนั้น จะอยู่ในที่ที่ห่างไกลความเจริญด้านเทคโนโลยีต่างๆ มีประชากรส่วนมากเป็นผู้ที่ยากจน มีคุณภาพชีวิตต่ำ มีความล้าหลังในเรื่องระบบสาธารณสุขูปโภคต่างๆ ดังนั้น เพื่อต้องการการแก้ปัญหาเหล่านั้นของชนบท รัฐจึงได้วางแผนพัฒนาชนบท เพื่อให้ชาวชนบท มีความทัดเทียมกับชาวเมืองโดยทั่วไป

ในการศึกษาชุมชนมักจะเน้นถึงความหมายเหล่านี้ในชุมชนเล็กๆ ที่สามารถทำการศึกษได้ทั่วถึงทุกแง่มุม หรือ หากจะเฉพาะเจาะจงศึกษาปัญหาใดปัญหาหนึ่ง และเป็นชุมชนที่มีลักษณะเปิดในแง่ของความเป็นสังคมหนึ่งๆ กล่าวคือ มีทั้งที่ตั้งอาณาเขต เขตภูมิศาสตร์ มีประชากรที่แสดงออกซึ่งปฏิกริยาตอบโต้กันทั้งในทางบวกและลบ มีสัมพันธ์ภาพกับสังคมอื่นๆ มีกฎเกณฑ์ควบคุมการประพฤติปฏิบัติของตนเอง มีสถาบันทางสังคม และวัฒนธรรมที่สามารถตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของสมาชิกเป็นของตนเอง เช่น สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันครอบครัว และเครือญาติ การศึกษา ศาสนา และนันทนาการ เป็นต้น

แนวคิดความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรม (Religious Beliefs and Rituals)

Emile Durkheim (อ้างในชุมชนศิขร วัฒนกุล, 2537 : 17) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับรูปแบบพื้นฐานทางศาสนาและการจัดระเบียบทางสังคมไว้ว่า ถ้าค้นหารูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ที่อยู่ระหว่างความศักดิ์สิทธิ์กับชีวิตในสังคม ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงกฎเกณฑ์การโต้ตอบระหว่างปรากฏการณ์ทั้งสองชุดนี้ได้แล้ว จะทำให้เข้าใจถึงโครงสร้างสังคมอันสลับซับซ้อนได้ เพราะองค์ประกอบศาสนานั้นเป็นสิ่งที่มากกว่าความคิดความเชื่อในปรากฏการณ์เหนือธรรมชาติ และมืองค์ประกอบสำคัญที่จะให้คุณค่า สามารถนำมาปฏิบัติได้ ทำหน้าที่สะท้อนความรู้สึกรวมกันของบุคคลที่มีต่อกลุ่มของเขา **Durkheim** แบ่งปรากฏการณ์ทางศาสนาออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ความเชื่อ ซึ่งเป็นเรื่องของระบบความคิด
2. พิธีกรรม อันเป็นลักษณะพิเศษในการแสดงออกต่อความเชื่อมั่น

Durkheim อธิบายถึงปรากฏการณ์ทางสังคมว่าไม่ควรกล่าวเพียงสาเหตุหรือความเป็นเหตุผลเท่านั้น แต่ควรจะอธิบายถึงหน้าที่ของสถาบันต่างๆ ทางสังคมประกอบไปด้วย หน้าที่ของสถาบันมีไว้เพื่อประโยชน์ของสังคม มิใช่เพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคล ดังนั้นศาสนาจึงมีการหน้าที่สำคัญต่อสังคมส่วนรวม นั่นคือ ศาสนาทำหน้าที่ยึดเหนี่ยวบุคคลเข้ากับกลุ่ม ทำให้ความเป็นปัจเจกบุคคลลดลง และเมื่อบุคคลประกอบพิธีกรรม จะก่อให้เกิดพลังในการรวมกลุ่มสร้างความเป็นปึกแผ่น (Solidarity) เพื่อการอยู่รอดของกลุ่ม **Durkheim** ให้ความสนใจกับหน้าที่ทางสังคมของศาสนาในรูปแบบการประกอบพิธีกรรม ดังต่อไปนี้

1. ทำหน้าที่ในการเตรียมและจัดวินัย (A Disciplinary and Preparatory Function) พิธีกรรมทางศาสนาจะสอนให้บุคคลมีระเบียบวินัย อดกลั้นในการดำรงชีวิต เป็นการฝึกฝนและเตรียมบุคคลเข้าสู่ชีวิตสังคม
2. ทำหน้าที่ยึดเหนี่ยวบุคคลเข้ากับสังคม (A Cohesive Function) พิธีกรรมทำให้บุคคลมารวมกัน เป็นการสร้างให้เกิดพลังในการรวมกลุ่ม เกิดการผนึกกันทางสังคม
3. ทำหน้าที่ในการผนวกและรื้อฟื้น (A Revitalizing Function) การประกอบพิธีกรรมเป็นการรักษาวัฒนธรรมทางสังคม ฟื้นฟูและสืบทอดวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ในสังคมตลอดไป

4. ทำหน้าที่สร้างคุณค่าและความรู้สึกในการดำรงชีวิต (A Euphoric Function) พิธีกรรมก่อให้เกิดความสุขในการมีชีวิตร่วมกัน บรรเทาความกดดันหรือความเศร้าโศกเสียใจ ตระหนักถึงการเป็นสมาชิกของคนในสังคม

Bronislaw Malinowski (อ้างในเซาว์วีย์ ศุภรตรีทิเพศ, 2542 : 35) ได้เสนอแนวทางสำหรับกลุ่มโครงสร้างหน้าที่ (Structural-Functional School) ขึ้นมาว่า การปฏิบัติตามวัฒนธรรมในแต่ละสังคมนั้นย่อมจะปรากฏออกมาในลักษณะของการกระทำต่อกันและกันอย่างมีความหมาย และทั้งหมดนี้จะต้องพยายามเข้าใจในแง่ของการสนองตอบความต้องการทางจิตวิทยาของเอกชนที่รวมกันอยู่ในสังคมโดยที่ Malinowski มุ่งอธิบายให้เห็นว่าการปฏิบัติในเรื่องเกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อต่างๆ นั้นเป็นไปเพื่อสนองความต้องการในการดำรงชีวิตอยู่ของมนุษย์ในสังคม โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ความต้องการพื้นฐานทางด้านร่างกายและจิตใจ (Basic Biological and Psychological Needs) เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม การพักผ่อน การเจริญเติบโต และการสืบพันธุ์ เป็นต้น ความต้องการเหล่านี้ล้วนเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์

2. การตอบสนองร่วมกันของสมาชิกในสังคม (Instrumental Needs) หมายถึง การทำงานร่วมกันของสมาชิกเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งก่อให้เกิดการจัดตั้งองค์กรและสถาบันต่างๆ ขึ้นในสังคม

3. ความต้องการเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Needs) โดยมีระบบความรู้ หรือวิทยาศาสตร์ ทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ และเข้าใจถึงปรากฏการณ์ทางธรรมชาติแต่เมื่อใดที่วิทยาศาสตร์ไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์บางอย่างได้ มนุษย์จึงได้คิดค้นระบบไสยศาสตร์และศาสนาขึ้นมาแทนที่ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์และเพื่อช่วยให้มนุษย์มีความเข้าใจและรู้สึกปลอดภัย อีกทั้งยังมีหน้าที่เสริมสร้างความสมานฉันท์และความร่วมมือกันของสมาชิกในสังคม

Malinowski เห็นว่า หน้าที่ของศาสนาก็คือช่วยสนับสนุนกำลังขวัญของมนุษย์โดยการเสริมสร้างทัศนคติที่มีคุณค่าต่างๆ เช่น การยอมรับนับถือประเพณี ความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ความกล้าหาญ และความมั่นใจในการต่อสู้อุปสรรคและในการเผชิญหน้ากับความตาย พิธีกรรมทางศาสนามีหน้าที่บางอย่างในการตอบสนองความต้องการทางจิตใจของมนุษย์ในสังคม

Malinowski ได้ทำการศึกษาชาวโทรโบรอันด์ (Trobriand) ซึ่งอยู่ในบริเวณเกาะนิวกินี พบว่าชาวโทรโบรอันด์จะไม่ใช้มายาศาสตร์ (Magic) หรือไสยศาสตร์เลย เมื่อทำการประมงชายฝั่ง ใกล้ๆ ที่มีความปลอดภัย เพราะเขาเห็นว่าเครื่องมือเครื่องใช้และวิชาการที่มีอยู่นั้นพอเพียงต่อการ ดำเนินการ และการให้ความปลอดภัย แต่คราวใดที่พวกโทรโบรอันด์ต้องแล่นเรือไกลฝั่งออกไป อาจจะต้องเผชิญกับพายุหนักหรือความปั่นป่วนของท้องทะเล เครื่องมือ เครื่องใช้และวิชาการที่มี อยู่อาจจะไม่สามารถคุ้มครองชีวิตพวกเขาได้ก็จะเกิดความกระวนกระวายใจ ก็จะหันมาใช้วิธีการ ทางไสยศาสตร์เข้าช่วย ฉะนั้น Malinowski จึงถือว่าการปฏิบัติทางไสยศาสตร์ด้วยการใช้เวทย์มนต์ คาถา และอื่นๆ จึงเป็นไปเพื่อสร้างความอบอุ่นและระงับความกระวนกระวายใจด้วยในขณะเดียวกัน

จะเห็นได้ว่า Malinowski ศึกษาศาสนาโดยมุ่งไปที่หน้าที่ของพิธีกรรมและลัทธิทางศาสนา ต่างๆ เป็นสำคัญ แต่การมองหน้าที่ของ Malinowski นั้นหนักไปทางด้านจิตวิทยามากกว่า เพราะ เน้นที่ตัวบุคคลหรือจิตใจบุคคล ซึ่งเน้นถึงความต้องการของบุคคลแตกต่างกับ Durkheim ที่เน้นใน ด้านสังคมมากกว่าจิตใจ และเน้นหนักความต้องการของสังคมมากกว่าความต้องการของบุคคล

A.R. Radcliffe-Brown (อ้างในชุมชนดินธรา วัฒนธรรม, 2537 : 18) ได้ให้คำอธิบายในเรื่อง ของพิธีกรรมไว้ว่าพิธีกรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก เป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าในเรื่อง ต่างๆ พิธีกรรมเป็นส่วนสำคัญในการดำรงอยู่ของสังคม เป็นกิจกรรมที่ร่วมกันทำตามกลุ่มประเพณี ในโอกาสเกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อสังคม จุดมุ่งหมายของพิธีเหล่านี้เป็นการแสดงออก ถึงความรู้สึกร่วมกันของกลุ่มที่มีต่อความเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น Radcliffe-Brown อธิบายพิธีกรรม ความเชื่อและเทพนิยายต่างๆ ของชาวอันดามัน (Andaman Islanders) ว่าเป็นส่วนหนึ่งของระบบ ศาสนาซึ่งมีหน้าที่เสริมสร้างความรู้สึกร่วมกันอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคม พิธีกรรมช่วยเสริม สร้าง "อารมณ์ร่วม" (collective emotions) และช่วยควบคุมความประพฤติของสมาชิกสังคม ให้ อยู่ในกรอบของจารีตประเพณี กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ พิธีกรรมมีหน้าที่ในการช่วยบำรุงรักษาความ สามัคคีกลมเกลียวระหว่างสมาชิกของสังคม ส่วนการตอบสนองความต้องการด้านจิตใจนั้นเป็น หน้าที่รองลงมาของพิธีกรรม การที่จะทำความเข้าใจในความเชื่อได้อย่างละเอียดนั้นจำเป็นต้อง ศึกษาพิธีกรรมซึ่งถือว่าการกระทำทางศาสนา (Religious Action) Radcliffe-Brown ให้ความสำคัญกับสังคมมากกว่าปัจเจกชน มองสังคมเป็นระบบ อันมีองค์ประกอบย่อยต่างๆ มากมาย แต่ละ ระบบย่อยจะทำหน้าที่ก่อให้เกิดการรวมตัวที่สอดคล้องสมบูรณ์

Robert K. Merton (อ้างถึงใน วาสนา อรุณกิจ, 2529 : 7) นักทฤษฎีกลุ่มโครงสร้างหน้าที่ ได้คำนิยามของหน้าที่ว่า หมายถึงบรรดาผลต่อเนื้อที่ที่สามารถสังเกตได้จากการทำงานของระบบ มีการปรับ แก่ และหน้าที่ของระบบที่สำคัญแบ่งออกได้ กล่าวคือ

1. หน้าที่มุ่งประสงค์ (Manifest Function) หมายถึง บรรดาผลต่อเนื้อที่ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงสร้าง เช่น ในการจัดองค์การตามลำดับชั้นก็เพื่อที่จะให้เกิดผลในการยอมรับการบังคับบัญชา

2. หน้าที่แอบแฝง แต่เป็นผลสืบเนื่อง (Latent Function) หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากเป้าหมายที่กำหนด

3. หน้าที่ไม่ส่งเสริมบูรณภาพ (Dysfunction) หมายถึง ผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นและระบบไม่สามารถประสานกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. หน้าที่ทดแทน (Alternative Function) หมายถึง ผลต่อเนื้อที่อาจจะนำมาทดแทนหน้าที่ที่เจาะจง หรือ หน้าที่มุ่งประสงค์

Merton ได้เสนอแนวคิดที่ว่า ในสังคมหนึ่งอาจจะมีสิ่งที่มีประโยชน์ (Function) ต่อกลุ่มหนึ่งแต่อาจทำให้โทษ (Dysfunction) ในอีกกลุ่มหนึ่งก็ได้และแต่สิ่งทางสังคม เช่น ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ความคิด อาจจะไม่มีความที่หรือไม่มีประโยชน์ (Dysfunction) ต่อสังคม หรืออาจจะมีหน้าที่ชัดแจ้งหรือมีประโยชน์ (Manifest Function) ต่อสังคมก็ได้ และบางสิ่งบางอย่าง อาจจะมีหน้าที่แอบแฝงซ่อนเร้น (Latent Function) อยู่ก็ได้ โดยเฉพาะหน้าที่แอบแฝงนี้เป็นสิ่งที่ไม่ควรมองข้าม ในขณะที่มองเห็นหน้าที่อย่างเปิดเผยชัดแจ้ง ในการวิเคราะห์หน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งนั้น นักวิเคราะห์จะต้องตั้งตัวต่อกรณีที่บรรทัดฐานหนึ่งๆ จะมีหลายหน้าที่ เพราะการปฏิบัติตามวัฒนธรรมอาจไม่ทำให้เกิดทั้งการรวมตัวและการแยกตัวทั้งหมดทีเดียว การศึกษาหน้าที่จึงต้องดูในแง่สมดุลสุทธิทั้งหมด และเป็นหน้าที่ที่หน้าที่สังเกตว่า (Latent Function) นั้นอาจจะเป็นหน้าที่ที่ไม่ส่งเสริมบูรณภาพหรือหน้าที่ทดแทนก็ได้

Merton ได้เสนอแนวความคิดทั่วยานักโครงสร้าง-หน้าที่ ด้วยข้อเสนอ 3 ประการ คือ

1. เราไม่สามารถที่ทักได้ว่า สังคมจะมีการประสานงานกันได้อย่างสมบูรณ์
2. จะต้องยอมรับว่าองค์ประกอบหนึ่งๆทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่มีประโยชน์ (Dysfunction) ได้เท่าๆ กับที่เรายอมรับประโยชน์เชิงหน้าที่ (Positive Function Consequences)
3. ในการวิเคราะห์เชิงหน้าที่ เราต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ของทางเลือกต่างๆ

จะเห็นได้ว่า แนวคิดของ Merton นั้นเน้นทางด้านการศึกษาเชิงการหน้าที่ของแต่ละสังคม หรือระบบสังคมให้ลึกซึ้ง

Arnold van Gennep (อ้างในวาทนา อรุณกิจ, 2529 : 7) ได้จำแนกพิธีกรรมโดยทั่วไปตามแนวความคิดของ Frazer โดยแบ่งพิธีกรรมออกเป็น 2 รูปแบบ คือ Sympathetical Rites และ Contagious Rites

Sympathetical Rites เป็นพิธีกรรมที่ขึ้นอยู่กับความเชื่อของมนุษย์ว่า สัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใด ย่อมใช้แทนตัวของสิ่งนั้น

Contagious Rites เป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการสร้างสิ่งหนึ่งสิ่งใดขึ้นมาใช้แทนสิ่งที่เราต้องการ

Van Gennep ได้วิเคราะห์พิธีกรรมซึ่งจัดขึ้นในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสถานภาพที่สำคัญในชีวิตของเรา ซึ่งเขาเรียกพิธีกรรมเหล่านี้ว่า Rites De Passage โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงการหน้าที่ Van Gennep ได้แสดงให้เห็นว่าพิธีกรรมเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคมที่ใหญ่กว่าอย่างไร

ใน Rites de Passage ; Van Gennep ได้แบ่งพิธีกรรม ออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. Rites of Separation ส่วนของพิธีกรรมที่ว่าด้วยการแยกจากสถานภาพเดิมซึ่งมีความหมายในแง่ของการแยกบุคคลออกจากสถานภาพเดิม

2. Transition Rites ส่วนของพิธีกรรมที่ว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพซึ่งพิธีกรรมนี้จะจัดขึ้นเพื่อเฉลิมฉลองการเปลี่ยนสถานภาพ

3. Rites of Incorporation ส่วนของพิธีกรรมที่ว่าด้วยการเข้าไปอยู่ในสถานภาพใหม่ ซึ่งจัดขึ้นเพื่อให้สถานภาพที่บุคคลได้มาใหม่ มีความมั่นคง

พิธีกรรมต่างๆ ที่จัดทำขึ้นในช่วงการดำเนินชีวิตคนเรานั้น Van Gennep ได้เริ่มศึกษาตั้งแต่การตั้งครรภ์ การให้กำเนิดบุตร ช่วงเวลาที่เป็นเด็ก การบวช การหมั้น การแต่งงาน และพิธี

เกี่ยวกับความตาย Van Gennep ได้อธิบายพิธีกรรมเหล่านี้อย่างละเอียดในลักษณะการพรรณนา และยกตัวอย่างกลุ่มชนที่ประกอบพิธีกรรมเหล่านี้ประกอบด้วย และในส่วนที่เกี่ยวกับพิธีศพนั้น Van Gennep ได้จำแนกพิธีกรรมออกโดยละเอียดดังนี้

1. Rites of Separation พิธีกรรมแยก อันได้แก่ พิธีที่แยกผู้ตายออกจากสังคมของผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่

2. Rites of Incorporation พิธีกรรมรวม บางสังคมถือว่าพิธีศพเป็นพิธีรวมซึ่งผู้ตายจะต้องเขาไปรวมอยู่ในสังคมใหม่ซึ่งเป็นโลกของวิญญาณ

3. Rites of Transition พิธีกรรมเปลี่ยนสภาพ จากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งเมื่อตายไปแล้ว ผู้ตายจะเปลี่ยนสภาพการเป็นวิญญาณ

4. Rites of Purification พิธีกรรมชำระล้างมลทิน ทำให้เกิดความบริสุทธิ์ การอาบน้ำศพ ถือว่าเป็นการชำระล้างมลทินของผู้ตายให้หมดสิ้นไป เพื่อให้ผู้ตายมีความสะอาดบริสุทธิ์

5. Rites of Protection พิธีกรรมป้องกัน อันได้แก่การไว้ทุกข์ การที่บรรดาญาติผู้ตายได้ไว้ทุกข์ให้ นั้น เป็นการปลอมแปลงตัวไม่ให้ผีจำได้ เป็นการป้องกันตัวไม่ให้ผีมารบกวน

จะเห็นได้ว่า Van Gennep ศึกษาพิธีกรรมในเชิงการหน้าที่ มองในแง่การสนองตอบความต้องการทางจิตวิทยาของเอกชนที่รวมกันอยู่ในสังคม

Victor Turner (อ้างในเซาว์วีย์ ศุภรตรีทิเทศ, 2542 : 38) นักมานุษยวิทยาสัญลักษณ์สนใจศึกษาศาสนาและพิธีกรรม Turner วิเคราะห์สัญลักษณ์ทางพิธีกรรมในสังคมของ เดมบู (Ndembu) ว่าเป็นส่วนประกอบของกิจกรรมทางสังคม และเชื่อว่าการศึกษาลักษณะจะต้องทำภายในสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง เพื่อให้เห็นว่าสัญลักษณ์มีความหมายต่อสมาชิก

Turner กล่าวว่าพิธีกรรม ของเดมบู มี 2 ประเภท คือ

1. Life Crisis เป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์การดำเนินชีวิต ซึ่งได้แก่พิธีการเกิด พิธีจากเด็กเข้าสู่วัยหนุ่มสาว พิธีแต่งงาน พิธีการตาย เป็นต้น ตัวอย่างเกี่ยวกับพิธีกรรมนี้ เช่น เด็กชายหญิงที่เข้าสู่วัยรุ่นหนุ่มสาวโดยฝ่ายชายจะมีการทำพิธีขลิบอวัยวะเพศ พิธีนี้กระทำเป็นเวลา

7 วัน ทำกันเป็นกลุ่มในป่า พิธีเหล่านี้กระทำเป็นเวลานานเพื่อให้เกิดความขลัง ตระหนักถึงความ เป็นชาย และสัญลักษณ์ทางเพศ ส่วนฝ่ายหญิงจะทำพิธีรับเข้าสู่้วยสาวทีละคนเมื่อมีประจำเดือน ก่อนแต่งงาน และสอนการบ้านการเรือนไปด้วย ส่วนพิธีศพนั้นเผ่าเดมบูจัดทำพิธีอย่างใหญ่โต เพื่อเป็นการแสดงความสำคัญของผู้ตายและเน้นการจากไปของผู้ตาย

2. Rites of Affliction พิธีการสะเดาะเคราะห์ หรือปรับสภาพตนให้ดีขึ้น พิธีกรรมจะถูก สร้างให้ยิ่งใหญ่ มีอย่างน้อยทุกๆ 3 ปี

นอกจากนี้ Turner ได้กล่าวถึงเผ่าเดมบูว่า เป็นเผ่าชนในแอฟริกาและเป็นเผ่าที่กำลังจะสูญ หายไป เนื่องจากเป็นเผ่าที่มีโครงสร้างหลวม ทั้งนี้เนื่องจากการสืบสายโลหิตกับการเลือกที่อยู่ และการสืบมรดก ไม่สอดคล้องกัน กล่าวคือเผ่าเดมบูจะสืบสายโลหิตฝ่ายชายแต่การให้มรดกให้ ญาติฝ่ายหญิง และเมื่อแต่งงานแล้วไม่ได้ระบุแน่นอนว่าจะไปอยู่กับญาติฝ่ายชาย ดังนั้น ผู้หญิง เดมบูที่แต่งงานแล้วก็ยังผูกพันอยู่กับพ่อแม่ การเคลื่อนไหวโยกย้าย (Mobility) จึงมีสูงมากและเป็น สังคมที่มีพิธีกรรมทางศาสนามาก่อนข้างมาก

อย่างไรก็ตาม Turner วิเคราะห์ว่า เนื่องจากเผ่าเดมบู มีความสับสนในเรื่องการสืบมรดก การสืบสายเลือด และการเลือกที่อยู่หลังแต่งงานจึงจำเป็นต้องมีพิธีกรรมวุ่นวายและยิ่งใหญ่ เพื่อ เป็นการรวมสมาชิกของสังคมเข้าไว้ด้วยกัน อย่างน้อยในช่วงที่ประกอบพิธีกรรม โดยพิธีกรรมจะ ช่วยสร้างความมั่นคงทางสังคม เป็นการยืนยันโครงสร้างสังคมที่มีอยู่ พิธีกรรมจึงมีหน้าที่ช่วย สร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับสังคม Turner เรียกพิธีกรรมนี้ว่า กลไกประสานรอยร้าว (Redressive Mechanism)

Turner (อ้างในสุริยา สมุทคุปดี และพัฒนา กิติยาษา, 2533 : 10) ได้ให้ความหมายของพิธี กรรมว่าลำดับที่แน่นอนของพฤติกรรม ซึ่งรวมถึงทั้งการกระทำการพูด และสิ่งที่ถูกจัดขึ้นใน สถานที่แน่นอนและเพื่อสนองตอบความมุ่งหมายผลประโยชน์ของผู้ประกอบพิธี Turner ได้แบ่งพิธี กรรมออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. พิธีกรรมที่เกิดขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล ซึ่งอาจเห็นการเปลี่ยนแปลงของ สภาพภูมิอากาศที่ถูกกำหนด โดยลักษณะทางวัฒนธรรม หรือการเริ่มต้นของการประกอบอาชีพ การงาน เช่น การเพาะปลูก การเก็บเกี่ยว หรือการเปลี่ยนผ่านฤดูกาล เป็นต้น

2. พิธีกรรมตามวงจรชีวิตมนุษย์ เช่น การประกอบพิธีกรรมอันเนื่องจากปรากฏการณ์การดำเนินชีวิต ซึ่งได้แก่ การเกิด การเจ็บ การตาย เป็นต้น

3. พิธีกรรมที่เกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติ อันได้แก่พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการขจัดภัยพิบัติอันเนื่องมาจากความเชื่อว่า เกิดเพราะอำนาจเหนือธรรมชาติ

Clifford Greertz (อ้างในขุนดินธรา วัฒนกุล, 2537 : 19) กล่าวถึงศาสนาและพิธีกรรมในฐานะที่เป็นระบบสัญลักษณ์ มนุษย์ได้อาศัยสัญลักษณ์ในการนิยามและเปลี่ยนจักรวาลและโลกให้เป็นแบบจำลองตามความคิดของตน ศาสนามีส่วนช่วยเสริมสร้างความรู้สึกให้มนุษย์ในการรับรู้โลกของความเป็นจริง อธิบายการดำรงอยู่ของธรรมชาติและสิ่งมีชีวิต สัญลักษณ์ที่ถูกให้ความหมายในทางศาสนานั้นไม่ได้เป็นไปตามความเป็นจริงในตัวของสัญลักษณ์เอง แต่แฝงไว้ด้วยลักษณะนามธรรม ซึ่งยากแก่การแปลความ สิ่งเหล่านี้นำไปสู่การจัดระเบียบในสังคมมนุษย์ การเคารพบูชาสัญลักษณ์เป็นการเชื่อมโยงกับสิ่งที่ยากต่อการทำความเข้าใจ เป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือความสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน ความศรัทธาความเชื่อในสิ่งต่างๆ ถูกแสดงผ่านสัญลักษณ์ในรูปของประเพณีนิยม ปรัมปรานิยาย อาจเป็นลายลักษณ์อักษรหรือแสดงความรู้สึกต่อความเชื่อ รูปแบบของสัญลักษณ์ในเชิงพิธีกรรมนั้นมีมาก เช่น สถานที่ วัตถุ ปรากฏการณ์ **Greertz** กล่าวว่า การแสดงออกในการเคารพบูชาสัญลักษณ์เป็นสิ่งที่เกิดจากการประสานกันทางจิตใจ ภาวะอารมณ์ สីลธรรมของมนุษย์กับโลกทัศน์ของพวกเขา ซึ่งมีลักษณะเฉพาะในแต่ละสังคม ศาสนาในความหมายของ **Greertz** จึงหมายถึงระบบสัญลักษณ์ที่กระทำเพื่อเป็นการสร้างอำนาจให้คงอยู่แลแพร่กระจายออกไป เป็นการจัดระเบียบมโนภาพต่อสิ่งที่เกิดขึ้น ให้คำอธิบายเพื่อทำให้เกิดความศรัทธาโดยมีอารมณ์และแรงจูงใจเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเป็นจริงขึ้นมาในสังคม

งามพิศ สัตย์สงวน (2545 : 206) ได้พูดถึงพิธีกรรมว่า พิธีกรรมเป็นส่วนประกอบของศาสนาเป็นการแสดงออกถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีต่ออำนาจเหนือธรรมชาติ เป็นหนทางที่จะให้เกิดระเบียบในสังคม ทำหน้าที่ในการลด ความวุ่นวายใจของมนุษย์มีขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันความสำเร็จในชีวิต เช่น การสวดอ้อนวอนต่างๆ เพื่อเคารพ หรือเพื่อบูชา อำนาจเหนือธรรมชาติต่างๆ

การทำพิธีกรรม จึงเน้นเรื่องสัญลักษณ์ อุปกรณ์ กิริยาท่าทาง และถ้อยคำที่ใช้เป็นสื่อ เพื่อนำมาซึ่งความสำเร็จตามที่ตั้งปรารถนาไว้ จึงมักแสดงออกในทางความขลังและศักดิ์สิทธิ์ เพื่อให้เกิดผลตอบสนองในด้านจิตใจ (พจนานุกรมศัพท์ สังคมวิทยา ราชบัณฑิตยสถาน, 2525:314)

ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Cultural Ecology Theory)

งามพิศ สัตย์สงวน (2545 : 19) ได้กล่าวไว้ว่า กรอบแนวคิดนี้มองวัฒนธรรมว่าเป็น การปรับตัวต่อปัญหาเบื้องต้นที่เกี่ยวกับการดำรงชีพเพื่อมีชีวิตอยู่และการผลิต ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรมพัฒนามาจากทฤษฎีของไวท์และสจ๊วต รวมทั้งการเชื่อมโยงบางอย่างจากทฤษฎีวิวัฒนาการทั่วไปของวัฒนธรรม ไวท์มีแนวคิดที่ว่าพัฒนาการของวัฒนธรรมจะตามมาด้วยการเปลี่ยนแปลงในพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของประชากร การเพิ่มผลผลิตและมีความชำนาญเฉพาะอย่างทางเศรษฐกิจมากขึ้น วัฒนธรรมด้านอื่นๆ สำคัญรองลงมาจากรากฐานทางวัตถุนิยม ทฤษฎีของไวท์มีลักษณะเป็นสากล คือ ประยุกต์ได้กับวัฒนธรรมอื่นๆ โดยทั่วไป

ทฤษฎีวิวัฒนาการหลายสาย ของสจ๊วต มองวัฒนธรรมว่าเป็นระบบพื้นฐานที่ตอบสนอง การปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่เฉพาะ ไม่เหมือนไวท์ สจ๊วตคิดว่าวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมอาจเคลื่อนตัวไปได้ในหลายทิศทางต่างๆ กัน กล่าวคือ สังคมต่างๆ ที่มีสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเหมือนๆ กัน และมีเทคโนโลยีในระดับเดียวกันอาจมีวิวัฒนาการไปในหนทางที่คล้ายกัน กระบวนการดังกล่าวของวิวัฒนาการในสังคมต่างๆ ที่อยู่ห่างไกลกันทางภูมิศาสตร์ มักใช้อธิบายความเหมือนกันที่ทฤษฎีการแพร่กระจายอธิบายไม่ได้ สจ๊วตบอกว่า การอธิบายขั้นตอนพัฒนาการทางวัฒนธรรม จะได้จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ระดับของเทคโนโลยีและแบบแผนการทำงานในสังคมนั้นๆ

สรุปได้ว่า ทฤษฎีนี้ตอบคำถามว่าสังคมมนุษย์พัฒนาแบบแผนพฤติกรรมที่เฉพาะอย่างไร นั่นคือการมองวัฒนธรรมว่าเป็นระบบหนึ่งของพฤติกรรมที่ถ่ายทอดสังคมและมีหน้าที่เชื่อมโยงคนในชุมชนต่างๆ ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เฉพาะ เป็นการเน้นวัฒนธรรมว่าเป็นระบบพฤติกรรมที่รวมเอาเทคโนโลยี การจัดระเบียบทางเศรษฐกิจและการเมือง การตั้งถิ่นฐานกลุ่มคนกลุ่มต่างๆ ศาสนา ความเชื่อ การปฏิบัติและค่านิยมต่างๆ ไว้ด้วยกัน นับว่าเป็นการเน้นการมีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เฉพาะในชุมชนหรือสังคมนั้นๆ

การใช้ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรมในการศึกษาชุมชนลาวโซ่ง เนื่องจากว่าในการศึกษา การเปลี่ยนแปลงทางพิธีกรรมของชุมชนและประเพณีชีวิตของชุมชนมีความเกี่ยวพันรวมไปถึงสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคมด้วย จึงต้องศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประชากร สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมทางสังคมในชุมชน เพราะสิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลต่อการ

ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจนเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมขึ้นในชุมชนลาวโซ่งบ้านคอนมะเกลือ

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม (Cultural Change Theory)

นิยามและความหมายของการเปลี่ยนแปลง

งามพิศ สัตย์สวงน (2545:10) ได้ให้ความหมายว่า การเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความแตกต่างของสิ่งของอย่างเดียวกันที่เอามาเปรียบเทียบกับในเวลาที่แตกต่างกันออกไป

C.W.Mills (อ้างในงามพิศ สัตย์สวงน, 2545:9) นิยามการเปลี่ยนแปลงว่า คือสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตเกี่ยวกับบทบาทสถาบัน การจัดระเบียบโครงสร้างทางสังคม รวมทั้งการเกิดขึ้น ขยายตัว และการลดลงของสิ่งดังกล่าวด้วย

Wilbert E. Moore (อ้างในงามพิศ สัตย์สวงน, 2545:10) ได้ให้ความหมายว่า การเปลี่ยนแปลง คือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมซึ่งคือแบบแผนการกระทำระหว่างกัน รวมผลกระทบของโครงสร้างทางสังคมที่มีต่อบรรทัดฐานและค่านิยมด้วย

Nisbet (อ้างในพัลลภ สุริยกุล ณ อยุธยา, 2542 : 8) ได้ให้ความหมายว่า การเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความแตกต่างที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันในช่วงเวลาหนึ่งขององค์กรหนึ่งซึ่งยังคงตัวอยู่ได้

นิยามและความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2532 :99) ได้อธิบายไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมหมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรมของประชาชาติหนึ่งๆ ทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ แต่อัตราการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม 2 ประเภทนี้เป็นไปไม่เท่ากัน โดยทั่วไปวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุเปลี่ยนแปลงช้ากว่า นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงอาจจะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติหรือโดยการวางแผนก็ได้

Kingsley Davis (อ้างในชูดา จิตพิทักษ์, 2528 : 160) ได้ให้ความหมายว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมหมายถึง การเปลี่ยนแปลงทุกอย่างที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรมทุกสาขา ได้แก่ ศิลปะ

วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ปรัชญา ฯลฯ เช่นเดียวกับการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบและกฎเกณฑ์ของการจัดระเบียบทางสังคม

Wiese (อ้างใน สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2529 : 25-26) ได้ให้ความหมายว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมหมายถึง การเปลี่ยนแปลงในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งของ หรือเรื่องราวต่างๆ ทั้งนี้เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นผลผลิตของกิจกรรมระหว่างมนุษย์

งามพิศ ลัตยัสวงวน (2545:42) กล่าวว่า วัฒนธรรมนั้นไม่อยู่นิ่ง แต่จะค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไป เมื่อผู้มีอำนาจในสังคมบอกว่า “ให้พยายามรักษาวัฒนธรรมของเราไว้” นั้น พวกเขาใช้คำว่าวัฒนธรรมอย่างหลวมๆ ซึ่งพวกเขา หมายถึง ค่านิยมที่พอใจในความชำนาญและคุณลักษณะอื่นๆ ของวัฒนธรรม เช่น คนตรีลูกทุ่ง ความกตัญญู ศิลปหัตถกรรม สิ่งเหล่านี้ควรรักษาไว้ และไม่ควรให้สูญหายไปจากสังคม อย่างไรก็ตาม พวกนี้มักสมมติ หรือคิดว่าวัฒนธรรมนั้นอยู่นิ่ง และถ้ามนุษย์ไม่ตั้งใจจะเปลี่ยน มันก็ยิ่งเหมือนเดิม ไม่เปลี่ยนแปลง ข้อสมมติฐานที่ว่ามานั้นผิด เพราะว่าวัฒนธรรมจะเปลี่ยนไปเรื่อยๆ ไม่ว่ามนุษย์จะวางแผนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ก็ตาม วัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้เพราะว่า การเปลี่ยนแปลงเป็นลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของวัฒนธรรม

สนิท สมักรการ (2525) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงในระเบียบประเพณี ธรรมเนียม วิถีปฏิบัติต่างๆ ของคนในสังคม วัฒนธรรมอาจจะเปลี่ยนแปลงไป เพราะสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ

1) การประดิษฐ์ คิดค้น (Invention) ซึ่งรวมทั้งการสร้างเทคนิควิทยาใหม่ๆ และการคิดสร้างธรรมเนียมประเพณี หรือระบบความเชื่อใหม่ๆ และเมื่อแนวคิดใหม่ดังกล่าวได้รับการนำไปใช้งานแพร่หลายในสังคมแล้ว ย่อมถือได้ว่าแบบแผนการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ได้เกิดขึ้นแล้ว

2) วัฒนธรรมอาจเปลี่ยนแปลงได้ด้วยวิธีการขอยืมหรือขอลอกแบบกัน (Cultural Borrowing) นั้น ได้ปรากฏมีอยู่เสมอในสังคมมนุษย์ซึ่งมีการติดต่อสัมพันธ์กับสังคมอื่นอยู่ตลอดเวลา การติดต่อทางวัฒนธรรมอาจเกิดขึ้นได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ การติดต่อทางตรงก็คือการที่คนต่างวัฒนธรรมได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนความคิด ค่านิยมและพฤติกรรมซึ่งกันและกันในรูปแบบกิจกรรมต่างๆ เช่น การทูต

การค้า การศึกษาในต่างประเทศ ส่วนในทางอ้อม คือ การติดต่อกันโดยผ่านสื่อต่างๆ เช่น สื่อสารมวลชน หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

วิชา คลายนาท (2530:184) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้ สิ่งประดิษฐ์ของสังคมทั้งที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุ ซึ่งได้แก่ ภาษา ศิลปะ ศีลธรรม คนตรี ประเพณี ฯลฯ

งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

งามพิศ สัตยสงวน (2545) ได้วิจัยเรื่อง วัฒนธรรมข้าว : การคงอยู่และการเปลี่ยนแปลง ที่หมู่บ้านบ้านนา ตำบลบ้านนา อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ทำให้วัฒนธรรมข้าวคงมีอยู่ในหมู่บ้านบ้านนา คือ ระบบครอบครัวและเครือญาติ การผลิตข้าวเป็นการค้า การชลประทาน การใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยีทางการเกษตรสมัยใหม่ในการผลิตข้าวและแหล่งเงินทุน ส่วนปัจจัยที่ทำให้วัฒนธรรมข้าวเปลี่ยนแปลงไป คือ การรับนวัตกรรม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กาลประทาน การคมนาคม และพ่อค้าชาวจีน

เกี่ยวกับยุคสมัยของวัฒนธรรมข้าวในหมู่บ้านบ้านนา พบว่า อาจแบ่งวัฒนธรรมข้าวในหมู่บ้านออกเป็น 2 ยุคๆ แรกเรียกว่า “วัฒนธรรมข้าวในระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพ” เริ่มแต่การก่อตั้งหมู่บ้านเมื่อประมาณ 400 ปีมาแล้วจนถึงปี พ.ศ.2490 ยุคที่ 2 เรียกว่า “วัฒนธรรมข้าวในระบบเศรษฐกิจแบบการค้า” เริ่มตั้งแต่ พ.ศ.2491 จนถึงปัจจุบัน

ผลวิจัยยังพบอีกว่า ในปัจจุบันประชากรที่ทำนาเป็นอาชีพหลักมีเพียง 37 ครัวเรือน จาก 150 ครัวเรือน ชาวนาส่วนมากเป็นชาวนายากจน เป็นชาวนาเช่า มีภาระหนี้สิน เพราะต้องกู้เงินจากพ่อค้านายทุนเจ้าของที่ดินหรือธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์(ธกส.) ปัจจุบันต้นทุนการทำนาสูงขึ้นทุกปี แต่ราคาข้าวตกต่ำ ทำให้ชาวนาเป็นหนี้ นอกจากนี้ยังมีปัญหาภัยแล้งแล้งภัยธรรมชาติอีกด้วย ชาวนาจำนวนหนึ่งปรับตัวต่อสถานการณ์ปัจจุบันโดยการเลิกอาชีพทำนา แล้วไปขายแรงงานตามตัวเมืองในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา หรือจังหวัดใกล้เคียง บางครอบครัวอพยพไปหางานทำในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล สำหรับแนวโน้มของวัฒนธรรมข้าวในหมู่บ้านบ้านนา พบว่าอีก 30-40 ปีข้างหน้าวัฒนธรรมข้าวจะสิ้นสุดลงในบ้านนา เพราะไม่มีผู้ใดต้องการสืบต่อวัฒนธรรมข้าวอีกต่อไป

เสมอชัย พูลสุวรรณ และ สุมิตร ปิติพัฒน์. ได้ทำวิจัยเรื่อง (ลาวโซ่ง : พลวัตของระบบวัฒนธรรมในรอบสองศตวรรษ ; 2542) ผู้วิจัยศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนลาวโซ่งในภาคกลางของประเทศไทย ในรอบสองศตวรรษเศษที่ผ่านมา โดยอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามเปรียบเทียบ ทั้งจากการสำรวจไทดำในถิ่นฐานดั้งเดิมในเวียตนาม และลาวโซ่งซึ่งเป็นกลุ่มอพยพของไทดำในประเทศไทย รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร

ความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนาของกลุ่มไทดำในเวียตนาม ซึ่งเป็นบรรพบุรุษของลาวโซ่ง มีพัฒนาการควบคู่กันมาอย่างช้านานนับโครงสร้างสังคมที่แบ่งคนเป็นชนชั้น ภายใต้ระบบการปกครองแบบศักดินา วัฒนธรรมแบบศักดินาของไทดำ เป็นวัฒนธรรมของผู้ปกครองมีโครงสร้างภายในเข้มแข็ง และมีแนวโน้มที่จะกลืนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อนบ้านอื่นๆ ซึ่งมีสถานภาพทางสังคมต่ำกว่า ให้เข้ามาอยู่ภายในพรมแดนทางชาติพันธุ์ของพวกเขาและถูกกวาดต้อนเข้ามาอยู่ในบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ภายใต้ระบบการปกครองแบบมุลนาย - ไพร์ของรัฐบาลสยามส่งผลกระทบต่อโครงสร้างบางมิติของวัฒนธรรมลาวโซ่งดั้งเดิม ความแตกต่างทางสังคมและเศรษฐกิจระหว่างชนชั้นทางวัฒนธรรม ซึ่งเคยมีความสำคัญยิ่งในระบบการปกครองแบบศักดินาค่อยๆจางหายไป ขณะที่สำนักชาติพันธุ์ของความเป็นพวกเดียวกัน ซึ่งร้อยรัดด้วยประเพณีความเชื่อ ที่สืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นจากวัฒนธรรมดั้งเดิม กลับเพิ่มปริมาณความเข้มข้นในบางมิติ ปรากฏการณ์หลังนี้สะท้อนออกมาให้เห็นได้ชัดเจน ด้วยความพยายามปรับขยายขอบข่ายเครือญาติทางวัฒนธรรมให้กว้างขวางมากขึ้นกว่าที่เคยมีอยู่ในระบบเดิม สำนักชาติพันธุ์ที่ถูกบีบให้เข้มข้นขึ้นคงเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้ลาวโซ่งสามารถธำรงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิม ในมิติที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น อย่างเช่น ภาษา เครื่องกาย และแบบแผนบ้านเรือนไว้ได้ดีกว่า และทำให้ถูกกลืนเป็นไทยได้ช้ากว่าชาติพันธุ์กลุ่มน้อยโดยทั่วไปในภาคกลางของประเทศไทย

จากการศึกษาชุมชนลาวโซ่งปัจจุบัน ในหลายท้องถิ่นพบว่า ลักษณะตามประเพณีดั้งเดิมบางอย่าง คือ การแต่งกายในชีวิตประจำวัน ทรงผมของสตรี และลักษณะทางกายภาพของบ้านเรือน เป็นลักษณะที่สูญหายได้อย่างรวดเร็ว ลำดับรองลงมาคือ ภาษาพูดและพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตส่วนบุคคล ส่วนที่เปลี่ยนแปลงได้ยากที่สุดคือ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเครือข่ายความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะได้แก่พิธีแสนเรือนและพิธีศพ

วาสนา อรุณกิจ (2529) ได้ศึกษาเรื่อง “พิธีกรรมและโครงสร้างทางสังคมของลาวโซ่ง” ที่ตำบลสระพัฒนา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยได้สรุปว่าพิธีกรรมในสังคมลาวโซ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือพิธีกรรมตามแนวพุทธศาสนา และพิธีกรรมตามความเชื่อดั้งเดิม

เกี่ยวกับการนับถือผีและการบูชาบรรพบุรุษ มีการปฏิบัติตามความเชื่อดั้งเดิมอย่างเคร่งครัดจนกลายเป็นประเพณี การปฏิบัติพิธีกรรมถือเป็นการปฏิบัติหน้าที่อย่างหนึ่งในการอยู่ในสังคม แสดงให้เห็นถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ ความสามัคคี ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหมู่บ้าน และในหมู่บ้าน

ในด้านโครงสร้างทางสังคมของลาวโซ่ง สังคมหมู่บ้านจะประกอบด้วยครอบครัวหลายๆ ครอบครัวที่เกี่ยวข้องกันเป็นเครือญาติทั้งทางสายเลือดและการแต่งงาน ชุมชนลาวโซ่งมีการจัดลำดับขั้นทางสังคมตามลักษณะพื้นฐานทางวัฒนธรรมโดยใช้ตระกูลเป็นเกณฑ์ แบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ ชั้นผู้ทำและชั้นผู้น้อย มีลักษณะเป็นชุมชนเปิด การแต่งงานไม่มีข้อห้ามเกี่ยวกับการแต่งงานกับบุคคลนอกกลุ่ม และยังอาศัยความเชื่อในการนับถือผีและอำนาจเหนือธรรมชาติในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคล ทำให้เกิดความเป็นระเบียบในชุมชนหมู่บ้าน

จิราพร เจริญสุข (2516) ได้ศึกษาเรื่อง “พิธีศพของลาวโซ่ง” ที่ตำบลบ้านคอน อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าลาวโซ่งมีความเชื่อว่าผู้ที่ตายไปแล้วจะต้องไปเฝ้า “แกน” ซึ่งลาวโซ่งถือว่าเป็นเทพเจ้าสูงสุด ในพิธีศพของลาวโซ่งมีความเชื่อว่าผู้ที่ตายไปแล้วจะต้องไปเฝ้า “แกน” ซึ่งแตกต่างจากความเชื่อของคนไทยในภาคกลาง ที่เชื่อว่าผู้ที่ตายไปแล้วจะไปอยู่บนรถหรือสวรรค์แล้วแต่ผลบุญที่ได้กระทำไว้ขณะยังมีชีวิตอยู่

นอกจากนี้ จิราพร เจริญสุข ยังได้กล่าวถึงสิ่งของต่างๆ ที่เจ้าภาพประดิษฐ์ขึ้นมาในพิธีศพนั้น มิใช่เป็นการกระทำตามประเพณีเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องแสดงถึงสถานภาพของผู้ตายอีกด้วย ตัวอย่างเช่น พิธีศพใดที่มีเรือแค้นแสดงว่าผู้ตายเป็นผู้สูงอายุ หรือถ้าศพใดมีหงส์และมีขงกราวติดอยู่ที่เสาหลวง แสดงว่าเป็นศพผู้ชาย แต่ถ้ามีปลีผูกติดที่เสาหลวงแสดงว่าเป็นศพหญิง

อวยพร ชื่นกลิ่นรูป และสุรณี กุลโกวิท (2517) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประเพณีการทำศพของลาวโซ่ง” ที่หมู่บ้านคอนทราย ตำบลทับค้าง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ได้วิเคราะห์ให้เห็นว่าพิธีศพที่ผู้มีชีวิตอยู่ทำให้กับผู้ตายนั้นมีจุดมุ่งหมายใหญ่ๆ อยู่ 2 ประการคือ ประการแรก เพื่อผู้ตาย แสดงให้เห็นว่าผู้ที่มีชีวิตอยู่นั้นยังมีความอาลัยรักในตัวผู้ตายอยู่ โดยเฉพาะผู้มีพระคุณ ประการที่สอง เพื่อผู้อยู่ พิธีศพที่จัดขึ้นนั้นเป็นการรวมญาติเพื่อแสดงความเสียใจ เป็นการให้ความอบอุ่นแก่ญาติมิตรของผู้ตาย

การศึกษาของอวยพร ชื่นกลิ่นรูป และ สุรณี กุลโกวิท นี้ได้วิเคราะห์ให้เห็นว่าพิธีศพเป็นแกนกลางในการยึดเหนี่ยวบุคคลในสังคมชนิกเข้าด้วยกัน มีความรักความสามัคคีกัน

สุมิตร ปิติพัฒน์ บัณฑิต อ่อนคำ และ พูนสุข ธรรมภิมุข (2521) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ลาวโซ่ง” ที่หมู่บ้านคอนทราย ตำบลทับคาง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี พบว่าลักษณะความเชื่อทางศาสนาของลาวโซ่งเป็นแบบ Animism เชื่อกันว่าสิ่งต่างๆ ในโลกอยู่ภายใต้อำนาจผีและสิ่งเหนือธรรมชาติ ดังนั้นแบบแผนชีวิตและพิธีกรรมของลาวโซ่ง จึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับผีต่างๆ ซึ่งสามารถบันดาลให้ชีวิตของคนแปรผันไปตามความพอใจของผี ถึงแม้ว่าปัจจุบันนี้ลาวโซ่งจะได้มีการเรียนรู้และเข้าใจในหลักปฏิบัติในทางพุทธศาสนาก็ตาม แต่ความเชื่อในเรื่องผีต่างๆ ก็ยังคงรักษาไว้ไม่ทอดทิ้ง ลาวโซ่งได้นำเอาความเชื่อตามหลักพระพุทธศาสนาไปเพิ่มความเชื่อเดิมของตนเท่านั้น มิได้นำไปทดแทนของเดิม ดังนั้นความเชื่อของลาวโซ่งในปัจจุบัน จึงผสมผสานกันระหว่างความเชื่อเรื่องผีและวิญญาณต่างๆ กับความเชื่อในหลักพุทธศาสนา และปฏิบัติตามพิธีกรรมตามความเชื่อทั้งสองแบบนี้ โดยหลีกเลี่ยงไม่ให้ขัดแย้งกัน และเลือกปฏิบัติตามความเหมาะสมของสภาพความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจและโอกาสต่างๆ ในวัฏจักรชีวิต

เรไร สืบสุข สุขสมาน ยอดแก้ว และรัชฎาพรรณ เศรษฐวัฒน์ (2523) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “วรรณกรรมพื้นบ้านไทยทรงดำ” โดยศึกษาวรรณกรรมพื้นบ้านที่เป็นมุขปาฐะ ที่อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี พบว่า วรรณกรรมพื้นบ้านไทยทรงดำสะท้อนให้เห็นถึงประวัติการสร้างโลกของแถบ ประวัติความเป็นมาของไทยทรงดำ การดำรงชีวิตความเชื่อในเรื่องต่างๆ เช่น ความเชื่อทางไสยศาสตร์ ผี วิญญาณ โชคลาง และความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา ค่านิยม ประเพณี และพิธีกรรมต่างๆ ตลอดจนการจัดระเบียบทางสังคมของชาวไทยทรงดำ และยังได้พบว่าลักษณะวรรณกรรมของชาวไทยทรงดำมีความคล้ายคลึงกับวรรณกรรมชาดก และวรรณกรรมท้องถิ่นเพชรบุรีด้วย

ณัฐธิดา สุขมนัส (2539) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยในวิถีชีวิตของชายไทยเชื้อสายจีน ในกรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่า ความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยแพร่กระจายเข้ามาสู่ประเทศไทยโดยผ่านกลุ่มชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย ความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยได้รับอิทธิพลของแนวคิดเรื่องพลังหยินและหยาง จากปรัชญาอี้จิงและแนวคิดในการปฏิบัติตนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติจากลัทธิเต๋า และคติความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยมีบทบาทสำคัญต่อกลุ่มชาติพันธุ์จีน โดยฮวงจุ้ยสำหรับสุสานเป็นสัญลักษณ์ของเอกภาพทางสายตระกูล และฮวงจุ้ยเพื่อที่อยู่อาศัยตอบสนองความต้องการ ความปลอดภัย ความมั่นคงทางด้านจิตใจ และความสุขความเจริญในชีวิต และการปฏิบัติตามความเชื่อส่วนหนึ่งต้องอาศัยค่าใช้จ่ายสูง ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจอำนาจ จึงจะสามารถปฏิบัติตามได้อย่างเต็มที่

อาภรณ์ อุกฤษณ์ (2529) ศึกษาการดำรงอยู่ของความเชื่อและพิธีกรรม พิธีกรรมมีส่วนทำให้ความเชื่อดำรงอยู่ได้ เป็นการตอกย้ำความเชื่อในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้ฝังแน่นอยู่ในสังคมยกตัวอย่างกรณีการทรงพระ เนื่องในวันเกิดพระปุนเท่าง ที่จังหวัดกระบี่ในฐานะที่เป็นศาสนาและความเชื่อแบบพื้นบ้านในกลุ่มชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน ในงานมีแบ่งพิธีการออกเป็น 3 ประเภท คือ ประเภทการแสดงอภิไถหาร ประเภทความเชื่อและประเภทของการทำบุญ จากการศึกษพบว่า พิธีทรงพระนอกจากจะเป็นการเช่นไหว้พระปุนเท่างและหาเงินทุนเพื่อนำไปปฏิสังขรณ์ศาลเจ้าแล้ว วัตถุประสงค์หลักเป็นการสร้างความเชื่อและความศรัทธาต่อผู้ที่มาร่วมในงานพิธีมุ่งหวังเผยแพร่ศาสนา อบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่ประชาชนและผลจากการวิเคราะห์พิธีกรรมในครั้งนี้ ทำให้ทราบว่า การที่จะล่วงรู้บทบาทและหน้าที่ของความเชื่อและพิธีกรรมนั้นจำเป็นต้องพิจารณาถึงภาวะแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม รวมถึงภาวะแวดล้อมทางสถานที่และเวลาด้วย

ศิริลักษณ์ สุภากุล (2533) ได้ทำการศึกษาเรื่องพิธีกรรมพืชมงคลกับการจัดระเบียบสังคมกรณีศึกษาในจังหวัดลำปาง โดยทำการศึกษาถึงหน้าที่ประโยชน์ของพิธีกรรมพืชมงคลในจังหวัดลำปาง และบทบาทของพิธีกรรมที่มีผลต่อการจัดระเบียบสังคม ผลการวิจัยพบว่าพิธีกรรมพืชมงคลมีหน้าที่ประโยชน์ที่สำคัญคือ เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในกลุ่มตระกูลที่ประกอบพิธีกรรมโดยมีผีบรรพบุรุษหรือที่เรียกว่า ผีปู่ย่าเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในตระกูล ช่วยเป็นกำลังใจในการแก้ไขปัญหาและเอาชนะอุปสรรคต่างๆ ในด้านการจัดระเบียบทางสังคม พิธีกรรมมีบทบาทในการควบคุมความประพฤติของคนในกลุ่มตระกูลให้ประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี ยึดมั่นในหลักคำสอนของศาสนาโดยใช้อำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และความเชื่อเรื่องผีปู่ย่ามาควบคุมคนในสังคม พิธีกรรมช่วยขจัดปัญหาความขัดแย้งของคนในกลุ่มตระกูล สร้างความร่วมมือและความสามัคคีให้เกิดขึ้นภายในกลุ่มนอกจากนั้นพิธีกรรมยังเป็นการแสดงถึงอดีตของกลุ่มตระกูลที่ประกอบพิธีกรรมว่า ได้สืบเชื้อสายมาจากชนชั้นเจ้า หรือนักรบในอดีตและในพิธีกรรมยังมีบางขั้นตอนที่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้ปลดปล่อยอารมณ์แสดงสิ่งที่ตรงข้ามกับการปฏิบัติในชีวิตประจำวันของตน

ราตรี มฤคทัต และเสาวภา พรสิริพงษ์ (2533) ได้เขียนบทความเรื่องพิธีกรรมการลาลีกาของชาวลาว เป็นการศึกษาและวิเคราะห์เชิงมานุษยวิทยาในด้านที่เกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนสภาพ และสาเหตุของความเจ็บป่วยและการป้องกัน จากการเข้าร่วมสังเกตการณ์ในพิธีดังกล่าวที่ชุมชนลาว ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ผลการศึกษาพบว่าพิธีลาลีกาบทของลาวลาว สะท้อนให้เห็นถึงระบบความเชื่อ โลกทัศน์ ความนึกคิดเกี่ยวกับโลกจักรวาล ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อม และมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันเอง สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติ การผสมผสานความเชื่อเรื่องผี พุทธ พราหมณ์

เข้าด้วยกันได้อย่างเป็นหนึ่งเดียวและที่สำคัญที่สุด สามารถนำความเชื่อนี้มาใช้เป็นกลไกทางสังคมที่ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคมพวน

อาภรณ์ อุกฤษณ์ (2532) ได้ศึกษา พิธีลอยเรือ : ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมของชาวเล กรณีศึกษาบ้านหัวแหลม เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ พบว่าองค์ประกอบของพิธีลอยเรือทั้งในแง่ของศิลปะที่ชาวเลบ้านหัวแหลมสร้างสรรค์ประดิษฐ์ขึ้น เพื่อใช้ในพิธีกรรม และในแง่ของสัญลักษณ์และการสื่อความหมายตลอดจนการสืบเนื่อง และการเปลี่ยนแปลงได้สะท้อนให้เห็นถึงสัญลักษณ์ และการสื่อความหมายในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ การประกอบพิธีกรรมของผู้นำกลุ่ม การเข้าร่วมต่อเรือปลาจึก ประดิษฐ์ไม้กั้นผี ประกอบพิธีสาคน้ำ และพิธีทำนํ้ามนต์ทำขวัญ และการสะเดาะเคราะห์ ตลอดจนการร้องรำทำเพลงของสมาชิกในกลุ่ม สิ่งเหล่านี้เป็นการแสดงสัญลักษณ์และการสื่อความหมายด้วยภาษาท่าทาง ซึ่งนอกจากสัมพันธ์กับตำนานความเชื่อ ค่านิยมทัศนคติ และภาวะแวดล้อมทางนิเวศวิทยา ซึ่งรวมเรียกว่าโลกทัศน์ทางสังคมและวัฒนธรรมแล้วยังแสดงถึงโครงสร้างของพิธีลอยเรือ ซึ่งสัมพันธ์กับโครงสร้างของชุมชนชาวเลบ้านหัวแหลมด้วย ในทำนองเดียวกันเรือปลาจึกและส่วนประกอบของเรือ ไม้กั้นผี และเครื่องเซ่นในพิธีกรรมได้แสดงถึงสัญลักษณ์และการสื่อความหมายทางวัตถุ ซึ่งสัมพันธ์กับโลกทัศน์ทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนชาวเลบ้านหัวแหลม อันเป็นแรงบันดาลใจให้สมาชิกในชุมชนสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์สิ่งเหล่านี้ขึ้นเพื่อสนองตอบความต้องการของสังคมเช่นกัน ทั้งนี้องค์ประกอบของพิธีลอยเรือแต่ละขั้นตอน และโลกทัศน์ทางสังคมและวัฒนธรรม ได้มีการสืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลงไปอย่างสอดคล้องและสัมพันธ์กัน

จารุวรรณ พรมวัง (2536) ได้ศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมบางประการของชาวไทยลื้อ ซึ่งเป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม 4 ประการ คือ ประเพณี ความเชื่อ ได้แก่ ประเพณีตามธรรม และพิธีส่งเคราะห์บ้าน หมูบ้าน - เมือง ประเพณีการแต่งกาย และภาษา โดยศึกษาถึงกระบวนการและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของชาวไทยลื้อพบว่า วัฒนธรรมทางด้าน การแต่งกายเปลี่ยนแปลงมากที่สุด โดยภาษามีการเปลี่ยนแปลงน้อยและชาวไทยลื้อยังพูดภาษาคำเมืองได้อีกหนึ่งภาษา สำหรับประเพณีเกี่ยวกับความเชื่อ นั้นยังคงถือปฏิบัติกันอยู่ เพียงแต่ลดความยิ่งใหญ่ของงานลงเพื่อให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายและเวลาน้อยลงเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน สำหรับปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแยกได้เป็นปัจจัยภายนอกได้แก่ ปัจจัยทางด้านสาธารณูปโภค ปัจจัยทางการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม และปัจจัยด้านนิเวศวิทยา ส่วนปัจจัยภายในที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้แก่ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ โดยเฉพาะผู้นำชุมชนที่จะรับและเผยแพร่วัฒนธรรมจากภายนอก

อะระโท โอชิม่า (2536) ศึกษาชีวิตพิธีกรรมและเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนมอญในเมืองไทยที่บ้านมน อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี คนมอญมีเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ซ้อนอยู่ 2 ระดับ คือ ในระดับที่เป็นคนไทย และในระดับที่เป็นคนมอญควบคู่กันไป ซึ่งการที่คนมอญในชุมชนมีเอกลักษณ์ส่วนหนึ่งที่เป็นคนไทยนั้นไม่ใช่ว่ามีเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ไทย แต่มีเอกลักษณ์ส่วนหนึ่งของสังคมไทยหรือประเทศไทย ซึ่งหลายชาติพันธุ์ซับซ้อนในระดับที่เป็นคนไทย คนมอญในชุมชนบ้านมน แบ่งใช้สัญลักษณ์ของชาติพันธุ์มอญ ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์และกาลเทศะ ผู้วิจัยพบว่าสิ่งสำคัญที่นิยามความเป็นคนมอญ คือ เชื้อสายของคนมอญโดยเฉพาะสายเลือดทางผู้ชาย และพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนับถือ เช่น พิธีเลี้ยงผีและพิธีรำผีนั้นเป็นกลไกสำคัญที่จะธำรงเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ โดยการสืบต่อทางสายเลือด และสืบต่อประวัติของชาติพันธุ์มอญ อีกนับหนึ่งพิธีกรรมทางด้านพุทธศาสนาบางพิธีกรรม เช่น การทำบุญทั้งหมด 9 วัด ในวันเข้าพรรษาและวันออกพรรษา เป็นต้น ได้รวบรวมกลุ่มชาติพันธุ์มอญกลุ่มย่อยๆ เข้าไว้ด้วยกัน จึงทำให้มีกลุ่มชาติพันธุ์มอญกลุ่มใหญ่ ซึ่งมีประโยชน์ต่อการธำรงวัฒนธรรมและจารีกประเพณีของชาติพันธุ์มอญในขณะเดียวกันตำราต่างๆ ของคนมอญก็มีหน้าที่สำคัญต่อการธำรงเอกลักษณ์ชาติพันธุ์มอญ โดยการสืบต่อประวัติและพิธีกรรมของคนมอญ และโดยการแสดงให้เห็นกฎและแบบอย่างการดำเนินชีวิตของคนมอญ

สมบุรณ์ สุขสำราญ (2530) ศึกษาความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรมของชุมชนชาวจีนในเขตทรงวาดและสำเพ็ง กรุงเทพมหานคร การที่ชาวจีนเป็นชนส่วนน้อยอพยพมาจากเมืองจีนและอาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่มนั้น มีเหตุผลทางด้านจิตวิทยา เพื่อที่จะสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นกลุ่ม พวกเขาพึงพอใจร่วมกันสามารถทำได้โดยการธำรงรักษาวัฒนธรรมจีนโพ้นทะเล และเพื่อความเป็นเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตน การธำรงเอกลักษณ์ของชาวจีนนี้มุ่งประเด็นไปที่ความเชื่อเพราะความเชื่อทางศาสนามีอิทธิพลต่อโลกทัศน์ พัฒนาการของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตมนุษย์เป็นอย่างมาก ความเชื่อทางศาสนานั้นสามารถแสดงออกได้เป็นรูปธรรมในเรื่องของการประกอบพิธีกรรม โดยพิธีกรรมทำให้สามารถเข้าใจถึงความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ (Supernatural) ระบบความเชื่อทางศาสนาของชาวจีนในประเทศไทยมีลักษณะของการผสมผสานความเชื่อระหว่างพุทธศาสนา การบูชาบรรพบุรุษ ลัทธิเต๋าและขงจื้อ ซึ่งค่อนข้างสอดคล้องและไม่แตกต่างกันเท่าใดนักกับโลกทัศน์และความเชื่อของชาวไทย ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้ความเชื่อของชาวจีนผสมผสานกลมกลืนเข้ากับวัฒนธรรมไทยได้โดยง่าย ประกอบกับลักษณะทางชาติพันธุ์ของชาวไทยและจีนก็มีความคล้ายคลึงกัน

วรรณัย พงศาชลากร (2537) ศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีผลกระทบก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในชุมชนลาวครั้ง บ้านโคก ตำบลอุ้มทอง อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยสนามทางมานุษยวิทยาคือการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญ และใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยปรากฏว่า เศรษฐกิจการค้าแบบทุนนิยม, การรับนวัตกรรมทางวัตถุใหม่ๆ ทางตะวันตก, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, การเป็นเมืองของชุมชนใกล้เคียง, การอุตสาหกรรมในบริเวณใกล้เคียง, การพัฒนาโดยหน่วยงานของรัฐและเอกชน, การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมด้วยระบบชลประทาน, การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพประเภทดิน และการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมประเภทน้ำ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

ผลการวิจัยพบอีกว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในชุมชนลาวครั้ง คือ การผสมผสานทางวัฒนธรรม การติดต่อทางวัฒนธรรม การเป็นชุมชนชานา การเพิ่มประชากร ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม การเร่งรัดพัฒนาชนบท การเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ความทันสมัย การศึกษา สื่อสารมวลชน ปัจจัยสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

สุขศรี กัลชาญพันธ์ (2538) ศึกษาหน้าที่ทางสังคมของพิธีกรรมเกี่ยวกับการเพาะปลูกข้าวและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม : ศึกษากรที่บ้านดงทอง ตำบลดงทอง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร โดยมีจุดประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบ เนื้อหา และบทบาทหน้าที่ของพิธีกรรมเกี่ยวกับการปลูกข้าว ทั้งก่อนและหลังการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรรมกับระบบนิเวศวิทยา โดยทำวิจัยสนามที่บ้านดงทอง ตำบลดงทอง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร สนามวิจัยดังกล่าวเป็นชุมชนชานา ระดับหมู่บ้าน (มี 202 หลังคาเรือน) การเก็บข้อมูลใช้เทคนิควิจัยทางมานุษยวิทยาเป็นหลัก ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตทั่วไป การสัมภาษณ์ไม่เป็นทางการ และการบันทึกภาคสนาม ผลการวิจัยพบว่า หน้าที่ของพิธีกรรมเกี่ยวกับการปลูกข้าว, ทำให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ในระดับครอบครัวและสังคม สภาพแวดล้อมชุมชน ได้แก่ น้ำฝน ดิน สัตว์ และพืช มีผลต่อพิธีกรรมเกี่ยวกับการปลูกข้าว เพื่อสนองความต้องการในระดับครอบครัวและในระดับชุมชน การรับนวัตกรรมวัตถุ และการรับวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุมีผลต่อการทำพิธีกรรมเกี่ยวกับการปลูกข้าวน้อยลง

และสรุปผลการวิจัยในอนาคตว่า พิธีกรรมเกี่ยวกับการปลูกข้าวมีแนวโน้มว่าจะลดลงไปเรื่อยๆ และชาวบ้านจะเลิกถือปฏิบัติไปในที่สุด นอกเสียจากว่าพิธีกรรมดังกล่าวจะเปลี่ยนแปลงหน้าที่ให้สามารถสนองความต้องการในระดับครอบครัวและระดับชุมชนได้ในสังคมสมัยใหม่

งานวิจัยในต่างประเทศ

Skinner (อ้างใน ชุตินธรา วัฒนกุล, 2537 :12) มองว่าชาวจีนโพ้นทะเลที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยจะถูกกลืนเข้าสู่สังคมและวัฒนธรรมไทย กลายเป็นคนไทยในที่สุด การอธิบายเช่นนี้ก่อให้เกิดปัญหาข้อสงสัยบางประการว่า การผสมผสานที่เกิดขึ้นกับชาวจีนในประเทศไทยนั้นเป็นไปได้แค่ระดับใดระดับหนึ่งเท่านั้น โดยเกี่ยวข้องกับเงื่อนไขสภาวะของสังคมบางประการ เราจะพบว่าปัจจุบันชาวจีนในประเทศไทยก็ยังคงธำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมส่วนหนึ่งของพวกเขาไว้ได้ เช่น ประเพณีปฏิบัติต่างๆ ที่ยังคงมีการสืบทอดกันอยู่ หรือในอีกแง่มุมหนึ่ง จากกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นผลให้สังคมไทยก้าวเข้าสู่ความทันสมัยตามแบบอย่างวัฒนธรรมตะวันตก ทั้งชาวไทยและชาวจีนต่างก็ปรับตัวเองเข้าสู่กระบวนการเปลี่ยนแปลงนี้ จึงมีอากกล่าวได้ว่า ชาวจีนถูกผสมผสานกลมกลืนเข้าสู่สังคมไทยอย่างแท้จริง

Malinowski (อ้างใน เชาว์วัย สุภรตรีทิเทศ, 2542 : 35) ได้ทำการศึกษาชาวโทรโบรอันด์ (Trobriand) ซึ่งอยู่ในบริเวณเกาะนิวกินี พบว่าชาวโทรโบรอันด์จะไม่ใช้มายาศาสตร์ (Magic) หรือไสยศาสตร์เลย เมื่อทำการประมงชายฝั่งใกล้ๆ ที่มีความปลอดภัย เพราะเขาเห็นว่าเครื่องมือเครื่องใช้และวิชาการที่มีอยู่นั้นพอเพียงต่อการดำเนินการ และการให้ความปลอดภัย แต่คราวใดที่พวกโทรโบรอันด์ต้องแล่นเรือไกลฝั่งออกไป อาจจะต้องเผชิญกับพายุหนักหรือความปั่นป่วนของท้องทะเล เครื่องมือ เครื่องใช้และวิชาการที่มีอยู่อาจจะไม่สามารถคุ้มครองชีวิตพวกเขาได้ก็จะเกิดความกระวนกระวายใจ ก็จะหันมาใช้วิธีการทางไสยศาสตร์เข้าช่วย ฉะนั้น Malinowski จึงถือว่าการปฏิบัติทางไสยศาสตร์ด้วยการใช้เวทย์มนต์คาถา และอื่นๆ จึงเป็นไปเพื่อสร้างความอบอุ่นและระงับความกระวนกระวายใจด้วยในขณะเดียวกัน

Victor Turner (อ้างใน วาสนา อรุณกิจ, 2529:12) นักมานุษยวิทยาสัญลักษณ์สนใจศึกษาศาสนาและพิธีกรรม Turner วิเคราะห์สัญลักษณ์ทางพิธีกรรมในสังคมของ เดมบู (Ndembu) ว่าเป็นส่วนประกอบของกิจกรรมทางสังคม และเชื่อว่าการศึกษาศัญลักษณ์จะต้องทำภายในสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง เพื่อให้เห็นว่าสัญลักษณ์มีความหมายต่อสมาชิก

Turner กล่าวว่าพิธีกรรม ของเดมบู มี 2 ประเภท คือ

1. Life Crisis เป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์การดำเนินชีวิต ซึ่งได้แก่พิธีการเกิด พิธีจากเด็กเข้าสู่วัยหนุ่มสาว พิธีแต่งงาน พิธีการตาย เป็นต้น ตัวอย่างเกี่ยวกับพิธีกรรมนี้ เช่น

เด็กชายหญิงที่เข้าสู่วัยรุ่นหนุ่มสาวโดยฝ่ายชายจะมีการทำพิธีขลิบอวัยวะเพศ พิธีนี้กระทำเป็นเวลา 7 วัน ทำกันเป็นกลุ่มในป่า พิธีเหล่านี้กระทำเป็นเวลานานเพื่อให้เกิดความขลัง ตระหนักถึงความ เป็นชาย และสัญลักษณ์ทางเพศ ส่วนฝ่ายหญิงจะทำพิธีรับเข้าสู่วัยสาวที่ละคนเมื่อมีประจำเดือน ก่อนแต่งงาน และสอนการบ้านการเรือนไปด้วย ส่วนพิธีศพนั้นเผ่าเดมบูจัดทำพิธีอย่างใหญ่โต เพื่อเป็นการแสดงความสำคัญของผู้ตายและเน้นการจากไปของผู้ตาย

2. Rites of Affliction พิธีการสะเดาะเคราะห์ หรือปรับสภาพตนให้ดีขึ้น พิธีกรรมจะถูก สร้างให้ยิ่งใหญ่ มีอย่างน้อยทุกๆ 3 ปี

นอกจากนี้ Turner ได้กล่าวถึงเผ่าเดมบูว่า เป็นเผ่าชนในแอฟริกาและเป็นเผ่าที่กำลังจะสูญ หายไป เนื่องจากเป็นเผ่าที่มีโครงสร้างหลวม ทั้งนี้เนื่องจากการสืบสายโลหิตกับการเลือกที่อยู่ และการสืบมรดก ไม่สอดคล้องกัน กล่าวคือเผ่าเดมบูจะสืบสายโลหิตฝ่ายชายแต่การให้มรดกให้ ญาติฝ่ายหญิง และเมื่อแต่งงานแล้วไม่ได้ระบุแน่นอนว่าจะไปอยู่กับญาติฝ่ายชาย ดังนั้น ผู้หญิง เดมบูที่แต่งงานแล้วก็ยังผูกพันอยู่กับพ่อแม่ การเคลื่อนไหวโยกย้าย (Mobility) จึงมีสูงมากและเป็น สังคมที่มีพิธีกรรมทางศาสนาค่อนข้างมาก

Klausner (อ้างในพระมหาสุพรรณ พิจารณโชติ, 2541 : 27) ได้ศึกษาที่บ้านหนองขอน ซึ่งเป็นหมู่บ้านแห่งหนึ่ง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในด้านที่เกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรมนั้น พบว่า พวกหนุ่มสาวที่แต่งงานแล้วมักจะแยกอยู่ต่างหากไม่อยู่ร่วมกับพ่อและแม่เหมือนแต่ก่อน ระบบการช่วยเหลือในหมู่บ้านเปลี่ยนไปเป็นแบบการจ้างแรงงานไม่ว่าจะเป็นชาวบ้านด้วยกันหรือ กับพระ ระบบความสัมพันธ์เปลี่ยนไป ไม่เหมือนอำนาจของพ่อแม่ที่จะสั่งการได้เหมือนแต่ก่อน ความสัมพันธ์ทางสถาบันศาสนา ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามระยะเวลาของการบวช เป็นต้น สรุปได้ว่าสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงนั้นเกิดจากระบบเศรษฐกิจซึ่งมีการติดต่อกับชุมชนภายนอก ขึ้น การย้ายเข้าไปทำงานของหนุ่มสาวนอกหมู่บ้าน ได้นำความทันสมัยมาสู่หมู่บ้าน และข่าวสาร ที่ทันสมัย พ่อค้าล้วนเป็นปัจจัยที่อิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งนั้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

1. การรับนวัตกรรมทางวัตถุ
2. การรับนวัตกรรมที่มีใช้วัตถุ
3. แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
4. การพัฒนาของหน่วยงานภาครัฐ

ตัวแปรตาม

การเปลี่ยนแปลง
พิธีกรรมชุมชน

5. การคมนาคม
6. ระบบการศึกษา
7. การติดต่อสื่อสาร
8. การย้ายถิ่น

การเปลี่ยนแปลง
ประเพณีชีวิต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมมติฐานในการวิจัย

จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยที่ผ่านมา นั้น ทำให้ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานในการวิจัยดังนี้คือ

1. การรับนวัตกรรมทางวัตถุ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน
2. การรับนวัตกรรมที่มีใช้วัตถุ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน
3. แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน
4. การพัฒนาของหน่วยงานภาครัฐ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน
5. การคมนาคม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน
6. ระบบการศึกษาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน
7. สื่อ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน
8. การย้ายถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

1. นวัตกรรมที่เป็นวัตถุ หมายถึง สิ่งของใหม่ที่เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุสามารถจับต้องสัมผัสได้ โดย การที่ชาวบ้านยอมรับเอาสิ่งใหม่ ได้แก่ รถยนต์ รถไถนา รถเกี่ยวข้าว และ โทรทัศน์ มาใช้ในชีวิตประจำวัน
2. นวัตกรรมที่มีใช้วัตถุ หมายถึง การรับของใหม่ที่ไม่ใช่วัฒนธรรมทางวัตถุ ซึ่งเป็นส่วนของวัฒนธรรมซึ่งจับต้องไม่ได้ ได้แก่ การรับทัศนคติหรือแนวคิดใหม่ๆ ในด้านของการทำการเกษตร การศึกษา ภาษา รวมทั้งรูปแบบของการดำเนินชีวิต
3. แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หมายถึง แผนการพัฒนาประเทศที่รัฐบาลได้กำหนดไว้ เป็นกรอบในการพัฒนาประเทศ ซึ่งปัจจุบันอยู่ในระหว่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9
4. การพัฒนาของหน่วยงานภาครัฐ หมายถึง หน่วยงานของรัฐที่ขยายตัวไปยังท้องถิ่นต่างๆ ของสังคม ซึ่งส่งผลให้การควบคุมทางสังคมตามประเพณี หรือ กลไกของท้องถิ่นในการควบคุมสังคมลดลง ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กรมชลประทาน สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท กระทรวงสาธารณสุข

5. การคมนาคม หมายถึง การพัฒนาและสร้างเส้นทางคมนาคม ได้แก่ ถนนคอนกรีตทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 321 และถนนลาดยางในหมู่บ้าน ทำให้เกิดการติดต่อระหว่างชุมชน

6. ระบบการศึกษา หมายถึง รูปแบบการศึกษาและหลักสูตรที่กำหนดโดยส่วนกลาง โดยมีโรงเรียนเป็นแหล่งของการศึกษาความรู้ที่สำคัญ

7. สื่อ หมายถึง การติดต่อกับชุมชนโดยสื่อต่างๆ ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ทำให้คนในชุมชนสามารถรับรู้ข่าวสารจากนอกชุมชนได้อย่างสะดวกรวดเร็ว

8. การย้ายถิ่น หมายถึง การย้ายออกมาทำงานนอกหมู่บ้าน ได้แก่ การไปทำไร่แดงโม และการไปทำงานในเมือง หรือ จังหวัดอื่นๆ

9. การเปลี่ยนแปลงในพิธีกรรมชุมชน หมายถึง ความแตกต่างระหว่างพิธีกรรมชุมชนในอดีตและปัจจุบัน ได้แก่ 1. การไหว้ศาลประจำหมู่บ้าน 2. การขึ้นบ้านใหม่ 3. พิธีป่าดง 4. การเสนเรื่อน 5. การเสนตัว 6. การเป่งขวัญ

10. การเปลี่ยนแปลงในประเพณีเกี่ยวกับชีวิต หมายถึง ความแตกต่างระหว่างประเพณีในอดีตและปัจจุบัน 4 อย่าง คือ 1.การเกิด 2.การบวช 3.การแต่งงาน 4.การตาย

11. การยอมรับสมมติฐาน หมายถึง มีเปอร์เซ็นต์ตั้งแต่ 51 เปอร์เซ็นต์ขึ้นไป

12. การปฏิเสธสมมติฐาน หมายถึง มีเปอร์เซ็นต์น้อยกว่า 51 เปอร์เซ็นต์

การอธิบายสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1 การรับนวัตกรรมทางวัตถุ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน

ตามที่ตั้งสมมติฐานไว้เพราะมีเพราะมีทฤษฎีและแนวคิดต่อไปนี้ในการสนับสนุน

แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม ที่ว่านวัตกรรมเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในประเทศกำลังพัฒนา คำว่านวัตกรรมหมายถึงกระบวนการรับของใหม่ๆ ที่ยังไม่เคยมีมา

ก่อนมาใช้ในสังคมหรือชุมชนของใหม่ดังกล่าวอาจเป็นนวัตกรรมทางวัตถุ เช่น เทคโนโลยีสมัยใหม่ทางการสื่อสาร การแพทย์ การขนส่ง การศึกษา การเกษตรหรือการตลาด ส่วนของใหม่ที่เป็นวัฒนธรรมไม่ใช่วัตถุ เช่น ความคิด ค่านิยม อุดมการณ์ หรือแบบแผนพฤติกรรมใหม่ๆ ในด้านต่างๆ ที่แตกต่างไปจากเดิม (งามพิศ สัตย์สงวน, 2545)

ตัวอย่างงานวิจัยที่สนับสนุนสมมติฐานนี้ เช่น งานวิจัยของ งามพิศ สัตย์สงวน (2545) พบว่านวัตกรรมทำให้วัฒนธรรมข้าวในชุมชนบ้านนา จังหวัดนครนายก เปลี่ยนแปลง งานวิจัยของ พระมหาสุพรรณ พิจารโชติ (2541) พบว่าการย้ายถิ่นรับนวัตกรรมทางวัตถุทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในประเพณีชีวิตในจังหวัดขอนแก่น

สมมติฐานข้อที่ 2 การรับนวัตกรรมที่มีใช้วัตถุ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน

ตามที่ตั้งสมมติฐานไว้เพราะมีเพราะมีทฤษฎีและแนวคิดต่อไปนี้ในการสนับสนุน

แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม ที่ว่านวัตกรรมเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในประเทศกำลังพัฒนา คำว่านวัตกรรมหมายถึงกระบวนการรับของใหม่ๆ ที่ยังไม่เคยมีมาก่อนมาใช้ในสังคมหรือชุมชนของใหม่ดังกล่าวอาจเป็นนวัตกรรมทางวัตถุ เช่น เทคโนโลยีสมัยใหม่ทางการสื่อสาร การแพทย์ การขนส่ง การศึกษา การเกษตรหรือการตลาด ส่วนของใหม่ที่เป็นวัฒนธรรมไม่ใช่วัตถุ เช่น ความคิด ค่านิยม อุดมการณ์ หรือแบบแผนพฤติกรรมใหม่ๆ ในด้านต่างๆ ที่แตกต่างไปจากเดิม (งามพิศ สัตย์สงวน, 2545)

ตัวอย่างงานวิจัยที่สนับสนุนสมมติฐานนี้ เช่น งานวิจัยของ งามพิศ สัตย์สงวน (2545) พบว่านวัตกรรมทำให้วัฒนธรรมข้าวในชุมชนเปลี่ยนแปลงบ้านนา จังหวัดนครนายก งานวิจัยของ พระมหาสุพรรณ พิจารโชติ (2541) พบว่าการรับนวัตกรรมที่มีใช้วัตถุทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในประเพณีชีวิตในจังหวัดขอนแก่น

สมมติฐานข้อที่ 3 แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน

ตามที่ตั้งสมมติฐานไว้เพราะมีเพราะมีทฤษฎีและแนวคิดต่อไปนี้ในการสนับสนุน

แนวคิดเกี่ยวกับความทันสมัย ที่ว่า ความทันสมัยเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมกำลังพัฒนามากยิ่งขึ้น กระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อสังคมกำลังพัฒนารับเอาวัฒนธรรมทั้งทางวัตถุและวัฒนธรรมไม่ใช่วัตถุของสังคมอุตสาหกรรมมาใช้ เมื่อนำมาใช้แล้วมักทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมกำลังพัฒนาการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมักไม่ราบรื่น มักเกิดอย่างต่อเนื่องหลายอย่างและหลายระดับ ทำให้มีผลกระทบต่อสถาบันสังคมทุกสถาบัน ชุมชนทุกแห่ง และมีผลกระทบต่อชีวิตทุกด้านของสมาชิกในสังคมกำลังพัฒนา (งามพิศ สัตย์สงวน, 2545)

ตัวอย่างงานวิจัยที่สนับสนุนสมมติฐานนี้ เช่น งานวิจัยของ งามพิศ สัตย์สงวน (2545) พบว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำให้วัฒนธรรมชาวในชุมชนบ้านนา จังหวัดนครนายกเปลี่ยนแปลง

สมมติฐานข้อที่ 4 การพัฒนาของหน่วยงานภาครัฐ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน

ตามที่ตั้งสมมติฐานไว้เพราะมีเพราะมีทฤษฎีและแนวคิดต่อไปนี้ในการสนับสนุน

แนวคิดเกี่ยวกับความทันสมัย ที่ว่า ความทันสมัยเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมกำลังพัฒนามากยิ่งขึ้น กระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อสังคมกำลังพัฒนารับเอาวัฒนธรรมทั้งทางวัตถุและวัฒนธรรมไม่ใช่วัตถุของสังคมอุตสาหกรรมมาใช้ เมื่อนำมาใช้แล้วมักทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมกำลังพัฒนาการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมักไม่ราบรื่น มักเกิดอย่างต่อเนื่องหลายอย่างและหลายระดับ ทำให้มีผลกระทบต่อสถาบันสังคมทุกสถาบัน ชุมชนทุกแห่ง และมีผลกระทบต่อชีวิตทุกด้านของสมาชิกในสังคมกำลังพัฒนา (งามพิศ สัตย์สงวน, 2545)

ตัวอย่างงานวิจัยที่สนับสนุนสมมติฐานนี้ เช่น งานวิจัยของ เชาววิชัย สุภรตรีทิเพศ (2542) พบว่าการพัฒนาโดยหน่วยงานของรัฐ มีผลต่อระบบพิธีกรรมทางศาสนาของชุมชนลาวพวนในจังหวัดลพบุรี

สมมติฐานข้อที่ 5 การคมนาคม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน

ตามที่ตั้งสมมติฐานไว้เพราะมีเพราะมีทฤษฎีและแนวคิดต่อไปนี้ในการสนับสนุน

แนวคิดที่สนับสนุนสมมติฐานนี้ คือ แนวคิดเกี่ยวกับความทันสมัย ที่ว่า ความทันสมัยเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมกำลังพัฒนามากยิ่งขึ้น กระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อสังคมกำลังพัฒนารับเอาวัฒนธรรมทั้งทางวัตถุและวัฒนธรรมไม่ใช่วัตถุของสังคมอุตสาหกรรมมาใช้ เมื่อนำมาใช้แล้วมักทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมกำลังพัฒนาการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมักไม่ราบรื่น มักเกิดอย่างต่อเนื่องหลายอย่างและหลายระดับ ทำให้มีผลกระทบต่อสถาบันสังคมทุกสถาบัน ชุมชนทุกแห่งและมีผลกระทบต่อชีวิตทุกด้านของสมาชิกในสังคมกำลังพัฒนา (งามพิศ สัตย์สงวน, 2545)

ตัวอย่างงานวิจัยที่สนับสนุนสมมติฐานนี้ เช่น งานวิจัยของ งามพิศ สัตย์สงวน (2545) พบว่าการคมนาคมทำให้วัฒนธรรมชาวในชุมชนเปลี่ยนแปลง

สมมติฐานข้อที่ 6 ระบบการศึกษา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน

ตามที่ตั้งสมมติฐานไว้เพราะมีเพราะมีทฤษฎีและแนวคิดต่อไปนี้ในการสนับสนุน

แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม ที่ว่านวัตกรรมเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในประเทศกำลังพัฒนา คำว่านวัตกรรมหมายถึงกระบวนการรับของใหม่ๆ ที่ยังไม่เคยมีมาก่อนมาใช้ในสังคมหรือชุมชนของใหม่ดังกล่าวอาจเป็นนวัตกรรมทางวัตถุ เช่น เทคโนโลยีสมัยใหม่ทางการสื่อสาร การแพทย์ การขนส่ง การศึกษา การเกษตรหรือการตลาด ส่วนของใหม่ที่เป็นวัฒนธรรมไม่ใช่วัตถุ เช่น ความคิด ค่านิยม อุดมการณ์ หรือแบบแผนพฤติกรรมใหม่ๆ ในด้านต่างๆ ที่แตกต่างไปจากเดิม (งามพิศ สัตย์สงวน, 2545)

ตัวอย่างงานวิจัยที่สนับสนุนสมมติฐานนี้ งานวิจัยของพระมหาสุพรรณ พิจาร โชติ(2541) พบว่าการย้ายถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในประเพณีชีวิตในจังหวัดขอนแก่น

สมมติฐานข้อที่ 7 สื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน

ตามที่ตั้งสมมติฐานไว้เพราะมีเพราะมีทฤษฎีและแนวคิดต่อไปนี้ในการสนับสนุน

แนวคิดที่สนับสนุนสมมติฐานนี้ คือ แนวคิดการขัดเกลาทางสังคม ที่ว่าสื่อมวลชนเป็นตัวแทนของการขัดเกลาทางสังคมอย่างหนึ่ง (สุพิศรา สุภาพ, 2547) ซึ่งช่วยให้บุคคลได้รับข่าวสารข้อมูลต่างๆ สื่อมวลชนจะมีอิทธิพลต่อค่านิยม ตลอดจนความคิดความเชื่อต่างๆ ของบุคคล

ตัวอย่างงานวิจัยที่สนับสนุนสมมติฐานนี้ ได้แก่ งานวิจัยของ สุเนตร สุภาภุชกุล พบว่า สื่อสารมวลชน มีผลกระทบต่อการใช้เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2538

สมมติฐานข้อที่ 8 การย้ายถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน

ตามที่ตั้งสมมติฐานไว้เพราะมีเพราะมีทฤษฎีและแนวคิดต่อไปนี้ในการสนับสนุน

แนวคิดเรื่องการติดต่อทางวัฒนธรรม (งามพิศ สัตย์สงวน, 2545) การติดต่อทางวัฒนธรรมเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งเมื่อชน 2 กลุ่ม ที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันมาติดต่อกัน แต่ละกลุ่มอาจให้อิทธิพลซึ่งกันและกันได้ แต่ถ้าการติดต่อเป็นไปในระยะเวลาสั้นๆ ก็อาจไม่มีอิทธิพลที่ยาวนาน แต่ถ้าติดต่อกันยาวนานขึ้น อาจทำให้เกิดผลกระทบต่อกันได้ ซึ่งอาจเป็นการให้อิทธิพลแต่เพียงฝ่ายเดียวหรือส่งผลกระทบต่อกันทั้งสองฝ่ายได้ นักมานุษยวิทยาใช้คำว่า “Acculturation” เมื่อพูดถึงปรากฏการณ์ดังกล่าว แต่นักมานุษยวิทยาชาวอังกฤษได้ใช้คำว่า “Cultural Contact” ซึ่งมีความหมายคล้ายๆ กัน ศัพท์ทั้ง 2 คำ หมายถึงปรากฏการณ์ที่ 2 วัฒนธรรมที่ต่างกันมาติดต่อกันไปเรื่อยๆ การติดต่อดังกล่าวทำได้หลายทาง เช่น โดยการทำสงครามกัน การตกเป็นเมืองขึ้น การถูกยึดครองทางการทหาร การตกอยู่ใต้ปกครองของจักรวรรดินิยม การอพยพ การเคลื่อนย้ายแรงงาน การค้า การแลกเปลี่ยนทางเทคโนโลยี ในปัจจุบันมีการติดต่อกันในช่วงสั้นๆ เช่น การท่องเที่ยว หรือติดต่อกันทางอ้อมโดยทางสื่อสารมวลชนและการแลกเปลี่ยนความรู้ต่างๆ เมื่อวัฒนธรรมที่ต่างกัน 2 วัฒนธรรมมาติดต่อกันไปเรื่อยๆ ในที่สุดจะมีผลกระทบ ทำให้แบบแผนวัฒนธรรมดั้งเดิมของวัฒนธรรมหนึ่ง หรือทั้งสองวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป

ตัวอย่างงานวิจัยที่สนับสนุนสมมติฐานนี้ เช่น งานวิจัยของพระมหาสุพรรณ พิจาร โชติ(2541) พบว่าการย้ายถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในประเพณีชีวิตในจังหวัดขอนแก่น

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางพิธีกรรมและความเชื่อ ของชุมชนชาวลาวโซ่ง ตำบลคอนมะเกลือ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยใช้การศึกษา 2 แบบ คือ

1. การศึกษาจากเอกสาร (Document Research)

1.1 รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง "ลาวโซ่ง, การเปลี่ยนแปลง, พิธีกรรมทางศาสนาในชุมชน, ประเพณีเกี่ยวกับชีวิตในชุมชน " รวมทั้งทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ตามที่ได้เคยมีผู้ศึกษาไว้

1.2 แยกแยะและจัดหมวดหมู่ข้อมูลเอกสาร

2. การวิจัยสนามทางมานุษยวิทยา (Anthropological Fieldwork)

เป็นการวิจัยที่เข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชนที่ศึกษาโดยผู้วิจัยต้องเข้าไปอยู่อาศัยในชุมชนที่ศึกษาเป็นเวลานาน ฝ้าสังเกตพฤติกรรมและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ใช้เวลานานมากในการทำวิจัยภาคสนาม ใช้เทคนิควิจัยหลายรูปแบบมากที่สุด มีการใช้ตัวแปรมากมายและหลากหลาย ศึกษาทั้งระดับปัจเจกบุคคลและระดับสังคม แสดงตนในฐานะบทบาท "คนรอบนอก" พิจารณาองค์ภาพรวม มีการจดบันทึกภาคสนามและเตรียมตัวนานก่อนเข้าสนามวิจัย (งามพิศ สัตย์สงวน, 2545:63-64)

ผู้ศึกษาได้ใช้เทคนิควิธีการวิจัยทางมานุษยวิทยาที่สำคัญดังนี้ คือ

2.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยเข้าไปศึกษาอยู่ในชุมชน ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2545 เพื่อทำการสำรวจพื้นที่และเก็บข้อมูลเบื้องต้น และเพื่อการเรียนรู้การดำเนินชีวิต กิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของชาวบ้านและในงานพิธีกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนลาวโซ่ง

2.2 การสังเกตโดยทั่วไป ได้แก่การสังเกตสภาพแวดล้อมของชุมชนและลักษณะการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวบ้าน รวมทั้งวัฒนธรรมด้านต่างๆ ของชาวบ้านเพื่อให้ได้ข้อมูลของวัฒนธรรมด้านนั้น

2.3 การสัมภาษณ์ (Interview) ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์ ทั้งการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) ผู้สูงอายุแต่ละครอบครัวจำนวน 16 ครอบครัว ทั้งสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview) และสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) โดยสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม และเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นภายในชุมชน

2.4 การสำรวจประชากร ตามโครงสร้างและอายุ จัดทำไคอะแกรมเครือญาติ

2.5 การเก็บประวัติชีวิตของชาวบ้าน เน้นกลุ่มสูงอายุ วัยผู้ใหญ่ เพื่อให้ทราบเหตุการณ์ต่างๆ ในหมู่บ้าน

2.6 วิเคราะห์เนื้อหา คติชาวบ้าน นิทานชาวบ้าน เพื่อทราบลักษณะของชาวบ้าน รวมทั้งบุคลิกภาพ รวมทั้งคติเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงวิธีการดำเนินชีวิตในอดีตของชาวบ้าน

2.7 การบันทึกข้อมูลสนาม (Field Note) คือ การจดบันทึกข้อมูลที่ได้พบเห็นแต่ละวันอย่างละเอียด เพื่อให้เก็บข้อมูลที่เป็นภาพรวมของชาวบ้าน ขณะเดียวกันได้ใช้เครื่องมือ เทคโนโลยี เช่น กล้องถ่ายรูป และเทปบันทึกเสียง ในการช่วยบันทึกเหตุการณ์ต่างๆ ในหมู่บ้าน

2.8 การเก็บข้อมูลส่วนตัวของชาวบ้าน โดยรวบรวมจากสมุดบันทึกของชาวบ้าน เพื่อเข้าใจเหตุการณ์ในหมู่บ้าน รวมทั้งทัศนคติและค่านิยมของคนในหมู่บ้าน

ข. การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูล การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในระบบความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนลาวโซ่ง ตำบลคอนมะเกลือ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี มีข้อมูลที่เป็นเชิงพรรณนา ไม่ใช่สถิติและ ข้อมูลทางสถิติ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้รูปตารางและแสดงคำร้อยละ ข้อมูลส่วนมากจะวิเคราะห์ในลักษณะเชิงพรรณนามากกว่าการใช้สถิติ

บทที่ 3

สภาพสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน

จังหวัดสุพรรณบุรี

สภาพภูมิศาสตร์ของจังหวัดสุพรรณบุรี

จังหวัดสุพรรณบุรี ตั้งอยู่ในเขตภาคกลางด้านทิศตะวันตกของประเทศไทย ตั้งอยู่ ระหว่างเส้นละติจูด (Latitude) 14 องศา 4 ลิปดา ถึง 15 องศา 5 ลิปดาเหนือ และระหว่างเส้นลองจิจูด (Longitude) 99 องศา 17 ลิปดา ถึง 100 องศา 10 ลิปดาตะวันออก สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง 3 เมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 107 กิโลเมตร และทางรถไฟ 142 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 5,358,008 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,348,755 ไร่

อาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง มีดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดชัยนาทและจังหวัดอุทัยธานี

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดนครปฐม

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดอ่างทอง จังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัด

พระนครศรีอยุธยา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดอุทัยธานี

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดสุพรรณบุรี

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดสุพรรณบุรี แบ่งออกเป็น 2 เขต ดังนี้

๑. บริเวณเทือกเขาสูงและพื้นที่ลอนลาดสลับลอนชัน ตั้งแต่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภออู่ทองทอดไปทางทิศเหนือขนานกับเส้นแบ่งเขตแดนระหว่างจังหวัดสุพรรณบุรีและจังหวัดกาญจนบุรีมีความลาดเท 2-8 เปอร์เซ็นต์ พื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดสลับซับซ้อนจนถึงเทือกเขาสูงชันเป็นแนวเขาคิดกับเขตเทือกเขาตะนาวศรี มียอดเขาสูงสุดคือเขาเทวดา ความสูงประมาณ 1,123 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง เริ่มตั้งแต่ทางด้านตะวันตกของอำเภอด่านช้าง แนวเทือกเขาเป็นถิ่นกำเนิดแม่น้ำ และธารน้ำสายเล็ก ๆ ไหลลงสู่ลำห้วยกระเสี้ยว ถัดจากหุบเขามาทางตะวันออกเป็นแนวลูกคลื่นลอนชันกึ่งเนินเขาลาด ค่อย ๆ ลาดเขามาทางทิศตะวันตก ผ่านเขตอำเภออู่ทอง สลับเชิงเขาลาดลงไปทางทิศตะวันออกของแม่น้ำสุพรรณบุรี

สถาบันวิทยบริการ
แผนที่จังหวัดสุพรรณบุรี
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๒.บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรี หรือ แม่น้ำท่าจีน อยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัด ตลอดแนวอยู่ริมแม่น้ำสุพรรณบุรี ทั้ง 2 ฝั่ง ตั้งแต่เหนือจรดใต้ มีความลาดชัน 0-3 เปอร์เซ็นต์ อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางเฉลี่ยประมาณ 3 เมตร ส่วนทางทิศเหนือของจังหวัดอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางเฉลี่ยประมาณ 10 เมตร ครอบคลุมพื้นที่อำเภอเดิมบางนางบวช อำเภอสามชูก อำเภอดอนเจดีย์ อำเภอศรีประจันต์ อำเภอเมือง อำเภอบางปลาม้า และบางส่วนของอำเภออุทุมพรและอำเภอสองพี่น้อง

จังหวัดสุพรรณบุรี มีแม่น้ำสำคัญ 3 สายไหลผ่าน คือ

1. แม่น้ำสุพรรณบุรีหรือแม่น้ำท่าจีน
2. แม่น้ำจรเข้สามพัน
3. ลำน้ำกระเสียว

ประชากรของจังหวัดสุพรรณบุรี มีจำนวน 858,857 คน แยกเป็นชาย 419,359 คน หญิง 439,498 คน (ข้อมูลสถิติประชากรตามทะเบียนราษฎรจนถึงวันที่ 31 มีนาคม 2542) ส่วนใหญ่เป็นคนไทย คนไทยเชื้อสายจีน คนไทยเชื้อสายลาว(ลาวเวียง ลาวพวน ลาวครั่ง และลาวโซ่ง) คนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงคนไทยเชื้อสายละว้า คนไทยเชื้อสายเขมร คนไทยเชื้อสายมอญ และคนไทยเชื้อสายญวน

ประชากรเกือบทั้งหมดนับถือพระพุทธศาสนา คิดเป็นร้อยละ 99.6 และพูดภาษาไทยกลางที่มีลักษณะโดดเด่นของสำเนียงเสียงพูดแบบชาวสุพรรณบุรี ที่เรียกกันว่า พูดเหน่อ หรือ เสียงเหน่อ ซึ่งมีน้ำเสียงไพเราะเป็นธรรมชาติแบบไทยแท้ภาคกลาง

การปกครอง

จังหวัดสุพรรณบุรี แบ่งการบริหารราชการออกเป็น 2 ส่วน

1. การบริหารราชการส่วนภูมิภาค แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 10 อำเภอ 110 ตำบล 973 หมู่บ้าน ดังนี้

อำเภอเมือง	มี	20	ตำบล	122	หมู่บ้าน
อำเภอสองพี่น้อง	มี	15	ตำบล	137	หมู่บ้าน
อำเภอบางปลาม้า	มี	14	ตำบล	125	หมู่บ้าน
อำเภอเดิมบางนางบวช	มี	14	ตำบล	117	หมู่บ้าน
อำเภออุทุมพร	มี	13	ตำบล	146	หมู่บ้าน
อำเภอศรีประจันต์	มี	9	ตำบล	64	หมู่บ้าน

อำเภอด่านช้าง	มี	7	ตำบล	85	หมู่บ้าน
อำเภอสามชูก	มี	8	ตำบล	68	หมู่บ้าน
อำเภอหนองหญ้าไซ	มี	6	ตำบล	62	หมู่บ้าน
อำเภอคอนเจดีย์	มี	5	ตำบล	47	หมู่บ้าน

2. การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น แบ่งเขตการปกครอง ออกเป็น

2.1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด

2.2 เทศบาล 21 แห่ง ได้แก่

1) อำเภอเมืองสุพรรณบุรี มีเทศบาล 4 แห่ง คือ

- เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี
- เทศบาลตำบลท่าเสด็จ
- เทศบาลตำบลโพธิ์พระยา
- เทศบาลตำบลสวนแตง

2) อำเภอเดิมบางนางบวช มีเทศบาล 3 แห่ง คือ

- เทศบาลตำบลนางบวช
- เทศบาลตำบลเขาพระ
- เทศบาลตำบลบ่อกรู

3) อำเภอบางปลาม้า มีเทศบาล 4 แห่ง คือ

- เทศบาลตำบลบางปลา
- เทศบาลตำบลบ้านแหลม
- เทศบาลตำบลโคกคราม
- เทศบาลตำบลไผ่กองดิน

4) อำเภอศรีประจันต์ มีเทศบาล 1 แห่ง คือ

- เทศบาลตำบลศรีประจันต์

5) อำเภอสองพี่น้อง มีเทศบาล 1 แห่ง คือ

- เทศบาลตำบลทุ่งคอก

6) อำเภอสามชูก มีเทศบาล 1 แห่ง คือ

- เทศบาลตำบลสามชุก

7) อำเภออู่ทอง มีเทศบาล 2 แห่ง คือ

- เทศบาลตำบลอู่ทอง
- เทศบาลตำบลสระยายโสม

8) อำเภอคอนเจดีย์ มีเทศบาล 2 แห่ง คือ

- เทศบาลตำบลคอนเจดีย์
- เทศบาลตำบลสระกระโจม
- 9) อำเภอด่านช้าง มีเทศบาล 1 แห่ง คือ
 - เทศบาลตำบลด่านช้าง
- 10) อำเภอด่านช้าง มีเทศบาล 1 แห่ง คือ
 - เทศบาลตำบลตำบลหนองหญ้าไซ

2.3 องค์การบริหารส่วนตำบล 106 แห่ง

1) อำเภอเมือง	จำนวนอบต.	18	แห่ง
2) อำเภอสองพี่น้อง	จำนวนอบต.	14	แห่ง
3) อำเภอบางปลาม้า	จำนวนอบต.	14	แห่ง
4) อำเภอเดิมบางนางบวช	จำนวนอบต.	13	แห่ง
5) อำเภออู่ทอง	จำนวนอบต.	13	แห่ง
6) อำเภอศรีประจันต์	จำนวนอบต.	9	แห่ง
7) อำเภอด่านช้าง	จำนวนอบต.	7	แห่ง
8) อำเภอสามชุก	จำนวนอบต.	7	แห่ง
9) อำเภอหนองหญ้าไซ	จำนวนอบต.	8	แห่ง
10) อำเภอดอนเจดีย์	จำนวนอบต.	5	แห่ง

ขนบธรรมเนียมประเพณี

จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนานเก่าแก่ มีคนไทยหลายเชื้อชาติจึงมีขนบธรรมเนียมประเพณีหลากหลาย ประเพณีที่สำคัญ ได้แก่ รับพิธีถวายบังคมราชาอนุสรณ์ดอนเจดีย์งานนมัสการหลวงพ่อดำวัดป่าเลไลยก์ ประเพณีทิ้งกระจาด ประเพณีกำฟ้า ประเพณีบุญข้าวจี ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีตักบาตรเทโว ประเพณีเสนเสือน ประเพณีปี๋าคตง ประเพณีเล่นคอน ประเพณีไหว้พระเข และ ประเพณีทำบุญหลังบ้าน

สภาพทั่วไปของอำเภออุทุมพรพิสัย

จากข้อสันนิษฐานทางโบราณวิทยาและตำนานและหลักฐานที่ค้นพบเมืองอุทุมพรพิสัยมีอารยธรรมมาแล้วตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 8 – 10 ซึ่งตรงกับสมัยอาณาจักรฟูนันเป็นอาณาจักรที่เก่าแก่ที่สุดในภาคพื้นเอเชียอาคเนย์และคงอยู่สืบทอดมาจนถึงพุทธศตวรรษที่อิทธิพลอารยธรรมของอินเดีย (ศิลปะแบบลังกัปตะ) ได้เข้ามาผสมผสานเรียกว่า สมัยทวารวดี โดยมีโบราณสถานโบราณวัตถุ ปรากฏเป็นหลักฐาน เช่น เจดีย์ หมายเลข 1 , 13 พระพุทธรูปสำริด แบบอมรวดี ฯลฯ จากหลักฐานที่ขุดพบบริเวณอำเภออุทุมพรพิสัยปัจจุบันทำให้นักประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่า” บริเวณนี้เคยเป็นเมืองหลวงของทวารวดีในสมัยพระเจ้าพรหมมหาราช “

ต่อจากสมัยนั้นมาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ค้นพบได้น้อยลงจึงทำให้สันนิษฐานว่าในช่วงนี้ประชาชนคงอยู่อย่างสงบดังคำพิงเพชของ ดร. บัวเชอร์ลีเยอร์ ว่า “ ประชาชนที่สุข ตำราญยอมไม่มีประวัติศาสตร์ “ จนถึงสมัยสุโขทัย ศิราจารึกของพ่อขุนรามคำแหง ได้กล่าวถึงเมืองอุทุมพรพิสัยว่าพระเจ้าอุทุมพร ปกครองเมืองสุวรรณภูมิ ซึ่งตั้งอยู่ฝั่งตะวันออก ของแม่น้ำจระเข้สามพันและโรคห่า (อหิวาตกโรค) ระบาด ประชาชนล้มตายมาก จึงย้ายเมืองไปทางทิศตะวันออกของแม่น้ำสุพรรณบุรี และให้ชื่อใหม่ว่า กรุงศรีอยุธยา ในปี พ. ศ. 1893 เมืองสุวรรณภูมิ จึงถูกทอดทิ้งให้ร้างเป็นป่าไผ่มีสัตว์ป่านานาชนิดตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา จนถึงรัชสมัยรัชการที่ 5 ได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารราชการแผ่นดิน แบ่งหัวเมืองต่าง ๆ เป็นจังหวัด อำเภอ ตำบล อำเภอจึงเกิดขึ้นเมื่อ พ. ศ. 2448 ให้ชื่อว่า “ อำเภอจระเข้สามพัน “ แบ่งการปกครองเป็น 10 ตำบล ต่อมาทางราชการให้พิจารณาเห็นว่าอำเภอจระเข้สามพันอยู่ในเขตเมืองโบราณ ที่เรียกว่า “ เมืองท้าวอุทุมพร “ เพื่อให้ สอดคล้องกับประวัติศาสตร์ จึงย้ายที่ว่าการอำเภอจากหมู่บ้านจระเข้สามพัน มาตั้ง ณ บริเวณเมืองโบราณเมืองท้าวอุทุมพร และให้เปลี่ยนชื่ออำเภอจาก “ อำเภอจระเข้สามพัน “ เป็น “ อำเภออุทุมพร “ เมื่อปี พ.ศ. 2483 สืบมาจนถึงปัจจุบัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สภาพภูมิศาสตร์ของอำเภออุทุมพร

ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภออุทุมพร ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดสุพรรณบุรี ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 14 องศา 22 ลิปดา 8 ฟลิปดาเหนือ และเส้นลองจิจูดที่ 99 องศา 53 ลิปดา 35 ฟลิปดาตะวันออก มีแม่น้ำจรเข้สามพันไหลผ่านทางด้านทิศใต้ของอำเภอ แบ่งเป็น 13 ตำบล 145 หมู่บ้าน

มีอาณาเขต ดังนี้

- ทิศเหนือ -ติดกับอำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี และอำเภอคอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี
- ทิศใต้ -ติดกับอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี และอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี
- ทิศตะวันออก-ติดกับอำเภอเมือง และอำเภอสองพี่น้อง สุพรรณบุรี
- ทิศตะวันตก -ติดกับอำเภอบ่อพลอย อำเภอเลาขวัญ และอำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี

อำเภออุทุมพร มีระยะห่างจากกรุงเทพมหานครถึงจังหวัดสุพรรณบุรี โดยทางหลวงหมายเลข 340 เป็นระยะทาง 107 กิโลเมตร และจากจังหวัดไปยังอำเภออุทุมพรโดยทางหลวงหมายเลข 321 เป็นระยะทาง 32.3 กิโลเมตร รวมระยะทาง 159.3 กิโลเมตร

ลักษณะภูมิประเทศของอำเภออุทุมพร

อำเภออุทุมพร มีพื้นที่ทั้งหมด ประมาณ 630,290 ตารางกิโลเมตร

ประชากรของอำเภออุทุมพร

ประชาชนในอำเภออุทุมพรประกอบด้วยเชื้อชาติไทย ญวน จีน ลาว กระจายไปตามตำบลต่าง ๆ ทั้งสิ้น 122,038 คน เป็นชาย 59,907 คน เป็นหญิง 62,131 คน ความหนาแน่นเฉลี่ยต่อพื้นที่ประมาณ 193 คน ต่อตารางกิโลเมตร (ข้อมูลจากอำเภออุทุมพร ข้อมูลสิ้นเมื่อพฤศจิกายน พ.ศ. 2541) อัตราเพิ่มประชากรปี 2539 ร้อยละ 0.35 ต่อปี ปี 2540 ร้อยละ 0.28 ดังนี้

ตารางที่ 1 : แสดงข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภออุ้มทอง

ตำบล	ลักษณะทางเชื้อชาติ(เดิม)
อุ้มทอง	ไทย-จีน (ลาวเวียง)
หนองไธสง	ไทยเวียง, ไทยโซ่ง (ลาวโซ่ง)
คอนคา	ไทยเวียง (ลาวเวียง)
พลับพลาไชย	ไทยเวียง (ลาวเวียง)
บ้านโซ่ง	ไทยเวียง (ลาวเวียง)
เจดีย์	ไทยครั่ง, ไทยเวียง (ลาวครั่ง, ลาวเวียง)
กระจัน	ไทยเวียง (ลาวเวียง)
ยู่งทะลาย	ไทย
จรเข้สามพัน	ไทย
สระยายโสม	ไทยโซ่ง (ลาวโซ่ง)
สระพังลาน	ไทยครั่ง (ลาวครั่ง)
บ้านดอน	ไทยโซ่ง (ลาวโซ่ง)
คอนมะเกลือ	ไทยโซ่ง (ลาวโซ่ง)

จากตารางจะเห็นได้ว่า อำเภออุ้มทอง ประกอบไปด้วยประชากรหลายเชื้อชาติกระจายอยู่ทั่วทุกตำบลของอำเภอ กลุ่มไทย-เวียง จะรวมกันอยู่ทางทิศเหนือและกลุ่มไทย-โซ่ง จะรวมกันอยู่ทางใต้ ส่วนกลุ่มไทย-จีน จะรวมกันอยู่ตอนกลางของอำเภอ แสดงถึงอุปนิสัยและวิถีชีวิตกลุ่มดั้งเดิมที่มีความชำนาญทางการเกษตรเป็นต้น

ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ตำบลคอนมะเกลือ

ประวัติชุมชนลาวโซ่ง ณ ตำบลคอนมะเกลือ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ไทยทรงดำ หรือลาวโซ่ง หรือ ผู้ใด คือคำใช้เรียกคนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ ณ ที่แห่งนี้ แต่ชาวบ้านที่นี่ชอบที่จะให้เรียกเขาว่า ผู้ใด มากกว่า ข้อมูลจากการสอบถามผู้สูงอายุ ได้ความว่าสมัยบิดาและมารดาของท่าน เหล่านั้นก็เกิดที่นี่ ตัวท่านก็เกิดและใช้ชีวิตที่นี่มาตั้งแต่เด็ก พอทราบแต่เพียงว่า เดิมชาวไทยทรงดำตั้งรกรากอยู่ที่จังหวัดเพชรบุรี แต่ต่อมาได้แยกย้ายออกมาจากจังหวัดเพชรบุรี เนื่องจากตั้งใจจะกลับไปยังถิ่นฐานเดิม เมื่อเดินทางมาก็มีการตั้งบ้านเรือนหยุดพักเป็นช่วงๆ เมื่อเวลานั้นนานเข้าก็ตั้งถิ่นฐานมิได้เดินทางต่อ บางส่วนของลาวโซ่งจึงอยู่ที่นี้ และบางส่วนอยู่ที่ วัดใหญ่พิบูลผล ตำบล

ลาดมะขาม อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี และบางส่วนได้กระจัดกระจายไปอยู่ที่ต่างๆ เช่น ราชบุรี กาญจนบุรี นครปฐมและอีกหลายแห่ง

นอกจากข้อมูลจากชาวบ้านแล้วยังมีข้อมูลจากเอกสารอีกหลายแห่ง โดยมีการอพยพกลุ่มไทยทรงดำหรือลาวโซ่งนี้เข้ามาในประเทศไทยด้วยกัน 3 ครั้ง คือ

ครั้งแรกในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ใน พ.ศ. 2322 พระเจ้ากรุงธนบุรี ทรงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยามหาอำมาตย์และเจ้าพระยาสุรสีห์พิณธุวาราช (กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท) เป็นแม่ทัพยกทัพไปปราบเมืองเวียงจันทน์และเมืองต่างๆ ในอาณาจักรล้านช้าง และให้กองทัพหลวงพระบางไปตีเมืองทันต์ (เวียงคานามเรียก “ซ้อหัง”) และเมืองม่วย ซึ่งทั้งสองเมืองมีประชากรเป็นลาวโซ่ง จึงโปรดเกล้าให้กวาดต้อนครอบครัวลาวทรงดำมาเป็นจำนวนมาก พระเจ้ากรุงธนบุรีจึงโปรดให้ลาวโซ่งไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมืองเพชรบุรี เพราะภูมิประเทศมีความคล้ายคลึงกับถิ่นฐานเดิมของลาวโซ่ง (ข้อมูลจากหนังสือภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นชาวลาวโซ่ง, อำเภออุทุมพร)

ครั้งที่สอง ในสมัยรัชกาลที่ 1 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้กวาดต้อนชนชาวลาวทรงดำมาจากเมืองแฉกใน พ.ศ.2335 วัตถุประสงค์ในการกวาดต้อนเข้ามาเป็นเหตุผลเดียวกับสมัยกรุงธนบุรีคือ เพื่อมิให้เป็นกำลังของเวียงคานาม ต้องการหาที่อยู่ที่ปลอดภัยกว่าให้แก่ลาวทรงดำ และเพื่อเพิ่มพูนกำลังคนโดยได้โปรดให้ไปอยู่ที่เมืองเพชรบุรี กับพวกที่ไปอยู่ก่อนแล้ว (บึงอร ปิยะพันธ์, 2541)

ครั้งที่สาม จากหนังสือภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นชาวลาวโซ่ง ของทางอำเภออุทุมพร กล่าวไว้ว่า ในสมัยรัชกาลที่ 3 ในปี พ.ศ.2377 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้รับชัยชนะจากการปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์แห่งเมืองเวียงจันทน์แล้ว ทั้งกองทัพไทยและกองทัพหลวงพระบางได้ยกทัพไปตีหัวเมืองบริเวณที่ราบสูงทรานนินท์ได้จับได้ญวนออกจากเมืองพวน ได้เข้าตีเมืองแฉกในแคว้นสิบสองจุไทพร้อมทั้งกวาดต้อนครัวลาวทรงดำจากสิบสองจุไท เข้ามาในกรุงเทพฯ ต่อมาในปี พ.ศ. 2379 เจ้าอุปราชและเจ้าราชวงศ์แห่งเมืองหลวงพระบางได้แต่งตั้งให้ท้าวพระยาคุมกองทัพไปตีเมืองทิม เมืองคอย เมืองควรและกวาดต้อนพวกลาวทรงดำลงมาอยู่กรุงเทพฯ และในปี พ.ศ.2381 เจ้าอุปราช เจ้าราชวงศ์และเจ้านายทางหลวงพระบางและเวียงจันทน์เกิดการวิวาทกัน เจ้าราชวงศ์หนีมาอยู่กรุงเทพฯ และได้คุมลาวทรงดำมาด้วยอีกครั้ง พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดให้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรีทั้งหมด

และถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดให้ทำการปฏิรูปการปกครองได้ออกพระราชบัญญัติเกณฑ์ทหารและเลิกระบบไพร่ ชาวลาวโซ่งจึงเป็นอิสระไปด้วยและจึงอพยพไปยังที่ต่างรวมทั้งที่ ตำบลคอนมะเกลือนี้ด้วย

จากข้อสันนิษฐานดังกล่าวการย้ายถิ่นที่อยู่ของลาวโซ่ง มายังตำบลคอนมะเกลือจึงน่าจะเกิดหลังจากช่วงนี้เอง ก็เป็นระยะเวลาประมาณ 100 ปีแล้วที่ชาวลาวโซ่งได้ย้ายถิ่นที่อยู่มาจากเมืองเพชรบุรี และส่วนหนึ่งของการย้ายถิ่นที่อยู่ครั้งนั้น ได้มาตั้งรกรากอยู่ที่ตำบลคอนมะเกลือ อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี จนกระทั่งปัจจุบันนี้ อีกทั้งยังคงรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของไทยทรงดำไว้ได้อย่างดี

ลักษณะทางกายภาพ

ตำบลคอนมะเกลือตั้งอยู่ในที่ราบลุ่มของแม่น้ำจรเข้สามพัน มีคลองชลประทานไหลผ่านสภาพพื้นที่เหมาะสำหรับทำการเกษตรกรรม และเลี้ยงสัตว์ มีพื้นที่ประมาณ 23.95 ตารางกิโลเมตร ที่อยู่อาศัยของประชากรจะตั้งอยู่รวมกันในส่วนกลางของตำบล พื้นที่รอบนอกจะใช้ทำการเกษตรกรรม ซึ่งส่วนใหญ่จะทำนาปลูกข้าว

ส่วนสนามวิจัย คือ หมู่ที่ 4 บ้านคอนมะเกลือ ตั้งอยู่ในตำบลคอนมะเกลือ อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ระยะทางห่างจากตัวอำเภออุทองประมาณ 23 กิโลเมตร ห่างจากอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นระยะทาง ประมาณ 54 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลหัวโพธิ์	อำเภอสองพี่น้อง	จังหวัดสุพรรณบุรี
		ตำบลบ้านดอน	อำเภออุทอง	จังหวัดสุพรรณบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลสระพังลาน	อำเภออุทอง	จังหวัดสุพรรณบุรี
		ตำบลศรีสำราญ	อำเภอสองพี่น้อง	จังหวัดสุพรรณบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลศรีสำราญ	อำเภอสองพี่น้อง	จังหวัดสุพรรณบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลสระพังลาน	อำเภออุทอง	จังหวัดสุพรรณบุรี

ข้อมูลประจำตำบลดอนมะเกลือ

สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม จากข้อมูลที่ได้จากชาวบ้านที่อายุมากแล้วว่า ก่อนหน้าที่จะมีการชลประทานเข้ามาในตำบลนี้ สภาพค่อนข้างจะแห้งแล้งโดยเฉพาะในช่วงหน้าแล้ง น้ำจะแห้งขอดชาวบ้านแทบจะไม่มีน้ำใช้กัน ส่วนน้ำจะมีมากเฉพาะในช่วงเดือน กันยายน ถึง พฤศจิกายน แต่เมื่อมีระบบชลประทานทำให้มีน้ำใช้ตลอดทั้งปี คนในท้องถิ่นประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และมีการรวมกลุ่มสตรีทอผ้าในหมู่บ้าน โดยมีเฉพาะในหมู่ที่ 4 และ หมู่ที่ 8

ตำบลดอนมะเกลือ มีพื้นที่ 23.950 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยหมู่บ้าน 12 หมู่บ้าน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 865 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 4,589 คน

ตารางที่ 2 : แสดงจำนวนประชากรแต่ละหมู่บ้าน

ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร (คน)	ชาย	หญิง
หมู่ที่ 1 บ้านหัวข่อย	439	213	226
หมู่ที่ 2 บ้านหน้าวัด	462	220	242
หมู่ที่ 3 บ้านบัวสูง	476	233	243
หมู่ที่ 4 บ้านดอนมะเกลือ	297	138	159
หมู่ที่ 5 บ้านบน	404	196	208
หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งกระเจ็ด	493	196	237
หมู่ที่ 7 บ้านนอกนา	434	226	208
หมู่ที่ 8 บ้านกอไฮ	352	159	193
หมู่ที่ 9 บ้านท่าตะเกียง	382	176	206
หมู่ที่ 10 บ้านเรียบราง	256	135	121
หมู่ที่ 11 บ้านสะแกราย	341	151	190
หมู่ที่ 12 บ้านดอนโอง	253	113	140
รวม	2216	2373	4589

แผนที่ตำบลดอนมะเกลือ

สภาพทางเศรษฐกิจในตำบล

ประชากรในตำบลส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ได้แก่ การทำนาข้าว และการทำไร่แตงโม การประกอบอาชีพอื่น มีเล็กน้อย (ตารางที่ 3) รายได้เฉลี่ยของคนในตำบลส่วนใหญ่จะมีรายได้เฉลี่ยต่อปีตั้งแต่ 20,000 บาทขึ้นไป (ตารางที่ 4)

สถานที่สำคัญในตำบล

สถานที่สำคัญในตำบล ที่เป็นองค์กรต่างๆ จะรวมกันอยู่ที่เดียวคือ ในหมู่ที่ 2 คือ แต่เดิมชุมชนนี้มีวัดคอนมะเกลือเป็นจุดศูนย์กลางในทางกิจกรรมของชาวบ้าน สถานที่ราชการต่างๆ จึงอยู่ติดกับวัด

วัด มี 2 แห่ง

1. วัดคอนมะเกลือ ตั้งอยู่ในหมู่ 2
2. วัดทุ่งกระเจ็ด ตั้งอยู่ในหมู่ 6

ศาลเจ้า มี 4 แห่งโดยในตำบลคอนมะเกลือนี้มีศาลประจำหมู่บ้านอยู่ทั้งหมด 4 ศาล โดยหมู่บ้านไหนขึ้นกับศาลไหนก็จะไหว้ศาลนั้นตลอด ศาลทั้ง 4 มีดังนี้

ศาลเจ้าพ่อยอง หมู่ 4 จะจัดงานเลี้ยงศาลร่วมกับ หมู่ 2 หมู่ 3 หมู่ 8 และหมู่ 10
 ศาลเจ้าพ่อศรีนวล หมู่ที่ 11 และหมู่ที่ 5
 ศาลเจ้าพ่อทวน หมู่ที่ 9
 ศาลเจ้าพ่อดอกไม้ หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 7

โรงเรียน มี 1 แห่ง

โรงเรียนวัดคอนมะเกลือ (นันทราษฎร์บำรุง) ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 2 มีนักเรียนอยู่ประมาณ 600 คน มีครูสอนอยู่ประมาณ 20 คน มีครูใหญ่ ชื่อ นายผจญ บุรณโรจน์ (ไม่ใช่คนในท้องถิ่น)

ตารางที่ 5 :แสดงจำนวนนักเรียนโรงเรียนวัดคอนมะเกลือแยกตามชั้นปี (ปีการศึกษา 2546)

ชั้น	จำนวนเต็ม	
	ชาย	หญิง
อนุบาล1	20	29
อนุบาล 2	33	41
ป.1	47	38
ป.2	38	45
ป.3	39	47
ป.4	50	27
ป.5	36	39
ป.6	42	27
รวม	306	290

จำนวนห้องเรียนทั้งหมด 22 ห้องเรียน แบ่งเป็น ชั้นอนุบาลทั้งหมด 4 ห้องเรียน ชั้นประถมศึกษา ชั้นปีละ 3 ห้องเรียน

บุคลากรของทางโรงเรียน เป็น ผู้บริหาร 1 คน ผู้ช่วยผู้บริหาร 2 คน และ ครูผู้สอน 21 คน (ข้อมูลจากโรงเรียนวัดคอนมะเกลือ)

นอกจากการศึกษาในระบบโรงเรียนแล้วยังมีการศึกษานอกโรงเรียน โดยจะมีการเรียนการสอนทุกวันพฤหัสบดี ใช้สถานที่เรียนคืออาคารอเนกประสงค์ ศูนย์บริการชุมชน ซึ่งตั้งอยู่ใน หมู่ที่ 11

อีกทั้งยังมีการสอนการใช้คอมพิวเตอร์ โดยสอนให้กับผู้ที่มีความสนใจ โดยเพิ่งเริ่มปีพ.ศ.2545 เป็นปีแรก โดยมีพระสงฆ์ 1 รูป เป็นผู้ริเริ่ม และมีคนในหมู่บ้าน อีก 2 คน ซึ่งมีความรู้ด้านนี้มาช่วยสอนให้ โดยเก็บค่าเล่าเรียน ต่อหลักสูตร 315 บาทต่อคน โดยสอนทุกวันยกเว้นวันอาทิตย์ โดยทาง องค์การบริหารส่วนตำบลได้ให้การสนับสนุนให้มีการสอนหลักสูตรนี้ด้วย

ในสมัยก่อนมีโรงเรียนวัดทุ่งกระเจ็ด ตั้งอยู่ที่หมู่ 6 ซึ่งห่างจากตัวตำบลและหมู่อื่นๆ ส่วนใหญ่เด็กเรียนจึงเป็นคนหมู่ 6 มีนักเรียนประมาณ 30-40 คน ปัจจุบันได้ปิดทำการสอนแล้ว

ตำรวจชุมชน 1 แห่ง ตั้งอยู่ในหมู่ 2 โดยขึ้นกับท้องที่ สภ.ต.สระยายโสม

สถานีอนามัย 1 แห่ง ตั้งอยู่ในหมู่ 2

องค์การบริหารส่วนตำบล 1 แห่ง ตั้งอยู่ในหมู่ 2

ศูนย์แรกรับเด็กก่อนวัยเรียน 1 แห่ง ตั้งอยู่ในหมู่ 2

ที่อ่านหนังสือประจำชุมชน 3 แห่ง

วัดคอนมะเกลือ 1 แห่ง

หมู่ 9 1 แห่ง

หมู่ 7 1 แห่ง

หน่วยธุรกิจในเขตตำบล

ปั้มน้ำมัน 2 แห่ง

กลุ่มสตรี มี 2 กลุ่ม เป็นกลุ่มทอผ้า อยู่ในหมู่ 4 และหมู่ 8

สนามวิจัยหมู่ ๔ บ้านคอนมะเกลือ

หมู่ที่ 4 บ้านคอนมะเกลือ อยู่ในตำบลคอนมะเกลือ อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดสุรินทร์ โดยห่างจากตัวอำเภอประมาณ 23 กิโลเมตร และอยู่ติดกับอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี สาเหตุที่ผู้ศึกษาเลือกเอาหมู่ที่ 4 บ้านคอนมะเกลือ เป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่เล็กที่สุดในตำบลแต่อยู่ใจกลางของตำบล มีจำนวนประชากรทั้งหมด 53 ครอบครัว พื้นที่อยู่ติดกับหมู่ที่ 2 หมู่ที่ 11 หมู่ที่ 8 หมู่ที่ 3 หมู่ที่ 6 จึงเป็นเสมือนจุดศูนย์กลางของชุมชน อีกทั้งผู้มีหน้าที่ในการปกครอง เช่น กำนัน ประธานองค์การบริหารส่วนตำบล ก็เป็นคนในหมู่ที่ 4 และในหมู่ที่ 4 และในหมู่นี้ยังมีผู้ตัว (ผู้ท้าว) ซึ่งจะมีสถานะที่สูงกว่าผู้น้อย ซึ่งมีผลในด้านประเพณีและวัฒนธรรมบางประการที่มีความต่างกัน นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มสตรี เป็นกลุ่มทอผ้าของหมู่บ้าน ทอผ้าออกจำหน่ายด้วยการส่งเสริมรายได้ของหมู่บ้านอีกด้วย ซึ่งกลุ่มทอผ้านี้ผลิตผ้าทอพื้นเมืองเป็นสินค้าท้องถิ่น หรือ ได้รับคัดเลือกในโครงการ “๑ ตำบล ๑ ผลิตภัณฑ์”

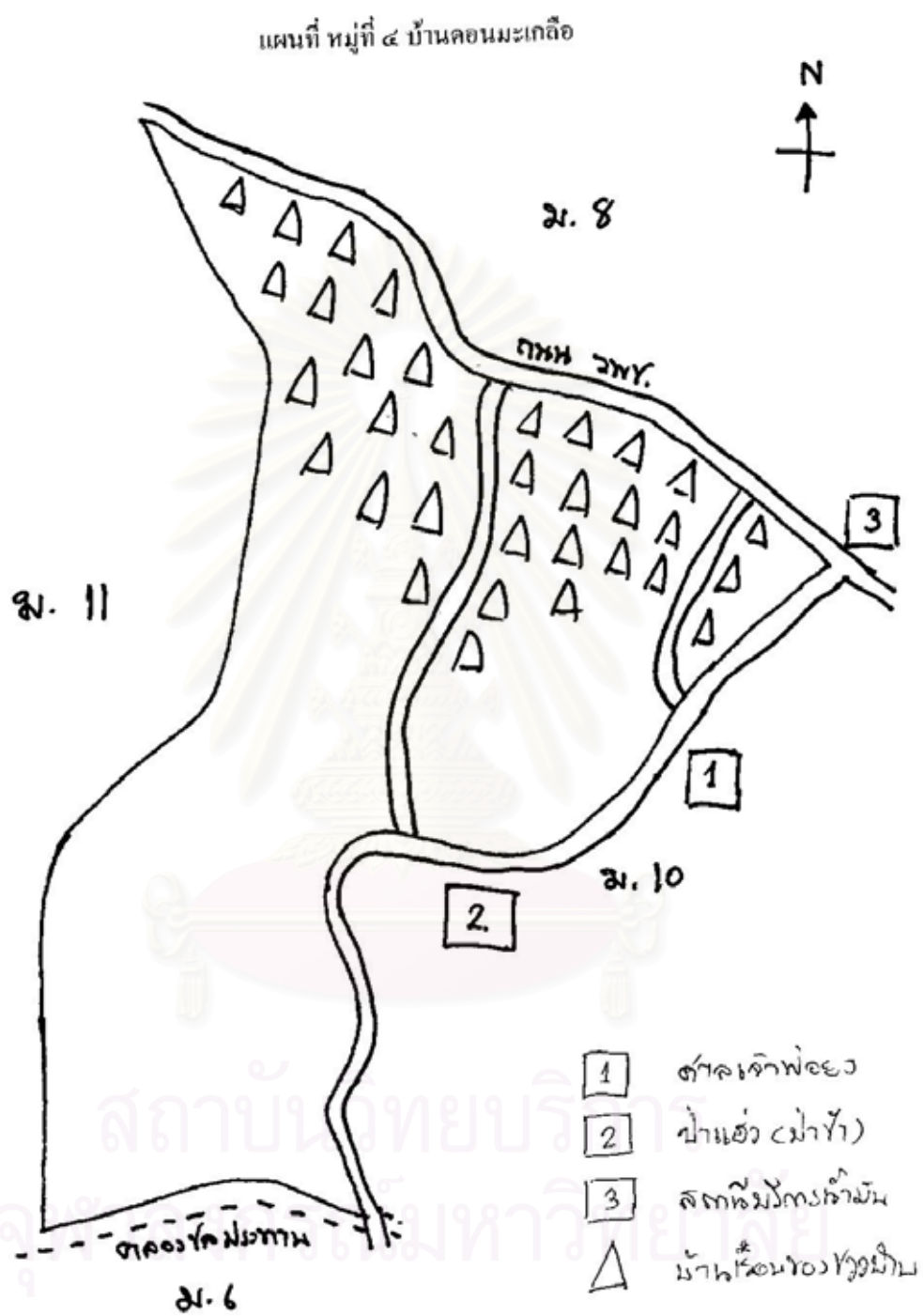
ลักษณะทางประชากร

จากการสำรวจข้อมูลประชากรในหมู่ที่ ๕ เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๕๗ โดยสถานีอนามัย ตำบลคอนมะเกลือ พบว่ามีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น ๒๗๕ คน เป็นเพศชาย ๑๓๘ คน เพศหญิง ๑๕๑ คน ดังรายละเอียดในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 :แสดงจำนวนประชากรหมู่ที่ ๕

อายุ	เพศชาย	เพศหญิง
ต่ำกว่า ๑ ปี	2	0
1-4	8	10
5-9	12	14
10-14	5	8
15-19	9	1
20-24	9	16
25-39	11	10
30-34	12	7
35-39	13	10
40-44	14	14
45-49	6	8
50-54	3	10
55-59	1	9
60-64	9	10
65-69	3	9
70-74	4	5
75 ปีขึ้นไป	2	7
รวม	128	151

แผนที่หมู่บ้าน

ศาสนาและความเชื่อ

การนับถือศาสนาของชาวลาวโซ่งหมู่ 4 บ้านดอนมะเกลือ นับถือศาสนาพุทธ จากการสอบถามข้อมูลจากทาง อบต. และที่ได้จากชาวบ้านและผู้ให้ข่าวคนสำคัญนั้น ไม่พบว่ามีผู้ที่นับถือศาสนาอื่น และก็ไม่มียोगศาทางศาสนาอื่นเข้าไปในชุมชน มีแต่เพียงวัดเท่านั้นที่เป็นศูนย์รวมทางศาสนาของชาวบ้าน วัดที่เป็นศูนย์กลางและมีความสำคัญต่อหมู่ 4 บ้านดอนมะเกลือ คือ วัดดอนมะเกลือ ซึ่งตั้งอยู่ในหมู่ที่ 2 ส่วนวัดทุ่งกระเจ็ดนั้นอยู่ในหมู่ 6 ซึ่งห่างจากศูนย์กลางของตำบลไป จึงมีบทบาทต่อเฉพาะหมู่ 6 เท่านั้น

เจ้าอาวาสท่านปัจจุบัน ชาวบ้านเรียกท่านว่า อาจารย์ นวล อายุ 41 ปี เพิ่งเป็นเจ้าอาวาสได้ประมาณ 2-3 ปี เป็นคนตำบลดอนมะเกลือบวชเรียนที่วัดนี้มากกว่า 20 พรรษาแล้ว ปัจจุบันมีพระจำพรรษาอยู่ 7 รูป จากการที่ผู้ศึกษาได้เข้าไปดูในวัด สภาพของวัดเพิ่งได้รับการบูรณะปรับปรุงศาลาการเปรียญ โบสถ์ และเมรุ จึงดูใหม่มาก จากการสอบถามทราบว่าในสมัยของเจ้าอาวาสคนก่อนคือหลวงปู่อนันท์ได้ร่วมแรงร่วมใจชาวบ้านช่วยกันบูรณะปรับปรุงวัด

ช่วงเข้าพรรษามีคนมาบวชกันเยอะ ประมาณ 20 กว่ารูป โดยเป็นความเชื่อของที่นี่ที่จะบวชกันตอนเข้าพรรษาและสึกตอนออกพรรษา โดยบอกว่าบวชเอาพรรษารับกฐินแล้วก็สึก ดังนั้นช่วงเข้าพรรษา ชาวบ้านที่นี่จะไปที่วัดกันในวันพระและวันอาทิตย์ หรือวันขึ้น 8 ค่ำและวันขึ้น 15 ค่ำ เป็นจำนวนมากเพื่อไปทำบุญเลี้ยงพระ แต่หลังจากออกพรรษาคคนจะไปวัดกันน้อยลง

จากการที่ได้สัมภาษณ์ชาวบ้าน ชาวบ้านมีความรักเคารพและศรัทธาในตัวหลวงปู่อนันท์เป็นอย่างมาก ชาวบ้านเคารพและเชื่อฟังท่าน ถนนทางเข้าหมู่บ้านที่เป็นถนนลาดยางทุกวันนี้ท่านก็เป็นผู้ผลักดันและทำเรื่องไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบให้มาดำเนินการก่อสร้าง แต่ท่านได้มรณภาพไปเมื่อ 2-3 ปีที่ผ่านมา แม้ในปัจจุบันชาวบ้านหมู่ 4 บ้านดอนมะเกลือก็ยังคงรักและเคารพท่านมากจึงได้ร่วมกันหล่อรูปเหมือนของท่านด้วยโลหะ และจะทำการฉลองรูปเหมือนพร้อมกับเชิญมาประดิษฐานไว้ให้คนรุ่นหลังได้เคารพบูชาในวันที่ 15 เมษายน 2545 ซึ่งเป็นช่วงตรงกับงานประเพณีไทยทรงดำ ของตำบลดอนมะเกลือ ที่จะจัดเป็นประจำทุกปี

ความเชื่ออีกสิ่งหนึ่งที่สืบทอดกันมาช้านานแต่ครั้งบรรพบุรุษ กระทั่งปัจจุบันก็คือการนับถือผี ประเพณีเกี่ยวกับการนี้ยังคงมีอยู่แม้กระทั่งปัจจุบันและสามารถผสมกลมกลืนกับการนับถือศาสนาพุทธได้ดี ความเชื่อในเรื่องดังกล่าว คือ การไหว้ศาลประจำหมู่บ้าน ศาลประจำหมู่บ้าน

เรียกว่าศาลเจ้าพ่อยอง ชาวบ้านหมู่ 4 จะจัดงานเลี้ยงศาลร่วมกับ หมู่ 2 หมู่ 3 หมู่ 8 และหมู่ 10 ซึ่งจะไหว้ปีละ 2 ครั้ง คือ เดือน 6 และเดือน 8 โดยจะเป็นในวันข้างขึ้น จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ชาวบ้าน เหตุที่ต้องไหว้ศาลเจ้าพ่อเป็นประจำเพราะเพื่อให้คุ้มครองคนในหมู่บ้าน และช่วยให้ทำการเกษตรได้ผลผลิตดี เพราะเชื่อว่าเจ้าพ่อที่อยู่ประจำศาลจะคอยปกป้องรักษาคุ้มครองคนในหมู่บ้าน อีกทั้งยังการบนบานศาลกล่าวเพื่อขอให้สำเร็จในสิ่งต่างๆ ด้วย

ครอบครัวและเครือญาติ

ในเรื่องสายตระกูลนั้นชาวบ้านหมู่ 4 มีความเชื่อว่า สายเลือดหรือที่ชาวลาวโซ่งเรียกว่า “สิ่งหว้า” นั้น เป็นต้นตระกูลดั้งเดิมของชาวลาวโซ่งมี ด้วยกันทั้งหมด ๘ สิ่ง (ตระกูล) ได้แก่ สิ่งลอ สิ่งวี สิ่งเรือง สิ่งตอง สิ่งแลว สิ่งกำ สิ่งกวาง และสิ่งถู ชาวลาวโซ่งเชื่อว่าพวกตนนั้นสืบทอดมาจาก ๘ ตระกูลนี้เท่านั้น จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่าในสมัยก่อนชาวลาวโซ่งใช้ “สิ่ง” แทนนามสกุล ต่อมาก็เปลี่ยนจากคำว่า “สิ่ง” มาเป็น “แซ่” แทน เช่น แซ่ลอ แซ่วี เป็นต้น จนมาถึงปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงมาใช้นามสกุลกันหมดแล้ว ไม่ได้ใช้ “สิ่ง” หรือ “แซ่” อีกต่อไป

ในชุมชนหมู่ 4 บ้านคอนมะเกลือ มีครอบครัว 2 ลักษณะใหญ่ คือ ครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) และ ครอบครัวขยาย (Extend Family) ครอบครัวเดี่ยว หมายถึง ครอบครัวขนาดเล็กที่มีแค่ ๒ ชั่วชีวิต คือ คนรุ่นพ่อแม่และรุ่นลูกๆ เท่านั้น ส่วนครอบครัวขยายจะเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ มีสมาชิกมากกว่า ๓ ชั่วชีวิตขึ้นไป

ในสมัยก่อนการทำเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านหมู่ 4 แรงงานจึงเป็นสิ่งสำคัญในครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัวจึงมีผลต่อการทำเกษตรกรรม ครอบครัวในสมัยก่อนประมาณ ก่อนปี พ.ศ.๒๕๒๓ จึงเป็นครอบครัวขยายมากกว่าครอบครัวเดี่ยว เพราะอยู่รวมกันเพื่อต้องการแรงงานในการทำเกษตรกรรม และในสังคมของชาวลาวโซ่งเมื่อมีการแต่งงานก็จะให้ฝ่ายหญิงมาอยู่บ้านฝ่ายชาย นอกจากว่าจะแยกเรือนออกมาอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับเรือนของพ่อแม่ฝ่ายชาย เป็นครอบครัวเดี่ยว แต่ก็ยังมีความผูกพันและทำงานเป็นเสมือนครอบครัวเดียวกัน

ในปัจจุบันครอบครัวเดี่ยวเพิ่มจำนวนมากขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะสมาชิกในครอบครัวออกไปทำไร่แดงโม และบางส่วน ออกไปทำงานนอกหมู่บ้านมากขึ้น ทำให้เกิดเป็นครอบครัวเดี่ยวบางครอบครัว มี ปู่ ย่าและหลาน เพราะคนรุ่นพ่อกับแม่ออกไปทำไร่แดงโมที่ต่างจังหวัด

ในสังคมของชาวลาวโซ่งหมู่ 4 บ้านคอนมะเกลือ มีการนับถือผีบรรพบุรุษฝ่ายบิดาเป็นหลัก ดังนั้นเมื่อมีการแต่งงานฝ่ายหญิงจะต้องไปอยู่บ้านกับฝ่ายชาย แล้วไปนับถือผีทางฝ่ายชาย นอกจากนี้อาจคิดว่าครอบครัวฝ่ายหญิงไม่มีผู้ชายไว้สืบเผ่าก็จะให้ฝ่ายชายมาอยู่บ้านฝ่ายหญิง แต่ฝ่ายชายก็จะถือผีของตนโดยการทำศาลเพียงตาไว้หน้าอกตัวบ้านเพื่อไว้เช่นวิญญาณบรรพบุรุษของตนจนกว่าบ้านฝ่ายหญิงจะมีทายาทเป็นชายไว้สืบเผ่า ฝ่ายหญิงก็จะย้ายไปอยู่บ้านฝ่ายชาย

นอกจากนี้ยังมีการ “อาสา” ซึ่งเป็นเหมือนการทดแทนแรงงานในครอบครัว ที่ฝ่ายชายต้องมาอยู่บ้านฝ่ายหญิงเพื่อช่วยทำงานแล้วแต่ว่าก่อนแต่งงานจะกำหนดไว้กี่ปี เมื่อกำหนดการอาสาแล้ว เช่น อาสา ๓ ปี เมื่อครบสามปีแล้วฝ่ายหญิงก็จะไปอยู่บ้านฝ่ายชาย หรือ อาจทดแทนด้วยข้าว ในหมู่บ้านคอนมะเกลือนี้จะใช้ข้าวเปลือก ๑ เกวียนแทนการอาสา ๑ ปี ใช้ในกรณีที่ไม่ต้องการอยู่อาสาจนครบกำหนดก็ทดแทนด้วยข้าวตามจำนวนปี

ในเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างญาติพี่น้องและเครือญาติ จะมีการพบปะติดต่อกันอย่างสม่ำเสมอ และมักมีการถามข่าวคราวของกันและกันอยู่ตลอดเวลาแม้ว่าจะมีการย้ายออกไปนอกชุมชน และเมื่อมีงานสำคัญก็จะมีการติดต่อกันเพื่อมาร่วมงานและผู้ที่ย้ายออกไปอยู่นอกชุมชนก็จะมาช่วยงานหรือมาร่วมงานในหมู่บ้าน

การใช้ชีวิตการแต่งงานสังคมชาวลาวโซ่งจะเป็นลักษณะผัวเดียวเมียเดียว (Monogamy) นั่นคือการมี สามีหรือภรรยาแต่เพียงคนเดียว ซึ่งการแต่งงานลักษณะนี้เป็นกฎเกณฑ์ของสถาบันครอบครัวในสังคมไทยด้วยเช่นกัน

ศัพท์ที่ใช้เรียกญาติ

ปู่	เรียกว่า อ้ายอู่
ย่า	เรียกว่า เอมอู่
ตา	เรียกว่า อ้ายเต่า
ยาย	เรียกว่า เอมเต่า
พ่อ	เรียกว่า อ้าย
แม่	เรียกว่า เอม

(นอกจากนี้ศัพท์อื่นใช้เรียกเหมือนในภาษาไทย)

การเมืองการปกครอง

ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น มีกำนันตำบลคอนมะเกลือ ผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน มีประธานบริหาร อบต. ประธานสภา อบต.

แต่ในหมู่ที่ 4 บ้านคอนมะเกลือ ไม่มีผู้ใหญ่บ้าน เพราะได้ทำหน้าที่กำนันตำบลนี้ และสมัชชวลวงปู่นันท์ ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดคอนมะเกลือคนก่อน ท่านนี้นับได้ว่าเป็นจุดศูนย์รวมของคนในตำบลนี้ ท่านมีบทบาทต่อชุมชนเปรียบเสมือนเป็นผู้นำชุมชน เพราะทุกคนในตำบลนี้ล้วนให้ความเคารพนับถือท่าน ท่านมีส่วนให้โรงเรียนวัดคอนมะเกลือก็ได้รับการปรับปรุงจนดีมาถึงปัจจุบันนี้ รวมทั้งร่วมแรงร่วมใจชาวบ้านปรับปรุงบูรณะวัด อีกทั้งยังมีส่วนช่วยให้มีถนน รพช.ลาดยางเข้ามาถึงบ้านคอนมะเกลือ

หมู่ที่ 4 บ้านคอนมะเกลือ ขึ้นกับตำบลคอนมะเกลือ อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี โดยปัจจุบันตำบลคอนมะเกลือ มีสถานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ตั้งแต่วันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2540

ผู้มีบทบาทสำคัญในตำบลคอนมะเกลือ

นายชัน	ใจสะอาด	กำนันตำบลคอนมะเกลือ
พระอาจารย์นวล		เจ้าอาวาสวัดคอนมะเกลือ
นายผจญ	บูรณโรจน์	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคอนมะเกลือ
(ไม่ใช่คนในท้องถิ่น)		

องค์การบริหารส่วนตำบลคอนมะเกลือ

1. นายสะอาด	ใจโอบอ้อม	นายก อบต
2. นางปราณี	ทองลอย	รองนายก อบต
3. นายเดช	ใจโอบอ้อม	ประธานสภาฯ
4. นางสิราภรณ์	บูรณะโรจน์	รองประธานสภาฯ
5. นายทิตย์	จิตมใส	เลขานุการสภาฯ
6. นายทองคำ	กอดสะอาด	สมาชิกสภาฯ
7. นายประสิทธิ์	โตอุ่นเพชร	สมาชิกสภาฯ

8. นายสุพจน์	โตอุ่นทิพย์	สมาชิกสภาฯ
9. นายวิเชียร	ใจโอ้ออม	สมาชิกสภาฯ
10. นางนิล	โดยคำดี	สมาชิกสภาฯ
11. นายชมภู	หอมหวาน	สมาชิกสภาฯ
12. นายสำรวย	นิมวัย	สมาชิกสภาฯ
13. นายยืนยง	ว่องไวพาณิช	สมาชิกสภาฯ
14. นายเขียน	แยกผิวพ่อง	สมาชิกสภาฯ
15. นายมาโนช	ยาดี	สมาชิกสภาฯ
16. นายทิต	ซังยืนยง	สมาชิกสภาฯ
17. นางลำพุล	ทับครุฑ	สมาชิกสภาฯ
18. นายสมนึก	จาวสุวรรณวงษ์	สมาชิกสภาฯ
19. นายไพรัตน์	กัญหาชาติ	สมาชิกสภาฯ
20. นายบ้าย	บุญเสียงเพราะ	สมาชิกสภาฯ
21. นายทองหล่อ	อ้อมสมด้ว	สมาชิกสภาฯ
22. นายเสียง	จินดารัตน์	สมาชิกสภาฯ
23. นายนิคม	อุ่นประเสริฐสุข	สมาชิกสภาฯ
24. นางหลอด	ทองเชื้อ	ประธานกลุ่มสตรี
25. นางสาวิง	แจสมหวัง	รองประธานกลุ่มสตรี

ผู้มีบทบาทในหมู่ที่ 4 บ้านดอนมะเกลือ

นายขัน	ไชสะอาด	กำนัน และทำหน้าที่ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4
นายอำนาจ	ทองเชื้อ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (พิเศษ)
นายเนตร	แร่ใจดี	“
นายสุนทร	ไชสะอาด	“
นายขวิด	ไชสะอาด	“
นางหลอด	ทองเชื้อ	ประธานกลุ่มสตรีทอผ้าตำบล

จากการสังเกตและได้คุยกับชาวบ้านรวมทั้งผู้ให้ข่าวคนสำคัญ ผู้ที่มีบทบาทในชุมชนจะเป็นคนในหมู่ 4 เป็นส่วนใหญ่ และจะเป็นกลุ่มเครือญาติกัน คือมีความผูกพันและเกี่ยวดองกันในทางสายเลือด และอีกสิ่งหนึ่งที่มีบทบาทต่อการปกครองในชุมชนด้วยก็เห็นจะเป็นเรื่องของสายตระกูล เพราะชาวไทยทรงดำยึดถือในเรื่องของบรรพบุรุษ โดยดูได้จากเวลามีการเช่นผีเรือน หรือ

งานประเพณีต่างๆ จะมีการแยกระหว่างผีผู้ตัว กับผีผู้น้อย ผีผู้ตัวจะมีสถานะที่สูงกว่าผีผู้น้อย ตระกูลไหนที่มีสายมาจากผีผู้ตัว ก็จะได้รับ การยอมรับจากคนในชุมชน มากกว่าผู้ที่มาทางผีผู้น้อย

ในหมู่ที่ 4 บ้านคอนมะเกลือนี้ ผู้ที่มีบทบาทข้างต้น ล้วนเป็นกลุ่มเครือญาติ กันแต่จะว่ากัน แล้วก็แทบจะเป็นเครือญาติหรือสืบสายโลหิตกันทั้งหมู่บ้านก็ว่าได้ แต่กลุ่มนี้มีบทบาททางสังคม ก่อนข้างเด่นชัด ทั้งกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และประธานกลุ่มสตรีก็เป็นกลุ่มเครือญาติที่มีความสนิทสนมกันและสืบบรรพบุรุษก็เป็นผีผู้ตัว และชาวบ้านในหมู่ก็ให้การยอมรับ

เวลามีกงานประจำปี หรือรวมกลุ่มกัน ไปร่วมงานประจำปีที่ชุมชนลาวโซ่งที่อื่นก็จะมีการรวมตัวกันดีและมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่เฉพาะหมู่บ้านแต่เป็นทั้งตำบล ซึ่งมีการติดต่อระหว่างกลุ่มลาวโซ่งกลุ่มอื่นๆ การรักษานขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณีและมีความเป็นกลุ่มก้อนได้ อย่างดีอย่างนี้ และหากว่าม้งงานศพ หรืองานบุญ หรือว่าบ้านใดจัดงานก็แล้วแต่ คนทั้งตำบลจะมีส่วน ร่วมในงานนั้น ตรงนี้ทำให้รู้สึกว่าการปกครองที่ดี จึงมีลักษณะที่รักใคร่กลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะหากไม่มีผู้นำที่ดีแล้วงานต่างๆ ย่อมไม่ได้รับความร่วมมือจากคนในตำบล

สภาพทางเศรษฐกิจ

อาชีพหลักของหมู่ 4 บ้านคอนมะเกลือ จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมาคือทอผ้า และก็มีค้าขายบ้าง แต่จากการสังเกตของผู้ศึกษาที่เห็น ได้ก็ยังมี การเลี้ยงกิ้ง ซึ่งจากการสอบถามบ่อ กุ้งดังกล่าวเคยเลี้ยงกุ้งกุลาดำ แต่เนื่องจากทางการได้ห้าม ตอนนี้จึงเลี้ยงกิ้งก้ามกรามแทน จากข้อมูลของสถานีอนามัยนั้นรายได้เฉลี่ยของชาวบ้านอยู่ที่ 18,000 – 20,000 บาทต่อคนต่อปี การทำเกษตรกรรมของของคนที่นี้จะทำรอบนอกหมู่บ้าน กล่าวคือบริเวณพื้นที่ส่วนกลางของหมู่บ้าน พื้นที่ทำการเพาะปลูกหรือการเกษตรจะอยู่นอกหมู่บ้านหรือรอบนอกของตำบล

อาชีพเกษตรกรรม เป็นอาชีพหลักของชาวบ้านหมู่ 4 บ้านคอนมะเกลือ โดยชาวบ้านจะนิยมทำอยู่ 2 อย่าง คือ ทำนาปลูกข้าว และทำไร่แดงโม การทำนาจะทำในที่นาของตน ส่วนการทำไร่แดงโมแรงงานส่วนหนึ่งของครอบครัวจะออกไปทำ

การทำนา เป็นอาชีพหลักของคนในหมู่บ้าน ก่อนที่ชลประทานจะเข้ามาในปี พ.ศ.๒๕๓๑ นั้น การทำนาจะทำกันปีละ ๑ ครั้ง แต่เมื่อมีคลองชลประทานมีน้ำตลอดทั้งปี ทำให้ชาวนาสามารถ

ทำนาปรังได้ ในปัจจุบันนี้ชาวนาสามารถทำนาได้ปีละ ๒-๓ ครั้ง ขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ ถ้าเป็นที่ดอนจะทำได้ ๓ ครั้ง แต่ถ้าเป็นที่ลุ่มจะทำได้ ๒ ครั้ง เพราะน้ำจะท่วม นอกจากระบบชลประทานแล้วสิ่งที่เข้ามาด้วยก็คือ การใช้ปุ๋ย และยากำจัดศัตรูพืช เพื่อเป็นการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เพราะก่อนหน้านี้ชาวนายังคงทำนาแบบธรรมชาติไม่พึ่งพาปุ๋ยและยากำจัดศัตรูพืช การกำจัดวัชพืชต่างๆ จะใช้วิธีการใช้มีดฟันหรือตัดถอนทำลาย

การทำนาในสมัยก่อนจะใช้แรงงานคนและสัตว์เช่น โคและกระบือ เป็นหลัก เครื่องมือการเกษตรก็จะเป็นของพื้นบ้านเป็นหลัก ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๑ รถไถเริ่มเข้ามาในชุมชนพร้อมกับการปลูกข้าวฟ่าง ซึ่งจะปลูกในช่วงที่ไม่ทำนา และทำในที่ดอน ชาวนาจึงใช้รถไถมาใช้ในการทำนาข้าวด้วย ต่อมาประมาณ พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้มีการเริ่มปลูกอ้อยกันมากขึ้นโดยจะปลูกในที่ดอน บริเวณที่ไม่สามารถทำนาข้าวได้ และต่อมาก็ขยายวงกว้างขึ้นเรื่อย เนื่องจากไม่ต้องทำงานหนัก และไม่ลำบาก มีการรวมกลุ่มผู้ทำไร่อ้อยในตำบล แต่ปัจจุบันได้เลิกปลูกอ้อยหมดแล้ว คงมีแต่เพียงที่หมู่ ๖ เพียงหมู่เดียวที่ยังคงทำอยู่บ้าง สาเหตุส่วนหนึ่งที่เลิกทำเพราะชลประทานเข้ามาทำนาได้ปีละ ๒-๓ ครั้ง มีรายได้มากกว่าทำอ้อย เพราะทำได้แค่ปีละครั้ง อีกทั้งราคาอ้อย คงตัวมาตลอดกว่า ๒๐ ปีแทบไม่มีการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งสภาพดินที่เริ่มไม่เอื้ออำนวยเพราะการเข้ามาของน้ำจากคลองชลประทานทำให้ดินมีความเค็มขึ้นไม่เหมาะในการปลูกอ้อย

การปลูกแตงโม หมู่ 4 บ้านดอนมะเกลือ เริ่มปลูกแตงโมในราวปี พ.ศ. ๒๕๒๓ โดยเริ่มจากไม่กี่ครอบครัว เมื่อได้ผลผลิตดี ชาวบ้านจึงปลูกกันเป็นที่แพร่หลาย ระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวประมาณ 55 – 65 วันต่อครั้ง ทำให้สามารถปลูกได้ปีละ ๓ ครั้ง แต่ช่วงที่ได้กำไรและให้ผลตอบแทนมากที่สุดคือราวปี พ.ศ. ๒๕๓๔-๒๕๓๕ เพราะราคาขึ้นจากกิโลกรัมละ ๗ บาท เป็น กิโลกรัมละ ๙ บาท ทำให้บ้านดอนมะเกลือปลูกแตงกันทุกหลังคาเรือน และส่งผลให้ชาวชุมชนมีฐานะดีขึ้น การปลูกแตงโมนั้นแต่เดิมปลูกแตงโมพันธุ์สีดำ หรือที่เรียกว่าพันธุ์ ชูกาเบบิ แต่มาถึงปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้มีการเปลี่ยนไปปลูกพันธุ์ลาย ซึ่งพันธุ์ที่ชาวบ้านนิยมปลูกกันคือ พันธุ์ 175 และพันธุ์

122

ในการปลูกในช่วง ๒- ๓ ปีแรกนั้น จะปลูกในพื้นที่หมู่บ้านดอนมะเกลือ ต่อมาได้ขยายออกไปเช่าที่ทั้งต่างอำเภอ และต่างจังหวัดปลูกกันอย่างจริงจัง อาชีพการปลูกแตงโมเป็นอาชีพที่คนในหมู่บ้านนิยมทำควบคู่ไปกับการทำนา แรงงานส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานในครอบครัววัยกลางคนที่แยกออกไปทำ ส่วนผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะอยู่ในหมู่บ้านและทำนาเป็นหลัก ในการปลูกแตงโมในปัจจุบันจะมีนายทุนออกทุนให้และไปปรับซื้อถึงที่ นายทุนจะขายเมล็ดพันธุ์ รวมทั้ง ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงให้ด้วย คนในหมู่บ้านต้องออกไปหาเช่าที่ทำซึ่งบางครั้งก็ก็เป็นที่ดินของนายทุน เมื่อถึง

เวลารับซื้อก็จะหักค่าปุ๋ยและค่าใช้จ่ายต่างๆ ไปด้วย ถ้าไรต่อครึ่งเมื่อหักค่าใช้จ่ายจากนายทุนแล้วก็จะอยู่ที่ประมาณ ๑๐,๐๐๐ บาท ต่อครึ่ง

โดยในหมู่ที่ 4 นี้จะมีคนไปทำไร่แดงโมเกือบทุกหลังคาเรือน โดยไปเช่าพื้นที่แถบจังหวัดอื่นๆ ทำทั้ง สระบุรี อุทธยา กาญจนบุรี นครปฐม เพื่อทำไร่แดงโม ส่วนรายได้ที่ได้นั้นทั้งจากการทำนาและการทำไร่แดงโมเมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว การปลูกแดงโมจะให้ผลดีกว่าแต่ก็ขึ้นอยู่กับผลผลิตด้วย บางครั้งก็ขาดทุน โดยทั้งการทำนาและไร่แดงโมนั้น ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงจะมีราคาสูงมาก ซึ่งตรงนี้เองที่มีผลต่อรายได้ของชาวบ้าน เพราะถ้าได้ผลผลิตไม่คุ้มค่ายาและค่าปุ๋ยก็จะขาดทุน

การจ้าง นอกจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมแล้วหรือทำนาด้วยตนเองแล้ว ยังมีอาชีพรับจ้างด้วยโดยการรับจ้างนี้จะเป็นการรับจ้างทำนาโดยคิดค่าจ้างในการทำนาโดยแยกเป็นส่วนๆ ไป โดยคิดเป็นครั้งละ ต่อไร่ สำหรับเจ้าของที่นาที่มีนาจำนวนมาก หรืออย่างในหมู่บ้านนี้ประมาณ ๕ ไร่ขึ้นไป จะใช้การจ้าง โดยการจ้างอาจจ้างเป็นบางอย่างหรือทำเองบางอย่างซึ่งขึ้นอยู่กับเจ้าของที่นา ซึ่งในหมู่บ้านคอนมะเกลือนี้มีอัตราค่าจ้างในการทำนาคังต่อไปนี้

คราด	๑๘๐	บาท/ไร่
หว่านข้าว	๔๐	บาท/ไร่
ฉีดยาฆ่าแมลง	๓๐	บาท/ไร่ ประมาณ ๓ ครั้ง
หว่านปุ๋ย	๖๐	บาท/ไร่
เกี่ยวข้าว	๔๒๐	บาท/ไร่
ค่ารถส่งข้าวไปโรงสี	๘๐	บาท/เกวียน

ค่าจ้างดังกล่าวนี้ไม่รวมราคาของเมล็ดพันธุ์ข้าว ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ซึ่งทางผู้จ้างหรือเจ้าของที่นาจะต้องเป็นผู้ออกเองและจัดเตรียมไว้ให้ ซึ่งในการทำนาแต่ละไร่นั้นจะใช้

เมล็ดพันธุ์ข้าว ๓๕-๔๐ กิโลกรัม/ไร่

ค่ายาฆ่าแมลง ๔๐ บาท/ไร่

ค่าปุ๋ย ๖๐ บาท/ไร่ ราคาปุ๋ยสูตร ๑๖-๒๐-๐ ที่ใช้ในการทำนากระสอบละ

ประมาณ ๔๐๐-๕๐๐ บาท

การทอผ้า กลุ่มสตรีทอผ้าในหมู่ที่ 4 เป็นการรวมกลุ่มสตรีในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงมาทอผ้าออกจำหน่าย การทอจะใช้กี่กระตุก ผ้าที่ใช้ไม่ใช่ผ้าฝ้ายแต่ใช้ผ้าโทเร สำเร็จรูป ซึ่งซื้อมาจากตลาดตำบลสระยายโสม สาเหตุก็เนื่องจากว่าเป็นผ้าหน้ากว้างเหมาะสำหรับตัดเป็นชุดสำหรับสวมใส่ สีผ้าโทเรจะสดกว่าผ้าที่ย้อมได้จากธรรมชาติเป็นที่นิยมของตลาด และสะดวกไม่ต้องมาปั่นฝ้าย

และซ่อมสีกันเอง เพราะจะทำไม่ทันขาย โดยทุกวันจะมีสตรีที่อยู่ในกลุ่มมาทอผ้ากัน โดยไม่มีการกำหนดเวลา ว่างเวลาไหนก็มากัน บางคนก็มาตอนสาย บางคนก็มาทอบ่ายๆ โดยทุกคนจะมีกี่กระตุกเป็นของตัวเอง โดยในหมู่ที่ 4 นี้มีกี่กระตุกอยู่ 9 หลังด้วยกัน การทอผ้าผืนหนึ่งจะใช้เวลาเฉลี่ยประมาณ 1-2 วัน ส่วนรายได้นั้นจากการสอบถามจะได้เฉลี่ยประมาณ 2,000-3,000 บาทต่อคนต่อเดือน ในช่วงกลางปี พ.ศ.2546 ผ้าทอตำบลดอนมะเกลือได้รับเลือกให้เป็นหนึ่งในโครงการของดี “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเทศกาลแล้วจะมีความต้องการผ้าเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่แล้วจะทำส่งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุทอง ทำให้กลุ่มสตรีทอผ้ามีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิม

แต่เดิมนั้นวัฒนธรรมดั้งเดิมของลาวโซ่ง จะไม่มีกี่กระตุกที่สำหรับทอผ้าหน้ากว้างอย่างนี้ใช้ แต่จะเป็นที่เล็กๆ สำหรับทอผ้าไว้ใช้เองซึ่งทุกบ้านจะมีกี่ชนิดนี้ ผ้าที่ได้จะมีหน้าแคบกว่าที่กระตุกในปัจจุบันชาวบ้านหมู่ 4 ยังใช้กี่ชนิดนี้ทอผ้าไว้สำหรับใส่งานประเพณี

อาชีพอื่นๆ จากการที่ได้สนทนากับชาวบ้านนอกจากอาชีพเกษตรกรรมและทอผ้าซึ่งเป็นอาชีพหลักที่ทุกคนคร่ำทำกันแล้วยังมีอาชีพอื่น ซึ่งเป็นอาชีพรองหรืออาชีพเสริมทำกัน เช่น บ่อเลี้ยงกุ้งซึ่งมีท่านหนึ่งที่ทำอยู่แต่ว่าบ่ออยู่ในพื้นที่อำเภอสองพี่น้อง เป็นเจ้าของรถเกี่ยวข้าว เวลาที่ใครต้องการก็มาว่าจ้างไป ร้านขายของในหมู่ 4 มีอยู่ร้านเดียว เป็นร้านขายของเบ็ดเตล็ดเล็กๆ

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มแม่บ้านมานั่งรวมกันที่ร้านขายของดังกล่าว ประมาณ 7-8 คน เป็นผู้หญิงทั้งหมด มานั่งคุยกันและช่วยกันทำงานซึ่งเป็นงานรับจ้างจากนอกตำบล ก็คือถักขายผ้าที่สำหรับใส่ตามชายหาด โดยได้รับค่าแรงผืนละ 2 บาท จะมีคนนำมาส่งและรับ โดยลูกสาวเจ้าของร้านเป็นคนรับมาทำ และก็จะที่บ้านใกล้เรือนเคียงทั้งในหมู่ 4 และหมู่บ้านที่ติดกันมาช่วยกันทำ โดยคนที่มาช่วยนั้นไม่คิดค่าแรง โดยตั้งใจจะมานั่งรวมกลุ่มสนทนากันมากกว่า โดยจะมีคนมาทุกวัน เพราะจากข้อมูลของชาวบ้านในหมู่ 4 วนๆ หนึ่งจะมีเวลาว่างมาก และในความรู้สึกของผู้วิจัยแล้วคนที่นี้ก็จะใจเย็นมากและไม่รีบร้อนทำงาน ทำงานกันไปคุยกันไป ทำไปเรื่อยๆ หัวเราะกันสนุกสนานจนผู้วิจัยรู้สึกว่าเป็นการทำงานที่มีความสุขมาก ซึ่งเมื่อผู้วิจัยเปรียบเทียบกับชีวิตในเมืองแล้วรู้สึกเห็นความแตกต่างกันได้อย่างชัดเจน ในตัวเมืองทั้งในกรุงเทพ และตัวเมืองสุพรรณที่ผู้วิจัยได้ใช้ชีวิตอยู่ ผู้วิจัยรู้สึกว่ารุนววยทุกคนดูเร่งรีบ ไม่สนใจคนรอบข้าง ยุ่งอยู่แต่กับตัวเองและงานที่จะทำ จนผู้วิจัยรู้สึกว่าคุณภาพชีวิตของคนในเมืองนั้นไม่ดีเลย

โดยภาพรวมแล้วรายได้ของชาวบ้านหมู่ 4 อยู่ในระดับปานกลาง คือมีกินมีใช้กันอย่างสบายไม่เดือดร้อน เพราะไม่มีสิ่งดึงดูดใจเหมือนในตัวเมืองต่างๆ และจากสภาพแวดล้อมที่อยู่ห่างจาก

ตำบลอื่นและตัวเมืองอยู่มาก ชาวบ้านจึงดำรงชีวิตกันอย่างเรียบง่ายเมื่อเปรียบเทียบกับชีวิตในเมือง จากการสังเกตของผู้วิจัยรู้สึกว่าการใช้ชีวิตกันอย่างมีความสุข

ระบบการศึกษา

โรงเรียนที่มีความสำคัญและบทบาทต่อหมู่ 4 บ้านดอนมะเกลือ คือ โรงเรียนวัดดอนมะเกลือ เปิดสอนชั้นอนุบาล 1 และ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 ซึ่งก็เป็นระดับที่สูงที่สุดแล้วในตำบลดอนมะเกลือ ในความรู้สึกของผู้ศึกษาแล้วโรงเรียนได้รับการดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี เพราะเป็นโรงเรียนที่ค่อนข้างใหญ่ คูใหม่ มีสนามกีฬา โรงเก็บจักรยาน และมีอาคารเรียนอยู่ถึง 6 อาคารด้วยกัน โดยอาคาร 6 ซึ่งก่อสร้างหลังสุด เป็นอาคารคอนกรีตสูง 3 ชั้น ซึ่งน่าจะสร้างเสร็จได้ไม่นานนัก ด้านหลังอาคารดังกล่าว มีอาคารไม้ 2 ชั้น อยู่ในสภาพเก่าและทรุดโทรมมาก ซึ่งน่าจะเป็นอาคารเรียนดั้งเดิม ได้ถูกปล่อยร้างไว้หลายปี ต่อมาได้ปรับปรุงเป็นโรงอาหารให้นักเรียนในโรงเรียน

นอกจากโรงเรียนวัดดอนมะเกลือแล้ว ยังมีบางครอบครัวในหมู่ 4 ที่ส่งลูกหลานของตนไปศึกษาต่อที่อื่น เช่น

โรงเรียนแม่พระฯ ซึ่งเปิดสอนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งตั้งอยู่ที่ตำบลบางลี่ อำเภอสองพี่น้อง จากการสอบถามถึงสาเหตุทราบว่า ที่โรงเรียนดังกล่าวมีรถรับส่งนักเรียนถึงที่บ้าน ซึ่งบางครอบครัวพ่อแม่ต้องทำงานไม่มีเวลาไปรับหรือส่งลูก เพราะโรงเรียนวัดดอนมะเกลือไม่มีรถรับส่งนักเรียนเวลาเลิกเรียนเด็กเล็กพ่อแม่ต้องไปรับส่ง ซึ่งช่วงที่ผู้ศึกษาเข้าไปนั้น เวลาเลิกเรียน ผู้ศึกษาสังเกตเห็น พ่อหรือแม่ใช้รถจักรยานยนต์ มารับลูกเล็กๆ 2-3 คนนั่งซ้อนท้ายบ้าง บางทีไม่พอก็ต้องไถ่จ้างรถถึงน้ำมัน เห็นแบบนี้หลายคน บางคนก็มีลูกนั่งซ้อนท้ายเกาะข้างหลังอยู่คนเดียวก็มี ส่วนการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย นั้นส่วนใหญ่จะไปเรียนกันนอกตำบล เช่น

โรงเรียนวัดสระพังลาน ซึ่งเปิดสอนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ห่างจากตำบลดอนมะเกลือเป็นระยะทางประมาณ 7 กิโลเมตร

โรงเรียนสระยายโสม ซึ่งอยู่ห่างจากตำบลบ้านดอนมะเกลือประมาณ 10 กว่ากิโลเมตร ซึ่งเปิดสอนตั้งแต่ มัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 ซึ่งส่วนใหญ่หากนักเรียนที่จะเรียนต่อ ม.ต้น และม.ปลาย จะ

มาเรียนที่โรงเรียนนี้ เพราะเป็นโรงเรียนมัธยมที่เป็นที่ยอมรับของคนในแถบนั้น ซึ่งก็มี ผู้ให้ข่าวอยู่ คนหนึ่งที่เรียนโรงเรียนแห่งนี้ โดยเรียนอยู่ชั้น ม.6

โรงเรียนอุ้มทอง ตั้งอยู่ที่ตัวอำเภออุ้มทอง สอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ซึ่งห่างจาก ตำบลคอนมะเกลือ ประมาณ 30 กิโลเมตร ผู้ให้ข่าวคนสำคัญคนหนึ่งที่เรียนอยู่ที่นี้ในระดับ ม.1 จากการสอบถามว่าทำไมถึงเรียนไกล ในกรณีของคนนี้คือพ่อทำงานในตัวอำเภออยู่แล้วจึงไปพร้อมกัน และกลับมาพร้อมกัน

แนวโน้มการศึกษาของนักเรียน จากที่ได้จากผู้ให้ข่าวคนสำคัญนั้น ส่วนใหญ่จะเรียนจนถึง ชั้น ม.3 แล้วต่อสายอาชีพ ทั้งที่ในอำเภออุ้มทอง คือ วิทยาลัยการอาชีพอุ้มทอง แต่ส่วนใหญ่จะเข้ามา เรียนในเมืองเป็นส่วนใหญ่ เช่น วิทยาลัยเทคนิคสุพรรณบุรี วิทยาลัยอาชีวศึกษาสุพรรณบุรี และมีอีก ส่วนหนึ่งที่ศึกษาต่อสายสามัญ เพื่อที่จะเข้าเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งจะต้องสอบแข่งขันกัน นั้น ส่วนใหญ่เลือกที่จะมาเรียนที่กรุงเทพฯ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข่าวคนหนึ่งที่บอกว่า ในปัจจุบัน น้อยลง เพราะต้องใช้เวลาเรียนนานต้องไปเรียนไกลและจบมาก็หางานได้ยาก ส่วนใหญ่จึงไปเรียน สายอาชีพกัน

ในปี พ.ศ. 2546 ได้มีการก่อตั้ง สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จ อำเภออุ้มทอง ขึ้น นับว่าเป็น สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เปิดใหม่ เพื่อรองรับการขยายตัวทางด้านการศึกษา รวมถึงเป็น การยกระดับการศึกษาของคนในอำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 321 ห่างจากบ้านคอนมะเกลือ ประมาณ 10 กิโลเมตร

ภาษา

ชาวลาวโซ่ง ในหมู่ที่ 4 ตำบลคอนมะเกลือนี้ ยังคงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนไว้ได้ ถึงแม้ว่ากาลเวลาจะล่วงเลยมานาน ทำให้เห็นถึงความพยายามในการสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมที่ ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนรุ่นหนึ่ง อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของพวกเขาได้อย่างดี ถึงแม้ว่าวัฒนธรรมจากภายนอกจะแพร่กระจายเข้ามาสู่หมู่บ้านนี้จนมีหลายสิ่งเปลี่ยนแปลงไป แต่วัฒนธรรมที่ยังเห็นได้ชัดอยู่ คือ ภาษา ชาวลาวโซ่งมีภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตนเอง ข้อมูลจากชาวบ้านทำให้ทราบว่าภาษาของ ลาวพวน ลาวครั้ง ลาวเวียง และลาวโซ่ง นั้น แตกต่างกันในตอนแรกก่อนที่จะได้ข้อมูลจากชาวบ้านนั้นผู้ศึกษาไม่ทราบมาก่อน

ในหมู่ที่ 4 นี้ ภาษาที่ใช้กันมี ภาษาไทยกลาง ภาษาลาวโซ่ง และมีบางครอบครัวที่สามารถพูดภาษาจีนได้ คนในหมู่บ้านเวลาสนทนากันเองจะใช้ภาษาลาวโซ่ง แม้กระทั่งเด็กๆ ก็ยังพูดกันได้ ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ก็จะใช้ภาษาลาวโซ่ง แต่เมื่อเวลาไปโรงเรียนหรือพูดกับคนนอกหมู่บ้านก็จะใช้ภาษาไทยกลาง ตัวอย่างภาษาโซ่ง เช่นคำว่า ย่า เรียก เอมอู้ ปู่ เรียก อ้ายอู เป็นต้น

ส่วนภาษาเขียนนั้นในปัจจุบันในหมู่ 4 นี้ ไม่มีผู้ที่เขียนตัวหนังสือลาวโซ่งได้ อีกทั้งในปัจจุบันไม่มีการสอนภาษาเขียนและการอ่านตัวหนังสือลาวโซ่ง เพราะไม่มีการใช้ในชีวิตประจำวัน การประกอบพิธีกรรมก็ใช้ตัวหนังสือภาษาไทยในการเขียน เมื่อไม่มีการถ่ายทอดให้กับคนรุ่นต่อมา ในอนาคตก็อาจจะทำให้ตัวหนังสือลาวโซ่งนี้สูญหายไป

การแต่งกาย

ถึงแม้ว่าจะได้รับวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามา จนในปัจจุบันในหมู่ที่ 4 ชาวลาวโซ่งรุ่นใหม่และวัยรุ่นหรือวัยกลางคน ไม่ได้แต่งกายตามวัฒนธรรมดั้งเดิมแล้วแต่แต่งกายตามแบบสากล เมื่อถึงเวลาปฏิบัติงานประจำปีหรือมีงานประเพณีหรือพิธีกรรมต่างๆ ถึงจะแต่งกายตามวัฒนธรรมของตน แต่ที่ยังเห็นได้อยู่ก็คือคนสูงอายุที่ยังคงรักษาการแต่งกายไว้ได้และยังสามารถพบเห็นได้ในปัจจุบัน

การแต่งกายของ ชาวลาวโซ่งจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีครามแก่หรือไม้ก็สีดำซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาวโซ่ง ผ้าที่นำมาใช้ทอเสื้อผ้าจะใช้ผ้าฝ้ายแล้วนำมาย้อมให้ได้สีตามต้องการ บางคนใช้สีครามแก่ บางคนก็ใช้เป็นสีดำ ขึ้นอยู่แต่ความพอใจของเจ้าของเสื้อ เสื้อผ้าเหล่านี้แต่ละบ้านจะทอและสวมใส่กันเองกันเองทั้งสิ้น

เสื้อก้อม เป็นเสื้อของผู้หญิง สีดำหรือสีครามแก่ จะเป็นเอวกระบอก ยาวลงมาถึงระดับ
เขมขัด

เสื้อไท เป็นเสื้อของผู้ชาย สีดำหรือสีครามแก่ จะยาวจนถึงระดับเข่า ตรงเอวจะรัดเข้ารูป

เสื้อฮี เป็นเสื้อที่ใส่เวลาร่วมงานพิธีต่างๆ ของชาวลาวโซ่ง จะสามารถใส่ได้ทั้งสองด้าน เป็นเสื้อสีดำ ยาวถึงเข่า ด้านหนึ่งจะปักด้วยไหมย้อมสีต่างๆ เป็นลวดลายสวยงาม บริเวณชายเสื้อปลายแขน และตรงสามเสื่อ แต่เวลาใส่ไปงานจะใส่เอาด้านที่มีลวดลายสวยงามไว้ด้านใน ด้านที่ไม่มีลวดลายจะไว้ด้านนอก นอกจากเวลาตายจึงจะเอาด้านที่มีลวดลายออกมา จากข้อมูลของชาวบ้านที่เป็นเช่นนี้นั้น เปรียบเหมือนการซ่อนลาย ไม่ให้คนอื่นรู้ว่าทำด้วยลายอะไร เหมือนกับการเก็บฝีมือไว้ไม่ให้คนอื่นมาเลียนแบบ

เสื้อสีนี้จะมีทั้งชายทั้งหญิง แต่จะมีความแตกต่างกัน ของผู้ชาย จะเป็นลักษณะคอกลม ผ่า ด้านหน้าตลอด และมีกระดุมคล้องไว้ 1 เม็ด ของผู้หญิง จะเป็นเสื้อเหมือนเสื้อคอวี ด้านหน้าจะ แหวม ไม่ผ่าด้านหน้าเหมือนเสื้อสีของผู้ชาย เวลาใส่จะต้องสวมหัว

สว่างก้อม เป็นกางเกงขาสั้นของผู้ชายที่ใส่ทั่วไป สีดำหรือสีครามแก่ จะยาวถึงเข่าปลายขา จะแคบ

สว่างสี เป็นกางเกงของผู้ชายเหมือนสว่างก้อม แต่จะยาวถึงตาคุ่ม

ผ้าลายแดงโม จะนุ่งผ้าชิ้นสีดำหรือสีครามแก่ทอด้วยผ้าฝ้าย และมีการทอลายเส้นสีฟ้าอ่อน ตามแนวยาว เล็กๆ โดยชาวบ้านจะเรียกเส้นดังกล่าวว่า จะมีดาตึบ ดาห่มุ่ ตาน้อย

ผ้าคาดอก ผู้หญิงชาวลาโว้งในหมู่ 4 ถ้าอยู่บ้านบางครั้งจะไม่ใส่เสื้อ แต่จะใช้ผ้าคาดอก ถ้าเป็นเด็ก สาวหรือผู้ที่ยังไม่มีความ จะใช้ผ้าสีคาดอก แต่ถ้าแต่งงานแล้วหรือเป็นหม้ายหรืออยู่ระหว่างการไว้ทุกข์ให้สามีจะใช้ผ้าสีดำคาดอก ซึ่งในปัจจุบันนี้ที่ผู้ศึกษาเข้าไปก็ยังเห็นผู้สูงอายุบางท่านใช้ผ้าคาดอก

ต่างหู - กำไลข้อมือ หญิงชาวลาโว้งจะมีต่างหูเงิน และกำไลข้อมือ ต่างหูและกำไลจะเป็นแบบเรียบง่ายไม่มีลวดลาย แต่ถ้าบางคนมีฐานะดีก็จะใช้ต่างหูทอง แต่ปัจจุบันนี้คนรุ่นหลังหรือวัยรุ่นไม่ได้ใส่แบบดังกล่าวแล้ว เห็นมีแต่ผู้สูงอายุที่ยังใส่กันอยู่บ้าง

ไม้เสียบหม ผู้หญิงชาวโชนังเดิมแล้วจะเกล้าผม โดยจะเกล้าแบบต่างๆ กันไป แล้วจะมีไม้เสียบหม เป็นรูปตัวยู ปลายทั้งสองเรียวเล็ก หรือไม้ที่ทำด้วยเงิน หรือทอง แต่ในปัจจุบันมีแต่ผู้สูงอายุที่ยังเกล้าผมและใช้ไม้เสียบหมอยู่

การเกล้าผม ผู้หญิงชาวลาโว้งหมู่ 4 บ้านดอนมะเกลือ จะมีการเกล้าผม ซึ่งการเกล้าผมนั้นจะบ่งบอกหลายสิ่งหลายอย่าง เช่น อายุ สถานภาพว่ามีสามีหรือไม่ โดยลักษณะการเกล้าจะมีหลายแบบขึ้นอยู่กับอายุและสถานภาพ

สาวน้อย อายุประมาณ 12-15 ปี ผมยังไม่ยาวมาก ชายผมออกมาไม่มากทบปลายขึ้นแล้วใช้หวีเสียบ หรือโตมาอีกหน่อยก็ใช้เชือกมัดผม

ขอดกระต๊อก อายุประมาณ 16-17 ปี ชาวบ้านจะเรียกสาวรุ่น จะขอดผมแล้วเอาหางผมไปทางขวา

ขอดชอย อายุประมาณ 17-18 ปี จะคล้ายกับขอดกระต๊อก แต่ผมจะยาวกว่าจะมีผมผมหรือเกล้าที่ใหญ่กว่า ขอดกระต๊อก แล้วจะลากหางไปทางขวา

สาวใหญ่ ผมจะยาวมากจะปั่นเกล้าผมแล้วเก็บหางผมไว้ พร้อมทั้งมีไม้เสียบผมเสียบขัดไว้

ส่วนผู้ที่มีอายุมากแล้ว จะปั่นเกล้าแบบสาวใหญ่แต่จะไม่เกล้าไว้ด้านหลัง จะปั่นเกล้าไว้บนศีรษะ

การปั่นเกล้าตก ผู้ที่สามีเสียชีวิตจะไว้ทุกข์ให้สามีโดยการปล่อยผม แล้วรวบผมไว้ที่ท้ายทอย การไว้ทุกข์ให้สามีนี้อาจจะไว้อย่างน้อย 1 ปี นอกจากการเกล้าผมที่สามารถบอกถึงการไว้ทุกข์ให้สามีแล้ว จะใช้ผ้าคาดอกสีดำคาด จะไม่ใส่เครื่องประดับใดๆ เลยไม่ว่าจะเป็น ต่างหู กำไล หรือเครื่องประดับอย่างอื่นทุกชนิด อีกทั้งผ้าซิ่นที่สวมใส่ก็จะฉีกตลอดลายบริเวณชายผ้าหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า ลายเชิงดิน ออกไปด้วย และหากเมื่อไว้ทุกข์ครบกำหนดแล้วจะปั่นเกล้าผมใหม่จะต้องทำพิธีปั่นเกล้าใหม่

ระบบสาธารณูปโภคในหมู่บ้าน

ระบบไฟฟ้า

ก่อนที่จะมีไฟฟ้าใช้ชาวบ้านหมู่ 4 ใช้ตะเกียงในเวลากลางคืนโดยใช้ตะเกียงน้ำมันแล้วต่อมาได้พัฒนามาใช้ตะเกียงเจ้าพายุที่ให้ความสว่างมากกว่า ระบบไฟฟ้าได้เข้ามาใน ตำบลคอนมะเกลือนี้ ประมาณ ปี พ.ศ. 2518-2519 โดยเป็นการเดินสายไฟและตั้งเสามาจากทาง อำเภอสองพี่น้อง ไม่ได้มาจากทางอำเภออุทุมพร เพราะตำบลคอนมะเกลือถ้าเดินไฟมาจากทางอำเภออุทุมพรจะมีระยะไกลมากและต้องลงทุนสูงอีกทั้งใช้ระยะเวลานานถ้ามาทางอำเภอสองพี่น้องจะใกล้กว่า

บ้านเรือนในหมู่ที่ 4 ทุกหลังคาเรือน มีไฟฟ้าใช้ทุกหลัง แต่ถนนเข้าหมู่บ้าน ยังไม่มีหลอดไฟฟ้าสาธารณะตามทาง โดยข้อมูลจากผู้ให้ข่าวกล่าวว่าระบบไฟฟ้าได้เข้ามาในสมัยที่มี นายทองหยด จิตวีระ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมี ม.ร.ว.ศีกฤทธิ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี โดยนายทองหยดได้เข้ามาที่ตำบลคอนมะเกลือ เข้ามาพบปะกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้าน ทำ

ให้ทราบว่ายังไม่มีไฟฟ้าใช้และชาวบ้านต้องการให้ไฟฟ้าเข้ามายังตำบลคอนมะเกลือ จึงได้ติดต่อประสานงานในเรื่องไฟฟ้าให้กับทางตำบล

ไฟฟ้านับว่าสร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับชุมชนเป็นอย่างมาก เพราะก่อนที่จะเมื่อมีไฟฟ้าเข้ามา ก็มีเครื่องใช้ไฟฟ้าตามมา แต่ก็ไม่มากเท่าที่ควรเพราะส่วนใหญ่จะใช้เพื่อความเป็นอยู่ ได้แก่ แสงสว่างจากหลอดไฟ เข้ามาแทนตะเกียงเจ้าพายุ ที่ค่อยๆ หายไปจนปัจจุบันนี้ใช้หลอดไฟกันทุกบ้าน ทำให้ การใช้ชีวิตในยามค่ำคืนมีความสะดวกมากกว่า เช่น การทำงานจากที่ห้องสุกกองไฟ มาเป็นการใช้ตะเกียงเจ้าพายุ จนมาใช้หลอดไฟฟ้าในที่สุด อีกประการหนึ่งคือ เครื่องสูบน้ำ ที่เคยใช้เครื่องยนต์ใช้น้ำมันมาหมุนระหัดวิดน้ำ ถูกพัฒนากลายเป็นเครื่องสูบน้ำไฟฟ้าที่มีความสะดวกสบายกว่าและไม่ต้องคอยเฝ้าเติมน้ำมัน การทำหอกระจายเสียงเพื่อแจ้งข่าวสารให้กับลูกบ้าน และอีกสิ่งที่สำคัญและมีผลมากก็คือ โทรทัศน์ ที่เป็นสื่อในการนำข่าวสารจากนอกชุมชนหรือทั่วประเทศส่งมาให้ชาวบ้านได้รับทราบหรือรับ ซึ่งมีผลต่อความเป็นอยู่ของชาวชุมชน ทั้งในด้าน การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ เช่น ข่าวสารราคาผลผลิตทางการเกษตร รวมทั้งทิศทางแนวโน้มของราคา การรับรู้ผลิตภัณฑ์ หรือ เครื่องมือ เครื่องใช้ใหม่ๆ ที่มาทางโทรทัศน์

ในปัจจุบันทุกหลังคาเรือนมีโทรทัศน์ รับชมได้ทุกช่อง แต่ช่อง 3 ไม่ชัด ส่วนช่อง ไอทีวี ต้องซื้อเสาอากาศเฉพาะมาติดตั้งเพิ่มเติมจึงจะสามารถรับชมได้

ระบบน้ำและการชลประทาน

ชาวบ้านในหมู่ 4 บ้านคอนมะเกลือ ใช้น้ำประปาในการอุปโภคและบริโภค และใช้น้ำจากคลองชลประทานในการทำการเกษตรกรรม น้ำประปานี้มาจากระบบประปาดำบลสระในวัด ซึ่งสมัยหลวงปู่อนันต์เป็นเจ้าอาวาสได้ให้ชาวบ้านได้ช่วยกันขุดขึ้นเพื่อให้มีน้ำไว้ใช้ในช่วงหน้าแล้ง สระดังกล่าวนำน้ำมาจากคลองชลประทาน และต่อสูบน้ำขึ้นไว้บนหอพักน้ำแล้วส่งตามท่อไปยังบ้านเรือนในตำบล โดยน้ำประปานี้ทางสาธารณสุข ได้มาดำเนินการก่อสร้าง โดยเริ่มใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541

ก่อนที่จะมีระบบชลประทานและระบบน้ำประปาเข้ามาในหมู่บ้านนั้น ผู้ให้ข่าวได้เล่าว่า เมื่อประมาณ 50 ปีก่อน จะใช้วิธีการสูบน้ำเข้ามาจากทุ่ง ช่วง ก.ย. ต.ค. พ.ย. เป็นช่วงก่อนที่น้ำในทุ่ง ซึ่งเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติจะเริ่มลดระดับลง โดยการใช้น้ำระหัดวิดน้ำ ซึ่งมีเครื่องยนต์ใช้น้ำมันก๊าด ดึงระหัดวิดน้ำให้เข้ามา วิดเข้ามาไว้ในสระน้ำภายในตำบล โดยชาวบ้านจะช่วยกันขุดรางน้ำเล็กๆ ต่อมาจากระหัดวิดน้ำไปยังสระประจำหมู่บ้านเพื่อเก็บมาใช้ในช่วงหน้าแล้ง โดยค่าใช้จ่ายจะได้จาก

บ้านเรือนที่ใช้น้ำจากสระช่วยกันออกค่าใช้จ่าย ในตำบลจะมีอยู่หลายสระแต่คนในหมู่ 4 จะใช้กันอยู่ 2 สระ แล้วก็หาน้ำจากสระเข้ามาไว้ในบ้าน ซึ่งการหาน้ำจะเริ่มกันในช่วงเย็นพอตกเย็นประมาณ 4-5 โมงเย็น ชาวบ้านก็จะเริ่มไปหาน้ำจากสระมาเก็บไว้ในบ้านนอกจากสระแล้วยังมีบ่อน้ำบาดาล หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่าบ่อโพรง แต่ว่าอยู่ไกลจากที่อยู่อาศัยพอสมควร เพราะชาวบ้านบอกว่าเวลาจะเจาะบ่อโพรงจะต้องหาสายน้ำบาดาล แต่พออยู่ไกลชาวบ้านเลยไม่ค่อยไปกันแต่ช่วงหน้าแล้งประมาณ เดือน เม.ย. เมื่อน้ำในสระแห้งแล้ว ก็จะไปที่บ่อโพรงซึ่งมี 2 บ่อ โดยบ่อหนึ่งอยู่ทางทิศใต้ อีกบ่ออยู่ทางทิศเหนือ ของหมู่บ้าน และเวลาจะไปหาน้ำจะต้องไปกันแต่เช้าและต้องรอคิวกันยาวกว่าจะได้น้ำ และน้ำที่ได้ทั้งจากสระและบ่อจะมีรสชาติค่อนข้างเค็ม แต่ชาวบ้านบอกว่ก็ต้องกินต้องใช้ทั้งเค็มๆ แบบนั้นไม่ว่าจะคั้น หุงข้าว หรือทำอาหาร พอต่อมามีเครื่องสูบน้ำคนในหมู่ก็จะรวมกลุ่มกันซื้อเครื่องสูบน้ำเพื่อสูบน้ำจากทุ่งในฤดูน้ำหลาก คือประมาณ เดือนกันยายน ตุลาคม จนถึงพฤศจิกายน สูบน้ำเข้ามาไว้ในสระโดยค่าน้ำมันชาวบ้านจะเฉลี่ยกันออก ชาวบ้านบอกว่าบางครั้งต้องสูบน้ำหลายทอดก็ต้องจ่ายค่าน้ำมันเพิ่มขึ้นกว่าเดิม

ประมาณ ปี พ.ศ.2531 ได้มีการสร้างคลองชลประทานมาถึงตำบลดอนมะเกลือ ชาวบ้านก็จะขุดรางน้ำค่อน้ำจากคลองชลประทานเข้าสระในหมู่บ้าน แล้วก็สูบน้ำเข้าบ้านโดยตรงเลย คือ 1 ครอบครัวจะมีเครื่องสูบน้ำ 1 เครื่อง ซึ่งจะเป็นเครื่องสูบน้ำไฟฟ้าโดยจะมีระบบปิด-เปิดอยู่ที่บ้าน ดังนั้นที่สระจึงมีแต่เครื่องสูบน้ำวางเต็มรอบสระไปหมด พอเสียขึ้นมาบางครั้งชาวบ้านจำไม่ได้ว่าเป็นเครื่องไหน ก็ต้องเสียเวลาหากันกว่าจะเจอที่นานทีเดียว ส่วนน้ำประปาหมู่บ้านนั้นทางสาธารณสุขตำบลเป็นผู้ทำเรื่องร้องขอไป จึงมีน้ำประปาหมู่บ้านใช้กัน ในปัจจุบันนี้ระบบน้ำประปาหมู่บ้านยังไม่ทั่วถึงทุกหลังคาเรือน ในหมู่ที่ 4 บางบ้านยังใช้น้ำจากสระน้ำข้างบ้านเพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภคอยู่

จากการสัมภาษณ์กับชาวบ้านหมู่ 4 ทำให้ทราบว่า โครงการชลประทานนี้ใช้ระยะเวลากว่า 25 ปี ในการดำเนินการจึงแล้วเสร็จ เพราะได้มีการเวนคืนพื้นที่แนวคลองชลประทาน ตั้งแต่ประมาณ ปี พ.ศ.2512- 2514 โดยให้ค่าเวนคืนกับชาวบ้าน ไร่ละ 6000 บาท ไม่รวมสิ่งปลูกสร้าง ถ้ามีสิ่งปลูกสร้างรัฐก็จะมีการให้ค่าทดแทนเพิ่มต่างหาก แล้วหลังจากนั้นก็เงียบหายไป แนวคลองชลประทานก็ปล่อยให้ว่างไว้อย่างนั้น แต่โครงการนี้ได้มาเสร็จสามารถใช้งานได้ในปี พ.ศ. 2531 ส่วนหนึ่งที่ทำให้โครงการนี้สำเร็จได้ชาวบ้านเล่าว่าเป็นช่วงที่นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ริเริ่มโครงการนี้มาดำเนินการต่อจนแล้วเสร็จเนื่องจากได้สัญญากับชาวบ้านไว้ว่าจะดำเนินการในเรื่องคลองชลประทานให้เมื่อได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และคลองชลประทานนี้เองที่ทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ผลจากการมีคลองชลประทานเข้ามาในหมู่บ้านทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการเกษตรที่สำคัญ คือ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการทำนา จากเดิมที่เคยทำนาปีละ 1 ครั้ง คือทำนาปี แต่เมื่อมีคลองชลประทานทำให้สามารถทำนาปรังได้อีกปีละ 2 ครั้ง ทำให้สามารถทำนาได้ปีละ 3 ครั้ง ทำให้ได้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้นทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังส่งผลให้คนในหมู่บ้านเลิกทำอ้อย เพราะทำได้ปีละครั้ง การทำนามีรายได้ดีกว่า

ระบบโทรศัพท์

ระบบโทรศัพท์ที่ได้เข้ามาในหมู่บ้านครั้งแรก ประมาณ ปี พ.ศ.2540 โดยโทรศัพท์สาธารณะเข้ามาก่อน หลังจากนั้นประมาณ 2-3 ปี โทรศัพท์บ้านจึงเข้ามาในชุมชน โทรศัพท์ในหมู่บ้านนี้มีทั้งหมด 5 เครื่อง เป็นโทรศัพท์บ้าน 3 เครื่อง และโทรศัพท์สาธารณะ 2 เครื่อง โดยทางองค์การโทรศัพท์ได้มาติดตั้งให้ แต่ไม่ได้ใช้ระบบการเดินสาย เป็นระบบเสาอากาศขนาดใหญ่ แล้วเดินสายจากเสานั้นไปยังบ้านต่างๆ ที่ติดตั้งโทรศัพท์ เสาส่งสัญญาณโทรศัพท์ดังกล่าวตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 4 ติดต่อกับหมู่ที่ 10 มีการล้อมรอบเสาดังกล่าวกินพื้นที่ประมาณ 1 ไร่

เนื่องจากพื้นที่ ของ หมู่ 4 บ้านดอนมะเกลือ ตำบลดอนมะเกลือ แม้ว่าจะอยู่ในเขตอำเภออุทุมพร แต่ก็ไกลจากตัวอำเภออุทุมพรมาก แต่อยู่ใกล้กับอำเภอสองพี่น้อง ทำให้ไม่มีการเดินสายโทรศัพท์จากอำเภออุทุมพรมาเพราะหากวางเสามาจะไม่คุ้มกับค่าลงทุน ระบบโทรศัพท์ที่นี้จึงไม่ใช่สายโทรศัพท์ แต่ใช้ระบบเสาอากาศ โดยโทรศัพท์บ้านที่นี้ ทั้งตำบลจะมีทั้งหมด 14 เครื่อง โดยจะติดไว้ที่บ้านที่สำคัญๆ เช่น บ้านกำนัน บ้านผู้ใหญ่บ้าน บ้านผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน โรงเรียน สถานีอนามัย เป็นต้น ในหมู่ที่ 4 มีโทรศัพท์บ้านติดตั้งอยู่ทั้งหมด 3 เครื่อง ได้แก่ บ้านของนายขันไชยสะอาด กำนันตำบลดอนมะเกลือคนปัจจุบัน นายสะอาด ใจโอบอ้อม อดีตกำนัน และ นางหลอด ทองเชื้อ ประธานกลุ่มสตรีทอผ้า

ตลาด

ตลาดที่ชาวบ้านหมู่ 4 ใช้ชื่อของ ตั้งอยู่ติดกันถนน รพช.สายหลักของหมู่บ้าน ตั้งอยู่ในเขตหมู่ 8 ซึ่งอยู่ติดกับหมู่ 4 ในสมัยก่อนไม่มีตลาดในหมู่บ้าน การซื้อขายจะเป็นการซื้อขายกันเองในระหว่างบ้านด้วยกันจะวางของที่ต้องการขายไว้ที่ใต้ถุนบ้านตามแต่ที่บ้านนั้นจะหามาได้ จะไม่มีเป็นร้านค้าและจะมีคนไทยเชื้อสายจีนเข้ามาค้าขายโดยรับซื้อของภายในหมู่บ้านแล้วนำไปขายที่อื่น เช่นในตัวอำเภออุทุมพรหรือที่ตลาดบางลี่อำเภอสองพี่น้อง แล้วก็ซื้อของที่ตลาดนั้นมาขายให้คนในหมู่บ้านดอนมะเกลือ

ต่อมาได้มีการสร้างถนนลาดยาง ของ รพช. เมื่อปี พ.ศ. 2534- 2535 ซึ่งเป็นถนนเส้นหลักของหมู่บ้านไปจนถึงถนนสาย 321 ทำให้การคมนาคมเป็นไปโดยสะดวกมากขึ้น นอกจากนี้คนในหมู่บ้านจะซื้อของจากบ้านเรือนในชุมชนแล้วยังเดินทางไปซื้อของที่ตลาดอำเภออุทุมพร และตลาดบางลี่ อำเภอสองพี่น้องได้สะดวกกว่าแต่ก่อน ได้แล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2534 การเดินทางไปตลาดของชาวบ้านคอนมะเกลือจะใช้การติดต่อเพื่อนบ้านที่ไปตลาด เมื่อทราบว่าบ้านไหนจะเดินทางไปตลาดก็จะมาขอติดต่อไปด้วยแล้วก็กลับมาพร้อมกัน ส่วนอีกวิธีหนึ่งจะใช้บริการรถสองแถวรับส่งระหว่างบ้านคอนมะเกลือ กับ ตลาดอำเภออุทุมพร โดยจะมีรถทั้งหมด 3 คัน วิ่งออกจากหมู่บ้านในตอนเช้าไปที่ตลาดแล้วก็รอนกว่าคนจะครบแล้วก็จึงกลับมาพร้อมกัน กลับมาถึงหมู่บ้านก็ประมาณเที่ยงวัน ในสมัยแรก ค่าโดยสารคิดไป-กลับ ราคา 15 บาท ต่อมาก็ขึ้นเป็น 20 บาท แต่รถสองแถวบริการนี้ได้เลิกไปเมื่อประมาณ พ.ศ.2545 เพราะที่เกิดตลาดในหมู่บ้านคนไม่นิยมเดินทางไปซื้อของในตลาด และคนในหมู่บ้านมีรถส่วนตัวมากขึ้น และสามารถเดินทางไปได้ด้วยตนเองจะสะดวกรวดเร็วกว่า

ตลาดสดในปัจจุบัน ได้เริ่มมีขึ้นเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2541 – 2542 ลักษณะเป็นลานดินโล่งมีพื้นที่ประมาณ 2 งาน พ่อค้าแม่ค้านำโต๊ะและร่มมาวางขายของกันเอง โดยจะมีขายกันทุกเช้า ส่วนในวันอังคาร วันพฤหัสบดี และวันอาทิตย์ ในช่วงบ่ายจะเป็นตลาดนัด พื้นที่ที่ตั้งตลาดในปัจจุบันนี้ในสมัยก่อนเป็นบ้านคนประมาณ 3 หลัง ต่อมาได้มีคนชาวนนทบุรีได้มาซื้อที่บริเวณดังกล่าว แล้วรื้อบ้านทั้งออก ปลูกเป็นตึกอยู่อาศัยและชั้นล่าง เป็นร้านขายเบ็ดเตล็ด รวมทั้งเกี่ยวกับการเกษตรเช่น ปุ๋ย และเมล็ดพันธุ์พืช ส่วนพื้นที่โล่งที่เหลือก็จัดให้เป็นตลาด โดยในตอนแรกได้จ้างคนมาดำเนินการจัดการเกี่ยวกับตลาดและเก็บค่าเช่าจากพ่อค้าแม่ค้า แต่ในปัจจุบันนี้เจ้าของที่ได้ดำเนินการเองทั้งหมด

นอกจากจะเป็นเจ้าของตลาดแล้วยังเป็นเจ้าของร้านปุ๋ยและสารเคมีในการเกษตรที่ใหญ่ที่สุดในตำบล โดยก่อนที่จะมีร้านนี้ก็มียี่ห้อที่ขายอยู่บ้างแต่เป็นร้านเล็กๆ คนในชุมชนถ้าไม่ซื้อในตำบลก็จะไปซื้อที่ ตลาดตำบลสระยายโสม ซึ่งราคาจะถูกกว่าประมาณ 10-20 บาทต่อชิ้น ในการซื้อจากทั้งสองแห่งจะมีทั้งที่ซื้อเงินสด และซื้อแบบเชื่อ ซึ่งขึ้นอยู่กับความสนิทสนมกันหรือการตกลงกันกับเจ้าของร้าน

สถานีบริการน้ำมัน ชาวบ้านหมู่ 4 บ้านคอนมะเกลือ จะใช้บริการสถานีบริการน้ำมัน อยู่ 2 แห่ง สถานีบริการน้ำมัน รุ่งถาวร ตั้งอยู่ที่หมู่ 8 เปิดให้บริการเมื่อประมาณ ปี พ.ศ.2536 และหมู่ 9 สถานีบริการน้ำมัน โชคบุญมา เริ่มเปิดให้บริการเมื่อประมาณ ปี พ.ศ.2545 สถานี

บริการน้ำมันทั้งสองแห่งนี้ตั้งอยู่ติดถนน รพช. สายหลักของหมู่บ้านที่ผู้คนนิยมใช้สัญจร นอกจากนี้ยังมีร้านจำหน่ายน้ำมัน แบบถัง มือหมุนอยู่ในหมู่บ้านด้วย

เส้นทางคมนาคม

เส้นทางคมนาคมของชาวบ้านหมู่ 4 บ้านดอนมะเกลือ ใช้ได้เฉพาะทางบก ถนนจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการคมนาคมของคนในชุมชน การเดินทางสามารถไปได้ ๒ เส้นทาง คือ ทางอำเภอสองพี่น้อง และ ทางอำเภออุททอง จังหวัดสุพรรณบุรี

ถนนสายหลัก

ด้านอำเภอ อุททอง ใช้ถนนเส้น สุพรรณบุรี- อุททอง – นครปฐม (เส้นทางแผ่นดิน 321) เป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็กมาตรฐาน ขนาด 4 ช่องจราจร ซึ่งเป็นเส้นทางเชื่อมระหว่าง สุพรรณบุรี กับ นครปฐม ซึ่งเส้นทางนี้เป็นเส้นทางที่ผู้ศึกษาใช้เดินทางเข้าหมู่บ้าน ข้อมูลจากผู้สูงอายุ ประมาณ 5-6 ท่าน ทำให้ทราบว่า ถนนสายนี้ เริ่มสร้างประมาณ พ.ศ.2493- 2498 สมัย จอมพลผิน ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี โดยการก่อสร้างในสมัยนั้น จะแรงงานคนในการขุดดินเพื่อทำถนน โดยในสมัยแรกเป็นทางลูกรัง และได้รับการพัฒนาต่อมาเรื่อยๆ จนถึงปี พ.ศ.2540-2542 จึงสร้างเป็นถนนคอนกรีต และใช้มาจนถึงปัจจุบัน ก่อนที่จะมีถนนเส้นนี้นั้น การเดินทางเข้ากรุงเทพฯ ทางบกจะต้องไปอ้อมไปกาญจนบุรีก่อนแล้วเข้ามานครปฐมแล้วจึงเข้ากรุงเทพฯ แต่ถ้าเป็นการเดินทางทางเรือต้องใช้เวลาประมาณ 3 คืน จึงจะถึงกรุงเทพฯ ต้องเดินทางไปตลาดบางลี่ อำเภอสองพี่น้อง โดยการเดินเท้า เพื่อไปขึ้นเรือ ค้างที่วัดโรงศาล 1 คืน แล้วไปค้างที่จิวราย 1 คืน ไปถึงบางกอกน้อยเย็นแล้วต้องค้างอีก 1 คืน

ทางด้านอำเภอ สองพี่น้องเป็นถนนคอนกรีต ขนาด 4 ช่องจราจร เป็นเส้นทางเชื่อมต่อระหว่างเส้นทางสาย 321 กับตลาดบางลี่ อำเภอสองพี่น้อง และจากอำเภอสองพี่น้อง เป็นถนนลาดยาง 2 ช่องจราจร ไปถึงอำเภอเมืองจังหวัดสุพรรณบุรี

ถนนภายในหมู่บ้าน

ในปัจจุบันเป็นถนน รพช. (สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท) โดยสร้างเชื่อมต่อกับถนนเส้น 321 ทางด้านอำเภออุททอง เป็นถนนลาดยางขนาดกว้างประมาณ ๔ เมตร ซึ่งหากวิ่งสวนกับ

รถบรรทุก 10 ล้อแล้วค่อนข้างลำบาก โดยถนนสายนี้ มีระยะทาง ประมาณ 7 กิโลเมตร บริเวณปากทางเข้ามีป้ายบอกทางเข้าวัดสระพังลานตั้งอยู่ โดยถนนเส้นนี้จะผ่านตำบลสระพังลาน ซึ่งเป็นชุมชนของลาวครั้ง เมื่อผ่านชุมชนลาวครั้ง ไปแล้วสองฝั่งถนนจะเป็นทุ่งนาสุดสายตาและไม่มีบ้านคนอยู่เลย ทำให้ผู้ศึกษารู้สึกว่าชุมชนลาวโขงแห่งนี้ตั้งอยู่โดดเดี่ยวอย่างเห็นได้ชัด ปัจจุบันถนนเส้นนี้ได้โอนจากสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท ไปขึ้นกับ ทางหลวงชนบท เมื่อประมาณกลางปี พ.ศ.๒๕๔๖

ในอดีต เมื่อประมาณก่อน พ.ศ. ๒๔๕๐ ทางสายนี้มีลักษณะเป็นทางเกวียน พื้นเป็นฝุ่นสูงเมื่อเข้าหน้าฝน เส้นทางนี้จะกลายเป็นโคลนตม เป็นหลุมเป็นบ่อ ชาวบ้านเวลาเดินทางต้องเดินริมทางคอยเหนี่ยวกิ่งไม้หรือกิ่งไม้หรือเหยียบไปบนกิ่งไม้ที่อยู่ข้างทางในการเดินทาง ในช่วงนั้นทั้งตำบลมีรถกระบะเพียง ๒ คันเท่านั้น ชาวบ้านเรียกว่ารถ “เซฟลี” เป็นรถกระบะ เวลาจะติดเครื่องจะต้องใช้แขนเหล็กหมุนทางด้านหน้า เป็นที่สนใจของชาวบ้านเวลาได้ยินเสียงรถวิ่งผ่านหน้าบ้าน คนในหมู่บ้านก็จะออกมาดูกัน โดยเฉพาะการเดินทางในหน้าฝนค่อนข้างลำบากเพราะจะติดหล่มติดบ่อคนในหมู่บ้านซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นวัยรุ่นต้องมาช่วยกันเข็นกัน แต่ก็เพื่อความสนุกสนานของเด็กๆ และวัยรุ่นในสมัยนั้น การเดินทางในหมู่บ้านหรือออกไปยังหมู่บ้านใกล้เคียงของคนส่วนใหญ่จึงเป็นการเดินทางด้วยการเดินเท้ามากกว่า

ถนนสายนี้แต่เดิมเรียกว่า ถนน รพช.4075 ก่อนหน้านี้เป็นลูกรังและมีฝุ่นเยอะมาก เวลาวิ่งแต่ละครั้งจะมีฝุ่นคลุ้งไปหมด ทางเจ้าอาวาสวัดคอนมะเกลือสมัยที่หลวงปู่อนันต์เป็นเจ้าอาวาส (มรณะภาพไปเมื่อประมาณ ปี พ.ศ.2541) ซึ่งเป็นที่เคารพของคนในหมู่บ้าน และผู้ที่คนในหมู่บ้านให้การยอมรับได้ประสานงานกับกำนันผู้ใหญ่บ้านติดต่อกับทางราชการจนทำเป็นถนนลาดยาง โดยสร้างเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2530 และปัจจุบันเส้นทางสายนี้เชื่อมต่อกับเส้นทางของอำเภอสองพี่น้องซึ่งต้องเดินทางต่อไปอีกประมาณ 10 กิโลเมตร

นอกจากถนน รพช.แล้วยังมีถนนลูกรัง อีกเส้นหนึ่งซึ่งเป็นทางเลียบบคลองชลประทานของชาวบ้านตำบลคอนมะเกลือ แต่เส้นทางนี้ไม่ผ่านหมู่ที่ 4 นอกจากนี้ยังมีการสร้างเส้นถนนระยะทางสั้นเป็นทางคอนกรีตภายในหมู่บ้านเพื่อเชื่อมต่อเส้นทางในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมรองจากถนนสายหลักของหมู่บ้าน และในแต่ละหมู่บ้านจะมีถนนเล็กๆ นี้ แต่บางเส้นทางก็ยังเป็นลูกรังอยู่ ถนนคอนกรีตเหล่านี้จะมีความยาวไม่เกิน ๑ กิโลเมตร เนื่องจากงบประมาณจำกัด และทั้งหมดสร้างหลังปี พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยสร้างจากเงินงบประมาณ ของ องค์การบริหารส่วนตำบลคอนมะเกลือ

ในหมู่ที่ ๔ มีถนนเล็กอยู่ ๒ เส้นทาง เส้นแรก เป็นถนนคอนกรีตเป็นเส้นทางเข้าบ้าน กำนันนายขัน ไชสะอาด แล้วผ่านออกไปถึงหมู่ที่ ๑๐ เส้นทางที่สอง เป็นเชื่อมถนน รพช. แล้วไป ออกหมู่ที่ ๑๐ เป็นคอนกรีตครึ่งทางแล้วเป็นลูกรังครึ่งทาง

ในปัจจุบันการเดินทางส่วนใหญ่ชาวบ้านจะใช้การเดิน จักรยาน รถจักรยานยนต์ รถยนต์ กระบะ หากต้องการออกนอกตำบล จะใช้รถส่วนตัว เพราะไม่มีรถรับส่งภายในหมู่บ้านหรือรับส่ง ไปตัวอำเภอ การไปโรงเรียนของเด็กนักเรียนจะใช้เดิน หรือไม่ก็ใช้รถจักรยาน บางครอบครัวพ่อแม่ก็ขับรถจักรยานยนต์ไปส่ง โดยทุกบ้านในหมู่ที่ 4 จะมีรถจักรยานยนต์ใช้กันเพราะจำเป็นมาก เพราะการเดินทางไปหมู่บ้านที่ใกล้ที่สุดก็ประมาณ 3-4 กิโลเมตร

การสาธารณสุข

ชาวบ้านหมู่ 4 จะทาดตรวจรักษาอาการเจ็บป่วยที่สถานีอนามัยตำบลคอนมะเกลือ สถานีอนามัยนี้เปิดให้บริการครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ.2514 แต่เดิมเป็นอาคารไม้ ปัจจุบันนี้เป็นอาคารคอนกรีต สูง 2 ชั้น สร้างตามแบบของสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ก่อสร้างเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2541 และเปิดใช้เมื่อ วันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2542 (ข้อมูลจากสถานีอนามัย) มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ประจำอยู่ 2 คน ลูกจ้าง 1 คน โดยสถานีอนามัยตั้งอยู่ในหมู่ที่ 2 ซึ่งอยู่ติดกับ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล โรงเรียนวัดคอนมะเกลือ และวัดคอนมะเกลือ

สถานีอนามัยตำบลคอนมะเกลือ เป็นสถานที่ให้การรักษาพยาบาลเบื้องต้นและเป็นศูนย์กลางในการให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการสาธารณสุขแก่คนในหมู่บ้าน ในกรณีที่สถานีอนามัยแห่งนี้ไม่สามารถรักษาได้หรือเกินขีดความสามารถ ก็จะส่งตัวไปรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 17 ตั้งอยู่ที่ตำบลบางลี่ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นโรงพยาบาลของรัฐบาลที่อยู่ใกล้ที่สุด คือ ประมาณ 10 กิโลเมตร เส้นทางเป็นถนนลาดยาง รพช. ขนาด 2 ช่องทาง

นอกจากนั้นยังมีโรงพยาบาลอู่ทอง ซึ่งเป็นโรงพยาบาลของรัฐ ตั้งอยู่ที่ตัวอำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี และยังมีโรงพยาบาลของเอกชน 2 แห่ง คือโรงพยาบาลธนบุรี-อู่ทอง และโรงพยาบาลปิยะราษฎร์ ตั้งอยู่บริเวณตัวอำเภออู่ทองเช่นกัน สำหรับโรงพยาบาลเอกชนชาวบ้านหมู่ 4 ที่เข้าไปใช้บริการจะเป็นผู้ที่มีฐานะดีเพราะค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลจะสูงกว่าโรงพยาบาลของรัฐบาล เส้นทางการเดินทางไปตัวอำเภออู่ทอง จะต้องใช้เส้นทาง รพช.เป็น

ถนนลาดยาง 2 ช่องทางออกไปเป็นระยะทางประมาณ 7 กิโลเมตร และเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 321 ซึ่งเป็นถนนคอนกรีต 4 ช่องทาง เข้าสู่ตัวอำเภออีกประมาณ 10 กิโลเมตร

จากการเก็บข้อมูลในสมัยก่อนที่จะมีการสร้างสถานีอนามัยและก่อนที่ชาวบ้านจะใช้โรงพยาบาลนั้น ผู้คนในหมู่บ้านจะทำคลอด และรักษาโดยใช้หมอประจำหมู่บ้านหรือหมอดำแย มีทั้งที่เป็นหมอรักษาโดยใช้สมุนไพร และการรักษาตามกรรมวิธีตามความเชื่อของคนในหมู่บ้าน เช่น การเป่ามนต์บริเวณที่เจ็บ การเป่าด้วยเหล้าผสมสมุนไพรและใช้คาถาอาคมไปพร้อมๆ กัน หรือ ใช้มีดหมอกดบริเวณที่เจ็บปวดเพื่อไล่อาการเจ็บปวดเพื่อรักษาให้หายจากโรค แต่ในปัจจุบันชาวบ้านหมู่ 4 ได้อาศัยการรักษาแพทย์แผนปัจจุบันแทนการรักษาด้วยความเชื่อแบบดั้งเดิม

การเปลี่ยนแปลงในหมู่ 4 บ้านดอนมะเกลือ

ชาวบ้านหมู่ 4 บ้านดอนมะเกลือ มีอาชีพเกษตรกรรม โดยการทำนาปลูกข้าวเป็นหลัก โดยจะเป็นการทำนาปี เพราะเป็นพื้นที่แห้งแล้ง โดยปลูกทิ้งไว้ในที่นาแล้วก็ปล่อยให้เจริญเติบโตเองตามธรรมชาติ การกำจัดศัตรูพืชจำพวกวัชพืชใช้วิธีการใช้มีดฟัน หรือใช้เสียมขุดเอาออก การใช้แรงงานจะใช้วัวและควายเป็นหลัก เพราะแต่ละบ้านจะเลี้ยงวัว ควาย และหมู ไว้ และปล่อยออกหากินเองตามธรรมชาติ เครื่องมือในการทำเกษตรกรรมก็เป็นเครื่องมือพื้นบ้าน เมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวจึงจะมาช่วยกัน “ลงแรง” เกี่ยวข้าวในนาขึ้นมาแล้วนำ มาเก็บใส่ยุ้งไว้กิน ในเวลาเย็นจึงจะนำมาตำและฝัดข้าวเพื่อเอาเปลือกออก เมื่อแต่ละปีมีข้าวเหลือในยุ้งจึงจะนำส่วนที่เหลือมาจำหน่ายทั้งขายในชุมชนและให้กับผู้ที่มาติดต่อขอซื้อ ส่วนผู้ที่มีฐานะยากจนเนื่องจากไม่มีที่นาหรือเมื่อว่างจากการทำนาก็จะให้ลูกหรือสมาชิกในครอบครัวไปรับจ้างทำงานบ้านให้กับผู้ที่มีฐานะดี โดยสิ่งตอบแทนที่ได้คือ “ข้าว” อาจจะ 1 หรือ 2 เกวียนต่อปี แล้วแต่ว่าผู้จ้างจะให้ หรือเมื่อมีการ “ยืม” ข้าวมาใช้รับประทานในครัวเรือนเมื่อเวลาจะ “คืน” ก็อาจคืนด้วยการใช้แรงงานเกี่ยวข้าวในไร่นาของผู้ที่เราไปยืมมา โดยกำหนดเป็นว่า จะเกี่ยวให้กี่ว โดยใช้ไม้รวด ซึ่งบางครั้งไม้รวดที่นำมาให้มัดโดยเจ้าของนานั้นอาจถูกต่อเพิ่มมาอีก สอก เพื่อให้ได้ระยะเพิ่มขึ้น แต่ก็จำต้องทำเพราะเป็นความจำเป็น “ข้าว” และ “แรงงาน” จึงเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนและตอบแทนค่าจ้างของคนในชุมชนด้วยกัน ช่วงที่ว่างจากการทำนาจึงเป็นเวลาว่างของชาวมุขชน ที่จะทำกิจกรรมอย่างอื่น เช่น เย็บปักถักร้อย ทำเครื่องนุ่งห่ม หรือ จักสานเครื่องมือเครื่องใช้ ที่ใช้ในวิถีชีวิตประจำวันของชุมชน ซึ่งส่งผลต่อการทำพิธีกรรมต่างๆ ที่จะกระทำกันในช่วงที่ว่างเว้นจากการทำนา และ เป็นช่วงที่มีอาหารอุดมสมบูรณ์

การเปลี่ยนแปลงในหมู่ 4 บ้านดอนมะเกลือ เกิดขึ้นเนื่องจากมีปัจจัยเข้ามากระทบและส่งผลต่อหมู่บ้าน ซึ่งปัจจัยเหล่านั้นนอกจากจะเกิดการเปลี่ยนแปลงโดยตรงแล้วยังส่งผลต่อเนื่องไปยังภาพรวมของหมู่บ้านด้วย ซึ่งสามารถลำดับเหตุการณ์สำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในหมู่บ้านได้เป็นระยะๆ ดังนี้

การก่อสร้างถนน นครปฐม – สุพรรณบุรี (ทล.321) พ.ศ.2493-2498

การก่อสร้างถนนสายนี้ อยู่ในช่วงระยะเวลา พ.ศ.2493-2498 ที่ใช้ระยะเวลานานเนื่องจากเครื่องมือและเครื่องใช้สมัยนั้นยังไม่ทันสมัย ต้องใช้แรงงานคนเป็นหลัก ในสมัยแรกสร้างเป็นทางดิน ถนนเส้นดังกล่าวต่อมาได้ถูกพัฒนาให้เป็นถนนคอนกรีตขนาด 4 ช่องจราจร มีเกาะกลางถนนในปี พ.ศ.2542

ก่อนจะมีถนนสายนี้ การเดินทางไปกรุงเทพฯ ต้องใช้การเดินทางๆ เรือ ใช้เวลา 3 วันหรือ การเดินทางด้วยทางบกจะต้องเดินทางไปยังจังหวัดกาญจนบุรีแล้วต่อมานครปฐม แล้วจึงเข้ากรุงเทพฯ การเดินทางไปติดต่ออำเภอหรือส่วนราชการ ชาวบ้านไม่ค่อยทำกันเพราะระยะทางไกลและต้องใช้เกวียนหรือจี่ม้า หรือไม่ก็เป็นการเดินเท้า เพราะยังไม่มีถนนที่เป็นมาตรฐาน

เมื่อมีถนนสายนี้การเดินทางทางบกไปยังกรุงเทพฯ สะดวกกว่าแต่ก่อน แต่ก็ยังไม่มีผลมากนัก เนื่องจากการใช้รถยนต์ยังไม่เป็นที่แพร่หลาย แต่เมื่อมีการเชื่อมต่อถนน รพช.ในหมู่บ้านกับถนนดังกล่าว และรถยนต์เริ่มมีการใช้อย่างแพร่หลาย ทำให้การเดินทางสะดวกรวดเร็ว และเป็นประโยชน์ต่อการคมนาคมขนส่งของหมู่บ้านดอนมะเกลือ รวมถึงการเดินทาง ทั้งในการติดต่อราชการ การค้าขาย และการศึกษา

การปลูกข้าวฟ่าง พ.ศ. 2510- 2511

ในหมู่ 4 บ้านดอนมะเกลือ การทำนาแต่เดิมนั้นเป็นการทำนาข้าวซึ่งจะต้องการน้ำและต้องทำในที่ลุ่ม พื้นที่ส่วนที่เป็นที่ดอนจึงเป็นป่ารกและถูกปล่อยทิ้งไว้ แต่เมื่อ ประมาณ พ.ศ. 2510-2511 ได้มีการเริ่มปลูกข้าวฟ่างในชุมชน โดยเห็นจากชุมชนใกล้เคียง คือ ตำบลสระพังลาน แล้วจึงเอาตามอย่าง ประกอบกับในช่วงเวลาดังกล่าว รถไถเริ่มเข้ามามีบทบาทเป็นครั้งแรกเพื่อทดแทนแรงงานสัตว์ แต่ก็ยังไม่เป็นที่แพร่หลายนักเนื่องจากมีราคาสูง ขนาดค่อนข้างใหญ่ วงเลี้ยวกว้าง ใช้คนนั่งบังคับ ไม่สามารถใช้ในโคลนหรือลงในน้ำได้ จึงไม่สามารถใช้ในนาข้าวได้ ใช้ได้ดีในการทำไร่ข้าวฟ่าง แต่ก็มีพยายามคิดแปลงเพื่อให้ใช้ในนาข้าวได้แต่ก็ยังมีปัญหาอยู่บ้าง รถไถที่เข้า

มาครั้งแรกมาจากจังหวัดสระบุรีเข้ามารับจ้างในชุมชน หลังจากนั้นจึงมีคนในหมู่บ้านเริ่มซื้อมาใช้บ้างแต่ก็เป็นบ้านที่มีฐานะดี รถไถในสมัยนั้นได้แก่ยี่ห้อ “อินเตอร์” “ฟอร์ด” และ “แม็กซี” ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเข้ามาของเครื่องทุ่นแรงในการเกษตรกรรมของหมู่บ้านดอนมะเกลือ

การก่อตั้งสถานีนอนามัย พ.ศ. 2514

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ส่งผลด้านสาธารณสุขในหมู่ 4 บ้านดอนมะเกลือคือการก่อตั้งสถานีนอนามัยตำบลขึ้นเป็นครั้งแรก และเป็นการเข้าไปของการรักษาด้วยการแพทย์แผนปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นการเผยแพร่ความรู้และการป้องกันรักษาสุขภาพในหมู่บ้านดอนมะเกลือ เช่น การเผยแพร่สาธารณสุขในการสร้างส้วมซึม การฉีดวัคซีนป้องกันโรคในเด็ก การป้องกันโรคไข้เลือดออกจากยุงลาย เป็นต้น

การเข้าไปของสถานีนอนามัยส่งผลต่อการรักษาของคนในหมู่บ้าน จากที่เคยรักษาด้วยวิธีการพื้นบ้านแผนโบราณ ด้วยหมอประจำหมู่บ้านทั้งด้วยการใช้ยาสมุนไพรพื้นบ้านที่หาได้ในชุมชน และ การใช้เวทย์มนตร์คาถาในการบำบัดรักษา ซึ่งส่งผลต่อพิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล รวมถึงการทำคลอดด้วย

ในปัจจุบันชาวบ้านหมู่ 4 ได้ใช้สถานีนอนามัยเป็นหลักในการรักษาพยาบาลเบื้องต้น รวมทั้งไปรักษาตัวเวลาเจ็บป่วยและทำคลอดในโรงพยาบาลทั้งโรงพยาบาลรัฐบาลและเอกชนที่อยู่ใกล้เคียง เป็นผลมาจากคนในชุมชนมีความเชื่อและยอมรับในวิทยาการแพทย์สมัยใหม่

การทำไร่อ้อย พ.ศ.2515

ได้มีการเริ่มทำไร่อ้อยในหมู่ 4 บ้านดอนมะเกลือ โดยเริ่มมาจากชุมชนใกล้เคียงได้ทำการปลูกและได้มาเช่าพื้นที่ในหมู่บ้านปลูก เมื่อคนในหมู่บ้านเห็นว่าได้ผลผลิตดีจึงได้ปลูกตาม โดยทำการตากถางพื้นที่ส่วนที่รกร้างและเป็นที่ดินเพื่อทำการปลูกอ้อย

ในช่วงนั้น การปลูกอ้อยเป็นสิ่งที่ทันสมัยและเป็นที่นิยมในหมู่บ้านเพราะว่า ปลูกเพียงปีละครั้ง ได้เงินครั้งละมากๆ อีกทั้งไม่ต้องลงไปตากแดด ลุยโคลนให้ตัวเปื้อน และมีการมองเปรียบเทียบว่าการทำนาเป็นเรื่องล้าหลัง เพราะทำปีละครั้งเหมือนกัน แต่ลำบากกว่า อีกทั้งรายได้น้อยกว่าเวลาเดินทางไปติดต่อยังชุมชนอื่นถ้าบอกว่าเป็นเจ้าของไร่อ้อย จะถูกเรียกว่า “เสี่ยไร่อ้อย”

ในช่วงแรกบางคนเลิกทำนา และนำที่นำมาปลูกอ้อยด้วยแต่ผลที่ตามมาคือ ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะที่นาไม่สามารถปลูกอ้อยให้ได้ผลผลิตดีเพราะเป็นที่ลุ่ม

การทำไร่อ้อยเวลาเก็บผลผลิตต้องใช้แรงงานมาก จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้ “เงิน” ตอบแทนเป็นค่าจ้างในการทำงาน โดยคิดค่าตัดอ้อย 7-8 บาทต่อไร่ นอกจากจะเป็นจุดเริ่มต้นของ “ค่าจ้าง” แล้วปัจจัยหนึ่งก็ตามมาคือ รถยนต์กระบะที่ต้องใช้รับส่งเพื่อนบ้านที่จะไปช่วยตัดอ้อย นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งสมาคมชาวไร่อ้อยขึ้นด้วยเพื่อเป็นตัวแทนในการรับซื้อและขนส่งอ้อยให้กับชาวบ้านหมู่ 4

ปัจจุบันในหมู่ที่ 4 บ้านดอนมะเกลือ เลิกทำอ้อยแล้วเพราะผลจากคลองชลประทานที่เข้ามาในปี พ.ศ.2531 ทำให้สามารถทำนาได้ดี ปีละ 3 ครั้ง ได้ผลผลิตดีกว่าการทำอ้อย ประกอบกับต้นทุนในการทำไร่อ้อยสูงขึ้นและช่วงเวลาที่ปลูกอ้อยราคากลางที่มาตลอดโดยอยู่ที่ประมาณ 400 บาทต่อตันมากกว่า 20 ปีจึงทำให้คนในชุมชนค่อยๆ ทอยเลิกปลูกอ้อยในที่สุด

ระบบไฟฟ้า พ.ศ.2518-2519

ระบบไฟฟ้าได้เข้ามายังหมู่ 4 บ้านดอนมะเกลือ เนื่องจากมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชื่อนายทองหยด จิตตวิระ พรรคกิจสังคม ได้เดินทางมาพบปะกับกำนันผู้ใหญ่บ้านและทางชุมชนต้องการไฟฟ้า นายทองหยดฯ จึงได้ประสานงานให้ โดยได้เดินระบบไฟฟ้าผ่านมาทางอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เพราะมีความสะดวก และลงทุนน้อยกว่าเดินสายมาจากอำเภออุทุมพร

ในช่วงเวลานี้เป็นช่วงที่ผลผลิตจากไร่อ้อยมีราคาดีทำให้เศรษฐกิจในหมู่บ้านดีไปด้วย และมีไฟฟ้าใช้ชาวบ้านจึงมีความสะดวกสบายมากขึ้น มีแสงสว่างจากหลอดไฟฟ้าใช้แทนการใช้ตะเกียงเจ้าพายุ และการก่อกองไฟในยามค่ำคืน และสิ่งที่ตามมาคือ โทรทัศน์ โดยบ้านนางหลอดทองเชื้อ หมู่ ๔ เป็นบ้านแรกในหมู่บ้านดอนมะเกลือ ที่มีโทรทัศน์ใช้ เป็นโทรทัศน์ขาว-ดำ ขนาด 20 นิ้ว ยี่ห้อเนชันแนล ราคาเครื่องละประมาณ 4,000 บาท และเมื่อคนในหมู่บ้านเห็นก็ทยอยกันซื้อมาไว้ที่บ้านบ้างเพราะช่วงนั้นผลผลิตจากอ้อยดี ทำให้เกือบทุกหลังคาเรือนมีรายได้ดี จึงสามารถซื้อโทรทัศน์มาไว้ชมที่บ้านได้ นอกจากการซื้อโทรทัศน์เพื่อไว้รับชมข่าวสารแล้ว ยังทำให้รู้สึกที่บ้านที่มีโทรทัศน์เป็นบ้านที่ทันสมัยไม่ตกยุค

นอกจากจะมีโทรทัศน์เพื่อไว้รับชมข้อมูลข่าวสาร และเพื่อความบันเทิง ยังมีเครื่องสูบน้ำไฟฟ้า ซึ่งมีราคาสูงจะมีใช้เฉพาะบ้านที่มีฐานะดี ในสมัยนั้นยังไม่มีชลประทานเมื่อใกล้ถึง

หน้าแล้งต้องมีการควบน้ำมาใช้ในสระของทางวัดดอนมะเกลือซึ่งเป็นแหล่งน้ำในหน้าแล้ง ผู้ที่มีเครื่องสูบน้ำก็จะต่อท่อไปยังสระแล้วควบน้ำมาใช้ ส่วนชาวบ้านที่ไม่มีเครื่องสูบน้ำก็จะใช้การหวนน้ำมาเก็บไว้ในโอ่งที่บ้านและมองว่าผู้ที่ต่อท่อสูบน้ำใช้น้ำเปลืองและเอาเปรียบผู้อื่น ยิ่งเมื่อน้ำในวัดแห้งก็ยังไม่พอใจทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในหมู่บ้านเรื่องการใช้น้ำ แต่ก็ไม่มีความรุนแรงเป็นแต่เพียงแสดงความไม่พอใจผ่านผู้นำชุมชน แต่ปัญหานี้ก็หมดไปเมื่อกองชลประทานได้เข้ามาในหมู่บ้านเมื่อปี พ.ศ.2531 นอกจากเครื่องใช้ไฟฟ้าที่กล่าวมาแล้ว ยังมีเครื่องใช้ไฟฟ้าเพื่ออำนวยความสะดวกอีก ตามมาอีก เช่น ตู้เย็น วิทยุ

การปลูกแตงโม พ.ศ.2523

การปลูกแตงโมเริ่มแพร่เข้ามาในหมู่ 4 บ้านดอนมะเกลือ เริ่มจากคนในหมู่บ้านได้ออกไปปลูกแตงโมนอกชุมชน และเมื่อเข้ามาในหมู่บ้านจึงได้ปลูกและได้ผลผลิตดี ชาวบ้านจึงปลูกตามๆ กัน แตงโมเป็นพืชที่ให้ผลผลิตดีมาก ให้ผลผลิตเร็ว ประมาณ 55-65 วันก็สามารถเก็บเกี่ยวได้ ปีหนึ่งจึงสามารถปลูกได้ 3-4 ครั้ง จึงเป็นที่นิยมทั้งในชุมชนหมู่ 4 และทั้งตำบลดอนมะเกลือ และหลังจากเริ่มปลูกครั้งแรกประมาณ 3 ปี ชาวบ้านได้ไปทำไร่แตงโมนอกชุมชนกันมากขึ้น เพราะพื้นที่ในชุมชนไม่เพียงพอ โดยได้ขยายออกไปเช่าที่ทั้งในจังหวัดกาญจนบุรี นครปฐม อยุธยา สระบุรี ทำกันอย่างจริงจังจนเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีฐานะดีขึ้นกว่าเดิมรวมทั้งดีกว่าอ้อย ยิ่งในช่วงปี พ.ศ.2534-2535 ซึ่งเป็นช่วงที่ดีที่สุดของการปลูกแตงโม เพราะมีราคาสูงถึง 9 บาทต่อกิโลกรัม กำไรต่อไร่ประมาณ 10,000 บาท ขึ้นไป และถ้าขายในตลาดมืด คือ ขายให้กับคนต่างถิ่นที่เข้ามารับซื้อในราคาที่สูงกว่าขาประจำ จะอยู่ที่ 11 บาทต่อกิโลกรัม

การเข้ามาของการปลูกแตงโมทำให้เศรษฐกิจของหมู่บ้านดอนมะเกลือดีขึ้น จนปัจจุบันนี้ก็ยังทำกันอยู่ โดยในปัจจุบันกำไรต่อไร่ จะอยู่ที่ประมาณ 5,000 – 7,000 บาทต่อไร่ แต่สิ่งหนึ่งที่เกิดการเปลี่ยนแปลงคือระบบครอบครัว เพราะการปลูกต้องใช้แรงงานและต้องไปปลูกต่างจังหวัด ซึ่งบางแห่งเป็นทุนตัวเอง บางแห่งมีนายทุนออกทุนให้แล้วหักใช้หนี้เวลารับซื้อ ทำให้คนในชุมชนส่วนหนึ่งของแต่ละครอบครัวต้องออกเดินทางไปจากชุมชนเพื่อทำไร่แตงโม เมื่อมีลูกก็จะนำลูกมาให้ปู่กับย่า หรือ ตากับยายเลี้ยงที่บ้าน บางคนก็ไปมีครอบครัว เมื่อมีฐานะจึงจะเดินทางกลับมาบ้านหรือนานๆ จึงกลับมาซักครั้ง ทำให้คนที่ออกไปได้ติดต่อกับวัฒนธรรมอื่นที่แตกต่างจาก ในหมู่ 4 มีบ้านที่ปลูกแตงโมประมาณ 30 หลังคาเรือน

คลองชลประทาน พ.ศ. 2531

โครงการคลองชลประทานส่งน้ำได้เริ่มเข้ามาในหมู่บ้าน ตั้งแต่ ประมาณ ปี พ.ศ.2512-2514 โดยได้เริ่มวางแนวก่อสร้าง และให้ค่าเวนคืนกับชาวบ้าน โดยให้ไร่ละ 6,000 บาท ไม่รวมสิ่งปลูกสร้าง ถ้ามีสิ่งปลูกสร้างรัฐก็จะมีการให้ค่าทดแทนเพิ่มต่างหาก แล้วหลังจากนั้นก็เงียบหายไป แนวคลองชลประทานก็ปล่อยให้ว่างไว้อย่างนั้น แต่โครงการนี้ได้สำเร็จสามารถใช้งานได้ในปี พ.ศ. 2531 ส่วนหนึ่งที่ทำให้โครงการนี้สำเร็จได้ชาวบ้านเล่าว่าเป็นช่วงที่นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ริเริ่มโครงการนี้มาดำเนินการต่อจนแล้วเสร็จ เนื่องจากได้สัญญากับชาวบ้านไว้ว่าจะดำเนินการในเรื่องคลองชลประทานให้เมื่อได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และคลองชลประทานนี้เองที่ทำให้คนในหมู่บ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีและเป็นจุดสำคัญจุดหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหมู่บ้าน

ผลจากการมีคลองชลประทานทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหมู่บ้าน คือ ทำให้ชาวบ้านมีน้ำใช้ตลอดทั้งปี ไม่ต้องเก็บน้ำไว้ใช้ในหน้าแล้ง ความขัดแย้งในเรื่องการใช้น้ำในสระของวัดระหว่างผู้ที่มีเครื่องสูบน้ำและชาวบ้านที่ไม่มีหมดไป

ผลในด้านการเกษตรที่สำคัญ คือ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการทำนา จากเดิมที่เคยทำนาปีละ 1 ครั้ง คือทำนาปี แต่เมื่อมีคลองชลประทานทำให้สามารถทำนาปรังได้ ปีละ 2-3 ครั้ง ทำให้สามารถทำนาได้ปีละ 3 ครั้ง ทำให้ได้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้นทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังส่งผลให้คนในหมู่บ้านเลิกทำอ้อย เพราะทำได้ปีละครั้ง การทำนามีรายได้ดีกว่า เมื่อทำนาได้มากขึ้นและทำเป็นอาชีพหลักเพื่อเพิ่มผลผลิตให้ได้มากที่สุด แทนการทำนาเพื่อใช้ยังชีพ เมื่อมีการเพิ่มผลผลิตสิ่งที่ตามมาคือ เครื่องมือที่ใช้ในการเพิ่มผลผลิต ได้แก่ การเข้ามาของรถไถแบบเดินตามใช้เครื่องยนต์ มีขนาดเล็กกว่ารถไถในสมัยแรกๆ มาก สามารถลุยน้ำ ลงโคลนได้ แต่ยังคงพึ่งแรงงานคนในการเดินตาม ซึ่งมีอยู่ครั้งหนึ่ง นายเอี้ยงซึ่งเป็นคนในชุมชนได้ใช้รถไถเดินตามจนตายคาทุ่งนาма คนในชุมชนจึงล้อเลียนรถไถชนิดนี้ว่า “รถไถเดินตาย” ต่อมาได้มีการดัดแปลงให้มีแท่นต่อท้ายสำหรับขึ้นหรือนั่งบนแท่นแทนการเดิน จึงทำให้มีความสะดวกสบายมากกว่าเดิมและยังเพิ่มความเร็วได้สูงกว่าการเดิน นอกจากรถไถแบบใหม่แล้ว สิ่งที่เข้ามาเพื่อเพิ่มผลผลิตคือ ปุ๋ย และ สารเคมีกำจัดศัตรูพืช แทนการใช้มูล จอบ เสียม ในการทำลายวัชพืช ร้านขายปุ๋ยและสารเคมีจึงเกิดขึ้นตามมา และสิ่งที่ส่งผลตามมาอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้คือ ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นไปด้วย นอกจากนั้นแล้วการผลิตจากเดิมที่ทำได้แล้วเก็บไว้กินเอง เมื่อถึงปีถัดไปข้าวเหลือแล้วจึงนำมาจำหน่าย กลายเป็นการเก็บไว้ส่วนหนึ่งแล้วขายทั้งหมดโดยไม่ต้องเก็บไว้ในยุ้ง บางครั้งขายตั้งแต่อยู่ในนายังไม่ทันเกี่ยวก็มีคนมาขอรับซื้อแล้วดำเนินการเก็บเกี่ยวเอง ใน

ปัจจุบันในหมู่บ้านคอนมะเกลือจึงไม่มีผู้ขังขังที่ไว้เก็บข้าวเพราะเมื่อเก็บเกี่ยวได้ก็จะขายทันทีเพื่อให้ได้เงินมาใช้จ่ายในครอบครัว รวมทั้งใช้หนี้ที่เกิดจากต้นทุนการผลิต

ถนนลาดยาง รพช. พ.ศ. 2534-2535

ถนน รพช. (สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท) โดยสร้างเชื่อมต่อกับถนนเส้น 321 ทางด้านอำเภออุ้มทอง เป็นถนนลาดยางขนาดกว้างประมาณ 4 เมตร ถนนสายนี้ มีระยะทาง ประมาณ 7 กิโลเมตร ปัจจุบันถนนเส้นนี้ได้โอนจากสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท ไปขึ้นกับ ทางหลวงชนบท เมื่อประมาณกลาง ปี พ.ศ.2546

ในสมัยก่อนเมื่อประมาณก่อน พ.ศ. 2490 ทางสายนี้มีลักษณะเป็นทางเกวียน พื้นเป็นฝุ่นสูง เมื่อเข้าหน้าฝน เส้นทางนี้จะกลายเป็นโคลนตม เป็นหลุมเป็นบ่อ ชาวบ้านเวลาเดินทางต้องเดินริมทางคอยเหนี่ยวกิ่งไม้หรือกิ่งไม้หรือเหยียบไปบนกิ่งไม้ที่อยู่ข้างทางในการเดินทาง การเดินทางในหมู่บ้านหรือออกไปยังหมู่บ้านใกล้เคียงของคนส่วนใหญ่จึงเป็นการเดินทางด้วยการเดินเท้าเป็นหลัก ถนนสายนี้แต่เดิมเรียกว่า ถนน รพช.4075 ก่อนหน้านี้นี้เป็นลูกรังและมีฝุ่นเยอะมาก เวลาวิ่งแต่ละครั้งจะมีฝุ่นคลุ้งไปหมด ทางเจ้าอาวาสวัดคอนมะเกลือสมัยที่หลวงปู่อนันต์เป็นเจ้าอาวาส (มรณภาพไปเมื่อประมาณ ปี พ.ศ.2541) ซึ่งเป็นที่เคารพของคนในชุมชนนี้ ได้ช่วยกันปรับปรุงก่อนที่จะทำการจะเข้ามาลาดยางโดยให้แต่ละบ้านช่วยกันขุดดินมาถมถนน เป็นระยะทางบ้านละ 1 วา และต่อมาหลวงปู่อนันต์ได้ประสานงานกับกำนันผู้ใหญ่บ้านติดต่อกับทางราชการจนทำเป็นถนนลาดยาง และปัจจุบันเส้นทางสายนี้เชื่อมต่อกับเส้นทางของอำเภอสองพี่น้องซึ่งต้องเดินทางต่อไปอีกประมาณ 10 กิโลเมตร

ถนนสายนี้เป็นถนนสายหลักในการเดินทางเข้าออกหมู่บ้าน ทั้งจากอำเภอสองพี่น้อง และอำเภออุ้มทอง ทำให้การเดินทางติดต่อไปยังนอกชุมชนเป็นไปโดยสะดวกรวดเร็วขึ้น ทั้งในการติดต่อค้าขาย การเข้ามารับซื้อสินค้าการเกษตร การนำสินค้าเกษตรหรือของในชุมชนออกไปขาย ประกอบกับระยะเวลาดังกล่าวนี้นี้ เป็นช่วงที่เศรษฐกิจในชุมชนดีมากเนื่องจากการปลูกแตงโม และการทำข้าวนาปรัง คนในหมู่บ้านจึงซื้อรถกระบะมาใช้กันมากเพื่อใช้เดินทางติดต่อ และซื้อขายสินค้าการเกษตรต่างๆ เกิดการเดินทางรถสองแถวรับจ้างเพื่อรับ-ส่งคนในหมู่บ้านไปตลาดอุ้มทอง การติดต่อราชการและญาติพี่น้องเป็นไปได้อย่างสะดวกรวดเร็ว การเดินทางไปศึกษาในตัวอำเภอและตัวจังหวัด รวมทั้งการเดินทางไปศึกษาต่อในกรุงเทพฯ ไม่เป็นเรื่องยากลำบากอีกต่อไป เมื่อมีถนนเข้าไปในหมู่บ้าน ทำให้เกิดการสร้างสถานีบริการน้ำมันแห่งแรก ในปี พ.ศ. 2536 เพื่อให้รองรับการใช้้ำมันที่มีมากขึ้นในชุมชน เกิดร้านค้าปุ๋ยและเคมีทางการเกษตร และ ตลาดในปี พ.ศ.

2542 และมีสถานีบริการน้ำมันแห่งที่สอง ในปี พ.ศ. 2545 อีกทั้งเมื่อมีการเดินทางติดต่อกับสังคมภายนอกบ่อยขึ้นจึงทำให้เกิดการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสังคมส่วนใหญ่ ที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือ การแต่งกาย

รถเกี่ยวข้าว พ.ศ. 2537

รถเกี่ยวข้าวได้เข้ามาในหมู่บ้านครั้งแรก ราวปี พ.ศ. 2537 โดยเดินทางมาจากจังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นการเดินทางรับจ้างเกี่ยวข้าวตามจังหวัดต่างๆ หลังจากนั้นประมาณ 2 ปี ประมาณ พ.ศ. 2539-2540 นายประสงค์ สวยศุติ เป็นชาวดำบลดอนมะเกลือคนแรกที่มีรถเกี่ยวข้าวไว้ใช้งาน โดยซื้อต่อจากผู้รับจ้างที่มาจากจังหวัดฉะเชิงเทราในราคา ประมาณ 400,000 บาท ต่อมา ประมาณ ปี พ.ศ. 2542 หมู่ที่ 4 บ้านดอนมะเกลือก็มีรถเกี่ยวข้าวเป็นคันแรกของหมู่บ้าน โดยบ้านของนางหลอด ทองเชื้อ ได้ซื้อไว้ ปัจจุบันมี 2 คัน ราคาคันละประมาณ 1,200,000 บาท การมีรถเกี่ยวข้าวเข้ามาทำให้การทำงานเปลี่ยนแปลงไป

ก่อนที่จะมีรถเกี่ยวข้าวเข้ามาในหมู่บ้านนั้นการเก็บเกี่ยวผลผลิตใช้เวลามาก และหลายขั้นตอน คือ ต้องเกี่ยวข้าว ในการเกี่ยวข้าวต้องใช้แรงงาน ต้องอาศัยการ “ลงแรง” ของคนในหมู่บ้าน ที่ต้องช่วยเหลือกัน ต่อมานอกจากการผลัดกันลงแรงแล้วยังมีเงินเป็นค่าตอบแทนด้วย และเมื่อได้ข้าวมาแล้ว ต้องนำมาฝัดเอาแต่ข้าวเปลือก ซึ่งต้องใช้เวลาานบางครั้งอาจจะใช้เวลาหลายวันกว่าจะได้ข้าวเปลือกมาจำหน่ายหรือเก็บไว้กินเองในครอบครัว

รถเกี่ยวข้าว เป็นเครื่องมือการเกษตรที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานเป็นอย่างมาก เพราะจากการสัมภาษณ์ชาวนาในหมู่บ้านทำให้ทราบว่า การเกี่ยวข้าวเป็นเรื่องลำบากที่สุดในการทำงาน เพราะมีความยุ่งยาก ใช้เวลา และแรงงานมาก แต่รถเกี่ยวข้าวสามารถเกี่ยวข้าวและบรรจุลงกระสอบได้ในขั้นตอนเดียวและรวดเร็วกว่าใช้แรงงานหลายเท่า และจากการเข้ามาของรถเกี่ยวข้าวทำให้การ “ลงแรงเกี่ยวข้าว” ของคนในชุมชนหมดไปในที่สุด และทำให้การเก็บเกี่ยวผลผลิตเป็นไปอย่างรวดเร็ว รถเกี่ยวข้าวจึงเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการเกษตรกรรม

การแยกตัวของหมู่บ้าน พ.ศ.2540

แต่เดิม ตำบลดอนมะเกลือ มีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น 6 หมู่บ้าน ต่อมาปีประมาณ ปี พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นสมัยที่ นายสะอาด ใจโอบอ้อม เป็นกำนัน โดยเพิ่มมาอีก 3 หมู่ คือหมู่ 7 แยกมาจากหมู่ 1 หมู่ 8 แยกมาจากหมู่ 3 และหมู่ 9 แยกมาจากหมู่ 2 ต่อมาประมาณ ปี พ.ศ.2545 ก็ได้

แยกหมู่บ้านออกมาอีก 3 หมู่ คือ หมู่ 10 แยกมาจากหมู่ 4 หมู่ 11 แยกมาจากหมู่ 5 หมู่ 12 แยกมาจากหมู่ 2

สาเหตุที่มีการแยกหมู่บ้านส่วนหนึ่งมาจากหมู่บ้านมีการขยายตัวของชุมชนที่มีขนาดใหญ่ขึ้นมีจำนวนคนมากขึ้น จึงต้องมีการแยกหมู่บ้านออกมาเพื่อให้ปกครองและดูแลได้ง่ายและทั่วถึง แต่จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข่าว 3 ท่านได้ให้สาเหตุอีกแง่มุมหนึ่งที่คล้ายกันว่า สาเหตุที่มีการแยกเนื่องจากผลประโยชน์ของคนบางกลุ่ม คือ ในตำบลมีหลายคนที่ยากเป็นใหญ่บ้าน เพราะว่ามีเงินเดือน มีฐานะทางสังคมในการปกครองลูกบ้าน และผลประโยชน์ในการดูแลหมู่บ้าน จึงต้องแยกหมู่บ้านออกมาเพื่อให้มีตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านเพิ่มขึ้น เพื่อให้ผู้ที่ต้องการเป็นมีโอกาสดำรงเป็น และในการแยกหมู่บ้านต้องมีการประสานกับทางอำเภอด้วย ผลประโยชน์ในการแยกหมู่บ้านทางอำเภอจึงน่าจะมีส่วนรู้เห็นด้วย โดยค่าใช้จ่ายที่ต้องดำเนินการคือหมู่บ้านละประมาณ 50,000 บาทขึ้นไป จากสาเหตุดังกล่าวทำให้ในปัจจุบันตำบลคอนมะเกลือมี 12 หมู่บ้าน แต่ส่วนหนึ่งที่เป็นประโยชน์แก่คนในชุมชนก็คือเมื่อจำนวนครอบครัวมีน้อย เมื่อมีเงินกองทุนจากรัฐบาลเช่น เงินกองทุนหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านทุกหลังคาเรือนได้มีโอกาสกู้เงินดังกล่าวได้ทุกหลังคาเรือน

ระบบประปา และ ตลาด ปี พ.ศ.2541-2542

ระบบประปา ได้เปิดใช้เมื่อปี พ.ศ.2541 โดยนำประปานี้ทางสาธารณสุข ได้มาดำเนินการระบบประปานี้เป็นผลมาจากระบบชลประทาน ทำให้มีน้ำสะอาดใช้ตลอดทั้งปี โดยน้ำได้มาจากสระในวัดคอนมะเกลือ โดยส่งไปตามท่อแจกจ่ายไปทั้งตำบลคอนมะเกลือ รวมทั้งหมู่บ้านคอนมะเกลือด้วย โดยคิดค่าใช้จ่ายในราคาหน่วยละ 5 บาท แต่เมื่อกลางปี พ.ศ. 2546 ได้ลดราคาลงมาเหลือหน่วยละ 3 บาท ค่าน้ำในหมู่บ้านคอนมะเกลือเฉลี่ยจะอยู่ที่ 50-60 บาท ต่อหลังคาเรือน

ก่อนที่จะมีการใช้ระบบประปาชาวบ้านจะใช้วิธีการหาน้ำใส่ปี๊บจากสระน้ำในวัดคอนมะเกลือหรือสระน้ำอื่นๆ ในหมู่บ้านมาเก็บไว้ใช้อุปโภคบริโภคในบ้านเรือน โดยจะทำกันในช่วงเย็นและนำมาเก็บไว้ในโอ่ง แต่เมื่อมีระบบประปาทำให้ชาวบ้านมีน้ำสะอาดใช้อุปโภคบริโภคตลอดทั้งปี โดยไม่ต้องไปหาหรือต่อเครื่องสูบน้ำมาไว้ที่บ้าน ก่อให้เกิดความสะดวกสบาย และไม่ทำให้เกิดการขัดแย้งกันชุมชนในเรื่องการใช้น้ำในช่วงหน้าแล้ง

ตลาด ในปัจจุบัน ตั้งอยู่ในหมู่ 8 ติดกับถนน รพช.สายหลักของหมู่บ้าน เริ่มมีขึ้นเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2541 – 2542 ลักษณะเป็นลานดินโล่ง มีพื้นที่ประมาณ 2 งาน พ่อค้าแม่ค้านำโต๊ะและร่มมาวางขายของกันเอง โดยจะมีขายกันทุกเช้า ส่วนในวันอังคาร วันพฤหัสบดี และวันอาทิตย์

ในช่วงบ่ายจะเป็นตลาดนัด เจ้าของตลาดเป็นชาวนนทบุรีได้มาซื้อที่บริเวณดังกล่าวแล้วทำเป็นตลาด และปลูกบ้านอยู่บริเวณดังกล่าวโดยเปิดเป็นร้านขายปุ๋ยและอุปกรณ์การเกษตร และเป็นตลาดที่คนในหมู่ 4 มาใช้จับจ่ายซื้อสินค้า

ในสมัยก่อนไม่มีตลาดในหมู่บ้าน การซื้อขายจะเป็นการซื้อขายกันเองในระหว่างบ้านด้วยกันจะวางของที่ต้องการขายไว้ที่ใต้ถุนบ้านตามแต่ที่บ้านนั้นจะหามาได้ จะไม่มีเป็นร้านค้าออกจากซื้อขายด้วยเงินแล้วยังเป็นการแลกด้วยของข้าว หรือ ของอย่างอื่นด้วยแล้วแต่จะตกลงกันนอกจากนั้นมีคนไทยเชื้อสายจีนเข้ามาค้าขายโดยรับซื้อของภายในตำบลแล้วนำไปขายที่อื่นเช่นในตัวอำเภออุทองหรือที่ตลาดบางลี่อำเภอสองพี่น้อง แล้วก็ซื้อของที่ตลาดนั้นมาขายให้คนในตำบลคอนมะเกลือ

ตลาดในปัจจุบันเป็นผลมาจากการคมนาคมที่สะดวกขึ้น ทำให้คนจากต่างชุมชนเข้ามาเปิดกิจการในชุมชน อีกทั้งการขนส่งเป็นไปโดยสะดวกทำให้ของที่มาจากที่ตลาดมีหลากหลายให้เลือกซื้อโดยไม่ต้องเดินทางไปตลาดในตัวอำเภออุทอง การเกิดตลาดยังทำให้การเดินทางสองแถวรับส่งคนยังตลาดอุทองต้องเลิกกิจการเพราะขาดทุนเนื่องมาจากคนไม่นิยมใช้บริการ นอกจากนั้นยังทำให้ระบบการค้าขายกันเองภายในบ้านหมดไป การถ้อยทีถ้อยอาศัยในการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างบ้านในหมู่บ้านหมดไป โดยถูกแทนที่ด้วยการซื้อ-ขาย สินค้าในตลาด โดยใช้ “เงิน” เป็นสื่อกลางในซื้อขาย

ผลจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นข้างต้นในช่วงต่างๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางตรงและทางอ้อมกับชุมชน ส่งผลให้วิถีชีวิตของคนในหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้แก่ จากการประกอบอาชีพเพื่อบริโภคในครัวเรือนมาเป็น การประกอบอาชีพเพื่อการค้าโดยมีความผูกพันกับระบบตลาดภายนอกชุมชน นอกจากนี้ยังมีการติดต่อกับสังคมภายนอกทำให้เกิดการติดต่อทางวัฒนธรรมและการยอมรับทางวัฒนธรรม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการดำเนินชีวิต ความคิดรวมทั้งยอมรับวัฒนธรรมจากสังคมภายนอกมากขึ้น รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมและประเพณีเกี่ยวกับชีวิต เพื่อให้รับกับรูปแบบและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

ตารางที่ 7 : แสดงช่วงเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลงในหมู่บ้าน

ปี พ.ศ.	การเปลี่ยนแปลง	สิ่งที่ตามมา
2477	ก่อตั้งโรงเรียนวัดดอนมะเกลือ	คนในหมู่บ้านได้รับการศึกษาในช่วงแรก สอนถึง ป. 4
2493-2498	ก่อสร้างถนนสาย นครปฐม-อู่ทอง- สุพรรณบุรี (321)	เกิดการเชื่อมต่อระหว่างสุพรรณกับนครปฐมและกรุงเทพฯ
2507	วิทยุทรานซิสเตอร์	ได้รับฟังข่าวสาร และเพลงที่เปิดจากสถานีวิทยุส่วนกลางจากกรุงเทพฯ
2510-2511	ปลุกข้าวฟ่าง	แนวคิดเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว ทั่วโลกแบบนั่งเข้ามาในหมู่บ้าน
2514	ก่อตั้งสถานีอนามัยตำบล	ทำให้การแพทย์แผนปัจจุบันเข้ามารวมทั้งการสาธารณสุขที่เข้ามาในหมู่บ้าน
2515	เริ่มมีการปลูกอ้อย	เริ่มเกิดการจ้างแทนการ “ลงแรง” ในชุมชน
2518-2519	ไฟฟ้าเข้ามาในชุมชน	ใช้หลอดไฟให้แสงสว่าง โทรทัศน์เริ่มเข้ามาในหมู่บ้าน เริ่มใช้เครื่องสูบน้ำไฟฟ้า
2523	เริ่มปลูกแตงโม	สร้างรายได้ให้หมู่บ้าน ต่อมาอีกประมาณ 3 ปี ครอบครัวที่ปลูกแตงโมออกไปหาเช่าที่นอกตำบล เพื่อทำไร่แตงโม ทำให้คนวัยทำงานออกไปนอกชุมชน

2531	คลองชลประทานเข้ามาในชุมชน	<p>ชุมชนมีน้ำใช้อุปโภคบริโภคตลอดทั้งปี</p> <p>ส่งผลให้เลิกทำนาปี</p> <p>ทำนาปรัง ปีละ 2-3 ครั้ง</p> <p>เลิกการทำอ้อย</p> <p>ใช้รถไฟแบบเดินตาม</p> <p>มีการใช้ปุ๋ย</p> <p>มีการใช้ยากำจัดศัตรูพืช</p> <p>ทำนาเพื่อการค้ามากกว่า</p> <p>เพื่อ ยังชีพ</p>
2534-2535	ถนน รพช.ในหมู่บ้าน	<p>การเดินทางสะดวกมากขึ้น</p> <p>ทั้งไปอำเภอสองพี่น้อง และ</p> <p>อำเภออุทอง เชื่อมต่อกับ</p> <p>เส้นทาง 321</p> <p>แตงโมมีราคาดีมาก การซื้อขายเป็นไปโดยสะดวกทำให้</p> <p>เศรษฐกิจในหมู่บ้านดี</p> <p>ในชุมชนเริ่มซื้อรถกระบะ</p> <p>กันอย่างแพร่หลาย</p> <p>มีรถสองแถวให้บริการรับ</p> <p>ส่งยังตลาดอุทอง</p>
2536	สถานีบริการน้ำมันแห่งแรก	<p>เพื่อรองรับปริมาณรถที่ใช้</p> <p>มากขึ้นในหมู่บ้าน</p>
2537	รถเกี่ยวข้าว	<p>ทำให้การเก็บเกี่ยวสะดวก</p> <p>มากขึ้นและรวดเร็ว และเมื่อ</p> <p>ในชุมชนมีรถเกี่ยวข้าว ทำให้</p> <p>การ “ลงแรง” เปลี่ยนมาเป็น</p> <p>การ “จ้าง” แรงงาน</p>

2540	โทรศัพท์สาธารณะ	การติดต่อขังนอกหมู่บ้าน ทำได้สะดวกและรวดเร็ว
2541-2542	<p data-bbox="751 320 906 353">ประปาชุมชน</p> <p data-bbox="743 613 810 647">ตลาด</p> <p data-bbox="708 1016 863 1050">โทรศัพท์บ้าน</p>	<p data-bbox="1038 320 1390 524">ทำให้คนในหมู่บ้านมีน้ำไว้ใช้ อุปโภคบริโภคอย่างสะดวกและไม่ขาดแคลนในช่วงหน้าแล้ง</p> <p data-bbox="1038 546 1390 815">คนในหมู่บ้านสามารถหาซื้อของกินของใช้ได้อย่างสะดวกเกิดการติดต่อออกชุมชนเพื่อนำสินค้าเข้ามาจำหน่ายรถสองแถวในชุมชนเล็กกิจการ</p> <p data-bbox="1038 837 1390 1330">ทำให้การติดต่อสื่อสารของคนในหมู่บ้านสะดวกรวดเร็ว รวมทั้งการติดต่อระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับทางราชการส่วนกลาง รวดเร็วมีผลให้การประสานงานระหว่างราชการส่วนกลางกับชุมชนมีความต่อเนื่องเป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น</p>

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

พิธีกรรมชุมชน

ในอดีตรุ่น 4 บ้านดอนมะเกลือ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ส่วนใหญ่ชาวบ้านปลูกข้าวนาปี พิธีกรรมต่างๆที่จัดขึ้นจึงมีความเชื่อมโยงกับการทำนาและความอุดมสมบูรณ์ของอาหาร พิธีกรรมชุมชนที่จัดขึ้นจะมีการกำหนดช่วงระยะเวลาในการทำที่แน่นอน

ตารางที่ 8: ประเพณีและพิธีกรรมในรอบ 1 ปี ของชาวลาวโซ่งบ้านดอนมะเกลือ

เดือน	ประเพณีหรือพิธีกรรม
มกราคม	ปักตงข้าวใหม่
กุมภาพันธ์	ปักตงข้าวใหม่
มีนาคม	แต่งงาน, เสนเรื่อน
เมษายน	งานไทยทรงดำ
พฤษภาคม	ไหว้ผีนา, แต่งงาน, เสนเรื่อน, งานไหว้ศาลประจำหมู่บ้าน
มิถุนายน	เสนเรื่อน
กรกฎาคม	เข้าพรรษา, งานบวช, แต่งงาน, เสนเรื่อน, งานไหว้ศาลประจำหมู่บ้าน
สิงหาคม	-
กันยายน	ออกพรรษา
ตุลาคม	เสนเรื่อน
พฤศจิกายน	แต่งงาน, เสนเรื่อน
ธันวาคม	ปักตงข้าวใหม่

ในการนับเดือนของชาวลาวโซ่ง จะเริ่มจากเดือน ธันวาคม เป็นเดือนอ้ายหรือเดือนหนึ่ง เดือนมกราคม เป็นเดือนี่ หรือ เดือนสอง พิธีกรรมและงานประเพณีต่างๆ ต้องกระทำภายในเดือนที่กำหนดไว้ จะไม่สามารถทำในเดือนอื่นได้ เพราะเป็นความเชื่อที่มีสืบทอดกันมายาวนาน ซึ่งบางสาเหตุเป็นผลมาจากความอุดมสมบูรณ์และการประกอบอาชีพในสมัยก่อน

นอกจากเดือนแล้วยังมีมือ(วันของชาวลาวโซ่ง) ซึ่งมีทั้งหมด 10 วัน ซึ่งกำหนดให้สามารถทำพิธีกรรมหรือห้ามทำพิธีกรรมไว้ และยังต้องประกอบด้วย ข้างขึ้น หรือ ข้างแรม ในสมัยก่อนไม่มีการนับวันที่เท่านี้เท่านี้ เช่น วันที่ 10 มีนาคม แต่จะนับว่า ขึ้น 14 ค่ำ เดือน 11 หรือ นัดหมายไว้ ขึ้น 14 ค่ำนี้ เป็นต้น ตามความเชื่อที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ วันข้างขึ้น จะใช้ในการประกอบพิธีมงคลต่างๆ แต่วันข้างแรมจะใช้ในการประกอบพิธีอวมงคล เช่น การเชิญผีขึ้นเรือน เป็นต้น

ในการนับเรียกวันไทยและวันในทางสากล จะมี 7 วัน ได้แก่ วันอาทิตย์ วันจันทร์ อังคาร พุธ พฤหัสบดี ศุกร์ เสาร์ แต่วันของชาวลาวโซ่งจะเรียก “มือ” โดยจะมีทั้งหมด 10 วัน(มือ) ได้แก่ ฮับ, ฮาย, เม็ง, เป็ก, กัด, ขด, ฮ้วง, เต้า, กำ และ กาบ

ตารางที่ 9: มือ (วัน) ที่ใช้ประกอบพิธีกรรม

พิธี มือ(วัน)	แต่งงาน	เสนเรือน	เสนตัว	เวรโตง (ผู้ ตัว)	ไหว้ศาล ประจำหมู่บ้าน
ฮับ					
ฮาย		√	√	√	
เม็ง	√	√	√		
เป็ก	√	√	√		
กัด					
ขด					
ฮ้วง				√	
เต้า	√	√	√		
กำ	√	√	√		
กาบ	√	√	√		√

จากตาราง หากนอกเหนือจากวันที่กำหนดไว้ให้ทำ จะไม่ทำเด็ดขาด และแม้ว่าวันที่สามารถกระทำพิธีดังกล่าวข้างต้น หากตรงกับวันพ่อตาย หรือวันเผาพ่อ วันดังกล่าวจะใช้ประกอบพิธีไม่ได้เด็ดขาด ต้องไปทำวันอื่นที่สามารถทำได้

จากการสัมภาษณ์ ถึง วันที่ใช้ทำพิธีนั้น เหตุที่มีกัศ และมื่อขด ไม่ใช่ทำพิธีต่างๆ เลขนั้น ได้ความว่าสาเหตุหนึ่งมาจากชื่อที่ไม่เป็นมงคล คือ กัศ และ ขด ให้ความหมายในลักษณะที่ว่า ถูกทำร้าย และ ไม่เจริญก้าวหน้า ส่วนมื่อฮับ มีความหมายว่ารับ เชื่อว่าเป็นวันรับสิ่งไม่ดี ในสมัยก่อน มื่อฮับ นี้ ชาวลาวโซ่งจะถือ จะไม่มีการ “ให้” ของหรือสิ่งต่างๆ แก่ผู้อื่นแม้ผู้นั้นจะมาขอก็ตาม รวมทั้งจะไม่มีการ “ขาย” ของหรือสิ่งของ เช่น จะไม่ขายข้าวเปลือกให้กับผู้ที่มาขอซื้อ เพราะมีความเชื่อ หรือ “ถือ” กันว่าเป็นวันไม่ดี ถ้าให้ หรือ ขายไปแล้ว จะเกิดผลเสียแก่ผู้ขายหรือให้ แต่ในปัจจุบันไม่เหลือความเชื่ออย่างนี้แล้ว สมัยก่อนเมื่อประมาณ 50 ปีขึ้นไป การขายข้าวเมื่อเกี่ยวได้แล้วจะต้องนำมาตาก แต่ถ้าเป็นวันมื่อฮับ จะเก็บขึ้นยุ้งทันที จะไม่ขายให้กับใครและไม่ให้ใครมาขอซื้อในวันดังกล่าว แต่เนื่องจากสภาพความรีบเร่งในการดำเนินชีวิตอันเนื่องมาจากระบบเศรษฐกิจในปัจจุบันทำให้ต้องรีบขายข้าวเพื่อให้มีเงินมาใช้จ่ายในครอบครัว จึงไม่ยึดถือความเชื่อดังกล่าว

ส่วนวันเวรโคงของผู้นับถือผีผู้น้อย วันที่ต้องทำพิธีป่าดงนั้นขึ้นอยู่กับว่าบรรพบุรุษใช้วันไหนทำก็จะทำสืบทอดกันมา แต่ละบ้านจึงไม่เหมือนกัน เช่น มื่อกราบบ้านนั้นก็จะทำมื่อกราบมาต่อกันตั้งแต่บรรพบุรุษเป็นต้น ไม่มีการกำหนดวัน หรือ ห้ามกระทำวันไหน

พิธีกรรมชุมชนชาวลาโว่ง หมู่ 4 บ้านดอนมะเกลือ ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงมีดังนี้ คือ ประเพณีการไหว้ศาลประจำหมู่บ้าน การขึ้นบ้านใหม่ พิธีป่าดง การเสนเรือ การเสนตัว และการเป่งขวัญ

ประเพณีการไหว้ศาลประจำหมู่บ้าน

ชาวลาโว่งหมู่ 4 บ้านดอนมะเกลือ ตำบลดอนมะเกลือ อำเภออุทุมพร จังหัดสุพรรณบุรี เดิมเป็นกลุ่มที่อพยพมาจากจังหวัดเพชรบุรี เพื่อมาหาที่ตั้งถิ่นฐานที่ทำกินใหม่ บริเวณที่เลือกตั้งชุมชนจึงเป็นพื้นที่ ๆ เป็นป่ายังไม่มื่อชุมชนอื่นจับจองอยู่อาศัย ดังนั้นจึงค่อนข้างห่างไกลจากชุมชนอื่นที่ตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยมาก่อนและห่างไกลจากสถานที่ราชการ สถานีตำรวจ การสร้างบ้านเรือนจึงสร้างรวมกลุ่มให้อยู่ใกล้ชิดติดกันเนื่องจากส่วนใหญ่ของบรรพบุรุษที่อพยพมารุ่นแรก ๆ ก็เป็นญาติพี่น้องกันทั้งสิ้น จึงสามารถช่วยเหลือซึ่งพาท้องถิ่นและกันได้ และช่วยปกครองคุ้มครองครอบครัวและชุมชนให้ปลอดภัยจากโจรผู้ร้ายและการถูกแกลจากชุมชนอื่น ๆ ด้วย

เมื่อชาวลาโว่งได้ตั้งชุมชนจนสามารถสร้างบ้านเรือนเป็นปึกแผ่นมั่นคงได้แล้ว ก็เริ่มสร้างศาลประจำหมู่บ้าน ซึ่งมีความเชื่อและนับถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถช่วยคุ้มครองหมู่บ้านให้

พ้นจากสิ่งชั่วร้ายที่เป็นภัยอันตรายทั้งปวง ช่วยคุ้มครองอย่าให้ความเจ็บไข้หรือโรคร้ายเข้ามาเบียดเบียนระนาคนให้ทำนาปลูกข้าว ทำไร่ ปลูกพืชผักได้ผลอุดมสมบูรณ์ และประการสุดท้ายคือ เป็นที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของทุกคนในหมู่บ้าน

ตำบลคอนมะเกลือ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี มีหมู่บ้านที่เป็นกลุ่มชนชาวโชนงอาศัยอยู่ทั้งหมด 11 หมู่บ้าน มีการตั้งศาลประจำหมู่บ้าน จำนวน 4 ศาล แต่ละศาลมีเจ้าพ่อประจำอยู่มีชื่อเรียกตามแต่จะพร้อมใจกันตั้งชื่อให้ คือ

1. ศาลหมู่ที่ 2, 3, 4, 6, 8, 10 และ 12 เจ้าพ่อประจำศาลชื่อ เจ้าพ่อยง
2. ศาลหมู่ที่ 5 เจ้าพ่อประจำศาลชื่อ เจ้าพ่อศรีนวล
3. ศาลหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 7 เจ้าพ่อประจำศาลชื่อ เจ้าพ่อดอกไม้
4. ศาลหมู่ที่ 9 เจ้าพ่อประจำศาลชื่อ เจ้าพ่อทวน

เหตุที่ศาลเจ้าพ่อยง มีหลายหมู่บ้านมาไหว้ เพราะหมู่บ้านบางหมู่บ้าน ได้แยกตัวมาจากหมู่ 4 หมู่บ้านที่แยกตัวมาใหม่ ศาลเจ้าพ่อยงจึงเป็นศาลประจำหมู่บ้านดังกล่าวด้วย

พิธีการไหว้ศาลประจำหมู่บ้านของชาวโชนงหมู่ที่ 4 บ้านคอนมะเกลือ จะทำการไหว้ศาลเจ้าพ่อยง กำหนดไว้ปีละ 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 ในเดือน 6 วันข้างขึ้น และครั้งที่ 2 ในเดือน 8 วันข้างขึ้น เพราะชาวลาวโชนงจะใช้วันข้างขึ้นในการประกอบพิธีมงคล ซึ่งการนับวันจะใช้วันที่นับตามแบบลาวโชนง คือ มือฮับ มือฮาย มือเมิง มือเป็ก มือกัก มือชด มือฮ้าง มือเต่า มือกำมือกาบ

ชาวบ้านหมู่ที่ 4 บ้านคอนมะเกลือ ได้กำหนดเลือกวัน “วันมือกาบ” วันที่มีความหมายว่าเป็นวันไหว้เจ้านายเป็นวันไหว้ศาลประจำหมู่บ้าน โดยมีความเชื่อว่าถ้าได้จัดให้มีพิธีไหว้ศาลประจำหมู่บ้านแล้วเจ้าพ่อประจำศาล หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะช่วยคุ้มครองป้องกันหมู่บ้านให้พ้นจากภัยอันตรายทั้งปวงทั้งยังช่วยคลบนาคาให้ชาวโชนงทุก ๆ ครอบครัวมีแต่ความสุข ไม่มีโรคร้ายมาเบียดเบียน การทำมาหากิน ทำนา ทำไร่ ปลูกพืชผักได้ผลดี

พิธีการไหว้ศาลประจำหมู่บ้านหมู่ที่ 4 ครั้งที่ 1 จะเริ่มในเดือน 6 วันข้างขึ้น โดยกำหนดวันไหว้ตรงกับวันที่เท่าไรแล้ว จึงบอกให้ชาวบ้านทุก ๆ คนทราบล่วงหน้าประมาณ 3 วันก่อนถึงวันไหว้ศาลประจำหมู่บ้านนั้น เพื่อทุกคนจะได้จัดเตรียมหาอาหาร ขนม มาไหว้ศาลกัน และในแต่ละปีผู้ทำพิธีจะเป็นผู้กำหนดบอกกลุ่มบ้านใดบ้านหนึ่งเป็นฝ่ายเตรียมของไหว้ศาลชุดใหญ่ ส่วนคนอื่น ๆ ต่างก็เตรียมเครื่องเส้น ๆ น้อย ๆ เฉพาะแต่ละบ้านมาไหว้ศาลประจำบ้านกันส่วนบ้านอื่นที่มาไหว้ด้วยนั้นไม่จำเป็นต้องเอามาทั้งหมดเอาอย่างใดอย่างหนึ่งมาก็ได้ ส่วนการที่จะให้บ้านใดบ้าง

เป็นผู้เตรียมเครื่องไหว้ชุดใหญ่นั้น จะมีการเรียงต่อกันไปเรื่อยๆ คือ ในครั้งนี้ถ้าบ้านนาย ก. เคยจัดชุดใหญ่แล้ว ครั้งต่อไป นาย ก. ก็ไม่ต้อง ก็ให้บ้านนาย ข. เป็นคนจัด ทำอย่างนี้ไปเรื่อยจนครบทุกบ้าน

เครื่องไหว้ศาลประจำบ้านชุดใหญ่ ได้แก่ ไก่บ้านต้มสุก 12 ตัว (ต้องฆ่าไก่ด้วยวิธีทูปหัวไก่ ห้ามเชือดโคดเค็ดขาด) เหล้าข้าว ขนมต้มแดง ขนมต้มขาว ข้าวต้มมัด ขนมนอื่น ๆ หมากพลู 3 กำ ยาเส้น 3 ม้วน กาน้ำ ดอกไม้ รูป เทียน

การไหว้ศาลประจำบ้านครั้งที่ 1 เดือน 6 วันข้างขึ้น

พิธีไหว้ศาลประจำหมู่บ้านครั้งที่ 1 ในเดือน 6 วันข้างขึ้น จัดให้มีพิธีในตอนเย็นเท่านั้น หมอผู้ทำพิธีเรียกว่า “เจ้าจ้ำ” ได้กำหนดกลุ่มบุคคลจำนวนหนึ่งให้เตรียมเครื่องไหว้ศาลชุดใหญ่ ประกอบด้วย ไก่บ้านต้มสุกจำนวน 12 ตัว (ต้องฆ่าไก่ด้วยวิธีทูปหัวไก่ ห้ามเชือดโคดเค็ดขาด) เหล้าข้าว ขนมต้มแดง ขนมต้มขาว ข้าวต้มมัด ขนมนอื่น ๆ หมากพลู 3 กำ ยาเส้น 3 มวน กาน้ำ ดอกไม้ รูป เทียน เรียกกลุ่มบุคคลนี้ว่า “ผู้ถูกไก่อ” โดยอาจจะใช้วิธีบอกกล่าวแต่ละบ้านให้ช่วยกันหาไก่บ้านมาคนละ 1 ตัว รวมให้ครบจำนวน 12 ตัว ก็เป็นไปได้

พิธีตอนเย็น เริ่มเวลา 3 โมงเย็น กลุ่มผู้ “ถูกไก่อ” จะยกเครื่องไหว้ศาลชุดใหญ่ออกไปวางไว้บนศาลส่วนครอบครัวชาวโชนงในหมู่บ้านก็จะนำของไหว้เล็ก ๆ น้อย ๆ อาจจะเป็นอาหารขนม ใส่ถาด หรือ ใส่ชาม ชุดเล็ก ๆ ที่แต่ละบ้านจัดเตรียมมานั้นไปไหว้ศาลด้วย ทุกคนจะแต่งกายตามปรกติใส่ชุดที่เคยใส่อยู่เป็นประจำทุกวันไปร่วมพิธี แต่เฉพาะหมอผู้ทำพิธี ที่เรียกว่า “เจ้าจ้ำ” เท่านั้นจะต้องใส่เสื้อสีสำหรับทำพิธี “เจ้าจ้ำ” จะจุดรูป เทียน บอกกล่าวด้วยภาษาโชนง อัญเชิญเจ้าพ่อซึ่งเป็นเจ้าพ่อประจำศาลให้มารับของที่กลุ่มหมู่บ้านได้จัดมาถวายให้นั้น เสร็จแล้วจะกล่าวอัญเชิญขุมนมเทวดาให้มาช่วยคุ้มครองปกป้องรักษาทุก ๆ คนในหมู่บ้านอยู่ดีมีความสุขให้ปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งปวง ให้ทำนาทำไร่ได้ผลดี โดยพูดกล่าวแต่สิ่งที่ดี ๆ ทั้งสิ้น จากนั้นจะทำน้มนต์ใส่กาน้ำสำหรับปะพรมแก่ชาวโชนงที่มาร่วมในพิธีไหว้ศาลในวันนั้นเป็นอันเสร็จพิธี

หลังจากเสร็จพิธีแล้ว อาหารที่แต่ละบ้านนำมาไหว้ศาลนั้นจะนำกลับไปบ้านได้ ส่วนไก่ที่นำมาไหว้ศาลนั้น จะต้องแบ่งให้ผู้ทำพิธี “เจ้าจ้ำ” ไปอย่างละครึ่งตัวจนครบ 12 ตัว ส่วนไก่ที่เหลืออาหารและของที่ไหว้ศาลอื่น ๆ จะนำไปปรุงเป็นอาหารรับประทานร่วมกันที่บ้าน “เจ้าจ้ำ” เรียกว่าการ “การก๊อบเสื่อ” เป็นการสร้างความสามัคคีกลมเกลียว สนุกสนานร่วมกันในหมู่บ้านที่ต่างก็ยึดถือและนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือเจ้าพ่อ องค์เดียวกัน

การไหว้ศาลประจำบ้านครั้งที่ 2 เดือน 8 วันข้างขึ้น

พิธีไหว้ศาลประจำหมู่บ้านครั้งที่ 2 ในเดือน 8 วันข้างขึ้น จัดให้มีพิธีทั้งในตอนเช้าและพิธีในตอนเย็นในสมัยก่อนนั้นพิธีในตอนเช้า “เจ้าจ้ำ” หมอผู้ทำพิธีจะกำหนดสถานบริเวณที่วางหน้าศาลประจำหมู่บ้านเป็นสถานที่ทำบุญกลางบ้านและไหว้ศาลประจำหมู่บ้านด้วย แต่ในปัจจุบันพิธีในตอนเช้า คือ พิธีทำบุญกลางบ้านได้เปลี่ยนมาทำพิธีที่บริเวณทาง 3 แยกของหมู่บ้าน ส่วนพิธีในตอนเย็นจะทำพิธีที่บริเวณที่วางหน้าศาลประจำหมู่บ้านนั้นตามเดิม

พิธีตอนเช้า เรียกว่า “พิธีทำบุญกลางบ้าน” ชาวโชนังจะนิมนต์พระภิกษุสงฆ์ทั้งหมดที่จำพรรษาอยู่ที่วัดคอนมะเกลือมาทำพิธีสวดมนต์ให้ศีลให้พรเพื่อเป็นสิริมงคลแก่หมู่บ้านและชาวโชนังทุกคนในหมู่บ้านซึ่งในอดีตนั้นจะทำการโยงสายสิญจน์ไปล้อมถึงทุก ๆ บ้านในหมู่ที่ 4 นั้น แต่ปัจจุบันไม่ได้โยงสายสิญจน์ไปถึงทุก ๆ บ้านแล้ว เนื่องจากหมู่บ้านมีการขยายตัว มีการปลูกสร้างบ้านเพิ่มขึ้นมากกว่าในอดีตดังนั้นจึงไม่สามารถโยงสายสิญจน์ไปถึงทั่วทุกบ้าน

ปัจจุบันนี้ พิธีทำบุญกลางบ้าน ได้เปลี่ยนแปลงไปบ้างในเรื่องสถานที่ที่ใช้ประกอบพิธีในตอนเช้าโดยได้กำหนดเลือกสถานที่เป็นบริเวณทาง 3 แยก (ทางสามแพร่ง) แทนสถานที่เดิมที่เคยกระทำพิธีมาในอดีต ชาวโชนังจะนิมนต์พระภิกษุสงฆ์จากวัดคอนมะเกลือมาหมดทุกรูป เพื่อสวดมนต์ให้ศีลให้พร ชาวโชนังจะเตรียมอาหารคาวหวานใส่ปิ่นโตมาถวายพระภิกษุสงฆ์เหมือนจัดอาหารไปถวายพระภิกษุสงฆ์ที่วัดทุกประการ เมื่อเสร็จพิธีสงฆ์แล้วจะมีการตั้งศาลเพียงตาขึ้นที่ทาง 3 แยก ชาวโชนังจะเตรียมอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ มาวางที่ศาลเพียงตา ดังนี้ ที่นอน หมอน เสื่อ ร่ม และ ชันน้ำ

เมื่อจัดนำอุปกรณ์เครื่องของใช้มาวางที่ศาลเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็จะรับประทานอาหารร่วมกัน เรียกว่า “ทำบุญรวมญาติ” และรอทำพิธีไหว้ศาลประจำหมู่บ้านในตอนเย็นต่อไป

พิธีตอนเย็น เริ่มเวลา 3 โมงเย็น จะทำเหมือนการไหว้ศาลประจำหมู่บ้านครั้งที่ 1 ในเดือน 6 วันข้างขึ้น เพียงแต่เพิ่มพิธีสงฆ์นิมนต์พระภิกษุสงฆ์มาสวดมนต์ในตอนเย็น “เจ้าจ้ำ” ผู้ทำพิธีจะกำหนด “ผู้ถูกไถ่” ให้จัดเตรียมเครื่องไหว้ศาลชุดใหญ่สำหรับไหว้ศาล ดังนี้

เครื่องไหว้ศาลประจำบ้านชุดใหญ่ ได้แก่ ไถ่บ้านต้ม 12 ตัว ต้องฆ่าไถ่ด้วยวิธีทุบหัวไถ่ห้ามเชือดโดยเด็ดขาด เหล้าข้าว ขนมัดแดง ขนมัดขาว ข้าวต้มมัด ขนมัดอื่น ๆ ที่หามาได้ หมากพูล 3 กำ ยาเส้น 3 มวน กาน้ำ ดอกไม้ ธูป เทียน

พิธีไหว้ศาลประจำหมู่บ้านตอนเย็น ในเดือน 8 วันข้างขึ้น จะเหมือนพิธีไหว้ศาลประจำหมู่บ้านตอนเย็น ในเดือน 6 วันข้างขึ้นทุกประการ เพียงแต่เพิ่มพิธีสงฆ์สวดมนต์ในตอนเย็นเท่านั้น โดยนิมนต์พระภิกษุสงฆ์จากวัดคอนมะเกลือหอดทุกหมู่บ้านมาทำพิธีสวดมนต์ตอนเย็น เพื่อเป็นสิริมงคลให้ศีลให้พรแก่หมู่บ้านและชาวโชนังทุกคนในหมู่บ้าน “เจ้าจ้ำ” หมอผู้ทำพิธีได้กำหนดกลุ่มบุคคลจำนวนหนึ่งให้เตรียมเครื่องไหว้ศาลชุดใหญ่ ประกอบด้วย ไก่บ้านต้มสุก จำนวน 12 ตัว (ต้องฆ่าไก่อด้วยวิธีทุบหัวไก่ ห้ามเชือดโดยเด็ดขาด) เหล้าข้าว ขนมห่มแดง ขนมห่มขาว ข้าวต้มมัด ขนมห่ออื่น ๆ หมากพลู 3 คำ ยาเส้น 3 มวน กาน้ำ ดอกไม้ ธูป เทียน กลุ่มบุคคลนี้เรียกว่า “ผู้ถูกไก่” อาจจะใช้วิธีบอกกล่าวแต่ละบ้านให้ช่วยกันหาไก่บ้านมาคนละ 1 ตัว รวมให้ครบจำนวน 12 ตัว ก็เป็นได้

พิธีเริ่มเวลา 3 โมงเย็น กลุ่มผู้ “ถูกไก่” จะยกเครื่องไหว้ศาลชุดใหญ่ดังกล่าวไปวางไว้บนศาลส่วนครอบครัวชาวโชนังในหมู่บ้านก็จะนำของไหว้เล็ก ๆ น้อย ๆ อาจจะเป็นอาหาร ขนม ไข่ ถาด หรือ ไข่ขาม ชุดเล็ก ๆ ที่แต่ละบ้านจัดเตรียมมานั้นไปไหว้ศาลด้วย ทุกคนจะแต่งกายตามปกติใส่ชุดที่เคยใส่อยู่เป็นประจำทุกวันไปร่วมพิธี แต่เฉพาะหมอผู้ทำพิธี ที่เรียกว่า “เจ้าจ้ำ” เท่านั้นจะต้องใส่เสื้อสี สำหรับทำพิธี “เจ้าจ้ำ” จะจุดธูป เทียน บอกกล่าวด้วยภาษาโชนังอัญเชิญเจ้าพ่อ ยง ซึ่งเป็นเจ้าพ่อประจำศาลให้มารับของที่กลุ่มหมู่บ้านได้จัดมาถวายให้ นั่นเสร็จแล้วจะกล่าวอัญเชิญขุมนมเทวดาให้มาช่วยคุ้มครองปกป้องรักษาทุก ๆ คนในหมู่บ้านอยู่ดีมีความสุขให้ปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งปวง ให้ท่านทำอะไรได้ผลดี โดยพูดกล่าวแต่สิ่งที่ดี ๆ ทั้งสิ้น จากนั้นจะทำน้ำมนต์ใส่น้ำสำหรับประพรมแก่ชาวโชนังที่มาร่วมในพิธีไหว้ศาลในวันนั้นเป็นอันเสร็จพิธี

หลังจากเสร็จพิธีแล้ว อาหารที่แต่ละบ้านนำมาไหว้ศาลนั้นจะนำกลับไปบ้านได้ ส่วนไก่ที่นำมาไหว้ศาลนั้น จะต้องแบ่งให้ผู้ทำพิธี “เจ้าจ้ำ” ไปอย่างละครึ่งตัวจนครบ 12 ตัว ส่วนไก่ที่เหลืออาหารและของที่ไหว้ศาลอื่น ๆ จะนำไปปรุงเป็นอาหารรับประทานร่วมกันที่บ้าน “เจ้าจ้ำ” เรียกว่าการ “การก๊อบเสื่อ” เป็นการสร้างความสามัคคีกลมเกลียว สนุกสนานร่วมกันในหมู่บ้านที่ต่างก็ยึดถือและนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือเจ้าพ่อ องค์เดียวกัน เป็นอันเสร็จสิ้นพิธีการไหว้ศาลประจำหมู่บ้านของชาวโชนังหมู่ที่ 4 บ้านคอนมะเกลือ ตำบลคอนมะเกลือ อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี

พิธีข่มขวง (ขึ้นบ้านใหม่)

ในชุมชนลาวโซ่งหมู่ 4 เมื่อมีการสร้างบ้านใหม่ เสร็จเรียบร้อยแล้ว จะต้องไปหาฤกษ์ กำหนดวันทำพิธีขึ้นบ้านใหม่ เมื่อได้กำหนดฤกษ์ยามสำหรับวันทำพิธีแล้ว ก็จะจัดเตรียมเครื่องใช้ ที่นอน มุ้ง หมอน เครื่องใช้ในครัวเรือนที่จำเป็นต่าง ๆ ไว้ใช้ในพิธี

พิธีขึ้นบ้านใหม่ของชาวบ้านหมู่ 4 ส่วนใหญ่ มักจะกำหนดให้เริ่มเวลาประมาณ 17.00 โดยมีหมอปิธีเป็นผู้ทำพิธีกรรมโดยเฉพาะ หมอจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าชุดธรรมดา สะพายมีดดาบ ถือถุงย่ามสีแดงใส่เครื่องมือ ลีว ค้อน สำหรับใช้ในพิธีดอกเสาห้อง กะลื้อห้อง เริ่มพิธีด้วยผู้เป็นแม่ของเจ้าบ้านจะเป็นผู้เตรียมไม้ทำเป็นช่องไว้ 3 ตัว จัดใส่พานไว้อย่างละ 1 ตัว รวมเป็น 3 พาน เพื่อมอบให้กับบุคคลต่อไปนี้ พานที่ 1 มอบสู่ลูกตา พานที่ 2 มอบสู่ท้าวขวาน พานที่ 3 มอบสู่จี่ขวานให้ข้าว (เตาไฟกลางบ้าน)

เจ้าของบ้านผู้ชายจะใส่เสื้อฮี ส่วนผู้หญิงจะนุ่งซิ่น ใส่เสื้อฮี สะพายกระบุงข้าว ตามประเพณีจะช่วยกันถือ ที่นอน หมอน มุ้ง ขมุกใส่ข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ และสิ่งของอื่น ๆ ที่ในการดำรงชีพทุกชนิดมาวางไว้ข้างบันไดหน้าบ้าน และจัดกระบุงใส่ข้าวเปลือก 1 กระบุง และกระบุงใส่เกลือไว้ 1 ถุง นำมาวางไว้บนพื้นบ้าน

เจ้าบ้านจะจัดหาคนที่เป็ญคู่ผู้ตัวเมียที่ยังอยู่ด้วยกันอย่างราบรื่นมีความสุข มาร่วมในขบวน พิธีหาบที่นอน หมอน มุ้ง ขมุก และเครื่องใช้ต่าง ๆ นั้น เพื่อเป็นสิริมงคลในทางที่ดี ๆ ให้เจ้าบ้านใหม่ครองคู่อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขราบรื่นตามตัวอย่าง จะไม่ใช่ผู้ที่หย่าร้าง มาร่วมหาบข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ โดยเด็ดขาด เพราะถือว่าไม่เป็นสิริมงคล เมื่อบุคคลทั้งหมดพร้อมกันแล้ว ก็จะรวมจัดแถวเป็นขบวนหน้าบ้าน มีหมอแคนเป่าแคนและหมอปิธีเดินนำหน้าตามด้วยเจ้าของบ้าน ทั้งผู้ชายและผู้หญิง ตามด้วยคนที่มีคู่ครองที่ทำหน้าที่หาบเครื่องนอน และญาติ ๆ พวกกันเดินวนรอบบ้านใหม่ ลักษณะเดินเวียนขวาจำนวน 3 รอบ แล้วมาหยุดที่ตีนบันไดบ้านก่อนจะขึ้นบันไดบ้านนั้น หมอปิธีอ่านโองการและใช้มีดที่ติดตัวมา ฟันหัวบันได 1 ครั้ง พร้อมเสกคาถาเพื่อการข่มขวงหรือไล่สิ่งชั่วร้ายออกไป จากนั้นจะให้เจ้าของบ้านเดินขึ้นบันไดไปก่อนตามด้วยขบวนหาบและญาติๆ เมื่อขบวนขึ้นมาบนบ้านแล้ว เจ้าของบ้านจะหว่านโปรยเงินทองให้ทั่วบ้านเพื่อเป็นสิริมงคล และเป็นนิมิตรหมายที่ดีที่จะนำครอบครัวให้ทำมาค้าขายเจริญรุ่งเรืองเงินทองให้ไหลมาเทมาเต็มบ้านไปหมด (บ้างบ้านอาจจะเลือกเดินวนรอบภายในบ้าน 3 รอบ)

ต่อมา หมอพิธีจะนำเหล่าไปเช่นไหว้บอกผีเรือน ได้ ถ้วย ชาม ที่ห้องกะลือห้องให้ช่วย
 คุ่มครอบปกปักรักษาบ้านเรือน ผู้คนที่อยู่อาศัยในเรือนให้ปลอดภัย ร่มเย็นเป็นสุข ทำมาค้าขาย
 เจริญรุ่งเรืองร่ำรวยเงินทองไหลมาเทมาเต็มบ้าน จากนั้น หมอจะยกปานไม้ หรือธาดาสั่งกะลือที่ใส่
 ข้าว แกงและเครื่องเช่นเชิญเทวดาและเจ้าพ่อมากินเครื่องเช่นดังกล่าว เพื่อขอพรให้เทวดา และเจ้า
 พ่อ ช่วยคุ้มครอง ปกปักรักษาบ้านเรือน และคนในบ้านให้ปลอดภัย ร่มเย็นเป็นสุข เจริญรุ่งเรือง
 ร่ำรวยยิ่ง ๆ ขึ้นไป จากนั้นจะนำส่วไปตอกที่เสาเอก ในห้องกะลือห้อง 1 ครั้ง แล้วเอาถุงย่ามผ้าสี
 แดงใส่ส่ว และหม้อนแขวนไว้ที่ฝาห้องกะลือห้อง ทิ้งค้างคืนไว้ 3 วัน 3 คืน จึงจะนำออกมาจาก
 ห้องได้ หลังจากนั้นหมอจะเริ่มทำพิธียกมอมเครื่องเช่นในพานสู่ลุงตาต่อไป

พานที่1 ยกมอมเครื่องเช่นสู่ลุงตากิน บอกให้ลุงตามากินเหล่า กินไก่ ลุงตาเป็นผู้
 ยกเสาหลงหลุมของบ้านที่สร้างใหม่ จะทำพิธีกันตรงกลางบ้านบริเวณห้องเปล่ง

พานที่2 ยกมอมเครื่องเช่นสู่ท้าวขวาน บอกให้ท้าวขวานมากินเหล่า กินไก่ จะทำ
 พิธีกันตรงกลางบ้าน บริเวณห้องเปล่ง

พานที่3 ยกมอมเครื่องเช่นสู่จ้าวขวานให้ข้าว(เตาไฟกลางบ้าน)บอกให้ลุงตาผู้ก่อเตา
 ไฟมากินเหล่า กินไก่ จะทำพิธี กันตรงกลางบ้านบริเวณห้องเปล่ง

การก่อเตาไฟ ในวันแรกของพิธีหมอจะเริ่มเอาเชื้อไฟมาก่อให้ไฟลุกติดขึ้นก่อน จากนั้นเจ้า
 ของบ้านจะต้องคอยเติมเชื้อไฟ ให้ไฟยังคงลุกติดอยู่ตลอดเวลาติดต่อกันเป็นเวลา 3 วัน 3 คืน จึง
 จะดับไฟนั้นได้ จากนั้นจึงมีการเลี้ยงฉลองกัน เชิญญาติพี่น้องและคนที่มาร่วมพิธีรับประทานอาหาร
 ร่วมกัน เป็นเสร็จพิธี

การปาดตง

ในวิถีชีวิตของลาวโซ่ง สิ่งที่เขาไม่ได้คือการเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษในกะลือห้องที่อยู่บน
 เรือน “ปาดตง” เป็นการนำอาหารไปเช่นผีบรรพบุรุษที่เสาในกะลือห้อง ส่วนวันที่ใช้ในการปาด
 ตง เรียกว่า วัน “เวรโดง” โดยจะกระทำเป็นประจำและกระทำต่อเนื่องมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ

ในกะลือห้องนั้น บริเวณเสาที่ใช้เป็นที่อยู่ของผีบรรพบุรุษนั้น จะมี ชามวางอยู่ 2 ที่ ที่
 แรกจะวางซ้อนกัน 2 ใบ เอาไว้เช่นเหล่า หรือที่ชาวลาวโซ่ง เรียกว่า “นองเก๊ะ” จุดที่ 2 จะมีชาม
 วางอยู่ใบเดียว เอาไว้เช่นน้ำเปล่า

การปาดตง มี 2 แบบ คือ

1. ปาดตงในวันเวรโตง
2. ปาดตงข้าวใหม่

1. ปาดตง คือ การปาดตงตามปกติในวันเวรโตง จะมีความแตกต่างระหว่าง เรือนที่นับถือผีผู้น้อย กับ เรือนที่นับถือผีผู้ท้าว เรื่องระยะเวลาในการปาดตง

เรือนผีผู้น้อย จะกระทำปาดตงทุกๆ 10 วัน ต่อ หนึ่งครั้ง โดยวันที่เป็นวันเวรโตงนั้น จะเป็นวัน(มือ) ไหนก็ได้แล้วแต่ว่าบรรพบุรุษกระทำมาวันไหนก็จะทำวันนั้นตลอด มาตลอด เช่น เรือนนาย ก. วันเวรโตงเป็น วันมือกาบ ก็จะทำปาดตงในวันมือกาบตลอด จนมาถึงรุ่นลูก ก็จะทำวันมือกาบต่อมาเป็นอย่างนี้สืบไป ดังนั้นวันเวรโตงของเรือนที่นับถือผีผู้น้อยจึงไม่ตรงกัน

เรือนผีผู้ท้าว จะกระทำปาดตงทุกๆ 5 วันต่อหนึ่งครั้ง โดยวันเวรโตงจะเป็นวันมือฮ้าง และมือฮาย ดังนั้นวันเวรโตงของเรือนผีผู้ท้าวจึงตรงกันทุกหลัง

การปาดตงในวันเวรโตงนั้น จะกระทำในตอนเช้า ประมาณ 05.30 น. ถึง ประมาณ 06.30 น. โดยใช้อาหารที่ใช้รับประทานในชีวิตประจำวันของคนในครอบครัว จัดสำรับนำไปเช่นเสาในกะล้อห้อง เป็นเหมือนว่าให้ผีบรรพบุรุษได้กินก่อน ข้าวที่ใช้ปาดตงนั้นต้องเป็นข้าว “ปากหม้อปากไห” คือเป็นข้าวเมื่อหุงเสร็จแล้วคนในบ้านจะกินก่อนไม่ได้ ต้องนำไปเช่นผีเรือนก่อนหรือไม่เช่นนั้นก่อนจะตักไปรับประทานก็ต้องตักแบ่งไว้ให้ผีเรือนก่อน

2. ปาดตงข้าวใหม่ จะกระทำปีละ 1 ครั้ง โดยกระทำในวันเวรโตง เช่นเดียวกับการปาดตง แต่จะกระทำได้เฉพาะช่วงเดือนหนึ่ง(ธันวาคม) เดือนสอง(เดือนมกราคม) และเดือนสาม(กุมภาพันธ์) เท่านั้น ซึ่งช่วงดังกล่าวในสมัยก่อนจะเป็นช่วงที่เพิ่งเก็บเกี่ยวข้าวได้ จึงเรียกกันว่า “ปาดตงข้าวใหม่” แต่ถ้าในปีนั้น มีคนในบ้านเสียชีวิตก็จะมีไม่มีการทำปาดตงข้าวใหม่ จะเลื่อนไปทำในปีถัดไป

การปาดตงข้าวใหม่จะแตกต่างจากการปาดตงธรรมดา คือ จะจัดเป็นพิธีใหญ่กว่า และอาหารที่ใช้เช่นผีเรือนก็จะพิเศษกว่าวันปกติ จะมีข้าวเม่าซึ่งเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการปาดตงข้าวใหม่ และจะมีการบอกกล่าวเป็นการเชิญเพื่อนบ้านให้มาร่วมงานด้วย รวมทั้งมีการจัดเลี้ยงอาหาร เข้าให้กับแขกหรือเพื่อนบ้านที่มาร่วมงานด้วย

ข้าวเม่า ทำมาจากข้าวเหนียว มีลักษณะสีเขียวอ่อน เวลากินต้องโรยกินกับน้ำตาล ในสมัยก่อนจะทำข้าวเม่ากันเอง โดยจะไปเกี่ยวข้าวที่ยังไม่แก่เต็มที่มาประมาณ 4-5 มัด นำไปนวดเอาแต่เมล็ด แล้วนำไปฝัดเพื่อเอาเปลือกออก จากนั้นนำไปคั่วที่ละน้อย คั่วเสร็จแล้วนำไปตำ เอาเปลือกออก แล้วนำไปตำอีก แล้วฝัดเอาเปลือกออก หลังจากนั้นคัดเอาแต่ที่เม็ดสวยๆ หรือ เม็ดดี นำไปผสมใส่น้ำ น้ำมะนาว มะพร้าวขูด และเกลือเล็กน้อยเพื่อให้นุ่ม เวลาจะรับประทานต้องผสมน้ำตาลทรายแดงเล็กน้อยเพื่อให้มีรสชาติ สาเหตุที่ไม่ใส่ไปพร้อมกับน้ำตาลเลยเพราะจะทำให้ข้าวเม่าแข็ง ปัจจุบันนี้ในการจัดงานจะไม่ทำข้าวเม่าเองแล้วจะอาศัยการซื้อเอา

การที่มีเชิญญาติหรือเพื่อนบ้านมาร่วมงานในการป้าดตงข้าวใหม่ เมื่อได้มีการเลี้ยงอาหารแล้วญาติและเพื่อนบ้านก็จะกล่าวแก่เจ้าภาพให้อยู่ดีมีสุข มีสุขภาพดี ร่ำรวย การทำพิธีของชาวลาวโง่งที่มีทั้งการเลี้ยงคนและเลี้ยงผีเป็นความเชื่อว่าจะเกิดผลดีแก่ครอบครัว จนมีคำกล่าวที่ว่า “*คนได้กินกล่าวดี ผีได้กินกล่าวคุ้ม*”

กรณีที่ไม่ต้องทำการป้าดตง คือ กรณีที่มีคนในบ้านเสียชีวิตจะต้องคว่ำขามเหล้าและขามน้ำในกะล้อห้องทุกใบ และจะไม่มีการเซ่นใดๆ ทั้งสิ้น จนกว่าจะมีการเชิญผีผู้ที่เสียชีวิตขึ้นบนเรือนก่อน จึงจะเริ่มทำป้าดตงอีก

เป็นธรรมเนียมปฏิบัติมาในสมัยก่อนว่าถ้าหากมีแขกหรือผู้อื่นจะมาที่บ้านหรือมาค้างคืนที่บ้าน จะต้องมีการเซ่นเหล้า หรือ “*น้องเก๊ะ*” เป็นการบอกกล่าวให้ผีเรือนรับทราบ หรือหากว่าจะมีการเลี้ยงกันเล็กๆ น้อยๆ เช่น มีญาติมาเยี่ยมจะกินเหล้าด้วยกันก่อนที่จะกินนั้นจะต้องนำเหล้านั้นไปเทใส่ขามเหล้า “*น้องเก๊ะ*” ในกะล้อห้อง เสียก่อนเพื่อเป็นการบอกกล่าวและจึงดื่มเหล้านั้นได้

การเส่นเรือน

จากความเชื่อเรื่องผีแถนหรือพระยาแถนซึ่งมีความเชื่อดั้งเดิมของผู้คนแถบลุ่มแม่น้ำโขงมาเป็นเวลาช้านาน แถน หมายถึง ผี(หรือเทพ) อยู่บนฟ้า บางทีเรียกว่า “*ผีฟ้าพญาแถน*” ชนชาติตระกูลไทย-ลาวยกย่องเป็นผีหลวงประจำเผ่าพันธุ์ที่ปกป้องคุ้มครองให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ เมื่อบ้านเมืองในภูมิภาคนี้รับศาสนาใหญ่มาจากอินเดียแล้วได้ปรับเปลี่ยนแถนให้มีฐานะเทียบเท่า “*เทพ*” เช่น พระอินทร์ และพระพรหม (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2538)

เมืองแถนในพงศาวดารล้านช้างอยู่ชายแดนตะวันตกเฉียงเหนือของเวียตนาม คิดพรหมแดนลาวล้านแขวงหัวพัน ปัจจุบันได้ชื่อใหม่ว่า เดียนเบียนฟู (Dien Bien Phu) ชนกลุ่มใหญ่ที่นั่นเป็นพวก

ตระกูลไทย-ลาว คือไทดำ และไทอื่นๆ ที่มีชื่อเรียกรวมๆ ว่าผู้ไท แต่ไม่ได้หมายความว่าเมืองแถบที่นี้เป็นศูนย์กลางของกลุ่มชนตระกูลไท-ลาวทั่วไปหมด(สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2538)

ชาวบ้านหมู่ 4 จะมีการนับถือผีบรรพบุรุษอย่างเคร่งครัดเพราะเชื่อว่าผีบรรพบุรุษ สามารถที่จะให้คุ้มครองปกป้องรักษาลูกหลาน และผู้ที่อาศัยอยู่ในเรือนหรือผู้ที่นับถือผีเดียวกัน ให้อยู่ร่มเย็นเป็นสุข ในทางกลับกันหากทำไม่ดีไม่นับถือผีบรรพบุรุษหรือลบหลู่ดูหมิ่น ย่อมไม่ปกป้องรักษาอาจส่งผลให้คนในครอบครัวอยู่ไม่เป็นสุขและอาจประสบกับสิ่งไม่ดีได้ ในเรือนของชาวลาวโห่งจะทำห้องไว้ห้องหนึ่ง เรียกว่า “กะลื้อห้อง” ซึ่งจะเป็นห้องเล็กๆ อยู่มุมในขวาสุดของของตัวเรือน จะมีเสาเรือนอยู่ที่มุมเชื่อว่าผีบรรพบุรุษจะมาอยู่ที่เสาด้านนั้น หลังจากทีชาวลาวโห่งตายเมื่อได้ประกอบพิธีศพแล้วจะทำพิธีอัญเชิญวิญญาณขึ้นบนเรือน และจะจดชื่อไว้ในบัญชีรายชื่อผีบรรพบุรุษ หรือที่เรียกว่า “บับผีเรือน” ผีบรรพบุรุษที่ถูกอัญเชิญขึ้นเรือนจะต้องไม่เป็นผีตายโหง หรือผีที่ตายด้วยอุบัติเหตุเพราะถือว่าเป็น “ผีไม่ดี” ภายในกะลื้อห้องไม่มีเก้าอี้กระดุกและไม่มีการระบุเฉพาะไว้ว่าเป็นใคร มีเพียงบับผีเรือน ซาม 3 ใบ วางเคียงไว้ใบหนึ่ง เอาไว้เช่นค้ำยันน้ำ อีกสองใบวางซ้อนกันเอาไว้เช่นเหล้า ที่ผนังห้องจะเจาะเป็นช่องส่วนใหญ่จะเป็นทรงรูปครึ่งวงกลม บางบ้านอาจเป็นรูปสี่เหลี่ยมช่องที่เจาะนี้จะใช้เมื่อมีการทำพิธีเสนเรือนโดยเชื่อกันว่าผีบรรพบุรุษจะมารับของเช่น ไหว้เมื่อหมอบเสนคืบอาหารทิ้งไปทางช่องดังกล่าว

ในความเชื่อของชาวลาวโห่งหมู่ 4 บ้านดอนมะเกลือ มีความเชื่อในเรื่องของการนับถือผีบรรพบุรุษมีหรือที่เรียกกันว่าถือผี ในสังคมของชาวลาวโห่งจะมีกลุ่มที่นับถือผีเดียวกัน และจะมีการนับถือผีสืบทอดกันมาโดยใช้การสืบสกุลของคนในตระกูล หรือที่เรียกว่าการ “สืบผี” ซึ่งผู้ที่จะทำหน้าที่สืบผีนี้จะยึดถือเพศชายเป็นหลัก เช่นเมื่อพ่อเป็นผู้สืบผีจากบรรพบุรุษคนที่ต้องสืบผีต่อไปก็ต้องเป็นลูกชายหากไม่มีลูกชายก็ต้องหาหลานชายหรือไม่เช่นนั้นก็ให้ผู้ชายที่อาศัยอยู่ในเรือนนั้นเป็นผู้สืบผีต่อไป

ในการประกอบพิธีเสนเรือนนั้นจะกระทำปีละครั้งหรือ 2-4 ปีครั้งก็ได้ ในปัจจุบันนี้จะกระทำประมาณ 3-4 ปีต่อครั้ง ในการประกอบพิธีสามารถกระทำได้เกือบทุกเดือนยกเว้นคือเดือน 5 ซึ่งเป็นช่วงฤดูแล้ง เป็นช่วงที่ข้าวปลาอาหารไม่อุดมสมบูรณ์ และเดือน 9 กับเดือน 10 เพราะชาวลาวโห่งเชื่อว่าเป็นช่วงที่ผีบรรพบุรุษต้องไปเฝ้าผีเถานที่เมืองสวรรค์ตามความเชื่อของชาวลาวโห่งทำให้ไม่สามารถมารับเครื่องเช่น ไหว้จากลูกหลานได้ แต่ถ้าหากว่าไม่ทำพิธีดังกล่าวเป็นเวลานานหรือถึงกำหนดทำแล้วไม่ทำชาวลาวโห่งเชื่อว่าจะทำให้ผีเรือนหรือผีบรรพบุรุษที่อัญเชิญมาไว้ในบ้านนั้นนอคอยากเพราะไม่ได้รับเครื่องเช่น ไหว้จากลูกหลาน ซึ่งอาจจะส่งผลให้เกิดเรื่องไม่ดีหรือก่อให้เกิดความเดือนร้อนกับคนกับลูกหลานหรือคนในครอบครัวหรือผู้ที่อาศัยอยู่ในเรือนนั้น

ในสังคมของชาวลาวโง้งการนับถือผีนั้นมีการแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ

1. ผีผู้ตัว ซึ่งเชื่อว่าเป็นตระกูลที่สืบเชื้อสายมาจากเจ้าหรือเชื้อพระวงศ์ในอดีต
2. ผีผู้น้อย ซึ่งเชื่อว่าเป็นตระกูลที่สืบเชื้อสายมาจากสามัญชนคนธรรมดา

จากความเชื่อในเรื่องดังกล่าวของชาวลาวโง้งจึงมีผลต่อการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งมีบางส่วนที่แตกต่างกันในการประกอบพิธีกรรม เช่นในเรื่องของจำนวนสิ่งของ หรือขั้นตอนบางขั้นตอนที่แตกต่างกัน เป็นต้น การประกอบพิธีเสนเรือนก็เช่นกันมีความแตกต่างกันบางประการในการประกอบพิธีเสนเรือนของตระกูลผีผู้ตัวและการเสนเรือนของตระกูลผีผู้น้อย

พิธีเสนเรือนผู้น้อย

พิธีเสนเรือนผู้น้อย เป็นการประกอบพิธีเสนเรือนของผู้ที่เชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษที่เป็นสามัญชนคนธรรมดาหรือผู้น้อย แต่เดิมเชื่อกันว่าในการจะประกอบพิธีเสนเรือนนั้น จะมีการเลี้ยงลูกหมูไว้และจะมีการบอกกล่าวบรรพบุรุษไว้ว่าเมื่อหมูที่เลี้ยงไว้โตจนได้ที่แล้วก็จะฆ่าเพื่อมาเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษ แต่ถ้าหากว่าหมูตายก่อนจะเริ่มเลี้ยงกันใหม่ ดังนั้นในสมัยก่อนบ้านเรือนของชาวลาวโง้งจึงมีการเลี้ยงหมูไว้แทบทุกหลังคาเรือน

ก่อนจะถึงวันทำพิธีทางเจ้าของงานจะต้องไปพบกับหมอเสนาผู้ที่จะมาประกอบพิธีให้เพื่อหาฤกษ์ยามว่าสมควรจะกระทำพิธีวันใด ซึ่งวันดังกล่าวจะต้องไม่ตรงกับวันเสียชีวิตและวันที่ทำพิธีเผาศพของพ่อ เมื่อกำหนดวันที่จะทำพิธีแล้ว ทางเจ้าของงานก็จะบอกกล่าวแก่ญาติพี่น้องที่นับถือผีเดียวกันมาร่วมงานรวมทั้งจะมีการเชิญเพื่อนบ้านใกล้เคียงมาร่วมงานด้วย ในการแต่งกายของผู้ที่มาร่วมงาน กรณีที่เป็นญาติพี่น้องที่มีสายเลือดเดียวกันจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าธรรมดา ส่วนญาติที่มาจากการแต่งงานจะแต่งกายด้วยชุดที่ใส่ในโอกาสพิเศษของชาวลาวโง้ง คือ ผู้ชายจะใส่เสื้อฮี ผู้หญิงใส่เสื้อฮู้งผ้าซิ่น ส่วนเพื่อนบ้านหรือผู้ที่เจ้าของงานเชิญมาร่วมงานจะแต่งกายชุดธรรมดามาร่วมงาน

เมื่อถึงวันทำพิธีกรรมเวลาประมาณตีสาม จะมีการฆ่าหมูในสมัยก่อนหมูที่จะนำมาประกอบพิธีกรรมจะใช้หมูที่เลี้ยงไว้เพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมโดยเฉพาะ เมื่อฆ่าหมูแล้วจะให้ญาติที่เป็นผู้ชายหรือลูกเขยหลานเขย คล้องเสื้อฮีแล้วหามหมูขึ้นมabanเรือนวางไว้หน้าห้องผีเรือนหรือที่เรียกว่ากะลือห้อง แล้วกระทำพิธีบอกกล่าวต่อผีเรือน แล้วจึงทำการชำแหละหมู ตัดซี่โครงหมูออกมา 7 ซี่

กระดุกสันหลัง 7 ซ้อ นำไส้หมูมาวางรอบปานเพื่อน นำตับ หัวใจ ปอด ม้ามและเนื้อ ร้อยเป็น พวงไว้ 2 พวง นำไปต้มให้สุกพวงหนึ่ง

ปานเพื่อนหรือที่ใส่เครื่องเช่นที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมเสนเรือนทางเจ้าบ้านจะนำไปตกแต่งโดยใช้หางใบตอง 4 หางรองที่ปานเพื่อน นำไส้หมูมาวางขอบรอบปานเพื่อน แล้วนำซี่โครงหมู 7 ซี่ กระดุกสันหลัง 7 ซ้อ เนื้อหมู ที่ได้ชำแหละไว้แล้วมาใส่ วางข้าวเหนียว 7 ห่อ พร้อมตะเกียบ 7 คู่ ใส่ข้าวต้มมัด เผือก มันอ้อย ผลไม้อื่นๆ แล้วแต่จะหาได้ หมาก พลู ขนม ล้อมรอบข้าวเหนียวทุกห่อ ตรงริมปานเพื่อนวางข้าวเหนียวห่อใหญ่ 1 ห่อ เนื้อปิ้ง น้ำตำหมู 1 ชาม ปอดหมูดิบแช่น้ำ 1 ชาม ที่ตรงกลางปานเพื่อนจะใส่ข้าวสุก ยำหมู และที่ห้ามขาดคือ แกงหน่อไม้เปรี้ยว เพราะเป็นของสำคัญในการประกอบพิธีเสนเรือน นำหางใบตอง 1 หางวางตรงกลางปานเพื่อน แล้วนำเครื่องในหมูที่ต้มสุกแล้ววางบนหางใบตองนั้น เมื่อจัดปานเพื่อนเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงจะไปเชิญหมอเสนมาประกอบพิธีกรรมต่อไป

ในการเสนเรือนผู้น้อยจะกระทำในกะล้อห้อง โดยมีพิธีเช่นไหว้หรือการเสนทั้งหมด 6 ครั้ง เป็นการเซ่นหมู 3 ครั้ง และเซ่นเหล้า 3 ครั้ง

การเซ่นครั้งที่ 1 เรียกว่า “เสนปางแปง” เป็นการอัญเชิญวิญญาณ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย และผีบรรพบุรุษมากินอาหาร โดยเรียกชื่อให้กินทีละคน เริ่มจากชื่อพ่อเป็นคนแรก หมอเสนจะคีบอาหารในปานเพื่อนใส่รูที่เจาะไว้ที่ข้างฝากะล้อห้อง ซึ่งเป็นช่องใส่อาหารให้ผีเรือน แล้วกระทำเช่นนี้ต่อไปตามรายชื่อในสมุดรายชื่อผีบรรพบุรุษ หรือ “ปับผีเรือน” ซึ่งคำบอกกล่าวให้มากินเครื่องเช่นในภาษาลาวโซ่งได้แก่ “กวางบ้าวมากิน มากินเหยื่อหมู เช่นปางแปง”

พิธีเซ่นครั้งที่ 2 เรียกว่า “เสนก้าก” หมอเสนจะเริ่มพิธีเชิญวิญญาณอีกครั้ง โดยจะเรียกเฉพาะผีที่มีสายเลือดเดียวกัน โดยจะเรียกผีที่ตายดีก่อนโดยการรับประทานอาหารในปานเพื่อนลงในช่องที่ผนังห้อง จากนั้นจะเรียกชื่อญาติผีเดียวกันทีละ 5 ถึง 10 คน พร้อมกันมากินเครื่องเช่นโดยการคีบอาหารลงในช่องที่ผนังในกะล้อห้อง...

ตัวอย่างคำบอกกล่าวการเซ่นก้ากในภาษาโซ่ง ได้แก่ “ซั๊กถอปอหล่า...(ชื่อพ่อ) กวางบ้าวมากิน มากินเหยื่อหมู เช่นก้าก เสอนยาว นังลูเจ้าเสื่อให้มันท่วมพัน กินมันหมูท่วมแซ้ว แก้วกินกับก้าข้าวไฮขาวหนา กับก้าข้าวนาข้าวอ่อน ก้าข้าวหลอนนางวิ ก้าข้าวดินางปิ่น นางปิ่นนี้จักกวงปือไม่จำ นางปิ่นนี้จักอยู่กวงฝาไม้ม ยก้าข้าวกลมหมอเจียน ก้าข้าวเถียนลงคอ ตกคोन้อยย้าจ้วง ตกคอหลวงย้าแก่น จีแก่นแต่น้ำเต้า แก้วกอฮองหมูรอง บ้วนสะกวาง สะทอง หมอพ่อนหมอผอน หล่าใดได้กินค่อนจังกอยกินหลายปายเพื่อน ปางเจ้าลือ เช่นป้อนจือ ดังค้าวเมื่อหล่า”

ในการเรียกชื่อผู้ตาย จะการใช้คำขึ้นต้นแตกต่างกัน เช่น

ถ้าเป็นพ่อ จะขึ้นต้นด้วยคำว่า “ซั๊กอปปอหล่ำ ปอกวาน ..(ชื่อพ่อ) กวานบ่าว...”

ถ้าเป็นแม่ จะขึ้นต้นด้วยคำว่า “ซั๊กแหมแม่หล่ำ แม่นางนั้ ..(ชื่อแม่) ...”

ถ้าเป็นป้า น้ำ จะขึ้นด้วยคำว่า “ซั๊กแหมแม่ป้า (หรือน้ำ) แม่นางนั้ ..(ชื่อป้าหรือน้ำ)...”

พิธีเช่นครั้งที่ 3 เรียกว่า “เสนสองต๊ับ” การเสนสองต๊ับหอมเสนจะยกปานใส่เครื่องเช่นที่วางอยู่บนหิ้งลงมาใส่เครื่องเช่น อาหารชนิดเดิมเดิมให้มากขึ้นอีก เพราะถือว่าของเก่าผีเรือนได้กินพร่องไปแล้วอาหารที่ใส่ในปานจะรองด้วยยอดใบตอง 3 คู่ ตะเกียบ 6 คู่ ห่อข้าวต้มมัด 7 ห่อ ยำหมูใส่หน่อไม้เปรี้ยว 1 ชาม ข้าวหลวง(ข้าวเหนียว) จากนั้นจะเรียกชื่อพ่อมากินเครื่องเช่น แล้วจึงเรียกแม่เป็นลำดับต่อมา แล้วจึงเรียกปู่ ย่า ตา ยาย ที่ถือผีเดียวกันโดยเรียกชื่อทีละคน แล้วจึงทำการเก็บอาหารในปานนั้นทิ้งลงในรูผั่งห้อง แล้วเรียงตามลำดับรายชื่อผีเรือนจนครบทุกคน

พิธีเช่นครั้งที่ 4 เรียกว่า “เสนเหล่าหลวง” เป็นการเช่นเหล่าครั้งที่ 1 ผู้ช่วยหอมเสนจะช่วยรินเหล้าจากขวดที่อยู่ไห(ไหเหล่าปาง) มีปูนป้ายไว้รอบปากไห มีกรวยใบตองครอบปากขวดเหล้าไว้ แล้วส่งเหล่าให้หอมเสนเพื่อนำไปเช่นผีเรือน บอกกล่าวเรียกชื่อพ่อให้กินก่อนแล้วเทลงรูที่ผั่ง จากนั้นจึงเรียงตามลำดับรายชื่อในปีผีเรือนทีละรายชื่อจนหมด แล้วมีการเรียกผีขวัญของคนที่มีชีวิตอยู่ให้มากินเหล่า เรียกว่า “หิ้งเหล่า” จากนั้นหอมเสนจะอวยพรด้วยคำพูดที่ดีต่างๆ ให้เจ้าของบ้านอยู่ดีกินดีมีความสุข มีสุขภาพแข็งแรง มีความเจริญรุ่งเรือง

ต่อจากนั้นหอมเสนจะทำพิธี “แก้มแฮ หลาแลงกลางเรือน” โดยตัดคางหมูออกแล้วเอาหัวหมูมายำกับผักสเปรี้ยว เช่น ยอดมะม่วง ยอดมะกอก เรียกว่า ผักจู้บ แล้วนำหางใบตองจำนวน 3 หาง เรียกว่า “หูตอง” มาปูเรียงให้ซ้อนกันนำมาวางไว้ตรงหน้าหอมเสน น้ำต้มหมู 3 ถ้วย หอมเสนจะถือวี (พัดขนนก) ไว้มือหนึ่ง ส่วนอีกมือหนึ่งถือดอก 2 เส้น ที่ปักอยู่ในขวดเหล่าซึ่งบรรจุอยู่ในไหอีกทีหนึ่งซึ่งใช้แทนหลอดคูดเหล่า นำข้าว 3 ชาม ข้าวต้มมัด 6 ห่อ ตะเกียบ 6 คู่มาวางบนใบตอง 3 ใบที่วางเรียงไว้ มีห่อข้าวเหนียวซึ่งจะวางใบตองไว้อีก 3 ใบ สำหรับใส่อาหารที่หอมเสนจะทำพิธีต่อไป ในการทำพิธีหอมเสนจะเชิญชื่อผีแรกมากินเครื่องเช่น โดยหอมเสนจะกล่าวในพิธีครั้งหนึ่ง แล้วจะคิบผักจู้บ หรือยำหมูกับผักสเปรี้ยววางลงบนใบตอง 1 ครั้ง และทำอย่างนี้ไปจนครบ 7 ครั้ง เรียกพิธีกรรมในส่วนนี้ว่า “แก้มแฮ”

ในขณะที่หอมเสนประกอบพิธีแก้มแฮอยู่นั้น บริเวณกลางบ้านซึ่งเป็นห้องกลางที่อยู่ติดกับห้องผีเรือนจะมีผู้ช่วยหอมเสนหรือผู้รู้ทำพิธี “ข่าวว่า” โดยมีการจัด “ปานข่าวว่า” ซึ่งเป็นปานไม้รูปสี่เหลี่ยมนำหัวหมูต้ม เท้าหมู 4 เท้า หาง 1 หาง พร้อมกระดูกซี่โครง และเหล่า 1 ขวด มาวางใน

ปานไม้ แล้วทำพิธีเรียกวิญญาณบรรพบุรุษ ญาติพี่น้องกันในทุกจังหวัดหรือเมืองอื่นๆ มากินเครื่อง เช่น

เมื่อเสร็จพิธีกรรมทั้ง 2 แล้ว เข้าบ้านจะยกอาหารมาเลี้ยงหมอเสนและผู้ช่วยหมอเสนโดยจะรับประทานอาหารร่วมกันกับเจ้าบ้านและญาติพี่น้องกันภายในห้องผีเรือน ส่วนแขกคนอื่นที่มาร่วมงานก็จะรับประทานอาหารร่วมกันที่นอกห้องผีเรือน เป็นอันเสร็จพิธี “หลาแลงกลางเรือน”

พิธีเช่นครั้งที่ 5 เรียกว่า “เสนเหล้าล้างแกง” เป็นการเช่นเหล้าครั้งที่ 2 ในการเสนครั้งนี้มีความหมายเปรียบได้ว่า กินอิ่มแล้วจะล้างถ้วยล้างชามเลิกงานเลี้ยงแล้ว วิธีการเช่นจะกระทำเช่นเดียวกับการเช่นครั้งที่ 4 คือผู้ช่วยหมอเสนจะรินเหล้าจากขวดที่ไว้ในไหใส่ถ้วยแล้วส่งให้หมอเสนเทลงสู่ที่ผนังห้อง โดยเรียกตามลำดับรายชื่อผีบรรพบุรุษ(ปีผีเรือน) จนครบทุกชื่อ

พิธีเช่นครั้งที่ 6 เรียกว่า “เสนเหล้ากู่” เป็นการเสนเหล้าครั้งที่ 3 เป็นการเช่นครั้งสุดท้าย โดยวิธีการเช่นจะกระทำเช่นเดียวกับการเสนครั้งที่ 5 เปรียบเสมือนการเช่นเพื่อบอกกล่าวให้ผีบรรพบุรุษกลับไปยังถิ่นฐานเดิมของตน

จากนั้นจะมีการยกปานเพื่อนออกจากกะล่อห้อง แล้วเก็บเครื่องเช่นในปานเพื่อนให้หมอเสนนำกลับไปรับประทานที่บ้าน ส่วนขนมเจ้าของงานจะแจกญาติๆ เจ้าของงานไปรับประทาน จากนั้นเจ้าบ้านและญาติๆ จะขอบคุณพร้อมทั้งอวยพรให้หมอเสน ต่อมาหมอเสนจะเรียกเหล้าจากเจ้าบ้าน 2 ขวด โดยหมอเสนจะรินเหล้าใส่ถ้วยในกะล่อห้อง แล้วผู้ช่วยหมอเสนจะรินเหล้าแจกญาติๆ ทุกคนให้ดื่มคนละแก้วจนครบทุกคน แล้วทำอีกจนครบ 4 ครั้ง เรียกว่า “ฟายเฮือน”

หลังจากนั้นจะนำปานเพื่อนที่วางอยู่มาใส่ไก่ต้ม 1 ตัว ข้าวสาร 1 ถ้วย ข้าวสุก 1 ถ้วย หมากพลู 1 ถ้วย และเสื่อฮี 1 ตัว แล้วญาติเฉพาะที่เป็นผู้ชาย จะจับหมากพลูใส่ในถุงใต้ ถุงใต้นี้เป็นถุงเล็กๆ เย็บด้วยผ้าสีดำ ผูกรวมกับข่ง กันชนูกับลูกศร วิ(พัด) ซึ่งทุกอย่างเป็นของจำลองขนาดเล็กสานด้วยไม้ไผ่ คนละ 1 ชุด ซึ่งเป็นของที่ชาวลาวโง้งมีความเชื่อว่าเป็นตัวแทนขวัญของแต่ละคน หมอเสนจะกล่าวคำขวัญ “ส่งลาเรือน” มีความหมายว่าส่งไปอยู่ที่เดิมเป็นการอวยพรให้ทุกคนอยู่ดีมีสุข เป็นเหมือนการเรียกขวัญเพื่อให้ขวัญของแต่ละคนปกป้องรักษาเจ้าของ อย่าให้ขวัญหนีไปหรือได้รับอันตรายต่างๆ จากนั้นจะเป็นการ “ฟายทาน” หรือ “ฟายเทวดา” เป็นการเรียกเทวดา หรือ บรรดาเจ้าพ่อ ต่างๆ มากินเครื่องเช่น และขอให้ช่วยปกป้องรักษาคุ่มครองเจ้าของขวัญให้ปลอดภัยและอยู่ดีมีสุข หลังจากนั้นหมอเสนจะเรียกเจ้าบ้านมารับเสื่อฮีที่นำมาให้หมอเสนทำพิธีคืนไป เป็นอันเสร็จพิธีและหมอเสนก็จะเดินทางกลับเรือน แต่ถ้าหากว่าหมอเสนประสงค์จะกลับมานางเลี้ยงที่ทางเจ้า

บ้านจัดทำขึ้นเพื่อเลี้ยงญาติๆ หรือแขกผู้มาร่วมงาน หมอเสนก็สามารถมาร่วมงานได้แต่มาในฐานะเพื่อนบ้าน โดยจะต้องถอดเสื้อฮีที่ใช้ในการประกอบพิธีเสนเรือนก่อนเข้าร่วมงานเลี้ยง

พิธีเสนเรือนผู้ตัว

พิธีเสนเรือนผู้ตัว เป็นพิธีกรรมการเสนเรือนของชาวลาวโซ่งที่สืบบรรพบุรุษเป็นผู้ตัว คือสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษที่เป็นเจ้าในอดีต เป็นการเช่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษที่ได้มีการอัญเชิญวิญญาณขึ้นเรือน ตามที่บันทึกไว้ในบัญชีรายชื่อสืบบรรพบุรุษ หรือที่เรียกว่า “ปืบผีเฮือน” ในส่วนของการพิธีกรรมเป็นการเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษเช่นเดียวกับการเสนเรือนผู้น้อย แต่จะมีความแตกต่างจากการเสนเรือนผู้น้อย เพราะถือว่าผีผู้ตัวสืบเชื้อสายมาจากเจ้าในอดีตถือว่ามีศักดิ์สูงกว่าผีผู้น้อย

ก่อนวันเริ่มพิธีกรรมหรือวันงานเจ้าบ้านจะไปพบหมอเสนเพื่อปรึกษาหาวันที่มีฤกษ์ดี ซึ่งวันดังกล่าวจะต้องไม่ตรงกับวันตาย วันเผาหรือวันเก็บกระดูกของ พ่อ หรือแม่ หรือของบรรพบุรุษ และเจ้าบ้านหรือเจ้าของงานนั้นจะต้องนำเสื้อผ้าที่ใช้สวมใส่อยู่ประจำไปให้แก่หมอเสนด้วยเพื่อให้หมอเสนทำพิธีตรวจสอบคุณภาพของเจ้าบ้านก่อน ส่วนหมอเสนที่จะประกอบพิธีการเสนเรือนผู้ตัวนี้จะต้องเป็นผู้ตัวและจะกระทำพิธีเสนเรือนเฉพาะพิธีเสนเรือนผู้ตัวเท่านั้น จะใช้หมอเสนผู้น้อยไม่ได้และหมอเสนผู้ตัวก็จะไปกระทำพิธีเสนเรือนผู้น้อยไม่ได้ เมื่อได้กำหนดวันงานแล้วเจ้าบ้านจะไปบอกกล่าวแก่ญาติพี่น้องด้วยกันเพื่อให้มาร่วมพิธีในวันงาน แล้วจึงบอกกล่าวแก่เพื่อนบ้านและคนรู้จักให้มาร่วมงาน พร้อมทั้งจะนำลูกหมูมาเลี้ยงไว้ ซึ่งระยะเวลาจนถึงวันประกอบพิธีกรรมนั้น ลูกหมูจะมีขนาดโตพอที่จะใช้ประกอบพิธีกรรม ในสมัยก่อนพี่ชายของพ่อ หรือที่ชาวลาวโซ่งเรียกว่าพ่อลุง จะเป็นผู้นำลูกหมูมาให้เลี้ยง โดยก่อนจะเริ่มเลี้ยงจะมีการทำพิธีบอกกล่าวแก่ผีเรือนเพื่อให้ผีเรือนปกปักษ์รักษาลูกหมูจนเติบโตสามารถนำมาประกอบพิธีกรรมได้ ถ้าเกิดลูกหมูตายก็จะเลื่อนไปเลี้ยงปีถัดไป แต่ในปัจจุบันนี้ใช้วิธีซื้อหาลูกหมูมาไว้แทน

ในวันประกอบพิธีกรรมญาติพี่น้องพี่น้องเดียวกันตามสายโลหิตจะแต่งกายด้วยชุดทั่วไปที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ส่วนญาติพี่น้องที่มาจากการทำงานจะต้องใช้เสื้อฮีเข้าร่วมพิธี ถ้าเป็นผู้ชาย เช่น ลูกเขย หลานเขย จะนำเสื้อฮีมาคล้องคอไว้ แต่ถ้าเป็นผู้หญิง เช่น ลูกสะใภ้ หลานสะใภ้ จะต้องใส่เสื้อฮีไว้ พิธีกรรมจะเริ่มเวลาประมาณ 02.00 น หรือ 03.00 น เจ้าภาพจะนำหมูที่เลี้ยงไว้เพื่อประกอบพิธีกรรมนี้โดยเฉพาะมาฆ่า และชำแหละแล้วจึงมัดเท้าหมูไว้กับคานหาม ให้ลูกเขย หรือ หลานเขย หรือญาติที่เป็นผู้ชายคล้องเสื้อฮี ช่วยกันหามหมูขึ้นไว้บนบ้าน โดยตัดเป็นสี่ชิ้นใหญ่ๆ ตั้งแต่โคนขาลงมา ทางเจ้าบ้านจะจัดแต่งปานเพื่อนที่ใช้ในพิธีนำไปตอมมารองปานเพื่อน ใส่เนื้อ

หมูสด ข้าวต้มมัด ก๋วย อ้อย เผือก มัน ขนมต่างๆ จากนั้นญาติผู้ใหญ่ที่เตรียมของมาร่วมพิธี
ด้วยจะนำของมาใส่ไว้ในพานเพื่อนด้วย

เวลาประมาณ 0800 น. หมอเสนที่จะมากระทำพิธีกรรม จะใส่เสื้อสีสีแดง แต่จะไม่มีวีหรือ
พัดขนนก เหมือนกับหมอเสนผู้น้อย จะเข้าไปทำพิธีในกะล้อห้อง จากนั้นญาติผู้ใหญ่ช่วยกันยก
พานเพื่อนที่ใส่อาหารต่างๆ ไว้ในการประกอบพิธีไปให้หมอเสน แล้วจะนั่งร่วมพิธีอยู่ในกะล้อห้อง
ด้วยก็ได้ จากนั้นหมอเสนจะทำการกล่าวประวัติของเจ้าบ้านซึ่งก็คือผู้ที่ทำการเสนเรือนในครั้งนี้
ตัวอย่างการกล่าวของหมอเสนในพิธีนี้ “ เจ้าของเฮือน เจ็บไส้(ไส้)ได้ป่วยมา จึงไปหาหมอ(หมอ
เยื้อง) จึงได้เสียดายว่า อ้ายเอ้ม(พ่อแม่) ที่ตายไปแล้ว จะมาอาศัยอยู่กับ อยู่หน้า จึงได้มาตี มาตาม
จิ้งจวนขึ้นเฮือน ความเจ็บไส้ได้ป่วย ได้หายมา ข้าวในนาได้ดี อยู่ดีมีสุข จึงเตรียมที่จะเสน แล้ว
ได้มาหาหมอกับพ่อลุง ข้าว เหล้า อยู่เฮือน ขมดี (สมัยก่อนเป็นเหล่าโทมรสขม) จึงได้เอามา เตรียม
หามาเสน จึงได้ไปนัดวันที่หมอเสน พอได้มีอดีต มีอาม เป็นหมั้นเป็นเหมาะจึงเอ๊ะ ไปเป่าะญาติปี
น้อง”

เมื่อมีการกล่าวเสร็จแล้วจึงเริ่มพิธีการเสน ซึ่งมีขั้นตอนการเสนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 พิธีเสนเหล่าหลวง หรือ เซ่นเหล่าหลวง เป็นการเซ่นลำดับแรกและเป็นการ
เซ่นด้วยเหล่า เป็นการเรียกชื่อผีบรรพบุรุษให้มากินเหล้าก่อน โดยหมอเสนจะรินเหล้าใส่ชามแล้ว
เรียกชื่อผีบรรพบุรุษที่ละชื่อตาม “ไปผีเรือน” แล้วจึงรินเหล้าในชามเพิ่มขึ้นอีกครบทุกรายชื่อ โดย
เรียกชื่อหลังย้อนขึ้นไป เช่น เรียกชื่อพ่อก่อนแล้วรินเหล้าใส่ชาม ต่อมาจึงเรียกชื่อแม่แล้วรินเหล้าใส่
ชามใบเดิมอีก แล้วจึงเรียกชื่อปู่แล้วรินเหล้าใส่ชามเพิ่มขึ้นอีก กระทำอย่างนี้ย้อนขึ้นไปหาบรรพ
บุรุษที่ละชื่อจนครบทุกรายชื่อ หลังจากนั้นหมอเสนจะอวยพรด้วยคำพูดที่เป็นมงคลให้แก่เจ้าบ้าน
เช่น ให้อยู่ดีกินดี มีความสุข สุขภาพร่างกายแข็งแรง มีความเจริญ

ตัวอย่างการกล่าวของหมอเสนที่ใช้ในการเสนเหล่าหลวง ได้แก่ “ ซักถอ ปอเหล่า ปอก
วาน..(ชื่อผีบรรพบุรุษ) .. กวานบัวมากิน มากิน มากินถ้วยเหล่าหลวงมนกว้าง ถ้วยเหล่าขมหลม
เหล่าขมหอมอย่างดี ปลาเป็ด เหล้าขมเผ็ดอย่างดี ปลาในขมแต่ดักแต่ ใครมาใส่เหล่าขมเปื่อนัก
นอน เหล้าสาละอน กวาเป้งขมหอม มาตื้อคนกินดีโลด ซดถ้วยเหล่ากินดีแดง กินสองสามเป่ง ดี
ใจเมื่อหมก กินหกเจ็ดเป่ง ดีใจเมื่อมา เมามือหู เมื่อดาทั่วหน้า เมามือหน้า เมื่อแต่นอวนจ้วน
จวนใจกินใจ คอจางอ่าว ปากกล่าว ด้านจาวัวลอมเผื่อนทั้งหลาย ปายเผื่อนปางเจ้าลือ เช่นป้อนจือ
ต้างหายเมื่อเหล่า”

พิธีกรรมนี้เมื่อมีการเรียกหรืออัญเชิญผีบรรพบุรุษมารับเครื่องเซ่นแล้ว ในขั้นตอนสุดท้ายของการ “เสนเหล่าหลวง” ก็จะเป็นการส่งกลับ โดยการเรียกชื่อตาม “ปับผีเรือน” เพื่อส่งผีบรรพบุรุษที่เชิญมารับเครื่องเซ่น(เหล่า) ให้กลับไปอยู่รวมกลุ่มกับญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้วตามเดิมแล้วจึงจะกระทำ “พิธีเสนปางแปง” เป็นขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 พิธีเสนปางแปง เป็นการเซ่นด้วยเนื้อหมูและอาหารในปานเพื่อน ในปานเพื่อนนั้นทางเจ้าบ้านจะมีการทำ “ห่อห่อ” ภายในห่อห่อจะมีการใส่อาหารต่างๆ ไว้อย่างละเล็กน้อย เช่น หมูต้ม แกงหน่อไม้เปรี้ยว ข้าวเหนียว ผลไม้ต่างๆ แล้วห่อด้วยใบตอง พิธีกรรมจะเริ่มด้วยการเรียกชื่อผีบรรพบุรุษเพื่อให้มารับเครื่องเซ่น เหมือนการเสนเหล่าหลวง แต่วิธีการเสนปางแปงจะใช้การทิ้งห่อห่อแทนการเซ่นด้วยเหล่า โดยเมื่อเรียกชื่อผีบรรพบุรุษ 1 ชื่อก็จะทิ้งห่อห่อลงในช่องพื้นไม้กระดานลงไปใต้ถุนบ้าน 1 ห่อ ในห้องผีเรือนของผู้ที่ตัวนั้นที่พื้นห้องจะปูไม้กระดานห่างๆ ไม่ปูชิดกันเหมือนห้องทั่วไป จึงมีช่องว่างพอที่จะทิ้งห่อห่อเพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรม และได้ถุนบ้านบริเวณที่ทิ้งห่อห่อนั้นจะมีคนคอยมารับห่อห่อที่ทิ้งไปทำอาหารกินกันต่อ แล้วจึงเรียกชื่อผีอื่นให้มารับเครื่องเซ่นต่อไป ทำอย่างนี้ทีละรายชื่อขึ้นไป เช่น เซ่นพ่อก่อน แล้วจึงเซ่นแม่ ต่อมาด้วยปู่ ย่า ตา ยาย จนครบทุกรายชื่อใน “ปับผีเรือน” เมื่อเสร็จแล้ว หมอเสนจะเดินออกมาจากกะล่อห้อง มานั่งทำพิธีต่อที่บริเวณหน้ากะล่อห้อง แล้วจะทำการเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ ญาติพี่น้อง ผีเดียวกันที่ตายไม่ดีเป็นผีตายโหง เวลาตายแล้วลูกหลานหรือญาติพี่น้องไม่เชิญขึ้นไว้ในห้องผีเรือน ให้มากินเครื่องเซ่น จึงเป็นการเสร็จพิธีการเสนปางแปง

เมื่อเสร็จการเสนเหล่าหลวง และการเสนปางแปง ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่ทำให้คนตายแล้ว ต่อมาจะกระทำ “พิธีแปงใต้” หรือการเรียกขวัญ ซึ่งเป็นการทำพิธีกรรมเกี่ยวกับคนเป็นหรือคนที่ยังมีชีวิตอยู่ เป็นการเรียกขวัญเพื่อให้เจ้าของขวัญที่เข้าร่วมพิธี อยู่ดีมีสุข มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่ป่วยไข้ ให้ทำมาหากินร่ำรวยยิ่งขึ้นไป

ตามความเชื่อแต่เดิมมานั้นผู้ชายชาวลาวโซ่งมี “ถุงใต้” เป็นถุงผ้าเล็กๆ คนละ 1 ถุงจะแขวนคู่กับภาชนะจักสานคล้ายชะลอมและพัดขนาดเล็ก เป็นสัญลักษณ์แทนขวัญของเจ้าของ ถุงใต้นี้เจ้าของจะเสียบไว้ที่ฝาผนังห้องที่ใช้กันตัวเรือนด้านที่หันออกนอกบ้าน

ขั้นตอนที่ 1 เรียกว่า “แปงใต้” หรือ “แปงใต้” เจ้าภาพจะเตรียมเครื่องเซ่น ประกอบด้วย เหล้า 1 ขวด ไก่ต้มสุก 1 ตัว ข้าวสาร 1 ถ้วย และหมากพลู 1 ถ้วย นำของทั้งหมดมาใส่ในปานใส่ลงในปานไม้ หมอเสนจะนั่งอยู่ในกะล่อห้อง แล้วจะเดินออกมานอกห้อง ผ่านตัวเรือน มาที่

ห้องกว้าง ซึ่งเป็นส่วนที่ต่อออกมาจากกระเบื้องบ้าน จะยกพื้นสูงกว่าพื้นเรือนเล็กน้อย เป็นห้องที่อยู่ของผีผู้ตัวโดยเฉพาะ เพื่อทำพิธีเปงไต้ผู้ตัว

ขั้นตอนที่ 2 เรียกว่า “มอปปานงาย” เจ้าภาพจะเตรียมเครื่องเช่น ประกอบด้วยเหล้า 1 ขวด ไก่ต้มสุก 1 ตัว คือไก่ที่มีแต่ขาและปีกนำมาวางเป็นโครงไก่ ส่วนเนื้อเอาไปทำอาหาร นำมาใส่ในปานเพื่อนที่เป็นปานไม้ หรือ ปานไม้ไผ่สานก็ได้ ผู้ช่วยหมอเสน หรือ “บ่าวหมอ” จะเป็นผู้ยกปานเครื่องเช่นมอปปานให้หมอเสน แล้วหมอเสนก็จะนำเข้าพิธี หมอเสนจะกล่าวถึงสาเหตุที่จัดให้มีการเสนขึ้นในวันนี้ ในตอนท้ายของพิธีหมอเสนจะพูดอวยพรให้ผู้เสนมีความสุขผาดี ไม่เจ็บไม่ไข้ อยู่ดีกินดีทำมาหากินร่ำรวยยิ่งๆ ขึ้นไป เมื่ออวยพรเสร็จก็จะเรียกญาติๆ ให้มากินข้าวพร้อมๆ กัน ในพิธีเสนเรือนผู้ตัวนี้จะมีการกินอาหารร่วมกันเพียงครั้งเดียว จึงเป็นอันเสร็จพิธี หมอเสนจะเดินทางกลับบ้าน

การเสนตั้งบั้งหนอ หรือ การเสนกินปาง

พิธีกรรมการเสนตั้งบั้งหรือเสนกินปาง คือ พิธีกรรมเช่นไหว้ผีเรือนหรือผีบรรพบุรุษที่มีวิชาอาคม เวทย์มนต์คาถา ในการรักษาโรคหรือการเจ็บไข้ได้ป่วย การถอนพิษแมลงสัตว์กัดต่อย หรือการแก้ไสยศาสตร์ หรือเรียกว่าเป็นหมอมนต์มาก่อน ที่ในกะล่อห้องบรรพบุรุษหรือผีเรือนที่มีความรู้ทางด้านนี้จะถูกอัญเชิญให้อยู่บนหิ้งต่างหากอีก 1 หิ้ง โดยการเสนตั้งบั้งหนอหรือเสนกินปางนี้จะทำในวันที่เสนเรือน โดยจะทำต่อจากพิธีเสนเรือน

ผู้ร่วมพิธีกรรมนี้จะให้ลูกหลานที่เป็นผู้ชายใส่เสื้อธรรมดาที่ใช้ในชีวิตประจำวันทั่วไป จำนวน 3 คน ใช้ไม้ไผ่ 5 ลำ ให้ 2 คน ถือคนละ 2 ลำ อีกหนึ่ง คน ถือไว้ลำเดียว เดินรำไปรอบๆ พร้อมกบกระทุ้งไม้ไผ่ลงบนพื้นกระดานให้เกิดเสียงดังเป็นจังหวะ เรียกจังหวะที่ใช้ในการประกอบพิธีนี้ว่า “ตั้ง บั้ง หนอ” ซึ่งเป็นจังหวะเฉพาะที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมนี้

เครื่องเช่นที่ใช้ในการประกอบพิธีเสนตั้งบั้งหรือเสนกินปางนี้ ประกอบด้วย ไก่ต้ม 5 ตัว หัวหมู 1 หัว ตัดคางออกแยกไปใส่อีกปานเพื่อนหนึ่ง เหล้า แกงแก (แกงหน่อเปรี้ยว) ข้าวต้มมัด เผือก มัน อ้อย ผลไม้อื่นๆ โดยใส่ในปานเพื่อนแยกออกเป็น 3 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 ใส่ไก่ต้ม 1 ตัว เหล้า 1 ขวด แกงแก(แกงหน่อไม้เปรี้ยว) 1 ซาม ข้าวต้มมัด เผือก มัน อ้อย ผลไม้อื่นๆ ปานเพื่อนชุดนี้ยกไว้บนหิ้ง

ชุดที่ 2 ใส่ไก่ต้ม 3 ตัว ขนม ข้าวต้มมัด เผือก มัน อ้อย ผลไม้อื่นๆ ปานเพื่อนชุดนี้วางไว้บนพื้นห้อง

ชุดที่ 3 นำไก่ซ้อง 1 ตัว (นำเฉพาะปีกและขามาเรียงเป็นตัวไก่ ส่วนตัวไก่นำไปทำอาหารแล้ว) ใส่ลงในปานถาดวางบนปานเพื่อนอีกทีหนึ่ง แยกแก 1 ซาม ข้าวสุก 1 ถ้วย เหล้า 1 ขวด

ผู้ช่วยหมอเสนาจะนำเครื่องเช่นมาบอกกล่าวมอบให้หมอเสนาไปเช่นผีเรือนที่มีวิชาอาคม หรือเวทย์มนต์คาถาดังกล่าว ซึ่งชาวลาวโซ่งเรียกว่า “มด” หรือ “มนต์” จากนั้นเรียกหมอเสนาให้มารับประทานอาหารก่อนที่จะเริ่มทำพิธีกรรมต่อไป เมื่อหมอเสนารับประทานอาหารเสร็จแล้วจะเริ่มทำพิธีเชิญ “มด” หรือ “มนต์” โดยจะมีการเสี่ยงทายหาคำตอบให้เกิดการยอมรับในคำตอบนั้นด้วยการนับเม็ดข้าวสารให้ออกมาเป็นจำนวนคู่หรือคี่ตามที่ตั้งใจเสี่ยงทายอธิษฐานไว้ เช่น ถ้าเสี่ยงทายเป็นจำนวนคี่แล้วได้จำนวนคู่จริงๆ ถือว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้องและน่าพอใจ และยอมรับคำตอบนั้นได้ แต่ถ้าไม่ได้ออกมาเป็นจำนวนที่อธิษฐานไว้ก็จะทำการเสี่ยงใหม่ต่อไปเรื่อยๆ จนกว่าจะได้ออกมาเป็นจำนวนที่เสี่ยงทายไว้

หมอเสนาถามว่ามดหรือมนต์จะมากอยู่กับลูกหลานไหม ก็จะเสี่ยงทายคำตอบด้วยการหยิบข้าวสารมาหยิบมือหนึ่ง โดยอธิษฐานว่า ถ้า มดหรือ มนต์ ต้องการมาอยู่จริง ขอให้นับได้จำนวนคู่ ถ้าหากนับได้จำนวนคู่จริง ก็แสดงว่า มดหรือมนต์ ต้องการมาอยู่จริง ซึ่งจะทำให้เจ้าภาพพอใจและสบายใจ แต่ถ้าออกมาเป็นจำนวนคี่ ซึ่งไม่ตรงกับที่ตั้งใจไว้ ก็จะทำการเสี่ยงทายใหม่จนกว่าจะได้จำนวนคู่ตามที่ตั้งใจไว้ จากนั้นหมอเสนาจะเรียกชื่อผู้ที่เป็น มดหรือ มนต์ ให้มากินไก่กินเครื่องเช่นที่ได้จัดหาไว้ให้ในปานเพื่อน คำถามที่นิยมถามส่วนมาก จะถามว่า มดหรือมนต์กินอ้มไหม หรือมีผ้าโพกหัว มีเสียงเป่าปี่ มีของสำคัญมาหรือไม่ หรือมีบ้านหนาฝามันให้อยู่หรือไม่ หลังจากที่ได้ทำพิธีเรียกมดหรือมนต์ให้กินเครื่องเช่นที่เป็นอาหารและขนมแล้ว หมอเสนาจะทำพิธีเชิญ มดหรือมนต์มากินเหล้า

การเชิญครั้งที่ 1 หมอเสนาจะใส่เสื้อีทำพิธีเชิญ มด หรือ มนต์ และครู ลงมากินเหล้า จะมีการกล่าวเชิญ เช่น “กินเหล้ารดหล่านซ้าง ลงทางเหนือ กินเหล้ารดหล่านเสื่อ ลงทางใต้ กินเหล้ารดหล่านคนหนาน ลงทางขวาน”

หมอเสนาพร้อมญาติผู้ชายทั้ง 3 คนที่ถือไม้ไผ่ทั้ง 5 ลำ ก็จะเดินรำไปรอบๆ พร้อมกับกระทุ้งไม้ไผ่ลงบนพื้นกระดานให้เกิดเสียงดังเป็นจังหวะ ที่เรียกว่า “ตั้ง บั้ง หน่อ” เดินรำไปรอบๆ จนครบ 3 รอบ

การเชิญครั้งที่ 2 หมอเสนาจะทำพิธีเชิญ มด หรือ มนต์ และเชิญครู ลงมากินเหล้าอีกครั้ง เช่นเดียวกันครั้งที่ 1 จะมีคำกล่าวเชิญ เช่น “หน่ออ้อเกิดก่อนลม หน่อขมเกิดก่อนฟ้า หน่อว่าเกิดก่อน

แม่ ช่วยสวย” เป็นต้น หมอเสนาและญาติผู้ชายทั้ง 3 คนที่ถือไม้ไผ่ จะเดินรำไปรอบๆ พร้อมกับ กระทุ้งไม้ไผ่ลงบนพื้นกระดานในจังหวะ “ตั้ง บั้ง นอ” จนครบ 3 รอบ

การเชิญครั้งที่ 3 หมอเสนาจะทำพิธีเชิญ มด หรือ มนต์ และเชิญครูลงมากินเหล้าอีกครั้ง จะ ค่ำกล่าวต่างๆ เช่น “ลงมากินเหล้าลูกเลี้ยง ค่ำฝ่ายขวา ลูกนาค่ำฝ่ายซ้าย” เป็นต้น ต่อจากนั้นเจ้า บ้านที่รับเลี้ยงดู มด หรือ มนต์ จะทำการเสี่ยงทายโดยส่งไถ่มาให้หมอเสนาทำนาย กายทำนายจะดู จากดินไถ่ทั้ง 2 ข้าง โดยเริ่มจากดินซ้าย ถ้าดินซ้ายงอเข้าหากัน นิ้วงุ้มลง คำทำนายจะดี หมอเสนา จะได้กินปาน สำหรับดินขวา ถ้าดินไถ่งอน้อยนิ้วไถ่ชี้ออกไป คำทำนายจะดี หมอเสนาจะได้กิน ปานต่อไป มีงานเรื่อยๆ แต่ถ้าดินซ้ายและดินขวาดตรงกันข้ามกับที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะทำนายว่า หมอจะไม่มีงานต่อ จะไม่ได้กินปาน เมื่อทำนายเสร็จแล้วหมอเสนาและญาติผู้ชายที่ถือไม้ไผ่ทั้ง 3 คนก็จะเดินรำไปรอบๆ พร้อมกับกระทุ้งไม้ไผ่ลงพื้นกระดานเป็นจังหวะ “ตั้ง บั้ง นอ” เดินรำไป รอบๆ จนครบ 3 รอบ

การเชิญครั้งที่ 4 หมอเสนาจะทำพิธีเชิญ มด หรือ มนต์ และอัญเชิญครูทั้งหมดมากินเหล้า เช่นเดียวกับการเชิญครั้งที่ 1 – 3 ตัวอย่างการกล่าวที่ใช้ในพิธี เช่น “กินเหล้าเล็กลัดหล่านข้าง ลง ทางเหนือ กินเหล้าเล็กลัดหล่านเสื่อ ลงทางใต้ กินเหล้าเล็กลัดคนหาน ลงทางกว้าง” จากนั้นผู้ ช่วยหมอเสนาจะยกปานใส่เครื่องชุดที่ 1 ที่นำไปวางบนหิ้งแต่แรกลงมาจากหิ้ง เพื่อนำมาให้หมอเสนา ดำ เมื่อหมอเสนาดมเสร็จแล้วก็จะเดินรำกับญาติผู้ชายทั้ง 3 คนที่ถือไม้ไผ่ เดินไปรอบๆ พร้อม กระทุ้งไม้ไผ่ลงพื้นกระดานในจังหวะ “ตั้ง บั้ง นอ” ทำจนครบ 3 รอบ

การเสี่ยงทายหาขวัญและอาบน้ำขวัญ หมอเสนาจะทำพิธีเสี่ยงทายหาขวัญ จะถามหาขวัญว่า หลงไปอยู่ที่ไหนและขวัญอยากมาอยู่ด้วยจริงไหม ถ้าอยากมาอยู่จริงขอให้นับเม็ดข้าวสารได้จำนวน คู่และทำการเสี่ยงทายหาคำตอบ ด้วยการนับเม็ดข้าวสารให้ออกมาเป็นจำนวนคู่ตามที่ได้อธิษฐานไว้ ถ้านับได้จำนวนคู่จริง ก็หมายความว่าขวัญอยากอยู่ด้วยจริงเป็นที่พอใจแก่ผู้เสี่ยงทายและหมอเสนา เมื่อเสร็จการเสี่ยงทายหาขวัญแล้วจะทำการเสี่ยงทายอาบน้ำขวัญต่อ โดยจะทำการเสี่ยงทายเพื่อถา มหาขวัญว่าตัวแห้งดีหรือเปล่า แล้วเสี่ยงทายด้วยการอธิษฐานนับเม็ดข้าวสาร ถ้าได้จำนวนคู่ถือว่าดี ขวัญตัวแห้งดี สบายดี หมายความว่ามีความสุขดี ถ้านับได้จำนวนคี่ถือว่าไม่ดี ต้องเสี่ยงทายใหม่ ถ้ายังได้จำนวนคี่อีก ก็จะเสี่ยงทายใหม่อีกทำไปจนกว่าจะได้จำนวนคู่ตามที่ต้องการ แต่ในการเสี่ยง ทายเชื่อกันว่าการเสี่ยงทายครั้งเดียวแล้วจะได้ผลดีที่สุด การเสี่ยงทายหลายครั้งนอกจากไม่ดีแล้ว ก็ จะมีการหาวิธีอื่นมาช่วยแก้ไขให้ไปดีเพื่อความสบายใจของผู้เสี่ยงทายและหมอเสนา

การเสนต์ัว

เนื่องจากชาวบ้านหมู่ 4 มีความเชื่อว่าขวัญเป็นสิ่งสำคัญที่อยู่ในตัวคนทุกคนเสมอดัง เทวดาประจำตัว บางคราวอาจหนีออกไปได้ ซึ่งจะทำให้เป็นเหตุให้เจ็บป่วยได้ จึงต้องมีพิธีเรียกขวัญ กลับคืน เรียกในภาษาโชนงว่า“ เสนตัว “ ถ้าขวัญกลับมาไม่ได้หมายความว่าผู้ป่วยจะต้องเสียชีวิตในที่สุดพิธีการเสนต์ัวเรียกขวัญ หรือ พิธีการเสนต์ัว จึงเป็นพิธีกรรมเพื่อเรียกขวัญ ให้มีอายุมันขวัญยืน เป็นการต่ออายุ ต่อเงาหัว เรียกขวัญกลับมา เรียกว่าพิธีเสนต์ัว ให้แก่เจ้าของขวัญที่เกิดไม่สบายนั้น

ชาวโชนงจะจัดพิธีให้ผู้เจ็บป่วย เพื่อเรียกขวัญกลับมา โดยก่อนวันทำพิธีจะต้องนำเสนต์ัว (คือที่ใส่อยู่ตามปกติ) ไปให้หมอเสนต์ัวก่อนเพื่อกำหนดวันที่จะทำพิธีเสนต์ัวซึ่งจะเลือกวันดี ไม่ให้ตรงกับวันพ่อตายหรือวันเผา ถ้าเรียกขวัญกลับมาไม่ได้ก็หมายความว่า การเจ็บป่วยครั้งนี้ อาจจะต้องเสียชีวิตในที่สุด

การจัดเตรียมเครื่องเซ่น ในพิธีการเสนต์ัวนี้ จะจัดเครื่องเซ่นจำนวน 2 ชุด สำหรับครุ 1 ชุด สำหรับผู้เสนต์ัว 1 ชุด

เครื่องเซ่นสำหรับครุ ประกอบด้วยไก่ต้ม 8 ตัว ข้าวต้มมัด เผือก มัน อ้อย ผลไม้อื่น ๆ เหล้า ข้าวสวย กระจุนใส่ข้าวเปลือก 1 ถัง (เป็นกระจุนของหมอสนต์ัว ลักษณะกระจุนมีไม้ไผ่เป็นตอกมัด แล้วทำเป็นหูหิ้ว 2 ข้าง เรียกว่ากระจุนข้าวม้า) ถ้วย 1 ใบ (สำหรับใส่ข้าวสารตั้งบูชาครุ) ถ้วยสีขาว 1 ใบ เทียนสีเหลือง 2 เล่ม ไข่ดิบ 1 ลูก (เป็นไข่ใหม่เรียกว่า ไข่อ้อ) กำไลเงิน 1 อัน เงิน 6 บาท จีบหมาก พลู 6 คำ

เครื่องเซ่นสำหรับผู้เสนต์ัว นำกระจุนมา 1 ใบ บูบตองลงภายในกระจุน เรียก “ซาไกไถ” แล้วใส่ไก่ต้ม 1 ตัว ส้มโอ มะพร้าว เผือก มัน ผลไม้อื่น ๆ นูหวาย 2 นู (ลักษณะเป็นหูหิ้ว ข้ามจากข้างหนึ่งมาอีกข้างหนึ่ง) เงิน 2 บาท

ผู้ที่เสนต์ัวทั้งผู้ชายและผู้หญิง ถ้าพ่อแม่ยังมีชีวิตอยู่หรือมีเฉพาะพ่อ หรือเฉพาะแม่ที่ยังมีชีวิตอยู่ จะใช้ “ ปานไถ “ แต่ถ้าพ่อแม่ตายไปจะใช้ “ ซ่าไถ “ พิธีกรรมในการเสนต์ัวนี้ จะมีการเตรียมเครื่องเซ่นแต่ละครั้ง สำหรับทำพิธีซึ่งมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เรียก “แปะเคราะห์” (แพะเคราะห์) นำต้นกล้วย 3 – 4 ก้าน มาทำเป็นแพเล็ก ๆ เย็บด้วยกระตึงใบตอง ใส่ผม เล็บมือ เล็บเท้าของผู้ที่จะเสน พร้อมทั้งหมากพลูที่ผู้ต้องการจะเสยตัว เคี้ยวแล้วคายออกใส่กระตึงไว้ หุ่นแม่ นาง ปั้นด้วยดิน 1 ตัว เทียนสีเหลืองขนาดเล็ก 4 เล่ม สานตอก ไม้ไผ่เป็นรูปแพะ 1 ตัว รูปวัว 1 ตัว แจวเรือเล็กทำด้วยไม้ไผ่ 1 อัน หมอเสนจะเริ่มทำพิธีในขั้นตอนนี้ เมื่อพิธีในขั้นตอนนี้เสร็จก็จะดำเนินพิธีในขั้นตอนต่อไปอีก

ขั้นตอนที่ 2 เรียก “ปานหย่อง” นำเสื่อใหม่ 1 ตัว ผ้าชิ้นใหม่ 1 ตัว ผ้าขาวม้าใหม่ 1 ผืน เครื่องหอม กระจกเงา แหวน เครื่องประดับทองคำแท้ ไก่ต้ม 1 ตัว ไข่ไก่ขาวเท่าจำนวน 1 กำ ไข่ผู้ที่จะเสนตัวกำ ไม้ไผ่แบบกำยี่นให้หัวแม่มือ โผล่ออกมา ใช้ป้อ หรือเชือกกล้วยมัด บิดไปทางซ้าย 1 ใจ บิดไปทางขวา 1 ใจ ไม้ขอบระดังยาว ๆ 1 อัน เหลาขนาดเท่าตะเกียบ สำหรับวงกลมล้อมรอบตัวผู้เสน ใหว่งกว้างมากเท่าไรยิ่งดี ต้นกล้วย 1 ต้น ใหมีทั้งต้น ก้าน และใบ สมบูรณ์ทั้งหมด ห้ามมีรอยตัด เป็นอันตราย ต้นไผ่ 1 ต้น ยาว 1 วา หน่อต้นอ้อย 1 ต้น ยาว 1 – 2 สอก หน่อต้นข่า ยาว 1 – 2 สอก ต้นหม่อนยาว 1 นิ้ว 1 อัน เหลาปลายไม้ให้แหลม นำต้นหม่อนและหลักไม้แก่นดังกล่าว มาผูกท่อนบนดิน ให้ติดกัน เหลือด้านปลายแหลมไว้ สำหรับปักลงในขามข้าวสาร จากนั้นหมอเสนจะเริ่มทำพิธี เมื่อพิธีในขั้นตอนนี้เสร็จแล้ว ก็จะดำเนินพิธีในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 เรียก “ปานเป้า” นำเข้าดินเผา 2 เป้า หุ่นแม่ นาง ปั้นด้วยดิน 1 ตัว หุ่นเจ้าของเสน ปั้นด้วยดิน 1 ตัว หุ่นรูปร่างเรือปั้นจากดิน 1 อัน ไก่ต้ม 1 ตัว หมูต้ม 1 ชิ้น นำทั้งหมดใส่ลงใน “ตบม้อน” ซึ่งเป็นภาชนะสานตาโป่งลายชะลอม รูปร่างคล้ายโตกของทางภาคเหนือ จากนั้นหมอเสนจะเริ่มพิธี เมื่อพิธีในขั้นตอนนี้แล้วเสร็จ ก็จะดำเนินพิธีในขั้นตอนต่อไปอีก

ขั้นตอนที่ 4 เรียกว่า “งายมด” นำไก่ต้ม 5 ตัว ใส่ลงใยปานเผือกแล้วนำไก่ต้มอีก 1 ตัว มาทำเป็นไก่ช้องซึ่งในพิธีจะเรียกว่า งายมด นำไก่บ้านที่ยังมีชีวิตอยู่มา 3 ตัว ตัวผู้ 2 ตัว ตัวเมีย 1 ตัว ไก่ตัวผู้จะปั้นไก่สำหรับตามขวัญ เรียกว่า “เฒ่าไก่แก่” ในกรณีเป็นพิธีเสนตัวผู้ชาย ไก่ตัวผู้จะต้องนำมาจากบ้านผู้เสนเอง ส่วนตัวเมียนำมาจากบ้านคนอื่นได้ เรียกว่า “เปือกจวง” ถ้าเป็นพิธีเสนตัวผู้หญิง ไก่ตัวเมียจะต้องนำมาจากบ้านผู้เสนเอง ส่วนไก่ตัวผู้ นำมาจากบ้านคนอื่นได้ นำไก่ตัวผู้และตัวเมีย รวม 2 ตัว ชันลงในเชิงใบเดียวกัน ส่วนตัวผู้ อีกตัวหนึ่ง ชันลงในเชิงอีกใบหนึ่ง แยกต่างหากจากกัน เมื่อเตรียมเครื่องเสร็จเรียบร้อย แล้วจึงไปตามหมอเสนมา เพื่อเริ่มพิธีต่อไป

หมอที่จะทำพิธีครั้งนี้เรียกว่า “หมอเมือง” และมีผู้ช่วยหมอ 1 คน จะเลือกทำพิธีในห้องเปล่งซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของบ้าน ที่อยู่ระหว่างห้องกะลื้อห้องกับห้องสิ พิธีเริ่มด้วยการยกครุ มีเครื่อง เช่นสำหรับพิธียกครุ ช่วยหมอจะยกไก่ช้องมาบอกยกให้หมอเสนก่อน จากนั้นหมอเสนจะทำ

พิธีแล้วทำนายบอกกล่าวถึงเจ้าของเสื้อที่เจ็บป่วยไม่สบายอยู่นั้นว่าสุขภาพ อากาศจะดีขึ้นหรือไม่ ถ้าไม่ดีก็จะให้หมอเสนาทำพิธีช่วยให้ดีขึ้น เมื่อเสร็จพิธีก็จะกินข้าวก่อน จากนั้นก็จะเริ่มพิธีต่อไป

ในพิธีต่อไปนี้จะมีหมอมาร่วมพิธีเพิ่มมากขึ้น คือ หมอเป่าปีใหญ่ 1 คน หมอเป่าปีเล็ก 1 คน หมอเก็บนับเม็ดข้าวสาร 1 คน และหมอสะ 1 คน เจ้าบ้านจะเชิญเฉพาะหมอกทุกคนให้กินอาหารพร้อมกันก่อนที่จะทำพิธีอื่น ๆ ต่อไป

พิธีแก้เคราะห์ หมอจะทำพิธีเสี่ยงทายนับจำนวนเม็ดข้าวสารจำนวนคู่หรือจำนวนคี่ซึ่งถือกันว่าถ้านับได้เป็นจำนวนคู่จะเป็นคำทำนายที่ดี ถ้าเป็นจำนวนคี่ถือว่าเป็นคำทำนายที่ไม่ดีคำถามนี้ที่ถามกลับส่วนใหญ่ได้แก่ “ คนที่มาแก้เคราะห์คนนี้จะอยู่เย็นเป็นสุขไหม “ ก็จะเสี่ยงทายนับจำนวนเม็ดข้าวสารถ้าได้จำนวนคู่คำตอบที่ได้คือ ดี จะอยู่เย็นเป็นสุข แต่ถ้าได้จำนวนคี่คำตอบที่ได้ก็คือ ไม่ดี ฉะนั้นต้องแก้เคราะห์ให้ดีขึ้น โคนการนำสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มาทำพิธีแก้เคราะห์ เช่น ผม เศษเล็บของคนที่มาแก้เคราะห์นั้นแล้วทำพิธีต่อไป

พิธีต่ออายุ หรือเรียกว่า “ ต่อเงาหัว “ ให้คนมีเคราะห์มาต่ออายุ หรือต่อเงาหัวเข้ามานั่งในพิธีและต้องสวมหมวก ที่ตกแต่งด้วยผ้าไหมสีแดงพันรอบหมวก แล้ววงล้อมทับด้วยสายสิญจน์อีกชั้นหนึ่ง หมอจะเสี่ยงทายนับจำนวนเม็ดข้าวสาร ถ้าได้จำนวนคู่คำตอบที่ได้คือ ดี ถ้าได้จำนวนคี่คำตอบที่ได้คือ ไม่ดี ต้องทำพิธีต่ออายุหรือต่อเงาหัว

วิธีการต่ออายุ เรียกว่า “ ต่อไม่วา ” ตัดไม้ไผ่สดจากต้นยาว 1 วา ให้ผู้ต้องการต่ออายุกางแขนยาว 1 วา แล้วตัดไม้ไผ่ตามวานั้น หมอเสนาจะทำพิธีเสี่ยงทายนับจำนวนเม็ดข้าวสาร ถ้าผู้ต่ออายุเป็นเพศชายต้องนับจำนวนเม็ดข้าวสารให้ได้จำนวนคู่ติดต่อกัน 3 ครั้ง แล้วนำไม้ไผ่ชิ้นนั้นมาให้ผู้ต่ออายุวัดวาอีกครั้ง ถ้าอายุมันขวัญยืน ปรากฏว่าไม้ไผ่ชิ้นนั้นจะมีความยาวเพิ่มขึ้นจากเดิมนิดหน่อย ถ้าผู้ต่ออายุเป็นผู้หญิง จะต้องนับจำนวนเม็ดข้าวสารให้เป็นจำนวนคู่ติดต่อกัน 4 ครั้ง แล้วนำไม้ไผ่มาให้ผู้ต่ออายุวัดวา ดังเช่นผู้ชายทุกประการ ถ้าอายุมันขวัญยืน จะปรากฏว่าไม้ไผ่ชิ้นนั้นจะยาวเพิ่มขึ้นนิดหน่อยถ้าการนับจำนวนเม็ดข้าวสาร ไม่ได้จำนวนคู่ติดกันตามต้องการก็จะต้องเพียรพยายามทำให้งานได้ บางคนอาจจะต้องใช้เวลาลดอดทั้งคืนเพื่อให้สำเร็จงานได้

วิธีการต่อเงาหัว ใช้ผ้าไหมสีแดง 1 ผืน ผ้าธรรมดาสีขาว 1 ผืน วางซ้อนทับกันให้ผ้าสีขาวอยู่ด้านล่าง ผ้าสีแดงอยู่ด้านบน มีผู้หญิงโฉบยืนจับปลายทั้งสองข้าง ไว้แล้วดึงผ้าให้ตึง จากนั้นให้ผู้ที่มิเคราะห์สวมหมวกที่พันรอบด้วยไหมสีแดงที่วงทับด้วยสายสิญจน์อีกชั้นหนึ่ง เข้าไปนั่งอยู่ใต้ผ้าที่

จึงไว้นั้นจากนั้นหมอเสนาจะใช้ใบพลูจุ่มน้ำมันงา หรือใช้น้ำลายกับงาแทนก็ได้ทำการประพรมลงบนหมวก 3 ครั้ง หมอเสนาจะท่องมนต์ไปเรื่อย ๆ เพื่อทำพิธีให้แก่ผู้มีเคราะห์นั้น

ขั้นตอนที่ 5 เรียกว่า “ส่งเครื่องปานหย่อง” เป็นพิธีเสี่ยงทายนับจำนวนเม็ดข้าวสาร ถ้าผีเรือน พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย บรรพบุรุษว่าพอใจยินดีรับเครื่องเช่นที่ถูกหลานจัดมาให้หรือไม่ ถ้านับจำนวนเม็ดข้าวสารได้จำนวนคู่ แสดงว่าผีเรือนยินดีและรับเครื่องเช่นนั้น คำตอบเป็นที่ยอมรับและผู้ที่ทำการเสี่ยงทายพอใจในคำตอบก็จะเป็นอันจบพิธีในขั้นตอนนี้ แล้วก็จะดำเนินพิธีในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 เรียกว่า “เสี่ยงตั้งบ้าน” เป็นพิธีเสี่ยงทายนับจำนวนเม็ดข้าวสารว่าจะตั้งบ้านดินเผาตรงไหนดี ตั้งไว้ตรงหน้าต่าดีไหม ก็จะทำการนับจำนวนเม็ดข้าวสาร ถ้าได้จำนวนคู่ก็แปลว่าดี เป็นการยอมรับตั้งไว้ในที่เสี่ยงทายได้ ถ้าจำนวนคี่แปลว่าไม่ดี เป็นคำตอบที่ไม่น่าพอใจ และยอมรับไม่ได้ การเสี่ยงทายที่เรียกว่า “เสี่ยงตั้งบ้าน” นี้ จะให้ทำการนับเม็ดข้าวสารเพียงครั้งเดียวเท่านั้น ถ้าคำตอบที่ได้ไม่ดีก็ให้ย้ายบ้านไปตั้งที่อื่นใหม่ เช่น ตั้งใต้ถุนบ้าน บนบ้าน หรือ ในห้อง เป็นต้น การเปลี่ยนที่ตั้งแต่ละครั้งต้องทำการเสี่ยงทายนับจำนวนเม็ดข้าวสารให้ได้จำนวนคู่ และนับเพียงครั้งเดียวเท่านั้นทุกครั้ง ที่สำคัญที่สุดถ้าผู้เสี่ยงทายเป็นผู้ชาย ต้องให้ผู้หญิงเป็นผู้นำบ้านดินไปตั้งให้ ในทางตรงกันข้ามถ้าผู้เสี่ยงทายเป็นผู้หญิงต้องให้ผู้ชายเป็นผู้นำบ้านดินไปตั้งให้ดังกล่าว

การเสี่ยงตั้งบ้านโดนนับจำนวนเม็ดข้าวสาร จะใช้กับการเสี่ยงทายถามชื่อคนเสี่ยงตั้งบ้าน ดินเผาด้วยว่าชื่อตัวที่เรียกอยู่นั้นว่าดีไหม เช่น ชื่อนายลั่นนั้นเป็นชื่อดีไหม ก็เสี่ยงนับจำนวนเม็ดข้าวสาร ถ้านับได้คู่ก็เป็นคำตอบว่าเป็นชื่อดี ถ้าได้จำนวนคี่ก็ตอบว่าเป็นชื่อไม่ดี ก็ต้องเปลี่ยนชื่อใหม่ เป็นชื่ออื่น ๆ ต่อไปอีก จนกว่าจะได้รับคำตอบนับเม็ดข้าวสารเป็นจำนวนคู่เป็นการยอมรับชื่อนั้น การเปลี่ยนชื่อของผู้ตั้งบ้าน จะเปลี่ยนในขณะที่ทำพิธีเท่านั้น เมื่อจบพิธีก็จะกลับมาใช้ชื่อเดิมตามปกติ

พิธีส่งแปะเคราะห์ (แพะเคราะห์) เป็นพิธีหาขวัญเพื่อส่งให้ถึงเมืองแกนเขอ (เมืองที่เป็นที่อยู่ของบรรพบุรุษชาวโชนังในประเทศเวียดนาม) ซึ่งชาวโชนังสมมุติให้เป็นเมืองฟ้าเมืองสวรรค์ หมอเสนาจะเริ่มทำพิธีพูดตามหาขวัญ เช่น “ขวัญไปตกอยู่ที่ใด พ่อ แม่ จะมารับเอาขวัญ ไปอยู่ด้วยไหม แล้วถ้าเอาขวัญคืนมาจะให้อยู่กับเนื้อกับตัวอย่างเดิมหรือไม่” แล้วจะพิธีส่งแปะเคราะห์ ไปเมืองแกนเขอ (เมืองแกน) เมื่อทำพิธีเสร็จซึ่งอาจเป็นเวลาค่ำมืดหรืออาจจะตีมากตี 2 หรือ ตี 3 จึงต้องให้ชาวโชนังเพศชาย 2 คน นำแปะเคราะห์ไปวางที่ทาง 3 แห่ง บางครั้งอาจเป็นเวลาตีมากตี 2 หรือ ตี 3 เป็นต้น ในขณะที่ผู้ช่วยหมอเสนาจะนำขอบกระดิ่งมาครอบตัวผู้ที่มีเคราะห์ ซึ่งยืนอยู่ตรงกลางขอบกระดิ่ง และจะกล่าวคำในพิธีให้ลูกตากล่าวตาม ลูกตา คือ ชาวโชนังเพศชายมีศักดิ์เป็นปู่ ลุง อาผู้ชาย พี่เมีย หรือน้องเมียก็ได้ จะเป็นผู้กระทำหน้าเป็นผู้ตัดขอบกระดิ่งให้ขาดออกจากกัน เมื่อลูกตากล่าวคำใน

พิธีตามและผู้ช่วยหมอเสนกล่าวนำจนเสร็จ ก็จะนำเขียงมารองขอบกระดิ่งไว้ผู้ช่วยหมอเสนจะกล่าวให้
 ลูกตาดัดขอบกระดิ่งได้ ลูกตาดจะนั่งลงแล้วใช้มีดที่ตีความคมมาก ๆ มาตัดขอบกระดองอย่างแรงเพียง
 รั้งเดียวเท่านั้น ให้ขอบกระดิ่งขาดออกจากกันทันทีในเวลาเดียวกันนั้นญาติ ๆ ก็จะมาดึงผู้แก่เคราะห์
 ให้พ้นออกจากวงขอบกระดิ่ง แล้วพาตัวเข้าไปอยู่ในห้อง โดยมีธรรมเนียมว่าถ้าเป็นเพศชายจะถูกดึง
 เข้าไปอยู่ในห้องเปล่ง แต่ถาเป็นเพศหญิงจะถูกดึงให้เข้าไปอยู่ในห้องกะลือห้องทันที

ส่วนการทำพิธีของหมอเสน จะเริ่มทำพิธีตามหาขวัญ โดยจะเริ่มกล่าวคำตามหาขวัญ เช่น
 “ขวัญไปตกอยู่ที่ใด พ่อ แม่ จะมารับเอาขวัญไปอยู่ด้วยไหม แล้วถ้าเอาขวัญคืนมาจะให้อยู่กับเนื้อกับ
 ตัวอย่างเดิมหรือไม่ “ เป็นต้น จากนั้นจะทำการเสี่ยงทายโดยการนำพิธินับเม็ดข้าวสารให้ได้จำนวนคู่
 ถึง 5 ครั้ง ติดต่อกันตลอดถือว่าตามหาขวัญ ส่งแปะเคราะห์ได้สำเร็จ แต่ถ้าการนับจำนวนเม็ดข้าวสาร
 ได้จำนวนคู่บ้างคี่บ้างสลับกันก็ถือว่าพิธียังไม่สำเร็จต้องเริ่มนับใหม่ให้ได้จำนวนคู่ก็ได้หรือคี่ก็ได้ 5
 ครั้งติดต่อกันเท่านั้น จึงถือว่าพิธีสำเร็จตามประสงค์ ขวัญจะกลับมาอยู่กับตัวเจ็บไข้หายและมีอายุยืน
 ยาวต่อไป

พิธีอาบขวัญ เป็นพิธีเสี่ยงทายตามขวัญที่กลับมาอยู่กับเจ้าตัวแล้วขวัญแหว่งดีหรือไม่หมาย
 ถึง มีสุขภาพดีแข็งแรงดี มีสภาพเป็นปกติสมบูรณ์ดีทุกประการหรือไม่ โดยหมอเสนจะทำพิธีเสี่ยง
 ทายด้วยการนับจำนวนเม็ดข้าวสารให้ได้จำนวนคู่ เมื่อได้จำนวนคู่ ก็เป็นการยืนยันยอมรับคำตอบ
 เป็นจริงตามที่ถาม หรือ เสี่ยงทายนั้นเป็นอันจบพิธีกรรมในขั้นตอนนี้

เมื่อจบพิธีกรรมเสี่ยงทายตามหาขวัญ แก่เคราะห์ต่าง ๆ ทั้งหมดแล้ว หมอเสนก็จะเก็บเครื่อง
 เช่นนำกลับไปกินที่บ้านได้ยกเว้น ไก่ช้องและหัวหมูในพานไม้เท่านั้น ซึ่งต้องนำมาใช้ในพิธีห้าง
 ขวัญหรือเรียกขวัญให้กลับมาโดยญาติ ๆ จะนำ ข้าวต้มมัด ผลไม้ เงิน ทอง ใส่หรือปักลงบนต้นกล้วย
 และจะใส่หมากพลู เงิน ใส่ลงในขาม ไข่ ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นการต่ออายุ ชื่ออายุให้มีอายุยืนยาวต่อไป
 จากนั้นญาติ ๆ ก็จะนำกล้วยไปปลูกและจะคอยดูว่า ต้นกล้วยเจริญงอกงามดีหรือไม่ ถ้าต้นกล้วยนั้น
 เจริญงอกงามดีก็แสดงว่าผู้แก่เคราะห์จะมีสุขภาพดีอายุยาวนาน แต่ ถ้าต้นกล้วยเหี่ยวเฉาไม่เจริญเติบโต
 โตก็แสดงว่าผู้แก่เคราะห์จะมีสุขภาพไม่ดี เป็นต้น

พิธี “เสียะขวัญหลง” และ พิธี “แปงขวัญ”

ในสังคมชาวลาวโซ่งหมู่ 4 บ้านดอนมะเกลือมีความเชื่อว่าคนเราแต่ละคนจะมี “ขวัญ” ประจำตัวทุกคน ถ้าขวัญอยู่กับตัวก็เป็นสิริมงคล สุขสบาย สุขภาพร่างกายแข็งแรง แต่หากว่า “ขวัญ” นี้ไม่อยู่กับตัวเรา หลงไป หรือหนีไป เช่น หลงไปอยู่ป่า เขา หรือ ขวัญหิวโหย หรือ หลงไปแล้วจะกลับมาแต่หาหากกลับมาไม่ได้ จะส่งผลให้เจ้าของ “ขวัญ” นั้นเจ็บป่วย หรือพบกับสิ่งไม่ดี และที่ร้ายแรงอาจถึงเสียชีวิตได้ จึงต้องมีการเรียกขวัญกลับมา หรือบอกทางให้ขวัญกลับมาอยู่กับตัวเจ้าของ จึงต้องมีการประกอบพิธี “เสียะขวัญหลง” และ “แปงขวัญ” เพื่อบอกทางให้ขวัญกลับมาและเรียกขวัญให้กลับมาอยู่กับเนื้อกับตัวและเป็นการเช่นขวัญให้ได้กินเครื่องเช่นหลังจากที่หลงไป

พิธีเสียะขวัญหลงและพิธีแปงขวัญ ทั้งสองพิธีนี้เป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวกับขวัญ แต่แตกต่างกันที่พิธีเสียะขวัญหลงเป็นเหมือนการเรียกขวัญกลับมา พิธีแปงขวัญเปรียบเหมือนกับการบำรุงขวัญเป็นการเช่นขวัญ โดยในการประกอบพิธีนั้นจะกระทำทั้งสองพิธีต่อเนื่องกันก็ได้หรือทำอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ จากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลว่าขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจของแต่ละครอบครัวรวมทั้งความพร้อมและสภาพของผู้เข้าพิธี

ลำดับขั้นตอนและช่วงเวลาในการกระทำพิธีนั้น พิธีเสียะขวัญหลงจะทำก่อนเพราะจะกระทำในช่วงที่ท้องฟ้ายังสว่างอยู่ หรือทำในช่วงที่ตะวันยังไม่ตกดิน ส่วนใหญ่จะกระทำกันประมาณเวลา 15.00 น. หรือ 16.00 น. พิธีจะใช้เวลาประมาณ 30 นาที

ส่วนพิธีแปงขวัญจะกระทำในช่วงเวลาที่โพล้เพล้หรือพระอาทิตย์ตกดิน โดยส่วนใหญ่จะกระทำในช่วงเวลาประมาณ 17.30 น. หรือ 18.00 น. พิธีจะใช้เวลาประมาณ 30 นาที และหลังจากเสร็จพิธีแล้วจะมีการเลี้ยงอาหารผู้ที่มาร่วมงานหรือผู้ที่เจ้าภาพได้ไปเชิญมาร่วมงาน

พิธีเสียะขวัญหลง

ส่วนใหญ่ของผู้ที่จะกระทำพิธีเสียะขวัญหลงจะมีอาการมากหรือน้อยกว่าแปงขวัญ เช่น อุดรถเลี้ยวชนมา พบเห็นภูติ ผี ปีศาจ จนบางครั้งมีอาการไม่ปกติ เช่น อาจหวาดผวา ตกใจง่าย แต่ผู้ที่กระทำพิธีแปงขวัญ จะเป็นการเจ็บป่วยเล็กน้อย หรือ หลับไปฝันเห็นป่า หรือ ฝันว่าได้เห็นหรือไปอยู่กับคนที่เสียชีวิตแล้วซึ่งไม่เป็นมงคล เพราะชาวลาวโซ่งเชื่อว่าการฝันไปเห็นสิ่งดังกล่าวเพราะว่าขวัญของเราได้ไปอยู่ ณ ที่นั้นทำให้เราเห็นภาพนั้นในฝัน ส่วนใหญ่แล้วผู้กระทำ

พิธีเสียะขวัญหลงแล้วจะทำพิธีแปงขวัญด้วย แต่ถ้าจะกระทำพิธีแปงขวัญโดยไม่กระทำพิธีเสียะขวัญหลงก็ได้

เครื่องพิธีที่ใช้ได้แก่ ไก่ 1 ตัว ข้าว 1 ชาม เป็นข้าวสวยหรือข้าวเหนียวก็ได้ แต่ต้องเป็นข้าวปากหม้อหรือข้าวปากไห คือเป็นข้าวที่หุงสุกใหม่ๆ ยังไม่มีผู้ใดมาตักไปกินก่อน ต้องนำมาทำพิธีก่อน ผู้อื่นจึงจะสามารถตักข้าวในหม้อไปกินได้ ผลไม้ตามฤดูกาล ของทั้ง 3 สิ่งข้างต้นนี้จัดใส่ไว้ในพานไม้ตั้งไว้บนเรือน หน้าผู้ที่จะทำพิธี เสื้อผ้าเจ้าของผู้ที่ทำพิธี เสื้อผ้าของพ่อ แม่ และพี่น้อง ผู้ที่ทำพิธี ห่อข้าว 9 ห่อ ห่อปลา 9 ห่อ สวิง (อุปกรณ์ในการจับปลา) ใต้ หรือ คบเพลิง ทำจากบ้องไม้ไผ่แห้งมาตีกลีให้เป็นแผ่นแล้วม้วนเข้าไว้ใช้จุดไฟ

เสื้อผ้าทั้งหมดของคนในครอบครัว รวมทั้ง ห่อข้าวและห่อปลา ทั้งหมด หมอจะนำมาห่อไว้ในผ้าขาวม้าแล้วหมอจะสะพายไว้ ในการประกอบพิธีทางบ้านของผู้เข้าพิธีจะไป “บอกกล่าว” ให้คนในหมู่บ้านทราบเพื่อเป็นการเชิญให้มาร่วมพิธี

เมื่อได้เวลาแล้วหมอจะเริ่มกระทำพิธี โดยพิธีจะเริ่มจากบนเรือน บริเวณห้องเป่งซึ่งอยู่หน้ากะล่อห้องเป็นห้องหรือบริเวณที่ใช้ประกอบพิธีสำหรับผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ ผู้ที่เข้าพิธีจะนั่งอยู่หน้าพานไม้ที่ใส่ของไว้และหมอจะนั่งตรงข้ามหันหน้าเข้าหาผู้ที่เข้าพิธี หมอจะกล่าวเป็นภาษาลาวโซ่งในลักษณะที่ว่าถึงสาเหตุที่มาประกอบพิธีและจะไปตามหาขวัญกลับมาให้ เมื่อกล่าวเสร็จ หมอจะลงจากบนเรือนมาที่บริเวณลานหน้าเรือน เหมือนว่าหมอจะออกไปตามหาขวัญกลับมา ผู้เข้าพิธีนั่งรออยู่บนเรือนหน้าพานไม้ โดยจะสะพายห่อผ้าขาวม้าที่ใส่ของมาด้วย ในมือซ้ายจะถือใต้ หรือ คบไฟมือขวา จะถือสวิง ห่อผ้าที่หมอสะพายนั้นเป็นเหมือนการนำไปล่อขวัญให้กลับมา เพราะขวัญหลงทางไปกลับมาไม่ถูก และอาจจะหิวโหย จึงต้องนำเสื้อผ้า เพื่อไปล่อให้ขวัญกลับมาหาเจ้าของ ส่วนห่อข้าวและห่อปลานั้นล่อขวัญที่หิวโหยให้กลับมากินข้าวกินปลา

เมื่อหมอลงมาที่ลานหน้าเรือนแล้วหมอก็จะว่าคาถาเป็นภาษาลาวโซ่งและกล่าวเรียกขวัญกลับมา โดยที่มือซ้ายจะถือคบไฟ ส่องไปมา มือขวาที่ถือสวิงก็จะซ่อนหาขวัญ ไปพร้อมๆ กัน จนเมื่อถึงเวลาขณะที่หมอกำลังถือคบไฟและซ่อนหาขวัญนั้น จะมีหางเครื่อง หรือ บ่าวหมอ หรือ ผู้ที่มาร่วมงานที่อยู่ข้างล่าง ก็จะช่วยกันโยนก้อนหินก้อนเล็กๆ ที่อยู่แถวนั้น โยนใส่สวิงที่หมอกำลังซ่อนหาขวัญอยู่ เปรียบเสมือนว่าซ่อนขวัญได้แล้วหรือขวัญได้กลับมาแล้ว เมื่อมีหินอยู่ในสวิงแล้วหมอก็จะตะโกนถามเป็นภาษาลาวโซ่ง ได้ความว่า “อ้าว ขวัญมาหรือยัง มาอยู่กับเนื้อกับตัวหรือยัง” ญาติๆ หรือผู้ที่มาร่วมงานที่อยู่บนเรือนก็จะช่วยกันตะโกนตอบหมอลงมาว่า “ขวัญมาแล้ว

ขวัญกลับมาแล้ว” เมื่อขวัญมาแล้วก็เปรียบเสมือนว่าขวัญได้กลับมาแล้ว หมอก็จะขึ้นไปบนเรือนไปหาผู้เข้าพิธี

เมื่อหมอได้ขวัญแล้วก็กลับขึ้นเรือนไปนั่งที่ตั่งหน้าปานไม้ตรงข้ามกับผู้เข้าพิธี หมอจะแก้ห่อผ้าขาวม้า และนำเสื่อคั้นให้แก่ผู้เข้าพิธีเปรียบเสมือนว่าขวัญได้กลับมาหาเจ้าของผู้หรือผู้เข้าพิธีแล้ว หมอจะไปนั่งที่เดิมและกล่าวในพิธีถึงขวัญได้กลับมาแล้ว และก็จะให้ผู้เข้าพิธีกินไก่และข้าวรวมทั้งอาหารที่อยู่บนปานอย่างละเล็กน้อยเพื่อเป็นการให้ขวัญได้กินหลังจากที่กลับมาอยู่กับเจ้าของแล้ว เมื่อทำพิธีเสียะขวัญหลงแล้ว ก็เสร็จพิธีในการตามหาขวัญ แต่ถ้าจะทำพิธีแปงขวัญด้วยก็จะทำพิธีแปงขวัญต่อ

พิธีแปงขวัญ

พิธีแปงขวัญจะกระทำในช่วงเวลาที่พระอาทิตย์ตกดิน ส่วนใหญ่จะกระทำช่วง 17.30 น. หรือ 18.00 น. ระยะเวลาในการกระทำพิธีจะประมาณ 30 นาที พิธีแปงขวัญจะทำต่อจากพิธีเสียะขวัญหลง หรือ จะกระทำพิธีแปงขวัญโดยไม่ต้องทำพิธีเสียะขวัญหลงก็ได้

พิธีแปงขวัญจะกระทำเมื่อ ไม่ค่อยสบาย หรือเจ็บป่วยเล็กๆ น้อยๆ หรือ นอนหลับฝันเห็นป่า หรือ ป่าช้า หรือ ฝันเห็นหรือได้ไปอยู่กับผู้ที่เสียชีวิตไปแล้ว เพราะจากความเชื่อของชาวลาวโชนที่เชื่อว่าคนเราทุกคนจะมีขวัญประจำตัว เมื่อขวัญหนี หรือ ขวัญหลงทาง จะทำให้เราเจ็บป่วยและการที่เราหลับฝันไปเห็นสิ่งต่างๆ นั้น เป็นเพราะขวัญของเราได้ไปเห็นหรือไปอยู่ในที่แห่งนั้น ซึ่งเมื่อไปอยู่ป่า หรือ ป่าช้า ก็เหมือนว่าฝันหลงเข้าไป หรือ ฝันไปอยู่กับผู้ที่ล่วงลับแสดงว่าขวัญได้ไปอยู่กับผู้ที่ล่วงลับแล้ว จึงต้องเรียกกลับมา ไม่เช่นนั้นจะทำให้ไม่เจ็บป่วย ไม่สบาย หรืออาจเสียชีวิตตามผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว จากการสัมภาษณ์มีบางท่านให้ความเห็นว่า “แปง” หมายถึง “ซ่อมหรือแต่ง” ดังนั้น การ “แปงขวัญ” ก็เหมือนกับเป็นการ “ซ่อมขวัญ” หรือ “แต่งขวัญ”

การแปงขวัญของชาวลาวโชนบ้านดอนมะเกลือจะมีการแบ่งตามช่วงอายุ 3 ช่วง โดยจะใช้เครื่องเซ่นที่เป็นหลักไม่เหมือนกัน คือ

๑. เด็ก จะใช้ ไช้ต้ม และ ข้าวสุก จะเป็นข้าวเหนียวหรือข้าวสวยก็ได้ เพียง 2 อย่าง
๒. คนวัยหนุ่มสาวทั่วไป หรือ วัยกลางคน จะใช้ ไก่ต้มสุก 1 ตัว และเครื่องพิธี
๓. ผู้สูงอายุ จะใช้หัวหมูต้ม 1 หัว และเครื่องพิธี

เด็กจะใช้เครื่องพิธีหลักเพียง 2 อย่าง คนทั่วไปและผู้สูงอายุนอกจากจะใช้ไก่ต้มสุก และหัวหมูต้มแล้วจะมีเครื่องพิธีที่ใช้ในการประกอบพิธีอีก ได้แก่ หัวหมูต้มสุก 1 หัว (ถ้าเป็นคนทั่วไปจะเป็นไก่ต้มสุก) ข้าวต้มมัด ข้าวสุก 1 ชาม (จะเป็นข้าวสวยหรือข้าวเหนียวก็ได้) น้ำต้ม 1 แก้ว

ชามใส่เงิน และให้ผู้ที่มาร่วมงานที่มาช่วยเหลือจะใส่เงินลงในชามดังกล่าว จำนวนเงินนั้นขึ้นอยู่กับผู้ที่ใส่ กล้วย อ้อย ข้าวโพด และขนมหรือผลไม้ตามฤดูกาลต่างๆ เช่น แดงโม อุ่น แอปเปิ้ล เป็นต้น

เครื่องพิธีดังกล่าวข้างต้นจะใส่ไว้ในพานไม้ (ภาชนะไม้ทรงสี่เหลี่ยมสำหรับใส่ของทำพิธี) โดยมีใบตองรองที่พื้นพาน นอกจากของที่ไว้พานแล้วยังต้องมี เหล้า 1 ขวด พานหมากพลู แอบข้าว (ภาชนะสานด้วยไม้ไผ่ ทรงสูง ฐานกลม มีฝาปิด มีเชือกร้อยสามารถสะพายไปไหนได้ ใช้สำหรับใส่ข้าว) ใส่ข้าวเหนียวหรือ ข้าวสวยก็ได้ เครื่องพิธีทั้ง 3 อย่างนี้ นำมาวางข้างพานไม้ที่ใส่เครื่องพิธี

ก่อนเริ่มพิธีผู้ที่เข้าพิธีหรือครอบครัวของผู้ที่จะเข้าพิธีจะไป “บอกกล่าว” เพื่อนบ้านหรือญาติในหมู่บ้าน ให้ทราบว่าที่บ้านนี้จะมีการแบ่งขวัญ เป็นเหมือนการเชิญให้มาร่วมงาน ส่วนลูกหลานหรือคนในครอบครัวที่อยู่ในตัวอำเภอหรืออยู่ต่างที่กันก็จะบอกให้ทราบล่วงหน้าเพื่อให้มาร่วมพิธี

เมื่อได้กำหนดทำพิธีแล้วแขกหรือเพื่อนบ้านใกล้เคียงที่ทราบข่าวก็จะมานั่งรอบนบ้าน พิธีกรรมจะกระทำที่ห้องเป่ง บริเวณหน้ากะลื้อห้อง เป็นส่วนที่ไว้ใช้สำหรับทำพิธีกรรมเกี่ยวกับคนเป็นหรือคนที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยจะมีพานไม้ที่ใส่เครื่องพิธีวางไว้ รวมทั้งเหล้า หมากพลู และแอบข้าว โดยหมอบผู้ทำพิธีจะนั่งบนตั่ง(เก้าอี้ไม้เตี้ยๆ) หันหน้าเข้าหาผู้ที่เข้าพิธีโดยจะมีพานไม้และเครื่องพิธีวางอยู่ตรงกลางระหว่างหมอบกับผู้เข้าพิธี

ก่อนที่หมอบจะเริ่มทำพิธีนั้น แขกหรือผู้ที่มาร่วมงานหรือบรรดาลูกหลานต่างจะมาช่วยกันนำเงินมาใส่ไว้ในชามใส่เงินที่อยู่บนพานเพื่อน เป็นเหมือนการช่วยเหลือในการจัดพิธี แล้วแต่ผู้ที่จะใส่ว่าจะใส่เท่าไรไม่จำกัดจำนวน จากการสังเกตเห็นว่ามีตั้งแต่ 10 บาท จนถึง 100 บาทก็มี หลังจากนั้นหมอบก็เริ่มกระทำพิธี โดยกล่าวเป็นภาษาลาวโซ่ง จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่า เป็นการกล่าวถึงที่มาของการประกอบพิธีแบ่งขวัญในครั้งนี้และก็จะกล่าวเรียกขวัญว่าไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนให้กลับมาอยู่กับตัวเจ้าของเพื่อมารับเครื่องเช่นที่จัดไว้และให้มาอยู่กับเนื้อกับตัวของผู้ที่เข้าพิธี

เมื่อกกล่าวเสร็จแล้วเชิญขวัญมากินเครื่องเช่นในพาน ผู้ที่เข้าพิธีหรือผู้ที่แบ่งขวัญกินเครื่องเช่นในพาน และเหล้า เปรียบเสมือนว่าเมื่อขวัญกลับมาแล้วจะได้กินเครื่องเช่นไปพร้อมกับเจ้าตัวด้วย โดยจะกินเครื่องเช่นอย่างละเล็กละน้อย เมื่อหลังจากกินเครื่องเช่นเสร็จแล้วและขวัญได้มาอยู่กับตัวแล้ว หลังจากนั้น “หมอบ” จะทำพิธีผูกข้อมือให้แก่ผู้เข้าพิธีด้วยด้ายแล้วกล่าวให้ขวัญอยู่

กับเนื้อกับตัวอย่าได้ไปไหน แล้วกล่าวให้ผู้เข้าพิธีอยู่ดีมีสุข มีโชคดี มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง จึงเป็นการเสร็จพิธีในส่วนของผู้ที่ทำการเป็งขวัญ

เมื่อเสร็จพิธีเป็งขวัญแล้วจะเป็นช่วงหัวค่ำ เป็นช่วงเวลารับประทานอาหารเย็น บ้านที่ทำพิธีจะมีการเลี้ยงอาหารให้กับแขกหรือเพื่อนบ้านที่มาร่วมงาน อาหารที่เลี้ยงก็จะเป็นอาหารธรรมดาที่รับประทานทั่วไปรวมทั้งอาหารและผลไม้ที่อยู่ในปานไม้ ไม้ได้จัดอาหารมาเป็นการพิเศษเป็นเหมือนการรับประทานอาหารร่วมกันระหว่างคนในบ้านกับเพื่อนบ้าน การนั่งจะนั่งล้อมเป็นวงวงละประมาณ 6 – 8 คน จะแยกวงผู้หญิง ผู้ชาย และยังแบ่งออกเป็นกลุ่มอีก เช่นกลุ่มคนสูงอายุ กลุ่มคนหนุ่ม เมื่อรับประทานอาหารเสร็จบางกลุ่มก็จะนั่งคุยกันต่อหรือบางกลุ่มก็แยกย้ายกลับบ้านเรือนของตน

พิธีเฮียะขวัญหลง และพิธีเป็งขวัญ นอกจากจะเป็นการกระทำตามความเชื่อในเรื่องของกำลังใจต่อตัวผู้เข้าทำพิธีแล้ว ในด้านสังคมยังส่งเสริมให้เห็นถึงความ “สามัคคี” และ “น้ำใจ” ของเพื่อนบ้านหรือคนในหมู่บ้านที่มาช่วยงาน และยังส่งผลในด้านกำลังใจแก่ครอบครัวของผู้ที่ทำพิธีด้วย เป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในสังคม ซึ่งจะส่งผลให้สังคมมีการติดต่อและเกื้อกูลกันอยู่ตลอดเวลา เป็นการเสริมสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชน

ผู้ทำพิธีกรรม

การประกอบพิธีกรรมในวิถีชีวิตของชาวลาวโซ่งหมู่ที่ 4 บ้านคอนมะเกลือ ผู้ที่ขาดไม่ได้คือผู้ที่เป็นคนกลางในการประกอบพิธีกรรม เปรียบเสมือนตัวแทนหรือสื่อกลางในการติดต่อ ทั้งเป็นสื่อกลางติดต่อระหว่างคนกับคนด้วยกัน เช่น งานแต่งงาน ต้องใช้ “ล่ำม” หรือ สื่อในการติดต่อระหว่างคนกับผี เช่น “หมอเสน” ในพิธีเสนเรือน หรือ “เขย” ในพิธีศพ ซึ่งผู้ที่จะมาทำหน้าที่สื่อกลางนี้จะต้องเป็นผู้ที่มีวิชาความรู้ในด้านนี้โดยเฉพาะ ต้องมีการศึกษา เล่าเรียน หรือได้รับการถ่ายทอดมาจากผู้รู้หรือผู้ทำหน้าที่นี้มาก่อน

ผู้ที่เป็นสื่อนี้อาจจะทำได้มากกว่า 1 พิธี ขึ้นอยู่กับวิชาที่เรียนมา ถ้าเรียนเสนเรือน และเรียนพิธีแต่งงานด้วย ก็สามารถเป็นได้ทั้ง “หมอเสน” และ “ล่ำม” หรือถ้าเรียนการเป็งขวัญด้วย ก็สามารถเป็น “หมอเป็งขวัญ” ในพิธีเป็งขวัญได้ แต่ถ้าเรียนมาทางด้านงานมงคลแล้วจะไม่เรียนงานอวมงคล เช่น “เขย” ที่ทำหน้าที่จัดการในเรื่องพิธีศพ ก็จะทำพิธีเกี่ยวกับศพอย่างเดียวไม่ไปทำอย่างอื่น ถึงแม้จะรู้งานทางด้านมงคล ชาวบ้านก็จะไม่มา “วาน” หรือเชิญให้ไปทำพิธีมงคล เช่นเดียวกัน ผู้ที่ทำด้านงานมงคลก็จะไม่เรียนด้านงานศพ

ในการถ่ายทอดวิชาความรู้ในด้านนี้ส่วนใหญ่แล้วจะสืบทอดจากบรรพบุรุษเป็นส่วนใหญ่ เช่น พ่อเป็นผู้รู้ก็จะถ่ายทอดวิชาให้กับลูก หรือให้กับหลาน แต่ก็ไม่ได้จำกัดว่าต้องถ่ายทอดภายในครอบครัวหรือผู้สืบสายเลือดเท่านั้น ผู้ที่สนใจอยากมีความรู้แต่ไม่ได้เป็นญาติหรือลูกหลานจะไม่มีโอกาสที่จะเรียนรู้หรือถ้ามีก็น้อยมาก ส่วนใหญ่แล้วจะไม่ค่อยถ่ายทอดให้เพราะเป็นความลับ จะถ่ายทอดให้กับคนที่รักและสนิทสนมกันจริงๆ เท่านั้น

ในการเรียนการสอน หรือการถ่ายทอด วิชาความรู้ทางด้านการทำพิธีกรรม นั้น ไม่ว่าจะทางด้านขั้นตอนพิธีกรรม หรือ คาถาอาคมต่างๆ จะทำกันในลักษณะของการสอนแบบตัวต่อตัว เป็นการถ่ายทอดโดยตรง เพราะไม่มีตำรา อีกทั้งการเรียนการสอนจะค่อนข้างยาก เพราะต้องอาศัยการท่องจำ รวมทั้งการจดจำขั้นตอนต่างๆ ในพิธีกรรม จึงต้องอาศัยความจำเป็นหลัก ถ้าความจำดีก็สามารถเรียนรู้ได้เร็ว บางพิธีอาจใช้เวลาในการเรียน ครึ่งปี ถึง 1 ปี แต่ในการสัมภาษณ์ผู้ที่ทำหน้าที่นี้บางท่านต้องเรียนมากกว่า 10 ปี ในส่วนที่เป็นคาถาหรือบทกล่าวต่างๆ ที่ใช้ในพิธีกรรม ซึ่งเป็นภาษาลาวโซ่งจะเขียนทับศัพท์ด้วยภาษาไทยเพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดสามารถเข้าใจได้ดีขึ้นและกล่าวได้อย่างถูกต้อง เนื่องจากในปัจจุบันหาผู้ที่เขียนและอ่านภาษาลาวโซ่งได้ยาก บางตำบลบางหมู่บ้านก็ไม่มีผู้ที่สามารถเขียนได้แล้ว

ถึงแม้ว่าจะมีการถ่ายทอดวิชาให้กับผู้มาเรียน แต่ก็จะไม่ถ่ายทอดหมดทุกอย่าง จะมีการเก็บวิชาบางอย่างไว้เป็นความลับ เช่นคาถา หรือบทกล่าวในพิธีบางอย่าง เพราะมีความเชื่อว่าถ่ายทอดหมดทุกอย่างแล้วผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดหรือศิษย์อาจจะเก่งกว่าครูผู้สอน ทำให้ปัจจุบันนี้ผู้ที่จะมาทำหน้าที่หมอปิธีนี้ค่อยๆ ลดลงมาก ที่กระทำการอยู่ทุกวันนี้ก็จะเป็นคนเฒ่าคนแก่อายุกว่า 70 ปีขึ้นไป ประกอบกับส่วนใหญ่คนรุ่นใหม่หรือวัยรุ่นในปัจจุบันไปเรียนหนังสือในโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาของส่วนกลาง รวมทั้งบางส่วนไปเรียนต่างอำเภอหรือไปเรียนในกรุงเทพฯ ทำให้ไม่มีเวลามาศึกษา รวมถึงการได้รับการศึกษาจากส่วนกลางทำให้ไม่สนใจและมองว่าความเชื่อบางอย่างเป็นเรื่องล้าหลัง ส่วนคนในวัยทำงานก็ต้องออกไปทำงานนอกหมู่บ้านเนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้ปัจจุบันหาผู้สืบทอดความรู้ด้านนี้ได้ยากขึ้น และส่วนใหญ่ผู้ที่เชิญหมอมารประกอบพิธีต่างๆ ก็จะเป็นคนสูงอายุหรือผู้เฒ่าผู้แก่ของหมู่บ้านที่ยังคงดำเนินวิถีชีวิตในรูปแบบเดิมเหมือนในอดีตที่ผ่านมา

ผู้ที่ทำหน้าที่สื่อกลางหรือผู้ทำพิธีกรรม จะไม่ประกอบพิธีในเรือนของตนหรือทำพิธีเกี่ยวกับคนในบ้านหรือในครอบครัวตนเอง จะ “วาน” ให้หมอกคนอื่นมาทำให้ โดยอาจจะให้ผู้ที่ตนถ่ายทอดวิชามาทำก็ได้ จากการสัมภาษณ์ถึงสาเหตุของการไม่ทำพิธีให้กับคนในเรือนของตน

เนื่องจากไม่ทำกันมาก่อนเพราะเชื่อว่ากินข้าวหม้อเดียวกันทำแล้วจะไม่ศักดิ์สิทธิ์ แต่จะทำให้ก็ต่อเมื่อหาหม้อมาทำพิธีไม่ได้แล้วจริงๆ เท่านั้น

ข้อห้ามบางประการของผู้ที่ทำพิธี เช่น การเสนเรือนผู้ตัว เมื่อเจ้าภาพนำหมากพลูไป “วาน” หมอให้มาทำพิธีนั้น ถ้าหมอเสนผู้ตัวรับทำแล้ว จะรับประทานอาหารเย็นไม่ได้ ดังนั้นในการวานหมอจึงจะไปในช่วงหลังจากที่ หมอผู้ตัวนั้นรับประทานอาหารเช้าแล้ว และในพิธีเสนเรือน ทั้งหมอผู้น้อย และหมอผู้ตัว คืบก่อนจะไปทำการเสนเรือนห้ามนอนกับภรรยา หมายถึงห้ามมีเพศสัมพันธ์กับภรรยา

จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่าในชุมชนลาวโซ่งแห่งอื่นๆ บางชุมชนไม่มีผู้ที่ทำหน้าที่หมอหรือผู้ประกอบพิธีกรรมแล้ว ต้องมา “วาน” หรือมา “จ้าง” หมอพิธีในชุมชนบ้านดอนมะเกลือ บางครั้งก็เป็นชุมชนใกล้เคียง หรือ ชุมชนลาวโซ่งในจังหวัดใกล้เคียง บางทีก็ต้องเดินทางไกล เช่น เมื่อกลางปี พ.ศ. 2546 ต้องเดินทางไปทำไปทำพิธีที่จังหวัดเลย เนื่องจากในชุมชนนั้นไม่มีผู้สืบทอดวิชาดังกล่าว ในการประกอบพิธีกรรม โดยการเชิญหมอมารักษาพิธีนั้น จะใช้การ “วาน” ให้มาช่วยกระทำพิธีให้โดยไม่มีค่าตอบแทน สิ่งตอบแทนที่หมอจะได้ก็คือ เครื่องเซ่นที่อยู่ในพานที่กระทำพิธีซึ่งจัดไว้ในส่วนของหมอเสน แต่ในปัจจุบันนี้ นอกจากการ “วาน” แล้ว ในบางพิธีเช่น อาจจะต้องมีการจ้างให้มากระทำโดยมีค่าตอบแทน เช่น การแต่งงานจะต้องมีหมอมารักษาพิธีต้องมีค่าตอบแทนให้อย่างน้อย 300 บาท หรือในการจ้าง “เขยยก” หรือ “เขยใหญ่” เพื่อไปประกอบพิธีศพนั้นในปัจจุบันมีค่าใช้จ่าย ตั้งแต่ 500 บาท จนถึง 1000 บาท แล้วแต่ตกลงกัน หรือ บางครั้งก็อยู่กับระยะทางที่จะเดินทางไปทำพิธีด้วย ในปัจจุบันการวานให้มาช่วยทำให้น้อยลง นอกจากจะเป็นผู้ที่รู้จักหรือสนิทสนมกัน หรือในกรณีที่ถูกเชิญให้ไปกระทำพิธีในตำบลอื่น หรือ หมู่บ้านอื่น นอกจากได้เครื่องเซ่นแล้ว เจ้าภาพจะให้ค่าตอบแทนในลักษณะของค่าเดินทางบ้างตามสมควร

พิธีกรรมของชาวลาวโซ่งนี้ ผู้ที่มีความรู้ที่จะมาทำพิธีให้หรือมาเป็นสื่อกลางนั้น นับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้ แต่ในปัจจุบันเหลือน้อยลง และผู้ที่ทำหน้าที่นี้ก็มีอายุมากขึ้น ในปัจจุบันมีอายุ 70 ปีขึ้นไป ประกอบกับขาดผู้ที่มาเรียนรู้เนื่องจากเป็นเรื่องยาก และ ใช้เวลานาน อีกทั้งเยาวชนที่ได้รับการศึกษาตามหลักสูตรของส่วนกลาง และกระแสวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่แพร่กระจายทำให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ไม่ใส่ใจ ทำให้ไม่มีผู้ที่จะมาศึกษาในเรื่องนี้ ส่งผลให้ขาดผู้สืบทอดความรู้ในด้านนี้ หากว่าไม่มีผู้รู้ในการกระทำพิธีกรรมแล้ว ก็ไม่สามารถที่จะประกอบพิธีกรรมต่างๆ ได้ ซึ่งแน่นอนว่าย่อมส่งผลกระทบต่อ การประกอบพิธีกรรม อาจจะทำให้พิธีกรรมต่างๆ สูญหายไปได้ และจะเป็นการส่งผลกระทบต่อ การคงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวลาวโซ่งในอนาคต

สรุปการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับพิธีกรรมชุมชน

การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับพิธีไหว้ศาลประจำหมู่บ้าน

ในการจัดพิธีไหว้ศาลประจำหมู่บ้านในอดีตนั้นจะมีการโยงสายสายสัญญาณจากศาลไปยังบ้านต่างๆ ในหมู่ที่ 4 และหมู่ที่นับถือศาลเดียวกันทุกหลังคาเรือน แต่ในปัจจุบันการขยายตัวของหมู่บ้านทำให้ไม่มีการโยงสายสัญญาณไปทุกบ้าน เป็นเพราะจำนวนบ้านมีหลายหลัง และเรื่องระยะทาง ทำให้สิ้นเปลืองและเสียเวลาในการโยง

การรับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาสอดแทรกในพิธีกรรมดั้งเดิม ที่แต่เดิมมาจะจัดพิธีในตอนบ่ายแต่ปัจจุบันมีการเพิ่มพิธีสงฆ์ในตอนเช้า มีการนิมนต์พระมาบริเวณหน้าศาลและมีการเลี้ยงพระสงฆ์ รวมทั้งในตอนเย็นที่แต่เดิมไม่มีพระสงฆ์เข้ามาเกี่ยวข้อง แต่ปัจจุบันได้มีการนิมนต์พระสงฆ์เข้ามาสวด

จากการสัมภาษณ์ในปัจจุบันนี้ผู้เข้าร่วมพิธีมีน้อยลงกว่าสมัยก่อน ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ใหญ่และผู้เฒ่าผู้แก่เป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งการเดินทางศาลในสมัยก่อนเมื่อใส่หมวกจะต้องถอดหมวกเวลาเดินทางศาลแต่ปัจจุบันได้ละเลยไม่ทำเหมือนสมัยก่อน

การเปลี่ยนแปลงในพิธีกรรมข่มช่วง (ขึ้นบ้านใหม่)

การที่ต้องทำพิธีข่มช่วงส่วนหนึ่งมาจากความเชื่อที่ว่าต้นไม้ที่นำมาทำบ้านอาจมีภูตผีปีศาจสิงอยู่การข่มช่วงเป็นเหมือนการไล่หรือขู่วไลผีที่สิงอยู่ในไม้ไม่ให้มาอยู่ที่บ้าน และเพื่อให้เกิดเป็นสิริมงคล แต่ปัจจุบันบ้านที่สร้างด้วยไม้มีน้อยลง ในชุมชนมีการสร้างบ้านแบบสมัยใหม่เป็นบ้านปูนและอีกส่วนหนึ่งคือการที่คนในหมู่บ้านออกไปทำงานนอกหมู่บ้านมากขึ้น จึงไปสร้างบ้านอยู่นอกชุมชน ส่วนใหญ่คนที่อยู่จะเป็นผู้สูงอายุกับเด็ก จึงไม่มีการสร้างบ้านแบบลาวโห่งมานานหลายปี ทำให้พิธีกรรมนี้ไม่ค่อยได้ทำกัน ส่วนในการสร้างบ้านปูน จะเป็นบ้านทรงสมัยใหม่ บางบ้านสร้างบ้านชั้นเดียว ไม่มีบันไดให้พื้นหัวบันไดบ้านก็ไม่มีการทำในชั้นตอนนี้ การทำก็รวบรัดมากขึ้น และที่มีการสร้างบ้านทรงสมัยใหม่ขึ้นบางส่วนมาจากการที่ผู้หญิงลาวโห่งแต่งงานกับผู้ชายที่มีโห่งลาวโห่งแล้วเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนก็จะไม่ถือผีตามธรรมเนียมของฝ่ายหญิง ทำให้มีการทำพิธีแบบลาวโห่งแต่ใช้พิธีการทางพุทธศาสนาคือการทำบุญเลี้ยงพระ ในสมัยก่อนใช้เตาถ่าน แต่เดี๋ยวนี้

พัฒนามาใช้เตาแก๊ส การที่จะต้องเปิดเตาทิ้งไว้ถึงสามวันสามคืนย่อมอาจมีอันตรายได้ และในการจุดเตาในปัจจุบันจะใช้การติดไฟใส่เตาถ่านนำไปตั้งไว้ในบ้านไม่เกิน 1 คืน พอเป็นพิธี

การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับพิธีป่าดง

พิธีป่าดงที่จะต้องจัดเครื่องเช่นต่างๆ 10 วัน สำหรับผู้น้อย และ 5 วันสำหรับผู้เฒ่า ต้องใช้ข้าวปากหม้อ ปากไห คือ เช้าวันทำพิธีข้าวในหม้อจะต้องตักไปเช่นให้ผีเรือนก่อน แล้วตนจึงกินทีหลัง แต่ในปัจจุบันเนื่องจากความเร่งรีบ ก็จะตักข้าวไว้ให้โดยแยกไว้ก่อน แล้วกินข้าวก่อน เช่น ลูกจะต้องไปโรงเรียนแต่เช้าต้องรีบกินข้าว จึงต้องตักข้าวทัพพีแรกแยกไว้ก่อน แล้วจึงให้ลูกกินข้าวก่อน เมื่อเสร็จแล้วจึงนำข้าวที่ตักไว้ไปเช่นผีเรือน

ในพิธีป่าดงข้าวใหม่นั้น ข้าวเฒ่าเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการทำพิธี ที่เรียกว่าข้าวใหม่นั้นเป็นเพราะสมัยก่อนเป็นช่วงที่ตรงกับช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิตคือข้าว กรรมวิธีในการทำข้าวเฒ่านี้เดี๋ยวนี้ใช้การซื้อหาเอาไม่ได้ทำเองแล้ว เพราะขั้นตอนยุ่งยากและเสียเวลา คนรุ่นใหม่ก็ไม่สามารถทำได้แล้ว อีกทั้งปัจจุบันสามารถทำนาได้ตลอดทั้งปีเนื่องมาจากระบบชลประทาน ที่มีผลมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สามารถทำนาได้ตลอดทั้งปี ปีละ 3 ครั้ง ไม่ต้องรอปีละครั้งเหมือนสมัยก่อน ในส่วนของการเลี้ยงเพื่อนบ้านที่มาร่วมงานนั้นก็จะต้องเสียค่าใช้จ่ายมากกว่าเดิม เพราะสมัยก่อนจะใช้อาหารที่สามารถหาเอาได้ในท้องถิ่น ไม่ต้องซื้อเหมือนในปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับพิธีเสนเรือน

ในอดีตชาวลาวโซ่งหมู่ 4 บ้านดอนมะเกลือจะมีการเลี้ยงหมูกันทุกบ้าน ถ้าเจ้าของบ้านจะทำพิธีเสนเรือนนั้น ก็จะมีการเลือกลูกหมูแล้ว “บอกกล่าว” ว่า “ลูกหมูตัวนี้จะเอาไว้เลี้ยงผี ขอให้คุ้มครองให้เติบโต” หมูที่จะทำพิธีต้องเป็นหมูตัวผู้เท่านั้น เมื่อโตเต็มที่แล้วก็เอามาทำพิธี แต่ถ้าเกิดหมูเกิดตายขึ้นมา ก็จะไม่มีการเสนเรือนในปีนั้น ก็จะเริ่มโดยบอกกล่าวกับลูกหมูตัวใหม่ต่อไป แต่ในปัจจุบันไม่มีการเลี้ยงหมูแล้ว การนำหมูมาเสนนั้นก็จะใช้วิธีซื้อตัวโตเต็มที่ ถ้าพิธีจะเริ่มเช้าวันพรุ่งนี้ก็จะไปซื้อมาเย็นวันนี้

พิธีการต่างๆ มีความกระชับและรวบรัดมากขึ้นกว่าแต่ก่อน เครื่องที่ใช้ในพิธีต่างๆ จากที่เคยหาเอาได้ในชุมชน มาปัจจุบันต้องซื้อเอา ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจ ทำให้ของบางอย่างไม่มีเวลาที่จะทำเองเหมือนแต่ก่อน เหล้าที่แต่ก่อนใช้ “เหล้าโท” ที่ใช้วิธีพื้นบ้านนำข้าวเหนียวเอามาหมักกับเชื้อแป้งข้าวหมาก แล้วหมักไว้ในโอ่งหรือในไห หรือพัฒนาขึ้นมาอีกก็นำเหล้า

ที่ได้ไปกลั่นเอาเอง เรียก “เหล้าป่า” หรือจะเรียกว่า “เหล้าเถื่อน” ก็ได้ “บั่วเหล้า” ทำจากไม้ไผ่ลำเล็กเจาะรูตรงปลาย ใช้เหมือนหลอดดูดเหล้า นั้นมีที่มาจากที่ ในสมัยก่อนใช้ “เหล้ากลบ” หมักข้าวเหนียวแต่หมักกับกลบ ที่ต้องใช้ “บั่ว” ก็เพื่อที่เวลาดูดแล้วกลบจะได้ไม่ติดขึ้นมาด้วย ซึ่งเหล้านี้สามารถทำกันตัวเอง แต่ปัจจุบันไม่มีการทำแล้ว ใช้การซื้อเหล้าขาว ถ้าดีหน่อยก็ใช้เหล้าแม่โจ้ เวลาประกอบพิธีกรรมก็เอาขวดเหล้าใส่ไว้ในไหเหมือนว่าเป็นเหล้าจากไห

จากความเชื่อและแนวคิดของคนรุ่นใหม่ที่ได้จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่ามีส่วนที่มองว่าผีบรรพบุรุษนี้ให้โทษมากกว่าให้คุณ ต้องคอยเซ่นไหว้ตลอด เพราะถ้าไม่ทำพิธีก็จะทำให้เป็นนั่นเป็นนี่ ซึ่งเป็นผลมาจากแนวคิดสมัยใหม่ทำให้มองข้ามความสำคัญของความเชื่อดั้งเดิมไป

การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการเซ่นตัว

การเซ่นตัวเป็นพิธีที่ใหญ่ พอๆ กับการเซ่นเรือน ใช้ในเมื่อผู้ที่เข้าพิธีทำหลังจากเจ็บป่วยหนัก หรือรอดจากอุบัติเหตุร้ายแรง จึงต้องใช้การเซ่นตัวเพราะการใช้ทำพิธีเฮียะขวัญหลงหรือพิธีเป่าขวัญใช้ในกรณีที่เป็นเล็กน้อย การเซ่นตัวต้องใช้ผู้ทำพิธีหลายคน ในปัจจุบันไม่ค่อยมีคนทำ เพราะมีการเปลี่ยนแปลงมาก จากเดิมที่ของต่างๆ ใช้ของที่มืออยู่ในบ้านและชุมชนแต่ปัจจุบันต้องหาซื้ออย่างเดียว และใช้เวลานานเพราะมีหลายขั้นตอนและต้องใช้หม้อทำพิธีหลายคน รวมทั้งหม้อที่ต้องเป่าไปด้วย แต่ในปัจจุบันหม้อพิธีในบ้านคอนมะเกลือมีน้อย รวมถึงค่าใช้จ่ายในการตอบแทนหม้อพิธีหลายคน และการรับเอาพระพุทธรูปเข้ามาในชุมชน ถ้าเวลาเคราะห์ไม่ดีจะไปทำบุญที่วัดและให้พระสงฆ์รดน้ำมนต์ รวมถึงการสะเดาะเคราะห์ด้วย เพราะเป็นวิธีที่ประหยัดเวลา ง่าย ไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย และยังคนสมัยใหม่ความเชื่อเรื่องนี้มีลดลง เพราะมีการรับแนวคิดสมัยใหม่เข้ามามากขึ้น อีกทั้งเยาวชนที่กำลังศึกษาในสถานศึกษาในตัวอำเภอที่มักถูกเพื่อนล้อเลียน ว่าเป็น “ลาว” ทำให้รู้สึกว่าการเซ่นตัวและไม่ชอบ ทำให้แนวโน้มในอนาคตพิธีกรรมนี้จะถูกแทนที่ด้วยพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เพราะในปัจจุบันนี้ผู้ที่เข้าพิธีกรรมต่างๆ ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่ยังคงวิถีชีวิตตามแนวทางที่เคยปฏิบัติมาแต่อดีต

การเปลี่ยนแปลงในพิธีกรรม เฮียะขวัญหลง และการเป่าขวัญ

จากการสัมภาษณ์ ทราบว่าผู้ที่จะทำพิธีทั้งสองนี้หรืออย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วนใหญ่ในปัจจุบันจะเป็นผู้สูงอายุ หรือ ผู้ที่เคยผ่านพิธีกรรมนี้มาบ้างแล้ว และที่จะกระทำกันก็จะเป็นพิธีเป่าขวัญ พิธีเฮียะขวัญหลงทำน้อยมาก ในสมัยก่อนนี้ส่วนใหญ่จะทำทั้งสองพิธีพร้อมกัน คือ ทำพิธีเฮียะขวัญหลงแล้วก็จะทำพิธีเป่าขวัญต่อ เป็นเหมือนพิธีเดียวกัน ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากฐานะและ

ระบบเศรษฐกิจถ้าทำมากก็จะสิ้นเปลืองมากเพราะเดี๋ยวนี้ข้าวของต้องใช้วิธีการซื้อหา รวมทั้งไม่มีเวลาเนื่องจากต้องไปทำงานเพื่อหาเลี้ยงชีพถ้าทำทั้งสองพิธีก็จะใช้เวลามากจึงต้องทำพิธีแบบรวบรัดคือทำเพียงพิธีเดียว อีกทั้งผลมาจากความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา จะใช้วิธีไปทำบุญที่วัด ให้พระท่านรดน้ำมนหรือทำพิธีสะเดาะเคราะห์ให้พ้นเคราะห์แทนการทำพิธีดั้งเดิม

ประกอบกับความเชื่อของเด็กหรือคนรุ่นใหม่ที่ได้รับวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดผ่านสื่อทำให้มองเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องล้าหลัง และไม่ก่อให้เกิดความสนใจ จากการสังเกตการร่วมพิธีเป็งขวัญพบว่าส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน ส่วนที่เป็นวัยผู้ใหญ่ที่มาร่วมงานก็จะเป็นลูกหลานไม่พบว่าวัยรุ่นมีส่วนร่วมในพิธีดังกล่าว

ตารางที่ 10 : การเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชนในอดีตกับปัจจุบัน

พิธีกรรมชุมชน	อดีต	ปัจจุบัน
การไหว้ศาลประจำหมู่บ้าน	มีการโยงสายสิญจน์ไปทุกบ้านในวันทำพิธี จำนวนคนมากทั้งหมู่บ้าน มีความเคร่งครัดในการเคารพศาล อาหารเป็นอาหารที่หาและทำขึ้นเองในชุมชน	ไม่มีการโยงสายสิญจน์เพราะสิ้นเปลืองและเสียเวลา จำนวนคนน้อยลงเพราะไปทำงานนอกชุมชนมาก ละเลยไปเช่น การถอดหมวกเวลาผ่านศาล ใช้การซื้อหาจากตลาด
ข่มขวง	เตาถ่านเป็นเตาที่มีทุกบ้าน ก่อเตาไฟทิ้งไว้ 3 วัน 3 คืน เป็นบ้านไม้ทำเพื่อไล่สิ่งไม่ดีที่ อาจสิงอยู่กับ ไม้ในการสร้างบ้านและเพื่อเป็นสิริมงคล อาหารที่ใช้เลี้ยงทำเองและเป็นอาหารพื้นบ้าน	ส่วนใหญ่จะเป็นเตาแก๊ส ทำแค่คืนเดียว ปัจจุบันเริ่มมีบ้านปูนพิธีจึงทำเพื่อให้เป็นสิริมงคล ซื้อจากตลาด
ป้าดง	ต้องนำข้าวไปให้ผีเรือนก่อน คนในบ้านกิน ข้าวเม่าทำกันเอง	คนกินก่อนเนื่องจากต้องรีบไปทำธุระ ข้าวสำหรับผีเรือน ต้กไว้ก่อนแล้วแยกไว้ต่างหาก ข้าวเม่าซื้อจากตลาด

	ป่าดงข้าวใหม่ทำหลังจาก ที่ข้าวให้ผลผลิตในแต่ละปี	ทำนาปรังได้ปีละ 3 ครั้ง พิธี จึงเป็นการทำแบบเพื่อเป็นพิธี
การเสนเรื่อน	หมูที่นำมา จากการเลี้ยง เหล่าหมักกันเอง อาหารทำเองและใช้สิ่งที่มีอยู่ ในท้อง ถิ่น พิธีมีความยาวและหลาย ขั้นตอน ใช้การ “วาน” และให้สิ่ง ของที่ทำพิธีตอบแทน	ซื้อหมูก่อนวันทำพิธี ซื้อจากร้านค้าแล้วตั้งไว้ในไห ซื้อหาจากตลาด รวบรัดเพื่อให้รวดเร็วและ กระชับกว่าแต่ก่อน ตอบแทนด้วย เงิน ค้าย หมอเสนมีจำนวนน้อยลง ค่าใช้จ่ายในการทำพิธีสูงขึ้น
การเสนตัว	ใช้การ “วาน” และให้สิ่งของ ที่ทำพิธีตอบแทน อาหารใช้จากที่หาได้ใน ท้องถิ่นและทำกันเอง	ตอบแทนด้วย เงิน ค้าย อาหารและของที่ใช้ทำพิธีใช้ การซื้อหาเอาจากตลาดและ ร้านค้า คนทำพิธีน้อยลงเพราะไปหา พระเพื่อลมน้ำมันต์หรือ สะเดาะเคราะห์มากกว่า เพื่อนบ้านที่มาร่วมพิธีต้อง ช่วยเหลือออกค่าใช้จ่ายด้วย เป็นพิธีใหญ่พอ ๆ กับเสน เรื่อน ค่าใช้จ่ายจึงสูง เพราะใช้ “หมอ” ถึง 4 คน
เสียดขัวญหลงและเปงขัวญ	ของใช้เท่าที่มีในท้องถิ่น ต้องทำทั้งสองอย่างควบคู่กัน เหล่าได้จากการหมักเอง	ซื้อหาของจากตลาด ทำอย่างไรอย่างหนึ่งเนื่องจาก ค่าใช้จ่ายสูง ซื้อจากร้านค้าและใช้เบียร์

	<p>ใช้การ “วาน” และให้สิ่ง ของที่ทำพิธีตอบแทน</p>	<p>ตอบแทนด้วย เงิน ด้วย คนทำน้อยลงและหันไปพึ่ง พระสงฆ์ที่วัดในการรอน้ำมนต์ และทำพิธีสะเดาะเคราะห์กัน มากขึ้น</p>
--	---	--

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

ประเพณีชีวิตในชุมชน

ในบทนี้จะเป็นการกล่าวถึงประเพณีชีวิตเกี่ยวกับ การเกิด การบวช การแต่งงาน และการตายของชุมชนลาวโซ่ง บ้านคอนมะเกลือ

ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด

ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด เป็นผลมาจากความเชื่อที่ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น จนกลายมาเป็นข้อปฏิบัติและข้อห้ามของผู้หญิง ซึ่งจะต้องมารับบทบาทของ “แม่” โดยเชื่อว่เพื่อให้หญิงที่ตั้งครรภ์ และเด็กที่อยู่ในท้องมีความปลอดภัยทั้งก่อนและหลังการคลอดจน รวมถึงการทำพิธีกรรมต่างๆ เพื่อเป็นมงคลแก่เด็กที่เกิดมาใหม่และแม่ของเด็ก จนเด็กสามารถเติบโตมาเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนต่อไป

ประเพณีการเกิดของชาวลาวโซ่งหมู่ 4 บ้านคอนมะเกลือนี้ ปัจจุบันแทบไม่เหลือความเชื่อดั้งเดิมที่มีมาแต่ก่อนแล้วเป็นอันเป็นผลมาจากวิทยาการการแพทย์สมัยใหม่ ประกอบกับการเข้ามาของหน่วยงานของรัฐอย่างสถานีอนามัยตำบล รวมทั้งการคมนาคมที่สะดวกรวดเร็วทำให้การเดินทางไปยังโรงพยาบาลทั้งของรัฐบาล ได้แก่ โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่17ที่อำเภอสองพี่น้อง โรงพยาบาลอุ้มทอง อำเภออุ้มทอง รวมถึงโรงพยาบาลเอกชน ได้แก่ โรงพยาบาลธนบุรี-อุ้มทอง และโรงพยาบาลปิยะราชกุล ซึ่งทั้งสองแห่งตั้งอยู่ที่อำเภออุ้มทอง เป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็ว ใช้เวลาเดินทางประมาณ 30 นาที ทำให้ชาวลาวโซ่งในปัจจุบันไปทำคลอดที่โรงพยาบาล ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับฐานะของครอบครัวซึ่งโดยทั่วไปจะไปทำคลอดและฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลของรัฐบาลแต่ถ้าเป็นผู้ที่มีฐานะดีมีอันจะกินก็จะไปโรงพยาบาลเอกชน

จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุซึ่งมีอายุประมาณ 70 ปี จำนวน 4 ท่าน ได้ถ่ายทอดให้ทราบว่าในสมัยก่อน ก่อนที่จะมีโรงพยาบาลนั้นในหมู่บ้านใช้หมอดำแยในการทำคลอดโดยจะมากำคลอดกันบนเรือน โดยท่านที่ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้กล่าวว่าลูกทั้งหมดจำนวน 6 คนของท่านได้ทำคลอดโดยใช้หมอดำแยทั้งหมด แล้วก็เป็นอย่างนี้มาตั้งแต่สมัยรุ่นปู่ย่าตายาย เพิ่งจะมาทำคลอดที่โรงพยาบาลตามแบบแพทย์แผนปัจจุบันเมื่อประมาณ พ.ศ. 2525

การตั้งครรภ์ของคนท้องในสมัยก่อนนั้นจะไม่มีห้ามทำงานหนัก เหมือนในสมัยนี้ ท่านเล่าให้ฟังว่าสมัยก่อนจะท้องก็เดือนก็ตามที่ยังคงทำงานเหมือนปกติ ยังหาบน้ำ ผ่าฟัน หาเผือก หา มัน ทำนา เกี่ยวข้าว ตำข้าว ขูดดิน บางคนท้องโตมากแล้วยังลงไปเก็บผักบุ้งในหนองในบึงได้ เหมือนคนปกติ จนกว่าจะเจ็บท้องใกล้คลอดทำไม่ได้แล้วจึงหยุดทำ

ข้อห้ามของชาวลาวโซ่งที่ตั้งครรภ์ในสมัยก่อน ได้แก่ ห้ามขุดนุ่นใส่หมอน ห้ามขุดนุ่นใส่ที่นอน ห้ามขุดนุ่นใส่เสื้อ(พูก) ห้ามนั่งคาบบนขั้วบันไดเรือน ห้ามตอกตะปูคาไว้บนต้นไม้ ห้ามโดนฝน ห้ามรับประทานอาหารทะเล เช่น ปลาเค็ม เพราะจะทำให้แพ้อาหาร ซึ่งข้อห้ามดังกล่าวทั้งหมดนั้น ชาวลาวโซ่งเชื่อว่าถ้าไปทำสิ่งดังกล่าวแล้วจะทำให้คลอดลูกยาก หรือทำให้เวลาคลอดลูก ลูกอาศัยที่มดลูกไม่ยอมออกมาจะทำให้เป็นอันตรายต่อแม่และลูกได้ ซึ่งความเชื่อที่กล่าวมาแล้วนั้นก็เพื่อความปลอดภัยของแม่และลูก และเชื่อว่าจะทำให้สามารถคลอดลูกได้ง่ายและปลอดภัย

ในสังคมของชาวลาวโซ่งจะต้องมีการป้าดตง ในวันเวรโตง คือการนำเครื่องเช่นไปเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษ ที่กะลือห้อง ที่อยู่ในเรือน โดยนำไปเครื่องเช่นไปวางไว้ที่บริเวณเสาในกะลือห้อง ทั้งลาวโซ่งที่นับถือผีผู้ตัว และผีผู้น้อย จะแตกต่างกันในเรื่องของระยะเวลาในการเช่น แต่ถ้าหากว่ามีคนในบ้านตั้งครรภ์ขึ้นมาแล้ว จะไม่ต้องนำเครื่องเช่นไปทำการป้าดตงดังกล่าว เพราะมีความเชื่อกันว่าถ้ามีคนตั้งครรภ์แล้ว ผีบรรพบุรุษจะไม่กินเครื่องเช่น จึงไม่ต้องทำพิธีดังกล่าว

การทำคลอด

ในสมัยก่อนยังไม่มีโรงพยาบาล และการเดินทางเป็นไปด้วยความยากลำบาก การทำคลอดในสมัยก่อนจึงต้องกระทำกันบนเรือน ส่วนผู้ที่ทำคลอดให้ เรียกว่า “หมอดำแย” แต่ถ้าหมอดำแยไม่อยู่หรือไม่ว่างไม่สามารถมาได้ก็ต้องพยายามหาคนที่พอรู้มาทำให้หรือไม่เช่นนั้นคนในบ้านก็ต้องช่วยกันทำคลอดเอง ส่วนการคลอดด้วยหมอดำแยนั้น เมื่อถึงเวลาเจ็บท้องจวนจะคลอดคนในบ้านจะไปตามหมอดำแยซึ่งอยู่หมู่บ้านมาที่บ้านเพื่อทำคลอด โดยทางบ้านจะต้องทำการเตรียมของไว้สำหรับเพื่อให้หมอดำแยทำพิธีบูชาครูก่อน เพราะการเป็นหมอดำแยต้องมีการเรียนมีการถ่ายทอดความรู้และวิธีการจากครูบาอาจารย์ ดังนั้นในการทำคลอดของหมอดำแยจึงต้องมีการบูชาครูเพื่อเป็นการระลึกถึงครูบาอาจารย์ที่ได้สั่งสอนมา รวมถึงเป็นสิริมงคลและให้เกิดผลดีในการทำคลอด อีกทั้งยังเป็นธรรมเนียมที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาช้านาน

ของที่ทางบ้านต้องจัดเตรียมไว้สำหรับให้หมอดำแยใช้บูชาครู ได้แก่ พานคอดไม้รูปเทียนหมากพลู เหล้า เงินบูชาครูจำนวน 6 สลึง (1.50 บาท) ใส่ไว้ในพาน เมื่อหมอดำแยมาถึงที่บ้าน

แล้วหมอดำแยจะทำการไหว้ครูหรือบูชาครูด้วยเครื่องบูชาครูที่ได้จัดไว้ข้างต้น เมื่อบูชาครูเสร็จแล้ว จึงจะทำการทำคลอด วิธีการคลอดด้วยหมอดำแยในสมัยก่อนจะให้ผู้ที่ท้องนั่งคุกเข่ากับพื้น ลำตัวตั้งตรง ที่ซื้อบ้านจะใช้ผ้าซึ่งส่วนใหญ่จะใช้ผ้าคาคอกของผู้หญิงผูกไว้แล้วห้อยชายลงมาเป็นสาย ผู้ที่ท้องนั่งคุกเข่าแล้วจะใช้มือจับที่ผ้าชิ้นนั้นในเวลาเบ่งและคลอดลูก โดยหมอดำแยจะนั่งอยู่ข้างหลัง แล้วใช้มือโอบกอดประสานกันที่บริเวณแนวชายโครงของผู้ที่จะคลอด และจะมีผู้ที่อยู่ในบ้านจะคอยช่วยเหลือหมอดำแยและผู้ที่จะคลอด การที่หมอดำแยโอบกอดผู้ที่จะคลอดลูกทางด้านหลังก็เพื่อกำหนดจังหวะให้ผู้ที่จะคลอดเบ่ง และใช้มือที่ประสานกันนั้นกดที่บริเวณชายโครงลงมาเพื่อออกแรงช่วยกด และข่มท้องลงเพื่อให้เด็กที่อยู่ในท้องคลอดออกมาง่ายขึ้น โดยจะมีคนในครอบครัวคอยช่วยเหลือและดูแลอยู่ใกล้ๆ

เมื่อทำคลอดแล้วจะใช้เปลือกไม้ไผ่ที่คมทำการตัดสายรกของเด็ก และทำการผูกสายสะดือเด็ก รกของเด็กที่คลอดออกมานั้น ทางหมอดำแยจะให้นำมาฝังที่ได้บันไดเรือน โดยนำรกนั้นใส่ในกระบอกไม้ไผ่ หรือ หม้อ หรือ ไห แล้วแต่จะหาได้ หลังจากนั้นจึงนำไปฝังไว้ที่บริเวณใต้บันไดเรือน เมื่อได้สอบถามถึงสาเหตุที่ต้องฝังไว้ที่บริเวณดังกล่าวได้ความว่าทำมาแต่โบราณตั้งแต่รุ่นปู่ย่า ก็ทำตามไปไม่ทราบถึงสาเหตุ บางท่านสันนิษฐานว่าที่ไม่ฝังไว้นอกบ้านเนื่องจากกลัวว่าจะมีสัตว์มาขุดคุ้ยเอาขึ้นมากิน

ในคติความเชื่อของภาคเหนือและภาคอีสานตรงกันในเรื่องการฝังรกเด็ก คือการฝังไว้ที่ใต้บันไดบ้าน เพราะเชื่อว่า จะได้คุ้นเคยกับบ้าน ไม่เป็นคนที่เที่ยวเก่ง (พระมหาสุพรรณ, 2541 : 130)

หลังจากคลอดบุตรแล้ว หมอดำแยจะใช้มะขามเปียกนำมาผสมกับเกลือเพื่อให้เค็มแล้วคั้นเอาแต่น้ำมาให้ผู้ที่ได้คลอดบุตรดื่ม น้ำที่ได้จากกรรมวิธีดังกล่าวเป็นยาสมุนไพร เพื่อใช้ขับถ่ายของเสียและบำรุงร่างกายหลังจากการคลอดบุตร โดยดื่มครั้งละประมาณ 1 ชามถ้วยเดียว ดื่มทั้งตอนหลังคลอดและตอนนั่งเตาไฟ เมื่อหมอดำแยได้ทำคลอดเด็กเสร็จแล้วนอกจากเครื่องบูชาครูทั้งหมดที่หมอดำแยจะได้แล้ว ทางบ้านที่หมอดำแยไปช่วยทำคลอดให้ก็จะให้เงินเพื่อเป็นการสมนาคุณหมอดำแย ประมาณ 100 – 200 บาท

การนั่งเตาไฟของหญิงชาวลาวโซ่ง

หลังจากการคลอดบุตรแล้ว ชาวลาวโซ่งเชื่อว่าจะต้องทำการ “นั่งเตาไฟ” หรือที่คนไทยภาคกลาง เรียกว่า “อยู่ไฟ” เพื่อให้ร่างกายแข็งแรง รวมทั้งช่วยให้มดลูกแห้งเร็ว ซึ่งการนั่งเตาไฟหรือ

การอยู่ไฟของชาวลาวโง้งจะกระทำบนเรือน ส่วนไหนของเรือนก็ได้ แต่ส่วนมากจะใช้ส่วนที่เป็น ครัว เนื่องจากมีความสะดวกเพราะมีเครื่องมือเครื่องใช้อยู่มาก

ในการนั่งเตาไฟ หรือ การอยู่ไฟนั้นจะต้องมีการเตรียมทำที่สำหรับนอนอยู่ไฟ ซึ่งประกอบด้วย ไม้ไผ่นำมาทำเป็น “สับฟาก” คือการนำไม้ไผ่มาทุบให้แบนแล้วคลี่ออกเป็นแผ่น ทำหลายๆ แผ่นจนพอที่จะใช้นอนได้ ใช้ต้นตะเภา(ปัจจุบันยังหาพบได้) จำนวน 3 ท่อน ความยาวให้สามารถพอที่จะนอนได้ มาวางพาดเรียงติดกัน แล้วนำ สับฟาก มาปูบนต้นตะเภาที่วางเรียงไว้ นั้น บริเวณด้านข้างจะมีการก่อกองไฟเพื่อใช้ในการอยู่ไฟ ที่สำหรับใช้นอนนั้นจะอยู่เสมอกันกับกองไฟ เนื่องจากกองไฟดังกล่าวต้องก่อบนบ้านซึ่งอาจทำให้เกิดเพลิงไหม้ได้ ชาวลาวโง้งจึงมีวิธีก่อกองไฟ โดยการนำดินกล้วมาตัดเป็นท่อน ยาวประมาณช่วงแขน จำนวน 4 ท่อน นำมาวางต่อกันเป็นรูปสี่เหลี่ยม แล้วนำดินมาทาใส่ไว้ในช่องสี่เหลี่ยมดังกล่าวพอประมาณเพื่อไม่ให้ไฟติดที่ไม้กระดานบ้าน แล้วจึงก่อกองไฟไว้ในนั้น ในการนอนอยู่ไฟนั้นผู้ที่นอนนั้นจะนุ่งผ้าถุงผืนเดียว นอนตะแคงหันเข้าหากองไฟ ระยะเวลาที่ใช้ในการอยู่ไฟนั้นจะใช้เวลา 15 วันบ้าง 13 วันบ้าง 9 วันบ้าง หรือ บางทีก็ 7 วัน แล้วแต่ว่ามดลูกจะแห้งเร็วหรือช้า จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุท่านหนึ่งท่านบอกว่า ตอนคลอดลูกคนแรกนั่งเตาไฟ 15 วัน พอคนที่สองเหลือ 13 วัน คนต่อมาที่ลดลงมาเรื่อยๆ จนอยู่ 7 วัน เวลาของการนั่งเตาไฟขึ้นอยู่กับสุขภาพร่างกายและความแข็งแรงของแม่ด้วย

เมื่อเด็กออกมาแล้วในช่วง 1 สัปดาห์แรก หรือ ช่วงที่แม่ต้องนั่งเตาไฟ จะให้เด็กนอนในกระด้ง โดยจะใช้กระด้งอันเล็ก มีการเย็บ “เสื่อ” สำหรับให้เด็กนอน “เสื่อ” ในความหมายของชาวลาวโง้งนี้ ทำด้วยผ้าขี้ดุ่นข้างใน ขนาดของเสื่อจะพอๆ กับตัวเด็ก หรือ มีขนาดพอๆ กับหมอน ผ้าที่ใช้เย็บเสื่อนั้นส่วนใหญ่จะใช้ผ้าถุงแม่ นำมาตัดเย็บแล้วขี้ดุ่นข้างในเพื่อให้นุ่ม เสื่อนี้จะนำไปวางบนกระด้งที่หงายขึ้น ส่วนเด็กก็จะนอนบนเสื่ออีกทีหนึ่ง เวลาจะพาเด็กหรือเคลื่อนย้ายเด็กไปไหนก็จะยกไปทั้งกระด้ง ส่วนเวลาที่จะอุ้มเด็กขึ้นมาดื่มนมก็จะยกเฉพาะเสื่อขึ้นมาจะทำให้ประคองประคองเด็กได้ง่าย เพราะในสมัยก่อนยังเลี้ยงดูลูกด้วยน้ำนมมารดาเป็นหลักไม่มีการเลี้ยงด้วยนมผงเหมือนในสมัยปัจจุบันเพราะในสมัยก่อนยังไม่มี ในกระด้งก็จะมีการนำดินสอและหนังสือมาวางไว้ในกระด้งด้วย โดยเชื่อว่าจะช่วยให้เด็กเมื่อโตขึ้นจะได้เรียนหนังสือเก่งๆ หลังจากที่เลี้ยงเด็กในกระด้งได้ประมาณ 1-2 สัปดาห์ ก็จะนำมานอนอยู่ โดยจะมีการทำอุหรือเปล

อุหรือเปล ที่ใช้สำหรับเลี้ยงเด็กจะทำจากไม้ โดยสร้างเป็นโครงสูงประมาณ 60 – 70 เซนติเมตร ส่วนที่เป็นคาน ยาวประมาณ 1 เมตร ส่วนที่เป็นฐานทำจากไม้แผ่นใหญ่หนา เพื่อป้องกันไม่ให้ล้มเวลาไกว ส่วนของตัวเปลจะใช้ไม้ไผ่ทำเป็นรูปสี่เหลี่ยม ยาวประมาณ 80 เซนติเมตร กว้างประมาณ 30 เซนติเมตร ตัวเปลนี้จะสวมผ้าที่ตัดเย็บไว้เพื่อให้เด็กนอน ที่มุมหัว

ท้ายทั้งสี่มุมจะผูกเชือกคล้องไว้กับคานให้ตัวเปลลอยจากพื้นเพื่อใช้ไกว ซึ่งอันนี้สามารถยกเคลื่อนย้ายไปไหนมาไหนได้ ในขณะที่ไกวเปลก็จะมีกรรเชียงเพลงกล่อมเด็กเป็นภาษาลาวโชน่งไปด้วยเพื่อเป็นการกล่อมให้เด็กนอนหลับ ตัวอย่างของเพลงกล่อมเด็ก เช่น “เอ้อ เออ อุหล่า นอนนอน บ่นอนนะเคี้ยวไก่(ไก) กินตา บ่นอนเคี้ยวไก่(ไก) กินตานะอุหล่าเอ้ย...” ซึ่งในการร้องเพลงกล่อมเด็กจะต้องมีการเอื้อน ซึ่งฟังแล้วรู้สึกว่ามีควาไพเราะน่าฟัง ในปัจจุบันผู้ที่ยังร้องได้ส่วนใหญ่จะเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ อายุประมาณ 50 – 70 ปีขึ้นไป จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่าในช่วงประมาณปี 2542 - 2544 ทางตำบลได้เคยมีการจัดการแข่งขันร้องเพลงกล่อมเด็กของลาวโชน่ง แต่ในปัจจุบันไม่มีการจัดแล้ว โดยมีเครื่องใช้ไฟฟ้าเป็นของรางวัล เช่น พัดลม หม้อหุงข้าว เป็นต้น และคนในชุมชนไม่ได้ใช้หรือเปลแบบนี้แล้ว ส่วนใหญ่จะเป็นการซื้อเปลสำเร็จรูปสมัยใหม่มาใช้

การแจ้งเกิดในสมัยก่อนจะแจ้งกับกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านแล้วทางกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะไปดำเนินการต่อไป แต่ในปัจจุบันต้องเดินทางไปแจ้งที่อำเภอด้วยตัวเอง เมื่อเด็กเกิดมาแล้วก็ต้องมีการตั้งชื่อเด็ก ในสมัยก่อนการตั้งชื่อจะตั้งกันง่ายโดยตั้งเพื่อให้เรียกได้ง่าย และมักเป็นชื่อพยางค์เดียว เช่น แดง ไก่ เป็ด เป็นต้น แต่ในการจะตั้งชื่อนั้นไม่ใช่ว่าจะกระทำกันได้เลย จะต้องมีการพิธีกรรม เรียกว่า “กลางช่วง”

พิธีกลางช่วง

พิธีกลางช่วง หรือในภาษาไทยหมายถึง “กลางบ้าน” พิธีกรรมนี้จะกระทำที่ได้ฤกษ์เรือนบริเวณกลางเรือน ซึ่งเป็นที่มาของชื่อพิธีกรรมนี้ พิธีกลางช่วงเป็นพิธีกรรมที่ทำเพื่อเสี่ยงทายตั้งชื่อเด็กที่เกิดใหม่ ว่าเด็กนั้นชอบชื่อที่ตั้งให้หรือไม่เพราะว่าถ้าตั้งชื่อที่เด็กไม่ชอบหรือไม่ถูกโฉลกกับเด็กแล้วจะส่งผลให้เด็กเลี้ยงยาก งอแง เอาแต่ร้องไห้ ซึ่งจะสร้างความลำบากให้กับผู้เลี้ยงหรือแม่ของเด็ก

ในสมัยก่อนนั้นการทำพิธีกลางช่วงเป็นพิธีที่จะต้องกระทำเมื่อมีเด็กเกิดใหม่ในบ้าน และจะทำไม่เกิน 2 วันหลังจากที่เด็กคลอดออกมาแล้ว โดยส่วนมากแล้วจะทำในวันรุ่งขึ้นหลังจากที่เด็กคลอดแล้ว

แต่ต่อมาในระยะหลังไม่ค่อยทำกันจะกระทำเฉพาะกรณีที่เด็กที่เกิดมานั้นเลี้ยงยาก ร้องไห้เก่งหรือไม่สบายบ่อย แล้วหมอปิธีตรวจดูให้ว่าตั้งชื่อไม่เหมาะกับเด็ก ต้องทำพิธีกลางช่วงเพื่อเสี่ยงทายตั้งชื่อให้เด็กใหม่ จึงจะทำกัน พิธีกรรมนี้ไม่ได้ทำทุกครอบครัว แต่ส่วนใหญ่แล้วถ้าลูกคนแรกทำก็จะทำพิธีกับลูกคนต่อๆ มาทุกคน แต่บางครอบครัวอาจจะทำแต่เฉพาะกับลูกคนที่ร้องไห้เก่ง หรือ งอแง เลี้ยงยากแต่ในปัจจุบันนี้ไม่มีการทำพิธีกลางช่วงนี้แล้ว

ในพิธีกลางช่วงจะต้องมีของที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมซึ่งเรียกว่า การแต่ง “เครื่องย่อง” ซึ่งเครื่องย่องนี้ประกอบด้วย กระจาดสาน(ทำด้วยไม้ไผ่) แป้ง หวี น้ำมันใส่ผม เครื่องประดับทองคำ เช่น สร้อยคอ กำไล ต่างหู เท้าที่มีใส่ไว้ในขาม เสื้อฮี ผ้าซิ่นใหม่ ผ้าขาวม้า เสื้อใหม่กางเกงใหม่ ผ้าขาว หรือ ผ้าด้ายดิบ ซาวลาวโซ่งเรียกว่า ผ้ายตอน จี๋ง เป็นมัดผมยาวประมาณ 1 คืบ (มาจากผมของผู้หญิงที่ไว้ผมยาว แล้วได้ขอตัดมาประมาณ 1 คืบ แล้วมัดเก็บไว้เพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ) ถ้วย หมากพลู นำของทั้งหมดใส่ไว้ในกระจาดสาน สิ่งของที่เป็นเสื้อผ้า เช่น เสื้อ กางเกง ผ้าซิ่น ผ้าขาวม้า ต้องเป็นของใหม่ไม่เคยใช้มาก่อน ส่วนใหญ่จะใช้ย่องละ 1 ชิ้น แต่ถ้ามีมากจะใส่มากกว่า 1 ชิ้นก็ได้ โดยแยกถ้วยหมากพลูไว้ต่างหากไม่ใส่ไว้ในกระจาด

เมื่อจัดเครื่องย่องเสร็จแล้ว จะนำเครื่องย่องมาตั้งไว้ที่บริเวณทำพิธีคือที่ได้ถนนเรือน ตรงกลางเรือน แล้วนำเด็กที่เกิดใหม่มาเข้าร่วมพิธี หมอพิธีที่มากกระทำพิธีให้ก็จะว่าคาถาหรือกล่าวเข้าสู่พิธีกรรม การกล่าวก็จะกล่าวถึงการทำพิธีกรรมว่ามีเด็กเกิดใหม่ ต้องการจะตั้งชื่อและจะมาเสี่ยงทายตั้งชื่อ โดยการกล่าวจะกล่าวเป็นภาษาลาวโซ่ง เมื่อกล่าวเสร็จแล้วผู้เป็นหม่อมทำพิธีจะทำการตั้งชื่อให้ เมื่อตั้งชื่อแล้วทางหม่อมพิธีก็จะเสี่ยงทายว่าชื่อที่ตั้งให้มันดีและถูกกับเด็กหรือไม่ ในการเสี่ยงทายนั้น จะใช้ไม้ไผ่ผ่าซีก จำนวน 1 คู่ ยาวประมาณ 1 ฝ่ามือ วิธีการเสี่ยงนั้น หม่อมผู้ทำพิธีกรรมจะถือไม้ไผ่คู่นั้นไว้ในมือ บอกกล่าวชื่อของเด็ก แล้วโยนไม้ไผ่คู่นั้นลงพื้น การเสี่ยงทายวิธีนี้คล้ายคลึงกับการโยนไม้เสี่ยงทายสีแดงที่มีไว้ตามวัดทั่วไปในประเทศไทย รวมถึงในศาลเจ้าของชาวไทยเชื้อสายจีนด้วย ผลการเสี่ยงทายจะมีว่า ถ้าคว้า 1 อัน หงาย 1 อัน หมายความว่า สามารถตั้งชื่อนั้นได้ แต่หงายทั้งสองอันหรือคว้าทั้งสองอัน หมายความว่า ตั้งชื่อนั้นไม่ได้ หม่อมจะต้องเลือกชื่อใหม่แล้วโยนเสี่ยงทายใหม่ จนกว่าผลจะออกมาเป็น คว้า 1 อัน หงาย 1 อัน จึงจะเลือกชื่อที่เสี่ยงทายนั้น เมื่อเสร็จสิ้นการเสี่ยงทายหม่อมสามารถตั้งชื่อให้กับเด็กได้แล้วจึงเป็นการเสร็จพิธีกลางช่วง

หลังจากที่เด็กได้คลอดออกมาแล้ว แม่ของเด็กจะต้องมีการปฏิบัติตัวหลังคลอด เพื่อเป็นคุณแลรักษาตนเอง มีข้อปฏิบัติและข้อห้ามบางประการ ได้แก่ ห้ามยกของ หรือยกของหนัก เช่น ห้ามยกนุ่น ห้ามยกกลบ การนั่งให้นั่งหนีบ ไม่ให้นั่งถ่างขา ข้อห้ามดังกล่าวมาจากความเชื่อที่ว่าเมื่อคลอดลูกใหม่ๆ มดลูกยังไม่เข้าอู่ ถ้ายกของหนักหรือนั่งไม่ดีแล้ว มดลูกอาจจะไหลออกมาได้

พิธีแปงขวัญอู่

อู่ หมายถึง ที่นอนของเด็ก หรือที่เรียกกันว่าเปล มีโครงเป็นไม้ ตัวเปลทำด้วยผ้าขาวม้าหรือผ้าถุงของผู้เป็นแม่ สามารถเคลื่อนย้าย ยกไปไหนมาไหนได้ ซาวลาวโซ่งจะเลี้ยงลูกด้วยการให้ลูกนอนเปล(อู่) ตามประเพณีดั้งเดิมของซาวลาวโซ่งบ้านดอนมะเกลือ เมื่อเด็กเกิดมาเมื่ออายุได้ประมาณ

1 เดือน ครอบครัวของเด็กจะจัดพิธีแปงขวัญอยู่ ชาวลาวโชนงเชื่อว่าอู่หรือที่นอนของเด็กมีขวัญ เหมือนกับคน คอยดูแลปกป้องเด็ก ช่วยให้เด็กเลี้ยงดูง่าย ไม่งอแง หรือเจ็บไข้ได้ป่วย และเหมือน เป็นการแปงขวัญเด็กไปพร้อมๆกันด้วยเครื่องเช่นที่สำคัญในการประกอบพิธีกรรมได้แก่ ข้าวเหนียว หรือ ข้าวสุก ไข่ต้มปอกเปลือก

ในการทำพิธีจะมีการเชิญ “หมอ” มาเพื่อทำพิธีกรรม โดยจะกระทำพิธีบนเรือน เมื่อพร้อมแล้ว จะให้เด็กนอนในอู่(เปล) แล้วหมอมจะกล่าวบทสำหรับใช้ทำพิธีแปงขวัญอยู่ เป็นภาษาลาวโชนง การกล่าวก็จะกล่าวเพื่อให้ขวัญอยู่รับรู้ว่าจะมีพิธีแปงขวัญอยู่ ให้มารับเครื่องเช่น และกล่าวให้ดูแล รักษาเด็ก อย่าให้เจ็บไข้ได้ป่วย ให้มีสุขภาพแข็งแรง เลี้ยงดูง่าย ไม่กวน ไม่ร้องไห้แง เป็นเด็ก ดี ให้นอนหลับฝันดีเป็นต้น เมื่อกล่าวบทเสร็จแล้ว หมอผู้กระทำพิธีจะนำข้าว และ ไข่ต้มที่ใช้ ประกอบพิธีกรรมป้อนให้เด็กกินเล็กน้อย ต่อมาจะนำข้าว และไข่ต้ม ดังกล่าวหยิบมาอย่างละเล็กน้อย นำมาวางที่พื้นบริเวณข้างอู่(เปล) เพื่อเป็นการเช่นขวัญอยู่แล้วเรียกขวัญอยู่ให้มารับ(กิน) เครื่อง เช่นดังกล่าว จึงเป็นอันเสร็จพิธีกรรมแปงขวัญอยู่

นอกจากพิธีกรรมดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีการผูกข้อมือเด็ก ซึ่งไม่มีขั้นตอนมากนัก โดย สมัยก่อนจะมีผู้มีคาถาอาคม หรือที่เรียกว่า “หมอ” หรือ “มด” จะนำเด็กนั้นไปให้หมอหรือมคนั้นผูก ข้อมือด้วยด้ายสายสิญจน์ และจะมีการกล่าวคาถาอาคมเพื่อให้คุ้มครองเด็กให้อยู่รอดปลอดภัย จน เติบโตเป็นผู้ใหญ่

ถุงใต้

ผู้ชายชาวลาวโชนงทุกคนจะมีถุงใต้ประจำตัวทุกคน โดยถุงใต้ประจำตัวนี้จะเสียบไว้ที่ผนัง ในกะล้อห้อง ถุงใต้เปรียบเสมือนของประจำตัวของผู้ชายชาวลาวโชนง ถุงใต้จะเป็นถุงผ้าสีดำขนาดเล็ก นอกจากมีถุงผ้าแล้ว ยังมีตระกร้าหรืออาจเรียกว่ากระบุงและพาดสานด้วยไม้ไผ่เล็กๆ ธนูไม้ไผ่ อันเล็ก หรือที่ชาวลาวโชนงเรียกว่า “หน้ากึ่งโก่ง” ผูกรวมกันไว้ จะขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปไม่ได้

เป็นประเพณีของชาวลาวโชนงเมื่อมีเด็กผู้ชายเกิดมาในครอบครัวแล้ว คนในครอบครัวจะเป็นใครก็ได้จะทอถุงใต้ สานกระจาด พัด และธนู ไว้ให้กับเด็กผู้ชายที่เกิดมา เพื่อเป็นของประจำ ตัวต่อไป เมื่อสานเสร็จแล้วก็จะบอกกล่าวไว้ว่าเป็นของเด็กผู้ชายคนที่เกิดมานี้ แล้วนำถุงใต้ทั้งหมด ไปเสียบที่ผนังในกะล้อห้อง ซึ่งถุงใต้นี้จะอยู่ไปตลอดชีวิตจนกว่าจะตาย เมื่อตายแล้วก็จะนำถุงใต้นี้ไปประกอบพิธีศพด้วยดังนั้นจำนวนถุงใต้ในบ้านจึงสามารถบอกจำนวนผู้ชายที่อยู่ในบ้านได้

สรุปการเปลี่ยนแปลงประเพณีเกี่ยวกับการเกิด

ประเพณีเกี่ยวกับการเกิดนั้น มีขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ การปฏิบัติตัวขณะตั้งครรภ์ ขั้นตอนการคลอดบุตร และการปฏิบัติตัวหลังคลอดและการเลี้ยงดูบุตร ซึ่งในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต สาเหตุส่วนหนึ่งมาจาก

การปฏิบัติตัวขณะตั้งครรภ์ จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีอายุประมาณ 50 - 70 ปี จำนวน 4 ท่าน ทราบว่า การปฏิบัติตัวของผู้หญิงท้องในสมัยก่อนไม่มีการไปพบแพทย์เพื่อฝากครรภ์ อาศัยความรู้ดั้งเดิมของของคนในบ้าน เช่น ผู้สูงอายุหรือผู้ที่มิประสบการณ์มาก่อน รวมทั้งหมอดำแย ในหมู่บ้าน ไม่มีข้อหรือคำแนะนำในการรับประทานอาหาร ชีวิตความเป็นอยู่เหมือนปกติทั่วไป ยังคงทำงานหนักเหมือนเช่นชีวิตประจำวัน เช่น ยังคงทำนา เกี่ยวข้าว ต่ำข้าว ไม่มีข้อห้ามในการทำงานหนักเหมือนในปัจจุบัน

ขั้นตอนการคลอด ในปัจจุบันนี้ทุกครอบครัวทำคลอดที่โรงพยาบาลกันหมด ไม่มีการทำคลอดที่บ้านแล้ว เพราะในปัจจุบันนี้ไม่มี “หมอดำแย” ความรู้ดั้งเดิมในการทำคลอดของหมอดำแยรวมทั้งพิธีกรรมในการการบูชาครูของหมอดำแยในการทำคลอดหมดไป การคลอดในปัจจุบันไม่ลำบากเหมือนแต่ก่อน เนื่องจากความทันสมัยของการแพทย์สมัยใหม่ มีการผ่า มีการฉีดยา ไม่ต้องทรมานเหมือนสมัยก่อน ยาที่ใช้กินก็เป็นยาเม็ดสมัยใหม่ ยากสมุนไพร เช่น น้ำส้มมะขามกับเกลือไม่เป็นพิษ ความเสี่ยงในการคลอดลดลงไปมาก ไม่ต้องทำการฝังรก การพักฟื้นไม่นานมาก ขั้นตอนการคลอดทุกอย่างอยู่ที่โรงพยาบาลทั้งหมด สิ่งที่ตามมาคือภาระค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น

การปฏิบัติตัวหลังคลอดและการเลี้ยงดูบุตร เนื่องจากความทันสมัยในการแพทย์ยุคปัจจุบัน หลังการคลอดไม่ต้องนั่งเตาไฟเพื่อให้มดลูกแห้งเหมือนในสมัยก่อน สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีมากมายและหาได้ง่ายในปัจจุบัน จากที่เคยประดิษฐ์เปลี่ยนเป็นการซื้อหา การบำรุงร่างกายอาศัยความรู้สมัยใหม่ มีสมุดประวัติเด็กเพื่อการฉีดยาป้องกันโรคต่างๆ เป็นระยะๆ ไม่มีการทำอู่ เพราะสามารถหาซื้อเอาได้และสะดวกกว่า คนรุ่นปัจจุบันไม่สามารถ “จับ” เพลงกล่อมเด็กภาษาลาวโห่งได้ คงมีแต่คนรุ่นปู่ย่าที่ยังคงรักษาการ “จับ” เพลงกล่อมเด็กไว้ได้ การตั้งชื่อในสมัยก่อนอาศัยการเสี่ยงทาย แต่ในปัจจุบันไม่ต้องเสี่ยงทาย ถ้าอยากได้ชื่อดีๆ หรือทำการผูกข้อมือเด็ก จากที่เคยไปหา “หมอ” หรือ “มด” เพื่อหาชื่อหรือให้ทำพิธีให้ ก็ไปหาพระเพื่อให้พระตั้งชื่อให้ หรือหาได้จากหนังสือการตั้งชื่อ นานนมมารดาซึ่งเป็นของธรรมชาติถูกแทนที่ด้วยนมผง ที่ต้องซื้อหามาใช้เพื่อแลกกับความสะดวกและรวดเร็ว

ขั้นตอนในการเกิดต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น ได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างมาก เพราะ กระแสการพัฒนาของสังคม ความรู้และความก้าวหน้าทางด้านการแพทย์ มีสถานีนามัยตำบลที่ เผยแพร่ความรู้ทางด้านการแพทย์และการสาธารณสุขให้แก่ชุมชน สิ่งประดิษฐ์และเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่สามารถซื้อหาได้ง่ายได้เข้ามาแทนที่การใช้วัสดุและความรู้บรรพบุรุษในการ ประดิษฐ์สิ่งของขึ้นใช้เอง เส้นทางคมนาคมที่ถูกพัฒนาขึ้นโดยรัฐเพื่อต้องการกระจายความเจริญให้ทั่วถึง ทำให้การเดินทางมีความสะดวกรวดเร็ว รถยนต์ ถูกเข้ามาแทนที่เกวียน ระยะทางจากที่เคย เดินทางถึงครึ่งก่อนวัน ในปัจจุบันสามารถเดินทางโดยใช้เวลาไม่ถึงชั่วโมง โรงพยาบาลซึ่งเป็น สถานที่ทำคลอดของคนในชุมชน ปัจจุบันมีอยู่หลายแห่งสามารถเดินทางไปถึงได้อย่างรวดเร็ว ความเชื่อที่มีมาแต่เดิมถูกแทนที่ด้วยวิทยาการสมัยใหม่ และสิ่งที่ตามมาคือค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น การปฏิบัติที่มีทำกันมาแต่อดีตเริ่มปฎิเสธเปลี่ยนแปลงไป ประเพณีบางอย่างลดบทบาทลงไปบาง อย่างได้สูญหายไปและที่ยังคงอยู่มีแนวโน้มที่จะลดลงไปเรื่อยๆ จนอาจจะสูญหายไปจากสังคมลาว โഴ่งบ้านดอนมะเกลือในอนาคตได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 11 : การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงประเพณีการเกิด

อดีต	ปัจจุบัน
<p>เวลาตั้งครรภ์จะทำงานหนักตามปกติ</p> <p>การทานอาหารหรือข้อห้ามเรื่องอาหารมาจากความเชื่อตามบรรพบุรุษ</p> <p>ทำคลอดกันที่บ้าน</p> <p>คลอดโดยวิธีธรรมชาติ</p> <p>ใช้หมอดำแยในการทำคลอด</p> <p>ต้องทำการฝังรกเอง</p> <p>ค่าตอบแทนใช้ค่านูชาครูและเงินตามสมควร</p> <p>รักษาตัวโดยใช้ยาสมุนไพรหรือยาหม้อ</p> <p>ต้องนั่งเตาไฟ (อยู่ไฟ) บนเรือน</p> <p>อู่-เปล ทำเองจากของในท้องถิ่น</p> <p>การตั้งชื่อใช้การเสี่ยงทายโดยหมอเสี่ยงทาย (กลางช่วง)</p> <p>ตั้งชื่อพยางค์เดียว สั้นๆ ง่ายๆ เวลาเรียก</p> <p>ขับเพลงกล่อมเด็กเป็นภาษาลาวโซ่ง</p> <p>ใช้น้ำนมมารดาในการเลี้ยงดู</p>	<p>ไม่ให้ทำงานหนักและปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์</p> <p>การทานอาหารมาจากคำแนะนำของแพทย์</p> <p>แผนปัจจุบัน</p> <p>ทำคลอดที่โรงพยาบาล</p> <p>มีการผ่า หรือ ใช้ยาคลอด เพื่อลดความเจ็บปวด</p> <p>ใช้แพทย์แผนปัจจุบันทำคลอด</p> <p>ไม่ต้องฝังรก</p> <p>โรงพยาบาลเป็นผู้คิดค่าใช้จ่าย และราคาสูง</p> <p>รักษาตัวโดยใช้ยาสมัยใหม่ ตามแพทย์สั่ง</p> <p>ใช้การบำรุงด้วยยาและแบบการแพทย์สมัยใหม่</p> <p>ใช้การซื้อเปลสำเร็จรูปจากร้านค้าในตลาด</p> <p>ใช้ความพอใจ ให้ผู้ใหญ่หรือ พระสงฆ์ตั้งชื่อให้</p> <p>ตั้งตามสมัยนิยม ต้องมีความไพเราะ</p> <p>พ่อแม่ในสมัยปัจจุบันไม่สามารถขับได้</p> <p>ใช้นมผงสำหรับเลี้ยงทารก แทนนมมารดา</p> <p>ฉีดวัคซีนป้องกันโรคตามกำหนดเวลา</p>

ประเพณีเกี่ยวกับการบวช

ในวิถีชีวิตของชาวลาวโซ่งหมู่ 4 บ้านดอนมะเกลือ ยังคงมีความเชื่อเรื่องผี มีการเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษละผีต่างๆ ซึ่งเป็นความเชื่อแต่ดั้งเดิมมา แต่ในสังคมของชาวลาวโซ่งก็มีการรับเอาพุทธศาสนาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตด้วย ในตำบลดอนมะเกลือมีวัดอยู่ 2 แห่ง แต่ที่มีบทบาทมากที่สุดคือ วัดดอนมะเกลือ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ไม่มีใครทราบว่าวัดดอนมะเกลือนี้ตั้งมานานเท่าใด บางส่วนเชื่อว่าตั้งมาพร้อมๆ กันกับบ้านดอนมะเกลือ แต่ที่เริ่มมีบทบาทต่อชุมชนมากที่สุดในช่วงที่ หลวงปู่อนันท์ฯ เป็นเจ้าอาวาส

การบวชของคนในสมัยก่อนนั้น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่เคยบวชเมื่อประมาณ 50 ปีก่อน มาจากการแก้บนของบิดา และมารดา ในสมัยก่อนวิทยาการทางการแพทย์และสาธารณสุขยังไม่เจริญก้าวหน้าเช่นในปัจจุบัน โรคภัยไข้เจ็บในสมัยก่อนมีมาก อาหารการกินไม่อุดมสมบูรณ์ พ่อแม่ก็กลัวว่าลูกจะเสียชีวิตแต่เด็กๆ จึงได้บนบานศาลกล่าวไว้ตั้งแต่เด็กเกิดมาใหม่ๆ เช่น ถ้าเด็กคนนี้อายุมันขวัญขึ้น เติบโตได้จนถึงอายุ 20 ปี จะบวชอุทิศให้เจ้ากรรมนายเวร ตัวอย่างคำกล่าว ได้แก่ “ถ้าอายุมันขวัญขึ้น อยู่ดีมีแสง ครบอายุ..(แล้วแต่ผู้บนจะกำหนด) จะบวชให้” เมื่อถึงกำหนดครบ 20 ปีบริบูรณ์ ซึ่งเป็นอายุที่จะสามารถบวชได้ ทางพ่อแม่จึงได้บอกให้บวชเพื่อเป็นการแก้บนและเพื่ออุทิศให้เจ้ากรรมนายเวร

ในสมัยก่อนผู้ที่บวชนั้นจะต้องถูกส่งไปอยู่ที่วัดก่อนประมาณ 7 – 15 วัน เป็นอย่างน้อย โดยจะต้องโกนผมแล้วอยู่กินนอนที่วัดเพื่อศึกษาและท่องจำบทสวดเพื่อขอบวชกับพระพี่เลี้ยง และเป็นการฝึกจิตใจเบื้องต้นก่อนจะบวชเป็นสมณะเพศ จากการสัมภาษณ์ที่ต้องโกนผมก่อนนั้นว่าเพื่อป้องกันไม่ให้หนีออกไปเที่ยว แต่ก็ยังมีบางคนที่เข้าไปวันอยู่วัดพอตกเย็นก็กลับมานอนที่บ้าน เพื่อที่ตอนค่ำจะได้ออกไปเที่ยวสาว เพราะในช่วงเวลาประมาณ 1 ทุ่ม หรือ 2 ทุ่ม สาวๆ ในหมู่บ้านจะมาตำข้าวหรือ บ้างก็มาทอผ้าที่ได้ถุนเรือน ซึ่งก็จะเป็นเวลาที่หนุ่มๆ หลังจากทำงานในตอนกลางวันจะไปมาหาสู่กับหญิงสาวที่ตนคุ้นเคย การที่คนในสมัยก่อนให้โกนหัวและไปอยู่ที่วัดก่อนเพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้ที่บวชแอบไปหาหญิงสาว และให้พร้อมที่จะเข้าบวช

พอถึงวันก่อนบวชทางครอบครัวจะไปรับผู้ที่เข้าบวชที่วัดมาเพื่อประกอบพิธีทำขวัญนาค โดยจะทำการโกนหัวอีกครั้งเพื่อให้พร้อมสำหรับพิธีการบวช การแต่งกายในวันทำขวัญนาค “นาค” หรือผู้ที่บวช นั้นจะแต่งกายโดยนุ่งผ้าสีน้ำเงิน ห่มด้วยผ้าแพรสี ในการทำขวัญ ต้องใช้ “หมอลำขวัญ” มาเป็นผู้ทำขวัญนาค ในสมัยก่อนจะมีหมอลำขวัญที่ทำขวัญด้วยภาษาลาวโซ่ง แต่

ปัจจุบันใช้หมอขวัญคนไทยใช้ภาษาไทยภาคกลาง เพราะหมอทำขวัญนาคที่เป็นชาวลาวโง่งได้เสียชีวิตไปแล้วและไม่มีผู้มาสืบทอด

การทำขวัญนาคขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจและฐานะของครอบครัวนั้น จากการสัมภาษณ์ได้ความว่าหากต้องการจัดงานบวชแต่ไม่ทำขวัญนาค อาจจะเนื่องมาจากไม่มีค่าใช้จ่ายหรือไม่สามารถหาหมอทำขวัญนาคมาทำพิธีในวันนั้นได้ ก็จะใช้วิธีการไปรดน้ำมนต์ที่วัดแทน หรือไม่ก็จะนิมนต์พระสงฆ์มาเทศนาสั่งสอนให้กับนาคที่บ้าน

งานบวชในสมัยก่อนไม่มีบัตรเชิญ แต่จะใช้วิธีการนำหมากพลูไป “บอกกล่าว” เป็นการเชิญมาร่วมงานทำขวัญนาค และงานบวช โดยใช้หมากพลู 2 คำ แล้วกล่าวชวนไปงานบวช เช่น “ไปงานบวชลูกชายด้วยมังนะ” ในสมัยก่อนไม่ได้ใช้วันที่เหมือนในปัจจุบันจะใช้การบอก ช้างขึ้น ช้างแรม แทน เช่น “ขึ้น 1 คำ” เป็นต้น

การทำขวัญนาค

ผู้ที่เตรียมตัวจะเข้าพิธีบวช ชาวพุทธศาสนาจะเรียกว่า “นาค” ซึ่งมีที่มาจากตำนานในพระพุทธศาสนา และก่อนจะทำพิธีการบวชนั้นต้องมีการทำ “ขวัญนาค” เพื่อให้เป็นสิริมงคล และเป็น การให้นาคได้ระลึกถึงบุญคุณของบิดามารดาที่ได้อบรมเลี้ยงดูตั้งแต่เล็กมาจนเติบโต รวมทั้งเป็นการขอขมาหรือการขอโทษแก่บุคคลที่เคยทำไม่ดีหรือล่วงเกินไว้ ให้อโหสิกรรม (ไม่ถือเอาโทษ) ให้แก่นาค ผู้ที่จะบวช ข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์กลุ่มผู้สูงอายุ การบวชและการทำขวัญนาคไม่ใช่ ประเพณีที่มีมาแต่เดิมของชาวลาวโง่ง แต่ได้รับเอาไว้ในภายหลัง การทำขวัญนาคจึงเป็นพิธีของทางไทยที่ชาวลาวโง่งรับเอาไว้

ผู้ร่วมงานหรือผู้ที่ได้รับเชิญจะมาที่บ้านที่ทำจัดงานในตอนเที่ยง ผู้ให้ข่าวคนหนึ่งได้เล่าถึง สมัยที่ตนบวช เมื่อ 50 ปีก่อน หรือช่วงประมาณปี พ.ศ. 2493 ว่าผู้ที่มาร่วมงานมาช่วยจะมีการ “ลงขัน” คือการนำเงินมาช่วยงาน ส่วนใหญ่จะอยู่ที่ประมาณ 50 สตางค์ ไปจนถึง 2 บาท ที่มากที่สุดคือ 5 บาท หรือบางบ้านอาจจะนำสิ่งของอย่างอื่นมาช่วย เช่น ข้าวสาร รูป เทียน ใใส่ในกระหลับสะพาย มาช่วยงานด้วย ทางเจ้าภาพจะมีการเลี้ยงอาหารกลางวันหรือเรียกว่ามาทำอาหารกลางวันรับประทานด้วยกันที่บ้านเจ้าภาพ หลังจากรับประทานอาหารเที่ยงแล้ว จะมีการอาบน้ำนาค เวลาประมาณ 14.00 น. หรืออาจจะ 15.00 น. จะเริ่มพิธีทำขวัญนาค โดยหมอทำขวัญก็จะทำพิธีด้วยการ สวดมนต์บทชุมนุมเทวดา ต่อจากนั้นจะกล่าวถึงบุญคุณของแม่ที่ให้กำเนิดมา ในสมัยก่อนเคยมีหมอทำขวัญที่เป็นคนลาวโง่งใช้ภาษาลาวโง่งในการทำขวัญนาค แต่ปัจจุบันเสียชีวิตหมดแล้ว จึงใช้

หมอบำบัดคนไทยกล่าวเป็นภาษาไทยในการทำขบวนการแทน ซึ่งขั้นตอนนี้ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง อันนี้จากข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข่าวระยะเวลาการทำขบวนการขึ้นอยู่กับหมอบำบัดขบวนการว่าจะกล่าวเนื้อหาหรือเรื่องราวของมารดาและนาคในวัยเด็กได้มากน้อยแค่ไหน ในช่วงที่ทำขบวนการนั้นในอดีตจะมีวงระนาดบรรเลงเพลงขับกล่อมอยู่ตลอดเวลา พิธีการจะแล้วเสร็จประมาณ 17.00 น. หลังจากนั้นจะเลี้ยงอาหารเย็นให้กับผู้มาร่วมงาน ก็เป็นการเสร็จพิธี แต่ทางครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีก็จะจ้างลิเกมาแสดงให้เพื่อนบ้านและคนในหมู่บ้านได้ชมกัน

อาหารที่ใช้เลี้ยงจะใช้อาหารพื้นบ้าน ไม่ได้มีการจัดเตรียมเป็นพิเศษ เป็นอาหารที่ใช้รับประทานในชีวิตประจำวันทั่วไป เช่น แกงบอน แกงฟัก แกงมะเขือ แกงหน่อไม้เปรี้ยว ถ้ามีผักถั่วฝักยาวหรือ ผักหน่อไม้ ก็ถือว่าเป็นอาหารดีแล้ว เมื่อรับประทานอาหารกันเสร็จแล้วก็จะแยกย้ายกลับบ้าน แต่ถ้าทางเจ้าภาพมีการแสดงการบันเทิงต่อ เช่น ลิเก ก็จะเริ่มประมาณ 1 ทุ่มหรือ 2 ทุ่มไปเลิกเอาประมาณ 01.00 น. เมื่อประมาณ 50 ปีก่อน ค่าจ้างลิเกมาแสดงนั้น ครั้งละประมาณ 300 บาท ซึ่งต้องเป็นคนที่มีความรู้ทางการเงินดีเพราะ 300 บาทในตอนนั้นถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงมาก

จากคำบอกเล่าของชาวบ้านผู้ให้ข่าวได้บอกว่า ปัจจุบันนี้แตกต่างจากในอดีต งานเลี้ยงที่จัดขึ้นในบ้านในสมัยนี้จะครึกครื้นกว่าสมัยก่อน อาหารที่จัดเลี้ยงก็จะเป็นอาหารพิเศษไม่เป็นอาหารพื้นบ้านเหมือนในสมัยก่อน มีการจัดเลี้ยงโต๊ะจีนให้แก่เพื่อนหนุ่มสาวที่มาจากนอกตำบล แยกหรือผู้ที่ร่วมงานที่ในอดีตจะมีแต่คนในหมู่บ้าน คนนอกหมู่บ้านก็มีบ้างแต่เล็กน้อย แต่ในปัจจุบันคนนอกหมู่บ้านเข้ามาร่วมงานมากขึ้นเป็นเพราะการที่ได้ติดต่อหรือต้องไปทำงานนอกหมู่บ้านทำให้รู้จักผู้คนในสังคมอื่นมากขึ้น รวมทั้งเพื่อนๆ ของนาคที่เข้ามาร่วมงานทำขบวนการมักจะมีของขวัญมาให้ เช่น หมอน สบู่ หรือบางครั้งคนรักของผู้ที่จะบวชนำผ้าเช็ดหน้ามาให้ คนรุ่นปู่ย่าจะเรียกในเชิงล้อเลียนว่า “ผ้าเช็ดหน้าตา” ซึ่งในสมัยก่อนไม่มี เดี่ยวนี้ไม่ได้จัดให้มีลิเกแต่ส่วนใหญ่จะจัดวงดนตรีมาแสดง บางครั้งวัยรุ่นที่ไปดูดนตรีก็มีทะเลาะและตีกัน

ในสมัยก่อนต้องบวชให้ได้อย่างน้อย 1 พรรษา เรียกว่า “บวชเอาพรรษา” โดยจะบวชในช่วงเดือน 8 หรือช่วงเข้าพรรษา แล้วสึกในช่วงออกพรรษา ระยะเวลาประมาณ 3 เดือนเป็นอย่างน้อย เพื่อให้มีความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา การบวชสมัยก่อนจะต้อง เรียน เขียน อ่าน เพื่อให้ได้นักธรรม ซึ่งเป็นการสอบวัดความรู้ทางธรรมของพระสงฆ์ จึงจะถือได้ว่าเป็นผู้บวชเรียนสมบูรณ์แล้ว

พิธีอุปสมบท หรือ วันทำพิธีบวช

ในตอนเช้าของวันรุ่งขึ้น ซึ่งเป็นวันทำพิธีบวช จะต้องมีการแห่จากบ้านไปยังวัดดอนมะเกลือ การแห่นั้น ในสมัยก่อนเป็นทางฝุ่น และยังไม่มีการใช้ จะใช้การเดินทางจากบ้านไปจนถึงพระอุโบสถ ถ้ามีฐานะดีจะใช้การขี่ม้า หรือนั่งรถจักรยาน โดยมีคนคอยจูงไปส่งถึงวัด บางครั้งอาจใช้การขี่ม้าประกอบพิธี การขี่ม้าและนั่งรถจักรยานเป็นเสมือนการบอกถึงสถานภาพทางสังคมว่ามีฐานะดีได้ด้วย และในขบวนแห่หน้านั้นจะมีขบวนกลองยาวแห่หน้าหน้าขบวนไปถึงวัด ในสมัยต่อมาก็กลายมาเป็นนั่งรถจักรยานยนต์ ในปัจจุบันอาศัยการนั่งรถกระบะในการแห่หน้าไปยังโบสถ์ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวเป็นสำคัญ และในปัจจุบันไม่ได้ใช้กลองยวหน้าขบวนแต่ใช้วงสตริง หรือไม่เช่นนั้นก็จะใช้แคว่นำขบวนแห่หน้าไปยังโบสถ์เพื่อทำพิธีบวชต่อไป

เมื่อแห่ไปถึงวัดแล้วจะกระทำพิธีบวชหรืออุปสมบทในพระอุโบสถ ขบวนแห่จะวนรอบโบสถ์จนครบ 3 รอบ ที่รอบพระอุโบสถ จะมีใบเสมาทำด้วยศิลาหรือหิน ซึ่งเป็นหลักบอกเขตก่อนที่นาจะเข้าทำพิธีบวชในพระอุโบสถจะจุดรูปเทียน บูชา ใบเสมาหน้าโบสถ์ เสร็จแล้วเมื่อจะเข้าในพระอุโบสถเพื่อนของนาจะให้นาคชี้คอ เวลาผ่านประตูโบสถ์จะให้นาคเอื้อมมือแตะที่ชื่อประตูโบสถ์ เมื่อเข้าไปแล้วจะลงแล้วทำในขั้นตอนพิธีบวชตามหลักพระพุทธศาสนาต่อไป ในขั้นตอนการอุปสมบทนั้น ขั้นตอนและวิธีการต่างๆ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตเป็นไปตามพิธีกรรมดั้งเดิมตามที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เป็นศาสดาได้บัญญัติไว้

หลังจากเสร็จพิธีบวชในตอนเช้าแล้ว ตอนเย็นต้องนิมนต์พระมาสวดทำวัตรเย็นที่บ้านเพื่อให้เป็นสิริมงคลแก่บ้านและคนในครอบครัว ในการนิมนต์จะนิมนต์พระมาอย่างน้อย 5 รูป และต้องเป็นจำนวนคี่ เพราะถ้าเป็นจำนวนคู่จะเป็นงานอวมงคล

ในช่วงเช้าวันรุ่งขึ้นหลังจากวันทำพิธีบวชแล้วคนในบ้านจะมาทำบุญตักบาตรพระใหม่ และจะนิมนต์พระมาฉัน(กิน) อาหารเพล(เมื่อสุดท้ายก่อนเที่ยง) ที่บ้าน เรียกว่า “ฉลองพระใหม่” ดังนั้นในสมัยก่อนระยะเวลาในการประกอบพิธีเกี่ยวกับการบวชต้องใช้เวลา 3 วัน คือ วันทำขวัญนาค วันอุปสมบทหรือบวช และวันฉลองพระใหม่ แต่ในปัจจุบันจะรวบรัดเหลือเพียง 2 วัน คือ วันทำขวัญนาค และวันอุปสมบท ส่วนการฉลองพระใหม่จะกระทำในวันบวชเลย

เมื่อผู้บวชได้กำหนดระยะเวลาที่ต้องการบวชและต้องการจะลาสิกขาจากสมณะเพศ จากข้อมูลของผู้ให้ข่าว กรณีที่บวชหลายพรรษาเวลาจะสึกต้องกำหนดเวลาที่ดีหรือเหมาะสม หรือที่เรียกว่า “ฤกษ์งามยามดี” ในการสึกจากพระ เปลี่ยนสถานะกลับมาเป็นฆราวาส หรือคนทั่วไป แต่ถ้าพรรษา

เดียวหรือน้อยกว่านั้นไม่จำเป็นต้องไปอุทิศกุศลยาม ในการหาเวลานี้จะต้องไปหาพระอาจารย์ที่มีชื่อเสียงหรือมีความสามารถในการหาฤกษ์ยาม เมื่อได้เวลาแล้วก็จะไปบอกกล่าวให้เจ้าอาวาสทราบ และในวันสึกเมื่อได้เวลาตามฤกษ์ยามก็จะไปพบเจ้าอาวาสพร้อมกับนำขันธู (พานพุ่มทำด้วยใบตองพร้อมดอกไม้รูปเทียน) เพื่อขอสิกโดยกล่าวคำขอสิกกับเจ้าอาวาส

เมื่อสิกแล้วยังกลับบ้านเลขทันทีไม่ได้ ต้องอยู่วัดต่ออีกประมาณ 7 วันเป็นอย่างน้อยเพื่อคอยทำความสะอาดวัด เพราะเชื่อกันว่าเมื่อบวชในวัดแล้วได้ใช้สถานที่และอาจจะทำความสะอาดสกปรกให้กับวัด จึงต้องทำความสะอาดเพื่อเป็นตอบแทนหรือดูแลความสะอาดให้วัดหลังจากที่เราได้เคยมาทำใช้และทำสกปรกไว้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับประเพณีการบวช

ปัจจุบันบ้านคอนมะเกลือ ประเพณีการบวชยังเป็นสิ่งสำคัญและยังคงปฏิบัติสืบต่อกันมา ในสมัยก่อนเมื่ออายุครบบวชก็จะทำการบวชเรียนกันทุกคน บางท่านอาจจะมาบวชเอาเมื่อตอนอายุ 40 กว่า โดยสมัยก่อนเป็นการบวชเพื่อเก็บบ และ บวชเพื่อได้ศึกษาหาความรู้จะได้เป็นคนที่มีความรู้และยอมรับในสังคม สามารถแต่งงานมีครอบครัวได้ ปัจจุบันสาเหตุอาจเปลี่ยนแปลงไปบ้าง เช่น บวชตามประเพณี หรือ เป็นการบวชเพื่อทดแทนคุณบิดามารดา และระยะเวลาในการบวชก็น้อยลง

การบวชนั้น แบ่งเป็นขั้นตอนใหญ่ๆ ได้ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนก่อนการบวช
ขั้นตอนการบวช ขั้นตอนหลังการบวชรวมทั้งการลาสิก

ขั้นตอนก่อนการบวช ในสมัยก่อน เช่นเมื่อประมาณ 50 ปีก่อน จะต้องมีการไปอยู่ที่วัดเพื่อศึกษาหรือเตรียมตัวให้พร้อมก่อนการบวช โดยทางพ่อแม่จะนำไปฝากกับพระให้ช่วยอบรมสั่งสอนก่อน อย่างน้อยต้องใช้เวลา 15 วัน และต้องโกนหัวเพื่อไม่ให้ไปเที่ยวหรือไปหาจีบสาว ต่อมาก็ลดระยะเวลาลงเหลือ 7 บ้าง หรือ 3 วัน บ้าง แต่ปัจจุบันใช้วิธีการบวชเณรก่อน แล้วจึงให้บวชเป็นพระ จากการสัมภาษณ์สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากช่วงประมาณปี พ.ศ.2544 ถึงประมาณปี พ.ศ. 2546 ซึ่งมีการแพร่กระจายของปัญหาสังคมเข้าไป คือ ปัญหาการระบาดของยาบ้า ในช่วงเวลาดังกล่าวกรมศาสนาจึงให้วัดคัดกรองผู้ที่เข้ามาบวช เพื่อเป็นการป้องกันยาบ้าแพร่ระบาดเข้าไปในวัด อันจะส่งผลเสียต่อพระพุทธศาสนา

การทำขวัญนาคในสมัยก่อนใช้หมากพลู 2 กำบอกกล่าว เป็นเหมือนการเชิญ ปัจจุบันใช้การแจกบัตรเชิญ แจกผู้มาร่วมงานจากที่เคยเป็นคนในหมู่บ้านเป็นส่วนใหญ่มีคนนอกหมู่บ้านมาน้อยมากเพราะไม่ค่อยได้ติดต่อ แต่เมื่อการคมนาคมสะดวกมีการทำงานนอกหมู่บ้านทำให้ติดต่อกับคนนอกมากขึ้น อาหารการกินแต่เดิมเคยใช้อาหารพื้นบ้านในการเลี้ยงเพื่อนบ้าน ปัจจุบันมีการจัดโต๊ะจีน อาหารใช้อาหารเป็นพิเศษมีลักษณะเป็นทางการมากขึ้น มีการใช้เครื่องขยายเสียงและมีการใช้วงดนตรีสดริง แทนการแสดงลิเก ไม่มีการจ้างวงระนาดมาขับกล่อมในเวลาบวชนาคเช่นในอดีต การแห่หน้าคในอดีตรับใช้การเดิน หรือ มีฐานจะใช้ม้าหรือ รถจักรยานยนต์ แห่ไป ในปัจจุบันการคมนาคมขนส่งสะดวก และมีความทันสมัย จึงใช้รถกระบะในการแห่ จากที่เคยใช้วงกลองยาวในการนำแห่ พัฒนามาสู่แถววงกลองสมัยใหม่ และในปัจจุบันเริ่มหันมาใช้แคนวงเพื่อเป็นการอนุรักษ์ เพราะเป็นเครื่องดนตรีท้องถิ่นของชาวลาวโซ่ง

ขั้นตอนการบวช ยังคงรักษาวิธีการและขั้นตอนดั้งเดิมในการบวช เพราะเป็นพิธีกรรมที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้บัญญัติไว้

ขั้นตอนหลังจากการบวช ในสมัยก่อนการบวชจะใช้เวลาอย่างน้อย 3 วัน ปัจจุบันรวบรัดให้เหลือ 2 วันเพื่อลดค่าใช้จ่ายและระยะเวลาที่มีจำกัด ระยะเวลาในการบวชในสมัยก่อน อย่างน้อย 1 พรรษา เพื่อให้มีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนอย่างพอเพียง และมีโอกาสได้สอบนักธรรม แต่ในปัจจุบันเนื่องจากการประกอบอาชีพ สภาพทางเศรษฐกิจที่ต้องเร่งรีบเพื่อหาเลี้ยงชีพ ประกอบกับการศึกษาที่พัฒนาขึ้น คนในชุมชนใช้สถาบันการศึกษาเป็นที่หาความรู้ทำให้การบวชใช้เวลาน้อยลงส่วนใหญ่จะบวชแค่ 7 วันหรือไม่ก็ 15 วัน มีน้อยมากที่จะบวช “เอาพรรษา” หรือแทบไม่มีแล้ว และหลังจากที่สึกมาแล้วจะต้องอยู่เพื่อทำความสะอาดและดูแลวัดอย่างน้อย 7 วัน ปัจจุบันนานสุดก็ 3 วัน เนื่องจากเวลาในการบวชมีจำกัด อันเนื่องมาจากศึกษา หรือการประกอบอาชีพ

ตารางที่ 12 : การเปรียบเทียบประเพณีเกี่ยวกับการบวช

อดีต	ปัจจุบัน
ก่อนบวชต้องโกนหัวแล้วอยู่วัดอย่างน้อย 15 วัน	ก่อนบวชอยู่แค่ 3-7 วัน
การทำขวัญนาคค่าใช้จ่ายไม่สูง	ค่าใช้จ่ายสูงขึ้น
ใช้หมากพลู 2 คำในการเชิญเพื่อมาร่วมงาน	ใช้การพิมพ์การ์ดเชิญผู้มาร่วมงาน
ผู้ที่มาร่วมงานจะเป็นคนในชุมชน	เป็นคนจากนอกชุมชนมากขึ้น
ใช้วงระนาดขับกล่อมบรรยากาศในการ ทำขวัญนาค	ใช้การเปิดเครื่องขยายเสียง
หมอทำขวัญใช้ภาษาลาวโซ่ง	หมอทำขวัญใช้ภาษาไทย
ในงานจะนั่งรับประทานอาหารโดยแยกเป็นวงๆ	ใช้รูปแบบการจัดโต๊ะจีนในการเลี้ยง
งานที่ใหญ่จะใช้การจ้างลิเกมาแสดง	ใช้วงดนตรีสดริงสมัยใหม่มาแสดง
การแห่หน้าจะใช้ม้า รถจักรยาน มอเตอร์ไซค์	ใช้รถกระบะแห่หน้า
ใช้วงกลองยาวนำแห่	ใช้แตรวงสมัยใหม่ ต่อมาใช้แคนวงแห่หน้า
บวชเป็นพระได้เลย	ต้องบวชเป็นเณรก่อนบวชพระ
ระยะเวลาในการบวชอย่างน้อย 1 พรรษา	บวชประมาณ 7 วันหรือ 15 วัน
หรือ 3 เดือน	
การบวชเป็นการศึกษาหาความรู้	บวชตามประเพณี
วัดเป็นที่อบรมหรือให้ความรู้	สถานศึกษาเป็นที่อบรมหรือให้ความรู้
หลังบวชต้องอยู่วัดอย่างน้อย 7 วัน	หลังบวชอยู่อย่างมากที่สุด 3 วันบางคนก็ไม่อยู่

ประเพณีเกี่ยวกับการแต่งงาน

ประเพณีการแต่งงานของชาวลาวโซ่งหมู่ 4 บ้านคอนมะเกลือ จะกระทำกันแต่ในเดือน 4 (มีนาคม) เดือน 6 (พฤษภาคม) เดือน 8 (กรกฎาคม) และเดือน 12 (พฤศจิกายน) เท่านั้น แต่ปัจจุบันอาจจะมีการแต่งเดือนอื่นอีก แต่ก็ต้องเป็นเดือนคู่ เดือนที่ห้ามแต่งเด็ดขาดคือ เดือน 5 (เมษายน)

ก่อนจะมีงานแต่งงานของชาวลาวโซ่งนั้น โดยธรรมดาแล้วโอกาสที่หนุ่มและสาวชาวโซ่งจะเจอกันมีน้อย โดยเฉพาะหนุ่มและสาวชาวลาวโซ่งที่อยู่กันคนละหมู่บ้าน และประเพณีการหาคู่ของชาวลาวโซ่งของบ้านหมู่ 4 นี้ ได้จากผู้ให้ข่าวซึ่งได้ผ่านและได้เห็นประเพณีนี้มาก่อน ซึ่งเป็นระยะเวลาว่า 50 ปีมาแล้ว ซึ่งปัจจุบันไม่มีแล้ว มีแต่เป็นการละเล่นในช่วงเทศกาลงานไทยทรงดำ ในช่วงสงกรานต์เดือนเมษายนเพื่อเป็นอนุรักษ์การละเล่นดังกล่าวไม่ให้หายสาบสูญไป

ในช่วงประมาณเดือน 5 หรือเดือนเมษายน ซึ่งเป็นช่วงที่ว่างจากการทำนา เพราะจะเริ่มทำอีกครั้งในเดือน 6 ชายหนุ่มของแต่ละหมู่บ้านจะจับกลุ่มเดินทาง ประมาณ 10 – 20 คน ไปหาสาว ๆ ยังหมู่บ้านชาวลาวโซ่งอื่นๆ ซึ่งในกลุ่มจะให้ผู้ที่มียุมากที่สุดเป็นหัวหน้าและคอยดูแลคนในกลุ่ม ซึ่งการเดินทางในสมัยก่อนนั้นต้องอาศัยการเดินทาง เดินตัดทุ่งตัดป่ากันมา เดินกันเป็นวัน หลายวัน เพราะแต่ละหมู่บ้านอยู่ไกลกันมาก สมัยก่อนจะมีคู่หรือมาหาสาวนั้นยากลำบากมาก และความอดทนของหนุ่มชาวโซ่งก็สูงมากเช่นกัน โดยในช่วงดังกล่าว ตามหมู่บ้านของลาวโซ่ง ทุกๆ หมู่บ้านกลุ่มสาววัยรุ่นที่ยังไม่มีคู่ก็จะรวมตัวกันประมาณ 10 – 20 คน โดยจะมีสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายคือมี “ลูกมะคอน” ที่จะใช้สำหรับ “ตัดคอน” หรือ “เล่นคอน” จะเป็นการนำเศษฝ้านามาเย็บเป็นลูกๆ ผูกไว้เป็นพวงหน้าบ้านใดบ้านหนึ่งซึ่งใช้สำหรับรวมกลุ่มของชาวลาวโซ่ง หรือเป็นบ้านที่สาวชาวลาวโซ่งใช้ “ลงช่วง” คือการที่หญิงสาวชาวลาวโซ่งมาจับกลุ่มทำงานบ้านเล็กๆ น้อยๆ เช่น เย็บปักถักร้อย ปั่นด้าย ทอผ้า หรือดำข้าว ที่บริเวณลานบ้านในตอนหัวค่ำหลังจากเสร็จงานจากตอนกลางวัน โดยหญิงสาวจะนั่งล้อมวงกันเป็นการเปิดโอกาสให้ชายหนุ่มได้มีโอกาสพบปะเกี่ยวพาราสี ในหมู่บ้านหนึ่งจะมีการอยู่ช่วงที่ช่วงก็ได้

เมื่อชายหนุ่มชาวลาวโซ่งจากหมู่บ้านอื่นมาเห็นลูกคอนแขวนไว้เป็นพวงที่หน้าบ้านหลังใด หรือมาถึงบ้านหลังที่ลงช่วง ก็จะพร้อมใจกันตบมือ เมื่อสาวในหมู่บ้านได้ยินเสียงตบมือก็จะเหมือนสัญญาณทำให้ทราบว่ามียุกลุ่มชายหนุ่มจากหมู่บ้านอื่นมาแล้ว ก็จะลงมารวมกันที่บ้านดังกล่าว เมื่อลงมาเจอกันแล้วฝ่ายชายหนุ่มก็จะชวน รับประทานอาหารและเล่นคอนในตอนเย็นวันนั้น ถ้าสาว

รับ ในเย็นวันนั้นก็จะการรำแคนและเล่นคอนกันเป็นเหมือนการพบปะกัน แต่ถ้ามีกลุ่มสาวได้ตอบรับหนุ่มกลุ่มอื่นไว้แล้วก็จะบอกไม่รับ และกลุ่มชายหนุ่มก็จะเดินทางไปยังหมู่บ้านอื่นต่อไป หรือว่าถ้ากลุ่มผู้ชายมาถึงสองกลุ่ม กลุ่มที่มาทีหลังก็ต้องเดินทางต่อไปหมู่บ้านอื่น

เมื่อมีการรับเล่นคอนแล้วเย็นวันนั้นทั้งกลุ่มชายและหญิงก็จะมาเล่นคอนกัน ชาวบ้านเล่าว่าการเล่นคอนจะเหมือนการเล่นลูกข่าง คือฝ่ายหนุ่มจะเป็นฝ่ายทอดลูกมะคอนไปยังสาวที่ตนพึงพอใจ ถ้าฝ่ายสาวตอบรับคำวันนั้นหนุ่มและสาวคู่นั้นก็จะมีโอกาสได้พบปะพูดคุยกัน แต่พอวันรุ่งขึ้นฝ่ายกลุ่มหนุ่มก็จะเดินทางต่อไปหมู่บ้านอื่นๆ อีก โดยการเดินทางนี้จะใช้เวลาเดินทางกันทั้งเดือนเมื่อไปหมู่บ้านอื่นอีกก็จะทำแบบนี้ไปเรื่อยๆจนกว่าจะเข้าเดือน 6 จึงจะเลิกและเดินทางกลับหมู่บ้านของตน ประโยชน์อีกทางหนึ่งในการเดินทางไปหาสาวหรือจับสาวต่างหมู่บ้านเป็นการสร้างความรู้จักและความสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้านทำให้กลุ่มลาวโซ่งมีความเหนียวแน่นและสมัครสมานสามัคคีกันมากขึ้น

ในตอนกลางวันหลังจากที่กลุ่มฝ่ายสาวตอบรับกลุ่มของฝ่ายชายแล้ว ฝ่ายชายถ้าสนใจหญิงสาวคนไหนก็อาจจะอาสาไปช่วยทำงาน เช่น ดำข้าว วิดน้ำ วิดบ่อ เลื่อยไม้ ในตอนกลางวันเพราะตอนกลางวันจะทำงานกันตามปกติ แต่จะมีการละเล่นในตอนเย็นเป็นต้นไป พอตกเย็นหลังจากที่ทำงานเสร็จแล้ว จะมีการรำแคนกันโดยฝ่ายชายจะเป่าแคน หนุ่มๆ ในสมัยนั้นจึงนิยมที่จะเป่าแคนกันเพื่อไว้ใช้ดึงดูดสาวๆ การเป่าแคนของหนุ่มเป็นการเชิญฝ่ายหญิงมาร่วมกันรำแคนและมีการร่วมรำแคนด้วยกัน การแต่งกายในการรำแคนนั้นฝ่ายชายจะใส่เสื้อโตะ ส่วนฝ่ายหญิงจะใส่เสื้อฮี

ต่อจากการรำแคนจะมีการเล่นคอนกัน หรือที่เรียกว่า “ต้อคคอน” สิ่งที่ต้องใช้ก็คือ “ลูกมะคอน” เป็นผ้าเย็บเป็นลูกขนาดพอกับมือ ข้างในจะอัดเม็ดถั่วหรืออาจจะเป็นเม็ดมะขามก็ได้เพื่อถ่วงให้มีน้ำหนัก มีหูเล็กๆ อยู่ 4 หู อยู่ทั้ง 4 มุม ตรงกลางของหูเล็กๆ นั้นจะมีเชือกผูกยาวประมาณ 1 ช่วงแขนเอาไว้สำหรับจับโยน การเล่นจะแบ่งเป็นฝ่าย ก็ฝั่งละ 4-5 คน หรือ ถ้าคนเยอะ ก็อาจจะถึงฝั่งละ 10 คน ยืนเป็นหน้ากระดาน หันหน้าเข้าหากัน ห่างกันประมาณ 10 เมตร จะเป็นการเล่นโยนรับกันทั้งสองฝ่าย ลูกมะคอนนี้จะมีคนละประมาณ 4-5 ลูก เวลาที่ฝ่ายชายจะโยนให้ฝ่ายหญิงรับก็จะมีการบอกเตือนล่วงหน้าก่อน เช่น “รับเนื้อที่น้องเอ๊ย” ต้องโยนให้ตรงแต่ถ้าพลาดโดนหัวฝ่ายหญิงขึ้นมา ฝ่ายหญิงก็อาจจะเคืองได้เหมือนกัน ก็ต้องมีการขอโทษกัน เช่น “ขอโทษเนื้อที่น้องเอ๊ย” ในการเล่นคอนกันของชายหนุ่มและหญิงสาวนี้ เด็กๆ ในหมู่บ้านก็จะออกมาดูด้วยเป็นบรรยากาศที่สนุกสนานของหนุ่มสาวในสมัยนั้น เวลาที่โยนพลาดไปเด็กๆ ที่มาดูนี้ก็จะวิ่งเข้าไปช่วยเก็บไปส่งให้

เมื่อถึงเวลากินข้าวเย็นกลุ่มฝ่ายหญิงจะเชิญกลุ่มฝ่ายชายมารับประทานอาหารบนเรือน ซึ่งเป็นที่รวมของกลุ่มสาว ๆ โดยฝ่ายหญิงจะเป็นคนจัดสำรับมาให้ ก่อนที่จะกินข้าว นั้น ก็จะมีการเกี่ยวพาราตีเป็นทำนอง เรียกว่า “จับสายแปง” เมื่อฝ่ายหญิงจับ ฝ่ายชายก็จะจับตอบ จับสลับกันไปอย่างสนุกสนาน แล้วจึงจะรับประทานอาหารกัน

เมื่อรับประทานอาหารเสร็จแล้ว เวลาประมาณ 3-4 ทุ่ม ก็จะลงมาจากเรือนมาเล่น “ลูกช่วง” เป็นลูกตะกร้อสานด้วยใบตาลขนาดพอดีกำมือ เนื่องจากเป็นตอนกลางคืน จึงต้องมีการก่อกองไฟสำหรับเล่นลูกช่วง พอสมัยต่อมามีตะเกียงเจ้าพายุ ก็ใช้ตะเกียงเจ้าพายุแทนการก่อกองไฟการเล่นจะแบ่งเป็นฝ่ายชาย 5-6 คน ฝ่ายหญิง 5-6 คน อยู่คนละฝั่ง เป็นหน้ากระดานหันหน้าเข้าหากัน ห่างประมาณ 4-5 เมตร แล้วโยนรับใส่กัน มีกติกาว่าถ้าโยนหรือปาไปถูกตัวคนไหนก็ต้องเสียของ เช่น ถ้าฝ่ายหญิงปาไปถูกตัวฝ่ายชาย เพราะฝ่ายชายรับไม่ได้และหลบไม่ทัน ก็จะต้องเสียของ 1 อย่าง เช่น ผ้าขาวม้า หรือ ฝาฉายเป็นต้น บางคนโดนหลายครั้งเสียเสียเลยก็มี เช่นกันถ้าฝ่ายชายปาไปถูกฝ่ายหญิงก็ต้องเสียของเหมือนกัน ผู้ที่ให้ข่าวให้ข้อมูลว่าส่วนใหญ่แล้วเวลาผู้ชายปา จะปาไปเบาๆ ให้รับได้ ไม่กล้าปาแรงๆ กลัวฝ่ายหญิงจะโกรธ แต่ฝ่ายหญิงเวลาปาจะปาเต็มทีแบบไม่ยั้งมือเลย

เมื่อตกตึกก็ต้องหาที่หลับที่นอน การนอนจะไม่ได้นอนบนเรือน แต่จะนอนรวมกันล้อมรอบกองฟาง ซึ่งเรียกว่า “นอนกองฟาง” ถ้าหากว่ากองฟางนอนไม่พอ หรือไม่มีกองฟาง ก็จะใช้นอนบนกองแฝกที่ใช้มุงหลังคา โดยจะเอามาจากกองแฝกที่วางไว้ยังไม่ใช้มุง โดยเอาไป 1 ตับไปใช้ปูนอน ในเวลานอนก็จะมีการเล่นหรือพูดถึงสาวที่ตนถูกใจเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน บางครั้งอาจจะคุยกันถึงเช้าไม่ได้หลับได้นอน พอเช้าก็ต้องออกเดินทางต่อไปยังหมู่บ้านอื่นต่อ การเดินทางไปหลายวัน อย่างน้อยก็ 15 วัน ไปจนถึง 30 วัน เสื้อผ้าที่ติดตัวไปก็จะใส่หีบหวาย หรือ ไม้ก็หีบหนัง โดยจะอยู่ในหมู่บ้านแค่ 1 วันกับอีก 1 คืน พอเช้าวันรุ่งขึ้นก็จะเดินทางต่อไปหมู่บ้านอื่นจะทำอย่างนี้ไปตลอดเดือน 5 พอครบเวลา ก็จะกลับมาหมู่บ้านของตนเพื่อทำนา

การวานสาว

เมื่อมีการละเล่นเพื่อเป็นการผูกมิตรทำความรู้จักคุ้นเคยกันไปข้างแล้ว ตกตึกประมาณ ตี 2 ถึง ตี 3 จะมีการ “วานสาว” เป็นการจับคู่พูดคุยกันกับหญิงสาวที่ตนหมายตาหรือมองไว้แต่แรก หรือคนที่ชายหนุ่มรู้สึกสนิทสนมคุ้นเคยกันและต้องการทำความรู้จัก การจับคู่จะให้ฝ่ายชายและหญิงนั่งเป็นแถว คนละฝั่งหันหน้าเข้าหากัน ห่างกันประมาณ 3 เมตร โดยอาจจะนั่งตามอายุ วิธีการ

เลือกแล้วแต่ว่าจะเลือกจากทางท้ายแถวหรือทางหัวแถว ในการเลือกนั้นแต่ละฝ่ายจะมีผู้ที่มีอายุมากที่สุดคอยดูแลและจัดให้เป็นระเบียบ สมาชิกในกลุ่มจะให้ความเชื่อฟังเพื่อ การเลือกฝ่ายชายก็จะลุกขึ้นแล้วถามไปว่า “พี่น้องคนเล็กพอคุยได้ไหม” ถ้าฝ่ายหญิงตอบรับก็จะลุกออกไปนั่งคุยกับชายหนุ่มผู้นั้น การนั่งชายหนุ่มจะพยายามนั่งให้ตรงกับคนที่สนใจ บางครั้งก็อาจเกิดปัญหาขึ้นได้เช่นว่ามีสาวสวยอยู่คนหนึ่งที่เป็นที่หมายปองของชายหลายคน ก็จะใช้วิธีการนั่งด้วยกันแล้วกอดคอกอดอกขึ้นพร้อมกันแล้วให้ฝ่ายหญิงเลือก ถ้าสาวเลือกใครก็จะไปคุยกับคนนั้น ส่วนคนที่ไม่ถูกเลือก ถ้าเกิดอารมณ์เสียแล้วไม่ต้องการเลือกสาวคนอื่น ก็จะหนีไปนอนกองฟางก่อนเพื่อน

การไปคุยกันจะแยกไปนั่งคุยกันบริเวณใกล้ๆ กัน เรื่องที่คุยก็จะเป็นการถามถึงเรื่องทางบ้านเพื่อเป็นการทราบถึงข้อมูลของฝ่ายสาว และทราบข้อมูลทางบ้านของกันและกัน แต่ในการจับคู่ นั้นจะไม่มีการล่วงเกินฝ่ายหญิง เพราะเป็นการผิดผี เป็นเพียงทำความรู้จัก ดูนิสัยใจคอกันในเบื้องต้น ระยะเวลาในการไปคุยกันจะใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง แล้วฝ่ายหญิงก็จะกลับขึ้นเรือน ฝ่ายชายก็จะกลับไปนอนกองฟาง ถ้าหากการพูดคุยกันนั้นถูกใจหรือชอบพอกันขึ้นมาทีไรจะมีการติดต่อกันในภายหลัง โดยอาจจะมีการเขียนกลอน หรือ จดหมายรักส่งถึงกัน ถ้าติดต่อกันจนตกลงใจจะแต่งงานก็จะส่งผู้ใหญ่ที่บ้านไปติดต่อกับบ้านผู้ใหญ่ของสาวนั้นและเมื่อมีการติดต่อกันและผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายยินยอมก็จะมีการจัดแต่งงานขึ้น

การไปเจาะ

การแต่งงานจะเริ่มจากการที่ชายหนุ่มกับหญิงสาว เกิดความรักใคร่ชอบพอกันถึงขั้นจะตกลงใช้ชีวิตร่วมกันหรือต้องการแต่งงานกันนั้น ทางฝ่ายชายจะส่งผู้ใหญ่ไปเจรจาทราบทามกับพ่อแม่ของฝ่ายหญิง และสอบถามความเห็นว่ามีความเห็นอย่างไร รวมทั้งสอบถามตัวของหญิงสาวนั้นด้วยว่ามีความสมัครรักใคร่ชอบพอกับฝ่ายชายจริงหรือไม่ ซึ่งเรียกว่า “ไปเจาะ” พ่อแม่ฝ่ายหญิงจะถามลูกสาวตัวเองว่ามีความพอใจรักใคร่กับฝ่ายชายจริงหรือไม่ พร้อมทั้งยินดีที่จะแต่งงานกับฝ่ายชายหรือไม่ หรือยินดีตอบรับการทราบทามสู่ขอของฝ่ายชายในครั้งนี้หรือไม่

การเตรียมการของฝ่ายชาย

๑. หาลำหมอนหมาก 1 คน
๒. ขันหมาก ผู้น้อยใช้ 2 อัน ถ้าเป็นผู้ตัว ไซ้ 4 อัน
๓. กะเหล็บ ผู้น้อยใช้ 2 อัน ถ้าเป็นผู้ตัว ไซ้ 4 อัน
๔. กะเหล็บ 1 ใบ จะใส่เหล้า 1 ขวด ห่อหมากพลู 4 ห่อ ห่อปูน 4 ห่อ ห่อยาสูบ 4 ห่อ กะเหล็บทุกใบจะต้องมีสิ่งทีกล่าวมาแล้วบรรจุอยู่

๕. จัดหาหญิงสาวชาวลาโวซึ่ง เป็นสาวโสดบริสุทธิ์ อายุประมาณ 15-16 ปี แต่งกายโดยนุ่งซิ่นและใส่เสื้อฮี มาเป็ หรือสะพายกะหล่ำในวันแต่งงาน ถ้าเป็นงานแต่งงานของผู้ น้อยใช้หญิงสาว 2 คน ถ้าเป็นงานแต่งงานผู้ตัว ใช้หญิงสาว 4 คน
๖. จัดขบวนขันหมาก เตรียมสินสอดทองหมั้นเครื่องประกอบตามที่ตกลงกัน ถึงแม้ว่าทาง ฝ่ายหญิงจะไม่ได้เรียกสินสอด ทางฝ่ายชายก็ควรเตรียมหาไปให้ครบถ้วนตามประเพณี
๗. เตรียมหมัดโต้ที่ใส่ฝักมีดพร้อมสายสะพาย และถุงแดงใส่เครื่องเงินไว้ด้วย โดยไม่จำกัด จำนวน โดยทางพ่อเจ้าบ่าวจะเป็นผู้สะพายถุงแดง
๘. เพื่อนเจ้าบ่าว แต่งกายด้วยกางเกงขาวสีสุภาพ ใส่เสื้อฮี (เจ้าบ่าวก็แต่งกายเหมือนกัน) ผู้ น้อยใช้เพื่อนเจ้าบ่าว 4 คน คือ เจ้าบ่าว 1 คน เพื่อนเจ้าบ่าว 2 คน และล่ามนำได้ 1 คน แต่งกายด้วยกางเกงขาวสีสุภาพ ใส่เสื้อฮี ส่วนผู้ตัวใช้เพื่อนเจ้าบ่าว 8 คน เจ้าบ่าว 1 คน เพื่อนเจ้าบ่าว 6 คน และล่ามนำได้ 1 คน แต่งกายด้วยกางเกงขาวสีสุภาพ ใส่เสื้อฮี
๙. ที่นอน 1 ชุด (สำหรับมอบในพิธี)

การเตรียมการของฝ่ายหญิง

๑. จัดเตรียมที่นอน หมอน มุ้ง ตู้ เตียง ฯลฯ สำหรับการตั้งครอบครัวใหม่
๒. จัดหาล่ามนำไหว้เฮา 1 คน แต่งกายนุ่งผ้าซิ่นใส่เสื้อฮี
๓. จัดเตรียมอาหารสำหรับเลี้ยงแขก

กรณีที่ฝ่ายเจ้าสาวแต่งงานแล้วมาอยู่ที่บ้านกับสามีที่เดียวจะต้องเตรียมสิ่งต่อไปนี้เพิ่มอีก

๔. ขมุก ใส่ผ้าฝ้ายขาวและไหม
๕. ปั้งใส่น้ำ (ทำจากกระบอกไม้ไผ่)
๖. น้ำเต้าใส่น้ำ
๗. ตั้งรองนั่ง (ตั้งรองนั่ง) กรณีถ้าเป็นหญิงหม้าย ต้องเตรียมฟืม และเขา (อุปกรณ์ทอผ้า) มา ด้วย
๘. เพื่อนเจ้าสาวแต่งกายนุ่งผ้าซิ่น ใส่เสื้อฮี ถ้าเป็นผู้น้อยใช้ 2 คน คือ เจ้าสาว 1 คน กับล่าม นำไหว้เฮา 1 คน แต่ถ้าเป็นผู้ตัว ใช้ 4 คน คือ เจ้าสาว 1 คน เพื่อนเจ้าสาว 2 คน และ ล่ามนำไหว้เฮา 1 คน

วันสุกดืบของงานกรณีจัดงานแต่งงานที่บ้านของฝ่ายหญิง เรียก เอาหมู ในตอนเย็นของวันสุกดืบ ฝ่ายเจ้าบ่าวจะให้ล่ามนำหมูที่ตกลงกันเอาไว้ไปมอบให้ทางบ้านเจ้าสาว เพื่อทางฝ่ายเจ้าสาวจะได้ใช้เตรียมทำอาหารเลี้ยงแขกที่มาในงานแต่งงาน

พิธีแต่งงาน

การแต่งงานของชาวลาวโซ่ง จะหมายถึงงานเลี้ยงฉลอง เพื่อความเป็นญาติกันหรือการเกี่ยวดองกัน พิธีการจะเริ่มขึ้นตอนเช้าประมาณ 7.30 น. ฝ่ายเจ้าบ่าวเรียก “ล่ำหลวง” จะมาทำพิธีส่งที่บ้านเจ้าสาวโดยทำพิธีในห้องกะล่อห้อง ซึ่งมีล่ำหรือองค์ล่ำของฝ่ายเจ้าสาว เรียกว่า “ล่ำตอบ” คอยอยู่เพื่อเจรจากับฝ่ายเจ้าบ่าว โดยมีพ่อแม่และญาติผู้ใหญ่ของฝ่ายหญิงอยู่ในพิธีนั้นด้วย

บุคคลที่ฝ่ายชายส่งมาทำพิธีส่งได้แก่

๑. องค์ล่ำแต่งกายด้วยกางเกงขาวยาวสีสุภาพ ใส่เสื้อฮี
๒. พ่อ แม่ และญาติผู้ใหญ่ฝ่ายชายประมาณ 7-8 คน
๓. หญิงสาวบริสุทธิ์ อายุประมาณ 15-16 ปี นุ่งผ้าซิ่น ใส่เสื้อฮี ซึ่งทำหน้าที่เป็กะเหล็บ (สะพายกะเหล็บ) ในกะเหล็บจะบรรจุด้วย เหล้า 1 ขวด ห่อหมากพลู 4 ห่อ (หมากใช้ทั้งลูก ไม่ใช่ผ่าซีก) ห่อปูน 4 ห่อ ห่อยา 4 ห่อ

กรณีเป็นผู้ชายใช้หญิงสาวบริสุทธิ์ 2 คน กะเหล็บ 2 อัน

ถ้าเป็นผู้ตัว ใช้หญิงสาวบริสุทธิ์ 4 คน กะเหล็บ 4 อัน

ถ้าเป็นผู้ชายจะต้องขึ้นตามบันไดบ้านตามปกติ แต่ถ้าเป็นผู้ตัว ต้องขึ้นบันไดทางกะล่อห้องเท่านั้น ซึ่งถือเป็นธรรมเนียมที่ยึดถือปฏิบัติกันมาระหว่างสถานะของผู้ชายกับผู้ตัว

ในการจัดการแต่งงานนั้นถ้าผู้ที่นับถือผีผู้ตัวแต่งงานกับผู้ที่ไม่นับถือผีผู้ชาย ไม่ว่าจะฝ่ายไหนจะเป็นเจ้าบ่าวหรือเจ้าสาว การจัดพิธีการแต่งงานจะจัดตามแบบผีผู้ตัว เพราะเชื่อว่าผีผู้ตัวมีศักดิ์ใหญ่กว่าผีผู้ชาย จะต้องจัดตามฐานะของผู้ที่ใหญ่กว่า

พิธีส่ง

พิธีส่ง ในสมัยก่อนก็เหมือนกับพิธีหมั้นหรือแต่งงานนั่นเอง ขึ้นตอนในพิธีส่งนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญมากสำหรับการแต่งงานของชาวลาวโซ่ง

การแต่งงานของชาวลาวโซ่งในสมัยก่อนนั้นถือว่าเมื่อทำพิธีส่งแล้วก็สามารถเข้าหลับนอนกับเจ้าสาวได้ โดยก่อนที่จะเข้าสู่ส่วนอนกันนั้น ฝ่ายชายจะต้องไปเยี่ยมเยียนฝ่ายหญิงเป็นเวลา 3-7 วัน จึงจะเข้านอนกับฝ่ายหญิงได้ เรียกว่า “ไปหยามห่อหมากพลู” ส่วนห่อหมากพลูที่ใส่ในกะเหล็บไปในพิธีส่งนั้น จะเอาไว้ในกะล่อห้องประมาณ 3-7 วัน แล้วนำไปแจกให้กับญาติผู้ใหญ่ต่อไป

ในปัจจุบันหลังจากทำพิธีส่งเสร็จแล้ว ทางบ้านฝ่ายเจ้าสาวจะแทรกพิธีแบบไทยไว้ด้วย คือ มีการรดน้ำสังข์ ดังนั้นญาติผู้ใหญ่ของฝ่ายเจ้าบ่าวเมื่อทำพิธีส่งเสร็จแล้วก็จะอยู่ร่วมรดน้ำสังข์ให้กับคู่บ่าวสาวเลย ต่อมาเวลาประมาณ 10.00 น ฝ่ายเจ้าบ่าวจะยกขบวนขันหมากไปยังบ้านเจ้าสาว เมื่อถึงบ้านเจ้าสาวแล้วขบวนขันหมากจะหยุดรออยู่นอกบ้านก่อน ล่ามกับเพื่อนเจ้าบ่าว 2 คน นำขันหมาก 2 ชุด ขึ้นไปป้อน หรือ เจรจากับฝ่ายล่ามและญาติของฝ่ายเจ้าสาวรวมทั้งพ่อแม่ของเจ้าสาวในกะลือห้อง จากนั้นจะนำขันหมากไปมอบให้ผีเรือนก่อน เมื่อเสร็จพิธีแล้วล่ามและเพื่อนเจ้าบ่าวลงมารับขบวนขันหมาก จะมีการเจรจาให้ผ่านผู้กำประตูเงินประตูทองขึ้นไปบนบ้านเจ้าสาวเพื่อทำพิธีกรรมต่อไป ในกรณีที่เป็นผู้ตีว ใช้ขันหมาก 4 อัน คนถือ 4 คน แต่งกายใส่กางเกงขายาว ใส่เสื้อสีเหมือนกับผู้น้อย แต่เวลาขึ้นบ้านเจ้าสาวต้องขึ้นบันไดทางกะลือห้องเท่านั้น และดำเนินพิธีการเหมือนกับผู้น้อยทุกประการ

เมื่อขบวนขันหมากเข้าไปในบ้านแล้ว ล่ามฝ่ายเจ้าบ่าวจะนำสิ่งของทุกอย่างที่มาพร้อมขบวนขันหมาก ไปทำพิธีมอบให้กับพ่อแม่ของฝ่ายเจ้าสาว โดยผ่านล่ามของฝ่ายเจ้าสาว เพื่อนำไปทำพิธีมอบสิ่งของให้กับผีเรือนในกะลือห้องต่อไป ฝ่ายเจ้าบ่าวจะนำเหล้ามาเรียกว่า “เหล้าอุ่นผืน” คือเหล้าที่นำมาสำหรับประกอบพิธีโดยเฉพาะ หรือที่เรียกว่า “เหล้าอิต” ถ้าเป็นผู้น้อยใช้เหล้า 4 ขวด ถ้าเป็นผู้ตีวใช้ 8 ขวด นำไปมอบให้ล่ามฝ่ายเจ้าสาวไปหนองก้อ (หนองก้อ คือ รินเหล้าลงในถ้วยที่อยู่กะลือห้อง คือ ให้ผีเรือนดื่มก่อน) แล้วนำเหล้านั้นมารินให้ฝ่ายพ่อแม่ของเจ้าสาวดื่ม เรียกว่า “การเมีย” ล่ามฝ่ายเจ้าบ่าวมอบเหล้า ไชกล่าวว คือ เหล้าอิต ถ้าผู้น้อยใช้ 2 ขวด ผู้ตีว ใช้ 4 ขวด ขันหมาก ถ้วยหมากพลู เงิน ถ้าผู้น้อยใช้เงิน 2 บาท แต่ผู้ตีวใช้เงิน 4 บาท เงินสินสอด ทองหมั้นทั้งหมด ให้กับล่ามฝ่ายเจ้าสาว เพื่อนำไปมอบให้ผีเรือนในกะลือห้องและรินเหล้าไชกล่าววหนองก้อ เสร็จแล้วนำเหล้าไชกล่าววมารินให้ญาติฝ่ายเจ้าสาวดื่ม เรียกว่า การเมีย

ถ้าแก่ฝ่ายเจ้าบ่าวนับสินสอดทองหมั้นกันต่อหน้าพ่อแม่ ล่าม และญาติผู้ใหญ่ของฝ่ายเจ้าสาว เมื่อนับเสร็จครบถ้วนตามที่ตกลงกันแล้ว พ่อแม่ฝ่ายเจ้าสาวจะนำเงินมาปิดประตู จำนวนเท่าไรนั้นไม่จำกัด แต่ต้องลงด้วยเลขคู่ เจ้าสาวจะออกมารับทองจากฝ่ายเจ้าบ่าวอาจจะเป็นพ่อแม่หรือเจ้าบ่าวสวมให้ก็ได้ ล่ามฝ่ายชายมอบสินสอดให้พ่อแม่ฝ่ายเจ้าสาวนำไปเก็บ จากนั้นล่ามจะนำเจ้าบ่าวพร้อมเพื่อนมาทำ “พิธีไล่” หรือไหว้พ่อแม่ของฝ่ายเจ้าสาว โดยล่ามกล่าวนำว่า

“(พ่อ) องค์ป้อเอียนนอ ข้อยผู้ลู่ มาลงเข้าไหว้เฮา เอาแฝดเจ้าเป็นป้อข้อยนา”

คำแปล คุณพ่อครับ ข้าพเจ้าลงคุกเข้าไหว้ท่านด้วยความเคารพ ต่อไปนี้ท่านเป็นของข้าพเจ้าแล้ว (ป้อ คือ พ่อ ส่วน อ้ายข้อย คือ ตัวเจ้าบ่าว)

ไหว้แม่ ล่ามนำกล่าววว่า “นุ้เอียนนอ ข้อยผู้ลู่ มาลงเข้าไหว้เฮา เอาแฝดเจ้าเป็นแม ข้อยนา”

คำแปล คุณแม่ครับ ข้าพเจ้าลงคุกเข้าไหว้ท่านด้วยความเคารพ ต่อไปนี้ท่านเป็นของข้าพเจ้าแล้ว (นุ้ หมายถึง แม่)

เมื่อไหว้พ่อและแม่ของเจ้าสาวแล้ว ก็จะเป็นการไหว้ญาติพี่น้องของฝ่ายเจ้าสาวโดยจะเรียกตามศักดิ์ของผู้นั้น เช่น ถ้าผู้ชายหรือผู้หญิง มีศักดิ์หรือฐานะ เป็นตาหรือยายของเจ้าสาว ล่ามจะกล่าวนำได้ว่า “ ตา หรือ นาย (ตามด้วยชื่อลูกคนแรก) เช่น “ ตาประเสริฐเอี่ยมอ ข่อยผู้หลาน มาลงเข้าไหว้เฮา เาแฝด เจ้าเป็น ปอ เป็นแม่ ข่อยนา” ถ้าเป็นยาย (นาย) เช่น “ นาย สี เอี่ยม นอ ข่อยผู้หลาน มาลงเข้าไหว้เฮา เาแฝดเจ้าเป็นปอ เป็นแม่ข่อยนา”

เมื่อคู่บ่าวสาวไหว้พ่อและแม่ รวมทั้งญาติของทั้งสองฝ่ายแล้ว ทางพ่อแม่และญาติผู้ใหญ่ก็จะกล่าวให้พรแก่คู่บ่าวสาว ในขณะที่ทำพิธีได้หรือไหว้เฮา เช่น “หยิบใส่หัว บัวใส่เกล้า ได้ย่อนเต่า ย่อนแก่ ย่อนมัน ย่อนยื่น ปอ แม่ วา แล แล้ว”

คำแปล ขอให้อายุมันขวัญขึ้น ครอบคู่กันจนแก่จนเฒ่า และมีลูกหลานสืบสกุลให้จำใส่ใจ หรือหัวไว้ ล่ามของเจ้าสาว ก็จะพาเจ้าสาวไหว้พ่อแม่ญาติของเจ้าบ่าวเช่นกัน เรียกว่า “ไหว้เฮา” คำพูดของล่ามกล่าวนำนั้น ก็จะมีลักษณะเดียวกับทางฝ่ายเจ้าบ่าวนำกล่าว

อาหารหลักที่ต้องใช้ในพิธีแต่งงานที่มีประจำ ก็คือ ขนมจีน ข้าวเหนียวแดง ข้าวต้มมัด เผือก มัน กล้วย อ้อย ส้ม ปลาอย่าง ไก่ต้ม หมูต้ม ห่อหมก ขนมใส่ไส้ เหล้า

พิธีมอบลูกเขย

เมื่อล่ามนำเจ้าบ่าวทำพิธีมอบให้ผีเรือนในกะล่อห้องแล้ว ล่ามก็จะออกมามอบเจ้าบ่าวให้กับพ่อแม่เจ้าสาวพร้อมกับเหล้า 2 ขวด แต่ถ้าเป็นผู้ตัว จะใช้เหล้า 4 ขวด เพื่อให้เป็นลูกเขย ต่อจากนั้นลูกเขยรินเหล้าให้พ่อแม่ของทางเจ้าสาวดื่ม เรียกว่า “เมี้ยเหล้า” หลังจากนั้นก็จะนำอาหารกลางวันมาเลี้ยงแขก ส่วนทางฝ่ายเจ้าสาวก็จะนำสำหรับอาหารคาว และหวาน พร้อมทั้งเหล้า 1 ขวด มาให้พ่อแม่ฝ่ายเจ้าบ่าว และเจ้าสาวก็ต้องรินเหล้าให้พ่อแม่ของเจ้าบ่าวดื่ม ทางพ่อแม่ของฝ่ายเจ้าสาวก็จะยื่นซองใส่เงินตอบแทนให้แก่เจ้าสาว ในกรณีที่เจ้าสาวแต่งงานอยู่บ้านเจ้าบ่าว หลังจากรับประทานอาหารกลางวันแล้ว เจ้าสาวยังคงแต่งกายในชุดเดิมคือนุ่งซิ่น ใส่เสื้อฮี ทำการขนของใส่รถเพื่อเดินทางไปอยู่กับเจ้าบ่าว สิ่งสำคัญที่ต้องนำไปด้วยคือ ขมุก 1 คู่ ภายในต้องใส่ฝ้ายขาวและไหมไว้ในขมุก เป็ปิ้งน้ำ น้ำเต้าใส่น้ำ และตั้ง (ตั้ง) ที่ได้จัดเตรียมไว้แล้วแต่แรก ในกรณีที่เจ้าสาวเป็นแม่หม้าย ต้องเพิ่มเป้เขา และพิน

เมื่อเจ้าสาวเดินทางมาถึงบ้านเจ้าบ่าวแล้ว ก่อนที่จะขึ้นบันไดบ้านเจ้าบ่าว เจ้าสาวจะใช้น้ำในน้ำเต้าที่เจ้าสาวเตรียมมาล้างเท้าตน และใช้น้ำในบั้งไม้ไผ่ที่จำกัดตัวมาล้างหน้า หลังจากนั้นเจ้าบ่าวจะจูงมือเจ้าสาวขึ้นบันได โดยที่หัวบันไดจะมีพ่อแม่และญาติของฝ่ายเจ้าบ่าวมายืนคอยจูงมือรับเจ้าสาว และลากแขนเจ้าสาวขึ้นไปบนบ้าน แล้วจะมีการกล่าวให้พรคู่บ่าวสาวทั้งสอง

พิธีมอบลูกสะใภ้

ในพิธีการมอบลูกสะใภ้ ลามฝ่ายเจ้าสาวจะนำเจ้าสาวมาทำพิธีมอบลูกสะใภ้ให้กับฝ่ายเจ้าบ่าว ซึ่งจะทำพิธีนี้ในกะล่อห้อง เพื่อเป็นการมอบลูกสะใภ้ให้กับผีเรือนก่อน แล้วจึงนำตัวเจ้าสาวมาทำพิธีมอบให้กับพ่อแม่ของฝ่ายเจ้าบ่าว เพื่อฝากตัวเป็นลูกสะใภ้ ซึ่งพิธีการจะคล้ายกับการมอบลูกเขย หลังเสร็จพิธีแล้วทางฝ่ายเจ้าบ่าวได้นำอาหาร เหล้ายาปาปิ้งมาเลี้ยงแขกที่ไปส่งเจ้าสาวที่บ้าน เมื่ออิมหนาสำรายดีแล้วก็จะเริ่มทำพิธีในขั้นตอนต่อไป

พิธีสู่ขวัญญาติผู้ใหญ่ และเพื่อนที่มาส่งเจ้าสาว

ในพิธีสู่ขวัญญาติผู้ใหญ่และเพื่อนที่มาส่งเจ้าสาวนั้น ทางบ้านเจ้าบ่าว จะจัดเตรียมเครื่องเช่น พิธีสู่ขวัญไว้ โดยเครื่องเช่นจะประกอบด้วย ไก่ 3 ตัว ซึ่งจะต้องเป็นไก่ช้องทั้งหมด ที่เหลือนำไปทำต้มยำ ถ้วยหมากพลู เหล้า ข้าวสุก จัดใส่พานไม้หรือถาดก็ได้ จะจัดไว้จำนวน 3 ถาด

ถาดที่ 1 สำหรับทำพิธี สู่สูง สู่ตา หมายถึงบุคคลที่มีศักดิ์เป็น ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า ที่เดินทางมาส่งลูกหลาน

ถาดที่ 2 สำหรับทำพิธีสู่ตัว สู่ชวาน หมายถึง ผู้สูงอายุ มีศักดิ์ (ฐานะ) เป็นญาติผู้ใหญ่ของเจ้าสาวที่เดินทางมาส่งลูกหลาน

ถาดที่ 3 สำหรับทำพิธีสู่หญิง สู่สาว หมายถึงบุคคลที่เป็นผู้หญิง ซึ่งเป็นแม่ เป็นอาเป็นญาติผู้หญิงที่เดินทางมาส่งในวันนั้น โดยจะมีหมอสู่ขวัญมาทำพิธีให้ หลังจากนั้นจะนำเครื่องเช่นมาจัดเลี้ยงกันก็เป็นเสร็จพิธีการสู่ขวัญญาติผู้ใหญ่และเพื่อนที่มาส่งเจ้าสาว และจะเข้าสู่การทำพิธีสู่ขวัญบ่าวสาว

พิธีสู่ขวัญบ่าวสาว

พิธีสู่ขวัญบ่าวสาวนั้น ทางบ้านเจ้าบ่าว จะเตรียมเครื่องเช่นไว้ ได้แก่ หัวหมูสุก หมากพลู ขนมห่ม ข้าวคัมมัด กล้วย อ้อย เผือกต้ม มันต้ม ข้าวสุก ผลไม้ และเหล้า 2 ขวด ในขวดเหล้าแต่ละขวดมี “หมั้วเหล้า” ซึ่งเป็นที่อุดเหล้าทำจากไม้ใส่ไว้ด้วย โดยจะวางเหล้าทั้ง 2 ขวด ไว้หน้าพานไม้ที่ใส่เครื่องเช่น และพานไม้นั้นจะรองไว้ด้วยหางตอง 3 ยอด พานไม้นี้เรียกว่า “พานขวัญ”

ในพิธีสู่ขวัญบ่าวสาวนั้น จะมีหมอสู่ขวัญเป็นผู้เริ่มพิธี โดยทางเจ้าภาพจะมอบพานเครื่องเช่น (พานขวัญ) ให้กับหมอสู่ขวัญทั้งหมด ในระหว่างการทำพิธีนั้นหมอขวัญจะบอกกล่าวรวมทั้งสอนถึงการวางตัวของคู่บ่าวสาวในการอยู่ร่วมกันว่าต้องมีความหนักแน่น มีการถนอมน้ำใจซึ่งกันและกัน รู้จักการให้อภัยซึ่งกันและกัน รวมทั้งให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขตลอดไป ในขณะที่ทำพิธีกันนั้นก็ทำให้คู่บ่าวสาวถือหมั้วเหล่า(หลอดทำจากไม้ไผ่สำหรับคู่เหล่า)เข้าหากัน เป็นการบอกให้รู้ว่าการครองชีวิตต่อไปนี้จะต้องร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมกินร่วมนอน และทางพ่อแม่ของฝ่ายเจ้าบ่าวและเจ้าสาวก็มาร่วมถือหมั้วเหล่า(หลอดทำจากไม้ไผ่สำหรับคู่เหล่า)ด้วย

พิธีกางกวางหยัน (พิธีปูที่นอน)

“กวาง” หรือ “หยัน” หมายถึง มุ้งสีดำที่ชาวลาวโซ่งทำไว้สำหรับพิธีการแต่งงานโดยเฉพาะ ในการปูที่นอนให้คู่บ่าวสาวจะให้ผู้ที่มิสถานภาพการครองเรือนที่ดี มีความสุข อยู่คู่กันมานาน และเป็นที่เคารพนับถือของคนทั่วไปเป็นผู้ปูที่นอนให้ เพื่อความเป็นสิริมงคลในชีวิตสมรส จะได้มีชีวิตการครองเรือนที่ดีตามแบบอย่างต่อไป เมื่อปูที่นอนและกางมุ้งเสร็จแล้วก็จะให้พ่อแม่และฝ่ายชายและฝ่ายหญิง นำเงินมาผูกติดมุ้ง ฝ่ายละ 2 ข้าง หลังจากนั้นคนที่ปูที่นอนให้ก็จะเข้าไปตรวจดูความเรียบร้อย แล้วเรียกคู่บ่าวสาวให้มานั่งข้างๆ ที่นอน จากนั้นพ่อแม่ทั้งสองฝ่ายก็จะโปรยเงิน ดอกไม้ ถั่ว งา ลงบนที่นอน ในขณะที่ทำพิธีอยู่นั้นจะมี “หมอบับ” หรือบุคคลที่นับถือจะกล่าวหรือพูดจาหยอกล้อกัน ตั้งแต่เริ่มกางมุ้งและทำตาขอเกี่ยวมุ้งซึ่งจะทำจากตาไม้ไผ่ที่แข็งแรง เหนียว ทนทาน เนื่องจากต้องใช้เป็นเวลานานมาก ซึ่งถือเป็นเคล็ดอย่างหนึ่งไม้ไผ่ที่นำมาทำจึงต้องเลือกมาอย่างดีที่สุด พ่อแม่ทั้ง 2 ฝ่าย จะสั่งสอนคู่บ่าวสาวและให้แย่งกันเก็บสตางค์บนที่นอน ถ้าใครเก็บได้มากกว่าแสดงว่าผู้นั้นมีอำนาจเหนือกว่า จากนั้นผู้ประกอบพิธีและญาติๆ จะนอนลงบนที่นอน แล้วจะมีการสมมติเกี่ยวกับเจ็บท้องคลอดบุตร โดยมีหมอบับช่วยทำคลอด เพื่อเป็นสิริมงคลแก่บ่าวสาวให้มีลูกหลานสืบสกุลต่อไป และจะแสดงต่อไปจนถึงเมื่อเด็กคลอดแล้วโดยใช้ตุ๊กตาเป็นลูกแทน ผู้ช่วยก็เตรียมฝาหม้อดินไว้สำหรับเตรียมผสมยาล้างคอเด็ก เรียกว่า “กวาดยา” แสดงว่าเด็กได้คลอดออกมาอย่างปลอดภัยแล้วและเจริญเติบโตเป็นสมาชิกของครอบครัวต่อไป ต่อจากนั้นก็จะนำอาหารมาเลี้ยงกันเป็นอันเสร็จพิธีการแต่งงาน

การสืบผี

ในการแต่งงานกันนั้นการแต่งจะเป็นการแต่งแบบฝ่ายหญิงเข้าบ้านฝ่ายชายและจะต้องไปนับถือผีตามฝ่ายชาย นอกจากนี้ที่บ้านฝ่ายหญิงไม่มีผู้ชายไว้สืบผี ผู้ชายที่แต่งงานก็ต้องมาอยู่บ้านฝ่ายหญิงเพื่อสืบผีฝ่ายหญิงด้วย แต่ฝ่ายชายก็ต้องสืบผีของตนด้วยเพราะว่าในแต่ละครอบครัวผู้ชายจะเป็นสืบผี

ดังนั้นผู้ชายจึงต้องถือสองฝัก โดยเมื่อเข้ามาอยู่บ้านฝ่ายหญิงแล้ว จะต้องปลุกกระท่อมหลักเล็กๆ คล้ายๆ ศาล จะต้องปลุกนอกชายคาบ้านฝ่ายหญิง แล้วใช้กระท่อมนั้นเป็นที่เช่นไหว้ผีบรรพบุรุษของฝ่ายตน จนกว่าจะมีลูกชายหรือหลานชาย ฝ่ายหญิงจะขอให้ลูกชายหรือหลานชายนั้นสืบผีของตนต่อไป ฝ่ายชายก็จะกลับมาถือผีบรรพบุรุษเดิมของตนฝ่ายเดียว

การอาสา

ในสมัยก่อนชาวลาวโขงหมู่ 4 บ้านดอนมะเกลือ จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก แรงงานในครอบครัวจึงเป็นสิ่งสำคัญ การแต่งงานในประเพณีของชาวลาวโขงนั้น ฝ่ายหญิงจะแต่งเข้าบ้านฝ่ายชายและไปนับถือผีบรรพบุรุษตามฝ่ายชายนั้น ก็เท่ากับว่าครอบครัวของทางฝ่ายหญิงจะต้องเสียแรงงานในครอบครัวไป 1 คน การอาสาเป็นการรับอาสาว่าจะมาอยู่บ้านฝ่ายหญิงเพื่อช่วยเหลืองานของครอบครัวฝ่ายหญิง การอาสานั้นจะนับเป็นปีจะเป็นเวลากี่ปี แล้วแต่จะตกลงกับทางครอบครัวฝ่ายหญิง เช่น อาสา 3 ปี หรือ 5 ปี เป็นเหมือนการทดแทนแรงงานให้กับครอบครัวฝ่ายหญิง เมื่อครบกำหนดตามที่ได้อาสาแล้วฝ่ายหญิงจึงจะไปอยู่ที่บ้านของฝ่ายชายได้ แต่การอาสานั้นสามารถลดหย่อนปีได้โดยมีข้อแลกเปลี่ยน ในหมู่ 4 บ้านดอนมะเกลือนี้ จะใช้ข้าว 1 เกวียนแทนการอาสา 1 ปี เช่น รับอาสาไว้ 5 ปี แต่อาสาได้ 2 ปีถ้าจะไม่อาสาที่จะต้องนำข้าวเปลือกมาให้บ้านฝ่ายหญิง 3 เกวียน จึงจะเป็นการครบอาสา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปการเปลี่ยนแปลงประเพณีการแต่งงาน

ประเพณีการแต่งงานเกิดขึ้นเพื่อให้คนในสังคมยอมรับการใช้ชีวิตคู่ของชายหนุ่มและหญิงสาวในสังคม อีกทั้งยังมีพิธีกรรมเพื่อให้เกิดสิริมงคล และ ให้สามารถครองคู่กันไปให้ยืนยาว ซึ่งปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ซึ่งในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งลักษณะของการเปลี่ยนแปลงมีดังนี้

ขั้นตอนก่อนการแต่งงาน เนื่องจากการพัฒนาในด้านการคมนาคม ทั้งในด้านการติดต่อสื่อสาร และการเดินทางโดยใช้ยานพาหนะมีความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น ทำให้ในชุมชนติดต่อกับชุมชนอื่นและสังคมอื่นได้ง่ายกว่าแต่ก่อน การประกอบอาชีพที่แตกต่างไปจากเดิม การรู้จักกันระหว่างหญิงและชายเปลี่ยนแปลงไป จากที่เคยรู้จักกันในหมู่บ้านเดียวกัน เช่น ในเวลาเย็นหลังเลิกจากการทำงานในตอนกลางวันก็จะไปหาพบปะพูดคุยกับสาวที่ทำงานอยู่ใต้ถุนเรือน หรือ ติดต่อกับหมู่บ้านลาวโซ่งแห่งอื่นๆ เพื่อไป ต้อคคอน หรือ เล่นลูกช่วง โดยไปเป็นกลุ่มมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้พบปะกับหญิงสาว ปัจจุบันโอกาสในการพบกันมีมากขึ้น ไม่ว่าจะการทำงานนอกหมู่บ้าน ในโรงเรียน หรือ มหาวิทยาลัย การติดต่อสื่อสารกัน จากที่เคยต้องใช้จดหมาย เขียนบทกลอนภาษาลาวโซ่งติดต่อบอกรักกัน จากที่เคยได้รู้จักกับคนลาวโซ่งด้วยกันเปลี่ยนมาได้มีโอกาสรู้จักกับคนไทยหรือคนนอกชุมชนซึ่งมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ปัจจุบันมีโทรศัพท์มือถือที่สามารถได้ยินน้ำเสียง หรือการเดินทางไปมาหาสู่กันเป็นไปได้โดยสะดวกขึ้น ทำให้รูปแบบประเพณีดั้งเดิมนั้นสูญหายไปจากวิถีชีวิต แต่สามารถดูได้จากงานประจำปีที่อนุรักษ์ให้คนรุ่นหลังได้รับรู้หรือรับทราบถึงประเพณีดั้งเดิมของบรรพบุรุษ

ขั้นตอนการแต่งงาน เวลาหรือเดือนที่ใช้แต่นั้นตามธรรมเนียมลาวโซ่งแล้วแต่ได้เฉพาะเดือน 4, 6, 8 และ เดือน 12 เท่านั้น แต่ปัจจุบันอาจใช้เดือนอื่นได้อีกเช่นเดือนที่เป็นเดือนคู่ปัจจุบันมีการรวบรัดให้รวดเร็วมากขึ้น ขั้นตอนบางอย่างลดบทบาทลงจากที่เคยมีความสำคัญ มาสู่การกระทำเพื่อพอเป็นพิธีหรือเพื่อรักษารูปแบบประเพณีไว้ จากเดิมที่เคยใช้เวลาหลายวันหรือมีการทิ้งช่วง ปัจจุบันทำให้เสร็จภายในวันเดียว ส่วนหนึ่งก็เพื่อให้เกิดความรวดเร็วและไม่สิ้นเปลือง เพราะวิถีดั้งเดิมนั้นส่วนใหญ่ข้าวของเครื่องใช้จะเป็นสิ่งที่หาได้ภายในชุมชน ปัจจุบันต้องซื้อหาไปไว้มีการรับเอาพิธีสงฆ์ซึ่งแต่ก่อนไม่มีเข้าไปด้วย โดยก่อนจะมีพิธีแต่งงานจะมีการนิมนต์พระสงฆ์ไปสวดที่บ้านในตอนเช้า และมีการรับเอาการแต่งงานแบบไทย คือ การรดน้ำสังข์เข้าไว้ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุทราบว่าสมัยท่านไม่มีขั้นตอนเหล่านี้ในพิธี งานแต่งแต่เดิมที่มีครั้งเดียวเมื่อแต่งงานกับคนไทยหรือคนนอกชุมชนก็ต้องไปจัดตามแบบประเพณีของเขาด้วย ส่วนใหญ่แล้วถ้าผู้ชายชาวลาโซ่งแต่งงานกับหญิงที่มีเชื้อลาวโซ่ง จะไม่ได้จัดตามธรรมเนียมลาวโซ่ง จะไปจัดตาม

ธรรมเนียมฝ่ายหญิง เช่นกันหากหญิงลาวโซ่งแต่งงานกับชายที่มีโซ่ลาวโซ่ง ก็ต้องมาจัดธรรมเนียมลาวโซ่งด้วย

อีกกรณีหนึ่งคือเมื่อปฏิบัติพิธีธรรมเนียมเช่นไปอยู่กับด้วยกันก่อน หรือได้เสียกันก่อน ก็จะจัดพิธีการแบบรวบรัดพอเป็นพิธี หรือบางครั้งก็อาจจะจัดแบบไทย ในเรื่องของเดือนที่จัดก็จะไม่เคร่งครัด ยกเว้นเดือนที่ 5 ที่ห้ามแต่งงานเด็ดขาด ถ้าสุคติก็จะพยายามให้พ้นเดือนนี้ไปก่อน และอีกกรณีหนึ่งที่ไม่ได้แต่งงานตามธรรมเนียมลาวโซ่ง ก็คือ มีฐานะยากจน เพราะปัจจุบันค่าใช้จ่ายสูง และต้องใช้ “ล่วม” ซึ่งต้องมีค่าใช้จ่ายตอบแทน หรือ เมื่อหาเวลาที่ดีได้แต่ไม่สามารถหา “ล่วม” มาทำพิธีได้ก็จะจัดแบบไทยไปเลย

ขั้นตอนหลังการแต่งงาน ในสมัยก่อนเมื่อแต่งงานแล้วฝ่ายหญิงจะเข้ามาอยู่บ้านสามี นอกจากว่าฝ่ายหญิงไม่มีผู้สืบผี หรือ ต้องรอให้อาสาครบก่อน ซึ่งจะเป็นไปในลักษณะครอบครัวขยาย หรือไม่ก็จะปลูกเรือนใหม่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน ซึ่งเป็นกรณีที่คู่สมรสเป็นชาวลาวโซ่งด้วยกัน แต่ในปัจจุบันโอกาสที่จะได้ไปแต่งงานกันคนไทยหรือคนที่มีโซ่ลาวโซ่งมีมากเนื่องจากการย้ายถิ่นไปประกอบอาชีพ หรือการเดินทางไปศึกษาต่อ ประกอบกับการเดินทางที่สะดวก ทำให้เมื่อแต่งงานแล้วส่วนใหญ่จะออกไปอยู่นอกหมู่บ้าน เพื่อให้ทำงานได้สะดวก เช่น การไปทำไร่แดงโมที่เมืองกาญจนบุรี หรือ ทำงานราชการ หรือเอกชน มีบ้างที่ฝ่ายชายเข้ามาอยู่บ้านฝ่ายหญิงที่เป็นลาวโซ่งเมื่อผู้ชายไม่มีสืบผีเพราะความแตกต่างทางวัฒนธรรม การปลูกบ้านก็จะทำแบบไทยไม่มีกะล่อห้องไว้ เช่นผีเรือนเหมือนก่อน ก็จะไม่มีการถือผีเรือน ไม่มีการเซ่นผีเรือน ก็ทำให้บ้านหลังนั้นไม่ได้เป็นครอบครัวลาวโซ่ง ซึ่งก็จะส่งผลให้เสียอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไปด้วย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 13 :การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงประเพณีเกี่ยวกับการแต่งงาน

อดีต	ปัจจุบัน
<p>หนุ่มสาวพบกันในช่วงหลังการเก็บเกี่ยวข้าว ส่วนใหญ่จะแต่งงานกับลาวโซ่งด้วยกันที่อยู่ ต่างหมู่บ้าน</p> <p>ชายเดินทางเป็นกลุ่มเพื่อไปหาสาวต่างหมู่บ้าน ใช้การเล่นคอนเป็นสื่อในการรู้จัก ใช้การเดินเท้าไปหา ใช้กระดาษฝากแม่สื่อไปส่งให้ เขียนกลอนภาษาลาวโซ่งโต้ตอบกัน ใช้เดือน 4 6 8 และ 12 ในการจัดพิธีเท่านั้น ไม่ใช่เดือนคี่</p> <p>มีหลายขั้นตอนและจะทิ้งช่วงหลายวัน ไม่มีพิธีสงฆ์ในการประกอบพิธี ไม่มีการรดน้ำสังข์</p> <p>ส่วนใหญ่จะแต่งงานกับชาวลาวโซ่งด้วยกัน จะจัดพิธีตามธรรมเนียมลาวโซ่งครั้งเดียว ค่าใช้จ่ายไม่สูง</p> <p>กล่าวใช้การ “วาน” และให้ของที่ใช้ในพิธี เป็นการตอบแทน</p> <p>อาหารจะทำกันเองด้วยการช่วยเหลือกัน และ ใช้สิ่งที่หาได้ในหมู่บ้าน</p>	<p>มีโอกาสพบปะกันได้ตลอดเวลา มีโอกาสพบปะกันคนที่มิใช่ลาวโซ่งมากขึ้น</p> <p>ไม่มีการรวมกลุ่มแล้ว เล่นเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรม ใช้รถจักรยานยนต์ รถยนต์ ใช้จดหมาย โทรศัพท์ โทรศัพท์มือถือ เขียนไม่ได้แล้ว</p> <p>ใช้เดือนคู่เดือนอื่นๆ ด้วย รวมทั้งมีการใช้เดือน แบบประเพณีไทย</p> <p>ทำให้เสร็จสิ้นในวันเดียว มีพิธีสงฆ์เข้ามาเกี่ยวข้องกับพิธี มีการรดน้ำสังข์</p> <p>แต่งงานกับคนไทยมากขึ้น ต้องจัด สองครั้ง คือ ต้องจัดตามธรรมเนียมไทยด้วย</p> <p>ค่าใช้จ่ายสูงขึ้นกว่า ต้องใช้ “เงิน” เป็นค่าตอบแทนด้วย</p> <p>ใช้การซื้อหาจากตลาด และ บางครั้งมีการจัดใน รูปแบบของการจัดโต๊ะจีน</p>

ประเพณีเกี่ยวกับการตาย

การตายเป็นเสมือนวัฏจักรสุดท้ายแห่งชีวิตทั้งมนุษย์และสัตว์ แม้กระทั่งสิ่งของก็ยังมี การเสื่อมสลายไป เป็นสิ่งที่คู่กันมากกับการเกิด แต่ในสังคมมนุษย์เมื่อมีการตาย ย่อมจะมีวิธีการและข้อปฏิบัติ เป็นแบบแผนในการปฏิบัติต่อ “ผู้ตาย” หรือ “ศพ” สืบทอดต่อกันมาแต่บรรพบุรุษและจะถูกถ่ายทอด แบบแผนต่อไปยังคนรุ่นต่อไป

ในสมัยก่อนนั้นในหมู่ 4 บ้านคอนมะเกลือ เมื่อมีผู้เสียชีวิตในบ้านนั้น คนในบ้านจะยิงปืนขึ้นฟ้า 2-3 นัด เป็นเสมือนการบอกกล่าวให้เพื่อนบ้านหรือในหมู่บ้านทราบที่บ้านดังกล่าวมีคนเสียชีวิต เพื่อที่จะได้มาช่วยจัดงานศพหรือมาร่วมพิธีต่อไป เมื่อมีการเสียชีวิตไม่ว่าจะนอกบ้านหรือในบ้านก็ตามญาติพี่น้องจะมาช่วยกันอาบน้ำศพและแต่งตัวให้ศพ ในการแต่งตัวให้ศพจะใช้เสื้อผ้าประจำตัวของผู้ตาย ซึ่งเป็นเสื้อผ้าประจำตัวของผู้ตายที่ผู้ตายใส่ไปงานหรือร่วมพิธีต่างๆ เมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ โดยเสื้ออินนั้นจะกลับเอาด้านในออกมาซึ่งเป็นด้านที่ระดับกระຈกและมีลวดลายสวยงาม และกระຈกที่ติดระดับนั้นจะต้องแกะเอาออกให้หมด หรือไม่ก็ทุบให้แตก เพราะชาวลาวโห่งมีความเชื่อว่ากระຈกจะทำให้ขวัญของผู้ตายหลงทางไปไหนไม่ถูก จากนั้นปูผ้าขาว ผ้าขาวนี้เป็นผ้าฝ้ายดิบทอเป็นผืน ชาวลาวโห่งจะมีทุกบ้านโดยจะใส่ไว้ในขมุก (ตะกร้าสานยาวประมาณ 1 เมตร สูงประมาณ 1 ฟุต มีฝาปิด) ขมุกนี้จะถูกวางไว้บนแคร่ใต้หลังคาบ้าน ทุกบ้านจะมีขมุกนี้มากกว่า 1 อันและทุกอันจะมีผ้าขาวไว้สำหรับใช้ทำพิธีต่างๆ ตั้งแต่เกิดจนตาย จากการสัมภาษณ์ทราบว่าถ้าเป็นบ้านลาวโห่งแล้วต้องมีทุกบ้าน

เมื่อปูผ้าขาวแล้วนำผ้าไหมมาปูทับผ้าขาวอีกทีหนึ่ง โดยผ้าดังกล่าวจะยาวประมาณ 2 วา แล้วจึงนำศพมาวางไว้บนผ้าไหมที่ปูไว้ แล้วจึงผูกด้วยสายลัญจณ์หัวแม่เท้าทั้งสองไว้ด้วยกัน รวมทั้งผูกนิ้วมือให้ติดกันซึ่งในมือจะมีดอกไม้รูปเทียน แล้วจึงพับผ้าที่ปูไว้ทั้งสองชั้นจากปลายเท้าไปถึงคอ ลูกๆ ของผู้ตายจะมีการนำผ้าแพรสีแดงมาปกหน้า 1 ชั้น แล้วนำผ้าอีกด้านมาทบปกคลุมหน้าอีกที ใช้ไม้ไผ่ที่เหลาปลายจนแหลมมาเย็บหรือถักผ้าด้านข้างให้ติดกัน เรียกว่า “วิธีหลอย” แล้วหามศพ ซึ่งเรียกว่า “ขอนแก่น” ใส่โลงแล้วปิดฝาโลง

ในการประกอบพิธีศพของชาวลาวโห่ง จะมีการทำ “จอง” ซึ่งเป็นแคร่ทำจากไม้ไผ่สำหรับวางโลงศพ ซึ่งจองนี้ญาติของผู้ตายจะมาช่วยกันทำ ให้ ต่อจากนั้นจึงนำที่นอนมาวางบนจองแล้วจึงนำโลงศพมาวางบนจองอีกทีหนึ่ง แล้วจึงนำโลงศพที่มีที่นอนและจองรองไว้มาตั้งไว้ในเรือน ในการวางโลงศพนั้นจะวางตามยาวของชื่อบ้าน และจะมีการนำเสื้อผ้าของผู้หญิงที่กลับด้านในออกด้านนอก นำด้านที่มีลวดลายสวยงามออกมา และจะต้องแกะกระຈกออกมาหรือทุบให้แตก มาวางบนโลงศพด้วย ในการวางโลงศพของชาวลาวโห่งนั้นนอกจากจะวางตามชื่อบ้านแล้วยังมีการวางต่างกันระหว่างศพผู้ชายกับศพ

ผู้หญิงด้วย คือ กรณีเป็นศพผู้ชาย หรือศพสามี วางใต้ถุนบ้านด้านในที่ติดกับห้องกะล๋อห้อง ถ้าเป็นศพผู้หญิง หรือ ภรรยา ให้วางใต้ชื่อบ้านถัดออกมา จากนั้นญาติฯ จะตัดไม้ไผ่มาทำ “ขอล่วน” คือ ท่อนไม้ไผ่ยาวประมาณ 1 เมตรผูกแขวนไว้เหนือโถงด้านศีรษะของศพ แล้วนำสิ่งของที่มอบให้ผู้ตายมาพาด หรือ ไว้บน ขอล่วน เช่น ผ้าไหมแพร ผ้าขาวพับ ห่อใส่สวิงขวดผืนเล็กๆ ที่เรียกว่า “ไข่กาค่า” นอกจากนี้ยังมีไข่โก่คิบ 1 ฟอง และข้าว 1 ปั้น เป็นข้าวเหนียวหรือข้าวเจ้าก็ได้ ทางด้านปลายเท้าของศพ จะมี “พานงายย้อ” ซึ่งพานดังกล่าว จะวางอาหารไว้ 1 สำหรับ ไม้คิบที่ทำแล้ว 1 ตัว ใส่อยู่ในชะลอม

ในประเพณีการทำศพของชาวลาวโซ่ง จะมีการก่อกองไฟ เรียกว่า “ไฟแสงเรือน” เมื่อมีการตั้งศพผู้ตายไว้ในบ้านที่บ้านดังกล่าวจะมีการก่อกองไฟไว้ 2 ด้านของบ้านคือ ด้านทิศตะวันตกและทิศตะวันออก โดยแนวกองไฟทั้งสองจะต้องอยู่ในแนวเดียวกับโถงศพที่ตั้งอยู่ในบ้านและกองไฟนี้จะต้องลุกติดต่อกันตลอดเวลา จนกว่าจะนำศพออกจากบ้านไปเผา ในสมัยก่อนจะไม่มีมีการนำพระสงฆ์มาสวดศพที่บ้าน และจะตั้งศพไว้แค่หนึ่งคืน โดยวันรุ่งขึ้นก็จะทำพิธีเผาทันที และในการทำพิธีเผาก็จะมี “เขย” ซึ่งเป็นหมอบอกทางเป็นผู้ทำพิธีเผา

การแต่งกายของผู้ร่วมพิธีศพ ลูก หลาน ของผู้ตายที่เป็นผู้หญิงและผู้ชาย ต้องใส่เสื้อสีขาวที่เรียกว่า “เสื้อตัก” มีผ้าขาวโปกหัว ส่วนลูกสาวที่แต่งงานออกเรือนไปแล้ว ถือว่าไปเข้าผีเรือนทางสามีแล้วไม่ต้องใส่เสื้อตัก แต่ถ้าเป็นลูกชายต้องใส่ทุกคน เรียกว่า “กำตัก” ส่วนลูกเขย ลูกสะใภ้ หลานเขย หลานสะใภ้ ให้ใส่เสื้อสีที่กลับเอาด้านในออกข้างนอก เมื่อมีการตั้งศพภายในบ้าน ลูกหลานทุกคนจะต้องนั่งเฝ้าหน้าศพจะไปไหนมาไหนไม่ได้ แยกหรือเพื่อนบ้านที่มาช่วยงานจะรู้ว่าทำอะไร ลูกหลานจึงไม่ต้องคอยดูแลแขกที่มานั่ง ผู้ให้ข่าวได้ให้ข้อมูลว่าแต่ก่อนมีการจัดคนมานั่งร้องไห้ด้วย แต่ในปัจจุบันไม่เป็นอย่างนั้นแล้วเพราะแขกที่มาบางคนมาจากนอกตำบลไม่ทราบธรรมเนียมการปฏิบัติลูกหลานจึงต้องคอยมาดูแลแขก

ในการประกอบพิธีศพของชาวลาวโซ่งจะมีผู้ประกอบพิธีหรือหมอบอกทาง เรียกว่า เขยกก หรือ เขยใหญ่ จะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีดำ สวมหมวก มีผ้าขาว และผ้าไหมยาวประมาณ 1 วา คาดเอาไว้ที่เอว ถ้าเป็นผ้าไหมแพรสีแดง ก็คาดเอาไว้ที่หมวก มีมัดหม้อ 1 เล่ม และตำราบอกทาง 1 ฉบับ ก่อนที่จะให้หมอเขยเริ่มพิธีกรรมนั้น หมอเขยจะต้องบอกกล่าวแก่ทางเจ้าของบ้านก่อน เสมือนว่าเป็นการขออนุญาตจัดการพิธีภายในบ้านทั้งหมด ทางญาติผู้ตายจะเลี้ยงอาหารเข้าผู้ที่มาร่วมงานก่อน หลังจากนั้นหมอเขยจึงเริ่มพิธีโดยจะบอกให้ผู้ตายกิน “งายย้อ” ซึ่งเป็นอาหารเซ้าที่ใส่ไว้บนพาน ประกอบด้วยอาหาร 1 สำหรับ หมากพลู ไม้ ในขณะที่ยกให้ผู้ตายกินงายย้อนั้น เขยจะใช้มัดหม้อปักกระดานหันด้านคมออกไป โดยหมอเขยจะนั่งบนตั่งทางด้านปลายเท้าของผู้ตาย ทำการบอกกล่าวให้ผู้ตายกินงายย้อกินให้อิ่มแล้วจึงทำการบอกทางให้แก่วิญญาณผู้ตายไปป่าเฮ่วหรือป่าช้า ต่อจากนั้นก็หันโถงศพหรือ

“ขอน” ให้ด้านศีรษะของผู้ตายไปทางกะลื้อห้อง แล้ววางที่กลางเรือนเพื่อทำพิธีชอนขวัญ โดยสิ่งของที่ใช้ในพิธีชอนขวัญจะมีดังต่อไปนี้ สวิง 2 อัน คนทำพิธีชอนขวัญ 2 คน ต้องแต่งชุดดำ และมีผ้าสีดำคาดศีรษะ เสื้อผ้าของญาติพี่น้องที่นับถือผีเดียวกัน คนละตัวใส่ในสวิงทั้ง 2 อัน และห่อข้าวและห่อเกลือ

การทำพิธี “ชอนขวัญ” ทำเพื่อเรียกขวัญของผู้ตายให้กลับคืนมา ไม่ให้ไปอยู่กับผู้ตาย โดยผู้ที่ทำพิธีชอนขวัญทั้ง 2 คน จะถือสวิงเดินนำหน้า แล้วญาติพี่น้องที่นับถือผีเดียวกันจะเดินตามหลังผู้ทำพิธี โดยจะเดินวนรอบโลงศพจากซ้ายไปขวา 3 รอบ พอครบแล้ว จะมีผู้เฒ่าผู้แก่มาดึงแขนผู้ที่ได้เดินออกมา และช่วยเรียกขวัญให้กลับมาอยู่กับเนื้อกับตัวตามเดิม

เมื่อเสร็จพิธีดังกล่าว พวกลูกเขยหรือหลานเขยจะช่วยกันหามขอน หรือ โลงศพ ลงจากบ้าน มาวางไว้ที่หน้าบ้าน เมื่อมีการนำโลงศพลงจากบ้านแล้วมาตั้งหน้าบ้าน ญาติจะมีการยิงปืนขึ้นฟ้าเป็นเสมือนการบอกกล่าวให้ชาวบ้านทราบ และ อีกความหมายหนึ่งเพื่อเรียกให้ผู้ตายตามขอนไปป่าแล้วเรียกพิธีการนี้ว่า “ปลงขอน” จะมีการเปิดฝาโลงศพให้ได้ดูฟ้าดูตะวันแล้วก็จะให้ญาติพี่น้องได้มาดูหน้าผู้ตายเป็นครั้งสุดท้าย ก่อนจะนำศพไปยังป่าแล้ว หรือ ป่าช้า “แล้ว” หรือ “แล้ว” คืออุปกรณที่ชาวบ้านจัดทำให้แก่ผู้ตาย ได้แก่ จาวฟ้า (ธง) ผ้าเหลืองแดง(ใบไม้) ห่อแก้ว(เฉพาะผู้ตายที่มีอายุตั้งแต่ 70 ปีขึ้นไป) ปลี(สำหรับผู้หญิง)หรือคนทรงย์(สำหรับผู้ชาย) เชียน(ร่ม)ปลีและนกหงส์นี้มี ความหมายว่าเป็นพาหนะในการเดินทาง รวมทั้งข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ สำหรับผู้ตาย รวมทั้งเครื่อง เช่นต่างๆ ที่ญาติได้เตรียมไว้ ในการเคลื่อนขอนไปยังป่าแล้วหรือป่าช้า นั้น จะให้เขยเป็นผู้เดินนำหน้าถือชะลอมไถคืบ และคุ้นไฟ คือ ฟืนที่ติดไฟ หรือที่ชาวลาวโง่งเรียกว่า “ไฟหลวง” สำหรับนำไปจุดกองฟอน และลูกชายจะเป็นผู้ถือธงผ้าแพรขาว แฉกแดงเดินตามเขยไป

เมื่อถึงป่าแล้วเขยและญาติผู้ตายจะช่วยกันหามขอนเดินวนรอบกองฟอน จากซ้ายไปขวา 3 รอบ แล้ววางขอนลงบนกองฟอน เขยจะเป็นผู้จุดไฟหลวงบนกองฟอนเป็นคนแรก ต่อจากนั้นญาติๆและแขกผู้ร่วมงานจึงจะจุดไฟใส่ศพ ในระหว่างนั้นญาติๆ จะโยนสิ่งของข้ามกองฟอนซึ่งเชื่อกันว่าจะเป็นกรรมของให้ผู้ตายไปใช้ในภพหน้า เมื่อจุดไฟเผาศพแล้วญาติๆจะทำการยิงปืนขึ้นฟ้า เสมือนเป็นการส่งวิญญาณผู้ตายให้เมืองแถน หลังจากนั้นเขยและญาติผู้ตายรวมทั้งชาวบ้านที่ไปร่วมงานจะกลับบ้านก่อนเพื่อรับประทานอาหารกลางวัน ในการทำผ้าเหลืองแดง หรือที่เรียกว่า “ใบไม้” นั้น ของผู้ชาย และผู้หญิงจะมีความแตกต่างกันที่รอยตัดผ้า ธงใบไม้นั้นจะมีลักษณะเป็นผ้ารูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า สีส้ม สีแดง หรือสีขาว ของผู้ชายมีรอยตัดเป็นเส้นตรงขนานกับริมผ้าไปตามความยาวต่อเนื่องไปตามขวางของผ้า เพียง 2 ด้านเท่านั้น มุมชายผ้า 2 ข้างและชายผ้าตรงกลางเย็บเศษผ้าสีดำ สีแดง สีส้มติดไว้เป็นพู่ห้อย ผ้าปลายไม้ไผ่ข้างหนึ่งสำหรับเสียบผ้าเป็นธง ผู้ชายใช้เสาธงสั้น

ส่วนธงใบไม้ของผู้หญิงมีลักษณะเป็นผ้ารูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า สีแดง หรือ สีส้ม ตัดผ้าให้เป็นรอยตั้งฉากห่างจากมุมผ้าทั้ง 4 มุมพอสมควร และตัดตรงกลางผืนผ้าเป็นรูปร่างกลมเล็กๆ เกิดเป็นรูปดอกไม้ เรียกว่า “ดอกแก้ว” ผ้าปลายไม้ไผ่ข้างหนึ่งเสียบผ้าเป็นธง ผู้หญิงใช้เสาชงยาว ม้วนธงพันไว้กับเสาชงให้เป็นก้อนไม่ต้องการให้เรียบร้อย เพราะเป็นพิธีคนตาย ไม่เป็นมงคล ถ้าเป็นคนตายจะทำใบไม้จำนวนคู่ แล้วแต่ความต้องการของทางญาติผู้ตายว่าจะทำกี่ดอก

ลักษณะการตายจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท

๑. ตายตามธรรมชาติ หรือตายดี เช่น ตายจากการเจ็บไข้ได้ป่วย หรือ โรครักษา จะมีพิธีทำแล้วให้ ถ้าผู้ตายเป็นชายจะมีเสาคหลวง นกหงส์ หง หอแก้ว เขียน(ร่วม) ผ้าข้อมสีเหลือง แดง ขาว เรียกว่าใบไม้ แต่ถ้าผู้ตายเป็นผู้หญิงจะเปลี่ยนจากทำดวนกหงส์เป็นทำปี่ จากต้นนุ่นแทน

๒. ตายโหงหรือตายผิดปกติธรรมชาติ เช่น ตายจากการประสบอุบัติเหตุต่างๆ จะไม่มีการประกอบการทำแล้ว แต่ถ้าจะทำก็ทำแบบปักสีริ้ว มีผ้าขาวสีเขียว (ใช้ไม้ปักสีมุม)

พิธีก่อนนำศพไปป่าช้า

เขยจะเป็นผู้ไปทำพิธีให้ที่บ้านของผู้ตาย ซึ่งยังมีญาติ พี่น้อง และเพื่อนบ้านร่อยุ่ร่วมในพิธีหมอบจะเริ่มพิธีบอกให้ผู้ตายมากิน “งายกับ งายกู” และหมอบแล้วให้แก่ผู้ตาย จากนั้นหมอบจะเดินไปตักแกงใส่ลงในกระบอกลูกไม้ใส่สั้นๆ ตักแกงใส่ชาม 2 ชาม วางลงบนกระดิ่งไม้ไผ่ เรียกญาติๆ ฝึเดียวกันให้มากินอาหารในกระดิ่ง เรียกว่า “กินข้าวปานโต๊ก” ถ้าใครถามว่าร่อยไหม ให้ทุกคนตอบว่า เหม็น เนื่องจากเชื่อว่าถ้าตอบว่าเหม็นแล้ว จะไม่มีใครมาเอาชีวิตคนในครอบครัวไปอีก จะได้ไม่มีใครต้องตายตาม ไปพร้อมกับจัดเลี้ยงอาหารแก่แขกที่มาช่วยงานด้วย

เมื่อรับประทานอาหารเสร็จแล้ว หมอบจะเริ่มทำพิธีสับลาบก็้อยให้แก่แม่ย่า (เอมฮั่ว) นำเนื้อหมูเครื่องปรุงหอม กระเทียม เครื่องทำลาบก็้อย มาวางบนเจียง แล้วให้เขยเป็นผู้เริ่มสับเนื้อหมูเครื่องลาบก่อน ต่อมาก็คือลูกเขยก่อนที่จะสับก็้อยลาบให้แก่แม่ย่ากินนั้น ลูกเขยต้องยื่นค่านับก่อนหนึ่งครั้ง ขณะที่สับก็จะพูดเรียกให้ผู้ตายมากินให้อิ่ม กินเสร็จแล้วจะได้ไปเมืองสวรรค์ ต่อมาก็จะให้ลูกสะใภ้ที่อยู่บ้านเดียวกับผู้ตายมาสับเครื่องลาบ ลูกสะใภ้จะนั่งไหว้โดยยกชายเสื้อขึ้นพร้อมกับไหว้แล้วจึงเริ่มสับลาบ ขณะที่สับลาบก็จะเรียกชื่อผู้ตายให้มากินแล้วบอกให้ไปเมืองสวรรค์ จากนั้นก็จะเรียกลูกเขยและญาติๆ ฝึเดียวกันมาร่วมพิธี ช่วยกับสับเนื้อหมูเครื่องลาบจนละเอียดจัดส่งในใบตอง เอาไปขึ้นบ้านใหม่ให้แก่ผู้ตายที่ป่าช้า ในพิธีบอกให้ผู้ตายมากิน งายกับ งายกู(คู่)

หรือยางหลวง คือ บั้งข้าวหลาม 2 บั้ง (กระบอก) บั้งข้าวสุกใส่เหล้า 2 บั้ง(กระบอก) บั้งพริกและเกลือ 2 บั้ง มีเนื้อแผ่นบั้งมัดคู่กับห่อข้าวปิดปากกระบอกไว้ทุกกระบอก บั้งน้ำไต้ก 2 บั้ง เป็นกระบอกใส่น้ำ ปากกระบอกเฉียงเจาะรูสำหรับร้อยตอกเป็นหูหิ้วได้ บั้งไต้กใส่แคง 2 บั้ง ทุกอย่างจัดวางใส่กระด้งไว้รออาหารทุกอย่างให้จัดใส่ลงในกระบอกไม้ไผ่ ไม้ให้จัดใส่ชาม เพราะมีความเชื่อที่ว่าจะได้กินยากๆ จะได้ไม่มีใครอยากตายตาม ถ้าหากให้กินอาหารได้ง่ายๆ สบายๆ จะทำให้คนอื่นต้องตายตามไปด้วย เรียกว่า “กินไต้ก กินยะ” หรือ “กินตัก กินยะ” หมายความว่ากินยากๆ ในพิธีจัดส่งอาหาร ไปให้ผู้ตายนั้นจะทำพิธีมอบแล้ว ให้แก่ผู้ตายพร้อมกันทีเดียว ในสมัยก่อนจะต้องทำพิธีส่ง “งายกั๊บ งายกู” ไปให้แก่ผู้ตายที่ป่าช้าเป็นเวลา 7 วัน แต่ในปัจจุบันนี้เขยทำพิธีมอบให้กับผู้ตายพร้อมกันแล้วเลยในวันเดียวเสร็จเป็นจบพิธี

เมื่อทำการสับลาบก้อยเสร็จแล้ว จะเรียกลูกชาย ลูกสะใภ้ ลูกเขย ญาติพี่น้องทุกคนมาล้อมวงและแจกไม้เสียบเครื่องในต้มชิ้นเล็กๆ ไว้ให้ถือคนละอัน เรียกว่า “ไม้ซัง” ข้าวสุกปั้นให้กลม 1 ปั้น เมื่อเขยส่งข้าวปั้นมาให้ญาติผู้ตายมต้องร้องบอกว่า همینกันทุกถ เรียกว่า “ปั้นข้าว همین” ทุกคนแสดงอาการ همینไม่ชอบเป็นการปฏิเสธสิ่งที่ไม่ดีเพื่อไม่ให้ใครต้องตายไปอีก ต่อจากนั้นเขยจะทำพิธีมอบสิ่งของให้แก่ผู้ตายนำไปใช้ ก่อนที่จะไปทำการปลุกแหว่ที่ป่าช้า ถ้าผู้ตายเป็นหญิงให้ใส่ของลงในขมุก แต่ถ้าผู้ตายเป็นชายให้ใส่ของลงในกระบุง เรียกว่า “เจียง” เขยได้ทำพิธีมอบแล้ว ให้แก่ผู้ตายแล้ว ได้บอกทางให้แก่ผู้ตายไปตามหาเชื้อแถว ล่ามเฮือน และสิ่งประจำตระกูล บอกให้ไปจนถึงเมืองแฉงซึ่งเชื่อว่าอยู่ทางประเทศลาวไปจนถึงประเทศเวียดนาม และบอกทางให้วิญญาณผู้ตายได้กลับมากินข้าวตงด้วยเมื่อถึงวัน(เมื่อ)เวรโตง เรียกว่า “กินตง” คือกินตามวันเวลาที่กำหนดไว้ เพราะฉะนั้นบ้านชาวโชนังจึงมีการทำพิธีป่าตงกันทุกบ้าน หลังจากที่เขยได้บอกทางไปให้แก่วิญญาณผู้ตายแล้ว ญาติๆ ก็นำฝิไปป่าช้าเพื่อทำพิธีปลุกแหว่ บ้านจำลองสร้างด้วยไม้ไผ่ต่อไป เมื่อเขยทำพิธีเสร็จแล้วญาติๆ ทุกคนจะยืนขึ้นยกมือขึ้นทั้งสองข้างพร้อมกัน เป็นการเรียกให้ผู้ตายขึ้นข้างขึ้นม้า เขยจะบอกแก่ผู้ตายให้เอาเสื้อผ้าไปใช้ไปใส่ ถ้าคนไหนเป็นคนโกหกก็อย่าให้เสื้อผ้าไป ลูกเขยจะต้องเป็นผู้ยกของคนตายไปป่าช้าได้แก่สวิงใส่เสื้อผ้าของคนตาย ขมุกใส่เครื่องครัวของใช้ต่างๆ กระบอกน้ำ ห่อแก้ว ปลี เซียน และแหว่มิขบวนญาติๆ เดินตามไปส่งเป็นขบวน แต่ในปัจจุบันใช้ขบวนรถยนต์ขนของผู้ตายไปป่าช้าส่วนญาติๆ นั่งรถยนต์ตามไปเป็นขบวน

การเฮ็ดแหว่

การ “เฮ็ดแหว่” หรือ “การทำแหว่” ก็คือการทำบ้านจำลองให้ผู้ตายในป่าช้า ญาติๆ ที่เป็นผู้ชายจะเตรียมมีดพกเหน็บเอาไปที่ป่าช้าเพื่อช่วยกันสร้างแหว่ สร้างด้วยไม้ไผ่ให้ผู้ตายได้ดีมีที่อยู่อาศัยอยู่และสำหรับเป็นที่เก็บกระดูกด้วย จากการสัมภาษณ์ในสมัยก่อนผู้ชายจะพกมีดพกเหน็บเอา มีด

ที่ใช้פקจะมีการลงคาถาอาคมไว้ นอกจากจะใช้ในการตัดไม้ทำเสาแล้วยังใช้פקเพื่อป้องกันตัวจากสิ่งไม่ดีหรือผีไม่ดีที่อยู่ในป่าช้า(ป่าแหว่)ด้วย ในปัจจุบันผู้สูงอายุชาวลาวโขงเวลาเดินทางไปไหนในหมู่บ้านยังคงพกมิดประจำตัวกันอยู่ แต่คนรุ่นปัจจุบันไม่นิยมพกมิดกันแล้ว ป่าแหว่ของชาวบ้านหมู่ 4 อยู่ในเขตหมู่ที่ 2 ปัจจุบันพื้นที่บางส่วนถูกทำเป็นลานปูนไว้ให้ชาวบ้านมาตากข้าว เป็นผลจากการพัฒนาและการขยายตัวของหมู่บ้าน

นอกจากสร้างเสาแล้วคนอื่นๆ ก็จะช่วยกันทำเสาหลวงเป็นเสาไม้ขนาดใหญ่ มีไม้ไผ่พาดไขว้เป็นรูปกากะบาด ใช้ไม้ไผ่ผ่าซีกวงล้อมรอบเป็นรูปกลมสำหรับปักธง เรียกว่า “เสาหลวง” เสียบตั้งหอแก้วสำหรับผู้สูงอายุ ที่บ้านดอนมะเกลือนี้ถ้าผู้เสียชีวิตอายุ 70 ปีขึ้นไปจึงจะสร้างหอแก้วให้ แต่ในชุมชนลาวโขงบางแห่งอาจจะกำหนดไว้ให้สำหรับคนที่อายุ 60 ปีซึ่งขึ้นกับประเพณีของแต่ละชุมชน ถ้าอายุไม่ถึงจะสร้างบ้านให้หยาบๆ ลวกๆ ไม่สวยงาม เพราะมีความเชื่อกันว่าหอแก้วเปรียบเสมือนปราสาท ราชวังผู้ที่อายุมาก เช่น 70 ปีขึ้นไปจะได้อยู่อย่างสบาย แต่ถ้าอายุไม่ถึงต้องสร้างแบบหยาบๆ เพราะว่าตายเร็วไปไม่ต้องอยู่บ้านดี คนที่ยังมีชีวิตอยู่จะได้มีอายุยืน ไม่มีใครตายอีก เพราะถ้ามีหอแก้วเมื่อตายตอนอายุน้อย คนในหมู่บ้านอาจจะตายเร็วเพราะตายแต่อายุยังน้อย ยังได้ไปอยู่หอแก้วหรือเปรียบเสมือนปราสาทราชวังแล้ว

แต่การสร้างเสาหลวงสำหรับผู้ตายที่สูงอายุขึ้นสำหรับธงที่มาปักนั้น ถ้าเป็นผู้หญิงจะเป็นป्ली ถ้าเป็นผู้ชายจะใช้เป็นตัวหงษ์ หลังจากที่ทำขนอน หรือ สฟไปเผาแล้ว ก็จะเหลือแต่กระดูกและกองขี้เถ้า จากนั้นญาติๆ จะช่วยกันใช้ไม้ไผ่ตีกระดูกใส่ลงในถุงผ้าไหมสีเหลือง ญาติๆ จะช่วยกันทำบุญใส่เงินลงไปลงในถุงผ้าไหมสีเหลืองนั้นแล้วผูกด้วยด้ายไหมสีเหลืองแล้วนำไปใส่โกศที่บ้านหรือใส่ลงหม้อดินเผาฝังลงใต้เสา (บ้านจำลอง) ในป่าช้า ที่ลานดินในป่าช้าจะขุดดินฝังหม้อดินเผาใส่กระดูกผู้ตาย ใช้ไม้ไผ่สานเป็นตารางโปร่งๆ ปิดทับปากหม้อไว้ ทำบุทด้วยแคร่ไม้ไผ่ ที่นอนหมอน ผ้าห่ม กระเช้าหมากพลู ยกบ้านจำลองมาวางครอบที่นอนอีกชั้นหนึ่งมีสายไหม 1 ใจ เรียกว่า “สายใจ” ผูกติดกับหม้อกระดูกแล้วโยงขึ้นมาบนบ้าน มีไต้หรือ ไต้กระดูกไว้ในบ้าน (ไต้ เป็นถุงผ้าเล็กๆ) หมอเขยจะเรียกลูกเขยมาทำพิธีบอกทางให้ผู้ตายไปเมืองสวรรค์ให้เดินทางกลับไปเมืองแดน จากนั้นญาติๆ จะจุดธูปบอกลาเป็นครั้งสุดท้ายและช่วยกันยกเสาหลวงที่ปักธง ถ้าผู้หญิงเป็นป्ली ถ้าเป็นชายจะใช้ตัวหงษ์ เสือฮี แล้วมาตั้งไว้ที่ด้านหลังของบ้าน ที่จั่วหน้าบ้านจะใช้ไม้ไผ่สานเป็นรูปเสาที่วิคิดไว้ให้ด้วย ทำรั้วบ้านสานด้วยไม้ไผ่ขัดไปขัดมาเป็นลายตาโปรงปิดรอบทั้ง 4 ด้าน ปลูกต้นข่า ตะไคร้ ฟืชที่กินได้ไว้ที่ริมรั้วเป็นอันเสร็จพิธี จากนั้นจะกลับไปทำพิธีสู่ขวัญเขยที่บ้านผู้ตายอีกครั้งหนึ่ง

แต่ในปัจจุบันนี้การเผาศพจะนำไปเผาที่เมรุในวัดภายในหมู่บ้าน ไม่ได้นำไปเผากลางแจ้งกัน ในป่าช้าเหมือนแต่ก่อน ในหมู่บ้านดอนมะเกลือมีความเชื่อกันว่าเมื่อเสร็จพิธีแล้วต้องทำการล้อมเสา หลวง โดยการล้อมจะล้อมไปทางทิศเหนือ (ป่าช้าหรือป่าช้าส่วนใหญ่จะอยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน) หรือล้อมขึ้นนอกหมู่บ้านไป เพราะถ้าหากล้อมขึ้นเข้ามาในหมู่บ้านคนในหมู่บ้านจะมีเรื่องไม่ดีเกิดขึ้น จะได้รับความเดือดร้อน

หลังจากเสร็จพิธีในการเผาศพผู้ตายรวมทั้งได้เก็บกระดูกที่ป่าช้าแล้ว เมื่อกลับมาที่บ้านจะมีการทำพิธีสู่ขวัญเขย(ผู้ที่ถือของและแบกหามเครื่องใช้ของคนตาย) เพื่อเป็นการเรียกขวัญและไม่ให้หลงทางตามผู้ตายไป พิธีจะเริ่มจากผู้ช่วยหมอมขอขวัญจะยกเครื่องเช่นที่จัดใส่ถาดวางไว้ ได้แก่ ข้าวสุก ห่อใบตอง 2 ห่อ ชามข้าวสุก 1 ชาม ไก่ต้ม 1 ตัว หมากพลู 1 ชาม ชันใส่น้ำ 1 ชัน เหล้า 1 ขวด บอกกล่าวนามอบแก่หมอมขอขวัญก่อน ให้ลูกเขย หลานเขย ลูกหลานนั่งล้อมวงหมอมขอขวัญทำพิธีบอกกล่าวเป็นภาษาโซ่ง เพื่อเรียกขวัญให้เขย ไม่ให้ตามผู้ตายไป จากนั้นจะกินข้าว กินไก่ในถาด ส่วนตัวหมอมขอขวัญจะกินข้าวในห่อใบตอง จากนั้นจะเรียกญาติคนอื่นๆ ให้มากินอาหารในถาดนั้นต่อไป แล้วหมอมขอขวัญจะพรมน้ำมนต์เรียกขวัญกลับมา และในพิธีเรียกขวัญเขยจะมีการขลิบผมและโกนหัว ให้แก่ลูกชายผู้ตาย เรียกว่า “เสียบผม” ในการโกนผมนั้นถ้าผู้ตายมีลูกชายหลายคนโดยที่คู่ชีวิตยังมีชีวิตอยู่ จะทำการขลิบผมและโกนหัวแก่คนเดียว แต่ถ้าคู่ชีวิตเสียชีวิตไปแล้วก็จะโกนผมลูกชายทุกคนในเรื่องการการหัวนี้มีเรื่องเล่าสืบต่อกันมาว่า ส่วนหนึ่งมาจากเมื่อมีการเผาแล้วบางครั้งเกิดไฟลามไปรอบๆ ทำให้น้ำข้าวเสียหาย แล้วหาผู้รับผิดชอบไม่ได้ การโกนผมจึงทำให้ทราบว่าครอบครัวไหนเป็นเจ้าของงานศพเพื่อหาผู้รับผิดชอบในกรณีที่เกิดความเสียหาย

พิธีปิดล้างควาน (แม่วเฮือน)

หลังจากเสร็จพิธีศพแล้วชาวโซ่งจะมีพิธีปิดล้างควาน หรือที่ชาวลาวโซ่ง เรียก “แม่วเฮือน” ในพิธีกรรมนี้ผู้ทำพิธีจะเป็นผู้หญิงหรือเรียกกันว่า “แม่มด” จะทำพิธีเรียกขวัญคนในบ้านให้กลับมา เนื่องจากเสียชีวิตเพราะเสรำโสกเสียใจเพราะบุคคลในบ้านต้องเสียชีวิตไป นอกจากเรียกขวัญคนในบ้านแล้วแม่มดยังสามารถเสียงทนายโชคเคราะห์ของบ้าน ปิดล้างควานเพื่อให้บ้านและผู้ที่อยู่อาศัยในบ้านจะได้พ้นเคราะห์และความอัปมงคลจากสิ่งไม่ดีต่างๆ เพราะถือกันว่ามีคนตายขึ้นในบ้าน บ้านนั้นยังไม่สะอาดการปิดล้างควานเปรียบเสมือนการทำความสะอาดบ้านเพื่อให้บ้านสะอาดจะได้เป็นมงคลแก่คนที่อาศัยอยู่บนบ้าน พิธีจะเริ่มจากญาติผู้ตายต้องนำเอาเสื้อผ้าของคนที่มีชีวิตอยู่ในบ้าน พร้อมด้วยหมากพลู และเนื้อสดประมาณ 2 นิ้วไปให้แม่มดทำพิธีตรวจดูก่อน หลังจากตรวจดูแล้วแม่มดจะเป็นผู้กำหนดวันทำพิธีปิดล้างควาน ในการทำพิธีนั้นจะต้องทำการเช่นผีเรือนด้วย ทางเจ้าของบ้านจะต้องจัดเตรียมเครื่องพิธีที่ต้องใช้ทั้งหมดเพื่อให้แม่มดมาประกอบพิธี

เครื่องพิธีที่ใช้ในการประกอบพิธีแม่วเอือน มี 3 ส่วน คือ ส่วนของแม่มด ส่วนที่ใช้ในการเช่นผีเรือน และส่วนที่ใช้ในการปิดลางควาน

เครื่องพิธีในส่วนของแม่มด ได้แก่ กระจุงข้าวม้า (กระจุงใส่ข้าวเปลือก) ถ้วยข้าวรวง (ข้าวสาร) ไข่ไก่ใหม่ 1 ฟอง เหล้าขาว 1 ขวด เปาะแขน(กำไลเงิน) 1 อัน หมากพลู 6 คำ เงินบูชาครู 6 บาท ฝ้ายโปรหนึ่ง(ใจหนึ่ง) พาดปากกระจุงข้าวม้า เครื่องพิธีนี้แม่มดจะใช้สำหรับการไหว้ครู ก่อนทำพิธี

เครื่องพิธีในการเช่นผีเรือน ได้แก่ ไก่ดิบ 1 ตัว ไข่พานที่มีขาสูง ไก่ช้องสูง ไข่กระดิ่งห่อด้วยใบตอง นำเนื่อจากไก่ที่ทำไก่ช้องมาปรุงใส่แกงหน่อไม้เปรี้ยว หมากพลู ถ้วยข้าวสาร ถ้วยข้าวสุก ถ้วยข้าวเปลือก เหล้า และแก้วเหล้า

เครื่องพิธีในการปิดลางควาน ได้แก่ กระจ้อ(ชะลอม) 4 ใบ ไข่ เศษผ้า เศษด้าย ใบหนาด ใบมะยม รำ แกลบ เปลือกไม้ ดินใต้ถุนบ้านผู้ตาย 1 กำมือ ไก่มีชีวิต ตัวเล็ก 5 ตัว ฝ้ายวา หรอยรอบขอนไม้ 1 อัน ข้าว 10 ห่อ ห่อด้วยใบตองปล่อยให้ชายยาวเป็นหาง ปลา 9 ห่อ ห่อด้วยใบตองปล่อยให้ชายยาวเป็นหาง ฝ้ายวา 3 วา (เป็นฝ้ายปานดินตั้งของแม่มด 1 วา, ฝ้ายวาฝืน 1 วา และ ฝ้ายวาแม่วเอือน 1 วา) เสื้อผ้าของญาติผู้ตายคนละ 1 ตัว ชายเสื้อห่อปั้นข้าวดำไว้

การไหว้ครูของแม่มด

พิธีปิดลางควานจะเริ่มในตอนเช้า จะมีผู้ทำพิธี 2 คน เป็นแม่มด 1 คน และผู้ช่วยแม่มด 1 คน โดยเริ่มพิธีจะเป็นการไหว้ครู โดยแม่มดและผู้ช่วยจะแต่งกายด้วยชุดดำ นุ่งผ้าซิ่นลายแดงโม สวมเสื้อก้อมสีดำ โปกผ้าคลุมศีรษะ สะพายกะเหล็บเดินขึ้นมابนบ้านห้ามพูดจากับผู้ใดทั้งสิ้นทั้งขามาและขากลับ แม่มดจะนั่งบนม้านั่งตรงจุดที่ตั้งศพผู้ตายหันหน้าเข้าฝาเรือน ผู้ช่วยจะนั่งต่อจากแม่มด แม่มดจะเอากระจุงข้าวม้า (กระจุงใส่ข้าวเปลือก) มาวางข้างหน้า นำไข่ไก่ใหม่ 1 ฟองวางบนชามข้าวสาร เอากำไลเงินครอบไข่ไก่อีกทีหนึ่ง แล้วจึงนำถ้วยข้าวสารนั้นไปวางกลางกระจุงข้าวเปลือกวางเหล้าขาว 1 ขวด หมากพลู 6 คำ เงินค่าบูชาครู 6 บาท ฝ้ายโปรหนึ่ง(ใจหนึ่ง) พาดปากกระจุงข้าวม้าไว้ แล้วแม่มดจะบูชาครูเป็นภาษาลาวโซ่ง

เมื่อบูชาครูแล้วจะทำพิธีช้อนขวัญคนในครอบครัวที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยนำเสื้อผ้าของคนในบ้านที่ยังมีชีวิตอยู่ห่อชายเสื้อด้วยปั้นข้าวดำ คือ การนำข้าวมาผสมกับเขม่าควันไฟก้นหม้อนำมาตำรวมกันจนเหนียวมากๆ แล้วนำมาปั้นให้แน่นเป็นก้อนเล็กเพื่อใช้ในการเลี้ยงตาย นำห่อเสื้อผ้าไป

ใส่สวิง ต่อจากนั้นจัดห่อข้าว 10 ห่อ ห่อปลา 10 ห่อ ห่อด้วยใบตองพับชายใบตองข้างหนึ่งให้ยาวเลยออกมาเป็นหางทุกห่อ แล้วนำมาวางเรียงในถุงย่ามโดยให้หางหันไปทางเดียวกัน แล้วแม่มดจะวางท่อนไม้ขนาดเท่าแขนคนห่อด้วยผ้าขาวมาไว้บนพื้นบ้านตรงกับข้อบ้านแทนตัวผู้ที่ตายไป ญาติของผู้ตายจะมานั่งล้อมรอบ แม่มดจะถือสวิงที่มีห่อเสื่ออยู่ข้างในเดินรอบขอนไม้พร้อมกับช้อนสวิงไปด้วย พร้อมกับกล่าวภาษาลาวโฉบเพื่อบอกให้ผู้ตายไปดี ไปอยู่เมืองแดน และห้ามไม่ให้มาเอาชีวิตคนในบ้านไป จะได้ไม่มีคนในบ้านต้องตายไปอีก

ขั้นตอนการเซ่นผีเรือน

เมื่อเสร็จพิธีแล้วจะทำการเซ่นไหว้ผีเรือน เครื่องพิธีที่เตรียมไว้วางในกระดิ่งพื้นกระดิ่งปูด้วยใบตอง นำเหล้าไปเซ่นผีเรือนที่เสาในกะล่อห้อง 1 แก้ว เพื่อบอกกล่าวว่าจะมีการปิดลางความทำความสะอาดบ้าน ให้พ้นจากสิ่งไม่ดี ความทุกข์ ความโศกเศร้า และความอัปมงคลต่างๆ แม่มดจะเสียดายด้วยไม้มอ ซึ่งมีรูปร่างคล้ายตะเกียบทำจากไม้ไผ่ที่ใช้หามศพ แม่มดจะนำมา 1 กำใหญ่ แล้วให้ญาติอธิษฐานเสียดายว่าผู้คนในบ้านจะพ้นเคราะห์หรือไม่ หากพ้นเคราะห์ขอให้นับได้เป็นจำนวนคู่ ก็กำไม้ออกมาจำนวนหนึ่ง ถ้านับได้จำนวนคู่ถือว่าดี พ้นเคราะห์ แต่ถ้าตรงข้ามกับที่อธิษฐานไว้ ก็จะไม่ดีคนในบ้านยังไม่พ้นเคราะห์ ในระหว่างพิธีก็จะให้ญาติๆ กิน เครื่องเซ่นพร้อมทั้งรินเหล้าอธิษฐาน ถ้าอธิษฐานเสียดายเคราะห์ของคนอื่นอีก ก็ทำแบบเดิมและรินเหล้าเพิ่มอีกจนจบคำถาม

ขั้นตอนการปิดลางความ

ต่อจากนั้นจะนำกระซ้อ(ชะลอม) จำนวน 4 ใบ ใส่เศษผ้า ใบหนาด ใบมะยม รำ แกลบ ดินใต้ถุนบ้านคนตาย เปลือกไม้ ไร่ แบ่งกระซ้อ ออกเป็น 2 ข้าง ข้างละ 2 ใบ นำไก่ตัวเล็กๆ ที่ยังมีชีวิต จำนวน 4 ตัว ผูกขาไว้ แล้วนำไปผูกติดกับกระซ้อ ข้างละ 2 ตัว จากนั้นผู้กระซ้อและไก่มัดเข้ากับไม้คาน 2 ข้าง ส่วนไก่ตัวที่ 5 ผูกขาไก่ติดไว้กับม้านั่ง(ตั้ง) ของแม่มด ให้ไก่อยู่ข้างหลังแม่มด

แม่มดจะให้ญาติๆ ทุกคนออกจากบ้านไปให้หมดไม่ให้อยู่ใกล้ เพื่อที่จะเริ่มทำความสะอาดปิดลางความ ไล่สิ่งไม่ดีออกไป โดยมีผู้ช่วยแม่มดอีก 1 คน เรียกผู้ช่วยนี้ว่า “แห้ว” อยู่ช่วย ที่ทำเช่นนี้เพื่อไม่ให้สิ่งไม่ดีที่ขับไล่ออกเรือนไป ไปเข้าตัวคนที่อยู่ใกล้ แม่มดและ แห้ว จะทำการกวาดบ้านให้สะอาดโดยใช้ไม้กวาดธรรมดา พร้อมกับใช้ใบมะยมประพรมน้ำมนต์ จากนั้นจะนำกระดิ่งจี๊ดละเอียด จำนวน 2 กระดิ่ง ที่ญาติผู้ตายจัดเตรียมไว้ไปวางที่เตาไฟในครัว 1 กระดิ่ง

และวางไว้ที่หัวบันได 1 กระดิ่ง แม่จะจะทำพิธีอีกครั้งก่อนลงจากบ้าน และในการลงจะไม่เหยียบบันไดบ้านขั้นแรกและขั้นสุดท้าย แห้วจะช่วยหาบไถ่และกระซอที่ผูกไว้กับไม้คานแล้วตัดเชือกที่ผูกขาไถ่นำไปปล่อยที่ทางสามแพร่ง เปรียบเสมือนว่าเป็นการปล่อยทุกข์ ปล่อยเคราะห์ และสิ่งไม่ดีไปให้พื้นบ้านและครอบครัว

ไถ่ที่ปล่อยไปนั้นหากมีใครมาจับไปจะเรียกว่า “ไถ่เจ๊กตก” หมายถึง ไถ่ที่คนจีน(เจ๊ก)มาทำตกไว้ เป็นการเรียกชื่อไถ่ใหม่ แทนการเรียกไถ่ที่นำมาแก้เคราะห์ เพราะจะไม่มีใครมาเอาไปเลี้ยง เนื่องจากกลัวว่าเมื่อนำไปแล้วจะรับเอาเคราะห์ไม่ดี หรือ สิ่งไม่ดีไว้ด้วย ไถ่ตัวที่ 5 ที่ผูกไว้กับม้านั่งของแม่จะนำกลับไปด้วย เรียกว่า “ไถ่ปานดินตั้ง” หลังจากการปล่อยไถ่ถือว่าเป็นการปล่อยเคราะห์และสิ่งไม่ดีออกไปแล้ว

หลังจากปล่อยไถ่เสร็จ แม่จะกลับมาดูที่กระดิ่งที่เข้าทั้ง 2 แห่ง ว่ามีรอยอะไรหรือไม่ ถ้าเป็นรอยเท้าคน หรือ หนู จะมีความหมายว่า ดี แต่ถ้ามีรอยหมู หรือ อาจเป็นรอยเท้าสัตว์อื่น เช่น รอยเท้าแมว หรือ คน หรือ รอยนิ้วมือ มีความหมายว่าไม่ดี อาจมีญาติพี่น้องเสียชีวิตกันต้องตายอีก จะต้องแก้ไขต่อไป ต่อจากนั้นจะมาแก้ดูก้อนข้าวเหนียวผสมดินหม้อที่อยู่ในห่อเสื่อของแต่ละคน ถ้าก้อนข้าวเหนียวที่อยู่ในเสื่อของคนใดมีรอยแตกร้าวหรือยุบแห้ง หรือ ข้างในเป็นรูโพรง แสดงว่าคนนั้นดวงไม่ดีต้องหาทางแก้ไขต่อไป แต่ถ้ามีสภาพคงเดิมแสดงว่าเป็นปกติสุขและจะพบแต่เรื่องดี ๆ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปการเปลี่ยนแปลงประเพณีเกี่ยวกับความตาย

ประเพณีชีวิตเกี่ยวกับการตาย เป็นการทำตามความเชื่อที่มามีมาช้านาน จะกระทำโดยผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ คือ ลูกหลานและญาติ และเพื่อนบ้านที่ช่วยเหลือหรือผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ รูปแบบอาจเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามระยะเวลา และยุคสมัย เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม โดยแบ่งขั้นตอน ออกได้เป็น 3 ขั้นตอนใหญ่คือ ขั้นตอนก่อนการเผา ขั้นตอนในการเผา และขั้นตอนหลังจากการเผา

ขั้นตอนก่อนการเผา หลังจากที่ผู้ตายเสียชีวิตในสมัยก่อนส่วนใหญ่แล้วจะเสียชีวิตบนเรือนแล้วจะมีการยิงปืนเพื่อเป็นการแจ้งให้เพื่อนบ้านทราบ แต่ปัจจุบันนี้เนื่องจากความก้าวหน้าของการพัฒนาด้านการแพทย์ ส่วนใหญ่จะไปรักษาตัวและเสียชีวิตที่โรงพยาบาล ถ้านำศพมาตั้งที่บ้าน พิธีกรรมการจัดวาง, แต่งโลงศพ และการจัดเครื่องเช่น ยังคงปฏิบัติอยู่ ระยะเวลาในการตั้งศพในสมัยก่อนถ้าเสียชีวิตวันนี้ ตั้งศพไว้คืนเดียว วันรุ่งขึ้นก็จะนำไปเผา จะไม่ตั้งไว้หลายคืน ในปัจจุบันมีการแทรกพิธีกรรมทางพุทธศาสนา คือ การนิมนต์พระสงฆ์มาสวดอภิธรรมศพ และมีการตั้งศพหลายคืน 3 คืน, 5 คืน หรือ 7 คืนแล้วแต่เจ้าภาพ บางส่วนนำไปตั้งบำเพ็ญกุศลที่วัด ลูกหลานที่เคยต้องนั่งเฝ้าหน้าโลงไปไหนไม่ได้ ปัจจุบันต้องมาดูแลการจัดงาน หรือดูแลแขกที่มาร่วมงานและบางส่วนซึ่งมาจากต่างตำบลเพราะมีการติดต่อกับคนนอกหมู่บ้านมากขึ้น พิธีกรรมบางส่วนลดบทบาทลงไป บางอย่างหายไป อย่างเช่น การให้คนมานั่งร้องไห้ปัจจุบันไม่มีแล้ว

ขั้นตอนการเผา หลังจากตั้งศพตามประเพณีแล้วจะมีการนำ “ขอน” ลงจากเรือน มาตั้งหน้าบ้านแล้วยิงปืน เพื่อเป็นการบอกแก่เพื่อนบ้านว่าจะมีการแห่ขอน จะแห่โดยใช้วิธีการเดินไปยังป่าช้าเพื่อเผาที่ป่าช้าหรือที่เรียก “ป่าแหว่” โดยมีขบวนถือเสาหลวงรวมทั้งข้าวของเครื่องใช้ที่จะอุทิศให้ผู้ตายเดิมตามเป็นขบวน โดยมีวงปีพาทย์มอญนำขบวนไปจนถึงป่าช้า “กองฟอน” จากที่เคยใช้การสุมไม้ พัฒนามาเป็นกองฟอนก่ออิฐถือปูนเล็กปัจจุบันยังมีซากให้เห็นอยู่ แต่ในปัจจุบันการแห่จะใช้รถกระบะบรรทุก ขอน และของทุกอย่างที่จะใช้ในพิธีไปยังวัดเพื่อเผาในเมรุ ไม่มีวงปีพาทย์มอญนำ การเก็บกระดูกต่างๆ สัปเหร่อเป็นผู้ทำให้หมด ญาติมารับไปทำต่อ

ขั้นตอนหลังการเผา ในอดีตเมื่อนำมาที่ป่าแหว่ เผาตรงไหน ก็จะสร้างแหว่ไว้ตรงนั้นเลย บริเวณป่าช้าเคยเป็นป่ามีพื้นที่มาก ปัจจุบัน การพัฒนามากขึ้นมีการขยายตัวของหมู่บ้าน บริเวณที่เคยเป็นป่าช้าเดิมบางส่วนเป็นลานซีเมนต์สำหรับให้ชาวบ้านมาใช้ตากข้าว แต่ก่อนที่เคยปลูกแหว่แล้วนำกระดูกใส่หม้อฝังไว้ได้แหว่ การสร้าง “แหว่” หรือ “หอแก้ว” ในปัจจุบันมีการทำเป็นเสากากบาทไว้บนบ้านเปรียบว่าเป็นเสาอากาศรับโทรทัศน์เพราะเชื่อว่าผู้ตายจะได้มีโอกาสดูโทรทัศน์

หรือบางครอบครัวนำกระดูกใส่ไว้ในเจดีย์เล็กๆ ที่ขายสำเร็จรูปไปตั้งไว้ในวัดคอนมะเกลือ หรือตั้งในป่าช้าแทนการสร้างเสา โดยที่บางเจดีย์นั้นที่ปลายจะมีการทำเป็นนกหงส์หรือปลีทองเหลืองไว้บนยอด เพื่อบอกเพศของผู้ตาย เป็นการผสมผสานวัฒนธรรมดั้งเดิมให้เข้ากับสภาพในปัจจุบัน ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากต้องการความคงทนถาวร เพราะเดี๋ยวนี้ไม้ที่จะใช้ทำเสาหลวง หรือเครื่องพิธีต่างๆ ในพิธีกรรมเกี่ยวกับศพหายากกว่าแต่ก่อน ประกอบกับผู้ที่ทำส่วนใหญ่ก็จะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่เคยทำมาแล้วมาช่วยกันทำ

ตารางที่ 14 : การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงประเพณีเกี่ยวกับการตาย

อดีต	ปัจจุบัน
มีการจัดผู้หญิงนั่งร้องไห้หน้าศพ	ไม่มีผู้นั่งร้องไห้หน้าศพ
ไม่มีพิธีสงฆ์มาเกี่ยวข้อง	พระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรม
ตั้งศพไว้ไม่เกิน 1 วัน	ตั้งศพไว้สวดหลายคืนแล้วแต่เจ้าภาพ
ตั้งศพไว้ที่บ้านเท่านั้น	ประกอบพิธีตั้งศพที่วัด
ลูกหลานจะต้องนั่งหน้าศพตลอดเวลาที่ตั้งศพ	ลูกหลานช่วยดูแลแขกที่มาร่วมงาน
ใช้แห่ศพโดยใช้คนหาม	ใช้รถกระบะในการแห่ศพ
ใช้วงปี่พาทย์มอญนำศพไปยังป่าช้า	ไม่มีวงปี่พาทย์
การแห่ศพแห่จากบ้านไปยังป่าช้า	แห่ศพจากบ้านไปยังวัดเพื่อเผา หลังจากนั้นจึงแห่กระดูกจากวัดไปยังป่าช้า
เผาในป่าช้า(ป่าช้า)	เผาในเมรุวัด
ลูกหลานจะมาเก็บกระดูกเอง	สัปเหร่อดำเนินการให้
นำกระดูกฝังไว้ในป่าช้า	นำกระดูกบางส่วนมาไว้วัดและสร้างเจดีย์เล็กๆไว้ในวัด
ป่าช้าเป็นป่ารก	ปัจจุบันบางส่วนถูกนำมาใช้เป็นลานตากข้าว
ผู้ที่มีความรู้มีมากและจะมาช่วยกันทำ	ปัจจุบันเหลือแต่ผู้สูงอายุ และมีน้อยลง
	การสร้างเสามีการทำสัญลักษณ์เสาอากาศเพื่อให้ผู้ตายได้มีโอกาสดูโทรทัศน์

บทที่ 6

การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข่าวสำคัญ

ผู้ให้ข่าวสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 16 คน แบ่งเป็นชาย 8 คน หญิง 8 คน มีอายุ ตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป ผู้ให้ข่าวสำคัญทั้งหมดได้กรณียบอกเล่าประวัติชีวิตของตนเองที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนดังต่อไปนี้

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 1 คุณกาน (นามสมมติ)

ข้อมูลทั่วไป

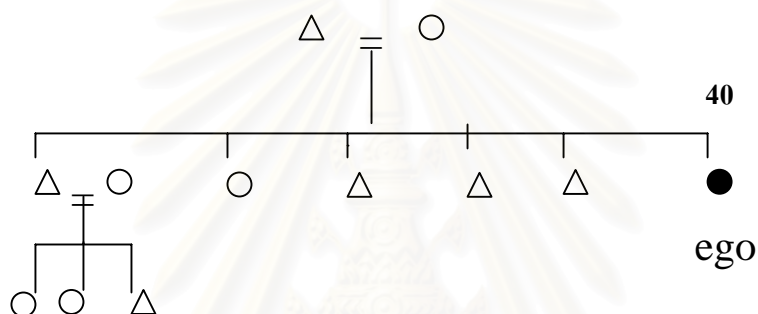
คุณกาน เพศหญิง อายุ 40 ปี มีพี่น้อง 6 คน คุณกานเป็นคนที่ 5 ยังไม่แต่งงาน จบการศึกษาชั้นปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนมะเกลือ ศึกษาในหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน จบระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และยังคงเรียนอยู่โดยตั้งใจจะให้จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในการเรียนการสอนจะมาสอนในหมู่บ้าน เวลาสอบจะต้องเดินทางไปสอบที่โรงเรียนอุ้มทอง ที่บ้านมีที่ดินประมาณ 17 ไร่ ประกอบอาชีพทำนา นอกจากนี้ยังได้ไปเช่าที่ดินอำเภอผักไห่ และอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อทำไร้แดงโม มีรายได้จากการทำนาและทำไร้แดงโม ประมาณ 100,000 บาทต่อปี ในส่วนตัวของคุณกานเองยังทำการทอผ้าพื้นเมืองที่บ้าน โดยทำมาประมาณ 10 ปี และนำไปขายตามงานเทศกาลที่จัดขึ้น โดยเฉพาะงานไทยทรงดำที่จัดทั้งในตำบลดอนมะเกลือและที่ตัวอำเภออุ้มทอง หรือบางครั้งก็จะมีหน่วยงานราชการมาเชิญให้ไปขายหรือแสดงให้คนชม คุณกานเป็นคนผิวขาว หุ่นสมส่วน ใบหน้ารูปไข่ ผมประบ่าแต่ได้มัดไว้ มีจุดเด่นที่สวมแว่นตาทานมาก เพราะมีปัญหาเรื่องสายตา แต่งกายด้วยเสื้อยืดธรรมดา ใส่กางเกงขาสั้น และมีสร้อยรูปพระคล้อยคออยู่ด้วย คุณกานเป็นคนที่พูดน้ำเสียงราบเรียบ และเวลาสัมภาษณ์ดูจริงจัง และยังเล่าให้ฟังว่า เวลาหน่วยงานราชการเข้ามาสำรวจข้อมูลต่างๆ คุณกานมักจะถูกเลือกเป็นผู้ให้ข้อมูลหลายครั้งจนบางครั้งคุณกานรู้สึกเบื่อเพราะส่วนใหญ่ก็จะเป็นเรื่องเดิมที่เคยมาถามแล้วแต่อาจจะคนละหน่วยงาน และก็ไม่เห็นว่าจะมีอะไรเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนหลังจากที่มาเก็บข้อมูลไปแล้ว

ชีวิตประจำวัน

หลังจากตื่นนอนตอนเช้าจะช่วยพี่สะใภ้ทำกับข้าว หลังจากรับประทานอาหารจะไปดูนาข้าวในเรื่องการเจริญเติบโต การใส่ปุ๋ย และดูระดับปริมาณน้ำในนาข้าว จะกลับบ้านมารับประทาน

อาหารเที่ยงที่บ้าน ตอนบ่ายถ้าว่างก็จะมานั่งทอผ้าที่บ้าน การทำงานบ้านต่างๆ ถ้ามีคนในหมู่บ้านตาย และเป็นหมู่บ้านที่นับถือศาลประจำหมู่บ้านศาลเดียวกันก็จะหยุดทำ แต่ถ้าจำเป็นต้องทำ ต้องย้ายไปทำที่หมู่บ้านอื่นที่นับถือศาลประจำหมู่บ้านคนละศาลเป็นการชั่วคราว เพราะเชื่อกันว่าถ้าไม่หยุดทำจะเป็นการทำให้กับผู้ตาย เมื่อทอผ้าจนถึงเย็นก็จะรับประทานอาหารเย็นที่บ้าน แต่บางวันก็อาจจะไม่ได้ทอผ้าเนื่องจากไม่มีสมาธิ ก็จะนอนพักผ่อนที่ได้ดูบ้านหรือดูโทรทัศน์ เมื่อรับประทานอาหารเย็นเสร็จแล้วก็จะมานั่งกรอผ้าเพื่อที่จะเก็บไว้ทอในวันต่อไป จนถึงประมาณ 4 ทุ่มจึงเข้านอน

ไต่อะแกรมเครือญาติ

ข้อมูลเกี่ยวกับสมมติฐาน

นวัตกรรมที่เป็นวัตถุ

ครอบครัวของคุณกานมีรถกระบะ 1 คัน รถจักรยานยนต์ 1 คัน รถไถนาแบบเดินตาม 1 คัน เครื่องสูบน้ำ 3 เครื่อง มีไว้เพื่ออำนวยความสะดวก และทุ่มแรงในการทำนา ทำให้รู้สึกว่สบายกว่าสมัยก่อนมาก ส่วนเครื่องใช้ไฟฟ้า มีโทรทัศน์ ตู้เย็น เครื่องซักผ้า อย่างละ 1 เครื่อง ก็เพื่ออำนวยความสะดวกและก็เห็นว่าคนอื่นเขามีกันเราก็มีบ้างเพราะเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น ถึงแม้ว่าจะมีค่าใช้จ่ายสูงขึ้นก็ตามแต่ก็รู้สึกว่าคุณค่า

นวัตกรรมที่มีชีวิต

ภาษาที่ใช้ติดต่อในครอบครัวและในหมู่บ้านจะใช้ภาษาลาวโชนงในการสื่อสาร โดยใช้ภาษาพูด ถ้าติดต่อกับคนไทยหรือไปติดต่อบริการก็จะใช้ภาษาไทย ส่วนภาษาเขียนและตัวหนังสือจะใช้ภาษาไทยเพราะไม่สามารถอ่านและเขียนภาษาลาวโชนงได้

การทำเกษตรของครอบครัวคุณกาน จะทำนาปรังจำนวน 17 ไร่ นอกจากจะทำนาในที่ดินของครอบครัวแล้ว ทางบ้านยังไปเช่าที่ดินจำนวน 15 ไร่ ที่อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทำไร้แดงโมโดยมีพี่ชายไปดูแลไร้แดงโม

คุณกานเรียนจบชั้น ป.6 โรงเรียนวัดคอนมะเกลือ ซึ่งเป็นชั้นสูงสุดของโรงเรียนและต่อมาได้เรียนการศึกษานอกโรงเรียนจบชั้น ม.3 และกำลังเรียนเพื่อให้จบชั้น ม.6 คุณกานคิดว่าการศึกษาในปัจจุบันอย่างน้อยน่าจะจบ ม.6 จึงจะหางานทำได้ เพราะในปัจจุบันความรู้ ระดับ ม.3 หางานทำไม่ได้แล้ว อย่างน้อยจึงน่าจะเรียนให้สูงกว่า ไว้ก่อน อย่างน้อยก็ ม.6 เพราะถ้าไม่หางานทำหรือเรียนหนังสือต่อจึงค่อยมาช่วยทางบ้านทำไร้ทำนา อย่างน้อยจะได้มีทางเลือกมากขึ้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การมีคลองชลประทานเข้ามาส่งผลดีต่อครอบครัวของคุณกานในเรื่องความเป็นอยู่ เพราะเมื่อน้ำในการทำไร้ทำนา ส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นมีกินมีใช้ สามารถทำข้าวนาปรังแทนการทำนาปี ก่อนที่จะมีคลองชลประทานทำนาปีครั้งเดียว ถ้าไม่มีน้ำข้าวก็จะตาย ทำไร้ข้าวไม่พอกินต้องไปยืมญาติๆ หรือเพื่อนบ้านมาก่อน เมื่อทำนาได้ผลดีแล้วจึงจะได้นำไปใช้กิน

คุณกานบอกว่าในสมัยรุ่นคุณพ่อเคยมีการทำไร้ข้าวฟ่างต่อมาได้มีการทำไร้ฮ้อย จึงได้เลิกทำไร้ข้าวฟ่างไปเพราะทำไร้ฮ้อยมีรายได้ดีกว่าและในหมู่บ้านก็ทำกันแพร่หลาย แต่เมื่อมีคลองชลประทานจึงไปทำนาปรังแทน ซึ่งปัจจุบันมีอยู่ 17 ไร่ และนอกจากจะทำนาปรังแล้วยังได้เช่าที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำนวน 15 ไร่ ทำไร้แดงโม ซึ่งได้ราคาดี แต่ค่าใช้จ่ายในการเพาะปลูกก็สูงกว่าการทำนา

การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐ

การมีคลองชลประทานยังส่งต่อการมีระบบประปาชุมชนด้วยเพราะมีน้ำใช้ทั้งปี กรมอนามัยได้มาสร้างระบบน้ำประปาชุมชนและเดินท่อไปตามหมู่บ้านต่างๆ ทำให้ชาวบ้านมีน้ำใช้อุปโภคบริโภคที่บ้านตลอดปี ไม่ต้องไปหาบน้ำเหมือนสมัยก่อน

นอกจากการมีระบบน้ำประปาหมู่บ้าน ระบบไฟฟ้าเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ส่งผลต่อความสะดวกสบายในชีวิตทั้งใช้ในเรื่องการให้แสงสว่างในตอนกลางคืน และใช้กับเครื่องใช้ไฟฟ้าต่างอย่างพัฒนาในการคลายร้อน และโทรทัศน์ในการรับฟังข่าวสาร และการบันเทิง

สถานีอนามัยเป็นสถานที่ที่คนงานและครอบครัวใช้รักษาพยาบาล อาการที่คนงานเคยไปรักษาได้แก่ เป็นไข้ มีคอบาด ล้างแผลและเย็บบาดแผล รวมทั้งพาหลานๆ ไปรักษาอาการไม่สบาย และเวลาป่วยเป็นไข้ นอกจากนี้ยังเคยไปผ่าตัดไส้ติ่งที่โรงพยาบาลอุททอง แต่ในปัจจุบันมีการทำบัตรทองรักษาที่โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 17 อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

การคมนาคม

ถนนหนทางต่างๆ ในหมู่บ้านทำให้ชีวิตความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีความสะดวกสบาย การเดินทางไปติดต่อในที่ต่างๆ สามารถทำได้รวดเร็ว และสะดวก รวมทั้งส่งผลดีในการทำเกษตรกรรมคือสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้รวดเร็ว รวมทั้งการขนส่งผลผลิตทางการเกษตรไปขาย การนำสินค้าจากนอกชุมชนเข้ามาขายก็ทำได้ง่าย ทำให้มีสินค้าใหม่ๆ ใช้อยู่เสมอ การเดินทางไปศึกษาเช่นการศึกษานอกโรงเรียนที่ต้องเดินทางไปสอบที่อำเภออุททองก็สะดวกไม่ลำบาก รวมถึงการที่ครูเดินทางเข้ามาสอนในหมู่บ้านก็เช่นกัน เมื่อก่อนเดินทางลำบากคนเลยไม่ค่อยอยากเรียน คนสอนก็ไม่อยากเข้ามาสอน ทำให้ปัจจุบันมีคนเรียนในระบบการศึกษานอกโรงเรียนมากขึ้น

การศึกษา

คุณงานจบชั้น ป.6 โรงเรียนวัดดอนมะเกลือ หลังจากจบมาประมาณ 10 ปี จึงเรียนในระบบการศึกษานอกโรงเรียน จนจบชั้น ม.3 และในขณะที่กำลังเรียนเพื่อให้อจบชั้น ม.6 โดยมีทางราชการมาแนะนำ ก่อนหน้านี้นี้ประมาณ 4-5 ปี ก็เคยมาแนะนำแต่ต้องไปเรียนที่อำเภออุททองคุณงานจึงไม่ได้เรียนและคนส่วนใหญ่ก็ไม่เรียนกันเนื่องจากเดินทางลำบาก แต่ในการเข้ามาของทาง

ราชการในครั้งหลังได้มาเปิดสอนในหมู่บ้านในวันอาทิตย์ทำให้สะดวกจึงมีคนในหมู่บ้านเรียนกันหลายคนคุณกานจึงเรียนด้วย และเรียนเพียงวันอาทิตย์วันเดียว การดูหนังสือสามารถดูที่ไหนก็ได้ มีประโยชน์ทำให้มีความรู้มากขึ้น แต่บางวิชาก็เรียนยากอย่างคณิตศาสตร์ เพราะต้องใช้การคำนวณ ต้องมีพื้นฐานมาบ้างแต่รู้สึกว่ามีพื้นฐานไม่ดี

การเรียนในช่วงแรกส่วนใหญ่จะเป็นคนสูงอายุเรียน พอมาในตอนหลังคนที่เรียนเริ่มมีอายุน้อยลงและมีมากขึ้น สาเหตุที่คุณกานตัดสินใจเรียนเนื่องจากมีคนในหมู่บ้านเรียนหลายคน และต้องใช้ในการติดต่อกองด้านทอผ้ากับผู้อื่น นอกจากนี้ยังคิดว่าถ้าไปสมัครงานอื่นอย่างน้อยก็น่าจะใช้วุฒิ ม.6 ในการติดต่อ

สี่

สี่ที่สำคัญของครอบครัวคือโทรทัศน์ คุณกานส่วนใหญ่จะชมละคร ข่าวการบ้านการเมือง ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับรัฐบาล และข่าวเกี่ยวกับการเกษตรซึ่งจะมีในช่วงประมาณ 5 - 6 โมงเช้า โดยเฉพาะคุณพ่อจะดูเป็นประจำ เพราะทำให้ได้ความรู้ในด้านการเกษตรซึ่งบางครั้งมีการแนะนำวิธีการใหม่ๆ ให้ทราบ แต่ในอีกด้านหนึ่ง คุณกานมีความเห็นว่าสี่โทรทัศน์มีอิทธิพลต่อเด็กและเยาวชนในหมู่บ้าน เมื่อเด็กดูโทรทัศน์โดยเฉพาะในปัจจุบันที่วัฒนธรรมตะวันตกผ่านเข้ามาในโทรทัศน์เป็นประจำ ทำให้เด็กและวัยรุ่นที่เกิดการเลียนแบบ โดยเฉพาะการแต่งตัวที่สมัยนี้ จะแต่งตามสมัยนิยมเลียนแบบในโทรทัศน์ การพูดการออกเสียงต่างๆ ที่เลียนแบบอย่างมาจากโทรทัศน์ ซึ่งส่วนนี้เองที่คุณกานเห็นว่าส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมของชุมชน ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดก็คือการแต่งกายแม้แต่ตัวคุณกานเองก็แต่งตัวตามสมัยนิยม

การย้ายถิ่น

ปัจจุบันสมาชิกในบ้านคุณกานมีอยู่ 7 คน ได้แก่ คุณพ่อของคุณกาน พี่ชาย และพี่สะใภ้ หลานซึ่งเป็นลูกของพี่ชาย 3 คนและตัวคุณกาน พี่น้องหลายคนเมื่อแต่งงานแล้วได้แยกครอบครัวออกไป บางส่วนได้ย้ายไปอยู่ต่างจังหวัด ได้แก่ พี่ชายคนที่ 2 และพี่สาวคนที่ 3 ไปดูแลไร่แดงโมที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาซึ่งติดต่อกับทางบ้านสม่ำเสมอเพราะต้องส่งเงินรายได้มาให้ทางบ้านด้วย ส่วนอีกสองคน คือ พี่สาวคนที่ 4 แต่งงานแล้วได้ย้ายไปอยู่กับสามี ทำนาอยู่ที่จังหวัดนครปฐม เป็นเวลากว่า 10 ปีแล้ว อีกคนคือน้องชายคนสุดท้อง ทำงานเป็นช่างกลึงอยู่ที่กรุงเทพฯ ได้ประมาณ 3-4 ปี ทั้งสองคนไม่ค่อยได้กลับมาจะกลับมาเฉพาะเวลาที่มีงานประเพณีประจำปี เช่น งานไทยทรงดำ หรือเวลาที่ทางบ้านมีงานสำคัญก็จะติดต่อไปถ้าทางนั้นไม่ติดธุระก็จะมาร่วมงานด้วย

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 2 คุณจำเนียน (นามสมมติ)

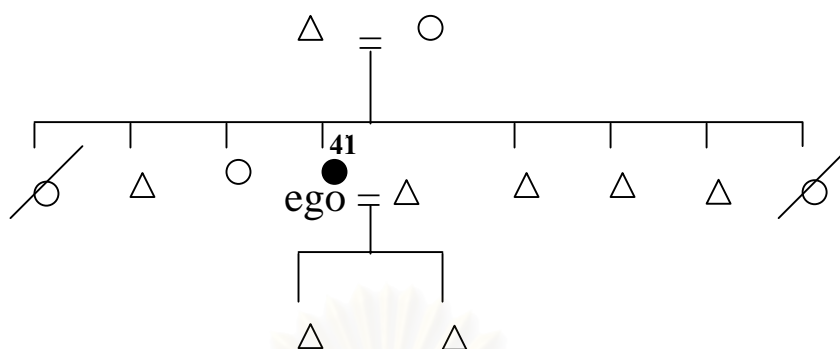
ข้อมูลทั่วไป

คุณจำเนียน เพศหญิง อายุ 41 ปี มีพี่น้อง 8 คน แต่งงานแล้วมีบุตร 2 คน คุณจำเนียนเป็นคนผิวคล้ำ ส่วนหนึ่งน่าจะมาจากการที่ต้องตรากตรำทำงาน รูปร่างค่อนข้างท้วม ใต้ตาหูกองดำ 2 วง เป็นคนขี้มึนขี้มั่วแจ่มใสร่าเริง จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดดอนมะเกลือ แต่งงานตอนอายุ 23 ปี แล้วย้ายมาอยู่บ้านสามี สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากสามีเป็นลูกชายคนเดียวของที่บ้าน ดังนั้นเมื่อคุณจำเนียนแต่งงานแล้วจึงต้องย้ายเข้ามาในบ้านสามีตามประเพณี นอกจากนั้นก็เพื่อให้สามีได้ทำหน้าที่เลี้ยงชีพรพบุรุษต่อไป สมัยเด็กคุณจำเนียนช่วยทางบ้านทำนา โดยทางบ้านเช่าที่ดินทำนาประมาณ 100 ไร่ เนื่องจากมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวมาก จึงสามารถทำได้ และเสียค่าเช่าที่นาเป็นข้าวเปลือกในอัตรา 5 ถังต่อไร่ แต่เมื่อแต่งงานและย้ายมาอยู่ที่บ้านสามีแล้ว นอกจากจะทำนาแล้วยังต้องปลูกแดงโมเป็นอาชีพเสริมด้วย การไปทำไร่แดงโมของคุณจำเนียนและสามี จะไปเช่าที่ดินจังหวัดพระนครศรีอยุธยาทำครั้งละประมาณ 2-3 เดือนแล้วจึงกลับมาอยู่ที่บ้าน แต่ระหว่างที่ทำไร่แดงโมก็กลับมาที่บ้านเป็นระยะ เพื่อช่วยทางบ้านดูแลที่นาและเก็บเกี่ยวผลผลิต

ชีวิตประจำวัน

คุณจำเนียนต้องตื่น ประมาณ ตี 5-6 โมงเช้าเพื่อเตรียมอาหารให้คนในบ้านรับประทานเสร็จแล้วก็จะไปดูข้าวในนากับสามี เพื่อดูความเจริญเติบโตของต้นข้าวและดูปริมาณน้ำในนา รวมทั้งการนิตยา สูบน้ำเข้านา ขุดนา และหว่านปุ๋ย กลับมารับประทานอาหารเที่ยงที่บ้าน ถ้าเสร็จงานแล้วตอนบ่ายก็จะพักอยู่ที่บ้าน แต่ถ้าไม่เสร็จก็ต้องไปทำต่อในตอนบ่าย แล้วตอนเย็นต้องกลับมาทำอาหารที่บ้าน หลังจากนั้นจึงอาบน้ำ ดูโทรทัศน์ และเข้านอนประมาณ 2 ทุ่ม แต่ถ้าเป็นช่วงที่ออกไปทำไร่แดงโมก็จะไปอยู่ที่ไร่ประมาณ 2-3 เดือน นาข้าวทางบ้านพ่อของสามีจะเป็นคนไปดูแล แต่ถ้าต้องทำเพิ่มหรือต้องบำรุงรักษา ก็จะโทรเรียกให้มาทำเช่น หว่านปุ๋ย นิตยาฆ่าแมลง คุณจำเนียนและสามีก็จะขับรถมาทำให้เสร็จ แล้วก็กลับไปทำไร่แดงโมซึ่งเป็นที่เช่าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ไดอะแกรมเครือญาติ

ข้อมูลเกี่ยวกับสมมติฐาน

นวัตกรรมที่เป็นวัตถุ

มีรถกระบะ 1 คัน สำหรับเดินทางไปที่ต่างๆ เช่น ทำไร่แดงโม รวมทั้งบรรทุกเครื่องมือการเกษตรไปไร่ไปนา รถจักรยานยนต์ 1 คัน สำหรับเดินทางในหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีเครื่องใช้ไฟฟ้า ได้แก่ โทรทัศน์ สำหรับรับชมข่าวสารและความบันเทิงต่างๆ ตู้เย็น เพื่อเก็บอาหารและน้ำดื่ม หม้อหุงข้าวไฟฟ้าสำหรับหุงข้าว ทั้งหมดเพื่อประหยัดเวลาและทุ่มแรงในการทำงานและอำนวยความสะดวกสบายในชีวิตประจำวัน

นวัตกรรมที่มีชีวิต

แนวคิดด้านการศึกษาที่สมัยนี้ต้องเรียนให้สูงขึ้นและมีความสำคัญกว่าสมัยก่อน เพราะยิ่งเรียนสูงยิ่งมีโอกาสได้เลือกงานมากกว่า แต่ถ้าไม่ยอมทำงานก็สามารถกลับมาช่วยทางบ้านทำนาก็ได้ อย่างน้อยก็อยากให้เรียนจบชั้น ม.3 เป็นอย่างน้อย

ภาษาในการสื่อสารในครอบครัวและหมู่บ้านจะใช้ภาษาลาวโซ่ง แต่ถ้าติดต่อกับคนนอกที่เข้ามาหรือเวลาออกไปติดต่อกับคนนอกชุมชนก็ต้องใช้ภาษาไทย ตัวหนังสือหรือภาษาเขียนปัจจุบันไม่ได้ใช้แล้ว และก็หากคนอ่านและคนเขียนไม่ได้เพราะส่วนใหญ่เรียนโรงเรียนไทยมาตั้งแต่เด็กก็จะหัดอ่านและเขียนภาษาไทย ภาษาลาวโซ่งใช้เฉพาะพูดคุยกับเพื่อนหรือกับคนที่บ้าน

การทำการเกษตรก็จะทำต่อมาตั้งแต่รุ่นพ่อรุ่นแม่ แต่ถ้าเห็นว่าที่นาของคนที่รู้จักทำได้ดีก็จะถามและก็ทำตามบ้างเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดี ปุ๋ยและสารเคมีต่างๆ ที่ใช้ส่วนใหญ่ทางบริษัทจะเข้ามาแนะนำ หรือเวลาไปซื้อทางร้านจะแนะนำให้ลองใช้และเมื่อใช้แล้วได้ผลดีก็จะใช้ต่อมาเรื่อยๆ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ครอบครัวเดิมของคุณจำเริญทำนาอย่างเดี่ยวเช่าที่ทำนาประมาณเกือบ 100 ไร่ โดยเสียค่าเช่า ในอัตราข้าวเปลือก 5 ถึงต่อไร่ แต่เมื่อแต่งงานแล้วมาอยู่บ้านสามมี ที่บ้านสามมีทำอ้อยและกำลังเลิกมาอยู่ช่วยได้เพียงปีเดียว เพราะในหมู่บ้านเลิกทำอ้อยหมดเมื่อน้อยลงก็ไม่มีคนเข้ามารับซื้อกลุ่มสมาชิกผู้ทำไร้อ้อยก็ต้องเลิกไป และก็ได้อ่านทำนาปรังอย่างเดียวเพราะคิดว่าเป็นสิ่งที่มีความชำนาญมากกว่าและรายได้รวมก็ดีกว่าการทำไร้อ้อย

การที่มีคลองชลประทานส่งน้ำเข้ามาทำให้จากที่เคยทำนาปี ต้องเปลี่ยนมาทำนาปรัง จากที่เคยแห้งแล้งก็ชุ่มชื้นมีน้ำใช้ตลอดทั้งปีเมื่อเข้าหน้าแล้งก็ไม่ต้องกลัวว่าน้ำจะแห้ง ไม่ต้องรอพึ่งฟ้าพึ่งฝนแต่เพียงอย่างเดียว

การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐ

การมีสถานีอนามัยในตำบลคอนมะเกลือ ทำให้คุณจำเริญไปตรวจรักษาเมื่อมีอาการเจ็บป่วย รวมทั้งลูกๆ ของคุณจำเริญด้วย นอกจากนี้ยังสามารถไปขอยาสามัญประจำบ้านมาไว้ที่บ้านเพื่อใช้ในกรณีฉุกเฉินได้อีกด้วย แต่ถ้าทางสถานีอนามัยรักษาไม่ได้คุณจำเริญจะเดินทางไปรักษาที่โรงพยาบาลบางลี่ อำเภอสองพี่น้อง หรือ ในบางครั้งก็เดินทางไปรักษาที่โรงพยาบาลอุ้มถอง อำเภ่อู้มถอง

การเข้ามาของระบบไฟฟ้า ทำให้ใช้หลอดไฟฟ้าให้แสงสว่างที่บ้านในเวลากลางคืนสามารถทำงานหรือเก็บข้าวของต่างๆ ได้ ไม่ต้องใช้ตะเกียง สามารถมีหม้อหุงข้าวไฟฟ้าแทนการหุงข้าวแบบสมัยก่อน รวมทั้งสามารถมีโทรทัศน์ไว้รับชมข่าวสารและความบันเทิงต่างๆ ได้

นอกจากนี้น้ำประปาชุมชน ยังทำให้ครอบครัวสะดวกสบายไม่ต้องหามน้ำมาไว้ที่บ้าน น้ำที่ใช้อีกสะอาดไม่ต้องมารอให้ตกตะกอนก่อน มีน้ำใช้ตลอดทั้งปีแต่ก็ต้องเสียค่าน้ำเพิ่ม ค่าน้ำแพงสุดก็ไม่เกิน 60 บาทต่อหลังคาเรือน และคาดว่าน่าจะลดลงเพราะได้ปรับลดราคาน้ำประปาจากหน่วยละ 5 บาท เหลือหน่วยละ 3 บาท เมื่อต้นปี พ.ศ.2547

การคมนาคม

การที่มีถนนลาดยางภายในหมู่บ้านเชื่อมต่อกับถนนมาลัยแมนทำให้การคมนาคมขนส่งสะดวก สามารถเดินทางออกไปทำไร่แดงโมและเดินทางไปกลับระหว่างไร่แดงโมที่อยู่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและที่บ้านได้ในวันเดียว รวมทั้งสามารถขนผลผลิตทางการเกษตรได้สะดวก ทำให้ขายได้เร็วกว่าช่วงที่ถนนยังเป็นทางดิน การทำนาที่ง่ายขึ้นสามารถขับรถจักรยานยนต์ หรือรถกระบะบรรทุกปุ๋ยและยากำจัดศัตรูพืชไปที่นาได้ ไม่ต้องอาศัยเกวียนเหมือนสมัยก่อน รวมทั้งระยะเวลาที่ใช้เดินทางจากบ้านไปยังที่นาก็น้อยลง

การศึกษา

การศึกษาของคุณจำเนียร จบชั้น ป.4 คุณจำเนียรมีลูกชาย 2 คน คนโตกำลังศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิคสุพรรณบุรี ลูกชายคนที่ 2 กำลังศึกษาชั้น ม.2 โรงเรียนสระยายโสม ตำบลสระยายโสม อำเภออุทุมพร สำหรับการศึกษาลูกทั้งสองคน คุณจำเนียรอยากให้เรียนสูงๆ จะได้ฉลาดทันคนอื่น ไม่ถูกเขาหลอก และจะได้หางานที่ดีๆ มีเงินเดือนทำ ไม่ต้องมาทำอะไรทำนา แต่ตอนนี้ลูกคนที่สองไม่ค่อยอยากเรียน เพราะไม่ค่อยเอาใจใส่ในเรื่องเรียนหนังสืออยากจะทำออกมาทำงานแต่คุณจำเนียรก็พยายามที่จะให้จบ ม.3 ก่อน ถ้าไม่ยอมเรียนต่ออยากจะทำนาก็ไม่บังคับ

สาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้คนในชุมชนไม่สามารถใช้ตัวหนังสือลาวโซ่งได้ เพราะเข้าโรงเรียนหัดอ่านและเขียนตัวหนังสือไทย ไม่ได้หัดตัวหนังสือลาวโซ่ง ภาษาลาวโซ่งใช้เฉพาะภาษาพูดเวลากลับมาที่บ้านหรือพูดกับคนในครอบครัวหรือเพื่อนกัน ทำให้ปัจจุบันก็ใช้ได้เฉพาะภาษาพูดเท่านั้น

สื่อ

โทรทัศน์เป็นสื่อในการรับชมข่าวสารต่างๆ ของคุณจำเนียร ส่วนวิทยุฟังบ้างเป็นบางครั้ง หนังสือพิมพ์คุณจำเนียรและคนในชุมชนไม่ค่อยได้อ่านเนื่องจากไม่มีเวลา และคิดว่าการชมโทรทัศน์ได้เนื้อหารวดเร็วและฉับไว นอกจากจะรับชมข่าวสารแล้ว ยังใช้เพื่อความบันเทิงต่างๆ เช่น ละคร รายการเกมส์โชว์ บางครั้งก็จะดูการ์ตูนกับเด็กๆ

การย้ายถิ่น

ครอบครัวของคุณจำเียนยังไม่มีใครย้ายออกไปนอกครอบครัว ในส่วนตัวของคุณจำเียนเองที่ย้ายออกจากบ้านมาอยู่ที่บ้านฝ่ายชายเพราะฝ่ายชายเป็นลูกชายคนเดียวของครอบครัวจะต้องเลี้ยงผีต่อจากรุ่นพ่อ เมื่อคุณจำเียนแต่งงานจึงต้องมาอยู่บ้านฝ่ายชาย

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 3 : คุณเรื่อง (นามสมมติ)

ข้อมูลทั่วไป

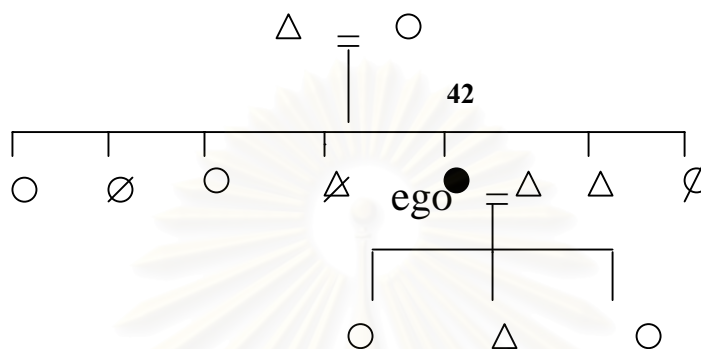
คุณเรื่อง เพศหญิง อายุ 42 ปี ผิวขาว ผมซอยสั้น รูปร่างท้วม ใส่สร้อยคอทองคำและนาฬิกาข้อมือสีทอง บุคลิกดูเป็นผู้ที่มีฐานะดี เหมือนคนที่ไม่ต้องทำงานหนัก พูดชัดถ้อยชัดคำและพูดภาษาไทยกลางได้ชัดเจน ดูจากภายนอกเป็นคนทันสมัย มีอัธยาศัยดีให้ความเป็นกันเองและยิ้มแย้มแจ่มใส คุณเรื่องมีพี่น้องทั้งหมด 7 คน ปัจจุบันเหลือ 4 คน จบการศึกษาชั้น ป.7 โรงเรียนวัดดอนมะเกลือ หลังจากนั้นได้ศึกษาในระบบการศึกษานอกโรงเรียนจนจบมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปัจจุบันแต่งงานแล้ว มีลูก 3 คน มีที่ดิน 45 ไร่ ทำนา 30 ไร่ ที่เหลือทำบ่อเลี้ยงปลา มีรายได้เฉลี่ยต่อปี ประมาณ 180,000 บาท สมัยยังเป็นเด็กคุณเรื่องช่วยทางบ้านทำนาและทำไร่อ้อย ต่อมาได้แต่งงานตอนอายุ 19 ปี เมื่อแต่งงานฝ่ายชายอาสาอยู่ที่บ้าน 2 ปี หลังจากนั้นจึงย้ายไปอยู่บ้านสามี ซึ่งอยู่ห่างจากบ้านคุณเรื่องประมาณ 100 เมตร ปัจจุบันยังทำนาอยู่ แต่ไม่ได้ทำเองแล้วใช้การจ้างคนมาทำ จากการสัมภาษณ์คุณเรื่องเป็นคนที่ค่อนข้างทันสมัย คุณเรื่องบอกว่าเลี้ยงลูกเหมือนเพื่อน จะไม่ห้ามลูกแต่จะคอยดูและคอยเตือน มากกว่าเพราะคุณเรื่องบอกว่าสมัยเป็นเด็กถูกห้ามแล้วไม่ชอบ สิ่งที่ไม่ชอบจึงไม่ยอมนำไปสอนลูก และคิดว่าถ้าเลี้ยงลูกให้ลูกรู้สึกเหมือนเพื่อนเวลามีปัญหาลูกจะกล้าขอคำแนะนำและกล้าเล่าเรื่องต่างๆ ให้ฟัง สามารถเป็นที่ปรึกษาได้ดีกว่า ปัจจุบันนี้คุณเรื่องก็ยังไปมาหาสู่กับทางบ้าน เพราะอยู่ใกล้กันและลูกของคุณเรื่องก็มักจะมานั่งเล่นที่บ้านของตากับยายเป็นประจำ

ชีวิตประจำวัน

ตื่นนอนตอนเช้ามาทำอาหารให้ลูกๆ และสามี เมื่อลูกไปโรงเรียน และสามีเดินทางไปทำงาน ก็จะไปดูนาข้าว คุ่น้ำ ถ้ามีอะไรที่ต้องทำเช่น ฉีดยา หรือ หว่านปุ๋ย ก็จะไปจ้างให้คนที่รับจ้างมาทำ พอตอนบ่ายก็จะทำงานบ้าน ต่างๆ เช่น ซักผ้า ถูบ้าน ล้างจาน ถ้าลูกๆ อยู่ก็จะมาช่วยทำงานด้วย พอตอนเย็นก็จะทำอาหารเตรียมไว้ที่บ้าน พอลูกๆ และสามีเดินทางกลับมาก็จะ

รับประทานอาหารด้วยกัน หลังจากนั้นก็จะอาบน้ำ ดูทีวี บางทีก็นั่งคุยๆ กับลูกไปด้วย และเข้านอนประมาณ 4 ทุ่ม

ไต่ถามประวัติครอบครัว

ข้อมูลเกี่ยวกับสมมติฐาน

นวัตกรรมที่เป็นวัตถุ

บ้านของคุณเรื่อง มีรถกระบะ 1 คัน ส่วนใหญ่สามีจะใช้เดินทางไปทำงานในตัวอำเภอ นอกจากนี้ยังใช้บรรทุกเครื่องมือการเกษตรและผลผลิตทางการเกษตรรวมทั้งใช้เดินทางไปสถานที่ต่างๆ ด้วย รถจักรยานยนต์ 2 คัน สำหรับเดินทางไปหมู่บ้าน ไปจ่ายตลาด และให้ลูกๆ ใช้เดินทางไปหมู่บ้านด้วย เครื่องสูบน้ำสำหรับใช้สูบน้ำในนาข้าว นอกจากนี้ยังมีเครื่องใช้ไฟฟ้าอย่างโทรทัศน์สำหรับใช้รับชมข่าวสารและรายการบันเทิงต่างๆ

นวัตกรรมที่มีชีวิต

ภาษาที่ใช้สื่อสารในครอบครัวและหมู่บ้านจะใช้ภาษาลาวโซ่ง นอกจากนี้จะติดต่อกับคนภายนอกจึงจะใช้ภาษาไทยกลางในการพูดคุย การใช้ภาษาลาวโซ่งจะใช้เฉพาะภาษาพูด ไม่สามารถอ่านและเขียนตัวหนังสือลาวโซ่งได้ เพราะในโรงเรียนก็สอนให้อ่านและเขียนภาษาไทย และภาษาพูดในปัจจุบันก็มีคำภาษาไทยปะปนอยู่มาก รวมทั้งใช้แทนคำศัพท์เดิมในภาษาลาวโซ่ง

ในด้านการศึกษาคณะคุณเรื่องคิดว่าจะส่งลูกให้เรียนสูงที่สุดเท่าที่ลูกอยากจะเรียน จะได้ไม่ต้องมาทำนา ได้ทำงานมีเงินเดือน นอกจากนี้ยังเรียนมากยิ่งรู้มากและรู้กว้างขึ้นมีอิสระในการเลือกงาน

ต่างๆ มากขึ้น จะได้เลือกอาชีพอื่นที่ดีกว่าการทำงาน นอกจากนี้ถ้ามีความสามารถยังอาจจะกลับมาพัฒนาการทำงานหรือทำให้ที่ดินที่มีอยู่เกิดประโยชน์มากขึ้นกว่าการทำงานก็ได้

การทำเกษตรกรรมของคุณเรื่องจะไม่ทำเองแต่จะใช้การจ้างผู้รับจ้างเป็นหลักตั้งแต่การไถ หว่าน จนกระทั่งเกี่ยวข้าวจนออกไปขาย ที่ไม่ทำเองเพราะมันลำบากและเหนื่อย ตัวคนเดียวไม่มีแรงงานจึงใช้การจ้าง อีกทั้งในสมัยนี้ไม่มีการลงแรงกันแล้ว เพราะต่างคนต่างอยู่แบบตัวใครตัวมันมากขึ้น ไม่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันเหมือนสมัยก่อนรู้สึกว่าคุณในหมู่บ้านไม่สามัคคีกันและเห็นแก่ตัวมากขึ้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สมัยตอนเด็กคุณเรื่องเคยไปช่วยพ่อทำไร่อ้อย โดยจะมีคุณพ่อไปเฝ้าดูแลอยู่ด้วย เพราะกลัวว่าหนูจะมาหา เพราะในช่วงนั้นส่วนใหญ่วัยรุ่นหนุ่มสาวจะมีโอกาสได้เจอกันและก็มีหลายคู่ที่หนีตามไปอยู่ด้วยกันรวมทั้งแต่งงานกัน ในช่วงนั้นนอกจากทำไร่อ้อยแล้ว ยังทำนาปีไปด้วย แต่เมื่อคลองชลประทานเข้ามาทำให้คนในชุมชนค่อยๆ เลิกปลูกอ้อยเพราะน้ำดันความเค็มจากพื้นขึ้นมาทำให้ดินเค็ม อ้อยก็ตายและไม่ได้ผลดี รวมทั้งราคาก็ต่ำมาตลอดทำให้คนในหมู่บ้านค่อยๆ เลิกไปหมด และที่บ้านจึงหันมาทำนาปรัง แต่คุณเรื่องไม่ได้ทำนาปรังที่บ้าน มาทำนาปรังหลังจากที่ได้แต่งงานแล้ว

การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐ

การพัฒนาถนนหนทางทำให้ความเจริญเข้ามาแต่ก็รู้สึกว่าคุณในชุมชนเปลี่ยนไปมีน้ำใจให้กันน้อยลงกว่าแต่ก่อน แต่การเดินทางก็สะดวกรวดเร็ว ทำให้ลูกๆ สามารถไปเรียนหนังสือในอำเภอหรือเดินทางไปเรียนที่กรุงเทพฯ ได้ นอกจากนี้ยังสามารถไปรักษาพยาบาลตัวอำเภออุ้มทองได้ เมื่อเกิดการเจ็บป่วยในเวลากลางคืน เช่น คลินิก หรือโรงพยาบาลชนบุรีอุ้มทอง ซึ่งเป็นโรงพยาบาลเอกชน มีความสะดวก ไม่ต้องรอนาน ถึงแม้ว่าจะราคาแพงกว่าโรงพยาบาลของรัฐแต่ก็รู้สึกว่าคุณคุ้มค่า แต่ในกรณีที่เป็นการเจ็บป่วยเล็กน้อยก็ไปรักษาหรือขอยาจากสถานีอนามัยตำบลคอนมะเกลือ

การเข้ามาของระบบไฟฟ้าและการพัฒนาระบบประปาชุมชน ทำให้ได้รับความความสะดวกสบาย สามารถมีโทรทัศน์ไว้ดูข่าวและละครได้ สมัยที่คุณเรื่องยังเด็กยังไม่มีไฟฟ้าเข้ามา บ้านที่มีฐานะดีมากๆ จะมีโทรทัศน์ โดยใช้พลังงานจากแบตเตอรี่ คนในหมู่บ้านโดยเฉพาะเด็กก็จะ

ไปที่บ้านนั้นเพื่อไปดูกัน พ่อแม่ก็จะว่าเพราะไม่อยากจะไปรบกวาน แต่เมื่อมีไฟฟ้าใช้แล้วทุกบ้านก็มีโทรทัศน์สามารถดูที่บ้านตนเองได้ และระบบประปาทำให้มีน้ำสะอาดไว้ใช้ดื่มกินรวมทั้งอาบน้ำและชำระล้างสิ่งต่างๆ ได้ถูกสุขลักษณะ และมีใช้ตลอดทั้งปี เพียงแต่เปิดก๊อกน้ำก็มีน้ำมาใช้ถึงบ้าน แต่ก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำประปา แต่ก็คุ้มค่าเพราะไม่ต้องไปตักน้ำจากสระวัดในตอนเย็นของแต่ละวัน ทุกบ้านก็จะมีถังสังกะสีมุ่งหน้าไปสระน้ำวัดตอนมะเกลือเพื่อไปหาน้ำมาเก็บไว้ใช้บริโภคอุปโภคที่บ้าน

การคมนาคม

สมัยที่ยังไม่มีทางลาดยาง เส้นทางจะเป็นทางดิน หน้าฝนเวลาไปไหนมาไหนไม่ต้องเอารองเท้าไปด้วยเพราะจะเป็นเลน เป็นโคลน ถ้าเอารองเท้าไปด้วยก็ต้องคอยถือเอาไว้ใส่ไม่ได้ ก็ต้องเดินเท้าเปล่า แต่เมื่อมีถนนการเดินทางก็สะดวกขึ้นทั้งในชุมชนและออกไปข้างนอก แต่สิ่งที่ตามมาคือรถในหมู่บ้านมีมากขึ้น ความเจริญก็เข้ามา แต่รู้สึกว่าคนเปลี่ยนไปไม่รักไม่สามัคคีกันเหมือนสมัยก่อน แย่งกันทำมาหากิน จะทำอะไรก็ต้องใช้เงินจ้างไปหมดไม่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันเหมือนก่อน

การศึกษา

สำหรับคุณเรื่องคิดว่าการศึกษาคือสิ่งที่ดีทำให้คนรู้ทันคน มีความรู้มากก็จะกว้างมากมีโอกาสมากกว่าคนที่เรียนน้อย จึงอยากให้เรียนสูงๆ จะได้มีโอกาสเลือกหางานที่ดีๆ ทำไม่ต้องมาทำนาให้ลำบาก แต่ถ้าหางานไม่ได้จริงๆ หรือไม่อยากทำงานอย่างอื่น ก็ค่อยกลับมาทำนาหรือมาช่วยพัฒนาเอาที่ดินที่มีอยู่ไปทำอย่างอื่นให้เกิดประโยชน์มากกว่าการทำนา แต่ไม่ใช่การขายที่นาเพื่อและกับเงิน ตอนนี้ลูกคนที่ 1 และ 2 กำลังเรียนอยู่ชั้นปี 3 และ 1 สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จกรุงฯ ส่วนคนสุดท้องเรียน ระดับ ปวช.ปี 1 สาขาการตลาด ที่โรงเรียนอุ้มทอง ในตัวอำเภออุ้มทอง

สื่อ

สื่อที่ใช้เป็นประจำคือโทรทัศน์ในการรับชมข่าวสารในช่วงหัวค่ำ ได้แก่ สถานการณ์บ้านเมืองต่างๆ คุณละคร ส่วนใหญ่จะดูด้วยกันกับลูกๆ เวลามีปัญหาที่จะปรึกษาหรือมีข้อสงสัยก็สามารถสอบถามได้ทันทีและก็จะแนะนำลูกไปด้วย

การย้ายถิ่น

คุณเรื่องมีลูก 3 คน คนที่ 1 และคนที่ 2 กำลังศึกษาอยู่ที่สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จ ใน กรุงเทพฯ ในชั้นปีที่ 3 และปีที่ 1 ตามลำดับ ส่วนคนสุดท้องกำลังศึกษาอยู่ ปวช.ปี 1 การตลาด โรงเรียนอุทอง อำเภอกู่ทอง

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 4 : คุณชนก (นามสมมติ)

ข้อมูลทั่วไป

คุณชนก เพศหญิง อายุ 49 ปี มีพี่น้อง 7 คน เสียชีวิตไป 2 คน คุณชนกเป็นคนสุดท้อง ปัจจุบันคุณแม่อายุ 94 ปี คุณพ่อเสียชีวิตเมื่อก่อนคุณชนกอายุ 45 ปี คุณชนกยังไม่แต่งงาน อาศัยอยู่กับคุณแม่และหลานอีก 2 คน จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดดอนมะเกลือ มีที่ดินจำนวน 9 ไร่ แต่ให้ญาติซึ่งอยู่ในหมู่บ้านเช่าทำนา ค่าตอบแทนจะได้ประมาณ 2,000-3,000 บาทต่อรุ่น แล้วแต่ว่าจะได้ผลผลิตเท่าใด ไม่ได้กำหนดค่าเช่าตายตัวแล้วแต่คนเช่าจะให้ ปัจจุบันคุณชนกเปิดร้านขายของเบ็ดเตล็ดอยู่ในหมู่ที่ 4 ซึ่งมีแห่งเดียวในหมู่บ้าน เปิดเมื่อ พ.ศ.2539 โดยตั้งอยู่ริมถนนในหมู่บ้าน บนพื้นที่ของคุณชนกเองซึ่งก็มีลูกค้าเข้ามาอุดหนุนอยู่ไม่ขาด มีรายรับจากการขายของในร้านเฉลี่ย 500 – 1,000 บาทต่อวัน เป็นรายได้หลักของคุณชนกที่ต้องมาดูแลครอบครัว ได้แก่ คุณแม่ และหลานสาวอีกสองคนซึ่งเป็นลูกของพี่ชาย ซึ่งเสียชีวิตไปแล้วทั้งพี่ชายและภรรยา ปัจจุบันหลานคนโตเรียนอยู่มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปี 3 ส่วนหลานคนเล็กอยู่บ้านทำงานบ้าน และหารับจ้างต่างๆ ในหมู่บ้าน เพื่อช่วยเพิ่มรายได้ให้ครอบครัวอีกทางหนึ่ง

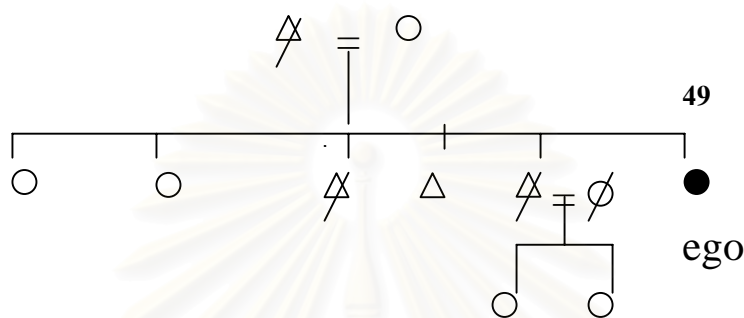
คุณชนกมีรูปร่างท้วม ผิวขาว ใบหน้ารูปสี่เหลี่ยม ไว้ผมประบ่า มีรอยสักที่ต้นแขนขวา คุณชนกเล่าว่าเป็นการสักเพื่อกันงูเห่า ตั้งแต่ยังสาวๆ เนื่องจากสมัยก่อนนั้นต้องลงไปทำนา และงูเห่าก็มีค่อนข้างชุกชุม โดยเสียค่าบูชาครูในการสัก 24 บาท ที่คอมมีสร้อยรูปเหมือน รัชกาลที่ 5 คล้องคออยู่ การแต่งกายเป็นการแต่งกายใส่เสื้อคอกระเช้าและนุ่งผ้าถุง ที่บริเวณหน้าร้านจะมีโต๊ะหิน 2 ชุดไว้ให้ลูกค้านั่ง คุณชนกเป็นคนที่ยุ่ยเก่ง และสนุกสนาน ยิ้มแย้มแจ่มใสให้ความเป็นกันเอง

ชีวิตประจำวัน

คุณชนกส่วนใหญ่จะนอนที่ร้าน ซึ่งปลุกแขกออกมาห่างจากตัวบ้านประมาณ 20 เมตร เมื่อตื่นมาก็จะขึ้นไปบนบ้านช่วยกันกับหลานทำอาหาร และดูแลแม่ และจะมาเปิดร้านขายของและก็

ชายของตลอดทั้งวัน ไม่ค่อยได้ออกไปไหน นอกจากไปซื้อของมาขายที่ตลาดอำเภออยู่ท้องก็ต้องปิดร้าน จะปิดร้านประมาณ 3 ทุ่ม แต่ถ้ามีมานั่งดื่มสุราร่วมกันหลายคนที่บ้านร้านก็ต้องปิดดึกหน่อยประมาณ 4 ทุ่ม

ไต่ถามกรรมเครือญาติ

ข้อมูลเกี่ยวกับสมมติฐาน

นวัตกรรมที่เป็นวัตถุ

บ้านของคุณชนกมีเพียงโทรทัศน์ หม้อหุงข้าว ตู้เย็น 2 เครื่องสำหรับแช่เครื่องดื่มขาย ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกมากกว่านี้เพราะเห็นไม่มีความจำเป็น เท่านั้นที่เพียงพอแล้ว โทรทัศน์ก็เพื่อรับทราบข่าวสารและดูละครเพื่อความบันเทิง เห็นบ้านอื่นเขามีเราก็เลยมีบ้างเพราะเห็นว่ามิประโยชน์ หม้อหุงข้าวทำให้สะดวกรวดเร็วเพราะแค่เสียบปลั๊กก็ร้อได้เลยไม่เสียเวลาต้องมานั่งคอยดูหรือต้องคอยเช็ดน้ำ ตู้เย็นก็เอาไว้แช่น้ำอัดลม เบียร์ น้ำแข็ง และเครื่องดื่มต่างๆ ไว้ขายให้กับลูกค้าถ้าเป็นของตนเองก็จะเข้าร่วมกันในตัวเย็นนั้น

นวัตกรรมที่มีชีวิต

คุณชนกใช้ภาษาลาวโชนงติดต่อกับคนในครอบครัวและคนในหมู่บ้าน จะใช้ภาษาไทยก็ต่อเมื่อติดต่อกับราชการหรือกับบุคคลภายนอกที่เข้ามาติดต่อในเรื่องค้าขาย คุณชนกใช้แต่ภาษาพูดไม่ใช้ภาษาเขียน เพราะที่ไม่สามารถอ่านและเขียนตัวหนังสือภาษาลาวโชนงได้ และการใช้ภาษาในปัจจุบันถึงแม้ว่าจะใช้ภาษาลาวโชนง แต่ก็มีคำไทยปนอยู่มาก จนคำเดิมไม่ใช้กันแล้วแม้แต่ในการประกอบพิธีกรรมซึ่งต้องใช้ภาษาลาวก็ยังมีคำไทยปะปนแทนที่คำในภาษาลาว

ด้านการศึกษายากให้หลานได้เรียนสูงๆ หลานทั้งสองคนเรียนจบจากโรงเรียนวัดดอนมะเกลือ ที่อยากให้เรียนเพราะจะได้ไม่ต้องมาทำอะไรทำนา เพราะมันลำบากมาก จะได้หางานทำและสามารถเลี้ยงตัวเองได้ ซึ่งในเรื่องการเรียนของหลานก็เคยขัดแย้งกับพี่ชายเพราะพี่ชายไม่ยอมให้เรียน พอจบ ม.6 ก็จะให้ออกมาหางานทำ หลานสาวจึงได้เรียนเพียงคนเดียว อีกคนหนึ่งซึ่งเป็นคนน้องต้องอยู่บ้านทำงานบ้านและดูแลย่า ซึ่งก็คือคุณแม่ของคุณชนก ยามว่างก็ต้องออกไปรับจ้างทำงานในหมู่บ้าน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สมัยที่คุณชนกยังสาวเคยทำอะไรข้าวฟ่างกับคุณแม่พ่อ แต่พอมืออ้อยเข้ามาจึงทำอะไรอ้อย ซึ่งก็ให้ผลผลิตที่ดี แต่มาตอนหลังมีปัญหาทั้งในเรื่องต้นทุนสูงขึ้น ราคาคงที่มานาน แต่ก็ยังพอมีกำไรก็ทำมาเรื่อยๆ เมื่อมีการปลูกแตงโมอย่างแพร่หลายในชุมชน ครอบครัวคุณชนกก็ปลูกแตงโมด้วยเช่นกัน แต่พอมีคลองชลประทาน มีน้ำเข้ามาในพื้นที่ ส่งผลให้ดินมีความเค็มอ้อยตาย ปลูกไม่ได้ผล จึงเลิกไปในที่สุด ส่วนแตงโมราคาดีมากในช่วงประมาณ ปี พ.ศ.2534 ทำให้ฐานะครอบครัวดีขึ้น แต่ต่อมาภายหลังโรคเกี่ยวกับเชื้อราทำให้เสียหายมาก ทำไปก็มีแต่ขาดทุน จึงเลิกทำอะไรแตงโม เมื่อมีคลองชลประทานเข้ามาจึงได้ทำนาปรังแต่ต่อมาพี่ชายและคุณแม่พ่อได้เสียชีวิตทำให้ไม่มีคนทำจึงได้ให้ญาติที่รู้จักกันเช่าที่ทำนา และจึงมาเปิดร้านขายของที่ริมถนนเพราะเป็นถนนสายหลักของหมู่บ้านคนในหมู่บ้านจะต้องเดินทางผ่านเข้าออกเป็นประจำ และก็ทำเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐ

การมีคลองชลประทานได้ส่วนหนึ่งมาจากหน่วยงานของรัฐ เมื่อมีน้ำทำให้ในหมู่บ้านไม่แห้งแล้งและมีน้ำใช้ตลอดทั้งปี ส่งผลให้เกิดมีประปาหมู่บ้านส่งน้ำไปยังบ้านเรือนต่างๆ ทำให้ประชาชนได้รับความสะดวกสบาย ไม่ต้องเดินไปหาบน้ำที่วัดดอนมะเกลือในช่วงหน้าแล้งซึ่งบางครั้งน้ำแห้งหมดทำให้ไม่มีน้ำกินน้ำใช้

เมื่อคุณชนกป่วยจะไปรักษาตัวที่สถานีอนามัยตำบลดอนมะเกลือ อย่างเช่น ปวดหัว ตัวร้อน เป็นไข้ ก็จะไปเอายามารับประทาน แต่ถ้าเป็นหนักต้องไปรักษาที่โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 17 ในอำเภอสองพี่น้อง ไม่ค่อยมีการรักษาแบบดั้งเดิมกันแล้วที่ไชยาหม้อ เป่าด้วยเหล็กแต่ถ้ารักษาแล้วไม่หายก็มีคนมารักษาด้วยวิธีแบบดั้งเดิมแล้วหายก็มี

การคมนาคม

ร้านขายของๆ คุณชนกอยู่ติดกับถนน รพช. ซึ่งเป็นถนนสายหลักของหมู่บ้าน คนในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะใช้เส้นทางนี้ รวมทั้งคนภายนอกที่เข้ามาในชุมชนก็ต้องผ่านเส้นทางนี้ด้วยเช่นเดียวกัน สถานที่ตั้งจึงเหมาะสมในการเปิดร้านขายของ นี่เป็นประโยชน์ส่วนหนึ่งที่ชุมชนได้รับจากการมีถนนในหมู่บ้าน ส่วนในด้านการเดินทางคิดว่าเป็นประโยชน์มีความสะดวกสบาย สามารถเดินทางไปอื่นๆ ได้ง่าย การขนส่งหรือซื้อขายสินค้าก็สะดวกและรวดเร็ว ถ้าการเดินทางไม่สะดวก การนำสินค้าเข้ามาขายหรือการไปซื้อของจากร้านค้าส่งที่ตัวอำเภอมาขายก็คงเป็นไปได้ยาก นอกจากนี้การไปติดต่อราชการที่อำเภออุ้มถ้องและตัวจังหวัดก็สะดวกรวดเร็ว อีกทั้งยังทำให้การเดินทางไปรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลทั้งในเขตอำเภออุ้มถ้องและอำเภอสองพี่น้องสะดวก หากเกิดการเจ็บป่วยหนักก็ใช้เวลาเดินทางน้อย การเดินทางไปศึกษานอกตำบลก็ทำได้ง่ายขึ้นด้วย

การศึกษา

คุณชนกเห็นว่าการศึกษาเป็นสิ่งที่ดีมาก เป็นการพัฒนาคนและทำให้เห็นโลกกว้างมีความคิดที่ดีและก้าวหน้า แต่ต้องมีปัจจัยคือเงินที่จะไว้ใช้จ่ายในการศึกษา ถ้าไม่มีเงินโอกาสทางการศึกษาก็ลดลงไปด้วย ซึ่งในหมู่บ้านนี้มีหลายครอบครัวที่มีปัญหาเรื่องนี้ คุณชนกมีความคิดว่าสังคมข้างนอกพัฒนาไปไกล จนบรรณนิยมประเพณีที่ยังคงไว้ในปัจจุบันเป็นสิ่งที่ดีที่ยังสามารถรักษาไว้ได้ แต่ก็อยากให้คนออกไปเรียนข้างนอกให้มากขึ้นเพราะถ้าอยู่ในชุมชนก็จะรู้อยู่แค่ในชุมชน ถ้าออกไปเรียนข้างนอกก็จะมีโอกาสมากขึ้นในหลายๆ ด้าน ทั้งด้านการศึกษาและการหางานที่ดีทำ

หลานคนโตของคุณชนกกำลังศึกษาอยู่ปี 3 มหาวิทยาลัยรามคำแหง คุณชนกเป็นผู้ให้การสนับสนุนเรื่องค่าใช้จ่าย ในช่วงที่พ่อของหลานเสียชีวิตก็ยังคงคิดอยู่ว่าจะมีเงินส่งไหม แต่ก็สงสัยเห็นว่าหลานอยากเรียนจึงต้องส่งให้เรียนจึงได้ไปกู้เงินเพื่อให้หลานได้เรียนหนังสือ และคุณชนกได้ส่งให้หลานใช้เดือนละ 2500 บาท ตัวหลานเองก็ได้ออกไปหางานพิเศษทำเพื่อหารายได้มาใช้จ่ายในการศึกษา โดยเป็นงานโฆษณาสินค้าตามห้างสรรพสินค้าต่างๆ ได้วันละ 500 บาท โดยจะมีงานเป็นช่วงๆ

สี่

คุณชนกไม่ค่อยได้ดูโทรทัศน์เท่าใดนัก เพราะต้องคอยเฝ้าร้านขายของ แต่เวลาคูร่วร่วมกับหลานก็จะสังเกตว่าหลานๆ เวลาดูโทรทัศน์แล้วก็มีกรวิจารณ์ เช่น เสื้อผ้าการแต่งกายว่าดีไม่ดี บางอย่างน่าสนใจ บางครั้งก็เอาเป็นแบบอย่าง บางครั้งก็พูดถึงเรื่องประเพณีต่างๆ แล้วก็มีบอกว่า ประเพณีของเราโบราณ ไม่ก้าวหน้า ไม่มีความทันสมัย ส่วนใหญ่ที่ทำงานก็เป็นการทำตามผู้ใหญ่ เพราะถึงแม้จะรู้สึกว่าเป็นโบราณแต่ก็ยังทำตามอยู่ เพราะเห็นว่าทำกันมานาน จึงทำให้คุณชนกคิดว่า โทรทัศน์มีผลต่อแนวคิดและทัศนคติของคนในชุมชน

การย้ายถิ่น

สมาชิกในครอบครัวของคุณชนกส่วนหนึ่งได้ย้ายออกไปจากบ้าน ทำให้ที่บ้านเหลือเพียง 3 คน คือ แม่ของคุณชนก คุณชนก และหลานสาวซึ่งเป็นลูกของพี่ชายคนที่ 6 ส่วนคนอื่นได้มีครอบครัวและแยกย้ายไปอยู่ที่อื่นกัน พี่ชายคนที่ 4 ไปทำไร่แดงโมที่จังหวัดราชบุรี แต่ส่วนใหญ่จะขาดทุนแต่ก็ต้องทำเรื่อยไปเพื่อหักต้นทุนและหนี้เก่า เพราะถ้าหยุดแล้วก็ต้องใช้นี้ยทุน

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 5 : คุณณษมน (นามสมมติ)

ข้อมูลทั่วไป

คุณณษมน เพศหญิง อายุ 51 ปี มีพี่น้อง 6 คน เป็นคนสุดท้อง สถานภาพโสด มีที่ดิน 3 ไร่ แต่ให้พี่ชายไว้ทำนา จบการศึกษาชั้น ป.4 โรงเรียนวัดดอนมะเกลือ เรียนต่อการศึกษาออกโรงเรียนจนจบชั้น ม.3 ปัจจุบันประกอบอาชีพเย็บผ้าส่ง เป็นหัวหน้ากลุ่มสตรีเย็บผ้า มีสมาชิกประมาณ 20 คน โดยมีจักรเย็บผ้าที่บ้านประมาณ 10 ตัว อยู่ที่บ้านสมาชิก 10 ตัว ไว้ให้สมาชิกเย็บผ้าที่บ้าน ผ้าที่เย็บจะมีเจ้าแก่จากกรุงเทพฯ มาส่งวัตถุดิบและแบบที่ต้องการ เจ้าแก่จะมารับประมาณ 2 อาทิตย์ถึง 1 เดือนต่อครั้ง ทางกลุ่มจะต้องซื้อด้ายและเข็มจักรเย็บผ้าเตรียมไว้ โดยจะไปซื้อในร้านค้าในอำเภอทุ่งศรีหงษ์เป็นจำนวนมากมาเตรียมไว้ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อคนจะอยู่ที่ประมาณ 1,000- 2,000 บาท แต่คุณณษมน บอกว่ารายได้หักต้นทุนแล้วไม่ได้กำไรเท่าใดนัก ก่อนหน้านี้รายได้จะเฉลี่ยรวมไม่ได้แบ่งตามยอดตัดเย็บ ส่วนใหญ่สมาชิกจะไม่ค่อยรับผิดชอบต่องานเมื่อฝากงานให้ทำแล้ว มักส่งไม่ตรงเวลาหรือทำไม่เสร็จ เมื่อเจ้าแก่มารับงานแล้วไม่เสร็จก็ต้องรับผิดชอบค่าเสียหาย บางครั้งหลายหมื่นบาท ทำให้ต้องหักรายได้ส่วนตัวเพื่อใช้ค่าเสียหาย

ปัจจุบันเหลือเก้าแก่ที่มารับสินค้าเพียงรายเดียว ในกลุ่มจึงคิดค่าตอบแทนเป็นรายชิ้นใครทำมากได้มาก ใครไม่ทำก็ไม่มีการขายได้ รายได้ของกลุ่มจึงดีขึ้น

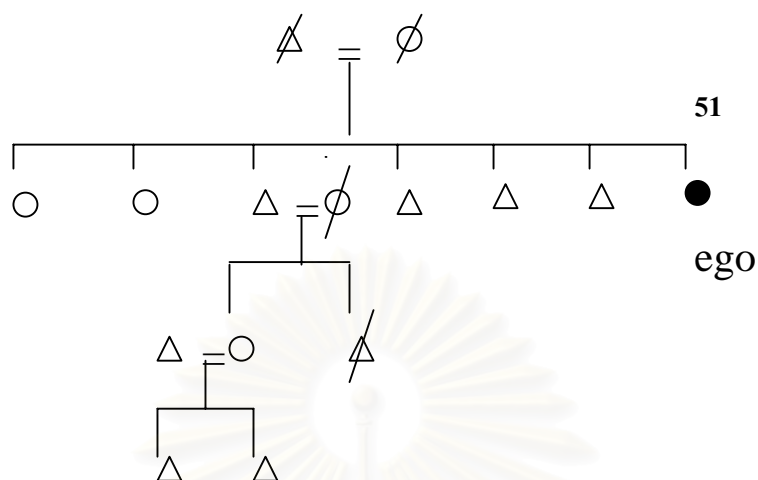
ก่อนที่จะสร้างบ้านในปัจจุบันนี้บ้านจะเป็นบ้านแบบเก่า ใต้ถุนจะอยู่ต่ำเวลาน้ำท่วมทำให้จักรเย็บผ้าที่อยู่ใต้ถุนบ้านถูกน้ำท่วมหมด นอกจากนี้ที่ดิน 3 ไร่ ที่ให้พี่ชายทำนาพี่ชายได้นำไปค้าเงินกู้เพื่อไปทำไร่แดงโม แต่ว่าไม่ประสบความสำเร็จทำให้ไม่มีเงินส่งธนาคาร คุณณษมนเสียใจมากนั่งร้องไห้แต่พี่สาวคนโตมาเยี่ยมเห็นเข้าจึงได้ช่วยสร้างบ้านหลังปัจจุบันให้ และช่วยส่งเงินใช้หนี้ธนาคารให้ด้วย นอกจากนี้ยังช่วยเหลือในหลายๆ เรื่องจนวันนี้พอตั้งตัวได้

สมัยยังเด็กบ้านของคุณณษมนประกอบอาชีพทำนา ที่บ้านมีที่ดินประมาณ 45 ไร่ แต่เมื่อพ่อเสียชีวิตได้เริ่มแบ่งที่ให้กับลูกคนต่างๆ จนปัจจุบันนี้เหลือที่เพียง 3 ไร่ เพราะพี่ๆ บางคนก็ขายไปหมดแล้ว คุณณษมนเลิกทำนาประมาณ 15 ปีแล้ว ครั้งแรกที่เลิกไปทำงานเป็นช่างเย็บเสื้อผ้าในโรงงานที่กรุงเทพฯ ทำได้ประมาณ 4-5 ปี จึงกลับมาที่บ้านมาอยู่ดูแลแม่แลใช้วิชาความรู้จากที่ไปทำงานที่กรุงเทพฯ มาตั้งกลุ่มสตรีเย็บผ้าจนมาถึงปัจจุบันนี้ ชื่อที่ใช้ในปัจจุบันไม่ใช่ชื่อเดิม เพิ่งเปลี่ยนชื่อมาไม่นานนี้เนื่องจากรู้สึกว่าการทำอะไรไม่ประสบความสำเร็จมีปัญหาเยอะ ประกอบกับไปหาพระได้ทักว่าชื่อเดิมเป็นกาลกิณีต้องเปลี่ยนชื่อจึงเปลี่ยนมาใช้ชื่อในปัจจุบัน คุณณษมนพูดไทยค่อนข้างชัดเจน เนื่องจากต้องติดต่อกับงานบ่อย เคยถูกเชิญไปสอนที่สถาบันฝีมือแรงงาน สมยาว ประปาแม่ต๋ำไว้ การแต่งกายประจำวันของคุณณษมนจะใส่เสื้อแขนสั้น นุ่งผ้าถุง ใส่ต่างหูทอง

ชีวิตประจำวัน

ชีวิตประจำวันของคุณณษมนตั้งแต่เช้าจนเย็นจะอยู่บ้านดูแลงานการเย็บผ้า เนื่องจากเป็นหัวหน้ากลุ่มต้องรับผิดชอบงาน และคอยตรวจสอบจำนวนยอดแต่ละวัน รวมทั้งตรวจสอบยอดของสมาชิกที่มาเย็บผ้า เมื่อค้าขายหมดก็ต้องไปที่ร้านในตัวอำเภออุ้มทองเพื่อไปซื้อผ้าและเข็มเย็บผ้า เพราะถ้าหากซื้อในหมู่บ้านจะมีราคาแพงกว่า นอกจากนี้ยังต้องคอยติดต่อประสานงานกับเก้าแก่เพื่อนบ้านรับและส่งของ เพราะเมื่อเวลาส่งผ้าที่ตัดเย็บให้เก้าแก่จะต้องคอยตรวจสอบยอดกับเก้าแก่และเมื่อได้เงินมาแล้วจะต้องตรวจสอบยอดสมาชิกที่มาตัดเย็บ เพื่อแบ่งรายได้ตามส่วนที่ทำงานรวมทั้งต้องหักต้นทุนต่างๆ ด้วยเช่น ผ้า เข็ม และอุปกรณ์ของจักรเย็บผ้าที่ชำรุด ตกเย็นก่อนเข้านอนก็จะต้องตรวจตราดูแลบริเวณห้องเย็บผ้าซึ่งก็เป็นส่วนองใต้ถุนบ้าน เก็บของและปิดประตูให้เรียบร้อย จึงจะเข้านอน

ไต่ถามกรรมเครือญาติ

ข้อมูลเกี่ยวกับสมมติฐาน

นวัตกรรมที่เป็นวัตถุ

บ้านของคุณณมนมีรถจักรยานยนต์ 2 คัน สำหรับไว้ใช้เดินทางในหมู่บ้าน ขับไปซื้อผ้าและเข็มเย็บผ้าที่อำเภออุ้มผาง รวมทั้งขับรับเสื้อผ้าจากสมาชิกที่ตัดเย็บตามบ้าน เครื่องมือการเกษตรจะมีเครื่องสูบน้ำ ส่วนการทำงานของพี่ชายจะใช้การว่าจ้าง เครื่องใช้ไฟฟ้าจะมีโทรทัศน์สำหรับดูข่าวสาร ละคร และดูเย็นไว้ใช้อำนวยความสะดวกในบ้าน

นวัตกรรมที่มีใช้วัตถุ

คุณณมนใช้ภาษาลาวโขงในการติดต่อกันในครอบครัวและกับคนในหมู่บ้าน แต่จะใช้ภาษาไทยกลางติดต่อกับคนนอกหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่มาติดต่องานเย็บผ้า ส่วนภาษาเขียนนั้นไม่สามารถใช้ได้แล้ว

คุณณมนคิดว่าการศึกษาเป็นสิ่งดีทำให้เรามีความรู้มากขึ้น ถ้ามีเวลาได้ อยากไปเรียนให้มากกว่านี้เพราะตอนนี้ไม่มีเวลาเรียน นอกจากนี้ยังมีประโยชน์ในด้านการติดต่อประสานงานเรื่องเย็บผ้าไม่เหมือนสมัยก่อนที่พอจบ ป.4 ก็ออกมาช่วยทำไร่นา ยังไม่เห็นประโยชน์ว่าเรียนสูงแล้วจะไปทำอาชีพอะไรต่อ ออกมาทำงานช่วยทางบ้านหารายได้ดีกว่า แต่ปัจจุบันนี้เห็นว่าการ

เรียนมีความสำคัญจึงเรียน การศึกษานอกโรงเรียน ต่อจนจบ ม.3 อยากจะเรียนต่ออีกแต่ไม่มีเวลา เพราะต้องดูแลงานและดูแลบ้าน รู้สึกว่าเห็นประโยชน์ของการศึกษาเมื่อสายไปแล้ว

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สมัยที่คุณฉมนเป็นวัยรุ่นเคยช่วยทางบ้านทำไร่อ้อย แต่ไม่ได้ทำในที่ของตนเองไปเช่าที่ ทำต่างหาก ส่วนที่นาของครอบครัวเอาไว้ทำนาปีอย่างเดียว นอกจากจะเช่าที่ทำนาแล้วยังไปรับจ้างตัดอ้อยในที่ของคนอื่นๆ ด้วย แต่หลังจากที่พ่อเสียชีวิตก็เลิกทำไร่อ้อยไป ประกอบการที่มีคลองชลประทานทำให้อ้อยไม่ได้ผลผลิตจึงได้เลิกไป คุณฉมนจึงได้เดินทางไปหางานทำในกรุงเทพฯ

การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐ

สถานีอนามัยตำบลคอนมะเกลือเป็นสถานที่ที่คุณฉมนใช้รักษาพยาบาลในเบื้องต้น เช่น เป็นซีสที่หน้าอก มีอาการปวดหัว หรือรู้สึกที่ไม่สบาย ถ้าเป็นมากจะให้ทางสถานีทำหนังสือส่งตัวไปรักษาที่โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 17 ที่อำเภอสองพี่น้อง อย่างกรณีที่เคยรักษา ก็คือ ซีสที่หน้าอกไปที่สถานีอนามัยทางสถานีอนามัยส่งตัวไปผ่าตัดที่โรงพยาบาลดังกล่าว รวมทั้งเคยไปผ่าตัดนิ้วในไตด้วย

ระบบประปาเป็นผลมาจากการมีคลองชลประทาน ทำให้มีน้ำประปาใช้ไม่ต้องลำบากคอยกักเก็บน้ำไว้ใช้ รวมทั้งไม่ต้องไปหาบน้ำในดอนเย็น ทำให้สะดวกสบาย และประหยัดเวลากว่าในสมัยก่อน

การคมนาคม

ถนนหนทางในปัจจุบันดีกว่าสมัยก่อนมาก ก่อนที่จะมีถนนลาดยางทางก็จะเป็นทางดินเป็นหลุมเป็นบ่อ ยิ่งถ้าเป็นหน้าฝนก็จะเดินทางลำบาก แต่เมื่อมีถนนลาดยางทำให้การติดต่อทำได้สะดวก อย่างในเรื่องของการเขี่ยผ้าเก่าแก่ก็สามารถขับรถมารับของได้อย่างสะดวก รวมทั้งเวลาที่อุปกรณ์มีปัญหาหรือด้ายหมดก็สามารถขับรถไปซื้อที่อำเภออุทองโดยใช้เวลาไม่นาน นอกจากนี้ยังรวมถึงการเดินทางไปรักษาพยาบาลเวลาเจ็บป่วย ก็ทำได้สะดวกรวดเร็ว

การศึกษา

คุณชมรมจบการศึกษาชั้น ป.4 โรงเรียนวัดคอนมะเกลือ ต่อมาภายหลังได้เรียนต่อในระบบการศึกษานอกโรงเรียนจนจบชั้น ม.3 คุณชมรมมีความคิดที่จะเรียนต่อแต่ติดด้วยว่าไม่มีเวลาเพราะต้องดูแลกลุ่มสตรีเย็บผ้า และต้องดูแลแม่ที่ป่วย ทำให้ไม่สามารถเรียนต่อได้ ทั้งๆ ที่อยากเรียน เพราะคิดว่าเรียนแล้วมีประโยชน์ได้ความรู้ สามารถใช้ได้ในชีวิตประจำวันทั้งการติดต่องานต่างๆ อีกทั้งเคยได้รับเชิญไปสอนเกี่ยวกับการเย็บผ้าที่สถาบันส่งเสริมอาชีพ ได้มีโอกาสเห็นการศึกษาซึ่งทำให้รู้สึกสนใจมากขึ้น รวมทั้งการตัดเย็บเสื้อผ้าที่มีภาษาอังกฤษซึ่งอ่านไม่ออกทำให้ต้องถามคนอื่น คุณชมรมจึงคิดว่าการเรียนเป็นสิ่งที่ดี ถ้าย้อนเวลากลับไปได้อยากจะกลับไปเรียนให้สูงกว่านี้ และตอนนี้ต้องรับผิดชอบเพื่อน 1 คน จึงอยากให้เขาเรียนให้สูงที่สุดเท่าที่ความสามารถเขาจะทำได้อย่างน้อยก็อยากให้เรียนจนจบ ม.6 เพื่อที่จะได้มีโอกาสหางานอย่างอื่นทำหรือถ้าอยากเรียนต่อก็จะดี เพราะที่นาก็ไม่มีถ้าไม่เรียนสูงจนมีงานทำก็จะลำบากคงต้องไปรับจ้างเขาทำงาน

สื่อ

การรับข้อมูลข่าวสารคุณชมรมจะใช้โทรทัศน์เป็นหลัก ส่วนใหญ่จะดูข่าวสถานการณ์บ้านเมืองต่างๆ และข่าวสารอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ รวมทั้งดูละครหรือการ์ตูนกับหลานๆ แต่ต้องคอยดูแลหลานไม่อยากจะดูมากหรือบ่อยเกินไป เพราะคิดว่าเปลืองค่าไฟฟ้า

การย้ายถิ่น

สมาชิกในบ้านปัจจุบันส่วนหนึ่งได้ย้ายออกไป บ้านที่อยู่ตอนนี้ตั้งอยู่บนที่ดินที่อยู่มาตั้งแต่สมัยคุณพ่อและคุณแม่ของคุณชมรมยังอยู่ แต่พี่ทั้ง 5 คนได้ย้ายออกไปมีครอบครัวหมดแล้ว โดยอยู่ที่คอนมะเกลือ 3 คน คือ พี่สาวคนที่ 1 ย้ายไปอยู่หมู่ 10 พี่ชายคนที่ 3 ไปอยู่หมู่ 1 และพี่ชายคนที่ 5 ย้ายไปอยู่หมู่ 5

ส่วนที่ย้ายไปอยู่นอกตำบลมี 2 คน คือ พี่สาวคนที่ 2 ไปทำงานบริษัทรองเท้าที่กรุงเทพฯ และ พี่ชายคนที่ 4 ไปอยู่ที่ตำบลหนองกระโจะ อำเภอร่องทอง ส่วนตัวของคุณชมรมเองก็เคยย้ายไปทำงานอยู่ที่กรุงเทพฯ ประมาณ 4-5 ปีแล้วจึงย้ายกลับมาบ้านเพราะต้องมาดูแลแม่ พี่ทั้งสองคนที่ย้ายไปอยู่นอกตำบลส่วนใหญ่ไม่ค่อยกลับมา เพราะเหมือนว่าแยกครอบครัวกันออกไปแล้ว ส่วนที่ยังอยู่ในตำบลก็มาบ้าง แต่ก็ไม่ค่อยเพราะว่าต่างก็ต้องมีภาระครอบครัวที่ต้องดูแล

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 6 : คุณรอด (นามสมมติ)

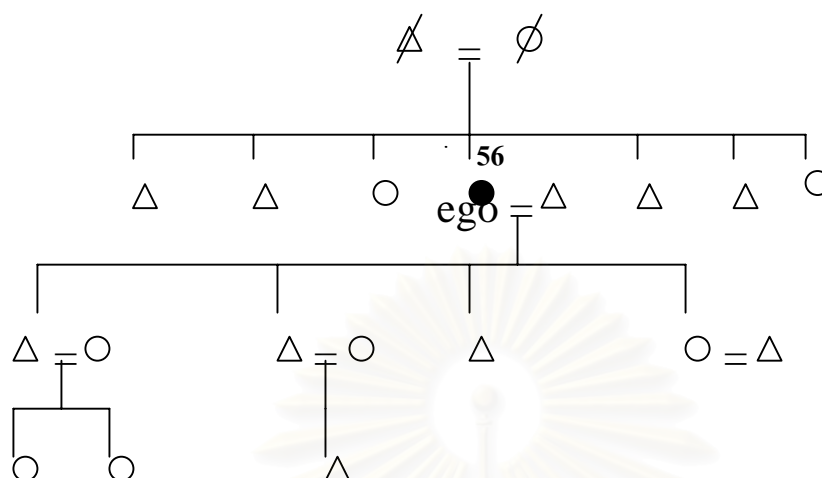
ข้อมูลทั่วไป

คุณรอด เพศหญิง อายุ 56 ปี ผิวขาว รูปร่างผอม เกือบผอม ไร้ผมและมีหัวเสียบ สวมแว่นตา เป็นคนขี้เก๋งและขี้สนุกสนาน ให้ความเป็นกันเอง มีพี่น้อง 7 คน เป็นคนที่ 4 เรียนจบชั้น ป.4 โรงเรียนวัดคอนมะเกลือ แต่งงานแล้วมีบุตร 4 คน บ้านคุณรอดมี ที่ดินประมาณ 30 ไร่ ประกอบด้วย อาชีพทำนา นอกจากทำนาแล้ว คุณรอดยังเป็นหัวหน้ากลุ่มสตรีทอผ้า มีที่กระทู้ที่บ้าน ประมาณ 20 ตัว สำหรับให้สมาชิกมาทอผ้า และส่งผ้าทอที่ได้ไปขายยังพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุทอง และส่งไปขายในงานเทศกาลไทยทรงดำ บางวันคุณรอดก็จะสาวไหม และกรอผ้าที่บ้าน ผ้าของบ้านคุณรอด ได้รับคัดเลือกให้เป็นสินค้า 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ ประจำปี พ.ศ.2546 นอกจากนี้บ้านคุณรอดยังมีรถเกี่ยวข้าว 2 คันสำหรับเกี่ยวข้าวในนาและรับจ้างเกี่ยวข้าวทั้งในหมู่บ้านและในตำบล รวมทั้งตำบลใกล้เคียงที่มาติดต่อด้วย ฐานะของป้ารอดจัดว่าเป็นผู้ที่มีฐานะดีของหมู่บ้าน คุณรอดมีรายได้เฉลี่ยประมาณปีละ 200,000 บาท คุณรอดเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องประเพณีและวัฒนธรรมเกี่ยวกับลาวโซ่งคนหนึ่งของหมู่บ้าน มักจะเป็นผู้ที่ได้รับเชิญให้ไปให้ข้อมูลเกี่ยวกับลาวโซ่งอยู่เสมอ

ชีวิตประจำวัน

คุณรอดจะตื่นนอนตอนเช้าไปดูนา ส่วนขั้นตอนต่างๆ คุณรอดจะใช้เวลา เพราะคุณรอดไม่ค่อยมีเวลา เนื่องจากจะต้องดูแลการทำงานของกลุ่ม ยอดส่งสินค้าและจะต้องติดต่อประสานงานกับทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุทองในเรื่องการจำหน่ายสินค้า คุณรอดจึงต้องเดินทางติดต่อรวมทั้งตรวจจำนวนและนำสินค้าส่งให้ทันตามกำหนด นอกจากนี้ยังต้องดูแลเรื่องรถเกี่ยวข้าว ถ้ามีคนมาติดต่อกว่าจ้างก็ต้องไปเกี่ยวข้าวก็จะมีลูกชายและลูกจ้างดูแลอยู่ เวลาว่างของคุณรอดจึงเป็นช่วงเย็น และต้องไปจ่ายตลาดเพื่อมาทำอาหารเย็นให้คนในบ้านรับประทาน คุณรอดบอกว่าก่อนที่จะมีโครงการ 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ มีเวลาว่างมากนั่งเย็บปักถักร้อยหรือทอผ้าทุกวัน จะอยู่บ้านตลอด แต่พอมีโครงการดังกล่าวทำให้เวลาว่างลดลงน้อยกว่าเมื่อก่อน แต่ก็ช่วยสร้างรายได้ให้ทั้งกับตนเองและสมาชิก

ไดอะแกรมเครือญาติ

ข้อมูลเกี่ยวกับสมมติฐาน

นวัตกรรมที่เป็นวัตถุ

บ้านคุณรอดมี รถเกี้ยวข้าว 2 คันสำหรับรับจ้างเกี้ยวข้าวและเกี้ยวข้าวในไร่ของคุณรอดเอง รถไถนาแบบเดินตาม 2 คัน มีรถกระบะ 2 คัน รถจักรยานยนต์ 1 คัน เครื่องใช้ไฟฟ้ามีโทรทัศน์ ตู้เย็น และเครื่องอำนวยความสะดวกอื่นๆ นอกจากนี้บ้านคุณรอดยังมีโทรศัพท์บ้าน ซึ่งใช้ระบบเสาวิทยุ เพราะไม่มีการเดินสายโทรศัพท์เข้ามาในหมู่บ้าน

นวัตกรรมที่มีชีวิต

ครอบครัวคุณรอดใช้ภาษาลาวโชน่งในการสื่อสารในหมู่บ้านและครอบครัว แต่คุณรอดต้องติดต่อกับคนนอกชุมชนบ่อยเพราะเป็นประธานกลุ่มสตรีต้องติดต่อนำสินค้าไปจำหน่ายจึงต้องใช้ภาษาไทยกลางบ่อย ส่วนตัวหนังสือลาวโชน่งคุณรอดเขียนและอ่านไม่ออกเพราะเรียนโรงเรียนวัดดอนมะเกลือก็สอนแต่ภาษาไทย ไม่ได้หัดเขียนภาษาลาวโชน่งก็เลยใช้ไม่เป็น

การปลูกข้าวในอดีตจะทำเพื่อกินเองเป็นหลัก การปลูกข้าวนาปีเมื่อหว่านข้าวเสร็จก็จะทิ้งไว้ให้โตเอง ถึงเวลาก็จะไปเก็บเกี่ยว ช่วงเวลาที่เหลือจึงมีเวลาว่างมาก การเก็บเกี่ยวคนในหมู่บ้านก็จะลงแรงช่วยกัน เครื่องมือทุ่นแรงก็ไม่ได้ใช้ ใช้เครื่องมือพื้นบ้านกับแรงงานคนและสัตว์เป็นหลัก สิ่งต่างๆ ที่ใช้จะใช้สิ่งๆ ที่หาได้ในหมู่บ้านเป็นหลัก ในปัจจุบันการทำนาปรังทำเพื่อขายเป็น

หลักเก็บไว้กินเท่าที่จำเป็น เวลาว่างก็ไม่ค่อยมีเพราะทำปีละ 2-3 ครั้ง บางบ้านยังทำอาชีพเสริมอีก มีเครื่องทุ่นแรงในการทำซึ่งมีราคาแพง ถ้าไม่ทำเองก็ต้องใช้การจ้างไม่มีการลงแรง เมื่อได้เงินมาก็นำไปซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ มาใช้ในชีวิตประจำวัน บางบ้านยังทำมากหนี้ยิ่งมากได้เงินมากนำไปใช้หนี้หมด

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

คุณรอดเมื่อแต่งงานก็มาอยู่บ้านสามีช่วยทางบ้านทำไร่อ้อย จนมีคลองชลประทานเข้ามาสามารถทำนาปรังได้ จึงเลิกทำนาปี และค่อยๆ เลิกทำไร่อ้อย เพราะโดยรวมแล้วราคาดีกว่าการทำไร่อ้อย ถึงแม้ว่าการทำนาจะเป็นงานหนักกว่าแต่ราคาก็ดีกว่า ประโยชน์ของคลองชลประทานนอกจากจะใช้ในการเกษตรกรรมแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อพื้นที่ด้วยเพราะเดิมที่ดินบริเวณนี้จะแห้งแล้งในช่วงหน้าร้อน ไม้จะยืนต้นแห้งตาย ปลูกอะไรก็ได้ผลดีต้องรอน้ำฝน น้ำได้ดินก็อยู่ลึกมากเจาะน้ำก็เค็ม แต่เมื่อมีคลองชลประทานเข้ามาสภาพพื้นดินมีความชุ่มชื้น เพาะปลูกได้ดีขึ้น น้ำได้ดินก็ไม่ลึกเจาะลงไม่กี่เมตรก็เจอหน้า ทำให้สภาพพื้นดินเพาะปลูกได้ดีขึ้น นอกจากนั้นเมื่อถนนหนทางดีขึ้นก็สามารถเดินทางขนส่งผลผลิตการเกษตรได้ดีขึ้น มีพ่อค้าเข้ามารับซื้อถึงในหมู่บ้าน

การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐ

การพัฒนาสาธารณสุขมีการจัดตั้งสถานีอนามัยตำบลให้ความรู้แก่คนในชุมชน เดิมนั้นเวลาจะคลอดลูกจะใช้หมอด่าแยตตอนคลอดเกิดก็ใช้หมอด่าแย เวลารักษาก็ต้องใช้หมอหมู่บ้าน เพราะจะเดินทางไปนอกหมู่บ้านก็ลำบาก ต้องจ้างรถเสียเงินหลายร้อยและถนนหนทางก็ไม่ดีเหมือนในปัจจุบัน แต่ปัจจุบันเวลาเจ็บป่วยก็จะรักษาที่สถานีอนามัย เวลาที่คุณรอดและสมาชิกครอบครัวเจ็บป่วย ก็จะไปที่สถานีอนามัย แต่ถ้าเป็นมากก็ไปรักษาที่โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 17 ที่อำเภอสองพี่น้อง แต่ถ้าเป็นเวลากลางคืนหรือดึกมาก คุณรอดและครอบครัวจะไปรักษาที่โรงพยาบาลธนบุรี- อุทอง ซึ่งเป็นโรงพยาบาลเอกชน เพราะเส้นทางไม่ไกลมากนัก รักษาได้รวดเร็ว ถึงแม้ว่าจะมีราคาแพงกว่าแต่ก็สะดวกกว่า

การมีระบบน้ำประปาตำบล ทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนไป เดิมนั้นตกเย็นก็ต้องหอบน้ำจากบ่อในหมู่บ้านมาเก็บไว้ที่บ้าน ถ้าเป็นช่วงหน้าแล้งประมาณเดือนเมษายน น้ำในบ่อหมู่บ้านแห้งก็ต้องไปหอบน้ำจากสระวัดคอนมะเกลือ ทำทุกวันบางที่น้ำแห้งก็ไม่มีน้ำกินน้ำใช้ แต่เมื่อมีการทำระบบประปาตำบล เดินท่อน้ำถึงบ้านมีน้ำใช้ตลอดปี น้ำก็เป็นน้ำสะอาด น้อมากินและใช้อาบได้ แต่ก็ต้องเสียค่าน้ำแทนการใช้แรงงานไปหอบเองแต่ก็ดีกว่าทำให้สะดวกสบายมากขึ้น

การคมนาคม

เมื่อมีถนนหนทางดีขึ้นการติดต่อหรือการเดินทางไปที่ต่างๆ สะดวกขึ้น ความเจริญก็เข้ามาด้วย ปัจจุบันมีรถวิ่งกันมากทั้งรถจักรยานยนต์และรถยนต์ ปืน้ำมันก็เข้ามาตั้งในตำบล มีร้านค้าขายของและอุปกรณ์ในการทำการเกษตร เช่น ปุ๋ยและสารเคมีต่างๆ ถ้าเป็นสมัยก่อนต้องออกไปซื้อที่ตลาดสระยายโสม หรือที่ตำบลอำเภออุทอง เครื่องมือเครื่องใช้สำหรับท่อนแรงชาวบ้านก็ใช้กันแพร่หลายมากขึ้น ทำให้คนสบายขึ้น สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ หาได้ง่ายขึ้นมีเข้ามาขายอยู่ตลอดแทบไม่ต้องเดินทางไปซื้อข้างนอก พ่อค้าข้าวก็เดินทางเข้ามารับซื้อข้าวและบรรทุกออกไปไม่ต้องไปขายเอง ตัวแทนค้าปุ๋ยและสารกำจัดศัตรูพืชก็เข้ามาสาธิตและเข้ามานำเสนอสินค้าถึงในหมู่บ้าน

การศึกษา

คุณรอดจบชั้น ป.4 โรงเรียนวัดดอนมะเกลือ ลูกชายคนโตจบชั้น ม.3 ลูกชายคนที่ 2 และ 3 จบชั้น ม.6 โรงเรียนสระยายโสม ส่วนลูกสาวคนสุดท้องจบจากสถาบันราชภัฏนครปฐม ปัจจุบันถนนหนทางดีการเดินทางสะดวก การไปศึกษาทำได้สะดวก สมัยคุณรอดเรียนจบ ป.4 ก็ถือว่าดีแล้ว แต่ปัจจุบันต้องเรียนสูงกว่าเดิม เพราะจะได้มีความรู้ มีโอกาสในการหางานดีๆ ทำ การมาช่วยทางบ้านทำไร่นาไม่จำเป็นแล้วเพราะสามารถจ้างคนมาทำได้ เราแค่คอยดูแลตรวจตราไม่ต้องไปทำเอง

สื่อ

คุณรอดใช้โทรทัศน์เป็นสื่อในการรับชมข้อมูลข่าวสารต่างๆ ทั้งสถานการณ์บ้านเมือง ราคาพืชผลการเกษตร และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม นอกจากนี้ในช่วงหัวค่ำก่อนเข้านอนก็จะชมละครเพื่อความบันเทิง เมื่อครั้งที่ลูกสาวของคุณรอดแต่งงาน มีรายการโทรทัศน์มาบันทึกภาพเพื่อไปนำเสนอเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมของลาวโซ่ง

การย้ายถิ่น

ในครอบครัวของคุณรอดลูกๆ ไม่มีใครย้ายไปต่างจังหวัด มีแต่พี่ชายคนโตทั้งสองคนที่แต่งงานแล้วก็ยังอยู่ในตำบล ลูกชายคนที่สามช่วยงานที่บ้าน ลูกสาวคนเล็กแต่งงานแล้วยังอาศัยอยู่กับคุณรอดที่บ้านและทำงานอยู่ในตำบล

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 7 : คุณรัน (นามสมมติ)

ข้อมูลทั่วไป

คุณรัน เพศหญิง อายุ 60 ปี มีพี่น้องทั้งหมด 8 คน คุณรันเป็นคนที่ 6 แต่งงานแล้วมีลูกทั้งหมด 6 คน คุณรันรูปร่างเล็ก ตาเข มีไฟสีเนื้อที่แก้มขวา ผมดำสลับขาวเกล้าไว้แล้วใช้หวีเสียบ ห้อยรูปเหมือนหลวงปู่อนันตอดิตเจ้าอาวาสวัดคอนมะเกลือไว้ที่คอ สวมกำไลเงินที่ข้อมือทั้งสองข้าง เป็นคนพูดเร็ว แต่พูดไทยไม่ชัดเท่าใดนัก คุณรันเป็นชาวลาวโง่งแต่ไม่ได้เกิดที่บ้านคอนมะเกลือ เดิมเป็นคนบ้านคอนป่อ ตำบลบ้านคอน อำเภอร่องทอง เรียนจบชั้น ป.4 โรงเรียนบ้านคอนป่อ ครอบครัวยุคเดิมประกอบอาชีพทำนามีที่นาประมาณ 10 ไร่ ต่อมาอายุ 24 ปี ได้แต่งงานกับคนบ้านคอนมะเกลือ แต่ก่อนที่ข้าย้ายมาอยู่ที่บ้านคอนมะเกลือ สามปีได้อาสา 1 ปี ไปอยู่ที่ช่วยทำงานที่บ้านคุณรัน 1 ปี หลังจากนั้นจึงได้ย้ายมาอยู่กับสามีที่บ้านคอนมะเกลือจนถึงปัจจุบัน

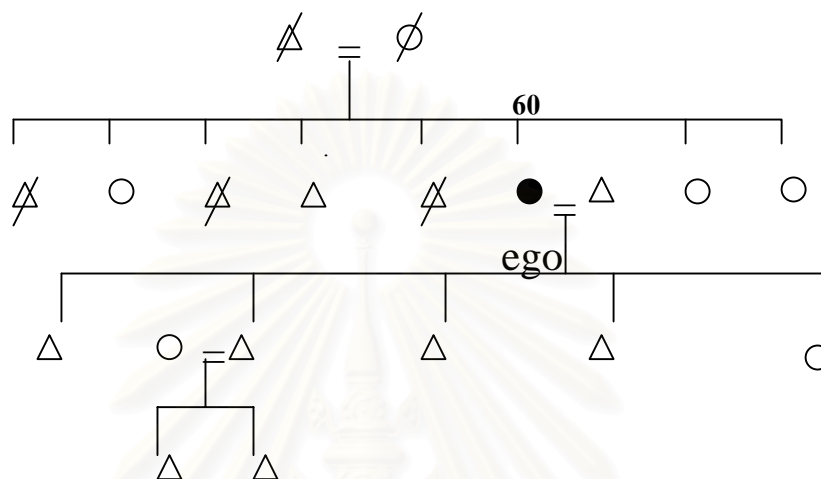
ครอบครัวคุณรันประกอบอาชีพทำนา มีที่นาอยู่ 20 ไร่ นอกจากทำนาแล้วคุณรันและลูกๆ ยังรับจ้างควบคู่ไปด้วย การรับจ้างจะเป็นคนรับจ้างต่างๆ เช่น ทำนา ไถดิน หว่านข้าว ไล่ปุ๋ย ฉีดยา ในหมู่บ้านแล้วแต่เขาจะมาร่วจ้างว่าจะมาจ้างเมื่อไหร่ นอกจากนี้บางช่วงยังไปเช่าที่จังหวัดอยุธยาเพื่อทำไร่แดงโมโดยไปช่วยกันทำกับลูกๆ แต่ส่วนใหญ่รายได้ก็ไม่ดีเท่าที่ควรหักต้นทุนแล้วเหลือกำไรน้อยมาก บางครั้งก็เท่าทุน แต่ก็ต้องทำเพราะยังมีเงินหมุนเวียนบ้าง รายได้ต่อปีของครอบครัวคุณรันอยู่ที่ประมาณ 40,000-50,000 บาท จากการสัมภาษณ์ทำให้รู้สึกว่าคุณรันเป็นครอบครัวที่ค่อนข้างลำบาก เพราะมักจะบ่นว่าทำมาหากินไม่ค่อยขึ้น รายได้ในครอบครัวไม่ดีไม่ค่อยพอกินพอใช้ ข้าวไม่ได้ราคาข้าง มีลูกทั้งหมด 6 คน ไปทำงานที่อื่น 2 คน ส่วนที่เหลือก็ไม่ไปไหนอยู่ช่วยทำนาและรับจ้างเช่นกันคุณรันกล่าวว่าอยากจะมีรถกระบะไว้บ้างแต่ก็ไม่มีเงินซื้อ ส่วนเครื่องใช้ไฟฟ้าที่บ้านส่วนใหญ่ก็ผ่อนเขามาใช้ นอกจากนี้ค่าปุ๋ย ค่ายาต่างๆ ก็ยังค้างเขาอยู่ยังใช้ไม่หมดทำให้รู้สึกเป็นภาระในครอบครัว

ชีวิตประจำวัน

คุณรันจะตื่นแต่เช้าทำกับข้าวให้คนในบ้านรับประทาน จากนั้นก็จะไปดูข้าวในนากับลูกๆ บางครั้งก็ให้ลูกไป เพื่อดูต้นข้าวว่าเป็นอย่างไรเพื่อที่จะต้องเตรียมไล่ปุ๋ย หรือพ่นยา รวมทั้งดูระดับน้ำในนาด้วย ถ้าน้ำน้อยก็ต้องชักน้ำเข้านา แต่ถ้าเยอะมากไปก็ต้องสูบน้ำออก ตอนบ่ายก็จะวางพักผ่อนที่ได้ดูนบ้าน แต่ถ้ามีคนมาจ้างให้ไปทำงานก็จะไป บางทีก็ไปพร้อมกับลูกๆ ถ้ามีหลายเจ้าก็แยกกันไป งานที่ทำก็ทำนาแต่เป็นนาของคนอื่นที่เขาไม่ทำเองจะจ้างเป็นอย่างไรๆ ไป เช่น ไถ

หว่าน ใส่ปุ๋ย ถีดยา เป็นต้น ค่าจ้างก็จะเป็นอัตราต่อไร่ ตกเย็นก็จะกลับมาทำกับข้าวที่บ้านหลังจากที่รับประทานอาหารเช้าก็จะอาบน้ำ ดูโทรทัศน์เพื่อดูละครและดูข่าวพอข่าวจบจึงเข้านอน

ไดอะแกรมเครือญาติ

ข้อมูลเกี่ยวกับสมมติฐาน

นวัตกรรมที่เป็นวัตถุ

ที่บ้านของคุณรัน มีรถจักรยานยนต์ 1 คัน สำหรับเดินทางในหมู่บ้าน ไปทำนา และเดินทางไปรับจ้างทำงานในหมู่บ้าน เครื่องใช้ไฟฟ้ามีเพียงหม้อหุงข้าวและโทรทัศน์ สำหรับรับชมข่าวสารและดูละครเพื่อความบันเทิง คุณรันอยากมีรถกระบะไว้ใช้บ้างแต่ก็ไม่มีเงินพอที่จะซื้อพยายามเก็บเงินแต่ทำไม่ได้ เพราะว่าจะได้ไว้ทุนแรงเวลาขนปุ๋ยหรือยาไปนาและบรรทุกข้าว รวมทั้งเวลาเดินทางไปทำไร่แดงโมต่างจังหวัดจะได้เดินทางได้สะดวก เพราะปัจจุบันถ้าไปไร่แดงโมต้องจ้างรถ หรือเวลาจะเดินทางไปไหนไกลๆ ก็ต้องจ้างรถ ส่วนเครื่องใช้ไฟฟ้าในปัจจุบันก็ใช้ระบบเงินผ่อน ยังส่งไม่หมดบางครั้งค้างส่งก็ต้องหาเงินมาใช้เพราะกลัวเขาจะยึด

นวัตกรรมที่มีใช้วัตถุ

การใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารในครอบครัวและในชุมชนใช้ภาษาลาวโซ่ง โดยใช้เฉพาะภาษาพูด ไม่สามารถใช้ภาษาเขียนได้ ส่วนภาษาไทยจะใช้ติดต่อกับคนไทยที่เข้ามาติดต่อหรือใช้

ภาษาไทยในการสื่อสาร ส่วนตัวคุณรันเองก็ยังพูดไทยกลางไม่ชัดเท่าใดนักประกอบกับคุณรันเป็นคนพูดเร็ว ทำให้ต้องถามซ้ำกันบ้าง

การจ้างงานนั้นสมัยก่อนยังไม่มี การทำนาต่างๆ จะใช้การ “ลงแรง” ตอบแทนกันไปถ้าเคยไปช่วยเขาเวลาเราจะทำเขาก็จะมาช่วยไม่ค่อยมีปัจจัยเรื่อง “เงิน” เข้ามา แต่ในปัจจุบันเงินสำคัญจะทำอะไรก็ต้องใช้เงิน ในปัจจุบันนี้จึงไม่มีการ “ลงแรง” ใช้การจ้างอย่างเดียว บางบ้าน จ้างตั้งแต่เริ่มปลูกจนเก็บเกี่ยวก็มี และก็ไม่ต้องนำมาเก็บที่ยุ้งข้าวแล้วเพราะเก็บเกี่ยวเสร็จก็มีคนรับซื้อขึ้นรถไปแล้ว

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ครอบครัวของคุณรันเคยทำไร่อ้อย แต่ปัจจุบันไม่ได้ทำแล้ว เนื่องจากจากคลองชลประทานเข้ามา ทำให้ดินชุ่มชื้น แต่ส่งผลให้ดินเสีย เนื่องจากน้ำใต้ดินทำให้ดินเค็มทำอ้อยไม่ได้ผล และราคาก็ไม่ขึ้นมาหลายปี จึงค่อยๆ เลิกไปในที่สุด แล้วมาทำนาปรังแทน เพราะทำได้ปีละ 2 ครั้ง

การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐ

คุณรันเวลาป่วยหรือไม่รู้สึกลงสบายจะไปที่สถานีอนามัยคอนมะเกลือเพื่อดูอาการและรักษาในเบื้องต้น ที่เคยไปรักษาได้แก่ ปวดหัว ตัวร้อน ไม่สบาย ทำแผลเล็กๆ น้อยๆ

ระบบประปาทำให้ที่บ้านมีความสะดวกในการใช้น้ำสำหรับอุปโภคบริโภค เช่น ต้ม หุงข้าว ทำอาหาร อาน้ำ เป็นต้น ไม่ต้องไปหาบจากสระเหมือนสมัยก่อน ปัจจุบันสบายขึ้นแต่ก็ต้องมีรายจ่ายค่าน้ำเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

ระบบไฟฟ้าทำให้มีแสงสว่างใช้ในเวลากลางคืนแทนการจุดตะเกียง สามารถทำงานบ้านในเวลากลางคืนได้ รวมทั้งสามารถดูโทรทัศน์รับฟังข่าวสารได้

การคมนาคม

การพัฒนาถนนต่างๆ ในความรู้สึกรันคิดว่าดีขึ้นทำให้เดินทางสะดวกรวดเร็วขึ้น แต่คุณรันคิดว่าตัวเองได้ใช้ประโยชน์น้อย เพราะไม่มีรถกระบะ และการมีถนนเข้ามาคุณรันก็รู้สึกว่าไม่ค่อยได้ประโยชน์เท่าใดนัก รายได้ก็ไม่เพิ่มขึ้นฐานะทางบ้านยังยากจนเหมือนเดิม

การศึกษา

คุณรันจบการศึกษาชั้น ป.4 ส่วนลูกๆ ทั้ง 6 คน จบการศึกษาชั้น ป.6 โรงเรียนวัดดอนมะเกลือ ที่ไม่ได้เรียนต่อก็เพราะว่าลูกบางคนหัวไม่ไปเรียนไม่ไหว และฐานะทางบ้านก็ลำบากไม่มีเงินจะส่งให้เรียน และลูกๆ ก็ชอบทำงานเพราะไม่ชอบเรียน อยากทำงานอิสระไม่ต้องมีใครมาบังคับ แต่ถ้าเรียนสูงมีงานมีเงินเดือนทำก็คงไม่ต้องมาลำบากอย่างนี้ อย่างน้อยก็น่าจะมีเงินมาช่วยเหลือคนในครอบครัวบ้าง

สื่อ

คุณรันใช้โทรทัศน์ในการรับสื่อต่างๆ โดยการดูข่าว รายการบันเทิง โดยจะดูกับลูกๆ ในตอนหัวค่ำก่อนเข้านอน โทรทัศน์ที่ใช้อยู่ก็ยังไม่หมด ต้องหาเงินส่งไปเรื่อยๆ นอกจากโทรทัศน์แล้วเดี๋ยวนี้มี ซีดีแผ่นภาพและเสียงสำหรับชมภาพยนตร์ต่างๆ คนในบ้านก็อยากดู ก็ต้องไปซื้อเครื่องเล่นซีดีมาทำให้ต้องมีภาระในการผ่อนเพิ่มขึ้นมาอีกรายการ

การย้ายถิ่น

สมาชิกในครอบครัวของคุณรัน มีลูก 6 คน ย้ายออกไปทำงานต่างจังหวัด 2 คน คือ ลูกสาวคนที่ 5 ไปทำงานร้านเสริมสวย อยู่ที่จังหวัด นนทบุรี และลูกชายคนที่ 6 ไปทำงานในไร่ทุเรียน ที่จังหวัดจันทบุรี ประมาณ 2-3 เดือนจึงกลับมาเยี่ยมแต่บางครั้งก็หายไปนาน ส่วนอีก 4 คนอาศัยอยู่ที่บ้านกับคุณรันและสามี

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 8 : คุณเกิด(นามสมมติ)

ข้อมูลทั่วไป

คุณเกิด เพศหญิง อายุ 69 ปี มีพี่น้อง 2 คน คุณเกิดเป็นคนโต แต่งงานแล้วมีบุตรทั้งหมด 9 คน แต่เสียชีวิตไปแล้ว 2 คน ปัจจุบันมีสมาชิกที่อยู่ในบ้านจำนวน 6 คน คุณเกิดจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดดอนมะเกลือ มีที่ดิน 10 ไร่ แบ่งเป็นทำนา 3 ไร่ ผลผลิตที่ได้เก็บไว้บริโภคในครอบครัว อีก 7 ไร่ ปลูกหน่อไม้ฝรั่งส่งขาย โดยมีลูกชายคนที่ 5 ดูแล ส่วนตัวคุณเกิดจะเพาะเลี้ยงไหมไปด้วย ไหมจะขายได้กิโลกรัมละ 1,000 บาท ได้ปีละประมาณ 5,000 บาท เป็นรายได้เสริมไปด้วย ครอบครัวของคุณเกิดมีรายได้เฉลี่ยปีละประมาณ 80,000-10,000

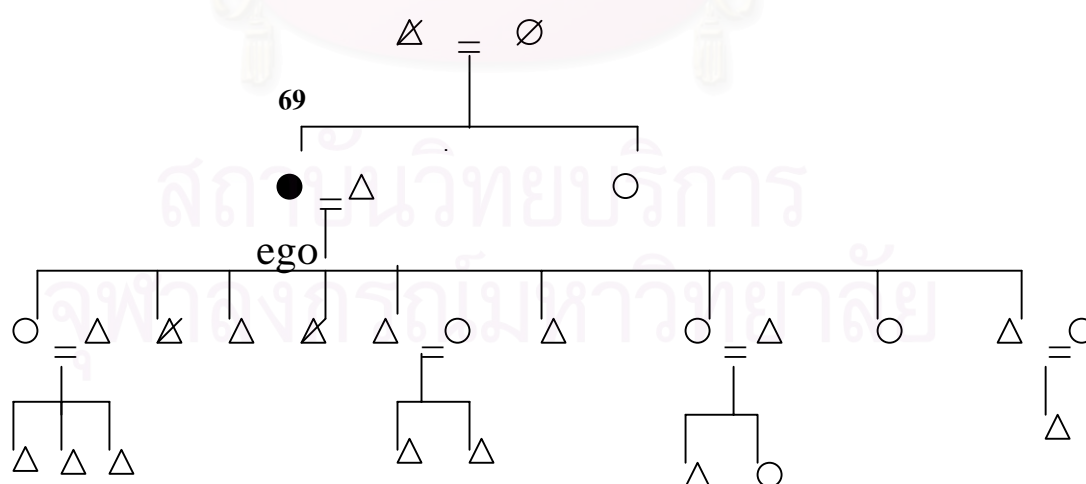
บาท ในสมัยก่อนคุณเฑจะทอผ้าเองด้วยกี่กระตุกเล็กซึ่งเป็นของพื้นบ้าน แต่เลิกทำมาประมาณ 3 ปี เนื่องจากใช้เวลานาน และอุปกรณ์ที่ใช้มีราคาแพงขึ้น

คุณเฑมีลักษณะผอม ใบหน้ารูปไข่ เวลาเดินหลังงอเล็กน้อย เวลาพูดจะพูดช้า คุณเฑมักจะทานหมากด้วยในยามว่าง การแต่งกาย คุณเฑยังแต่งกายตามแบบวัฒนธรรมดั้งเดิมอยู่ จะเกล้าผมและใช้หวีเสียบไว้ นุ่งผ้าทอลายแดงโม ไม่สวมเสื้อแต่จะใช้ผ้าคาดอก และคุณเฑจะแต่งตัวอย่างนี้ในชีวิตประจำวัน

ชีวิตประจำวัน

คุณเฑจะตื่นนอนประมาณตี 5 ทำอาหารเลี้ยงคนในครอบครัว หลังจากนั้นก็เลี้ยงไหม โดยการเก็บใบหม่อนที่ปลูกไว้บริเวณบ้าน นำมาให้หนอนไหมกิน และคอยดูจำนวนหนอนไหม ดูความเจริญเติบโตของตัวหนอนไหม รวมถึงการจับคู่ผสมพันธุ์หนอนไหมเพื่อเพาะพันธุ์ไหม หลังจากนั้นก็จะดูแลหลานที่อยู่ที่บ้าน หรือบางครั้งก็อาจไปช่วยลูกรดน้ำไร่น้อยไม่ฝรั่ง พอใกล้เที่ยงก็จะเตรียมอาหาร ช่วงบ่ายถ้าว่างก็จะนอนพักผ่อน ทำงานบ้านเล็กๆ น้อยๆ และเล่นกับหลานๆ ตกเย็นจะทำอาหารเย็นเลี้ยงคนในครอบครัว เสร็จแล้วก็จะอาบน้ำดูโทรทัศน์ และเข้านอนเวลาประมาณ 2-3 ทุ่ม

ไดอะแกรมเครือญาติ

ข้อมูลเกี่ยวกับสมมติฐาน

นวัตกรรมที่เป็นวัตถุ

บ้านของคุณเกิดมีรถกระบะ 1 คัน รถจักรยานยนต์ 1 คัน รถไถนาแบบเดินตาม 1 คัน เครื่องสูบน้ำ 1 เครื่อง เครื่องใช้ไฟฟ้าได้แก่ ตู้เย็น หม้อหุงข้าว อย่างละ 1 เครื่อง รถกระบะและรถจักรยานยนต์เอาไว้ใช้เดินทาง ทำให้มีความสะดวกสบาย นอกจากนี้รถกระบะยังสามารถใช้บรรทุกของได้อีก ส่วนเครื่องใช้ไฟฟ้าก็ใช้อำนวยความสะดวกสบาย และการซื้อก็จะซื้อเงินสดไม่ซื้อเงินผ่อนเพราะจะเป็นภาระในระยะยาว

นวัตกรรมที่มีใช้วัตถุ

การใช้ภาษาในการสื่อสารระหว่างคนในครอบครัวและคนในหมู่บ้านด้วยภาษาลาวโซ่ง แต่เป็นเฉพาะภาษาพูด เพราะไม่สามารถเขียนหรืออ่านตัวหนังสือลาวโซ่งได้ จะใช้ภาษาไทยกับผู้ที่มาติดต่อที่เป็นคนไทย เช่น การค้าขาย หรือในการติดต่อราชการ ที่อำเภอ เป็นต้น

การทำหน่อไม้ฝรั่ง มาจากการที่ลูกสาวแต่งงานแล้วไปทำไร่หน่อไม้ฝรั่งที่อำเภอสองพี่น้อง แล้วได้ผลดี ปลูกครั้งเดียวให้ผลผลิตได้ถึง 4 ปี โดยการเก็บเกี่ยวจะเก็บเกี่ยว 2 เดือน และพักไว้ 1 เดือนเพื่อให้ต้นได้พัก ความรู้ที่ใช้ในการปลูกก็มาจากลูกสาวที่แนะนำ การปลูกใช้สารเคมีน้อย ส่วนใหญ่จะใช้สมุนไพร ผลสมเอาเองในการป้องกันศัตรูพืช เช่น สะเดา เป็นต้น

เรื่องการศึกษา เนื่องจากมีที่นาไม่มากมีแค่ 10 ไร่ จึงอยากให้ลูกและหลานเรียนหนังสือให้สูงเพื่อที่จะได้มีโอกาสหางานทำมีเงินเดือนใช้ เพราะถ้าไม่มีความรู้ก็ต้องไปทำงานหรือรับจ้างเขามันลำบาก แต่ที่สำคัญก็คือในการศึกษาต้องใช้เงิน ทางครอบครัวมีปัญหาเรื่องการเงินไม่ค่อยจะมีส่งเสียให้เล่าเรียน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

คลองชลประทาน ทำให้มีน้ำใช้ทำการเกษตรตลอดทั้งปี รวมทั้งมีน้ำกินน้ำใช้ด้วย ชาวที่ปลูกก็ดีขึ้นเพราะมีน้ำ สมัยก่อนนั้นบางทีปลูกข้าวไม่มีน้ำข้าวก็ตาย ครอบครัวก็ไม่กินมิใช่ ต้องไปยืมเพื่อนบ้านหรือบ้านสนิท น้ำพอดกเย็นก็ต้องไปหาบมาจากสระในหมู่บ้านหรือที่สระในวัดดอนมะเกลือ มาใส่ตุ่มที่บ้านเอากลับไว้กินไว้ใช้ แต่เดี๋ยวนี้สบายกว่าสมัยก่อนแล้วไม่ลำบาก

การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐ

สถานีนอนามัยตำบลคอนมะเกลือ เป็นสถานที่ที่ชุมชนและครอบครัวใช้รักษาพยาบาลเวลาเจ็บป่วย และเป็นที่พักพยาบาลด้านสุขภาพ ชุมชนเคยไปรักษาโรคกระเพาะ และพาหลานไปรักษาเวลาไม่สบายหรือเป็นไข้ตัวร้อน ถ้าป่วยมากทางสถานีจะส่งไปรักษาที่โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 17 อำเภอสองพี่น้อง

ระบบประปาช่วยให้ครอบครัวชุมชนน้ำใช้อาบใช้กินตลอดทั้งปี ไม่ต้องไปหาน้ำเช่นในสมัยก่อนส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากคลองชลประทานที่ทำให้มีน้ำมาทำน้ำประปาจ่ายไปตามบ้านเรือนในตำบลคอนมะเกลือได้ตลอดทั้งปี ระบบไฟฟ้าก็ทำให้สามารถใช้เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ ได้ ทำให้หุ่นแรงและประหยัดเวลาทำให้ชีวิตสบายกว่าในสมัยก่อน

การคมนาคม

ก่อนที่จะมีถนนลาดยางแบบในปัจจุบัน จะเป็นทางฝุ่นเวลารถวิ่งจะมีฝุ่นคลุ้ง การเดินทางยังลำบาก ยิ่งก่อนหน้านั้นคนในหมู่บ้านจะไม่ค่อยออกไปนอกชุมชนถ้าไม่จำเป็น เพราะไกลและลำบากต้องใช้การเดินทางเท้า ไม่มีรถเหมือนในปัจจุบัน เมื่อมีถนนแล้วการเดินทางที่ชุมชนใช้เดินทางเป็นประจำก็คือการเดินทางไปอำเภออุ้มทอง เพื่อไปตลาด หรือบางครั้งก็ไปในตัวจังหวัด การเดินทางจะใช้รถยนต์กระบะเป็นหลัก รวมทั้งใช้ในการขนส่งหน่อไม้ฝรั่งไปขาย ที่ร้านรับซื้อ ในเขตหมู่ที่ 7 บ้านทุ่งกระเจ็ด ชุมชนคิดว่าถนนมีประโยชน์กับครอบครัวช่วยในการขนส่งสินค้า ทำให้ครอบครัวมีรายได้ และสามารถเดินทางติดต่อในที่ต่างๆ โดยใช้เวลาน้อยและยังทำให้ข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ เข้ามาขายในหมู่บ้านได้สะดวก แต่สิ่งที่ตามมาด้วยก็คือค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น

การศึกษา

ชุมชนจบการศึกษาชั้น ป.4 โรงเรียนวัดคอนมะเกลือ ซึ่งเป็นชั้นสูงสุดในขณะนั้น และลูกทุกคนของชุมชนก็ให้เรียนหนังสือจนจบชั้นสูงสุดของโรงเรียนวัดคอนมะเกลือทุกคน แต่ในสมัยนั้นฐานะทางบ้านไม่ดี จะส่งให้เรียนต่อก็ไม่เงิน อีกทั้งการเดินทางก็ลำบากเพราะต้องเดินทางไปเรียนนอกตำบล จึงไม่ได้ให้เรียนต่อ ให้ออกมาช่วยกันทำงาน ส่วนในปัจจุบันคิดว่าการเรียนเป็นสิ่งที่สำคัญมากเพราะสามารถทำงานได้ จึงอยากให้หลานเรียนสูงๆ จะได้ไม่ต้องลำบาก เพราะที่ดึกก็มีน้อย ถึงจะมาทำไร่ทำนาก็ไม่พอกินพอใช้ อยากให้เรียนสูงๆ จะได้หางานดีๆ มีเงินเดือนใช้ไม่ต้องมาลำบากและสามารถเลี้ยงตัวเองได้

สี่

คุณเคยใช้ประโยชน์จากโทรทัศน์ในการดูละคร ดูโทรทัศน์ รายการเกมส์โชว์ ข่าวการเมือง ทำให้ได้รับข่าวสารและได้รับรู้เรื่องราวที่บางอย่างไม่เคยรับรู้มาก่อน แต่บางอย่างก็รู้สึกว่าจะไม่เหมาะสมสำหรับเด็ก เช่นเรื่องที่ขัดต่อศีลธรรมและขนบธรรมเนียมอันดีงาม เช่น ละครหรือหนังต่างประเทศที่มีเรื่องราวของหนุ่มสาวรักกันในเชิงชู้สาว หรือแต่งตัวในลักษณะที่ล่อแหลมก็ต้องคอยเตือนและแนะนำหลานๆ ให้ได้รู้และทราบว่า และอีกส่วนหนึ่งก็คือการแต่งกายของเด็กและวัยรุ่นในปัจจุบันมักจะเลียนแบบการแต่งกายจากในโทรทัศน์ จะแต่งกายตามวัฒนธรรมก็เฉพาะงานประเพณีสำคัญเท่านั้น ประกอบกับการตัดเย็บที่ต้องใช้เวลา มีราคาแพง และโอกาสใสน้อยจึงไม่ค่อยได้ตัดเย็บเองแล้ว ทำให้การซื้อหาเสื้อผ้าทั่วไปมาใส่สะดวกสบายกว่า ที่ซื้อส่วนใหญก็ได้แก่ ตลาดนัดในหมู่บ้าน ตลาดอำเภออุทุมพร หรือในตัวจังหวัด

การย้ายถิ่น

สมาชิกในครอบครัวคุณเคยบางส่วนได้ย้ายออกไปอยู่จากนอกชุมชนได้แก่ ลูกคนที่ 3 ไปมีครอบครัวและทำงานที่อุดรในกรุงเทพฯ ลูกคนที่ 6 แต่งงานทำร้านขายเจดีย์ปูนอยู่ที่ตลาดในอำเภออุทุมพร ลูกคนที่ 8 แต่งงานไปอยู่อำเภอสองพี่น้อง ทำไร่น้ำอ้อยไม่ฝรั่งและเป็นคนที่มาแนะนำให้ทางบ้านปลูกน้ำอ้อยไม่ฝรั่ง ลูกคนที่ 9 แต่งงานแล้วย้ายไปทำไร่น้ำอ้อยอยู่ที่จังหวัดหนองคาย นานครั้งจึงกลับมาเยี่ยม หรือเวลาที่จะจัดงานที่บ้านจึงติดต่อไปแต่บางครั้งไม่ว่างก็มาไม่ได้ ลูกคนโตแต่งงานแล้วย้ายจากบ้านแต่ยังอยู่ในตำบลโดยย้ายไปอยู่ที่หมู่ 1 มีลูกชายคนที่ 5 ที่ถึงแม้จะแต่งงานแล้วแต่ก็ยังคงอยู่ช่วยดูแลทางบ้าน

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 9 : คุณโอ่ง (นามสมมติ)

ข้อมูลทั่วไป

คุณโอ่ง เพศชาย อายุ 57 ปี มีพี่น้อง ทั้งหมด 7 คน คุณโอ่งเป็นคนสุดท้อง แต่งงานแล้ว มีบุตร 4 คน จบการศึกษาชั้น ป.4 โรงเรียนวัดคอนมะเกลือ และได้เรียนในหลักสูตรศึกษาผู้ใหญ่ จนจบชั้น ม.6 เมื่อปี พ.ศ. 2542 ได้อุปสมบทที่วัดคอนมะเกลือ เมื่อมีอายุได้ 23 ปี ปัจจุบันประกอบอาชีพทำนา มีที่ดิน 80 ไร่ มีรายได้เฉลี่ยปีละประมาณ 180,00 บาท และมีตำแหน่งหน้าที่ที่สำคัญในชุมชนคือ เป็นทั้งกำนันตำบลคอนมะเกลือ และเป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 4 นอกจากนี้ยังเคย

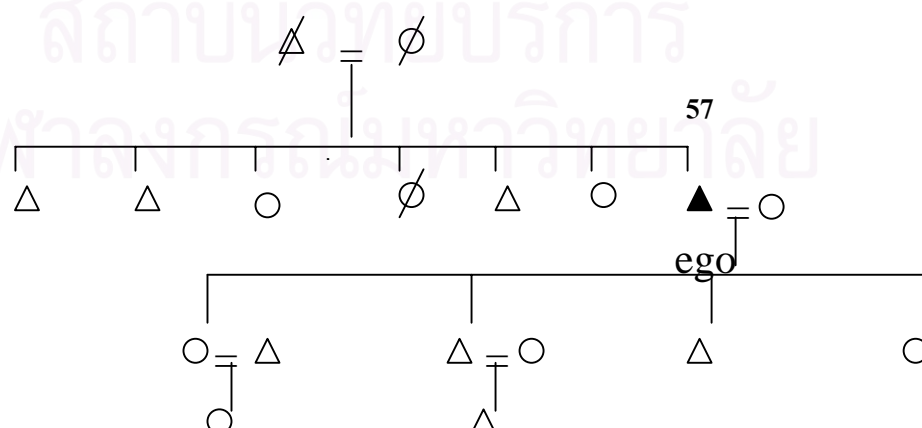
เป็นสมาชิกสภาตำบล 7 ปี สารวัตรกำนัน 7 ปี ปัจจุบันเป็นกำนันมา 5 ปี ในช่วงปี พ.ศ. 2520-2535 ได้ทำการค้าขายหมู ที่จังหวัดนครปฐม

ลักษณะภายนอกของคุณโอ่ง เป็นคนผิวดำ ตาชั้นเดียว รูปร่างค่อนข้างสัดทัด ผมดำตัด รองทรง มีรอยสักที่แขนขวาเป็นรอยสักที่สักไว้เพื่อกันงูเห่ากัด บุคลิกเป็นคนไม่ค่อยพูด เวลาพูดจะ พูดช้าและเสียงเบา แต่ชัดเจน ยิ้มง่าย การแต่งกายเวลาอยู่บ้านมักจะไม่ใช่เสื้อ ใ้กางเกงขาสั้น มี สร้อยคอทองคำ และแหวนทองใส่ติดตัวอยู่เสมอ และเป็นคนเดียวในกลุ่มของผู้ให้ข่าวที่สวมใส่ เครื่องประดับทอง ทำให้ดูมีฐานะดี เมื่อเวลามีงานราชการหรือต้องทำเกี่ยวกับตำบลก็จะแต่งด้วย ชุดสากลที่สุภาพเรียบร้อย

ชีวิตประจำวัน

ในวันธรรมดาที่ไม่มีงานราชการหรืองานที่เกี่ยวกับตำบลหรือหมู่บ้าน เมื่อตื่นนอนตอนเช้า รับประทานอาหารเช้าเรียบร้อยแล้ว ก็จะไปดูแลนาข้าว เพื่อดูเรื่องน้ำในแปลงนา รวมทั้งการใส่ปุ๋ย และฉีดยาฆ่าแมลงแต่ส่วนใหญ่จะจ้างลูกจ้างซึ่งก็เป็นคนในหมู่บ้านมาทำ แต่ถ้ามีการประชุมหรือ ติดต่อราชการก็จะเดินทางไป เทียงจะกลับมาทานข้าวที่บ้าน ตอนบ่ายก็ว่างก็จะนอนพักผ่อนที่ บ้านหรือถ้ามีงานก็จะสะสางงานให้เสร็จ หรือ กรณีที่มีงานต่างๆ ในตำบล เช่น งานแต่ง งานบวช กำนันก็จะเดินทางไปร่วมงานด้วยทุกครั้งเพราะเป็นเหมือนหน้าที่ที่ต้องทำด้วย ซึ่งบางครั้งอาจต้อง อยู่จนดึก โดยทั่วไปถ้าไม่มีงานก็จะรับประทานอาหารเย็นที่บ้าน หลังจากนั้นจะอาบน้ำ ดูโทรทัศน์และเข้านอนประมาณ 3 ทุ่ม

ไคอะแกรมเครือญาติ

ข้อมูลเกี่ยวกับสมมติฐาน

นวัตกรรมที่เป็นวัตถุ

บ้านคุณโองมีรถกระบะทั้งหมด 5 คัน รถจักรยานยนต์ 2 คัน เครื่องสูบน้ำ ผู้เขียนเครื่องซักผ้า โทรทัศน์ รถกระบะที่บ้านที่มี 5 คัน เพราะเยะไว้ใช้งานบรรทุกพืชผลการเกษตร และไว้ใช้เองส่วนตัวสำหรับเดินทางไปติดต่อราชการหรือไปที่ต่างๆ เพราะต้องเดินทางเป็นประจำ และบางคนเป็นของลูกที่ใช้ทำงาน รถจักรยานยนต์เอาไว้สำหรับเดินทางในหมู่บ้าน ส่วนเครื่องใช้ไฟฟ้ามีไว้เพื่ออำนวยความสะดวกสบาย ส่วนหนึ่งอาจส่งผลเสียบ้างเพราะคุณโองบอกว่าสมัยก่อนไม่มีเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ ยังสามารถอยู่กันได้ ไม่มีรถก็เดินกันได้ ไปไหนมาไหนใกล้ไกล จะอาศัยการเดินเท้าเป็นหลัก แต่ในปัจจุบันแม้ระยะใกล้ๆ ก็ใช้รถจักรยานยนต์ พอมีไฟฟ้าใช้ก็มีการใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าตามา ทำให้คนในชุมชนรักความสบายและยึดติดอยู่กับความสบายนั้นเกินไป และอีกสิ่งหนึ่งที่ตามมาคือค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นตามไปด้วย

นวัตกรรมที่มีชีวิต

คุณโองคิดว่าการศึกษาในปัจจุบันมีแต่จะสูงขึ้น การศึกษาที่จบระดับ ป.4 และ ป.6 ในปัจจุบันไม่มีความหมายแล้ว อย่างน้อยก็ต้องจบ ม.6 จึงจะสามารถหางานทำได้ แต่คิดว่าการเรียนการสอนในปัจจุบันไม่มีความละเอียดและสอนได้ดีเท่ากับในสมัยก่อนที่คุณโองเรียน เนื่องจากรู้สึก ว่า จบ ป.4 ในสมัยก่อนนั้นได้ความรู้ละเอียดกว่า ผู้ที่จบ ป.6 ในสมัยนี้

ในด้านการเกษตร เนื่องจากมีคลองชลประทานทำให้ทำนาได้ตลอดทั้งปี คุณโองคิดว่าทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ทุนในการทำสูงขึ้น และสบายกว่าในสมัยก่อน แต่ก็ต้องทำตลอดทั้งปี ไม่ได้หยุดพักเหมือนในสมัยก่อน หยุดไม่ได้เพราะถ้าหยุดไม่ทำรายได้ก็จะไม่พอกิน เพราะค่าใช้จ่ายในครอบครัวก็สูงขึ้นไปด้วย

การใช้ภาษาลาวโซ่ง ครอบครัวของคุณโองใช้ภาษาลาวโซ่งในการติดต่อกันระหว่างคนในบ้านและกับคนในชุมชนดอนมะเกลือ แต่จะใช้ภาษาไทยกลางกับคนในไทยที่มาติดต่อหรือซื้อขายสินค้าต่าง แต่รู้สึกว่าภาษาลาวโซ่งที่ใช้ในปัจจุบันแตกต่างไปจากเดิม ที่มีคำไทยปะปนด้วยมากขึ้นเรื่อยๆ ส่วนหนึ่งมาจากการที่เด็กไปเรียนในโรงเรียนที่อยู่นอกตำบลซึ่งทางโรงเรียนให้ใช้ภาษาไทยในการติดต่อสื่อสารเป็นหลัก และนักเรียนก็ต้องพบกับทั้งคนไทยบ้าง คนไทยเชื้อสายจีนบ้าง จึงต้องปรับตัวให้เข้ากับกลุ่ม พยายามเข้าร่วมกับกลุ่มต้องการให้เพื่อนๆ รู้จักและยอมรับจึง

ต้องปรับตัวในการใช้ภาษา ปัจจุบันนี้ในครอบครัวไม่มีใครเขียนหรืออ่านภาษาลาวโซ่งได้ใช้เพียงแต่ภาษาพูดกันเท่านั้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

คลองชลประทาน ที่เสร็จใน ปี พ.ศ.2531 ทำให้หมู่บ้านดีขึ้น มีความอุดมสมบูรณ์ และส่งผลให้ระดับน้ำใต้ดินมีมากเพราะสมัยก่อนเจาะเพื่อหาน้ำบาดาลจนลึกแล้วก็ยังไม่มีน้ำ ในปัจจุบันเจาะไปเพียง 4-5 วาก็เจอน้ำใต้ดินแล้ว ทำให้มีน้ำใช้อุปโภคบริโภคตลอดทั้งปี ไม่แห้งแล้งหรือขาดน้ำเหมือนช่วงก่อนมีคลองชลประทาน

ในช่วงที่หมู่บ้านปลูกอ้อยกันอย่างจริงจัง คุณโอ่งก็ปลูกด้วยเช่นกัน เพราะในช่วงแรกทำรายได้ดีมาก ในตำบลมีการจัดตั้งสมาคมชาวไร่อ้อย แต่มาช่วงหลังราคางดตัวตลอด ค่าปุ๋ย ค่าจ้างแรงงานก็สูงขึ้น อีกทั้งยังถูกผูกขาดโดยตัวแทนนายหน้าที่ได้รับโควตาให้มาปลูก ทำให้ถูกตัดราคาไปด้วย แต่ก็ยังทำกันอยู่เพราะไม่รู้จะทำอะไร พอมีคลองชลประทานเข้ามา สามารถทำนาปรังได้ จึงเลิกทำอ้อย แล้วชาวบ้านในหมู่บ้านก็ค่อยๆ เลิกไปจนในปัจจุบันนี้หมู่ 4 ไม่มีครอบครัวไหนที่ทำไร่อ้อย

อีกช่วงหนึ่งก็คือการทำแตงโม แต่เป็นการทำในลักษณะอาชีพเสริมคือ ปลูกในช่วงระหว่างที่รอข้าวนาปรัง ประมาณ 4 เดือน และต้องดูแลทุกวัน ในสมัยก่อนการปลูกจะทำพร้อมๆ กันทำให้มีอำนาจในการต่อรองราคา แต่ปัจจุบันนี้ปลูกกันแบบตัวใครตัวมัน และต้องทำตลอดหยุดไม่ได้ ถ้าหยุดแล้วจะขาดทุนเพราะส่วนใหญ่จะรับจ้างนายทุนปลูก ทำให้ต่อรองอะไรไม่ได้ และทำให้ถูกผูกขาดราคา และมาช่วงหลังนี้โรคเขอะส่วนใหญ่จะเป็นโรคเกี่ยวกับเชื้อรา ทำให้ได้ผลผลิตไม่ดีเท่าที่ควร จึงตัดสินใจเลิกทำแล้ว แต่ในหมู่ 4 ส่วนใหญ่บ้านอื่นๆ ยังคงทำกันอยู่

การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐ

ปัจจุบันนี้คุณโอ่ง เมื่อมีปัญหาเรื่องสุขภาพก็จะไปรักษาที่สถานีอนามัยตำบลคอนมะเกลือ ที่คุณโอ่งไปรักษาส่วนใหญ่จะเป็น การเจ็บป่วยเล็กน้อย เช่น ทำแผล ขอยาแก้ปวดหัว หรือเวลาลูกหลานป่วยเป็นไข้ก็จะพาไปที่สถานีอนามัย ถ้าสถานีอนามัยรักษาไม่ได้ ก็จะส่งไปรักษาที่โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 17 เช่น การผ่าตัด การทำคลอด เป็นต้น คุณโอ่งรู้สึกว่าการส่งผลดีต่อคนในชุมชน ประกอบกับเส้นทางในการเดินทางที่สะดวกด้วยทำให้เราไปได้รวดเร็ว และการรักษาก็เป็นมาตรฐาน ไม่เหมือนสมัยก่อนที่ต้องอาศัย หมอชาวบ้านรักษา อย่างกรณีของ

พี่สาวคนที่ 4 ของคุณโอง ก็เสียชีวิตในระหว่างการคลอดลูกกับหมอต้าแยในหมู่บ้าน เพราะสมัยนั้นยังไม่มีสถานีอนามัย การคลอดลูกต้องพึ่งหมอต้าแยอย่างเดียว ในปัจจุบันนี้การรักษาก็มีการทำบัตรทองให้กับผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป และเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เมื่อเวลาไปรักษาจึงไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

ส่วนระบบสาธารณสุขประเภทอื่นๆ เช่น ไฟฟ้า และน้ำประปา ก็ส่งผลดีต่อชุมชนทำให้มีความสะดวกสบาย เพราะถ้าสมัยก่อนไม่มีไฟฟ้า ก็จะใช้ตะเกียงเจ้าพายุ เวลาทำงานได้ดูบ้าน หรือบางทีก็ต้องก่อกองไฟ เสียงต่อเพลิงไหม้ อีกทั้งใช้ต่อเครื่องสูบน้ำเวลาสูบน้ำเข้าบ้าน แต่ในหมู่ 4 ระบบประปายังไม่ทั่วถึงหมู่บ้านที่สร้างไว้ นั้นยังต่อท่อไม่ทั่วถึงทุกหลังส่วนใหญ่จะเป็นบ้านที่อยู่ไกลถนนเพราะได้มีการวางท่อมาตามริมถนน แต่ส่วนใหญ่แล้วก็ทำให้ชาวบ้านสะดวกสบาย ไม่ลำบาก ยิ่งถ้าเป็นหน้าแล้ง ตกเย็นก็ต้องไปหาบน้ำที่สระน้ำในวัดดอนมะเกลือ บางครั้งน้ำในบ่อก็จะแห้งไม่มีน้ำใช้กันชาวบ้านเดือนร้อนกันมาก

การคมนาคม

ถนนช่วยอำนวยความสะดวกให้กับชุมชน ในการเดินทางไปติดต่องานไปอำเภอ ไปจังหวัด โรงพยาบาล และการขนส่งสินค้าต่างๆ ทั้งด้านการเกษตรและของใช้ต่างๆ แต่ก็ได้มีแต่ดีส่วนหนึ่งทำให้คนฟุ้งเฟ้อ เพราะการเดินทางต้องใช้ค่าใช้จ่าย จากสมัยก่อนที่เดินหรือขี่จักรยาน ไม่ต้องเสียค่าน้ำมันจะประหยัดกว่า เมื่อมีถนนก็ต้องมีรถกระบะ รถจักรยานยนต์ ซึ่งค่าใช้จ่ายสูงทั้งตอนซื้อและตอนใช้ ระยะทางใกล้ๆ ก็ไม่เดินจะไปนาข้าวก็ต้องขี่จักรยานยนต์ บางคนไม่มีเมื่อมีถนนเห็นคนอื่นขี่รถกันก็อยากมีบ้างต้องขวนขวายหามาขับจนได้ ทำให้เกิดความฟุ้งเฟ้อ สร้างรายจ่ายให้ชุมชน

การศึกษา

คุณโองจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดดอนมะเกลือ และต่อมาได้เรียนในหลักสูตรศึกษาผู้ใหญ่ จนจบชั้น ม.6 เมื่อปี พ.ศ.2542 สาเหตุที่เรียนต่อเพิ่มเติมเนื่องมาจากมีครูอาสาได้เข้ามาแนะนำในหมู่บ้าน อีกทั้งใช้เพื่อเป็นคุณวุฒิในการสมัครเป็นกำนันด้วยจึงตัดสินใจเรียน คุณโองคิดว่าการศึกษาช่วยยกสถานะภาพให้ดีขึ้นได้เพราะสมัยนี้การทำงานส่วนใหญ่ก็ต้องจบการศึกษาสูงขึ้นไปกว่าแต่ก่อน อย่างน้อยก็ต้องจบ ม.6 แต่คุณโองมองว่าหลักสูตรการศึกษาในปัจจุบันเปลี่ยนไปจากแต่ก่อนมาก ในเรื่องเนื้อหาและการสอนก็รู้สึกว่าจะไม่ละเอียด และก็ไม่ค่อยเน้นในเรื่องการสอน เกี่ยวกับ สังคม ประวัติศาสตร์ ศิลธรรม มารยาทการวางตัวกับผู้ใหญ่ คิดว่า

ส่งผลต่อเด็กให้มีความแข็งแรงกระด้าง ไม่นอบน้อม ไม่อ่อนน้อมถ่อมตน และก็ไม่ค่อยสนใจใน ประเพณีพิธีกรรมต่างๆ ของชุมชน ที่ต้องร่วมส่วนใหญ่เพราะผู้ใหญ่ให้เข้าร่วม เพราะอย่างสมัยที่ คุณโองเป็นเด็กนั้นเวลาพ่อแม่จะไปทำบุญที่วัด เด็กๆ จะอยากไปกับพ่อแม่ด้วย แต่เดี๋ยวนี้รู้สึกว่าคุณ โองไม่ค่อยสนใจชวนไปบางครั้งก็ปฏิเสธไม่ยอมไป คิดว่าส่วนหนึ่งมาจากเรื่องระบบการศึกษาที่ ไม่มีมีการปลูกฝังสิ่งนี้

สื่อ

คุณโองคิดว่าสื่อที่มีผลต่อคนในชุมชนมากที่สุดก็ได้แก่โทรทัศน์ รองลงมาคือวิทยุ หนังสือพิมพ์ไม่ค่อยมีผลเพราะคนไม่ค่อยอ่านเนื่องจากไม่มีเวลาอ่าน และก็มีเฉพาะที่ร้านค้ากาแฟและบ้านผู้ใหญ่บ้านเท่านั้น ส่วนใหญ่ที่คุณโองจะดูข่าวการเมือง ราคาพืชผลการเกษตร และคุณโองคิดว่ามีส่วนอย่างมากต่อพฤติกรรมของคนในชุมชนโดยเฉพาะเด็กวัยรุ่นที่ ที่มีจะรับเอาพฤติกรรมแบบ ตะวันตกมาใช้เพราะคิดว่าเป็นเรื่องทันสมัย ที่เห็นเด่นชัดก็คือเรื่องการแต่งกาย การฟังเพลง ในบางเรื่องบางอย่างที่สมัยก่อนเป็นเรื่องไม่ดี เมื่อได้รับข้อมูลจากโทรทัศน์บ่อยเข้าก็รู้สึกว่ากลายเป็นเรื่องปกติ นอกจากนี้ยังส่งผลต่อแนวคิดที่ไม่ค่อยสนใจใช้ของพื้นบ้านหันไปเอาอย่างที่เราเห็นในโทรทัศน์กันเป็นส่วนมาก

การย้ายถิ่น

คุณโองคิดว่าในปัจจุบันคนในหมู่บ้านย้ายออกไปทำงานที่อื่นกันมากขึ้น เกือบทุกบ้านจะต้องมีสมาชิกในครอบครัวแต่งงานหรือไปทำงานที่นอกชุมชน คุณโองคิดว่าเมื่อออกไปแล้ว ก็จะไม่ค่อยมีเวลากลับมาเยี่ยม เวลาที่งานที่บ้านบางครั้งก็ไม่ได้มาช่วยงาน ครอบครัวของคุณโองก็มีผู้ที่ออกไปทำงานที่กรุงเทพฯ คือ ลูกชายคนที่สามไปทำงานเป็นช่างซ่อมเครื่องยนต์ ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยได้กลับมาเยี่ยมหรือช่วยงานบ้านบ่อยนัก นานๆ ครั้ง ประมาณ 2-3 เดือนจึงจะกลับมาเยี่ยมบางครั้งก็นานกว่านั้น กลับมาไม่กี่วันก็ต้องไปทำงานต่อ คิดว่าส่วนหนึ่งทำให้เขาไม่ค่อยสนใจวัฒนธรรม ขนบประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ของทางบ้านเพราะไม่ได้มีส่วนร่วมในงานต่าง และใช้ชีวิตอยู่กับสังคมภายนอกชุมชนที่มีความแตกต่างในเรื่องของวัฒนธรรมประเพณี

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 10 : คุณเสาร์ (นามสมมติ)

ข้อมูลทั่วไป

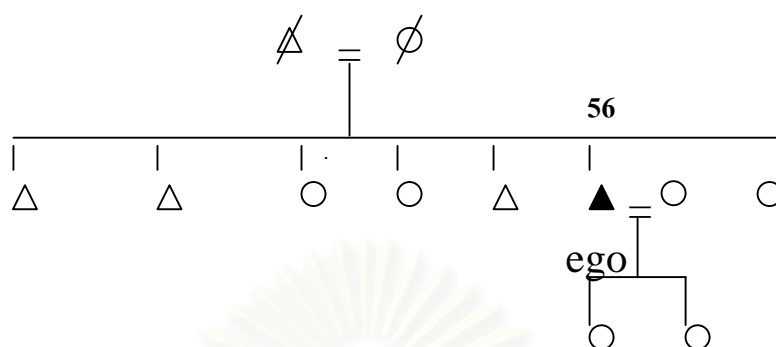
คุณเสาร์ เพศชาย อายุ 59 ปี มีพี่น้อง 7 คน เป็นคนที่ 6 ปัจจุบันแต่งงานแล้ว มีลูกชาย 2 คน คุณเสาร์เกิดที่บ้านดอนมะเกลือ จบชั้น ป.4 โรงเรียนวัดดอนมะเกลือ มีลักษณะผิวออกคล้ำรูป ร้างลำสัน คูแข็งแรง ผมหงอกตรง มีรอยสักรูปนกที่หน้าอกทั้งสองข้าง และรอยสักที่ได้แขนขวา เวลาพูดน้ำเสียงเรียบและหนักแน่น ภายนอกแล้วน่าจะเป็นคนดี แต่เมื่อพูดคุยแล้วเป็นคนสนุกสนานและให้ความเป็นกันเอง เวลาพูดหรืออธิบายจะมีการเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นภาพอย่างชัดเจน เป็นผู้ที่ค่อนข้างยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างเคร่งครัด

ปัจจุบันคุณเสาร์ประกอบอาชีพทำนา มีที่นาทั้งหมด 41 ไร่ แบ่งเป็น 4 แปลง แปลงละ 18 ไร่ 10 ไร่ 8 ไร่ และ 5 ไร่ นอกจากนี้คุณเสาร์ยังเป็นหมอมนต์ เป่ารักษาแผลโดยใช้ปูนหมากและ ใบพลู เช่น แผลจากการถูกสุนัขกัด โดยได้เรียนมาจากพี่เขยที่เสียชีวิตไปแล้ว มีรายได้เฉลี่ย ประมาณ 160000 บาทต่อปี ซึ่งเป็นรายได้รวมที่ยังต้นทุนในการผลิต เช่น ค่าปุ๋ย ค่ายาฆ่าแมลง น้ำมันรถไถนา เป็นต้น คุณเสาร์เวลาอยู่บ้านจะแต่งกายโดยนุ่งกางเกงขาสั้นไม่สวมเสื้อ มีผ้าขาวม้าคาด เอว 1 ผืน

ชีวิตประจำวัน

คุณเสาร์จะตื่นนอนประมาณ ตี 5 แต่งตัว รับประทานอาหารเช้าเสร็จ ก็จะเดินทางออกไปที่ นาทั้ง 4 แปลง เพื่อดูข่าวว่ามีปัญหาเจริญเติบโตดีหรือไม่ โดยเฉพาะเรื่องการควบคุมน้ำในที่นา บางครั้งก็ต้องวางเครื่องสูบน้ำเพื่อดึงน้ำเข้ามา หลังจากนั้นจะกลับมารับประทานอาหารเช้าที่บ้าน ต่อจากนั้นส่วนใหญ่แล้วจะนอนพักผ่อนที่ได้ฤกษ์บ้านโดยนอนบนเปลญวน จนถึงเย็น หรือบางครั้ง ก็ต้องไปที่นาถ้ายังทำธุระที่นายังไม่เสร็จ ในตอนเย็นจะรับประทานอาหารเช้าที่บ้านหรือถ้ามีงาน เลี้ยงในหมู่บ้านหรือมีบัตรเชิญไปร่วมงานก็จะไปร่วมงานเพราะ และนำเงินใส่ซองไปช่วยงาน ในช่วงค่ำจะดูโทรทัศน์ส่วนใหญ่จะดูข่าว คุณเสาร์ ประมาณ 2-3 ทุ่มก็จะเข้านอน

ไดอะแกรมเครือญาติ

ข้อมูลเกี่ยวกับสมมติฐาน

นวัตกรรมที่เป็นวัตถุ

ครอบครัวของคุณเสาร์ มีรถกระบะ 1 คัน ใช้มาแล้วประมาณ 6 ปี ส่วนใหญ่ใช้เดินทางไปนอกหมู่บ้านและใช้ขนพืชผลและสิ่งของเกี่ยวกับการเกษตรต่างๆ มีรถอีแต่น 1 คัน รถจักรยานยนต์สำหรับเดินทางในหมู่บ้าน และให้ลูกชายไว้ใช้ 1 คัน รถไถนาแบบเดินตาม 1 คัน เครื่องสูบน้ำ 2 เครื่อง นอกจากนี้ยังมีเครื่องใช้ไฟฟ้า ได้แก่ โทรทัศน์ ตู้เย็น เครื่องซักผ้า เต้าไมโครเวฟ อย่างละ 1 เครื่อง สาเหตุที่ซื้อนอกจากเพื่อไว้ใช้อำนวยความสะดวก แล้วก็เพราะเห็นว่าบ้านอื่นมีก็เลยซื้อตามให้เหมือนบ้านอื่น จะได้ดูทันสมัย การซื้อสิ่งเหล่านี้คุณเสาร์มีหลักการว่าจะต้องซื้อเงินสดอย่างเดียวเพราะสบายใจกว่าการซื้อเงินผ่อน เพราะการซื้อผ่อนจะมีดอกเบี้ยและมีเจ้าหนี้มาทวงรู้สึกละอายใจและไม่ดีและอายบ้านอื่นถ้าจะต้องมีคนมาทวงเงิน ส่วนใหญ่จะซื้อหลังจากที่ได้เงินจากการขายข้าว

นวัตกรรมที่มีใจวัตถุ

คุณเสาร์เห็นว่าการศึกษาในปัจจุบันเป็นสิ่งที่ดี มีระดับการเรียนที่สูงกว่าสมัยก่อน แต่อยากให้การเรียนในสมัยนี้สอนกันอย่างละเอียดเหมือนในสมัยที่คุณเสาร์เรียน เช่น การสะกดคำ การอ่านออกเสียง เพราะคุณเสาร์รู้สึกว่าจะเด็กรุ่นใหม่ จบ ป.6 แล้วก็ยังไม่ค่อยรู้ภาษาไทยได้ไม่ค่อยถูกต้องนัก และในส่วนของคุณเสาร์เองก็คิดว่าอยากจะให้ลูกเรียนสูงๆ อย่างน้อยก็จบ ม.6 เพราะจะได้ไปหางานทำที่อื่นได้

ในด้านการเกษตรกรรม ลุงเสาร์ใช้ปุ๋ย สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ซึ่งมาใช้ในช่วงที่ทำนาปรัง เพราะหากว่าไม่ใช้จะทำนาไม่ได้ผล ส่วนใหญ่แล้วการใช้ปุ๋ย และสารเคมีกำจัดศัตรูพืชต่างๆ ลุงเสาร์ใช้เพราะว่าทางร้านขายที่อยู่ที่อำเภออุททองที่ไปซื้อประจำจะแนะนำ แล้วซื้อมาลองใช้ดู อีกส่วนหนึ่งมาจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ที่ทำนาคนอื่นๆ ในหมู่บ้าน

ในด้านการใช้ภาษา ลุงเสาร์รู้สึกได้ถึงแม้ในครอบครัวหรือในหมู่บ้านจะใช้ภาษาลาวโง่งในการสื่อสารกัน แต่ก็มีการใช้คำไทยปะปนในภาษาจนบางคำไม่ใช่กันแล้ว ส่วนใหญ่จะมาจากเด็กวัยรุ่น เพราะเวลาไปเรียนในโรงเรียน เช่น โรงเรียนคอนมะเกลือ หรือ โรงเรียนสระยายโสม บางส่วนไปเรียนที่โรงเรียนอุททอง ทางโรงเรียนจะให้ใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสารกัน เด็กจึงคิดเอาคำไทยมาใช้ปะปนเวลาพูดที่บ้าน เช่น “ใกล้” แทนคำว่า “แกม” หรือ “ไป” แทนคำว่า “เมื่อ” เป็นต้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ลุงเสาร์เห็นว่าคลองชลประทานเป็นประโยชน์ต่อคนในหมู่บ้านและตัวลุงเสาร์เอง เพราะทำให้ชีวิตเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ก่อนที่จะมีคลองชลประทานเข้ามา ในหมู่บ้านแห้งแล้ง โดยเฉพาะช่วงหน้าร้อน ประมาณเดือนเมษายน ที่จะแล้งจนไม่มีน้ำใช้ น้ำได้ดินก็ไม่มีเคยมีหน่วยงานมาเจาะลึกไป 50-60 เมตร ก็ยังไม่เจอน้ำ จะใช้น้ำที่เก็บไว้ตามบ่อต่างๆ ในหมู่บ้านและวัดคอนมะเกลือเป็นหลัก ตกเย็นก็จะออกไปหาบน้ำมาเก็บไว้ที่บ้าน การทำนาจึงทำนาไปอย่างเดียว โดยปลูกข้าวทิ้งไว้ รอจนเวลาเก็บเกี่ยวถึงจะไปเก็บเกี่ยว และจะใช้เพื่อบริโภคในครอบครัวเป็นหลัก ข้าวที่ขายจะเป็นข้าวที่เหลือในยุ้งจากปีก่อน

ต่อมาได้มีการเผยแพร่ให้มีการปลูกข้าวฟ่าง ลุงเสาร์ก็ทำไร่ข้าวฟ่างเพื่อเพิ่มรายได้ และใช้ที่ดินที่ไม่ได้ทำนามาใช้ให้เป็นประโยชน์ แต่เมื่อมีการทำไร่อ้อย ไร่อ้อยให้ผลผลิตดีกว่า ลำบากน้อยกว่าไม่ต้องไปลุยโคลน และสร้างรายได้ดีกว่าจึงได้เลิกทำไร่ข้าวฟ่าง แต่ยังทำนาควบคู่กันไป ด้วย การทำอ้อยในตอนนั้นเป็นเรื่องทันสมัยและมีหน้ามีตาในสังคมถ้าไม่ทำจะรู้สึกว่าย่ำแย่ ช่วงที่มีการทำไร่อ้อยเป็นช่วงที่เศรษฐกิจในครอบครัวดีขึ้น รวมทั้งคนในหมู่บ้านด้วย

เมื่อคลองชลประทานเปิดใช้ใน ปี พ.ศ.2531 ทำให้ในหมู่บ้านมีน้ำใช้อุปโภคบริโภคตลอดทั้งปี ทำให้ดินชุ่มชื้นหมู่บ้านไม่แห้งแล้งเช่นสมัยก่อน และทำให้เปลี่ยนจากการทำนาปี มาทำนาปรัง ซึ่งทำได้ปีละ 2-3 ครั้ง เมื่อมีน้ำมากการทำอ้อยไม่ได้ผล ประกอบกับราคาอ้อยไม่เพิ่มมาเป็น

เวลานานแต่ต้นทุนสูงขึ้นเรื่อยๆ จึงมาทำนาปรังแทนการทำอ้อยเพราะรายได้ดีกว่า ทำให้ครอบครัวมีรายได้มากขึ้น แต่ผลที่ตามมาคือค่าใช้จ่ายสูงขึ้นด้วย เวลาน้อยลงเพราะต้องทำนาทั้งปีไม่มีเวลาว่างเป็นช่วงเหมือนก่อน

การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐ

เมื่อคุณเสาร์มีปัญหาเรื่องสุขภาพจะไปปรึกษาและรักษาตัวที่สถานีนอนามัยตำบลคอนมะเกลือ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเล็กน้อย เช่น ปวดหัว ลูกไม่สบายเป็นไข้ ถูกหมากัด เป็นต้น แต่ถ้าเป็นมากหรือทางอนามัยรักษาไม่ได้ก็จะไปที่โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 17 ที่อำเภอสองพี่น้อง ถ้าเป็นสมัยก่อนจะเป็นการรักษาด้วยยาสมุนไพรพื้นบ้าน หรือ ด้วย หมอแผนโบราณที่ใช้การเป่าสมุนไพรควบคู่กับการใช้คาถาอาคมด้วย แต่ปัจจุบันนี้มีน้อยมากแต่ก็ยังมีใช้อยู่เนื่องจากเวลาไปรักษาแล้วไม่หาย หรือบางครั้งแพทย์ไม่พบสาเหตุแต่ก็ยังเจ็บป่วยอยู่ ก็จะมาหาผู้ที่มีความรู้รักษาด้วยวิธีการดังกล่าว ซึ่งปัจจุบันจะเป็นคนสูงอายุที่พอมีความรู้หรือได้รับการถ่ายทอดมาจากผู้รู้ไม่ได้รักษาเป็นอาชีพ เป็นเพียงแต่มีคนมาขอให้รักษาก็จะรักษาให้

การคมนาคม

ลุงเสาร์คิดว่าถนนในหมู่บ้านสร้างประโยชน์อย่างมากนอกจากจะมีการคมนาคมที่สะดวกแล้ว ยังเป็นตัวนำสาธารณูปโภคอื่นๆ ตามมาด้วย เช่น ไฟฟ้า ประปา การมีตลาดในชุมชน เพราะก่อนหน้านี้การติดต่อการค้าขายเป็นเรื่องที่คนในชุมชนไม่ค่อยกระทำกัน แต่เมื่อมีถนนทำให้การเดินทางไปที่ต่างๆ สะดวก รวดเร็ว ทั้งในการค้าขาย การขนส่งผลผลิตทางการเกษตร ก็สะดวกกว่าแต่ก่อน ในการรักษาพยาบาล การทำคลอด หรือเจ็บป่วยมากก็ใช้เดินทางไปรักษายังโรงพยาบาลที่อยู่ใกล้เคียงได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ไม่เป็นเรื่องอยากลำบากหรือเป็นสิ่งที่ยุ่งยากอีกต่อไป

การศึกษา

คุณเสาร์จบชั้น ป.4 จากโรงเรียนวัดคอนมะเกลือ ในครั้งยังเรียนอยู่ที่โรงเรียนวัดคอนมะเกลือ ครูใหญ่สมัยนั้นได้พยายามบอกให้นักเรียนเลิกพิธีกรรมที่ทำอยู่และให้หันมาทำพิธีที่วัดคอนมะเกลือแทน แต่พิธีกรรมต่างๆ ก็ยังคงอยู่มาจนถึงปัจจุบันถึงแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปบ้างตามยุคตามสมัย ในสมัยก่อนคุณเสาร์มีแนวคิดว่าจะเรียนจบ ป.6 แล้วออกมาช่วยกันทำนาทำไร่ จะได้มีเงินใช้ เมื่ออายุครบขวบก็จะบวชเป็นการศึกษาทางธรรมเพื่อที่จะได้รู้จักแนวทางการ

ดำเนินชีวิต เมื่อสักออกจะได้มีครอบครัวได้อย่างสมบูรณ์ แต่เมื่อมีโอกาสได้เห็นลูกบ้านอื่นเขาเรียนหนังสือกันสูง แล้วมีงานดีๆ ทำไม่ต้องมาลำบากทำนา ก็อยากให้ลูกของตนเรียนสูงๆ บ้าง อย่างน้อยก็อยากให้อจบ ม.6 จะได้มีโอกาสหางานที่ดีทำบ้าง แต่ถ้าลูกจะเรียนสูงกว่านั้นก็จะพยายามส่งเสริมความสามารถ

คุณเสารมีลูกชาย 2 คน คนโตกำลังศึกษาชั้น ม. 6 ถ้าจะเรียนต่อสูงกว่านี้ คุณเสารก็จะพยายามส่งเสริมให้เรียน ลูกชายคนที่สอง เรียนจบชั้น ป.6 โรงเรียนวัดดอนมะเกลือ เมื่อจบมาแล้วต้องไปทำไร่แดงโม และดูแลปศุสัตว์อายุมากทำให้ไม่ได้เรียนหนังสือต่อ แต่ปัจจุบันกำลังศึกษาในระบบของการศึกษานอกโรงเรียน

สี่

คุณเสารคิดว่าสื่อต่างๆ เป็นสิ่งที่มีประโยชน์อย่างมาก ไม่ว่าจะเป็น วิทยุ โทรทัศน์ ทำให้ได้รับทราบข่าวสาร ทำให้รู้จักโลกภายนอก และมีโอกาสได้รู้เท่าทันคนอื่นไม่ถูกคนอื่นหลอกหลวง คุณเสารฟังวิทยุมาตั้งแต่สมัยเป็นวิทยุใช้ถ่าน นึกคิดว่าไปทำไร่ทำนาในสมัยหนุ่ม ทั้งนอนเฝ้าไร่แดงโม หรือ เวลานอนเฝ้าเครื่องสูบน้ำก็จะนำไปฟังด้วยเพราะทำให้เพลิดเพลินและได้รับประโยชน์ไปพร้อมๆ กัน จนปัจจุบันคุณเสารยังคงฟังวิทยุแทนการอ่านหนังสือพิมพ์ เพราะวิทยุที่สรุปข่าวจะอ่านข่าวในหนังสือพิมพ์ให้ฟัง นอกจากนี้ได้รับเนื้อหาข่าวสารแล้วยังมีการวิเคราะห์และวิจารณ์ข่าวให้ทราบไปด้วยทำให้ดีกว่าการอ่านหนังสือพิมพ์ด้วยตัวเอง

คุณเสารจะดูโทรทัศน์ในช่วงเย็น เพื่อดูข่าวตามช่องต่างๆ ก่อนนอน เพื่อให้ได้รับทราบข่าวสารรวมทั้งข่าวทางด้านเกี่ยวกับการเกษตรต่างๆ ทั้งเรื่องของแนวโน้มราคา และเพื่อให้ทราบวิธีการใหม่ๆ ในการเพิ่มผลผลิต

การย้ายถิ่น

ในครอบครัวของคุณเสารไม่มีใครออกไปทำงานในท้องถิ่นอื่น แต่ถ้าลูกคนโตต้องการศึกษาต่อในตัวจังหวัดหรือถ้าคิดจะไปเรียนต่อในกรุงเทพฯ ก็พร้อมจะสนับสนุน ถ้าจะต้องไปทำงานที่กรุงเทพฯ หรือจังหวัดอื่นๆ ก็ยินดี ส่วนครอบครัวอื่นๆ ในหมู่บ้านที่มีการแต่งงานกับคนต่างถิ่น ในเรื่องของ การรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีคุณเสารคิดว่าอยู่ที่ฝ่ายชายเป็นหลัก ถ้าฝ่ายชายเป็นคนในท้องถิ่นก็จะรักษาไว้ได้ แต่ถ้าผู้ชายเป็นคนจากต่างท้องถิ่นเข้ามาแต่งงานกับ

ผู้หญิงในชุมชน ส่วนใหญ่ผู้หญิงจะย้ายตามออกไปอยู่กับฝ่ายชายและยึดถือตามธรรมเนียมฝ่ายชายไปในที่สุด แต่เมื่อถึงเวลาที่บ้านมีพิธีต่างๆ ก็จะกลับมาแต่ก็นานๆ ครั้ง

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 11 : คุณมาลัย (นามสมมติ)

ข้อมูลทั่วไป

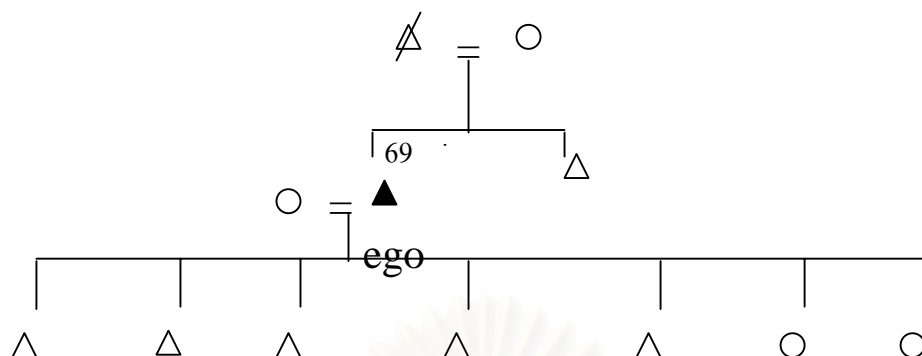
คุณมาลัย เพศชาย อายุ 69 ปี เป็นคนดอนมะเกลือโดยกำเนิด รูปร่างสูงโปร่ง ผอมมาก จนแก้มตอบ ผิวคล้ำ ผมงบางและเป็นสีขาว เวลาเดินหลังจะงอเล็กน้อย แต่ดูแข็งแรงสามารถขับรถจักรยานยนต์ไปไหนมาไหนได้ เสียงแหบแห้ง เวลาพูดภาษาไทยในการสัมภาษณ์จะไม่ค่อยชัดเท่าใดนัก มีพี่น้อง 2 คน เป็นคนโต แต่งงานแล้วมีลูกทั้งหมด 7 คน คุณมาลัยจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดดอนมะเกลือ ประกอบอาชีพทำนามาตั้งแต่เด็กจนถึงปัจจุบัน มีที่ดินทำนา 20 ไร่ มีรายได้เฉลี่ยปีละประมาณ 40,000-50,000 บาท เมื่อ 2-3 ปีก่อนคุณมาลัยประกอบอาชีพทำไร่แตงโมเป็นอาชีพเสริมด้วยแต่ว่าถูกเจ้าแก้ง โกง เอาแตงโมไปแต่ไม่ยอมจ่ายเงิน ทำให้คุณมาลัยตัดสินใจเลิก และหันมาทำนาอย่างเดียว การปลูกข้าวจะทำการขายเป็นหลักโดยแต่ละรุ่นจะเก็บไว้ในครัวเรือนรุ่นละประมาณ 1 เกวียน เพื่อไว้กินและเก็บไว้ปลูกในรุ่นต่อไป

ชีวิตประจำวัน

คุณมาลัยจะตื่นนอนตอนเช้าและอยู่ที่บ้านทานอาหารกลางวันที่บ้าน พอตบ่ายถึงช่วงเย็นจึงจะออกไปดูข้าวในนา ว่าเจริญเติบโตเป็นอย่างไร รวมทั้งสูบน้ำ หว่านปุ๋ย พ่นยา การที่ออกมาทำตอนเย็นก็เนื่องมาจากอากาศดีเย็นสบายไม่ร้อน ถ้าเห็นว่าอะไรที่จะต้องทำก็จะให้ลูกชายคนที่ 3 ที่แต่งงานไปอยู่อำเภอสองพี่น้องมาช่วยทำทำ บางครั้งถ้าลูกชายไม่ว่างก็จะใช้การจ้างคนในหมู่บ้านมาทำทำ หลังจากคานาเสร็จแล้วก็จะกลับไปปรับปรุประทานอาหารเย็นที่บ้าน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ไดอะแกรมเครือญาติ

ข้อมูลเกี่ยวกับสมมติฐาน

นวัตกรรมที่เป็นวัตถุ

มีรถขลุบหรือรถไถเดินตาม 1 คัน สำหรับใช้ทำการเกษตร รถจักรยานยนต์ 1 คัน สำหรับเดินทางในชุมชน ส่วนเครื่องใช้ไฟฟ้า ที่บ้านมาลัยมีโทรทัศน์ สำหรับรับฟังข่าวสารและเพื่อความบันเทิง นอกจากนี้ยังมีตู้เย็นและหม้อหุงข้าวไฟฟ้าเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน เวลาเก็บเกี่ยวผลผลิตจะใช้การจ้างรถเกี่ยวข้าว จ้างคนยก จ้างคนเข็น เพราะไม่มีรถ กระบะไว้บรรทุก

นวัตกรรมที่มีชีวิต

การใช้ภาษาจะใช้ภาษาลาวโซ่งในการพูดคุยกับคนครอบครัวและคนในหมู่บ้าน ส่วนภาษาเขียนนั้นอ่านและเขียนไม่ได้ ส่วนหนึ่งมาจากการศึกษาในโรงเรียนวัดดอนมะเกลือ เพราะสอนให้เขียนและอ่านภาษาไทย ส่วนตัวหนังสือลาวโซ่งไม่มีใครสอน ใช้แต่เวลาพูดกันกับเพื่อน และที่บ้าน ทำให้ปัจจุบันจึงใช้แต่ภาษาพูดอย่างเดียว

การทำกรเกษตร อย่างการทำนาข้าว ในปัจจุบันทำนาปรัง ต้องใช้ปุ๋ยและยากำจัดศัตรูพืช เพราะถ้าไม่ใช้ข้าวในนาจะเสียหายไม่ได้ผลจึงมีความจำเป็นต้องใช้ และการทำนาในปัจจุบันเป็นการทำเพื่อการค้าขายเป็นหลัก ไม่ได้ทำไว้เก็บกินเองเหมือนในสมัยก่อน ที่จะเก็บขึ้นยุ้งไว้กินเองก่อนหนึ่งปี จนข้าวรอบใหม่ให้ผลผลิตจึงจะขายข้าวที่เก็บไว้ในยุ้งของปีก่อน แต่ปัจจุบันพอจ้างรถ

มากเกี่ยวกับคนมารับซื้อเสร็จไม่ต้องเอาขึ้นยุงเพื่อที่จะได้เงินมาใช้จ่ายให้เร็วที่สุด รวมถึงการจ้าง ถ้าเป็นสมัยก่อนจะช่วยเหลือลงแรงกันไม่คิดเงิน แต่ปัจจุบันจะทำอะไรก็ต้องตอบแทนด้วยเงินเป็น ค่าจ้างโดยมีอัตรากำหนดไว้แน่นอน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

คุณมาลัยเคยทำไร่ข้าวฟ่างสมัยที่คนในหมู่บ้านปลูกข้าวฟ่าง ซึ่งที่ดินที่ปลูกข้าวฟ่างจะเป็น ที่ค่อนข้างนาไม่ได้ แต่ต่อมาได้ขายที่ดินที่ทำไร่ข้าวฟ่างให้แม่ยาย เพื่อไปซื้อที่ดินมาทำนา ส่วนใน ช่วงที่ในหมู่บ้านทำไร่อ้อยกัน คุณมาลัยไม่ได้ทำด้วยแต่จะไปรับจ้างทำงานในไร่อ้อยในช่วงที่ว่าง เพราะในช่วงเวลาดังกล่าวยังทำนาปีอยู่ แต่พอมีกลองชลประทานเข้ามาถึงชุมชนทำให้อ้อยไม่ได้ ผล คนในหมู่บ้านก็ค่อยๆ ททยอยเลิกไปในที่สุด และคุณมาลัยก็เลิกทำนาปี มาทำนาปรังแทน เพราะทำได้หลายครั้ง แต่ก็ต้องใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลง ยาฆ่าหญ้า รวมทั้งต้องใช้เครื่องจักรในการทำ การเกษตรมาใช้เพื่อความสะดวกรวดเร็วและทุ่นแรง และให้ได้ผลผลิตออกมาดี

การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐ

สถานีอนามัยตำบลคอนมะเกลือ เป็นสถานที่ตรวจรักษาพยาบาลในเบื้องต้นของคุณมาลัย และครอบครัว เช่น ทำแผล ปวดหัว ปวดท้อง เป็นไข้ หรือมาเอายาก็ต้องพามาที่สถานีอนามัย นอกจากว่าทางเจ้าหน้าที่เห็นว่าเป็นมากก็จะส่งตัวไปรักษาที่โรงพยาบาลบางลี่ อำเภอสองพี่น้อง เพื่อทำการรักษาต่อไป ประกอบกับถนนหนทางที่สะดวกการเดินทางไปรักษาพยาบาลจึงสะดวก รวดเร็วใช้เวลาไม่นาน

นอกจากนี้การพัฒนาระบบไฟฟ้าและน้ำประปาชุมชนทำให้ครอบครัวสะดวกขึ้นสามารถมี เครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ คอยอำนวยความสะดวก และทุ่นแรง รวมทั้งทำให้มีน้ำประปาที่สะอาดไว้ อุปโภคบริโภคถึงบ้านตลอดปี ไม่ต้องเสียเวลาไปหาน้ำมาเก็บและรอให้น้ำตกตะกอน เพราะถ้า ตกเย็นก็ต้องไปหาน้ำแต่ปัจจุบันพอดกเย็นก็ไปจ่ายตลาดหรือกลับมาอาบน้ำรอรับประปา านอาหารเย็น สะดวกสบายกว่าแต่ก่อน

การคมนาคม

ถนนทำให้ชุมชนเปลี่ยนแปลงไปมีความเจริญเข้ามามากขึ้น รถวิ่งกันมากขึ้นเมื่อตอนที่ เป็น ทางดินถึงจะมีรถบ้างก็ไม่มาก เดิมนี่มีรถกันเกือบทุกบ้าน รถจักรยานยนต์มีทุกบ้าน บางหลังมี

2-3 คัน บางครั้งก็มีรถชนกันในหมู่บ้าน รู้สึกว่ารถมีมากขึ้น แต่ก็คิดว่าดีเพราะมีประโยชน์ในการขนส่งข้าว รวมทั้งการเดินทางไปซื้อข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ ก็สะดวกขึ้น สินค้าบางอย่างก็เข้ามาขายในชุมชนไม่ต้องเดินทางออกไปทำให้สะดวกสบายมากขึ้น การเดินทางไปศึกษาเล่าเรียนหรือออกไปรักษาพยาบาลก็ดีขึ้นไม่ลำบากทุกฤดูเหมือนตอนที่เส้นทางดิน

การศึกษา

ลูกทุกคนของคุณมาลัยจบการศึกษาชั้น ป.6 โรงเรียนวัดดอนมะเกลือ การเรียนการสอนก็จะใช้ภาษาไทยเป็นหลัก ไม่ให้ใช้ภาษาลาวใช้เวลาติดต่อกับอาจารย์หรือเวลาที่อยู่ในห้อง ภาษาลาวจะได้ใช้เวลาที่กลับมาบ้านแล้ว ทำให้ภาษาลาวในปัจุบันเหลือแต่ภาษาพูด ไม่มีคนเขียนหรืออ่านได้ สมัยนั้นตอนเข้าเรียนต้องเข้าตั้งแต่ 8 ขวบเมื่อจบมาแล้วไม่ได้เรียนหนังสือต่อ เพราะออกมาช่วยคุณมาลัยรับจ้างในไร่อ้อย ทำให้เด็กหนุ่มสาวได้รู้จักพบเจอกัน รักใคร่ชอบพอกัน ก็หนีไปด้วยกัน ก็ต้องจับมาแต่งงานกัน ลูกๆ ของคุณมาลัยจึงไม่ได้ศึกษาต่อเพราะจบ ป.6 มาประมาณสองปี ก็จะมีครอบครัวกันหมด แต่เห็นว่าในปัจจุบันเด็กๆ ในชุมชนเริ่มเรียนสูงกว่าแต่ก่อนเพราะการเดินทางไปเรียนสะดวก และถ้าเรียนสูงก็จบมาหางานที่มีเงินเดือนทำให้เด็กรุ่นหลังๆ เรียนสูงขึ้นกว่าแต่ก่อน

สื่อ

โทรทัศน์เป็นสื่อที่สำคัญที่สุดที่คุณมาลัยและสมาชิกในครอบครัวใช้รับชมข่าวสารต่างๆ ส่วนใหญ่จะเป็นข่าวสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน ข่าวเกี่ยวกับราคาพืชผลทางการเกษตร หรือรายการที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกร รวมทั้งการชมเพื่อความบันเทิง อย่างการชมละคร และสิ่งที่คุณมาลัยชมเป็นประจำก็คือการถ่ายทอดการชกมวยไทยทางช่อง 7 ในช่วงวันเสาร์และอาทิตย์นอกจากนี้ยังติดตามชมมวยรายการสำคัญที่มีการถ่ายทอดสด

การย้ายถิ่น

คุณมาลัยมีลูกทั้งหมด 7 คน มีครอบครัวและแยกออกไปแล้ว 6 คนเหลือเพียงลูกสาวคนสุดท้องที่ยังอยู่ที่บ้าน ลูกชายคนที่ 1 และคนที่ 2 แต่งงานกับคนลาวโซ่งด้วยกันแล้วย้ายไปอยู่บ้านภรรยาที่หมู่บ้าน 11 ทั้งคู่ ลูกชายคนที่ 3 และ 4 แต่งงานแล้วและย้ายไปอยู่ที่ บ้านไฟโรงโขน ไกลวัดอัมพวัน อ.สองพี่น้อง ทั้งสองคนนี้แต่งงานกับคนไทย โดยคนที่ 3 ยังมาช่วยเหลืองานทาง

บ้านเป็นบางครั้งในเวลาที่คุณมานะโทรตามให้มาช่วยในเรื่องนาข้าว ลูกชายคนที่ 5 และลูกสาวคนที่ 6 แต่งงานกันคนไทยแล้วย้ายไปอยู่ที่จังหวัดกาญจนบุรีทั้งคู่

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 12 : คุณมานะ (นามสมมติ)

ข้อมูลทั่วไป

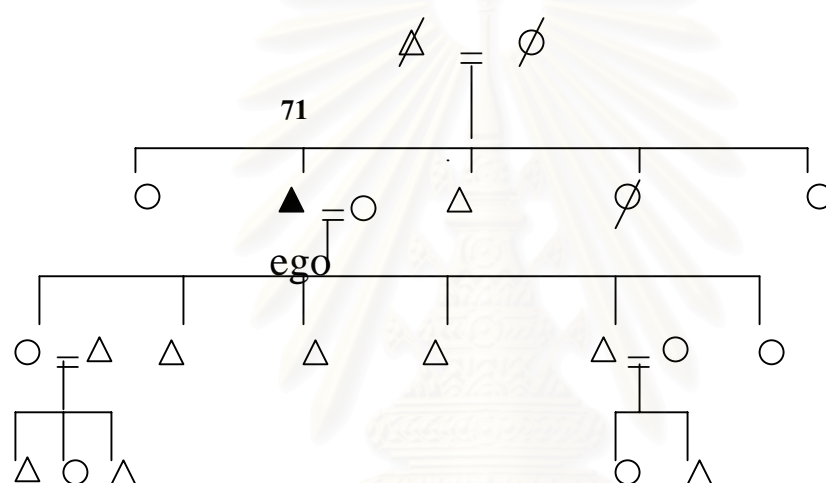
คุณมานะ เพศชาย อายุ 71 ปี มีพี่น้อง 5 คน เป็นคนที่ 2 ปัจจุบันเหลือ 4 คน เพราะคนที่ 4 เสียชีวิตไปแล้ว อุปสมบทเมื่ออายุได้ 21 ปี คุณมานะแต่งงานเมื่ออายุ 23 ปี มีบุตรทั้งหมด 6 คน จบการศึกษาชั้น ป.4 โรงเรียนวัดคอนมะเกลือ มีที่นาจำนวน 15 ไร่ มีรายได้จากการทำนาประมาณ 20,000 บาทต่อปี นอกจากทำนาแล้วในชุมชนบ้านคอนมะเกลือ คุณมานะมีสถานะเป็นผู้ทำพิธีกรรมเกี่ยวกับการตาย ที่เรียกว่า “เขยใหญ่” ทำหน้าบอทางให้กับผู้ที่เสียชีวิตแล้วให้เดินทางไปสวรรค์ รวมทั้งทำหน้าที่เชิญผีขึ้นเรือน คุณมานะไม่ได้ทำเฉพาะในหมู่ที่ 4 เท่านั้น แต่ทำให้ทั้งตำบล เพราะในตำบลคอนมะเกลือผู้ที่มีความรู้ทางด้านนี้เหลือเพียงคุณมานะคนเดียว รวมทั้งชุมชนลาวโซ่งแห่งอื่นๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรีด้วย ในบางครั้งยังมีชุมชนลาวโซ่งในจังหวัดอื่น มารับตัวคุณมานะเพื่อไปประกอบพิธีให้ เพราะในชุมชนนั้นไม่มีผู้ที่มีความรู้จะทำได้

คุณมานะบอกว่าเพิ่งมาเรียนตอนอายุ 50 ปี เรียนต่อจากบิดา ตอนแรกก็ไม่อยากเป็น แต่เนื่องจากไม่มีคนมาเรียนด้านนี้ กลัวว่าจะสูญหายไปแล้วจะไม่มีใครทำจึงได้เรียน การเรียนจะใช้ตัวหนังสือไทย เพราะเขียนตัวหนังสือหรืออ่านภาษาลาวโซ่งไม่ได้ ถ้าจำไม่ได้ก็จะจดใส่สมุดไว้ คุณมานะกล่าวว่าการเรียนมีอยู่ 2 ส่วน คือ ส่วนแรกจะต้องรู้ขั้นตอนในการทำพิธีว่ามีขั้นตอนอย่างไรบ้าง ส่วนที่สอง คือ การกล่าวบทพิธีกรรมในขั้นตอนต่างๆ เช่น บอทางไปสวรรค์ ในปัจจุบันนี้ก็ไม่มีการมาขอเรียนรู้พิธีกรรมทางด้านนี้ต่อจากคุณมานะ คุณมานะบอกว่าการทำหน้าที่นี้ไม่มีข้อห้ามอะไรใช้ชีวิตตามปกติของคนทั่วไป แต่ส่วนหนึ่งอาจจะมีความเชื่อที่ว่าจะต้องเป็นคนที่ดีจิตใจดีไม่คิดปองร้ายผู้อื่นจึงจะมาเรียนและทำหน้าที่นี้ได้ เพราะว่าเคยมีคนมาเรียนเมื่อท่องคำสวดก็จะเจ็บป่วย ไม่สบายไปต่างๆ นานาทำให้เลิกไปในที่สุด ทำให้คุณมานะเกรงว่าเมื่อไม่มีผู้สืบทอดความรู้ด้านนี้ก็จะสูญหายไป จะไม่มีใครมาทำหน้าที่นี้เมื่อคุณมานะเสียชีวิต ลักษณะของคุณมานะ ผิวคล้า รูปร่างท้วม ผมดำดัดสั้นเกรียน ดูจากภายนอกแล้วดูอ่อนกว่าวัย มีรอยสักทั่วตัว ได้แก่ที่ แขนงรอบคอ หน้าท้อง แขนซ้าย สี่ข้าง และหลัง คุณมานะจะมีกล่องยาเส้นติดตัวเสมอเอาไว้มวนสูบ บุคลิกเป็นคนไม่ค่อยพูด เวลาพูดจะพูดช้า ชัดถ้อยชัดคำ ดูเรียบร้อยและเป็นคนใจดี

ชีวิตประจำวัน

ปัจจุบันคุณลุงอยู่บ้านไม่ต้องออกไปทำงาน เพราะที่นาให้ลูกชายดูแลอยู่ก็จะอยู่ที่บ้านดูแลหลานชายและหลานสาว 2 คน กับภรรยา ที่ลูกชายคนที่ 5 นำมาให้เลี้ยง อาหารการกินในแต่ละมื้อจะทำกินกันเองที่บ้าน ตอนบ่ายบางครั้งก็จะไปนั่งบ้านเพื่อนั่งเล่นนั่งคุยกันจนเย็น หรือบางครั้งก็นั่งเล่นที่ได้ดูบ้านเล่นกับหลานๆ จนเย็น ก็จะรับประทานอาหาร อาบน้ำ ดูโทรทัศน์ เพื่อดูข่าวสารต่างๆ บางครั้งก็ดูละครบ้างและก็เข้านอนประมาณ 2-3 ทุ่ม

ไดอะแกรมเครือญาติ

ข้อมูลเกี่ยวกับสมมติฐาน

นวัตกรรมที่เป็นวัตถุ

คุณมานะเล่าว่าพวกข้าวของเครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ รวมทั้งรถยนต์ ส่วนใหญ่จะเริ่มมีกันใน ช่วงหลังจากที่มีคลองชลประทานเข้ามา ครอบครัวของคุณมานะ มีรถจักรยานยนต์ 1 คัน ตู้เย็น โทรทัศน์ เครื่องปั้มน้ำไฟฟ้า เครื่องซักผ้า อย่างละ 1 เครื่อง ที่มีก็เพื่ออำนวยความสะดวกทุ่นแรง ประหยัดเวลา ให้กับตนเองและคนในครอบครัว และบ้านอื่นเขามีกันเราก็มีบ้างเพราะก็เป็นสิ่งที่มี ประโยชน์และรู้สึกว่ามันสมัย แต่ซื้อด้วยเงินสดทั้งหมด ซื้อเอาตามกำลังความสามารถที่จะมีได้ ไม่อยากซื้อของเงินผ่อนเพราะจะต้องเป็นหนี้รู้สึกไม่สบายใจ

นวัตกรรมที่มีชีวิต

ในครอบครัวและในหมู่บ้านใช้ภาษาลาวโง้งในการติดต่อและสื่อสารกัน แต่ถ้าต้องติดต่อกับคนภายนอกก็ใช้ภาษาไทยกลาง เช่น การติดต่อราชการกับทางอำเภอ การค้าขายกับคนภายนอก เป็นต้น แต่เป็นภาษาพูดอย่างเดียว ไม่สามารถใช้ภาษาเขียนหรืออ่านภาษาลาวโง้งได้แล้ว ต้องเขียนทับศัพท์ อย่างใน “ปี่ผีเฮือน” บัญชีรายชื่อผีบรรพบุรุษเมื่อก่อนจะจดไว้ด้วยภาษาลาวโง้งในตอนหลังต้องมาคัดลอกใหม่เป็นภาษาไทยที่ออกเสียงทับศัพท์กันเพราะอ่านไม่ออก

การทำเกษตรกรรมเปลี่ยนแปลงจากการทำนาปี ปีละหนึ่งครั้ง มาเป็นการทำนาปรัง ปีละสองถึงสามครั้งและแต่สภาพพื้นที่ เพราะเมื่อก่อนต้องรอน้ำฝน แต่ปัจจุบันมีคลองชลประทานสามารถทำได้ตลอดปีไม่ต้องรอน้ำฝน ส่วนหนึ่งมาจากการแนะนำของเกษตรอำเภอ และเมื่อเห็นว่ามีใครได้ผลผลิตดีก็จะไปดูและสอบถามถึงวิธีการและจะนำมาใช้ในที่นาของตนบ้าง

ด้านการศึกษา สมัยก่อนเรียนจบแค่ ป.4 ซึ่งเป็นชั้นสูงสุดของโรงเรียนวัดดอนมะเกลือ ก็พอแล้วและคนในหมู่บ้านก็จะเรียนที่โรงเรียนแห่งนี้ ก็จะให้ออกมาช่วยกันทำนา ไม่รู้ว่ามีโรงเรียนกันไปถึงขนาดไหนหรือสูงขนาดไหน ไม่รู้ว่าจะต้องมาทำงานเป็นอะไรบ้าง เพราะทำการเกษตรอย่างเดียว ปัจจุบันรู้ว่ามีโรงเรียนเป็นแพทย์ เป็นทหาร ตำรวจ และสมัยก่อนก็หวังลูกไม่ยากให้ลูกไปโรงเรียน ชุคนักเรียนก็ไม่มีใส่กัน อยากให้มาช่วยกันทำไร่นาหาเลี้ยงครอบครัวเพราะความยากจน และยังไม่รู้ประโยชน์ของการศึกษา และก็ไม่ได้ออกไปเรียนต่อนอกชุมชนเพราะการเดินทางลำบากเรียนที่โรงเรียนวัดดอนมะเกลือที่นี่แห่งเดียว แต่ในปัจจุบันเริ่มเห็นค่าของการศึกษาว่าเป็นแนวทางในการหางานที่ดีทำ ถ้าไม่มีเงินเรียนก็สามารถกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาให้เรียนได้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

คลองชลประทานช่วยทำให้คนในหมู่บ้านมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทำให้มีน้ำกินน้ำใช้รวมทั้งทำนาตลอดทั้งปี ถ้าไม่มีคลองชลประทานจะไม่มีน้ำกินน้ำใช้เลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงเดือนเมษายนจะแล้งมากและขาดน้ำไม่มีน้ำใช้กัน ก็จะทำให้ไม่ค่อยจะมีอาหารกินไปด้วย สมัยที่ยังไม่มีคลองชลประทาน กรมโยธาได้เข้ามาช่วยเหลือโดยเจาะน้ำบาดาลแต่เจาะลึกเท่าใดก็ไม่ค่อยมีน้ำ

สมัยที่มีการปลูกข้าวฟ่างกันคุณมานะก็ทำ จะทำในที่ดินที่เป็นที่ดอนทำนาไม่ได้ แต่ปัจจุบันก็ได้เลิกไปแล้ว เพราะว่ามีมีการปลูกอ้อย ให้ผลผลิตดี แต่ต้องมีโควตาส่งโรงงานน้ำตาล โดยต้องผ่านหัวหน้าโควตา ที่จะได้ขอยกจากโรงงานน้ำตาลมาในการนำส่งโรงงาน ถ้าไม่ผ่านก็จะ

ขายไม่ได้เพราะไม่มีการรับซื้อ และถ้าอยู่ในโคเวตาก็จะถูกหักรายได้ส่วนหนึ่งให้หัวหน้าโคเวตาดูด้วย ทำให้รายได้จริงๆ ได้น้อย แต่ก็ดีกว่าการทำงานปี และปลูกข้าวฟ่าง แต่เมื่อมีคลองชลประทานสามารถทำนาปรังได้ทั้งปี ก็หันกลับมาทำนาเล็กรายไร้อยู่ เพราะราคางาที่มานาน อีกทั้งถูกหักค่าโคเวตา ต้นทุนสูงขึ้น และทำนาข้าวหลายครั้งให้ราคาดีกว่า แต่ในปัจจุบันนี้ราคาปุ๋ยแพงขึ้นมาก กระสอบละ 400-500 บาท สารเคมีก็แพง ขวดละประมาณ 700-800 บาท ทำให้ต้นทุนสูงแต่ถ้าไม่ใช้ก็ทำการเพาะปลูกไม่ได้ผล

การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐ

การรักษาการเจ็บป่วยของชุมชนในปัจจุบัน ใช้สถานอนามัยเป็นหลัก เช่น ไปตรวจรักษาโรคทั่วไป ปวดท้อง ไม่สบายเป็นไข้ รวมทั้งการป่วยเล็กๆ น้อยๆ ของสมาชิกคนอื่นในบ้านด้วย แต่ถ้าเป็นหนักมากสถานอนามัยรักษาไม่ได้ก็จะส่งไปรักษาที่โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 17 ที่อำเภอสองพี่น้อง ทำให้รู้สึกว่าการรักษาดีกว่าสมัยก่อนที่ต้องพึ่งหมอชาวบ้านอย่างเดียว ในการรักษา เช่น การใช้ยาหม้อ หรือรักษาโดยใช้การเป่ามนต์ควบคู่กับการใช้สมุนไพรเช่น เป้าด้วยเหล้ากบิง หรือใช้มีดหมอกคบริเวณที่ปวดเพื่อเป็นการขับไล่สิ่งชั่วร้าย

ถนนลาดยางที่สร้างโดยสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท ที่ส่งผลดีไปถึงการคมนาคมขนส่งต่างๆ ทั้งในหมู่บ้านและกับนอกหมู่บ้าน มีส่วนช่วยในด้านอื่นๆ ด้วย เช่น การไปทำงาน การเรียนหนังสือ การค้าขายกับนอกหมู่บ้าน การติดต่อราชการ และ การรักษาพยาบาลเป็นต้น

ส่วนในด้านอื่นๆ เช่น ประปาหมู่บ้านทำให้มีระบบน้ำประปาเดินสายมาถึงบ้านไม่ต้องไปหาน้ำเหมือนสมัยก่อน ที่พอตกเย็นก็ต้องใช้ขี้ปัสสาวะไปตักน้ำมาเก็บไว้ที่บ้านเพื่อใช้กินใช้อาบน้ำวันต่อวัน ในปัจจุบันเปิดก๊อกน้ำก็ไหลแล้ว แต่ก็ต้องเสียค่าใช้น้ำ ในส่วนของไฟฟ้าที่เดินสายมาจากอำเภอสองพี่น้องเพราะใกล้กว่าทางอำเภออุททอง ทำให้มีไฟฟ้าใช้สามารถใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าในการอำนวยความสะดวก และช่วยประหยัดเวลา และมีหลอดไฟให้แสงสว่างในยามกลางคืน

การคมนาคม

สมัยก่อนที่จะมีถนนนั้น คนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่ค่อยเดินทางออกนอกชุมชน นอกจากมีธุระจำเป็นจริงๆ จะทำทุกอย่างกันในบ้าน ชื่อขายของแลกเปลี่ยนกันเองระหว่างบ้านหรือมีพ่อค้าคนไทยเชื้อสายจีนวิ่งรถเอาของมาขาย แต่ถ้าจำเป็นต้องเดินทางก็จะใช้การเดินทางเท้าเป็นส่วนใหญ่อย่างสมัยที่ชุมชนต้องไปคัดเลือกทหาร ต้องเดินทางไปตัวอำเภออุททองซึ่งสมัยก่อนอยู่ใกล้

กว่าในปัจจุบัน ต้องใช้การเดินทางไป ออกเดินตั้งแต่ 8-9 โมงเช้า ต้องไปพักค้างคืนที่ตำบล บ้านคอนก่อน ถึงจะเดินทางต่อไปที่อำเภออุทอง ไปถึงอำเภอใช้เวลาอย่างน้อย 3 วัน

ในปัจจุบันนี้การเดินทางสะดวกเนื่องจากมีถนนหนทางเชื่อมต่อถึงกันการเดินทางไปอำเภอ อุทองโดยรถยนต์ใช้เวลาไม่เกิน 30 นาที รวมทั้งการเดินทางไปตัวจังหวัด ไปติดต่อราชการหรือ ไปที่ตลาดอุทอง หรือตลาดสองพี่น้อง ก็มีความสะดวกรวดเร็ว การเดินทางใช้รถกระบะเป็นส่วน ใหญ่ แต่คุณมานะไม่มีก็จะอาศัยขอเพื่อนบ้านเดินทางไปด้วย

การศึกษา

ระบบการศึกษาในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย เป็นไปตามการพัฒนาของรัฐ บาล ในสมัยก่อนต้องรอจนเด็กอายุ 7-8 ขวบถึงจะเข้าเรียน ป.1 ในโรงเรียน พอมาสมัยปัจจุบัน พออายุ 3-4 ขวบก็เข้าเรียนในระดับอนุบาลกันแล้ว รู้สึกว่าเด็ยนี้ต้องเรียนกันตั้งแต่เล็ก แต่ก็คิดว่า ดีกว่ารวมทั้งมีในสมัยก่อนไม่มีการสอนภาษาอังกฤษ แต่ปัจจุบันมีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ด้วย ทำให้เด็กสมัยนี้ฉลาดขึ้น

ลูกของคุณมานะ ทั้ง 6 คน จบการศึกษาชั้นสูงสุดของโรงเรียนวัดคอนมะเกลือ และคนที่ 4 ได้เรียนจนจบชั้น ม.3 โรงเรียนสระยายโสม ส่วนหนึ่งเพราะสมัยก่อนยากจนไม่มีเงินจะส่งเรียน ต่อ แต่ในรุ่นหลานนี้ก็แล้วแต่พ่อแม่ของเขาว่าจะส่งให้เรียนจนถึงระดับไหน ตอนนี้มีหลานบางคน ที่เรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย บางคนก็เรียนในระดับมัธยมศึกษา แต่ในความคิดของคุณมานะคิด ว่าอย่างน้อยก็น่าจะส่งให้เรียนจนถึง ม.6

สื่อ

ในหมู่บ้านมีทั้ง โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ แต่ที่มีความสำคัญมากที่สุดก็ได้แก่ โทร ทัศน์ ส่วนใหญ่จะดูข่าว ดูเรื่องเกี่ยวกับการเกษตร ว่ามีอะไรทำกัน ราคาพืชผลการเกษตรอย่าง ไรราคาข้าวว่าขึ้นหรือลง ส่วนเด็กๆ จะดูการ์ตูน หรือละคร ดูแล้วก็จะชอบเลียนแบบในโทรทัศน์ เช่นการ อ่านออกเสียง การเขียนตัวหนังสือ การอ่านภาษาอังกฤษ รู้สึกว่าเด็กเด็ยนี้ฉลาดกว่ารุ่นที่ คุณมานะเป็นเด็ก และที่เปลี่ยนแปลงอีกส่วนหนึ่งก็คือเรื่องของการแต่งกาย เด็กและวัยรุ่นเด็ยนี้ ไม่ค่อยมีใครแต่งแบบเดิมกันแล้ว ซื่อเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายตามสมัยนิยมกันหมดแล้ว บางทีก็พ่อแม่ ซื่อให้ ส่วนใหญ่ก็ที่ตลาดนัดในตำบล หรือตลาดอุทอง เพราะหาซื่อง่ายสะดวกกว่า

การย้ายถิ่น

สมาชิกในครอบครัวของคุณมานะ ที่ย้ายออกไปอยู่ที่กรุงเทพฯ มี 2 คน ได้แก่ ลูกคนที่ 2 ลูกคนที่ 4 ลูกคนที่ 2 ไปทำงานการไฟฟ้าที่กรุงเทพฯ กว่า 20 ปีแล้ว มีครอบครัวที่กรุงเทพฯ แต่ก็ยังกลับมาที่บ้านเป็นครั้งคราวอย่างน้อยก็เดือนละ 1 ครั้ง ลูกชายคนที่ 4 ก็ไปทำงานการไฟฟ้าที่กรุงเทพฯ เช่นกัน มีครอบครัวแล้วแต่ไม่ค่อยได้กลับมาบ้านเท่าใดนัก และอีกคนเป็นคนที่ 5 อยู่ที่กรุงเทพฯ เช่นกัน ทำงานซ่อมไดนาโม จะกลับมาเฉพาะวันเสาร์หรือวันอาทิตย์

ส่วนคนที่ 1 และคนที่ 3 แต่งงานแล้วแต่ยังอยู่ในตำบลคอนมะเกลือ โดยย้ายไปอยู่ หมู่ 1 และหมู่ 8 ตามลำดับ และคนที่ 6 เพียงคนเดียวอยู่บ้านช่วยทำนาและเลี้ยงหลาน

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 13 : คุณลุงตาน (นามสมมติ)

ข้อมูลทั่วไป

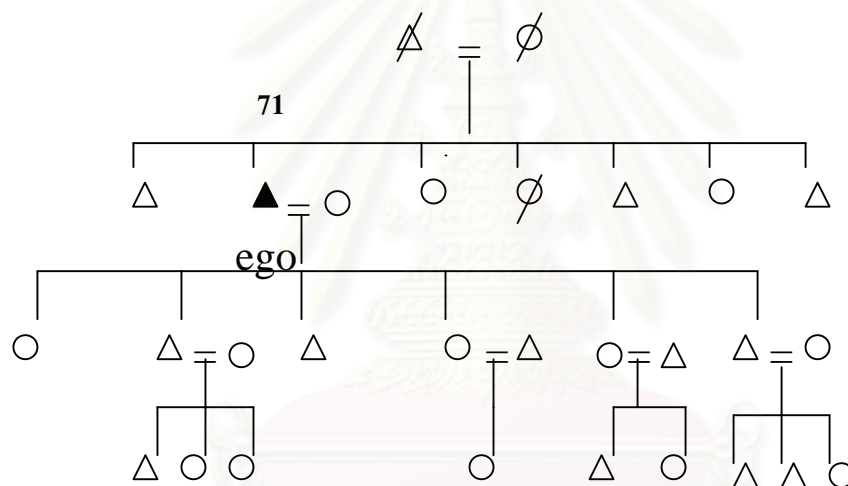
ลุงตาน อายุ 71 ปี มีพี่น้อง 7 คน ตัวลุงตานเป็นคนที่ 2 แต่งงานแล้วมีบุตร 6 คน เสียชีวิต 1 คน ลุงตานจบการศึกษา ชั้น ป.4 จากโรงเรียนวัดคอนมะเกลือ เมื่อจบการศึกษามาก็ช่วยทางบ้านทำนา และแต่งงาน จนเมื่ออายุได้ 42 ปี จึงได้บวชที่วัดคอนมะเกลือ พ่อของลุงตานเป็นผู้มีความรู้ในทางพิธีกรรม และเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม หรือที่เรียกว่า “หมอ” ลุงตานจึงได้รับการถ่ายทอดจากบิดา ในปัจจุบันลุงตานสามารถทำหน้าที่เป็น หมอเสน ทั้งเสนตัว และเสนเรือนผู้น้อย หมอแปงขวัญ เป็นล่ามในพิธีแต่งงาน รวมทั้งเป็นหมอเก็บข้าวในพิธีเลี้ยงตาย นอกจากจะเป็นผู้ทำพิธีในบ้านคอนมะเกลือแล้ว ยังได้ถูกเชิญไปทำพิธีในชุมชนลาวโซ่งในตำบลอื่นๆ และบางครั้งต้องเดินทางไปต่างจังหวัดเพื่อทำพิธี เช่น น่าน พิษณุโลก เพราะในชุมชนไม่มีผู้ที่มีความรู้จะประกอบพิธีกรรมได้ ลุงตานมีลักษณะผอม ใบหน้าเรียว ตัดผมสั้นเกรียน เป็นคนพูดน้อย เวลาพูดน้ำเสียงค่อนข้างแหบ มีรอยสักที่แขนข้างขวา แต่แข็งแรง เวลาไปไหนมาไหนจะขับรถจักรยานยนต์แบบเก่าสีน้ำเงิน มักแต่งกายด้วยกางเกงขาสั้น สวมเสื้อแขนสั้น มีผ้าขาวม้าคาดเอวอยู่ตลอดเวลา

ชีวิตประจำวัน

ลุงตานจะตื่นประมาณ ตี 5 รับประทานอาหารเช้า หลังจากนั้นจะเดินทางไปดูนา เพื่อดูต้นข้าว คุ่น้ำ ปิด-เปิดน้ำเข้านา ไล่ปุย ไล่คยา เมื่อถึงเวลาเที่ยงจะกลับมารับประทานอาหารเที่ยงที่

บ้าน ถ้ายังไม่เสร็จก็จะกลับไปทำต่อ เช่น ตั้งเครื่องสูบน้ำไว้ก็ต้องไปเฝ้าเพราะว่าอาจหายได้ ถ้าไม่มีธุระก็จะมานั่งเล่นหรือนอนเล่นที่แคร่ นอกจากจะทำมาแล้วบ้านของลุงदानได้เลี้ยงไก่พื้นบ้านไว้ ประมาณ 20 ตัว ก็จะดูแลให้อาหารไก่ จนถึงเย็นจะรับประทานอาหารเย็น แต่ถ้าวันไหนมีการเชิญให้ไปทำพิธีในตอนเช้า บ่ายก็จะนำของที่เจ้าภาพให้มาเลี้ยงเพื่อนๆ ที่บ้าน ซึ่งมีประมาณ 8-9 คน จนเย็น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นหมู ข้าวต้ม ขนม ผลไม้ต่างๆ เหล้าขาว และเบียร์ เป็นต้น หรือถ้าเป็นการแข่งขัญซึ่งจะทำในเวลาเย็น ก็จะเดินทางไปบ้านที่ทำพิธีประมาณ 4 โมงเย็น แต่ถ้าเดินทางไปต่างจังหวัดผู้ที่มาเชิญก็รับขึ้นรถไปและมาส่งที่บ้าน แต่ถ้าเป็นวันธรรมดาทั่วไปก็จะว่างจนถึงเย็น เมื่อรับประทานอาหารเย็นเสร็จก็จะอาบน้ำและดูโทรทัศน์ จะเข้านอนเวลาประมาณ 2-3 ทุ่ม

ไดอะแกรมเครือญาติ

ข้อมูลเกี่ยวกับสมมติฐาน

นวัตกรรมที่เป็นวัตถุ

ครอบครัวของลุงदान มีรถจักรยานยนต์ 1 คัน เครื่องสูบน้ำ 3 เครื่อง เครื่องใช้ไฟฟ้ามีโทรทัศน์ และตู้เย็น อย่างละ 1 เครื่อง ลุงदानมีรถจักรยานยนต์ไว้สำหรับเดินทางในหมู่บ้านหรือขับไปคูที่นา รวมทั้งพ่วงปุ๋ยและสารกำจัดศัตรูพืชไปที่นาได้ด้วย ช่วยประหยัดแรงและเวลาไปได้มาก เครื่องสูบน้ำช่วยส่งน้ำเข้านาได้รวดเร็ว เพราะถ้าเป็นสมัยก่อนจะต้องใช้เวลาหลายวันกว่าจะเสร็จ ใช้แรงมาก การมีเครื่องสูบน้ำช่วยทุ่นแรงและประหยัดเวลา ส่วนเครื่องใช้ไฟฟ้าได้แก่โทรทัศน์และตู้เย็น ก็เห็นว่ามีความประโยชน์และเฟื่องตามยุคตามสมัย โทรทัศน์ทำให้ได้รับทราบข่าวสารต่างๆ รวมทั้งได้ดูละครหรือรายการต่างๆ ด้วย

นวัตกรรมที่มีใช้วัตถุ

ในครอบครัวของลุงตานจะใช้ภาษาลาวโห่งในการติดต่อสื่อสาร รวมทั้งติดต่อกับคนในหมู่บ้านด้วย จะใช้ภาษาไทยกลางกับคนไทยเช่นเวลาไปติดต่อซื้อขายสินค้า ติดต่อบริการที่อำเภออุทอง หรือกับคนไทยที่เข้ามาติดต่อ แต่ลุงรู้สึกที่เด็กสมัยนี้พูดไม่ค่อยได้แล้ว ส่วนใหญ่จะปะปนภาษาไทย ตัวลุงเองก็ไม่สามารถอ่านหรือเขียนหนังสือภาษาลาวโห่งได้ เวลาเขียนจะใช้ภาษาไทยทับศัพท์ให้ออกเสียงในภาษาลาวโห่ง

การทำเกษตรกรรมของลุงตาน ส่วนหนึ่งจะได้ความรู้มาจากเกษตรอำเภอและเกษตรตำบลที่เข้ามาให้ความรู้แต่ส่วนใหญ่ลุงรู้สึกว่ามันเป็นวิชาการและใช้ปฏิบัติจริงไม่ได้ผล แต่บางส่วนที่ได้ผลก็จะนำมาใช้ต่อไป ความรู้อีกส่วนมาจากในชุมชนในลักษณะการบอกต่อ เช่น กำนัน หรือคนที่ทำแล้วได้ผลก็จะบอกต่อก็จะทำตามกันไป หรือเห็นว่าที่ของใครได้ผลดีก็จะไปตามเพื่อนำมาปฏิบัติในตนเอง และอีกส่วนหนึ่งมาจากบริษัทปุ๋ยหรือยาที่เข้ามาโฆษณาโดยมีการแปลงสาริตเพื่อให้เห็นเป็นตัวอย่าง เช่น การเลือกพันธุ์ข้าว มีทั้งพันธุ์ชัยนาท พันธุ์โพธิ์เงิน พันธุ์ กข.สุพรรณ 60 พันธุ์ กข.สุพรรณ 2 และ พันธุ์ กข.35 เป็นต้น เมื่อได้ผลผลิตแล้ว ลุงตานจะเก็บไว้ประมาณ 7-8 กระสอบ เอาไว้ปลูกในครั้งต่อไป ถ้าจะกินก็นำไปสีเป็นครั้งๆ ไป

ในด้านการศึกษาของลูกๆ ลุงตานนั้น ส่วนใหญ่จะจบชั้น ป.4 โรงเรียนวัดคอนมะเกลือทุกคน ลุงตานอยากให้ลูกเรียนหนังสือสูงๆ แต่ก็ไม่มีเงินจะส่งให้เรียนจึงต้องออกมาทำงานที่บ้าน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ลุงตานเคยทำไร่อ้อยมาก่อนในช่วงที่ในหมู่บ้านนิยมทำไร่อ้อยกัน ในช่วงนั้นได้ไปเช่าที่ดินบริเวณ ตำบลพลับพลาไชย อำเภออุทอง เพื่อทำไร่อ้อย ประมาณ 20 ไร่ ทำให้ฐานะทางบ้านดีขึ้นในช่วงแรกๆ แต่ราคาของอ้อยคงตัวมาตลอดไม่ค่อยเพิ่มขึ้นประกอบกับต้นทุนต่างๆ เช่น ปุ๋ย ค่าจ้างแรงงานสูงขึ้น ทำให้ไปพออยู่ได้ แต่เมื่อเริ่มมีการทำไร่แดงโมในหมู่บ้าน ก็ทำบ้าง โดยเลิกทำไร่อ้อย เพราะทำไร่แดงโมได้ราคาดีกว่า ต่อมาได้ไปเช่าที่ดิน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยให้ลูกชายไปดูแล แต่ในช่วงปัจจุบันทำไม่ได้ราคา หักต้นทุนแล้ว ได้กำไรเล็กน้อย บางครั้งก็เท่าทุน ไม่ค่อยดีเท่าที่ควร ลูกชายจึงไปรับจ้างตัดแต่งโมตามสวนแดงโมที่ต่างๆ เพิ่มด้วยเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่ง

เมื่อคลองชลประทานได้ส่งน้ำเข้ามาในหมู่บ้าน ทำให้การทำกรเกษตรเปลี่ยนไปจากการทำนาปี เปลี่ยนมาทำนาปรังเพราะทำได้หลายครั้งทำให้ช่วยเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว ลูกหลานเห็นว่าตั้งแต่เด็กจนแก่คลองชลประทานเป็นสิ่งที่ทำให้ชีวิตดีขึ้นมากที่สุด นอกจากใช้น้ำเพื่อการเกษตรแล้วยังมีน้ำไว้ใช้อุปโภคบริโภคตลอดทั้งปี ไม่ต้องไปหาน้ำมาเก็บไว้ที่บ้าน พื้นที่ที่ชุ่มชื้นขึ้นไม่แห้งแล้งเหมือนในสมัยก่อน รายได้ส่วนใหญ่ในครอบครัวได้จากการทำนาปรังเป็นหลัก มีรายได้มากกว่าแต่ก่อนแต่ส่วนหนึ่งก็ตามมาก็คือ เมื่อสบายขึ้นมีเงินก็จะเริ่มใช้การจ้างคนมาช่วยทำงานมากขึ้นตามไปด้วย

การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐ

สถานีอนามัยตำบลคอนมะเกลือ เป็นที่รักษาเบื้องต้นของคนในชุมชน ตัวลูกหลานและคนในครอบครัวเองก็รักษาการเจ็บป่วยไม่สบาย และ ทำแผล ที่สถานีอนามัยแห่งนี้ ถ้ารักษาไม่ได้ก็จะไปที่โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 17 หรือที่ชาวบ้านส่วนใหญ่เรียกกันว่า โรงพยาบาลบางลี่ ในตัวอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

ถ้าเป็นสมัยก่อนที่จะมีสถานีอนามัย และถนนหนทาง จะไปหาหมอโบราณในหมู่บ้านให้ทำการรักษาด้วยการใช้สมุนไพร ร่วมกับคาถาอาคม เช่น ใช้เหล้าเป่ากับจึงพร้อมกับบริกรรมคาถาต่างๆ ไปด้วย แต่วิธีนี้ก็ยังมีอยู่บ้างในกรณีที่ไปรักษาที่โรงพยาบาลแล้วยังรักษาไม่หาย หรือไม่สามารถหาสาเหตุการป่วยได้ แต่น้อยมากและไม่ได้ทำหน้าที่เป็นหมอโดยตรงแล้ว แต่เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีความรู้ทางด้านนี้ทำให้ เมื่อหายก็จะมีกรบอกกันต่อไปเรื่อยๆ ทำให้บางครั้งก็มีคนมาให้รักษาอีก

ระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้าที่เข้ามา เมื่อประมาณ พ.ศ.2519 ทำให้ลูกหลานและชาวบ้านรู้จักเครื่องใช้ไฟฟ้าอื่นๆ ตามมาด้วย เช่น โทรทัศน์ ที่ใช้รับชมเพื่อให้ทราบข่าวสารต่างๆ หลอดไฟฟ้าที่ให้ความสว่างได้ตามที่ต้องการ แทนการใช้ตะเกียง และการสูบน้ำในเวลากลางคืน

การคมนาคม

ก่อนที่จะมีการทำถนนในหมู่บ้านและการทำถนนมาลัยแมน หรือ ทางหลวงสาย 321 นั้น การเดินทางไปนอกชุมชนเป็นเรื่องลำบากต้องอาศัยการเดินทางเท้า จะไปกรุงเทพต้องใช้เวลาหลายวัน และต้องเดินทางโดยทางเรือโดยขึ้นที่ตลาดบางลี่ อำเภอสองพี่น้อง เวลาจะไปอำเภอก็ต้องเดินทางเท้าไปกลับประมาณ 2-3 วัน เมื่อมีถนนทั้งสองสายแล้วทำให้การเดินทางสะดวกรวดเร็วขึ้น เวลาไปนาก็สามารถใช้รถเดินทางไปได้ รวมทั้งบรรทุกอุปกรณ์การเกษตรต่างๆ ไปยังที่นา ทำให้ไม่คอย

ใช้การเดินเท้ากันแล้ว จนบางครั้งลุงรู้สึกว่าคุณในหมู่บ้านบางทีใกล้ๆ ก็ยังต้องใช้รถจักรยานยนต์ ไม่ยอมเดินกัน อาจจะเพราะว่าติดกับความสบายมากขึ้นกว่าแต่ก่อน

การศึกษา

คุณลุงदानมีลูกทั้งหมด 6 คน ทั้งหมดจบชั้น ป. 4 จากโรงเรียนวัดดอนมะเกลือ คนที่ 1 มีโอกาสได้ไปสอบเข้าโรงเรียนสงวนหญิงซึ่งเป็นโรงเรียนประจำจังหวัด แต่ก็สอบไม่ติด จึงไม่ได้เรียนต่อ คนที่ 2 และ คนที่ 4 เรียนจนจบชั้น ม.3 โรงเรียนสระยายโสม คนที่ 6 เรียนจบชั้น ป.6 ซึ่งเป็นชั้นสูงสุดของโรงเรียนวัดดอนมะเกลือ คนนี้เรียนเก่ง อาจารย์ก็ชมว่าเรียนดี ตัวลุงदानก็อยากให้เรียนแต่ก็ไม่สามารถส่งให้เรียนได้ เพราะไม่มีเงินเพียงพอที่จะส่ง จึงต้องตัดใจให้มาช่วยกันทำนาที่บ้าน ลุงदानรู้สึกว่าคุณอยากให้ลูกทุกคนได้เรียนหนังสือสูงๆ เพื่อจะได้มีโอกาสทำงานดีๆ มีความแน่นอนกว่าการทำกรเกษตร

สื่อ

ลุงदानรับทราบข่าวสารจากโทรทัศน์เป็นส่วนใหญ่ ส่วนใหญ่จะดูช่อง 7 ดูวาทีกีฬา ดูการเมือง ราคาพืชผลการเกษตร และดูโฆษณาสินค้าต่างๆ ส่วนลูกๆ หลานๆ จะดูละคร แต่ข้อเสียของสื่อคือ เมื่อเด็กๆ ดู แล้วถึงแม้จะทำให้เด็กมีความรู้มากขึ้น แต่เมื่อรู้แล้วมักจะคอยเชื่อฟังและชอบโต้เถียงผู้ใหญ่ ทำให้เด็กคือ และเห็นความทันสมัยทำให้ไม่ค่อยเชื่อถือในวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมเห็นว่าเป็นของโบราณล้ำสมัย หันไปเชื่อในสิ่งที่เป็นสมัยใหม่ที่มีความทันสมัย

การย้ายถิ่น

สมาชิกในครอบครัวของลุงदानมีทั้งหมด 8 คน คือลุงदानและภรรยา กับลูกๆ อีก 6 คน ลูกคนที่ 1 ไปทำไร่แดงโมและรับจ้างตัดแดงโม ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ลูกคนที่ 2 ไปทำงานที่โรงงานทำรองเท้าในกรุงเทพมหานคร คนที่ 3 อยู่บ้านช่วยงานที่บ้าน คนที่ 4 ทำงานการไฟฟ้า ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี คนที่ 5 แต่งงานไปอยู่ในหมู่ 1 คนที่ 6 ย้ายไปอยู่บ้านยาง ตำบลบ้านดอน อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นตัวแทนรับซื้อข้าว ในครอบครัวของลุงदान มีสมาชิก จำนวน 4 คนที่ย้ายออกไปอยู่นอกชุมชน นานครั้งจึงจะกลับมาบ้าน หรือเวลาที่มีการจัดงานต่างๆ ที่บ้านจึงจะกลับมา แต่บางคนติดธุระก็ไม่สามารถมาได้

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 14 : คุณหาร (นามสมมติ)

ข้อมูลทั่วไป

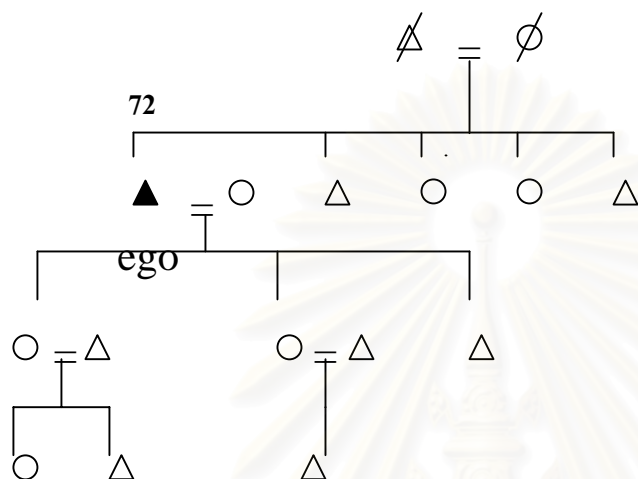
คุณหาร เพศชาย อายุ 72 ปี คุณหารมีรูปร่างผอมสูง แก้มตอบ ผมบางสีขาวดัดสั้น เป็นคนที่พูดจาจะฉะฉานแต่ภาษาไทยไม่ค่อยชัดแต่ก็ฟังรู้เรื่อง เวลาอยู่บ้านส่วนใหญ่จะสวมกางเกงขายาวสีดำ ไม่ใส่เสื้อ มีผ้าขาวม้าติดตัว 1 ผืน คุณหารมีพี่น้อง 5 คน เป็นคนโต คุณหารมีอาชีพทำนา มีที่นา 23 ไร่ มีรายได้เฉลี่ยประมาณ 50,000-60,000 บาทต่อปี คุณหารทำนามาตั้งแต่เด็กเกิดและโตที่ตำบลคอนมะเกลือ จบชั้น ป.4 โรงเรียนวัดคอนมะเกลือ ตอนอายุประมาณ 20 ปี มีการคัดเลือกทหารที่อำเภออุทุมพรต้องเดินลัดทุ่งไปเป็นวันกว่าจะถึงอำเภอ และคุณหารก็ต้องไปเป็นทหารเกณฑ์อยู่ที่กรมทหารราบที่ 11 รักษาพระองค์ บางเขน กรุงเทพมหานคร ประมาณ 2 ปี การเดินทางไปกรุงเทพในสมัยนั้นลำบากมากถ้าจะไปทางบกต้องเดินทางอ้อมไปจังหวัดกาญจนบุรีแล้วไปออกนครปฐมแล้วจึงเข้ากรุงเทพฯ อีกวิธีหนึ่งคือไปทางเรือไปขึ้นเรือที่ตลาดบางลี่อำเภอสองพี่น้อง นั่งเรือไปตามแม่น้ำสุพรรณ แต่กว่าจะไปถึงตลาดบางลี่ก็ต้องเดินเท้าไปใช้เวลาหนึ่งวันกว่าจะถึงกรุงเทพฯ ใช้เวลา 3-4 วัน ในปัจจุบัน นอกจากทำนาแล้วคุณหารยังเป็นผู้มีความรู้ในการทำพิธีกรรมเสนเรื่อน เสนตัว แปงขวัญ ได้เริ่มศึกษาความรู้ทางด้านนี้ตอนอายุประมาณ 60 ปี โดยศึกษาความรู้ทางด้านนี้จากลุงตาน วิธีการเรียนการสอนจะสอนด้วยตัวหนังสือไทยแต่เขียนในห้อยอกเสียงเป็นภาษาลาวโขงเอาไว้ท่องจำ การเรียนจะต้องใช้ 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นขั้นตอนของพิธีกรรมว่าจะมีขั้นตอนอะไรบ้างและใช้อุปกรณ์หรือเครื่องเช่นอะไรบ้าง ส่วนที่สองเป็นเรื่องของการกล่าวข้อความในพิธีกรรมต่างๆ ปัจจุบันคุณหารก็ต้องท่องจำกล่าวในพิธีกรรมอยู่เสมอเพราะว่ามีอายุมากความจำไม่ค่อยดี ถ้าไม่ได้ท่องนานๆ ก็อาจจะลืมได้ คุณหารแต่งงานแล้วมีบุตร 3 คน

ชีวิตประจำวัน

คุณหารจะตื่นนอนตอนเช้าหลังจากทำธุระส่วนตัวเสร็จก็จะไปที่นาไปดูแลข้าวและสภาพนาข้าวว่าเป็นอย่างไร จะต้องแก้ไขอย่างไร เช่น เรื่องน้ำ ปุ๋ย ยามาแมลงหรือยากำจัดศัตรูพืชต่างๆ ตอนเที่ยงจะกลับมารับประทานอาหารที่บ้าน ตอนบ่ายจะพักผ่อนที่ได้กลับบ้าน นอนเล่นที่เปลหรือไปบ้านใกล้ๆ ไปนั่งคุยกับคนรู้จักบ้าง แต่ถ้าวันไหนมีผู้มาวานให้มาทำพิธีก็ต้องเตรียมตัวและเดินทางไปบ้านที่จะทำพิธี นอกจากนี้เวลาที่ลุงตานซึ่งเป็นเหมือนครูของคุณหารไปประกอบพิธีกรรม คุณหารก็จะเดินทางไปด้วย เพื่อไปดูการทำพิธีของคุณตานและไปเป็นบ่าวหมอช่วยเหลือในการทำพิธีอีกด้วย ถ้าเป็นพิธีเสนจะไปกันตั้งแต่เช้าตรู่ แต่ถ้าเป็นพิธีแปงขวัญก็จะไปทำใน

ตอนบ่าย พอทำพิธีเสร็จเครื่องเช่นต่างๆ ที่บ้านเจ้าภาพให้ก็จะนำมาทำกินที่บ้านและเรียกเพื่อนหรือคนรู้จักมาร่วมรับประทานด้วยกัน พอตกเย็นก็จะรับประทานอาหารเย็นที่บ้านและดูโทรทัศน์เพื่อให้ทราบข่าวต่างๆ จึงเข้านอนประมาณ 2-3 ทุ่ม

ไต่ถามกรรมเครือญาติ

ข้อมูลเกี่ยวกับสมมติฐาน

นวัตกรรมที่เป็นวัตถุ

บ้านของคุณหารมีรถกระบะ 1 คัน ไถนาแบบเดินตาม 1 คัน รถจักรยานยนต์ 1 คัน นอกจากนี้มีโทรทัศน์ ตู้เย็น หม้อหุงข้าวไฟฟ้า สำหรับอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน ในการเก็บเกี่ยวผลผลิตคุณหารจะจ้างรถเกี่ยวข้าวมาเก็บเกี่ยวข้าวในนา

นวัตกรรมที่ไม่มีวัตถุ

คุณหารใช้ภาษาลาวโข่งในการสื่อสารกับสมาชิกครอบครัวและคนในหมู่บ้าน แต่ก็ยังเป็นภาษาพูด ไม่ได้ใช้ภาษาเขียน เพราะไม่ได้หัด สมัยเข้าโรงเรียนก็เขียนแต่ตัวหนังสือไทย เวลาที่ใช้กล่าวในพิธีกรรมก็เขียนด้วยภาษาไทย เวลาใช้ภาษาไทยก็เฉพาะกับคนไทยที่เข้ามาติดต่อพูดคุยด้วย แต่ว่าภาษาลาวโข่งที่ใช้พูดกันอยู่ในปัจจุบันก็ใช้คำไทยปะปนอยู่มาก คำบางคำที่เคยพูดสมัยเด็กก็ไม่มีแล้วใช้ภาษาไทยเข้ามาแทน ส่วนหนึ่งก็น่าจะมาจากการศึกษาที่โรงเรียนให้ใช้ภาษาไทยเป็นหลัก หรือเวลาไปเรียนที่โรงเรียนนอกตำบลก็ต้องพูดคุยกับคนนอกต้องใช้ภาษาไทยทำให้คิดมาใช้ที่บ้าน

การประกอบอาชีพปัจจุบันจะทำงานเพื่อการค้าเป็นหลัก เก็บไว้กินเองบางส่วน ถ้าเป็นสมัยก่อนเหลือจากกินถึงนำมาขาย ปัจจุบันขายกันในที่นามิคนมารับซื้อตอนเก็บเกี่ยวเลย ถึงแม้ว่าจะทำนากันได้ตลอดปีก็รู้ดีกว่าชีวิตไม่เหมือนเมื่อก่อนตรงที่ว่า สมัยก่อนถึงลำบากแต่มีเวลาว่างมาก ไม่ต้องคิดรนเวลาจะทำอะไรคนในหมู่บ้านจะช่วยเหลือกันดี สมัยนี้เหมือนต้องคิดรนหาเงินเวลาว่างก็ไม่ค่อยมี ต่างคนต่างต้องทำกิน การทำงานในปัจจุบันต้องใช้เครื่องจักรหรือการจ้างเข้ามาช่วยทำงาน ไม่อย่างนั้นไม่ทันกิน เมื่อต้องหาเครื่องทุ่นแรงมาเพิ่มก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นตามไปด้วย บางอย่างไม่มีก็ต้องใช้การจ้าง อย่างการเกี่ยวข้าวปัจจุบันใช้รถเกี่ยวต้องจ้างรถมาเกี่ยวข้าว ไม่มีการลงแรงเกี่ยวข้าวเหมือนสมัยก่อน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สมัยก่อนที่บ้านของคุณหารทำไร่ข้าวฟ่างในที่ดอนช่วงที่ในหมู่บ้านนิยมทำกันเพราะจะได้ใช้ที่ดินที่รกร้างทำนาไม่ได้มาทำให้เกิดประโยชน์ เพราะตอนนั้นทำนาปีอย่างเดียว ก็ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นบ้าง แต่พอมาทำอ้อยแล้วรายได้ดีกว่ามาก โดยเฉพาะในช่วงแรกของการปลูกชาวบ้านในหมู่บ้านปลูกกันเกือบทุกหลัง บางคนเอาที่นาทำไร่อ้อยแต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเพราะอ้อยต้องทำในที่ดอน พอมาตอนหลังราคาตกมานาน ค่าใช้จ่ายสูง ประกอบกับคลองชลประทานเปิดใช้คนจึงทยอยเลิกมาทำนาปรังเพราะทำได้อย่างน้อย 2 ครั้ง รายได้ดีกว่าทำไร่อ้อยถึงแม้จะลำบากกว่าก็ตามแต่ก็เป็นสิ่งที่ถนัดกว่าเพราะการทำงานทำกันมาแต่ครั้งบรรพบุรุษแล้ว ประกอบการมีถนนทำให้ความเจริญเข้ามาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เข้ามา การทำงานจึงง่ายกว่าสมัยก่อนเพราะมีเครื่องทุ่นแรงมากขึ้น

การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐ

คุณหารและครอบครัวเมื่อมีอาการป่วยหรือไม่สบายจะไปรักษาตัวในเบื้องต้นที่สถานีนอนามัย เช่น เป็นแผล ปวดหัว เป็นไข้ หลานไม่สบาย แต่ถ้าเป็นหนักก็จะไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลบางลี่ อำเภอสองพี่น้อง ซึ่งสามารถเดินทางไปได้อย่างสะดวกรวดเร็วและการรักษาก็เป็นมาตรฐาน สมัยก่อนจะรักษากับหมอประจำหมู่บ้านที่มีความรู้แผนโบราณ การทำคลอดก็ต้องทำกับหมอดำแย แต่เดี๋ยวนี้ไม่มีแล้ว การรักษาแผนโบราณยังมีบ้างแต่จะไม่ได้รักษาเป็นอาชีพส่วนใหญ่จะเป็นคนสูงอายุที่มีความรู้อยู่บ้างเวลาที่รักษาแผนปัจจุบันไม่หายก็จะมาพึ่งการรักษาแบบนี้

การพัฒนาระบบไฟฟ้าและน้ำประปาตำบลทำให้มีความสะดวกสบาย ไม่ต้องใช้ตะเกียงเจ้าพายุหรือก่อกองไฟเวลาที่ทำงานในเวลากลางคืน และสามารถใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าเพื่ออำนวยความสะดวกสบายด้วย และที่บ้านมีน้ำประปาใช้ทำให้มีน้ำสะอาดใช้ที่บ้านตลอดปี แต่สิ่งที่เพิ่มขึ้นมาคือค่าใช้จ่าย อย่างค่าน้ำและค่าไฟฟ้า

การคมนาคม

ก่อนที่จะมีถนนลาดยางและถนนมาลัยแมน การเดินทางสมัยที่คุณหารเป็นทหารลำบาก การเดินทางไปกรุงเทพฯ เพื่อไปที่กรมทหาร ต้องใช้เวลาเดินทาง 3-4 วัน ต้องเดินเท้าไปตลาดบางลี่ อำเภอสองพี่น้อง ต้องค้างคืน 1 คืนเพื่อขึ้นเรือในตอนเช้า ต้องไปค้างที่วัดจิวราย 1 คืน ไปถึงบางกอกน้อยในตอนเย็นก็ต้องค้างที่นั่นอีก 1 คืน รุ่งเช้าจึงเดินทางไปที่บ้านเขน การเดินทางไปอำเภอก็เช่นกันไปกลับก็ต้อง 2-3 วัน ไม่มีถนนต้องอาศัยการเดินทางลัดทุ่ง แต่ปัจจุบันนี้การเดินทางโดยรถยนต์ ไปอำเภอ ประมาณ 20 นาที การเดินทางไปกรุงเทพมหานคร ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมงเท่านั้น ใช้เวลาน้อยกว่าเมื่อก่อนมาก รวมถึงการเดินทางไปมาในระหว่างหมู่บ้านและการไปทำนาก็สามารถจับจี้รถจักรยานยนต์ไปได้ทำให้สะดวกรวดเร็ว

การศึกษา

การศึกษาสมัยคุณหาร จบ ป.4 ก็ถือว่าเป็นผู้มีการศึกษาแล้ว ถ้าใครจะออกเรือนแต่งงานก็ต้องบวชเสียก่อน ถือว่าเป็นการเรียนอีกทางหนึ่ง ส่วนใหญ่จบมากก็จะหาซื้อที่ดินไว้ทำอะไรทำนาหรือเลี้ยงควาย แต่ตอนหลังมีโอกาสไปเจอเพื่อนเก่าสมัยที่เป็นทหารด้วยกัน เขาเล่าว่าลูกชายไปเรียนต่อที่สหรัฐอเมริกา ส่วนลูกคุณหารยังทำไร่ทำนาอยู่ทำให้รู้สึกวุ่นวาย จึงทำให้เห็นคุณค่าของการศึกษามากขึ้น คิดว่าการศึกษาในปัจจุบันจบชั้นประถมศึกษาไม่เพียงพอ จะไปสมัครงานก็ไม่มีคนรับ อยากให้เรียนสูงเพื่อที่จะได้มีโอกาสเลือกหางานดีๆ ทำ ในปัจจุบันจึงพยายามสอนหลานให้ตั้งใจเรียนเพื่อที่จะได้ไม่ต้องลำบากทำนา ในปัจจุบันคิดว่าคนในชุมชนเห็นคุณค่าของการศึกษามากขึ้นกว่าสมัยก่อนสนับสนุนให้ลูกเรียนมากขึ้น ไม่จำกัดว่าจบมาแล้วต้องมาช่วยทางบ้านทำไร่ทำนาเหมือนสมัยก่อน

สื่อ

คุณหารและครอบครัวใช้สื่อโทรทัศน์ ในการรับทราบข้อมูลข่าวสารต่างๆ ทั้งในด้านข่าวสาร สถานการณ์บ้านเมือง ในช่วงหัวค่ำก่อนเข้านอน ชมกีฬามวยไทยในช่วงบ่ายวันเสาร์

อาชีพ และมวรายการสำคัญที่ถ่ายทอดสดทั้งในและต่างประเทศ นอกจากนี้ยังชมละครในช่วงหัวค่ำด้วย การชมโทรทัศน์เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของครอบครัวคุณหาร

การย้ายถิ่น

คุณหารมีลูก 3 คน ย้ายออกไปมีครอบครัวแล้ว 2 คน ลูกสาวคนโตไปทำไร่มะม่วงอยู่ที่จังหวัดนครสวรรค์ ส่วนคนลูกสาวที่สองแต่งงานแล้วย้ายไปอยู่ที่จังหวัดกาญจนบุรี ยังติดต่อกับทางบ้านประมาณ 2-3 เดือนต่อครั้ง คนที่ 3 ยังไม่แต่งงานอยู่กับคุณหารที่บ้าน

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 15 : คุณลุงเสถียร(นามสมมติ)

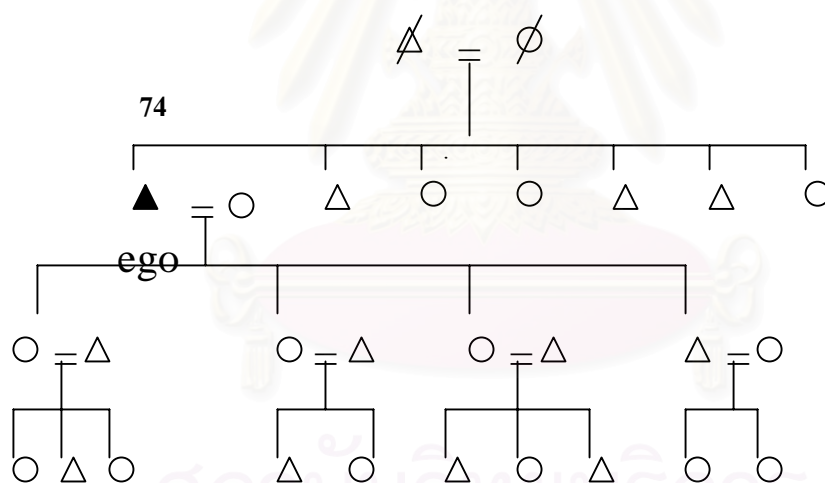
ข้อมูลทั่วไป

ลุงเสถียร อายุ 74 ปี มีพี่น้อง 7 คน เกิดที่บ้านดอนมะเกลือ เรียนหนังสือจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่โรงเรียนดอนมะเกลือ และบวชที่วัดดอนมะเกลือ เมื่อ พ.ศ. 2493 เป็นเวลา 1 พรรษา สอบได้นักธรรมตรี เคยเป็นสารวัตรกำนันของตำบล รวมทั้งเคยเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่ คุณเสถียรมีที่นา 26 ไร่ มีรายได้ประมาณ 60,000-80,000 บาทต่อปี บ้านของคุณลุงเป็นบ้านไม้สองชั้น สร้างเมื่อประมาณ ปี พ.ศ.2531 ได้ถูกปรับปรุงเป็นที่วางแคร่ เครื่องจักสานและเครื่องมือการเกษตรต่างๆ ลุงเสถียรแต่งงานแล้ว มีบุตร 4 คน เป็นหญิง 3 คน ชาย 1 คน คุณลุงเสถียร รูปร่างผอมบาง สูงประมาณ 160 เซนติเมตร ผิวขาวกร้าน ผมบางตัดสั้นเกรียน มีลักษณะแข็งแรง มีรอยสักที่ต้นแขนทั้งสองข้าง คุณลุงเสถียรมีอาชีพทำนา และทำไร่แดงโมแต่จะให้ลูกดูแล เวลาอยู่บ้านลุงจะชอบนั่งจักสานอยู่ใต้ถุนบ้านในยามว่างจากงาน และจะแต่งตัวนุ่งกางเกงขาสั้นสีดำ ไม่สวมเสื้อ มีผ้าขาวม้าติดตัวอยู่หนึ่งผืน เวลาเดินออกไปทำกิจกรรมนอกบ้านก็จะใส่เสื้อยืดคอปกแล้วใช้ผ้าขาวม้าพันเอว นอกจากนี้ลุงเสถียรยังพกมีค้อนเหน็บเอวติดตัวเสมอเวลาออกนอกบ้าน เวลาไปทุ่งไปนาเพราะพามาตั้งแต่สมัยวัยหนุ่มซึ่งชายชาวลาวโซ่งนิยมพกกัน ลุงเสถียรยังแข็งแรงกระฉับกระเฉง เดินทางไปไหนมาไหนได้อย่างคล่องแคล่ว รวมทั้งสามารถขับขี่รถจักรยานยนต์ได้ด้วยตนเอง คุณลุงเสถียรเป็นคนคุยเก่งและคุยสนุก มีอัธยาศัยไมตรี ยิ้มแย้มแจ่มใส ชอบเล่าเรื่องในอดีตของตัวเองให้ฟัง ลุงเสถียรมีกลุ่มเพื่อนในตำบลดอนมะเกลือที่มักจะไปนั่งรวมกลุ่มกันเป็นประจำประมาณ 6-7 คน ซึ่งส่วนใหญ่รู้จักกันมาตั้งแต่สมัยอยู่ในวัยหนุ่ม และลุงเสถียรเป็นผู้ที่พาผู้วิจัยไปดูสถานที่ต่างๆ ในหมู่บ้าน

ชีวิตประจำวัน

ลูกเสถียรจะตื่นนอนตอนเช้าประมาณ ประมาณ ตี 4- ตี 5 เพื่อดูข่าวทางช่อง 5 เวลาประมาณ 6 โมงเช้า จะมานั่งกินกาแฟกับปลาทองโก๋ ที่ร้านกาแฟในหมู่บ้าน แล้วทานข้าวเช้าตอนประมาณ 9 โมงเช้า หลังจากนั้นจะออกไปดูแลที่นา ปิด-เปิดน้ำเข้านา ตรวจสอบดูต้นข้าวว่ามีปัญหาอะไรหรือไม่ ประมาณ ป่ายโมงจะกลับมากินข้าวเที่ยง หลังจากนั้นก็จะนอนเล่นที่เปลญวนใต้ถุนบ้าน หรือ ไม่ก็จะทำการนั่งสานเครื่องจักรสานไว้ใช้เอง หรือเวลามีงานในหมู่บ้านลูกจะเป็นผู้ประสานงานในหมู่บ้านก็จะไปตามบ้านต่างๆ เพื่อบอกกล่าว หรือถ้ามีงานตามบ้านอื่นๆ ในหมู่บ้าน ลูกก็จะไปเข้าร่วม ถ้าเป็นวันเสาร์ หรืออาทิตย์ ลูกจะอยู่บ้านคุมมวยไทยเพราะชอบ หรือถ้ามีการชิงแชมป์ต่างๆ ลูกจะจัดไว้เพื่อกันลืม ประมาณ 1 ทุ่มก็จะทานอาหารเย็น แล้วดูข่าวประมาณ 2-3 ทุ่มก็จะเข้านอน

ไคอะแกรมเครือญาติ

ข้อมูลเกี่ยวกับสมมติฐาน

นวัตกรรมที่เป็นวัตถุ

ที่บ้านของลูกมีรถกระบะ 1 คัน เอาไว้ใช้ขนส่งสินค้าและของต่างๆ รวมทั้งใช้เดินทางไปยังที่ต่างๆ รถจักรยานยนต์ 1 คัน เอาไว้ใช้เดินทางในหมู่บ้าน โทรทัศน์ 2 เครื่อง ตู้เย็น เตารีดเครื่องซักผ้า หม้อหุงข้าว อย่างละ ชิ้น เอาไว้อำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน รถไถเดินตาม 3

เครื่อง นอกจากจะใช้เองแล้วยังเอาไว้รับจ้างไถนาด้วย เครื่องสูบน้ำ 3 เครื่อง เอาไว้ทำนาซึ่งทั้งหมดซื้อได้ด้วยเงินสด เพราะไม่ยากผ่อนเป็นภาระ เพื่ออำนวยความสะดวก

นวัตกรรมที่มีชีวิต

ในด้านภาษา ในครอบครัวของลุงใช้ภาษาลาวโง้งในการสื่อสารกันกับคนในครอบครัวและคนในหมู่บ้าน แต่ไม่สามารถเขียนหรืออ่านภาษาลาวโง้งได้แล้ว และใช้ภาษาไทยสื่อสารกับคนภายนอกที่มาติดต่อหรือใช้ติดต่อราชการ ลุงเสถียรคิดว่าในปัจจุบันภาษาโง้งที่ใช้กันอยู่นี้ก็มีคำภาษาไทยเข้ามาปะปนและใช้แทนคำในภาษาลาวโง้งมากอยู่เหมือนกัน ยิ่งเป็นในเด็กวัยรุ่นแล้วจะผสมคำไทยกับคำลาวเข้าด้วยกันในการพูด

การทำกรเกษตร สมัยก่อนทำนาปีอย่างเดียวนปีละครั้ง ไม่มีการใช้ยากำจัดศัตรูพืช ไม่มีการใช้ปุ๋ย ปล่อยตามธรรมชาติ มีหญ้าหรือวัชพืชขึ้นก็ใช้จอบและเสียมตากเอาออก ข้าวก็จะปลูกซ้ำเหลือจากปีก่อนก็เก็บไว้ปลูก ในปัจจุบันพันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกจะไปซื้อที่ศูนย์วิจัยพันธุ์ข้าวในตัวจังหวัดสุพรรณบุรี เพราะว่าเป็นของดีและของแท้ มีการทำนาปรัง ใช้ปุ๋ยและยากำจัดศัตรูพืชเพื่อเพิ่มผลผลิต ซึ่งวิธีการที่ได้มาบางครั้งก็เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้ามาแนะนำ บางส่วนก็มาจากการบอกต่อกัน บางครั้งเห็นว่าที่นาใครดีก็ไปถามเอา อีกส่วนหนึ่งก็จะมาจากการที่พ่อค้าเข้ามาโฆษณาในหมู่บ้าน โดยจัดให้มีแปลงสาธิตเพื่อให้เห็นชัดเจน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ระหว่างที่มีการพัฒนาพื้นที่เพื่อทำคลองชลประทาน ในช่วงปี พ.ศ.2512-2513 นั้นพื้นที่ของลุงเสถียรได้รับผลกระทบจากการเวนคืนที่ดิน คือ ที่ดินถูกแบ่งออกเพราะแนวคลองชลประทานผ่ากลาง ทำให้ที่จากเดิมมีสองแปลงกลายเป็นสี่แปลง ถูกเวนคืนไป 4 ไร่ ได้ราคาค่าเวนคืนไร่ละ 6000 บาท และโครงการนี้ได้แล้วเสร็จใน ปี พ.ศ.2531 แต่ก็ทำให้ชีวิตลุงเปลี่ยนไปเพราะเมื่อมีคลองชลประทานแล้ว มีน้ำกินน้ำใช้อุดมสมบูรณ์ตลอดทั้งปี ไม่แห้งแล้ง

การทำไร่ข้าวฟ่าง ครอบครัวของลุงเคยทำไร่ข้าวฟ่าง เป็นการเพิ่มรายได้จากการทำนาปี แต่เมื่อเริ่มมีการปลูกอ้อย จึงเลิกทำข้าวฟ่าง เพราะให้ผลผลิตดีกว่า อ้อยสร้างรายได้ให้กับครอบครัวลุงเสถียรมากขึ้นแต่ต้นทุนในผลผลิตก็เพิ่มขึ้นด้วย เริ่มมีการจ้างแรงงานซึ่งก็เป็นคนในหมู่บ้านมาช่วยทำไร่อ้อย ซึ่งก่อนนั้นในการทำนาจะใช้การ “ลงแรง” ตอบแทนกัน

การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐ

ด้านการเกษตรจากการที่มีคลองชลประทาน ทำให้การทำนาของลุงเสถียรเปลี่ยนแปลงไป เพราะมีน้ำใช้ตลอดทั้งปี ได้มีเกษตรอำเภอเข้ามาให้ความรู้ในการทำนาปรังในหมู่บ้าน ซึ่งสามารถทำได้ตลอดทั้งปี ประมาณปีละ 2-3 ครั้ง ใช้ระยะเวลาในการทำแต่ละรุ่นสั้น พร้อมทั้งแนะนำพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมในการทำนาปรัง ต่อมาคุณลุงเสถียรได้เลิกทำอ้อยไปในที่สุด เพราะสามารถทำนาได้ตลอดทั้งปีสร้างรายได้ได้มากกว่า ประกอบกับเมื่อน้ำมากการทำอ้อยไม่ประสบความสำเร็จ และนอกจากจะทำนาเป็นอาชีพหลักแล้วลุงเสถียรยังทำอ้อยเป็นอาชีพเสริมอีกทางหนึ่งโดยให้ลูกชายไปทำไร่แดงโมอยู่ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การรักษาพยาบาลของลุงเสถียรจะรักษาอาการเจ็บป่วยที่สถานีอนามัยตำบลคอนมะเกลือ นอกจากว่าที่สถานีอนามัยไม่สามารถรักษาได้หรือเจ็บป่วยมากก็จะไปรักษาที่โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชของค์ที่ 17 ในตัวอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ในช่วงก่อนที่ลุงจะเกิดนั้นแม่ของลุงแท้งลูก และบางคนเกิดมาไม่กี่วันก็เสียชีวิต รวมกันแล้วถึง 7 คน ลุงเชื่อว่าส่วนหนึ่งมาจากการที่สมัยก่อนมีแต่หมอดำยาไม่มีสถานีอนามัยและโรงพยาบาลเหมือนเช่นปัจจุบัน ซึ่งเมื่อทราบวาท้องก็จะไปฝากครรภ์และพบแพทย์อย่างสม่ำเสมอ

สมัยแรกนั้นเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยจะเป็นคนจากส่วนกลาง ซึ่งบางครั้งมีปัญหาเรื่องการใช้ภาษา แต่ปัจจุบันเจ้าหน้าที่เป็นคนในหมู่บ้านทำให้ลุงรู้สึกว่าคุณครูเล่าอาการได้ง่ายขึ้น ปัจจุบันลุงเสถียรมีปัญหาเรื่องความดันโลหิตจึงต้องไปที่สถานีอนามัยตำบลคอนมะเกลือเป็นระยะๆ

การคมนาคม

สมัยก่อนที่จะมีถนนในหมู่บ้านและถนนมาลัยแมน ซึ่งเป็นช่วงก่อน ปี พ.ศ.2493 การเดินทางจะใช้การเดินทางเป็นหลัก มีความลำบากมาก เช่นการเดินทางไปอำเภออยู่ท้องต้องเดินเท้าอย่างเดียวใช้เวลาเป็นวันๆ ส่วนทางในหมู่บ้านช่วงหน้าร้อนประมาณเดือนเมษายนทางในหมู่บ้านก็จะเป็นฝุ่นคลุ้ง เวลาหน้าฝนก็เป็นแอ่งโคลนเป็นหลุมเป็นบ่อ การติดต่อกับที่อื่นนอกชุมชนจึงเป็นเรื่องที่ลำบากและไม่ค่อยทำกัน สมัยลุงเด็กๆ ในตำบลคอนมะเกลือมีรถอยู่ 2 คัน เวลารถวิ่งจะชอบมาดูแล โดยเฉพาะช่วงหน้าฝนที่ทางในหมู่บ้านเป็นหลุมเป็นบ่อ รถจะติดหล่มเป็นประจำลุงกับเพื่อนๆ จะวิ่งไปช่วยกันเข็นรถดังกล่าวเป็นที่สนุกสนานของเด็กและคนในสมัยนั้น แต่ในปัจจุบันทางในหมู่บ้านเป็นทางลาดยาง ประกอบกับถนนสายมาลัยแมนถูกพัฒนาจนเป็นถนนคอนกรีต 4 ช่องจราจร ทำให้การคมนาคมของคนในหมู่บ้านสะดวกสามารถเดินทางได้รวดเร็ว การไปติดต่อหรือ

เดินทางไปนอกชุมชนสามารถทำได้ง่าย การเดินทางไปอำเภออุทองใช้เวลาไม่ถึงครึ่งชั่วโมง การเดินทางของคนในหมู่บ้านจะใช้รถจักรยานยนต์ และรถยนต์ ถึงแม้ว่าจะเป็นระยะทางไกลๆ ก็ตาม ก็ไม่ค่อยเดินกันแล้ว จนรู้ดีว่าสมัยนี้ติดกับความสบายเกินไป ลุงจะใช้เส้นทางคมนาคมในการเดินทางขนส่งผลผลิตทางการเกษตรและเมื่อลูกที่ทำไร่แดงโมที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาไม่มีปู่หรือสารเคมีก็จะขับรถมารับที่บ้าน

การศึกษา

การศึกษาของลุงเสถียร จบชั้น ป.๔ โรงเรียนวัดดอนมะเกลือ ซึ่งเป็นชั้นสูงสุดในขณะนั้น ในสมัยก่อนแนวคิดเรื่องการศึกษาไม่เหมือนปัจจุบัน เพราะสมัยก่อนไม่ค่อยอยากให้เรียนหนังสือ อยากให้มาช่วยทำไร่นา เลี้ยงควาย ทางพ่อแม่จะหาซื้อที่หรือแบ่งที่ไว้ให้ทำนา ทำไร่ ถึงจะเรียนเก่งหัวดีแต่ก็ไม่อยากส่งเพราะคิดว่าเอาไว้ช่วยทำงานที่บ้านดีกว่า แต่ปัจจุบันลุงเสถียรมีความคิดว่าเป็นปัจจุบันอยากส่งให้หลานๆ สูงที่สุดเท่าที่จะส่งได้หรือแล้วแต่ว่าหลานจะเรียนได้แค่ไหน เพราะอยากให้ไปทำงานอื่นๆ เพราะสบายไม่ต้องลำบากอีกทั้งมีความรู้เท่าทันคนอื่น อีกทั้งปัจจุบันการศึกษาสูงมากขึ้น ความรู้ระดับ ม.๓ ก็ไม่ใช้กันแล้วในการรับทำงาน ถ้าหลานสามารถเรียนได้ปริญญาตรี โท หรือเอกได้ก็จะสนับสนุนถ้าหากไม่มีเงินก็จะยอมขายที่นาเพื่อส่งเรียน

สื่อ

ที่บ้านของลุงเสถียรมีโทรทัศน์ 2 เครื่อง สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากมีปัญหาเรื่องการชมที่ไม่เหมือนกันทำให้ต้องแยกเครื่องกันดู เพราะชอบดูละครไม่ตรงกัน ลุงเสถียรจะตื่นตั้งแต่ประมาณ ตี 4 – ตี 5 เพื่อดูข่าวทางช่อง 5 และดูมวยไทยเป็นประจำในช่วงวันเสาร์และอาทิตย์ เวลา 16.00 น. หรือดูถ่ายทอดสดมวยรายการพิเศษทั้งของไทยและต่างประเทศ บางครั้งก็ดูรายการเกมส์โชว์เพราะรู้สึกสนุก ส่วนช่วงหัวค่ำจะดูละครและข่าวแล้วจะเข้านอน ลุงเสถียรคิดว่าโทรทัศน์ให้ประโยชน์ทำให้ได้รับความรู้และความสนุกสนาน

การย้ายถิ่น

ลุงเสถียรมีลูกทั้งหมด ๔ คน ลูกสาวคนโตของลุง แต่งงานแล้ว แยกไปอยู่ที่ตำบลบ้านดอน อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ลูกสาวคนที่สอง แต่งงานแล้วไปอยู่กับสามีที่จังหวัดราชบุรี ลูกสาวคนที่สามแต่งงานแล้วอาศัยอยู่ที่บ้านร่วมกับคุณลุง ลูกชายคนที่สี่แต่งงานแล้ว ไปทำไร่แดงโม ที่อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และให้ลูกชายสองคนมาอยู่กับลุงที่บ้านช่วย

เลี้ยงดู ลูกของคุณลุงแยกออกไปอยู่นอกตำบล 3 คน นานๆ ครั้งจึงจะกลับมาเยี่ยมที่บ้านหรือเวลาที่ทีมงานสำคัญทางบ้านจะติดต่อไปเพื่อให้มาร่วมงาน ลูกชายคนที่สี่จะติดต่อสม่ำเสมอเพราะจะส่งรายได้จากการทำไร่แดงโมรวมทั้งต้องมารับปฎิและสารเคมีที่บ้าน

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 16 : คุณอังคาร (นามสมมติ)

ข้อมูลทั่วไป

คุณอังคาร เพศชาย อายุ 75 ปี รูปร่างผอมเล็ก ตัดผมสั้นเกรียน สีผมขาวทั้งศีรษะ มีรอยสักที่บริเวณแก้มอกด้านหน้าและด้านหลัง รวมทั้งต้นแขนทั้งสองข้าง ชอบสูบบุหรี่และยาเส้น เวลาอยู่บ้านมักนั่งกางเกงขาสั้น และมีผ้าขาวมาติดตัวถ้าออกนอกบ้านจึงจะสวมเสื้อ เวลาพูดเสียงเบาและแหบแห้ง คุณอังคารเกิดที่บ้านดอนมะเกลือ มีพี่น้องทั้งหมด 7 คน เป็นคนโต ปัจจุบันเหลือเพียง 4 คน คุณอังคารไม่ได้อยู่กับพ่อแม่แต่อยู่กับตาชายที่บ้านดอนมะเกลือ เนื่องจากพ่อแม่ได้ย้ายไปนครปฐมและต่อมาได้ย้ายไปทำนาอยู่ที่อำเภอบางก่า จังหวัดพิษณุโลก และมีลูกคนต่อๆ มาที่นั่น ทำให้คุณอังคารไม่ค่อยคุ้นเคยกับพ่อแม่และพี่น้องคนอื่นๆ นอกจากบางครั้งที่พ่อแม่เดินทางกลับมาบ้านดอนมะเกลือ ต่อมาอายุได้ 18 ปี คุณแม่เสียชีวิต พี่น้องที่เหลือเดินทางกลับมาอยู่ที่บ้านดอนมะเกลือ ส่วนพ่อแต่งงานใหม่และอยู่ที่พิษณุโลกต่อไปจนกระทั่งเสียชีวิต

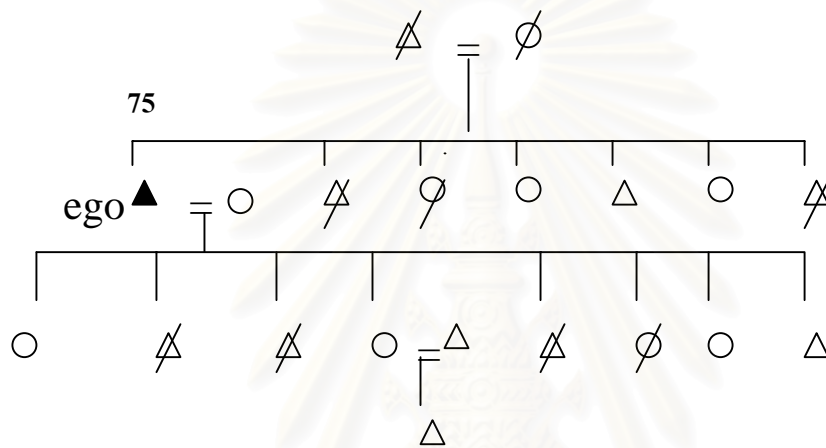
คุณอังคารจบการศึกษาชั้น ป.4 โรงเรียนวัดดอนมะเกลือ ปัจจุบันมีที่ดินทำนา 22 ไร่ คุณอังคารทำนามาตั้งแต่ยังเด็กสมัยที่อยู่กับตาชาย จนปัจจุบันก็ยังคงทำอยู่ ช่วงที่ในหมู่บ้านนิยมปลูกข้าวฟ่าง ปลูกอ้อย และทำไร่แดงโม คุณอังคารก็ทำด้วยแต่ปัจจุบันเนื่องจากไม่มีแรงงานในครอบครัวจึงทำนาอย่างเดียวโดยคุณอังคารก็ยังคงไปดูแลอยู่ทุกวัน และกลับมาสั่งให้ลูกที่บ้านไปทำแต่บางครั้งก็ต้องทำเอง ครอบครัวคุณอังคารมีรายได้จากการทำนาเฉลี่ยประมาณ 70,000-80,000 บาทต่อปี ขึ้นอยู่กับราคาข้าวและสภาพแวดล้อม เพราะบางปีอาจมีโรคระบาดทำให้ได้ผลผลิตไม่ดีเท่าที่ควร คุณอังคารบวชที่วัดดอนมะเกลือตอนอายุ 21 ปี แต่งงานเมื่ออายุ 23 ปี มีลูกทั้งหมด 8 คน เสียชีวิตไปแล้ว 4 คน

ชีวิตประจำวัน

ชีวิตประจำวันของคุณอังคารจะตื่นนอนตอนเช้าทำกิจวัตรประจำวันส่วนตัว เสร็จก็จะออกไปดูนา โดยขับจักรยานยนต์ไปยังนา ดูว่าจะต้องใส่ปุ๋ยหรือไม่ ได้เวลาพ่นยาหรือยัง ดูระดับน้ำในนาว่าเหมาะสมไหม หลังจากนั้นก็จะกลับมาที่บ้านมาสั่งลูกคนที่อยู่บ้านให้ออกไปทำ

เช่นถ้าไม่ถึงระดับก็ให้ไปชักน้ำเข้ามาในนา หรือบอกให้ไปใส่ปุ๋ย เป็นต้น ตอนที่ขังจะมารับประทานอาหารกลางวันที่บ้าน ส่วนตอนบ่ายก็จะนั่งเล่นใต้ถุนบ้านทั้งวัน บางวันก็นอน หรือไม่ก็ออกไปนั่งคุยกับเพื่อนในรุ่นเดียวกันตามหมู่ต่างๆ พอเย็นก็จะไปดูนาข้าวอีกรอบ แต่ถ้าตอนบ่ายมีมวยทางโทรทัศน์ก็จะอยู่บ้านดูมวย กลับมารับประทานอาหารเย็นที่บ้าน และดูข่าว เข้านอน ประมาณ 2 ทุ่ม

ไดอะแกรมเครือญาติ

ข้อมูลเกี่ยวกับสมมติฐาน

นวัตกรรมที่เป็นวัตถุ

บ้านของคุณอังคารมีรถกระบะอายุการใช้งานประมาณ 10 ปี ใช้งานอยู่หนึ่งคัน สำหรับเดินทางไปนอกตำบล หรือไปบรรทุกปุ๋ยสารเคมีและอุปกรณ์การเกษตรต่างๆ มีรถจักรยานยนต์ 3 คัน สำหรับให้สมาชิกในบ้านเดินทางไปธุระในหมู่บ้าน เช่น จ่ายตลาด เป็นต้น เครื่องใช้ไฟฟ้าก็จะมี หม้อหุงข้าวไฟฟ้า โทรทัศน์สำหรับเพื่อความบันเทิง เช่น รับชมข่าวสาร คุณละคร ดูมวย เป็นต้น ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ช่วยอำนวยความสะดวกให้กับคุณอังคารและคนในครอบครัว

นวัตกรรมที่มีใช้วัตถุ

คุณอังคารสื่อสารกับคนในหมู่บ้านและครอบครัวด้วยภาษาลาวโซ่ง และใช้ภาษาไทยติดต่อกับคนไทยหรือเวลาต้องไปติดต่อกับชุมชน ส่วนภาษาเขียนคุณอังคารก็ไม่สามารถอ่านหรือเขียนได้ ถ้าจะเขียนก็ต้องเขียนทับศัพท์ด้วยตัวหนังสือไทย

การศึกษาของคนในครอบครัว ลูกๆ ของคุณอังคารทุกคนจบชั้น ป.4 โรงเรียนวัดดอนมะเกลือ รวมทั้งตัวคุณอังคารด้วย เมื่อจบมาแล้วก็มาช่วยกันทำนา แต่ส่วนใหญ่มีครอบครัวหมดแล้ว เหลือเพียงคนเดียวที่อยู่บ้านช่วยทำงานที่บ้าน

สมัยก่อนการทำนาจะทำได้เพื่อกินเองในครอบครัว เหลือจากไว้กินจึงจะนำไปขาย ที่บ้านของคุณอังคารยังมียุ้งแบบเก่าอยู่ให้เห็นแต่ก็รกร้างไม่ได้เก็บข้าวมานานหลายปี เพราะส่วนใหญ่จะขายไปหมดเพื่อนำเงินมาใช้จ่าย ส่วนข้าวจะเก็บไว้กินเองบางส่วน การปลูกข้าวในปัจจุบันจึงทำเพื่อขายเป็นหลัก แต่ถ้าหักต้นทุน เช่น ค่าปุ๋ย ค่ายา ค่าสารเคมีต่างๆ รวมทั้งเดี๋ยวนี้ต้องจ้างในหลายขั้นตอนรวมทั้งตอนเก็บเกี่ยว ก็จะไม่เหลือเงินไว้ใช้จ่ายในครอบครัว

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ในสมัยที่คนในหมู่บ้านปลูกข้าวฟ่าง กันแพร่หลาย ครอบครัวของคุณอังคารก็ทำด้วยเช่นกัน พอเปลี่ยนมานิยมปลูกอ้อย ครอบครัวของคุณอังคารก็ปลูกอ้อยด้วย แต่ต่อมาราคาอ้อยตกต่ำไม่ขึ้นราคามาหลายปี ชาวบ้านจึงค่อยๆ ททยอยเลิกไป คุณอังคารจึงเลิกด้วย จนในที่สุด หมู่บ้านดอนมะเกลือเลิกทำอ้อยกันหมดแล้ว ประกอบกับช่วงเวลาดังกล่าวมีคลองชลประทานเข้ามาจึงเอาที่ไปทำนากันหมด ส่วนที่เคยทำนาปี ก็หันมาทำนาปรังแทนเพราะทำได้ปี ละ 2-3 ครั้ง รวมทั้งมีการพัฒนาถนนหนทางให้ดีขึ้นการเดินทางคมนาคมขนส่งสะดวก มีพ่อค้าเข้ามารับซื้อถึงที่นาไม่ต้องออกไปขายเอง

การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐ

การพัฒนาระบบน้ำประปาชุมชน ทำให้ชาวบ้านมีน้ำกินน้ำใช้ตลอดทั้งปีและก็เป็นน้ำที่สะอาด แต่เปิดก๊อกน้ำก็ไหลทำให้สบายกว่าแต่ก่อนที่พอได้เวลาเย็นก็จะเห็นชาวบ้านเดินทางไปหาน้ำตามสระต่างๆ ยิ่งถ้าเป็นหน้าแล้งเดือนเมษายนบางครั้งไม่มีน้ำใช้ ต้นไม้ยืนต้นตายไม่มีใบ

เขียนเหมือนในปัจจุบัน ต้องไปยื่นต่อแถวเข้าคิวคักน้ำในสระวัดคอนมะเกลือมาเก็บไว้ในคุ่มที่บ้าน เป็นอย่างนี้ทุกวัน แต่เนื่องจากมีระบบประปาทำให้ไม่ต้องลำบากเหมือนก่อน

การพัฒนาสถานีอนามัยตำบลคอนมะเกลือ ทำให้เวลาที่รู้สึกไม่สบายก็ไปที่สถานีอนามัย เช่นปวดหัว ตัวร้อน หรือไม่สบายแต่ไม่รู้ว่าเป็นอะไรก็ต้องไปที่อนามัย นอกจากนี้ยังพาหลานๆ ไปด้วย ถ้าเป็นหนักทางสถานีอนามัยรักษาไม่ได้ก็จะทำหนังสือส่งตัวไปรักษาที่โรงพยาบาลบางลี่ หรือที่ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นโรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 17 ที่อำเภอสองพี่น้อง

การพัฒนาถนนในหมู่บ้านและถนนมาลัยแมนยังทำให้การเดินทางสะดวกและมีความต่อเนื่องถึงกัน เพราะสมัยก่อนการเดินทางจะต้องเดินเท้าไปคักทุ่งนาไปแค่อำเภออุทองใช้เวลาเป็นวันๆ แต่ปัจจุบันไม่ถึง 1 ชั่วโมง รวมทั้งถนนในหมู่บ้านที่สมัยก่อนถ้าเป็นทางดินจะเป็นหลุมเป็นบ่อ และมีฝุ่นคลุ้งในหน้าร้อน แต่พอหน้าฝนก็จะเปียกโคลนตม เดินทางลำบาก

การคมนาคม

การคมนาคมสมัยก่อนทางในหมู่บ้านจะเป็นทางดิน หน้าร้อนเป็นฝุ่น หน้าฝนเป็นบ่อโคลนเดินทางลำบาก การเดินทางไปมา ไปเก็บเกี่ยวข้าวหรือเวลาไปบรรทุกข้าวต้องเดินหรือไม่ก็ใช้เกวียนไปบรรทุกบางครั้งเกวียนติดหล่มขึ้นไม่ได้ ต้องไปเอาวัวมาเทียมเพิ่มเพื่อช่วยจุดก่อนข้าง หลักรถเตี้ยนี้มีถนนหนทางใช้รถจักรยานยนต์หรือรถกระบะไปบรรทุกได้ถึงที่นา ช่วยทุ่นแรงและประหยัดเวลา การเดินทางไปอำเภอหรือต่างจังหวัดก็ใช้เวลาสั้น กรณีการเดินทางไปชุมชนลาวโซ่งที่เขาชัย เพชรบุรี ถ้าเป็นสมัยก่อนใช้เวลาหลายวัน เดี่ยวนี้ขับรถประมาณ 2-3 ชั่วโมงก็ถึงแล้ว สามารถเดินทางไปกลับได้ในวันเดียวเท่านั้น

การศึกษา

การศึกษาของคุณอึ้งและลูกๆ จบชั้น ป.4 โรงเรียนวัดคอนมะเกลือ ทุกคน ที่ไม่ได้เรียนต่อเพราะในสมัยนั้นไม่รู้ว่าจะต้องเรียนไปทำไม แค่ ป.4 ก็พอ แล้วก็มาช่วยทางบ้านทำนาหาเลี้ยงครอบครัว

สี่

บ้านคุณอังการมีโทรทัศน์ 1 เครื่อง ไว้ให้คนในครอบครัวรับชมข่าวสารและความบันเทิงต่างๆ ตัวคุณอังการเองจะชอบดูมวย อย่างวันเสาร์อาทิตย์ จะมีมวยไทยทางช่อง 7 นอกจากนี้ยังดูมวยรายการสำคัญต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศที่มีการถ่ายทอดสด ในแต่ละวันคุณอังการจะดูข่าวในช่วงหัวค่ำ ส่วนใหญ่จะเป็นข่าวสถานการณ์บ้านเมืองต่างๆ หรือข่าวที่เป็นข่าวที่น่าสนใจ ก่อนนอนและจะเข้านอนประมาณ 2 -3 ทุ่ม

การย้ายถิ่น

สมาชิกในครอบครัวที่ย้ายออกไปอยู่นอกหมู่บ้าน มี 2 คน คือ ลูกสาวคนที่ 1 แต่งงานแล้ว ย้ายไปอยู่กับสามีที่หมู่ 1 ลูกสาวคนที่ 7 แต่งงานแล้วย้ายไปอยู่กับสามีที่หมู่ 7 ยังพอไปมาหาสู่บ้าง เป็นครั้งคราว ส่วนคนที่ย้ายไปอยู่ต่างจังหวัดเลยคือลูกชายคนที่ 8 แต่งงานแล้วย้ายไปอยู่ที่จังหวัดอุบลราชธานี ไม่ค่อยได้ติดต่อกับทางบ้าน นานๆ เทศกาลสำคัญจึงเดินทางกลับมา ลูกคนที่อยู่ที่บ้านกับคุณอังการมีคนเดียวคือ ลูกสาวคนที่ 4 มีครอบครัวแล้ว มีลูกชายหนึ่งคน ส่วนลูกคนอื่นๆ เสียชีวิตหมดแล้ว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 7

ผลการวิจัยและการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในพิธีกรรมชุมชนและประเพณีเกี่ยวกับชีวิต: ศึกษากรณีชุมชนลาวโซ่ง จังหวัดสุพรรณบุรี จะกล่าวถึงโดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข่าวสำคัญ และส่วนที่ 2 เป็นการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข่าวสำคัญ

1. เพศ

เพศของผู้ให้ข่าวสำคัญในการวิจัย แบ่งออกได้ 2 แบบ ได้แก่ เพศชาย 8 คน คิดเป็นร้อยละ 50 และ หญิง 8 คน คิดเป็นร้อยละ 50 รวมจำนวนผู้ให้ข่าวทั้งหมด 16 คน

ตารางที่ 15 : จำนวนผู้ให้ข่าวสำคัญแบ่งตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	8	50
หญิง	8	50
รวม	16	100

2.อายุ

ผู้ให้ข่าวสำคัญแบ่งตามเพศ อายุ 40-49 ปี เพศหญิง 4 คน คิดเป็นร้อยละ 25 อายุ 50-59 ปี เพศชาย 2 คน เพศหญิง 2 คน คิดเป็นร้อยละ 25 อายุ 60-69 ปี เพศชาย 1 คน เพศหญิง 2 คน คิดเป็นร้อยละ 18.75 อายุ 70 ปีขึ้นไป เพศชาย 5 คน คิดเป็นร้อยละ 31.25

ตารางที่ 16 : อายุของผู้ให้ข่าวสำคัญแบ่งตามเพศ

อายุ	ชาย	หญิง	ร้อยละ
40-49 ปี	-	4	25
50-59 ปี	2	2	25
60-69 ปี	1	2	18.75
70 ปีขึ้นไป	5	-	31.25
รวม	8	8	100

3.ระดับการศึกษา

ผู้ให้ข่าวสำคัญที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา เพศชาย 7 คน เพศหญิง 5 คน คิดเป็นร้อยละ 75 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพศหญิง 1 คน คิดเป็นร้อยละ 6.25 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพศชาย 1 คน เพศหญิง 2 คน คิดเป็นร้อยละ 18.75 ไม่มีผู้ให้ข่าวสำคัญคนใดที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา

ตารางที่ 17 : ระดับการศึกษาของผู้ให้ข่าวสำคัญแบ่งตามเพศ

ระดับการศึกษา	ชาย	หญิง	ร้อยละ
ประถมศึกษา	7	5	75
มัธยมศึกษาตอนต้น	-	1	6.25
มัธยมศึกษาตอนปลาย	1	2	18.75
สูงกว่ามัธยมศึกษา	-	-	0
รวม	8	8	100

4.อาชีพ

ผู้ให้ข่าวสำคัญประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นชาย 8 คน เป็นหญิง 6 คน คิดเป็นร้อยละ 87.5 ทำธุรกิจส่วนตัว เป็นชาย 2 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 ไม่มีผู้ให้ข่าวสำคัญที่ประกอบอาชีพรับราชการและทำงานบริษัทเอกชน

ตารางที่ 18 : อาชีพของผู้ให้ข่าวสำคัญแบ่งตามเพศ

อาชีพ	ชาย	หญิง	ร้อยละ
เกษตรกรรม	8	6	87.5
รับราชการ	-	-	0
เอกชน	-	-	0
ธุรกิจส่วนตัว	-	2	12.5
รวม	8	8	100

5.รายได้

ผู้ให้ข่าวสำคัญที่มีรายได้ต่อปีต่ำกว่า 50,000 บาท เป็นชาย 3 คน เป็นหญิง 3 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5 ผู้ให้ข่าวสำคัญที่มีรายได้ต่อปีระหว่าง 50,000-100,000 บาท เป็นชาย 3 คน เป็นหญิง 3 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5 ผู้ให้ข่าวสำคัญที่มีรายได้ต่อปี ตั้งแต่ 100,001 บาท ขึ้นไป เป็นชาย 2 คน เป็นหญิง 2 คน คิดเป็นร้อยละ 25

ตารางที่ 19 : รายได้ต่อปีของผู้ให้ข่าวสำคัญ

รายได้ต่อปี	ชาย	หญิง	ร้อยละ
ต่ำกว่า 50,000 บาท	3	3	37.5
50,000-100,000 บาท	3	3	37.5
100,001 ขึ้นไป	2	2	25
รวม	8	8	100

ส่วนที่ 2 การพิสูจน์สมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1 การรับนวัตกรรมทางวัตถุ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 1 คุณกานมีรถกระบะ รถจักรยานยนต์ รถไถนาแบบเดินตาม เครื่องสูบน้ำ รวมถึง เครื่องใช้ไฟฟ้าโทรทัศน์ ตู้เย็น เครื่องซักผ้า คุณกานยอมรับนวัตกรรมทางวัตถุซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน คิดเป็นร้อยละ 80.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 2 คุณจำเนียรมีรถกระบะ รถจักรยานยนต์ และเครื่องใช้ไฟฟ้าโทรทัศน์ คุณจำเนียรยอมรับนวัตกรรมทางวัตถุส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 74.6

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 3 คุณเรืองมีรถกระบะ 1 คัน สามล้อสำหรับการเดินทางไปทำงานทุกวัน มีรถจักรยานยนต์ 2 คัน รวมทั้งมีเครื่องใช้ไฟฟ้าโทรทัศน์ เครื่องสูบน้ำ ไว้ใช้ในชีวิตประจำวัน คุณเรืองยอมรับนวัตกรรมทางวัตถุส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 81.7

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 4 คุณชนก มีเครื่องใช้ไฟฟ้าโทรทัศน์ และตู้แช่สำหรับขายของ คุณชนกยอมรับนวัตกรรมทางวัตถุส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 35.7

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 5 คุณณษมน มีรถจักรยานยนต์ 2 คัน และเครื่องใช้ไฟฟ้าโทรทัศน์ ใ้รับชมข่าวสาร คุณณษมนยอมรับนวัตกรรมทางวัตถุส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 44.5

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 6 คุณรอดมีรถเกี้ยวข้าว 2 คัน รถกระบะ 2 คัน รถจักรยานยนต์ 1 คัน นอกจากนี้ยังมีเครื่องใช้ไฟฟ้าโทรทัศน์ ตู้เย็นและยังมีโทรศัพท์บ้านระบบใช้เสาวิทยุ นวัตกรรมทางวัตถุทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 98.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 7 คุณรันมีรถจักรยานยนต์ 1 คัน และมีเครื่องใช้ไฟฟ้าโทรทัศน์ เพื่อรับชมข่าวสารและความบันเทิง คุณรันยอมรับนวัตกรรมทางวัตถุซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน คิดเป็นร้อยละ 45.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 8 บ้านของคุณเคมมีรถกระบะ 1 คัน รถจักรยานยนต์ 1 คัน รถไถนาแบบเดินตาม 1 คัน เครื่องสูบน้ำ 1 เครื่อง และเครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ เพื่อใช้อำนวยความสะดวกนวัตกรรมทางวัตถุซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน คิดเป็นร้อยละ 79.5

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 9 คุณโองมีรถกระบะ 5 คัน รถจักรยานยนต์ 2 คัน นอกจากนี้ยังมีเครื่องสูบน้ำ เครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆที่อำนวยความสะดวกสบายมากขึ้น ซึ่งนวัตกรรมทางวัตถุเหล่านี้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 85.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 10 คุณเสาร์ มีรถกระบะ รถอีแต๋น รถจักรยานยนต์ รถไถนาแบบเดินตาม อย่างละ 1 คัน และมีเครื่องใช้ไฟฟ้าโทรทัศน์ และเตาไมโครเวฟ คุณเสาร์ยอมรับนวัตกรรมทางวัตถุซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน คิดเป็นร้อยละ 80.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 11 คุณมาลัยมีรถขลุบหรือรถไถ 1 คันสำหรับใช้ในการเกษตร รถจักรยานยนต์ 1 คันสำหรับเดินทางในชุมชน มีเครื่องใช้ไฟฟ้า โทรทัศน์ ตู้เย็น หม้อหุงข้าวไฟฟ้า นวัตกรรมทางวัตถุซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน คิดเป็นร้อยละ 84.5

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 12 คุณมานะมีรถกระบะ 1 คัน รถจักรยานยนต์ 1 คัน รวมทั้งเครื่องใช้ไฟฟ้า ได้แก่ โทรทัศน์ เครื่องซักผ้า ตู้เย็น เครื่องปั้มน้ำ นวัตกรรมทางวัตถุซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน คิดเป็นร้อยละ 90.5

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 13 คุณลุงตาน มีรถจักรยานยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้าโทรทัศน์ และตู้เย็น คุณลุงตานยอมรับนวัตกรรมทางวัตถุซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 65.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 14 คุณหารมีรถกระบะ รถไถนาเดินตาม รถจักรยานยนต์ รวมทั้งเครื่องใช้ไฟฟ้า โทรทัศน์ และตู้เย็น ลุงตานยอมรับนวัตกรรมทางวัตถุซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 84.4

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 15 คุณเสถียร มีรถกระบะ รถจักรยานยนต์ อย่างละ 1 คัน รถไถนาแบบเดินตาม 3 คัน และมีเครื่องใช้ไฟฟ้าโทรทัศน์ 2 เครื่อง คุณเสถียรยอมรับนวัตกรรมทางวัตถุซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน คิดเป็นร้อยละ 85.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่16 คุณอังการมีรถกระบะ รถจักรยานยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ โทรทัศน์ เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกให้กับคนในครอบครัวคุณอังการ คุณอังการยอมรับนวัตกรรมทางวัตถุซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน คิดเป็นร้อยละ 88.8

จากข้อมูลการรับนวัตกรรมทางวัตถุทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน จากผู้ให้ข่าวสำคัญทั้ง 16 คน พบว่ามีค่าเฉลี่ยร้อยละ 75.1 จึงยอมรับสมมติฐานว่าการรับนวัตกรรมทางวัตถุทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน (ตารางที่ 20)

ตารางที่ 20 : การรับนวัตกรรมทางวัตถุทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน

ผู้ให้ข่าวสำคัญ	ร้อยละ
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 1	80.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่2	74.6
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่3	81.7
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่4	35.7
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่5	44.5
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่6	98.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่7	45.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่8	79.5
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่9	85.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่10	80.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่11	84.5
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่12	90.5
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่13	65.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่14	84.4
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่15	85.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่16	88.8
ค่าเฉลี่ย	75.1

สมมติฐานข้อที่ 2 การรับนวัตกรรมที่มีชีวิต ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 1 คุณกานยอมรับการใช้ภาษาไทย ยอมรับการทำงานปริง และยอมรับแนวคิดเรื่องการศึกษาโดยเรียนการศึกษานอกโรงเรียนเพิ่มเติม คุณกานยอมรับนวัตกรรมที่มีชีวิตคิดเป็นร้อยละ 75.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 2 คุณจำเริญยอมรับว่าการศึกษายังสูงยิ่งเป็นผลดีและมีโอกาสได้เลือกงาน ยอมรับภาษาไทยในการติดต่อสื่อสาร และยอมรับแนวคิดในการทำเกษตรที่ต้องใช้สารเคมีโดยการเข้ามาแนะนำของบริษัท คุณจำเริญยอมรับนวัตกรรมที่มีชีวิตที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 65.3

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 3 คุณเรืองใช้ภาษาไทยในการติดต่อกับคนภายนอก ยอมรับในเรื่องการศึกษาโดยเรียนในระบบการศึกษานอกโรงเรียนจบชั้น ม.6 และลูก 2 คนกำลังเรียนระดับมหาวิทยาลัย ในการทำเกษตรกรรมใช้การจ้างไม่ได้ทำด้วยตนเองและทำเพื่อการค้าเป็นหลัก นวัตกรรมที่มีชีวิตทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 87.6

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 4 คุณชนกเห็นว่าภาษาลาวโง่งที่ใช้ในปัจจุบันมีการปะปนคำไทยอยู่มาก และยอมรับแนวคิดในการศึกษาส่งให้หลานสาวศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย ที่กรุงเทพมหานคร นวัตกรรมที่มีชีวิตทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 70.5

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 5 คุณณมนต้องติดต่อกับเก่าแก่ที่มารับผ้าเป็นประจำจึงต้องใช้ภาษาไทยในการติดต่อเป็นประจำ และยอมรับแนวคิดด้านการศึกษาจึงเรียนการศึกษานอกโรงเรียนเพิ่มเติมจนจบ ม.3 นวัตกรรมที่มีชีวิตทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 68.8

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 6 คุณรอดต้องติดต่อกับคนนอกชุมชนบ่อยเพราะเป็นประธานกลุ่มสตรีทอผ้าของตำบล จึงต้องใช้ภาษาไทยบ่อย มีรถเกี่ยวข้าว 2 คันเพื่อรับจ้างเกี่ยวข้าวในหมู่บ้าน การทำนาของคุณรอดทำเพื่อการค้าขายเป็นหลักและใช้การจ้างคนมาทำ ไม่ได้ทำนาด้วยตนเอง นวัตกรรมที่มีชีวิตทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 89.7

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 7 คุณรันใช้ภาษาไทยติดต่อกับคนภายนอก แต่พูดไม่ค่อยชัด นอกจากนี้คุณรันยังรับจ้างทำนาให้กับคนในหมู่บ้านที่มาจ้าง เพื่อหารายได้แทนการลงแรงช่วยเหลือกันเหมือนในอดีต นวัตกรรมที่มีชีวิตทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 64.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 8 คุณเคยใช้ภาษาลาวโชนงในการสื่อสารระหว่างคนในครอบครัวและคนในหมู่บ้าน และใช้ภาษาไทยในการติดต่อกับผู้ที่มาติดต่อเป็นคนไทย คุณเคยประกอบอาชีพปลูกหน่อๆไม้ฝรั่ง ซึ่งแตกต่างจากคนอื่นในหมู่บ้าน และเลี้ยงหนอนใหม่เพื่อเพิ่มรายได้ นวัตกรรมที่มีชีวิตทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 90.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 9 คุณโอ่งยอมรับว่าการศึกษายิ่งสูงจะสามารถหางานทำได้ และการทำนาของคุณโอ่งสามารถทำได้ตลอดปีเพราะมีคลองชลประทาน การใช้ภาษาลาวโชนงในการติดต่อสื่อสารปัจจุบันมีคำไทยปะปนเข้ามามากขึ้น นวัตกรรมที่มีชีวิตทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 78.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 10 คุณเสาร์อยากให้คุณมีการศึกษาอย่างน้อย ม.6 เพื่อที่จะสามารถหางานทำได้ง่าย ไม่ต้องทำนา สำหรับด้านการเกษตร มีการใช้สารเคมีเพื่อช่วยเพิ่มผลผลิต ด้านภาษาในปัจจุบัน มีการใช้ภาษาไทยปะปนในภาษาลาวโชนงมากขึ้น นวัตกรรมที่มีชีวิตทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 88.5

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 11 คุณมาลัยใช้ภาษาลาวโชนงในการพูดติดต่อกับคนในครอบครัวและคนในหมู่บ้าน ปัจจุบันทำนาปรังต้องใช้ปุ๋ยและยากำจัดศัตรูพืช ซึ่งการทำนาเพื่อการค้าขายเป็นหลัก ไม่ได้ทำไว้เก็บกินเองเหมือนในอดีต การจ้างงานต้องตอบแทนด้วยเงินเป็นค่าจ้าง โดยมีอัตรากำหนดไว้แน่นอน นวัตกรรมที่มีชีวิตทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 73.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 12 เนื่องจากไม่สามารถเขียนภาษาลาวโชนงได้ จึงต้องใช้ภาษาไทยเขียนทับศัพท์ ด้านการเกษตร ทำนาปรังแทนการทำนาปี และยอมรับความรู้ที่ได้จากเกษตรกรอำเภอมาใช้ คุณมานะเข้าใจประโยชน์ของการศึกษามากขึ้นกว่าในอดีต นวัตกรรมที่มีชีวิตทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 84.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 13 คุณลุงตานใช้ภาษาลาวโชนงในการติดต่อกับคนในหมู่บ้าน และใช้ภาษาไทยติดต่อกับคนนอกชุมชน ด้านการเกษตร ลุงตานยอมรับความรู้ที่ทางการมาเผยแพร่ นวัตกรรมที่มีชีวิตทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 65.4

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 14 คุณหารใช้ภาษาลาวโชนงในการติดต่อกับคนในหมู่บ้าน และใช้ภาษาไทยติดต่อกับคนนอกชุมชน ส่วนการทำนาในปัจจุบันทำเพื่อการค้าเป็นหลัก ใช้

เครื่องจักรและการจ้างแรงงานเข้ามาทำแทนการลงมือทำด้วยตนเอง นวัตกรรมที่มีใช้วัตถุทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 76.7

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 15 คุณเสถียรใช้ภาษาลาวโซ่งในการติดต่อสื่อสารกับคนในหมู่บ้าน และเห็นว่าภาษาไทยปะปนอยู่มากในการพูด ส่วนการเกษตร จากที่เคยปล่อยตามธรรมชาติและใช้เครื่องมือเครื่องใช้ที่หาได้ในท้องถิ่น มาใช้สารเคมีและเครื่องทุ่นแรงในการอำนวยความสะดวก นวัตกรรมที่มีใช้วัตถุทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 90.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 16 คุณอังการ่าใช้ภาษาลาวโซ่งในการติดต่อสื่อสารกับคนในหมู่บ้าน และใช้ภาษาไทยติดต่อสื่อสารกับคนนอกชุมชน ส่วนภาษาเขียนจะเขียนทับศัพท์ด้วยตัวหนังสือไทยสมัยก่อนทำนาเพื่อทำไว้กินเองในครอบครัว แต่ปัจจุบันทำไว้เพื่อขายเป็นหลัก และค่าใช้จ่ายสารเคมีมากขึ้น นวัตกรรมที่มีใช้วัตถุทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 89.0

จากข้อมูลการรับนวัตกรรมที่มีใช้วัตถุทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน จากผู้ให้ข่าวสำคัญทั้ง 16 คน พบว่ามีค่าเฉลี่ยร้อยละ 78.5 จึงยอมรับสมมติฐานว่าการรับนวัตกรรมทางวัตถุทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน (ตารางที่ 21)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 21 : การรับนวัตกรรมที่มีใช้วัตถุทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน

ผู้ให้ข่าวสำคัญ	ร้อยละ
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 1	75.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 2	65.3
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 3	87.6
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 4	70.5
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 5	68.8
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 6	89.7
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 7	64.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 8	90.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 9	78.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 10	88.5
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 11	73.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 12	84.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 13	65.4
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 14	76.7
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 15	90.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 16	89.0
ค่าเฉลี่ย	78.5

สมมติฐานข้อที่ 3 แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พิธีกรรมชุมชน

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 1 คุณกานยอมรับว่าการมีคลองชลประทานทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลง รวมทั้งได้ทำการเกษตรกรรม ข้าวฟ่าง และไร้อ้อย ตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การทำตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คิดเป็นร้อยละ 85.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 2 คุณจำเริญเคยทำนาปรังมาก่อน คลองชลประทานส่งผลต่อวิถีชีวิตเพียงเล็กน้อย และครอบครัวไม่เคยทำไร้อ้อย รวมทั้งไร้อ้อย ข้าวฟ่าง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 38.7

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 3 คุณเรืองเคยช่วยทางบ้านทำไร้อ้อยใน童年 และมีการมีคลองชลประทานทำให้การทำการเกษตรของครอบครัวเปลี่ยนแปลงเลิกทำไร้อ้อย เปลี่ยนจากการทำนาปี มาทำนาปรัง รวมทั้งมีน้ำใช้ทำการเกษตรตลอดปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 85.7

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 4 คุณชนกเคยทำไร้อ้อย ข้าวฟ่าง และไร้อ้อยกับคุณพ่อสมัยที่ยังเป็นเด็ก เมื่อมีคลองชลประทานจึงเลิกทำไร้อ้อย และทำนาปรังแทนการทำนาปี แต่เมื่อคุณพ่อและพี่ชายเสียชีวิตจึงเลิกทำนา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 67.4

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 5 คุณณมนในวัยเด็กได้ช่วยทางบ้านทำไร้อ้อย และรับจ้างทำงานในไร้อ้อยของคนอื่นไปด้วย แต่เมื่อคลองชลประทานเข้ามาทำให้เลิกทำไร้อ้อย คุณณมนจึงได้ไปทำงานในกรุงเทพมหานคร แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 87.6

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 6 คุณรอดเมื่อแต่งงานเข้ามาอยู่บ้านสามีได้ช่วยทำไร้อ้อย แต่เมื่อมีคลองชลประทานจึงได้เลิกทำไร้อ้อย และทำนาปรังแทนการทำนาปีทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น คลองชลประทานส่งผลให้มีน้ำกินน้ำใช้ตลอดทั้งปี มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นเนื่องจากที่ดินชุ่มชื้นไม่แห้งแล้ง สภาพที่ดินเพาะปลูกได้ดีขึ้นกว่าสมัยที่ไม่มีคลองชลประทาน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 89.8

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 7 คุณรันเคยทำไร่อ้อย เมื่อมีคลองชลประทานเข้ามา จึงเลิกทำไร่อ้อย รวมทั้งทำนาปรังแทนการทำนาปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 74.4

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 8 คุณเกดทำเกษตรกรรมเป็นหลัก การมีคลองชลประทาน ทำให้มีน้ำใช้เพาะปลูก ส่งผลให้ผลผลิตได้ผลดี สมัยที่ยังไม่มีน้ำ พืชผลเหี่ยวเฉาแห้งตาย ทำให้ไม่มีข้าวกิน ต้องไปยืมเพื่อนบ้าน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 85.7

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 9 คุณโองเคยทำไร่อ้อยเนื่องจากในช่วงแรกมีรายได้ดีมาก แต่เนื่องจากถูกรับซื้อในราคาต่ำมาตลอด รวมทั้งมีต้นทุนสูงขึ้นและมีคลองชลประทาน จึงตัดสินใจเลิกทำไร่อ้อย เปลี่ยนมาทำนาปรัง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 80.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 10 คุณเสาร์เคยทำไร่ข้าวฟ่าง ต่อมาได้ทำไร่ข้าวโพดเพื่อเพิ่มรายได้ เมื่อมีคลองชลประทาน จึงเลิกทำไร่อ้อย หันมาทำนาปรังแทนการทำนาปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 82.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 11 คุณมาลัยเคยทำไร่อ้อย แต่เมื่อมีคลองชลประทานเข้ามา จึงเลิกทำไร่อ้อย หันมาทำนาปรังแทน รวมทั้งมีเครื่องจักรในการทำเกษตรมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวก แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 76.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 12 คุณมานะเคยทำไร่ข้าวฟ่าง และทำไร่อ้อย เมื่อมีคลองชลประทานเข้ามาจึงเลิกไป และทำนาปรังแทนการทำนาปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 84.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 13 คุณลุงตานเคยทำไร่อ้อย และไร่แดงโมเป็นอาชีพเสริม เมื่อคลองชลประทานเข้ามา เลิกทำไร่อ้อย ทำนาปรังแทนทำนาปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 82.1

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่14 คุณหารเคยทำไร่ข้าวฟ่าง และไร่อ้อย เมื่อมีคลองชลประทานเข้ามา จึงมีการทำนาปรังแทนทำนาปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 83.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่15 คุณเสถียรเคยทำไร่ข้าวฟ่างและไร่อ้อย เมื่อมีคลองชลประทานเข้ามา ที่ดินถูกแบ่ง และถูกเวนคืน จึงมีการทำนาปรังแทนการทำนาปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 92.4

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่16 คุณอังคารเคยทำไร่ข้าวฟ่างและไร่อ้อย คุณเสถียรเคยทำไร่ข้าวฟ่าง และไร่อ้อย จึงมีการทำนาปรังแทนทำนาปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 72.0

จากข้อมูลแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน จากผู้ให้ข่าวสำคัญทั้ง 16 คน พบว่ามีค่าเฉลี่ยร้อยละ 79.1 จึงยอมรับสมมติฐานว่าการรับนวัตกรรมทางวัตถุทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน (ตารางที่ 22)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 22 : แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน

ผู้ให้ข่าวสำคัญ	ร้อยละ
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 1	85.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่2	38.7
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่3	85.7
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่4	67.4
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่5	87.6
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่6	89.8
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่7	74.4
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่8	85.7
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่9	80.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่10	82.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่11	76.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่12	84.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่13	82.1
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่14	83.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่15	92.4
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่16	72.0
ค่าเฉลี่ย	79.1

สมมติฐานข้อที่ 4 การพัฒนาของหน่วยงานภาครัฐ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 1 คุณกานใช้สถานีนอนามัยในการรักษาพยาบาล เบื้องต้น และทางบ้านของคุณกานใช้น้ำประปาในการอุปโภคบริโภค การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 68.5

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 2 คุณจำเนียรใช้น้ำประปาในการอุปโภคบริโภค เข้ารักษาพยาบาลในสถานีนอนามัยตำบล และการเข้ามาของระบบไฟฟ้าส่งผลต่อการดำเนินชีวิต การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 69.8

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 3 คุณเรืองใช้สถานีนอนามัยในการตรวจรักษาเบื้องต้น และไปใช้บริการโรงพยาบาลของรัฐ นอกจากนี้การเข้ามาของไฟฟ้าส่งผลให้สามารถใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ และบ้านคุณเรืองใช้น้ำประปาในการอุปโภคบริโภคแทนการใช้น้ำจากสระ การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 70.3

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 4 คุณชนกจะเมื่อมีอาการเจ็บป่วยหรือไม่สบาย จะไปรักษาที่สถานีนอนามัยตำบลและโรงพยาบาลบางลี่ อำเภอสองพี่น้อง แทนการรักษาด้วยหมอพื้นบ้าน และใช้น้ำประปาในการอุปโภคบริโภคแทนการใช้น้ำบ่อ การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 74.6

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 5 คุณณมนจะไปตรวจรักษาที่สถานีนอนามัยตำบลคอนมะเกลือ เช่นอาการปวดหัว เป็นไข้ นอกจากนี้ยังเคยรักษาโรคนี้ไว้ในไต และทางสถานีนอนามัยได้ทำหนังสือส่งตัวไปผ่าตัดที่ โรงพยาบาลบางลี่ ในส่วนของระบบประปาทำให้มีน้ำอุปโภคบริโภคใช้ตลอดปีไม่ต้องไปหาน้ำจากสระวัดคอนมะเกลือ การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 82.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 6 สถานีนอนามัยนอกจากจะใช้ในการรักษาพยาบาลเบื้องต้นแล้วยังเผยแพร่ความรู้ด้านสาธารณสุขให้คนในชุมชน ทำให้คนมารักษาพยาบาลแทนการรักษาด้วยหมอประจำหมู่บ้านและการใช้ยาสมุนไพร รวมทั้งยังทำให้คนในชุมชนไปทำคลอดที่โรงพยาบาลแทนการทำคลอดด้วยหมอดำแย นอกจากนี้ น้ำประปายังทำให้คุณรอดมีน้ำสะอาดใช้ถึงบ้านตลอดปีไม่ต้องไปหาน้ำเหมือนก่อน การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 87.5

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 7 คุณรันรักษาพยาบาลอาการป่วยต่างๆไปที่สถานีนามัยตำบลคอนมะเกลือ ด้านการใช้น้ำประปา คุณรันใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค ไม่ต้องไปหาบจากสระเหมือนในอดีต การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 78.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 8 คุณเกดและครอบครัวใช้สถานีนามัยตำบลคอนมะเกลือเพื่อรักษาพยาบาลเวลาเจ็บป่วยและเป็นທີ່ปรึกษาปัญหาด้านสุขภาพ แต่ถ้าอาการหนักจะถูกส่งไปโรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 17 ด้านน้ำประปาและไฟฟ้า ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่สะดวกสบายขึ้น การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 77.7

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 9 คุณโองจะไปรักษาอาการเจ็บปวดเล็กน้อยที่สถานีนามัยตำบลคอนมะเกลือ แต่ถ้าเป็นอาการเจ็บปวดรุนแรงก็จะส่งไปรักษาที่โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 17 ซึ่งเป็นผลดีต่อชุมชน เนื่องจากมีเส้นทางเดินทางที่สะดวกสบายและการรักษาที่เป็นมาตรฐาน นอกจากนี้ระบบสาธารณสุขโรคต่างๆส่งผลดีต่อชุมชนทำให้ความสะดวกสบายมากขึ้น การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 88.5

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 10 คุณเสาร์และครอบครัวจะไปตรวจรักษาโรคทั่วไปที่สถานีนามัยตำบล แต่ถ้าเป็นโรคเจ็บปวดรุนแรงจะไปรักษาที่โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 17 เปลี่ยนแปลงจากสมัยก่อนที่คนในชุมชนใช้หมอสุมไพรประจำหมู่บ้าน การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 85.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 11 คุณมาลัยและครอบครัว จะไปสถานีนามัยตำบลคอนมะเกลือเพื่อตรวจรักษาพยาบาลในเบื้องต้น แต่ถ้าเป็นอาการรุนแรงก็จะส่งไปรักษาที่โรงพยาบาลบางลี่ คุณมาลัยมีไฟฟ้าและน้ำประปาใช้เพื่ออำนวยความสะดวก การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 70.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 12 คุณมานะรักษาพยาบาลเบื้องต้นที่สถานีนามัยและโรงพยาบาลของรัฐ แทนการรักษาแบบพื้นบ้าน มีระบบไฟฟ้าและน้ำประปาใช้เพื่ออำนวยความสะดวก การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 86.2

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 13 คุณลุงตานรักษาพยาบาลโรคทั่วไปที่สถานีนามัย แทนการรักษาแบบพื้นบ้าน มีระบบไฟฟ้าใช้แต่ยังไม่มีระบบน้ำประปา เนื่องจากยังเดินท่อมาไม่ถึง การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 74.8

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่14 คุณหารรักษาพยาบาลโรคทั่วไปที่สถานีนามัย แต่ถ้าเป็นอาการรุนแรงจะไปรักษาที่โรงพยาบาลบางลี่ แทนการรักษาแบบพื้นบ้าน มีระบบไฟฟ้าและน้ำประปาใช้เพื่ออำนวยความสะดวก การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 88.4

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่15 คุณเสถียรรักษาพยาบาลเบื้องต้นที่สถานีนามัยและโรงพยาบาลของรัฐ แทนการรักษาแบบพื้นบ้าน มีระบบไฟฟ้าและน้ำประปาใช้ เพื่ออำนวยความสะดวก การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 90.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่16 คุณอังกัการรักษาพยาบาลเบื้องต้นที่สถานีนามัยแต่ถ้าเป็นอาการรุนแรงจะส่งไปโรงพยาบาลของรัฐ แทนการรักษาแบบพื้นบ้าน มีระบบไฟฟ้าและน้ำประปาใช้ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับหมู่บ้าน การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 87.6

จากข้อมูลการพัฒนาหน่วยงานภาครัฐทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน จากผู้ให้ข่าวสำคัญทั้ง 16 คน พบว่ามีค่าเฉลี่ยร้อยละ 79.9 จึงยอมรับสมมติฐานว่าการรับนวัตกรรมทางวัตถุทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน (ตารางที่ 23)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 23 : การการพัฒนาหน่วยงานภาครัฐทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน

ผู้ให้ข่าวสำคัญ	ร้อยละ
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 1	68.5
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่2	69.8
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่3	70.3
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่4	74.6
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่5	82.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่6	87.5
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่7	78.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่8	77.7
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่9	88.5
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่10	85.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่11	70.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่12	86.2
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่13	74.8
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่14	88.4
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่15	90.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่16	87.6
ค่าเฉลี่ย	79.9

สมมติฐานข้อที่ 5 การคมนาคม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 1 คุณกานใช้ถนนลาดยางในการเดินทางในหมู่บ้าน และถนนมาลัยแมนขยายผลผลิตทางการเกษตร และใช้ในการเดินทางโดยใช้รถส่วนตัวของคุณกาน การคมนาคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คิดเป็นร้อยละ 65.4

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 2 คุณจำเนียรใช้เส้นทางคมนาคมในการเดินทางไปกลับระหว่างบ้านและการทำไร่แดงโมที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวมทั้งขนส่งผลผลิตทางการเกษตรอย่างแดงโมได้อย่างสะดวก การคมนาคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 70.8

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 3 เส้นทางคมนาคมในปัจจุบัน ทำให้การเดินทางสะดวกขึ้น ลูกๆ เดินทางไปเรียนในกรุงเทพฯ และตัวอำเภออุทุมพร สามิเดินทางไปทำงานในตัวอำเภออุทุมพรทุกวัน และคิดว่าความเจริญเข้ามาในชุมชน ส่งผลให้คนแย่งกันทำมาหากิน ไม่สามัคคีกัน การคมนาคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 82.5

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 4 การพัฒนาเส้นทางคมนาคม ส่งผลให้การเดินทางสะดวกคุณเรื่องจึงเปิดร้านขายของเบ็ดเตล็ดริมถนนในหมู่บ้าน และต้องไปซื้อสินค้ามาขายจากตัวอำเภออุทุมพรเป็นประจำ การคมนาคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 89.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 5 คุณณมนเคยเดินทางไปทำงานที่กรุงเทพฯ เมื่อกลับมาเป็นหัวหน้ากลุ่มเย็บผ้า ต้องเดินทางไปซื้ออุปกรณ์ในตัวอำเภออุทุมพรเสมอ และเส้นทางคมนาคมยังทำให้ถ้าแก่สามารถเดินทางมาส่งวัตถุดิบและรับสินค้าได้อย่างสะดวกรวดเร็ว การคมนาคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 91.5

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 6 เส้นทางคมนาคมทำให้ความเจริญเข้ามา รถเกี่ยวข้าวก็เป็นส่วนหนึ่งที่เข้ามาในชุมชน นอกจากนี้ยังทำให้พ่อค้าเข้ามาซื้อพืชผลการเกษตรถึงที่ และตัวแทนจำหน่ายปุ๋ยและสารกำจัดศัตรูพืชเข้ามาแนะนำและขายของถึงบ้าน นอกจากนี้ลูกๆ สามารถเดินทางไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้เพราะการคมนาคมสะดวก การคมนาคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 94.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 7 คุณรันใช้เส้นทางคมนาคมในการเดินทางไปทำไร่แดงโมในต่างจังหวัด การคมนาคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 51.2

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 8 ก่อนที่การคมนาคมจะดี การเดินทางไปไหนลำบาก จึงไม่ค่อยออกไปไหน แต่ปัจจุบันมีเส้นทางคมนาคมใช้ในการขนส่งหน่อไม้ฝรั่ง และเดินทางไปตัวอำเภอและตัวจังหวัดบ่อยขึ้น การคมนาคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 71.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 9 เส้นทางคมนาคมช่วยอำนวยความสะดวกให้กับชุมชนในการเดินทางติดต่อกองและ การขนส่งสินค้า แต่คุณเฝ้าคิดว่ามันส่งผลเสียคือทำให้คนในชุมชนฟุ้งเฟ้อ ชื้อรถมาขับ เสียค่าน้ำมันทำให้เกิดรายจ่ายในชุมชนมากขึ้น การคมนาคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 87.1

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 10 เส้นทางคมนาคมทำให้การเดินทางสะดวกทั้งในชุมชนและนอกชุมชน เช่น การเดินทางไปทำนา การขนอุปกรณ์การเกษตรไปยังไร่นา และการขนส่งพืชผลทางการเกษตรไปขาย การคมนาคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 82.7

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 11 การคมนาคมดีขึ้น มีรถวิ่งในหมู่บ้านมากขึ้น การเดินทางไปรักษาพยาบาลและการขนส่งข้าวสะดวกรวดเร็ว รวมทั้งสินค้าและข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ สามารถเดินทางเข้ามาจำหน่ายในชุมชนมากขึ้น การคมนาคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 69.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 12 สมัยก่อนไม่ค่อยเดินทางออกนอกชุมชน ถ้าจำเป็นจะใช้การเดินทางเป็นส่วนน้อย แต่ปัจจุบัน การเดินทางสะดวกมากขึ้นเนื่องจากมีถนนเชื่อมต่อ การคมนาคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 82.5

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 13 การเดินทางออกนอกชุมชนและการไปทำไร่นาปัจจุบัน ใช้ยานพาหนะแทนการเดินทางเท้า การขนส่งสะดวกขึ้น การคมนาคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 87.8

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 14 การเดินทางไปกรุงเทพฯ สมัยก่อนลำบากมาก แต่ปัจจุบัน มีรถยนต์จึงทำให้การเดินทางสะดวกขึ้น และการเดินทางไปมาระหว่างหมู่บ้านและการไปทำนาก็ใช้รถจักรยานยนต์ทำให้สะดวกเร็วขึ้น การคมนาคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 86.2

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 15 เส้นทางคมนาคมดีขึ้นกว่าแต่ก่อน การเดินทางไปต่างๆสะดวกเร็ว มีการใช้ยานพาหนะในการเดินทางและการขนส่งแทนการเดินเท้าและการใช้เกวียน การคมนาคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 95.7

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่16 การเดินทางและการขนส่งสินค้าการเกษตรสะดวกเร็ว เนื่องจากการใช้ยานพาหนะสมัยใหม่แทนการเดินทางและการใช้เกวียน การคมนาคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 92.0

จากข้อมูลการคมนาคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน จากผู้ให้ข่าวสำคัญทั้ง 16 คน พบว่ามีค่าเฉลี่ยร้อยละ 81.2 จึงยอมรับสมมติฐานว่าการรับนวัตกรรมทางวัตถุทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน (ตารางที่ 24)

ตารางที่ 24 : การคมนาคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน

ผู้ให้ข่าวสำคัญ	ร้อยละ
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 1	65.4
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่2	70.8
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่3	82.5
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่4	89.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่5	91.5
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่6	94.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่7	51.2
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่8	71.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่9	87.1
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่10	82.7
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่11	69.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่12	82.5
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่13	87.8
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่14	86.2
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่15	95.7
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่16	92.0
ค่าเฉลี่ย	81.2

สมมติฐานข้อที่ 6 การศึกษา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 1 คุณงานเมื่อจบการศึกษาชั้น ป.4 ปัจจุบันกำลังเรียนในระบบการศึกษาออกโรงเรียนเพื่อให้จบชั้น ม.6 เพราะทำให้มีความรู้มากขึ้น ช่วยในการติดต่อประสานงาน ระบบการศึกษาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 56.8

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 2 คุณจำเนียรจบการศึกษาชั้น ป.4 ส่วนลูกชาย 2 คน กำลังศึกษาอยู่ระดับ ม.4 และ ม.2 ตามลำดับ เพราะเห็นว่าการศึกษาทำให้คนฉลาดและรู้เท่าทันคน มีโอกาสหางานที่ดีทำ ไม่ต้องทำนา ระบบการศึกษาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 82.5

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 3 คุณเรือนนอกจากจบ ป. 4 ยังศึกษาต่อในระบบการศึกษานอกโรงเรียนจนจบ ม.6 ลูก 2 คนกำลังศึกษาอยู่ในระดับมหาวิทยาลัย ปีที่ 1 และ 3 ในกรุงเทพฯ ลูกคนที่ 3 เรียนระดับ ม.4 ในอำเภออุ้มทอง และคิดว่าการศึกษารสร้างโอกาสในการเลือกทำงานที่ดี และสามารถที่จะพัฒนาที่ดินหรือพัฒนาการทำนาให้ก้าวหน้าได้ ระบบการศึกษาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 97.5

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 4 คุณชนกเห็นว่าการศึกษจะช่วยพัฒนาคนมีความคิดก้าวหน้า และทำให้คนรู้กว้างกว่าผู้ที่ไม่ได้เรียน นอกจากนี้ยังส่งหลานให้เรียนมหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร ระบบการศึกษาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 87.7

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 5 คุณฉยมเห็นว่าการศึกษามีประโยชน์ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งการติดต่อเรื่องงาน มีโอกาสได้ไปสอนในสถาบันส่งเสริมอาชีพ และเรียนการศึกษานอกโรงเรียนจนจบ ม.3 ระบบการศึกษาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 90.4

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 6 ลูกคนสุดท้องของคุณรอดจบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย และการศึกษาของลูกอีก 2 คน คือ ม.3 และ ม.6 คุณรอดคิดว่าการศึกษามีส่วนสำคัญทำให้มีความรู้และมีโอกาสหางานที่ดีทำ การทำนาใช้การจ้างคนมาทำให้ไม่จำเป็นต้องใช้แรงงานในครอบครัว ระบบการศึกษาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 85.8

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 7 คุณรันและลูกทุกคนจบการศึกษาระดับประถมศึกษา แล้วให้ออกมาทำนา ไม่ได้เรียนต่อ การศึกษาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 0.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 8 คุณเกิดและลูกๆจบการศึกษาโรงเรียนวัดดอนมะเกลือ แต่ไม่ได้ศึกษาต่อเพราะขาดทุนทรัพย์และการเดินทางไม่สะดวก แต่อยากให้รุ่นหลานมีโอกาสได้เรียนมากขึ้น เพราะสามารถหางานทำได้ง่ายขึ้น ไม่ต้องลำบากมาทำนาและทำไร่ การศึกษาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 48.7

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 9 คุณโองจบชั้น ม.4 และศึกษาต่อในหลักสูตรศึกษาผู้ใหญ่จนจบ ม.6 เพราะคิดว่าการศึกษาน้อย ม.6 จะช่วยให้สามารถหางานทำได้ง่าย แต่คุณโองมองว่าหลักสูตรการศึกษาในปัจจุบันเนื้อหาและการสอนไม่ละเอียด ไม่มีการปลูกฝังค่านิยมและประเพณีพิธีกรรมต่างๆของชุมชนเหมือนแต่ก่อน การศึกษาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 88.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 10 ในสมัยก่อนคุณเสาร์คิดว่าจบชั้นประถมศึกษา แล้วออกมาทำนาเพื่อช่วยครอบครัว แต่ปัจจุบัน คิดว่าต้องจบอย่างน้อย ม.6 จำได้มีโอกาสหางานทำที่ดีกว่าการทำนา การศึกษาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 76.5

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 11 คุณมาลัยและลูกๆจบการศึกษาระดับประถมศึกษาโรงเรียนวัดดอนมะเกลือ ทำให้เรียนรู้ภาษาไทย แต่หลังจากจบการศึกษา ลูกๆของคุณมาลัยก็มีครอบครัวกันหมด ทำให้ไม่ได้ศึกษาต่อ การศึกษาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 33.3

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 12 ลูกของคุณมานะทั้ง 6 คนจบการศึกษาชั้นสูงของโรงเรียนวัดดอนมะเกลือแล้วก็ไม่มีเงินส่งให้เรียนต่อ แต่ในรุ่นหลาน หลานบางคนจบถึงระดับมหาวิทยาลัย คุณมานะยอมรับว่าระบบการศึกษาในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยตามการพัฒนาของรัฐบาล มีผลการเรียนการสอนภาษาอังกฤษด้วย การศึกษาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 79.7

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 13 ลูกของคุณลุงตานจบการศึกษาจากโรงเรียนในชุมชนทุกคน มี 2 คนไปศึกษาต่อนอกชุมชนในระดับ ม. 3 แล้วไม่ได้เรียนต่อเนื่องจากไม่มีเงิน การศึกษาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 58.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 14 ลูกคุณหารจบการศึกษาจากโรงเรียนในชุมชน แล้วออกมาทำนา แต่ภายหลังเห็นคนที่มีการศึกษาสูงมีโอกาสทำงานในตำแหน่งที่ดี คุณหารคิดว่าปัจจุบันนี้ควรให้หลานได้รับการศึกษามากขึ้น ไม่ต้องออกมาช่วยทำนา การศึกษาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 52.5

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่15 ลูกของคุณเสถียรจบชั้นประถมศึกษาจากโรงเรียนวัดดอนมะเกลือ แล้วออกมาทำนา แต่ปัจจุบันอยากให้รุ่นหลานเรียนสูงๆจะได้ไม่ต้องลำบาก เรียนทันคนอื่น ถึงแม้จะยอมขายที่นาเพื่อเป็นค่าเล่าเรียน การศึกษาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 86.3

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่16 คุณอังคารและลูกๆ จบการศึกษาระดับประถมศึกษา แล้วไม่ได้ศึกษาต่อออกมาทำนาหารายได้เลี้ยงครอบครัว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 33.0

จากข้อมูลการศึกษาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน จากผู้ให้ข่าวสำคัญทั้ง 16 คน พบว่ามีค่าเฉลี่ยร้อยละ 66.0 จึงยอมรับสมมติฐานว่าการรับนวัตกรรมทางวัตถุทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน (ตารางที่ 25)

ตารางที่ 25 : การศึกษาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน

ผู้ให้ข่าวสำคัญ	ร้อยละ
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 1	56.8
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่2	82.5
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่3	97.5
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่4	87.7
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่5	90.4
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่6	85.8
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่7	0.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่8	48.7
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่9	88.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่10	76.5
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่11	33.3
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่12	79.7
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่13	58.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่14	52.5
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่15	86.3
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่16	33.0
ค่าเฉลี่ย	66.0

สมมติฐานข้อที่ 7 สื่อ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 1 คุณกานรับชมโทรทัศน์เป็นประจำ และเห็นว่าการชมโทรทัศน์ของเด็กมีผลต่อการรับวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้เด็กเกิดการเรียนแบบ รวมทั้งการใช้ภาษา และการแต่งกาย สื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 90.6

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 2 คุณจำเนียรรับชมโทรทัศน์เกือบทุกวัน ส่วนใหญ่จะรับชมข่าวสาร และความบันเทิง รวมทั้งชมโทรทัศน์กับลูกๆ สื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 58.9

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 3 คุณเรืองรับชมข่าวสารและความบันเทิงต่างๆ เช่น ละคร ผ่านทางโทรทัศน์เป็นประจำ เวลาดูกับลูกคนเล็กก็จะแนะนำและให้คำปรึกษากับลูกๆ เสมอ สื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 73.7

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 4 คุณชนกไม่ค่อยมีเวลาดูโทรทัศน์เนื่องจากต้องเฝ้าร้าน แต่เห็นว่ามีผลต่อแนวคิดและมุมมองของหลานๆ ที่ดูโทรทัศน์ สื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 56.8

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 5 คุณฉยมรมชมโทรทัศน์เป็นประจำเพื่อดูข่าวสาร และสถานการณ์บ้านเมืองต่างๆ รวมทั้งดูการ์ตูนกับหลานเพื่อความเพลิดเพลิน สื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 52.7

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 6 คุณรอดใช้สื่อโทรทัศน์ในการรับชมข่าวสารบ้านเมือง ชมละครเพื่อความบันเทิง และติดตามราคาพืชผลการเกษตร สื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 66.5

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 7 คุณรันใช้สื่อโทรทัศน์ในการดูข่าวและรายการบันเทิง โดยดูกับลูกๆ ในช่วงหัวค่ำก่อนนอน ซึ่งโทรทัศน์ที่ใช้อยู่ยังต้องผ่อน นอกจากนี้ยังมีซิติแผ่นภาพ จึงทำให้ภาระในการผ่อนเพิ่มขึ้น สื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 92.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 8 คุณเกตุโทรทัศน์เป็นประจำ เพื่อรับทราบข่าวสารและได้รู้สิ่งแปลกๆใหม่ๆ แต่คิดว่ามีผลเสียต่อเด็ก เช่น เรื่องศีลธรรม การแต่งกาย เวลาดูจึงต้องคอยเตือนและชี้แนะเด็กอยู่เสมอ สื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 93.8

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 9 คุณโองยอมรับว่าสื่อโทรทัศน์มีผลต่อคนในชุมชนมากที่สุด เพื่อดูข่าวการเมือง ราคาพืชผลการเกษตร และคุณโองคิดว่าสื่อโทรทัศน์มีผลต่อพฤติกรรมวัยรุ่นในปัจจุบัน ที่มักจะรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกและแบบอย่างในโทรทัศน์มาใช้ สื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 94.6

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 10 คุณเสาร์ยอมรับว่าสื่อโทรทัศน์และวิทยุมีประโยชน์ ได้รับทราบข่าวสาร และรับรู้โลกภายนอก ทำให้ได้รู้เท่าทันผู้อื่น คุณเสาร์จะดูฟังวิทยุในช่วงเช้าและโทรทัศน์ช่วงเย็นเป็นประจำ สื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 81.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 11 คุณมาลัยและครอบครัว รับชมโทรทัศน์ทุกวัน เพื่อดูข่าวสารบ้านเมือง ราคาพืชผลการเกษตร ละครและกีฬาเพื่อความบันเทิง สื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 52.5

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 12 ในหมู่บ้านมีทั้งโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ แต่ที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ โทรทัศน์ เพื่อไว้ดูข่าวการเกษตร ส่วนเด็กดูการ์ตูน และละคร ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาความรู้ของเด็ก รวมทั้งมีผลต่อการแต่งกายตามแฟชั่นมากขึ้น สื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 91.5

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 13 คุณลุงตานดูโทรทัศน์ทุกวัน และคิดว่ามีผลต่อลูกหลาน ทำให้ลูกหลานมีความรู้มากขึ้น แต่ไม่ค่อยเชื่อฟังผู้ใหญ่ ลูกหลานมองว่าวัฒนธรรมในชุมชนเป็นสิ่งล้าหลังสื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 94.3

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 14 คุณหารดูโทรทัศน์ทุกวัน ส่วนใหญ่ชอบดูข่าว และกีฬามวย สื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 58.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 15 คุณเสถียรดูโทรทัศน์ในช่วงเช้าและช่วงเย็น เพื่อรับทราบข่าวสารและรายการกีฬา เพื่อความรู้และความบันเทิง สื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 70.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 16 คุณอังคารดูโทรทัศน์ร่วมกับครอบครัว เพื่อรับทราบข่าวสาร และกีฬามวย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 57.8

จากข้อมูลสื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน จากผู้ให้ข่าวสำคัญทั้ง 16 คน พบว่ามีค่าเฉลี่ยร้อยละ 74.0 จึงยอมรับสมมติฐานว่าการรับนวัตกรรมทางวัตถุทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน (ตารางที่ 26)

ตารางที่ 26 : สื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน

ผู้ให้ข่าวสำคัญ	ร้อยละ
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 1	90.6
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 2	58.9
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 3	73.7
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 4	56.8
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 5	52.7
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 6	66.5
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 7	92.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 8	93.8
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 9	94.6
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 10	81.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 11	52.5
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 12	91.5
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 13	94.3
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 14	58.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 15	70.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 16	57.8
ค่าเฉลี่ย	74.0

สมมติฐานข้อที่ 8 การย้ายถิ่น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 1 สมาชิกในครอบครัวของคุณกานมีการย้ายถิ่นทั้งเพื่อไปประกอบอาชีพและย้ายตามคู่ครองไป การย้ายถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 73.4

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 2 ครอบครัวของคุณจำเียนไม่มีใครย้ายออกจากบ้าน การย้ายถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 0.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 3 ลูก 2 คนของคุณเรื่องย้ายไปศึกษาต่อในกรุงเทพมหานคร การย้ายถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 67.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 4 พี่ของคุณชนกทั้ง 3 คนมีครอบครัวและย้ายออกไปอยู่ต่างจังหวัดกันหมด หลานคนโตไปเรียนที่กรุงเทพฯ เหลือ คุณแม่ คุณชนกและหลานคนเล็ก 3 คน การย้ายถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 81.6

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 5 สมาชิกในครอบครัวคุณฉมมนแยกไปมีครอบครัวแต่ยังอยู่ในตำบล 3 คน ย้ายไปอยู่ต่างจังหวัด 2 คน และตัวคุณฉมมนเองก็เคยไปทำงานตัดเย็บที่กรุงเทพฯ ประมาณ 5 ปี แล้วจึงนำกลับมาตั้งกลุ่มสตรีในหมู่บ้าน การย้ายถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 90.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 6 สมาชิกในครอบครัวของคุณรอดทุกคนยังอยู่ในตำบลไม่มีใครย้ายไปทำงานหรือย้ายถิ่นฐานไปต่างจังหวัด การย้ายถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 0.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 7 สมาชิกในครอบครัวของคุณรันมี 6 คน ย้ายออกไปทำงานต่างจังหวัดเพียง 2 คน การย้ายถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 68.7

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 8 ลูกของคุณเกดมีครอบครัว และย้ายออกไปนอกชุมชน 4 คน การย้ายถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 87.5

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 9 คุณโอ่งเห็นว่าสมาชิกเกือบทุกบ้าน มีการย้ายออกไปทำงานนอกชุมชน และลูกชายคุณโอ่งย้ายไปทำงานที่กรุงเทพฯ 1 คน การย้ายถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 60.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 10 สมาชิกในครอบครัวคุณเสาร์ ไม่มีการย้ายออกไปทำงานนอกชุมชน การย้ายถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 0.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 11 คุณมาลัยมีลูกทั้งหมด 6 คน ลูก 4 คนมีครอบครัวและย้ายไปต่างจังหวัด การย้ายถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 86.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 12 คุณมานะมีลูกทั้งหมด 6 คน ย้ายไปทำงานกรุงเทพฯ 3 คน การย้ายถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 75.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 13 มีสมาชิกจำนวน 4 คนที่ย้ายไปอยู่นอกชุมชน การย้ายถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 74.0

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 14 คุณหารมีลูกทั้งหมด 3 คน มีครอบครัว 2 คนแล้วย้ายไปต่างจังหวัดทั้งคู่ การย้ายถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 86.5

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 15 คุณเสถียรมีลูกทั้งหมด 4 คน ย้ายออกไปทำงานนอกชุมชน 2 คน การย้ายถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 73.5

ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 16 คุณอังคารมีลูกที่มีชีวิตอยู่ทั้งหมด 4 คน ย้ายออกไปทำงานต่างจังหวัด 1 คน การย้ายถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 51.7

จากข้อมูลการย้ายถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน จากผู้ให้ข่าวสำคัญทั้ง 16 คน พบว่ามีค่าเฉลี่ยร้อยละ 60.9 จึงยอมรับสมมติฐานว่าการรับนวัตกรรมทางวัตถุทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน (ตารางที่ 27)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 27 : การย้ายถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน

ผู้ให้ข่าวสำคัญ	ร้อยละ
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 1	73.4
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่2	0.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่3	67.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่4	81.6
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่5	90.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่6	0.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่7	68.7
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่8	87.5
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่9	60.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่10	0.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่11	86.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่12	75.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่13	74.0
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่14	86.5
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่15	73.5
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่16	51.7
ค่าเฉลี่ย	60.9

ตารางที่ 28 :ผลสรุปสมมติฐาน

สมมติฐาน	ร้อยละ	ยอมรับ	ปฏิเสธ
1.การรับนวัตกรรมทางวัตถุ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พิธีกรรมชุมชน	75.1	√	
2 .การรับนวัตกรรมที่มีใช้วัตถุ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พิธีกรรมชุมชน	78.5	√	
3.แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน	79.1	√	
4.การพัฒนาของหน่วยงานภาครัฐทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พิธีกรรมชุมชน	79.9	√	
5. การคมนาคม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน	81.2	√	
6.ระบบการศึกษา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน	66.0	√	
7. สื่อ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน	74.0	√	
8.การย้ายถิ่น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน	60.9	√	

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 8

การอภิปรายผล

จากการพิสูจน์สมมติฐาน โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข่าวสำคัญทั้ง 16 คน ผลการวิจัยในครั้งนี้พบ สมมติฐานได้รับการยอมรับทั้ง 8 ข้อ

สมมติฐานข้อที่ 1 การรับนวัตกรรมทางวัตถุ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน

สมมติฐานการรับนวัตกรรมทางวัตถุทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน มีผลการวิจัยคิดเป็นร้อยละ 75.1

แนวคิดที่สนับสนุนสมมติฐานนี้ คือ แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม ที่ว่านวัตกรรมเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในประเทศกำลังพัฒนา คำว่านวัตกรรมหมายถึงกระบวนการรับของใหม่ๆ ที่ยังไม่เคยมีมาก่อนมาใช้ในสังคมหรือชุมชนของใหม่ดังกล่าวอาจเป็นนวัตกรรมทางวัตถุ เช่น เทคโนโลยีสมัยใหม่ทางการสื่อสาร การแพทย์ การขนส่ง การศึกษา การเกษตรหรือการตลาด ส่วนของใหม่ที่เป็นวัฒนธรรมไม่ใช่วัตถุ เช่น ความคิด ค่านิยม อุดมการณ์ หรือแบบแผนพฤติกรรมใหม่ๆ ในด้านต่างๆ ที่แตกต่างไปจากเดิม (งามพิศ สัตย์สงวน, 2545)

ตัวอย่างงานวิจัยที่สนับสนุนสมมติฐานนี้ เช่น งานวิจัยของ งามพิศ สัตย์สงวน (2545) พบว่านวัตกรรมทำให้วัฒนธรรมชาวบ้านชุมชนเปลี่ยนแปลง งานวิจัยของ พระมหาสุพรรณ พิจารโชติ (2541) พบว่าการย้ายถิ่นรับนวัตกรรมทางวัตถุทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในประเพณีชีวิตในจังหวัดขอนแก่น

สมมติฐานข้อที่ 2 การรับนวัตกรรมที่มีใช้วัตถุ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน

สมมติฐานการรับนวัตกรรมที่มีใช้วัตถุ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน มีผลการวิจัยคิดเป็นร้อยละ 78.5

แนวคิดที่สนับสนุนสมมติฐานนี้ คือ แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม ที่ว่านวัตกรรมเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในประเทศกำลังพัฒนา คำว่านวัตกรรมหมายถึงกระบวนการรับของใหม่ๆ ที่ยังไม่เคยมีมาก่อนมาใช้ในสังคมหรือชุมชนของใหม่ดังกล่าวอาจเป็น

นวัตกรรมทางวัตถุ เช่น เทคโนโลยีสมัยใหม่ทางการสื่อสาร การแพทย์ การขนส่ง การศึกษา การเกษตรหรือการตลาด ส่วนของใหม่ที่เป็นวัฒนธรรมไม่ใช่วัตถุ เช่น ความคิด ค่านิยม อุดมการณ์ หรือแบบแผนพฤติกรรมใหม่ๆ ในด้านต่างๆ ที่แตกต่างไปจากเดิม (งามพิศ สัตย์สงวน, 2545)

ตัวอย่างงานวิจัยที่สนับสนุนสมมติฐานนี้ เช่น งานวิจัยของ งามพิศ สัตย์สงวน (2545) พบว่า นวัตกรรมทำให้วัฒนธรรมข่าวในชุมชนเปลี่ยนแปลง งานวิจัยของ พระมหาสุพรรณ พิจารโษิต (2541) พบว่าการรับนวัตกรรมที่มีใช้วัตถุทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในประเพณีชีวิตในจังหวัดขอนแก่น

สมมติฐานข้อที่ 3 แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน

สมมติฐานแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน มีผลการวิจัยคิดเป็นร้อยละ 79.1

แนวคิดที่สนับสนุนสมมติฐานนี้ คือ แนวคิดเกี่ยวกับความทันสมัย ที่ว่า ความทันสมัยเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมกำลังพัฒนามากยิ่งขึ้น กระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อสังคมกำลังพัฒนารับเอาวัฒนธรรมทั้งทางวัตถุและวัฒนธรรมไม่ใช่วัตถุของสังคมอุตสาหกรรมมาใช้ เมื่อนำมาใช้แล้วมักทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมกำลังพัฒนาการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมักไม่ราบรื่น มักเกิดอย่างต่อเนื่องหลายอย่างและหลายระดับ ทำให้มีผลกระทบต่อสถาบันสังคมทุกสถาบัน ชุมชนทุกแห่งและมีผลกระทบต่อชีวิตทุกด้านของสมาชิกในสังคมกำลังพัฒนา (งามพิศ สัตย์สงวน, 2545)

ตัวอย่างงานวิจัยที่สนับสนุนสมมติฐานนี้ เช่น งานวิจัยของ งามพิศ สัตย์สงวน (2545) พบว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำให้วัฒนธรรมข่าวในชุมชนเปลี่ยนแปลง

สมมติฐานข้อที่ 4 การพัฒนาของหน่วยงานภาครัฐ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน

สมมติฐานการพัฒนาของหน่วยงานภาครัฐทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน มีผลการวิจัยคิดเป็นร้อยละ 79.9

แนวคิดที่สนับสนุนสมมติฐานนี้ คือ แนวคิดเกี่ยวกับความทันสมัย ที่ว่า ความทันสมัยเป็น กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมกำลังพัฒนามากยิ่งขึ้น กระบวนการเปลี่ยนแปลง ดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อสังคมกำลังพัฒนารับเอาวัฒนธรรมทั้งทางวัตถุและวัฒนธรรมไม่ใช่วัตถุของ สังคมอุตสาหกรรมมาใช้ เมื่อนำมาใช้แล้วมักทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมกำลังพัฒนาการ เปลี่ยนแปลงดังกล่าวมักไม่ราบรื่น มักเกิดอย่างต่อเนื่องหลายอย่างและหลายระดับ ทำให้มีผล กระทบต่อสถาบันสังคมทุกสถาบัน ชุมชนทุกแห่งและมีผลกระทบต่อชีวิตทุกด้านของสมาชิกใน สังคมกำลังพัฒนา (งามพิศ สัตย์สงวน, 2545)

ตัวอย่างงานวิจัยที่สนับสนุนสมมติฐานนี้ เช่น งานวิจัยของ เชาว์วิชัย สุภรตรีทิเทศ (2542) พบว่าการพัฒนาโดยหน่วยงานของรัฐ มีผลต่อระบบพิธีกรรมทางศาสนาของชุมชนลาวพวนใน จังหวัดลพบุรี

สมมติฐานข้อที่ 5 การคมนาคม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน

สมมติฐานการคมนาคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน มีผลการวิจัยคิด เป็นร้อยละ 81.2

แนวคิดที่สนับสนุนสมมติฐานนี้ คือ แนวคิดเกี่ยวกับความทันสมัย ที่ว่า ความทันสมัยเป็น กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมกำลังพัฒนามากยิ่งขึ้น กระบวนการเปลี่ยนแปลง ดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อสังคมกำลังพัฒนารับเอาวัฒนธรรมทั้งทางวัตถุและวัฒนธรรมไม่ใช่วัตถุของ สังคมอุตสาหกรรมมาใช้ เมื่อนำมาใช้แล้วมักทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมกำลังพัฒนาการ เปลี่ยนแปลงดังกล่าวมักไม่ราบรื่น มักเกิดอย่างต่อเนื่องหลายอย่างและหลายระดับ ทำให้มีผล กระทบต่อสถาบันสังคมทุกสถาบัน ชุมชนทุกแห่งและมีผลกระทบต่อชีวิตทุกด้านของสมาชิกใน สังคมกำลังพัฒนา (งามพิศ สัตย์สงวน, 2545)

ตัวอย่างงานวิจัยที่สนับสนุนสมมติฐานนี้ เช่น งานวิจัยของ งามพิศ สัตย์สงวน (2545) พบว่า การคมนาคมทำให้วัฒนธรรมข้าวในชุมชนเปลี่ยนแปลง

สมมติฐานข้อที่ 6 ระบบการศึกษา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน

สมมติฐานระบบการศึกษาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน มีผลการวิจัยคิดเป็นร้อยละ 66.0

แนวคิดที่สนับสนุนสมมติฐานนี้ คือ แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม ที่ว่านวัตกรรมเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในประเทศกำลังพัฒนา คำว่านวัตกรรมหมายถึงกระบวนการรับของใหม่ๆ ที่ยังไม่เคยมีมาก่อนมาใช้ในสังคมหรือชุมชนของใหม่ดังกล่าวอาจเป็นนวัตกรรมทางวัตถุ เช่น เทคโนโลยีสมัยใหม่ทางการสื่อสาร การแพทย์ การขนส่ง การศึกษา การเกษตรหรือการตลาด ส่วนของใหม่ที่เป็นวัฒนธรรมไม่ใช่วัตถุ เช่น ความคิด ค่านิยม อุดมการณ์ หรือแบบแผนพฤติกรรมใหม่ๆ ในด้านต่างๆที่แตกต่างไปจากเดิม (งามพิศ สัตย์สงวน, 2545)

ตัวอย่างงานวิจัยที่สนับสนุนสมมติฐานนี้ งานวิจัยของพระมหาสุพรรณ พิจิตร โชติ(2541) พบว่าการย้ายถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในประเพณีชีวิตในจังหวัดขอนแก่น

สมมติฐานข้อที่ 7 สื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน

สมมติฐานสื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน มีผลการวิจัยคิดเป็นร้อยละ 74.0

แนวคิดที่สนับสนุนสมมติฐานนี้ คือ แนวคิดการขัดเกลาทางสังคม ที่ว่าสื่อมวลชนเป็นตัวแทนของการขัดเกลาทางสังคมอย่างหนึ่ง (สุพัตรา สุภาพ, 2547) ซึ่งช่วยให้บุคคลได้รับข่าวสารข้อมูลต่างๆ สื่อมวลชนจะมีอิทธิพลต่อค่านิยม ตลอดจนความคิดความเชื่อต่างๆ ของบุคคล

ตัวอย่างงานวิจัยที่สนับสนุนสมมติฐานนี้ ได้แก่ งานวิจัยของ สุเนตร สุภาภุชกุล พบว่า สื่อสารมวลชน มีผลกระทบบต่อการซื้อเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2538

สมมติฐานข้อที่ 8 การย้ายถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน

สมมติฐานการย้ายถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน มีผลการวิจัยคิดเป็นร้อยละ 60.9

แนวคิดที่สนับสนุนสมมติฐานนี้ คือ แนวคิดเรื่องการติดต่อทางวัฒนธรรม (งามพิศ สัตย์สงวน, 2545) การติดต่อทางวัฒนธรรมเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งเมื่อชน 2 กลุ่มที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันมาติดต่อกัน แต่ละกลุ่มอาจให้อิทธิพลซึ่งกันและกันได้ แต่ถ้าการติดต่อเป็นไปในระยะเวลาสั้นๆ ก็อาจไม่มีอิทธิพลที่ยาวนาน แต่ถ้าติดต่อกันยาวนานขึ้น อาจทำให้เกิดผลกระทบต่อกันได้ ซึ่งอาจเป็นการให้อิทธิพลแต่เพียงฝ่ายเดียวหรือส่งผลกระทบต่อกันทั้งสองฝ่ายได้ นักมานุษยวิทยาใช้คำว่า “Acculturation” เมื่อพูดถึงปรากฏการณ์ดังกล่าว แต่นักมานุษยวิทยาชาวอังกฤษได้ใช้คำว่า “Cultural Contact” ซึ่งมีความหมายคล้ายๆ กัน ศัพท์ทั้ง 2 คำ หมายถึงปรากฏการณ์ที่ 2 วัฒนธรรมที่ต่างกันมาติดต่อกันไปเรื่อยๆ การติดต่อดังกล่าวทำได้หลายทาง เช่น โดยการทำสงครามกัน การตกเป็นเมืองขึ้น การถูกยึดครองทางการทหาร การตกอยู่ใต้ปกครองของจักรวรรดินิยม การอพยพ การเคลื่อนย้ายแรงงาน การค้า การแลกเปลี่ยนทางเทคโนโลยี ในปัจจุบันมีการติดต่อกันในช่วงสั้นๆ เช่น การท่องเที่ยว หรือติดต่อกันทางอ้อมโดยทางสื่อสารมวลชนและการแลกเปลี่ยนความรู้ต่างๆ เมื่อวัฒนธรรมที่ต่างกัน 2 วัฒนธรรมมาติดต่อกันไปเรื่อยๆ ในที่สุดจะมีผลกระทบ ทำให้แบบแผนวัฒนธรรมดั้งเดิมของวัฒนธรรมหนึ่ง หรือทั้งสองวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป

ตัวอย่างงานวิจัยที่สนับสนุนสมมติฐานนี้ เช่น งานวิจัยของพระมหาสุพรรณ พิจาร โชติ(2541) พบว่าการย้ายถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในประเพณีชีวิตในจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 9

สรุปผลการวิจัย ปัญหาที่เกิดจากการวิจัย และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในพิธีกรรมชุมชนและประเพณีเกี่ยวกับชีวิตในชุมชนชาวลาวโซ่ง ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาหมู่ 4 บ้านดอนมะเกลือ ตำบลดอนมะเกลือ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นตัวอย่างการศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางมานุษยวิทยาเป็นหลัก ได้แก่ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การสัมภาษณ์เจาะลึก โดยผู้ศึกษาได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาไว้คือ ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชนและประเพณีเกี่ยวกับชีวิตของชาวลาวโซ่ง ศึกษาการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชนและประเพณีเกี่ยวกับชีวิตของชาวลาวโซ่ง และการศึกษาแนวโน้มในพิธีกรรมชุมชนและประเพณีเกี่ยวกับชีวิตของชาวลาวโซ่ง เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงหรือศึกษาความเปลี่ยนแปลงในระบบวัฒนธรรมของชาวลาวโซ่งในอนาคต

การวิจัยเรื่องนี้ มีสมมติฐาน 8 ข้อดังนี้

1. การรับนวัตกรรมการทางวัตถุ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน
2. การรับนวัตกรรมการที่มีใช้วัตถุ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน
3. แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน
4. การพัฒนาของหน่วยงานภาครัฐ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน
5. การคมนาคม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน
6. ระบบการศึกษา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน
7. สื่อ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน
8. การย้ายถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน

ผลการวิจัยพบว่ายอมรับสมมติฐานทุกข้อ

สำหรับลักษณะของประชากรที่ศึกษาจำนวน 16 คน สรุปได้ดังนี้

1. เพศ

ผู้ให้ข่าวสำคัญในการวิจัยนี้ แบ่งตามเพศ ได้แก่ เพศชาย 8 คน คิดเป็นร้อยละ 50 และเพศหญิง 8 คน คิดเป็นร้อยละ 50 รวมจำนวนผู้ให้ข่าวสำคัญทั้งหมด 16 คน

2. อายุ

ผู้ให้ข่าวสำคัญจะแบ่งเป็นเพศหญิงและเพศชาย ที่มีอายุ 40-49 ปี เพศหญิง 4 คน คิดเป็นร้อยละ 25 อายุ 50-59 ปี เพศชาย 2 คน เพศหญิง 2 คน คิดเป็นร้อยละ 25 อายุ 60-69 ปี เพศชาย 1 คน เพศหญิง 2 คน คิดเป็นร้อยละ 18.75 อายุ 70 ปีขึ้นไป เพศชาย 5 คน คิดเป็นร้อยละ 31.25

3. ระดับการศึกษา

ผู้ให้ข่าวสำคัญที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา เพศชาย 7 คน เพศหญิง 5 คน คิดเป็นร้อยละ 75 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพศหญิง 1 คน คิดเป็นร้อยละ 6.25 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพศชาย 1 คน เพศหญิง 2 คน คิดเป็นร้อยละ 18.75 ไม่มีผู้ให้ข่าวสำคัญคนใดที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา

4. อาชีพ

ผู้ให้ข่าวสำคัญประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม เป็นชาย 8 คน เป็นหญิง 6 คน คิดเป็นร้อยละ 87.5 ทำธุรกิจส่วนตัว เป็นชาย 2 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 ไม่มีผู้ให้ข่าวสำคัญที่ประกอบอาชีพรับราชการและทำงานบริษัทเอกชน

5. รายได้

ผู้ให้ข่าวสำคัญที่มีรายได้ต่อปีต่ำกว่า 50,000 บาท เป็นชาย 3 คน เป็นหญิง 3 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5 ผู้ให้ข่าวสำคัญที่มีรายได้ต่อปีระหว่าง 50,000-100,000 บาท เป็นชาย 3 คน เป็นหญิง 3 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5 ผู้ให้ข่าวสำคัญที่มีรายได้ต่อปี ตั้งแต่ 100,001 บาท ขึ้นไป เป็นชาย 2 คน เป็นหญิง 2 คน คิดเป็นร้อยละ 25

ปัญหาที่เกิดจากการวิจัย

1. ความไม่คุ้นเคยกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้ผู้วิจัยมีปัญหาในช่วงแรกๆ ของการวิจัย โดยผู้วิจัยเกรงว่าชาวบ้านจะไม่พอใจผู้วิจัยเพราะทำอะไรไม่ถูกต้องตามวัฒนธรรมของลาวโซ่ง แต่ต่อมาปัญหาน้อยลงเมื่อผู้วิจัยคุ้นเคยกับชาวบ้านมากขึ้น

2. ปัญหาเรื่องความแตกต่างทางวัฒนธรรมด้านภาษา เช่น คำศัพท์บางคำที่ใช้เป็นภาษาลาวโซ่ง หรือชื่อพิธีกรรม ขั้นตอนต่างๆ ที่เป็นภาษาลาวโซ่งทำให้บางครั้งฟังแล้วไม่เข้าใจ หรือไม่สามารถออกเสียงได้ถูกต้องตามที่ชาวบ้านต้องการ ทำให้ยากในการบรรยายมาเป็นภาษาไทยเขียน รวมถึงวิถีชีวิตบางอย่างที่ชาวบ้านรู้สึกว่าเป็นเรื่องธรรมดา แต่เป็นเรื่องที่ผู้ศึกษาไม่รู้มาก่อนทำให้มีการซักถามกันอย่างละเอียดเพื่อให้เกิดความเข้าใจ มีผลทำให้ชาวบ้านต้องใช้ความพยายามที่จะอธิบายให้ผู้ศึกษาเข้าใจ ซึ่งบางครั้งใช้เวลานานกว่าจะเข้าใจ แต่ท่านเหล่านั้นก็ไม่รู้สึกรำคาญและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

3. การที่ชาวบ้านหรือผู้ให้ข่าวมีความเห็นไม่ตรงกัน ในเรื่องพิธีกรรมหรือขั้นตอนในพิธีกรรมบางอย่าง รวมไปถึงประเพณีชีวิตที่ผ่านมากกว่า 50-60 ปี และประวัติสถานที่ในหมู่บ้าน ผู้ศึกษาจึงต้องใช้ความพยายามอย่างมากจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวจำนวนมากเป็นหลัก

4. การมีระยะเวลาจำกัดในการวิจัย หากมีเวลาพอเพียงจะสามารถศึกษาพิธีกรรมบางอย่างได้เพิ่มขึ้น เพราะพิธีกรรมบางพิธี หลายปีจึงจัดให้มีครั้งหนึ่ง รวมทั้งในการประกอบพิธีกรรมมีรายละเอียดทั้งในเรื่องของเครื่องใช้และขั้นตอนที่ค่อนข้างจะมีรายละเอียดมาก ทำให้ต้องใช้เวลาในการเก็บข้อมูลมากขึ้น เพื่อทำงานวิจัยให้สมบูรณ์ที่สุด

5. ปัญหาเรื่องข้อมูล เช่น พิธีกรรมบางอย่างไม่ได้เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ผู้ศึกษาเข้าไปในพื้นที่ จึงต้องอาศัยการถ่ายทอดจากผู้รู้หรือผู้ที่เคยเข้าร่วมพิธี เพื่อให้ได้ขั้นตอนหรือรายละเอียดให้ได้มากที่สุด รวมถึงประเพณีเกี่ยวกับชีวิต เช่น การเกิดที่ปัจจุบันใช้การทำคลอดแผนปัจจุบันหมดแล้ว ทำให้ต้องขอให้ผู้ที่มีประสบการณ์หลายท่านถ่ายทอดให้ฟัง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ควรใช้เทคนิควิจัยทางมานุษยวิทยาให้ครบถ้วนมากที่สุด เพื่อจะได้ข้อมูลสมบูรณ์ที่สุด
2. ควรใช้เทคนิคการวิจัยทางสังคมวิทยาผสมผสานกับเทคนิควิจัยทางมานุษยวิทยา จะทำให้ได้ข้อมูลที่น่าสนใจมากขึ้น
3. ควรศึกษาเปรียบเทียบพิธีกรรมชุมชนและพิธีกรรมชีวิตของลาวโซ่งในจังหวัดอื่นๆ ของประเทศไทย เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างในเรื่องดังกล่าว
4. ศึกษาเปรียบเทียบทางวัฒนธรรมกับกลุ่มชาติพันธุ์ลาวอื่นๆ เช่น ลาวครั่ง ลาวพวน ลาวเวียง ที่อยู่ในชุมชนใกล้เคียง และในจังหวัดอื่นๆ
5. ศึกษาเปรียบเทียบทางวัฒนธรรมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในประเทศไทย
6. ศึกษาการเปลี่ยนแปลงในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนลาวโซ่งทั่วประเทศไทย
7. ควรเก็บประวัติชีวิตของผู้สูงอายุชาวลาวโซ่งให้มากที่สุด เพราะท่านมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมลาวโซ่ง ทั้งด้านประเพณีชีวิต และพิธีกรรม รวมทั้งด้านอื่นๆ ให้มากที่สุด ก่อนที่จะสูญหายไปพร้อมกับชีวิตของท่านเหล่านั้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยงานของรัฐควรส่งเสริมการอนุรักษ์เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม เพื่อให้ชาวบ้านสำนึกในกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งของตนนับแต่รุ่นปู่ย่าตายายจนถึงรุ่นหลาน เช่น การศึกษาในโรงเรียนวัดคอนมะเกลือ หรือ โรงเรียนใกล้เคียง ควรมีการเรียนหรือสอนเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อเป็นการปลูกฝังให้เยาวชนมีจิตสำนึกรักและภูมิใจในวัฒนธรรมของตน และเพื่อไม่ให้ลืมถึงประวัติความเป็นมาของชุมชน เพื่อให้เยาวชนมีความเข้าใจในวัฒนธรรมของตนและยอมรับในความแตกต่างที่มีในสังคมและไม่มองว่าวัฒนธรรมในชุมชนของตนเป็นสิ่งที่ล้าหลัง

2. ผู้อยู่ในตำแหน่งสำคัญของท้องถิ่น เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ควรช่วยกันเผยแพร่วัฒนธรรมของชาวลาวโซ่งบ้านดอนมะเกลือให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อประโยชน์ทั้งในด้านการศึกษาและการท่องเที่ยว รวมถึงเปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในชุมชนใกล้เคียง เช่น ลาวเวียง ลาวครั่ง ลาวโซ่ง และลาวพวน และจัดให้มีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยไม่ทำลายวิถีชีวิตที่เป็นปกติของคนในชุมชน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ทางการเรียนรู้หรือการศึกษามากกว่าในเชิงเศรษฐกิจหรือการเมือง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- ขจัดภัย บุรุษพัฒน์. ชนกลุ่มน้อยในไทยกับความมั่นคงของชาติ. กรุงเทพมหานคร : แพร์พิทยา, 2526.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (2520-2524). กรุงเทพมหานคร เรื่องแสงการพิมพ์, 2520.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525-2529). กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2524.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (2530-2534). กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น, 2530.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2535-2539). กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น, 2535.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540-2544). กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น, 2540.
- งามพิศ สัตย์สงวน, สถาบันครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ในกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาครอบครัวญวน (ทุนวิจัยงบประมาณแผ่นดิน) โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- งามพิศ สัตย์สงวน, สถาบันครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ในกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาครอบครัวไทยโซ่ง (ทุนวิจัยงบประมาณแผ่นดิน). โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- งามพิศ สัตย์สงวน, พฤติกรรมจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร (ทุนวิจัยจากสถาบันดำรงราชานุภาพ กระทรวงมหาดไทย). บริษัทเทกส์ แอนเจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด, 2545.
- งามพิศ สัตย์สงวน, ความเชื่อทางศาสนาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (โครงการวิจัยเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสกาญจนาภิเษกสมโภช). บริษัทเทกส์ แอนเจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด, 2545.
- งามพิศ สัตย์สงวน, วัฒนธรรมข้าวในสังคมไทย : การคงอยู่และการเปลี่ยนแปลง (ทุนวิจัยรัชดาภิเษกสมโภชจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). บริษัทเทกส์ แอนเจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด, 2545.
- งามพิศ สัตย์สงวน, ทัศนคติเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาไทยและนักศึกษาอเมริกัน : การวิจัยข้ามวัฒนธรรมในประเทศอเมริกา. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- งามพิศ สัตย์สงวน, การวิจัยทางมานุษยวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 4 : ฉบับปรับปรุงใหม่). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

- งามพิศ สัตย์สงวน , มานุษยวิทยากายภาพ : วิวัฒนาการทางกายภาพและวัฒนธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 4) สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2543.
- งามพิศ สัตย์สงวน , หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 4), บริษัท รามาการพิมพ์ จำกัด, 2543.
- งามพิศ สัตย์สงวน , ประสบการณ์วิจัยทางมานุษยวิทยาข้ามวัฒนธรรม (บรรณาธิการ), โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- งามพิศ สัตย์สงวน , วัฒนธรรมข้าวในสังคมไทยและนานาชาติ, บริษัท รามาการพิมพ์ จำกัด, 2541.
- จารุวรรณ พรหมวัง.การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมบางประการของชาวไทยเชื้อ.วิทยานิพนธ์
ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา.ทิศทางวัฒนธรรมไทย.รวมบทความและรายงานการอภิปรายจากการสัมมนา,
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- ไฉน สนสกุล.การชำระชาติพันธุ์และการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวมอญ:ศึกษาเฉพาะกรณี
ชุมชนมอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี.วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- ชุดินธรา วัฒนกุล.กรือเซะ : ความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ ปฐมปรานิยายและพิธีกรรม.
วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- เชาว์วัย ศุภรตรีทิเพศ,ร.ด.ท..การรับนวัตกรรมและพิธีกรรมทางศาสนา : ศึกษากรณีชุมชนไทย
พวนในจังหวัดลพบุรี.วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- ฉัฐธิดา สุขมนัส.ความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยในวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีน ในกรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- นิเทศ ดินณะกุล. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2546.
- นิเทศ ดินณะกุล. วัฒนธรรมข้าวในทักษ์ส. วัฒนธรรมข้าวในสังคมไทยและนานาชาติ หน้า 85-93.
โรงพิมพ์กรุงเทพ, 2537.
- นิเทศ ดินณะกุล. ลักษณะชีวิตความเป็นอยู่ของชาวมิสในสหรัฐอเมริกา. รวมบทความสังคมวิทยาและ
มานุษยวิทยา หน้า 39-48. ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- นิเทศ ดินณะกุล. ปัญหาและผลกระทบหลังการลดขนาดองค์กร. รวมบทความสังคมวิทยาและมานุษย
วิทยา หน้า 63-74. ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

- นิเทศ ดินณะกุล. ความเครียดในสังคมไทย. ปัญหาสังคมไทยในมิติทางสังคมวิทยา มานุษยวิทยา และ
อาชญาวิทยา โครงการผลิตตำราและเอกสารการสอน คณะรัฐศาสตร์ ภาควิชาสังคมวิทยาและ
มานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- นิเทศ ดินณะกุล. สถาบันสังคมใน สังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2544.
- เทอดชาย เอี่ยมล้ำนำ. ความทันสมัยและพิธีกรรมทางศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์เยอ : กรณีศึกษาหมู่บ้าน
ลำโรงโคเต่า จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2542.
- บุญครอง คันธฐากูร และรัตนมณี คันธฐากูร. ประวัติศาสตร์ศิลปกรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่น.
สภาวัฒนธรรมสุพรรณบุรี : หจก.ออฟเซทอาร์ตอโตเมชั่น, 2540.
- บั้งอร ปิยะพันธ์. ลาวในกรุงรัตนโกสินทร์ (ชาลววิทย์ เกษตรศิริ และ กาญจนี ละอองศรี
บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย : มูลนิธิโครงการตำรา
สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2541.
- บุญยง ชื่นสุวิมล. สถาบันครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตกรุงเทพมหานคร : ระบบครอบครัว
ญี่ปุ่นกับชุมชนญี่ปุ่นในย่านถนนสุขุมวิท . รายงานผลการวิจัย, 2544.
- บุญยง ชื่นสุวิมล. สถาบันครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตกรุงเทพมหานคร : ระบบครอบครัว
และความสัมพันธ์ทางสังคมของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนไต้เบ๊ . รายงานผลการวิจัย,
2543.
- ปราณี ขอยรู้รอบ. การเล่นคอนของไทยโซ่งบ้านห้วยยาง, วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรี
ศาสตรบัณฑิต คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูกาญจนบุรี, 2529.
- ภรณ์ หิรัญวรชาติ. การจัดระเบียบทางเศรษฐกิจของชุมชนชาวประมงมุสลิม : บ้านแสนสุข
จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2542.
- พระมหาสุพรรณ พิจารโชาติ. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของประเพณีชีวิตในจังหวัดขอนแก่น.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- พัลลภ สุริยกุล ณ อยุธยา, ร.ต.อ.. เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม
ของชาวมอญ: ศึกษากรณีหมู่บ้านเจดีย์ทอง ตำบลคลองควาย อำเภอสามโคก จังหวัด
ปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- ม.ศรีบุษรา (นามแฝง). ไทยดำรำพัน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บุรพาศิลป์, 2530
- มานิตา เชื้อนจันทร์. ภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นชาวลาวโซ่ง บ้านดอนมะเกลือ
ตำบลดอนมะเกลือ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุ้มทอง
จังหวัดสุพรรณบุรี, 2542.

- ยศ สันตสมบัติ. มนุษย์กับวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2 .สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.
- ยรี ไบตระกูล. พิธีบุญกำฟ้าของลาวพวน : กรณีศึกษาหมู่บ้านพวน ตำบลบางน้ำเขียว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- วรรณัย พงศาชลากร. พืชเศรษฐกิจกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในชุมชนลาวครั้ง : ศึกษากรณีบ้านโคก ตำบลอุ้มถ้อง อำเภออุ้มถ้อง จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- วาสนา อรุณกิจ. พิธีกรรมและโครงสร้างทางสังคมของลาวโซ่ง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528
- ศตวรรษ อยู่อ่อน. ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีทางการผลิตที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวนาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- ศิริรัตน์ แอดสกุล. การธำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญ กรณีศึกษาชุมชนมอญบ้านม่วง อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- ศิริรัตน์ แอดสกุล. ปัญหาและผลกระทบหลังการลดขนาดองค์กร. รวมบทความสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา หน้า 75-88. ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม แนวทางการวิเคราะห์และวางแผน. ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2528.
- สร้อยชา เวชพฤติ. เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม การติดต่อทางวัฒนธรรมและกระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมในชุมชนมอญ ตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. วารสารสังคมศาสตร์ ปีที่ 16 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน, 2522.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. สังคมวิทยาการเมือง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2530.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. คุณภาพและคุณธรรมในการพัฒนาประเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2530.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีสังคมวิทยา : เนื้อหาและแนวทางการใช้เบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

- สุขศรี กัลยาณพันธ์. หน้าที่ทางสังคมของพิธีกรรมเกี่ยวกับการปลูกข้าวและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ศึกษากรณี บ้านดงทอง ตำบลดงทอง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร. วิทยาลัยนิพนธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. มหากาพย์ของอุษาคเนย์ ท้าวฮุ่ง ขุนเจือง : วีรบุรุษสองฝั่งโขง. กรุงเทพมหานคร : มติชน, 2538.
- สุพัตรา สุภาพ. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 22 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2547.
- สุพัตรา สุภาพ. สังคมและวัฒนธรรมไทย : ค่านิยม กรอบคร้ว ศาสนาและประเพณี. พิมพ์ครั้งที่ 19 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2547.
- สุพัตรา สุภาพ. ปัญหาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 18 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2547.
- สุพัตรา สุภาพ. เรื่องวุ่นวายรุ่นไฮเทค. พิมพ์ครั้งที่ 18 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2547.
- สุพัตรา สุภาพ. หัวหน้าโครงการ.พฤติกรรมทัศนคติของผู้ใช้รถใช้ถนนต่อมาตรการแก้ไขปัญหารถจักรยานในกรุงเทพมหานคร. สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2547.
- สุพัตรา สุภาพ. พัฒนาการปัญหาจราจรและมาตรการแก้ไขปัญหารถจักรยานในสามทศวรรษ (ระหว่าง พ.ศ.2507-2539). สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2540.
- สุพัตรา สุภาพ. “วัฒนธรรมข้าว ...วิถีชีวิตแบบไทยๆ หรือ?” อ่างถึงใน งามพิศ สัตย์สงวน บรรณาธิการ. วัฒนธรรมข้าวในสังคมไทยและนานาชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- สุพัตรา สุภาพ. จับใจคนจับใจงาน (เล่ม 1). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2547.
- สุพัตรา สุภาพ. จับใจคนจับใจงาน (เล่ม 2). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2547.
- สุพัตรา สุภาพ. จับใจคนจับใจงาน (เล่ม 3). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2547.
- สุพัตรา สุภาพ. จับใจคนจับใจงาน (เล่ม 4). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2547.
- สุพัตรา สุภาพ. จับใจคนจับใจงาน (เล่ม 5). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2547.
- สุพัตรา สุภาพ. จับใจคนจับใจงาน (เล่ม 6). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2547.
- สุพัตรา สุภาพ. เทคนิคการหาแฟนและการอยู่กับคู่อย่างมีความสุข (เล่ม 1). สำนักพิมพ์เรือนปัญญา, 2547.
- สุพัตรา สุภาพ. เทคนิคการหาแฟนและการอยู่กับคู่อย่างมีความสุข (เล่ม 2). สำนักพิมพ์เรือนปัญญา, 2547.
- สุพัตรา สุภาพ. เทคนิคการหาแฟนและการอยู่กับคู่อย่างมีความสุข (เล่ม 3). สำนักพิมพ์เรือนปัญญา, 2547.
- สุพัตรา สุภาพ. เลี้ยงให้ดีและเก่ง (เล่ม 1). สำนักพิมพ์เรือนปัญญา, 2547.
- สุพัตรา สุภาพ. เลี้ยงให้ดีและเก่ง (เล่ม 2). สำนักพิมพ์เรือนปัญญา, 2547.

- สุพัตรา สุภาพ. เลี้ยงให้ดีและเก่ง (เล่ม 3). สำนักพิมพ์เรือนปัญญา, 2547.
- สุพัตรา สุภาพ. “ศีลธรรมกับเพศศึกษาวัยรุ่น” อาชญาวิทยาและงานยุติธรรมแบบสังคม. ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- สุพัตรา สุภาพ. “วัยรุ่นกับพฤติกรรมรุนแรงยุคโลกาภิวัตน์” สังคมไทย : มุมมองนักสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- สุพัตรา สุภาพ. “นักเรียนกับเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร” รวมบทความสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (นิเทศ ตินณะกุล บรรณาธิการ) คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- สุพัตรา สุภาพ. “ผลกระทบเศรษฐกิจต่างชาติกับสังคมไทย” รวมบทความสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา(ศิริรัตน์ แอดสกลุ บรรณาธิการ) คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- สุมิตร ปิติพัฒน์. ลาวโซ่ง : พลวัตของระบบวัฒนธรรมในรอบสองศตวรรษ, สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2541.
- อมรา พงศาพิชญ์. วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์:วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 5. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533
- อวยพร ชื่นกลิ่นรูป และสุรณี กุลโกวิท. “ประเพณีการทำศพของลาวโซ่ง”. รายงานการวิจัย. แผนกสังคมวิทยา มานุษยวิทยา โรงเรียนพหุวิทยาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2517.
- อาภรณ์ อุกฤษณ์. พิธีลอยเรือ : ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมชาวเล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2532.

ภาษาอังกฤษ

- A.R.Racliffe-Brown. Structure and Function in Primitive Society. New York The Free Press, 1965.
- Alland Jr.,A. An Introduction to cultural Anthropology, New York : John Wiley and Son Inc., 1981.
- Barnown, Victor. An Introduction to Anthropology.the Dorsey Press, New York.1988
- Conrad, Phillip K.Cultural Anthropology,Radon House Inc., New York,1987
- Haviland, William A.Cultural Anthropology.(8th edition) Harcourt Brace Company, USA, 1966.
- Harris, Marvin. Cultural Anthropology.Harper and Row Publishers, New York,1987.

- Jacobs, Norman. Modernization Without Development : Thailand as Asia Case Study.
New York : Praeger, 1971.
- Morris, B. Anthropological Studies of Religion and Introductory Text.
Cambridge University Press, 1987.
- Lovise S. Spindier. Culture Change and Modernization. Waveland Press Inc.,
New York, 1977
- Parinder, Geoffrey. The Routledge dictionary of religious & spiritual quotations.
London: Routledge, 2000.
- Pelikan, Jaroslav. Christianity and classical culture: The metamorphosis of natural
Theology. New Haven : Yale University Press, 1999.
- Thio, Alex. Sociology : A Brief Introduction. 4th ed. London : Allyn & Bacon, 2000.
- Vago, Steven. Social Change. New Jersey : Prentice-Hall Inc., 1980
- Vaughan, C. Edwin. Social and Cultural Perspectives on Blindness. Charles C.
Thomas : Springfield, IL , 1998.
- Vaughan, Ed. Sociology : The study of society. New Jersey : Prentice-Hall, Inc,
2001.
- Ward, Keith. Religion and community. Oxford : Clarendon Press, 2000.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 1 ถนนลาดยางเข้าหมู่บ้าน

ภาพที่ 2 คลองชลประทาน

ภาพที่ 3 โรงเรียนวัดดอนมะเกลือ

ภาพที่ 4 โบสถ์วัดดอนมะเกลือ

ภาพที่ 5 เมรุวัดคอนมะเกลือ

ภาพที่ 6 บ้านเรือนลาวโชนงแบบโบราณ

ภาพที่ 7 กองฟอนสำหรับเผาศพในอดีต

ภาพที่ 8 หอแก้วที่อยู่ป่าแส่ว

ภาพที่ 9 ศาลเจ้าพ่อยอง

ภาพที่ 10 บ้านเรือนในปัจจุบัน

ภาพที่ 11 ขณะประกอบพิธีแปงขวัญ

ภาพที่ 12 บริเวณกะลือห้อง

ภาพที่ 13 ขมุกถูกวางไว้ได้หลังคา

ภาพที่ 14 ผู้สูงอายุขณะไกวอู่

ภาพที่ 15 ผู้สูงอายุขณะแสดงการทำ
คลอด้้วยหมอต้าแย

ภาพที่ 16 ผู้สูงอายุขณะนั่งสาน
เครื่องมือไว้ใช้

ภาพที่ 17 ผู้สูงอายุในหมู่บ้านกับผู้วิจัย

ภาพที่ 18 รถเกี่ยวข้าวขณะกำลังทำงาน

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ร้อยตำรวจโท ประธาน เขียวขำ เกิดเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ.2520 ที่กรุงเทพมหานคร ศึกษาระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัยและโรงเรียนเตรียมทหาร สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต จากโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ปีการศึกษา 2543 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรมานุษยวิทยามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2544 ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง รองสารวัตรป้องกันปราบปราม สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองสุพรรณบุรี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย